BIBLIOTHECA
INSTITUTI
BOTANICI
Univ. Jagell.
et
Acad. Sc. Pol.

I

1155

I 1155

ANALYTICKÁ KVĚTENA

ČECH, MORAVY A RAK. SLEZSKA.

SEPSAL

DR. LADISLAV ČELAKOVSKÝ,

PROFESSOR UNIVERSITNÍ, KUSTOS ČESKÉHO MUSEA.

S MAPKOU.

TŘETÍ ROZMNOŽENÉ VYDÁNÍ ANALYTICKÉ KVĚTENY ČESKÉ.

CENA 3 ZL.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ SPOLEČNOSTI »UNIE«.

ANALYTICKÁ KVĚTENA ČESKO-MORAVSKÁ.

16 V 1780
2 5.

Krušné hory
Hory Jizerské
Krkonoše
Orlické hory
Česká tabule
Šumava
Vysočina česko-moravská
Labe
Vltava
Berounka
Sázava
Ohře
Rx
Rh
Rt
Rs
Sp
Sh
Sj
Ls
Sv
Lv
Lz
Bk
P
Čv
Bp
Čz
Čj
Šp
Šv
Šh
Šb
Šk
Jáchymov
Karl. Vary
Loket
Cheb
Nejdek
Aš
Teplá
Planá
Tachov
Stříbro
Plzeň
Rokycany
Přibram
Příbram
Rakovník
Jesenice
Kladno
PRAHA
Brandýs
Mělník
Roudnice
Louny
Žatec
Most
Teplice
Děčín
Ústí
Chomutov
Kadaň
Litoměřice
Terezín
Lovosice
Česká Lípa
Jablonec
Liberec
Turnov
Mn. Hradiště
M. Boleslav
Jičín
Trutnov
Vrchlabí
Broumov
Náchod
Jaroměř
Hradec Králové
Pardubice
Josefov
Rychnov
Kolín
Č. Brod
Nymburk
Poděbrady
Lysá
Milovice
Benešov
Votice
Tábor
Humpolec
Pelhřimov
Kamenice
Jind. Hradec
N. Bystřice
Trebon
Vodňany
Strakonice
Písek
Blatná
Klatovy
Domažlice
Horšovice
Tachov
Sušice
Vimperk
Prachatice
Jihlava
Třeboň
Trhové Sviny
Kaplice
Kamenice
Velvary
Vlašim
Sedlec
Kutná Hora
Čáslav
Chrudim
Vysoké Mýto
Litomyšl
Polička
Ústí
Lanškroun
Třebovice
Choceň
Lambert

ANALYTICKÁ KVĚTENA

ČECH, MORAVY A RAK. SLEZSKA.

SEPSAL

DR. LADISLAV ČELAKOVSKÝ,

PROFESSOR UNIVERSITNÍ, KUSTOS ČESKÉHO MUSEA.

S MAPKOU.

TŘETÍ ROZMNOŽENÉ VYDÁNÍ ANALYTICKÉ KVĚTENY ČESKÉ.

CENA 3 ZL.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ SPOLEČNOSTI »UNIE«.

35495

Inw. 76

Tiskem Rudolfa M. Rohrera v Brně.

Inw. 91

OBSAH.

Str.

Předmluva ke 3. vydání VII
Úvod IX
Vysvětlení znamének a skrácenin XVIII
Skrácená jména autorův XIX
Slovníček terminologický XXI
Klíč dle soustavy Linné'ovy XXXIV
Klíč k určování přirozených řádů 1
I. Cryptogamae. Tajnosnubné 2
II. Diclines. Dvouložné 3
III. Imperfectae. Nedokvětné 7
IV. Trimerae. Trojčetné 9
V. Monochlamydeae. Bezkorunné 10
VI. Sympetalae. Srostloplátečné 12
VII. Choripetalae. Prostoplátečné 16
Rozbor vrchních skupin veškerého rostlinstva 24
Klíč k určování rodů a druhů 20
I. Tlupa. Pteridophyta. Kapradorosty 27
II. Tlupa. Gymnospermae. Nahosemenné 39
III. Tlupa. Angiospermae. Krytosemenné 42
I. Třída. Monocotyledoneae. Jednoděložné 42
II. Třída. Dicotyledoneae. Dvouděložné 116
1. Shluk. Apetalae. Bezplátečné 116
2. Shluk. Sympetalae. Srostloplátečné 147
3. Shluk. Choripetalae. Prostoplátečné 284
Dodatky 438
Seznam jmen latinských 44
Seznam jmen českých a německých 44

Předmluva ke třetímu vydání.

Nové toto vydání „Analytické květeny“ vykazuje proti vydání druhému z r. 1887 některé změny. Předně, jak se vlastně samo sebou rozumí, pojaty do něho všecky nově objevené druhy, plemena a důležitější odrůdy české a též moravsko-slezské, pokud mi ve známost vešly. O některých posléze jmenovaných dostalo se mi zpráv od p. prof. Oborného a od p. Schierla v Hustopeči, začež oběma upřímnými díky povinován jsem. Jestliže přes to některé novinky z květeny slezsko-moravské z posledních let mně ušly, budiž to prominuto z té příčiny, že ruchu přírodovědeckého v oblasti této květeny nejsem tak blízek. Nových druhů v tomto vydání jest 46, z nichž 15 v Čechách, 8 na Moravě (se Slezskem), 5 ve všech třech zemích se nachází, 18 druhů pak jest zdivočelých, původu cizího; větší ještě jest počet nově zaznamenaných plemen a odrůd. Druhá změna stala se v tom, že jsem první klíč, k určování rodů upravený, obmezil na klíč k určování přirozených řádů (familií) a některých rodů odchylných neb v řádu svém ojedinělých. Zvláštní rozbory rodů uvedeny na patřičném místě v řádech druhého klíče, podobně jako v mém Prodromu květeny české. Doufám, že tím způsobem první klíč učiněn přehlednějším, a že též určování rodů v čele jednotlivých řádů bude mnohému příjemnějším. Abych pak vyhověl z několika stran projevenému přání, vypracoval jsem pro určování řádů a ojedinělých rodů ještě klíč dle umělé soustavy Linné'ovy. Začátečníkovi bude snad určování dle tohoto klíče snadnějším, aspoň počítání tyčinek a čnělek a pod. nevyžaduje velkého duševního namáhání. Hlavní vada této soustavy, co se týče určování, ovšem spočívá v tom, že počet tyčinek a čnělek mnohdy v témž rodu, ano u téže rostliny se mění. Ačkoli v přítomném klíči k této okolnosti pokud možno hleděno bylo, takže týž proměnlivý rod neb týž řád ve více třídách se opakuje, není zcela vyloučena možnost, že některý rod, určovaný dle odchylného počtu tyčinek neb čnělek, v umělém klíči Linnéjském nebude lze vynajíti.

V tom případě bude i začátečníkovi třeba uchýliti se ke klíči mnou již od prvního vydání této květeny sestavenému a nyní, jak výše řečeno, valně zjednodušenému. Vůbec pak použití obou klíčů může v nastalé pochybnosti sloužiti ku kontrole a vésti bezpečněji k žádoucímu cíli. Konečně podotýkám, že na str. 24 přidán ještě přesně vědecký „Rozbor vrchních skupin veškerého rostlinstva“ dle soustavy přirozené a vývojové, z něhož možná seznati hlavní znaky přirozených hlavních oddílů, pod nimiž uvedeny řády a rody v klíči druhém.

„Přídavek“ z předešlých vydání, obsahující Parožnatky (Characeae), jenž do květeny rostlin cevnatých vlastně nenáleží a sotva od majetníků mé knížky upotřeben byl, tentokráte byl vynechán.

A tak přeji, aby „Květena analytická“ v tomto novém vydání v rozhojněné míře přispívala k rozšiřování znalosti rostlin naší vlasti československé.

V srpnu 1896.

Fug. Kamenář
* 16/8 1896.

Úvod.

Analytická květena zdělána jest prvotně na základě mého Podromu květeny české, jejž do jisté míry měla nahraditi, neboť tento nejen že pro svou objemnost a tím i vyšší knihkupeckou cenu není každému přístupný, nýbrž i pro příliš skrovný počet výtisků nyní již docela rozebrán jest.

Ve druhém vydání pojaty do květeny mimo Čechy též Morava a rakouské Slezsko, při čemž použito hlavně Oborného „Flora von Mähren und österr. Schlesien, též Fiekovy „Flora von Schlesien". R. 1887 počala též v jazyku českém vycházeti Formánkova „Květena Moravy a rak. Slezska", která však posud dokončena není.

Co se týče úpravy a upotřebení tohoto mého, hlavně učňovi botaniky a milovníku rostlin věnovaného spisku, nebudou od místa některá připomenutí.

Že jsem v „Květeně" použil celkem téže methody přísně analytické, jaka dávnějšímu Slobodově Rostlinnictví za základ slouží, bylo trvám vůbec povděčně přijato, poněvadž jest vskutku tato methoda, přesně a správně-li se provede, přehlednější a pohodlnější všech ostatních, čímž se také jedině odůvodňuje poměrná oblíbenosť knihy Slobodovy.

Ačkoliv jsem popisy druhův rostlinných v přítomné květeně jen na podstatné, charakteristické znaky obmezil, vystříhal jsem se předce oné přílišné stručnosti, kteráž na př. při určování dle analytické květeny Lorinserovy nezřídka vadívá. Pravdu má Ascherson, připomínaje ve své výborné květeně Brandenburské, že zcela kratičké diagnosy nastávajícímu rostlinníkovi určování nikoli neusnadňují, naopak širší, na více znaků ohled beroucí diagnosy alespoň neshodou ostatních známek jej poučují, kdykoli v pojetí hlavního znaku se byl omýlil, kdežto jinak v krátké diagnose rád bezděčnými sofismy doplňuje a vytáčí, cokoli se mu neshoduje.

Spis můj se skládá v nynější své úpravě ze tří analytických klíčů, jichž dva mají sloužiti určování přirozených řádů a odchylných neb ojedinělých rodů, třetí pak určování rodů v jejich řádech a druhů. Jeden z prvních dvou klíčů osnován na umělé soustavě Linné'ově (začíná na str. XXXIV.), druhý (začínající na str. 1.), ode mne navržený, hledí spojiti výhody soustavy umělé a soustavy přirozené. On se soustavě přirozené přibližuje mnohem více než Linné'ův systém, umožňuje však určování v míře mnohem větší, než dle hlavního rozdělení soustavy přirozené to

možno jest. Neboť již hlavní rozvržení rostlin jevnosnubných dle soustavy přirozené v Nahosemenné, Jedno- a Dvouděložné činí nepřekonatelné obtíže při určování. Starší botanikové, jako též Linné, považovali za nahá semena částky, které nyní vším právem za semena obalená, za části plodu neb celé plody pokládáme; začátečníkovi, posuzujícímu tyto částky, nevedlo by se zajisté lépe než druhdy slavnému Linné'ovi. Zdali pak jest některá rostlina jedno- neb dvouděložná, to bez podrobného a namnoze mikroskopického ohledání semen nelze s jistotou rozhodnouti. Této práce však od začátečníka nelze žádati, aniž toho k určování zapotřebí. Dle zevnějšího tvaru také však zajisté nikdo nerozezná, zdali rostliny z rodů Najas, Callitriche, Ceratophyllum a podobné k Jedno- neb Dvouděložným náležejí. Ba ani povaha klíčku všude nerozhoduje, poněvadž jsou také rostliny bezděložné, které však dle ostatní, toliko znateli celé přirozené soustavy jasné příbuznosti dílem, jako Orchidey, mezi Jednoděložnými, dílem, jako Orobanchey, mezi Dvouděložnými své pravé místo mají.

První skupina, Cryptogamae, mého roztřídění nepotřebuje ospravedlnění, neboť se shoduje jednak se 24. třídou Linné'ovou, jednak s prvním hlavním oddílem soustav přirozených. Druhá skupina, Diclines, rovná se Linné'ovým třídám Monoecia a Dioecia; jest to ovšem skupina umělá, ale z ohledu na určování velmi praktická, poněvadž znak různopohlavnosti jest velmi patrný a (s malými výminkami) v celých rodech ano i v některých řádech (Amentaceae, Coniferae) úplně stálý. Krom toho vřadění těchto rostlin do ostatních přirozenějších oddílů mnohé nesnáze způsobuje. Shluky III. a IV. Imperfectae a Trimerae obsahují téměř jen veškeré rody rostlin jednoděložných, přibližují se tudíž velice k soustavě přirozené, majíce však tu výhodu, že jsou jen na povaze okvětí, tedy částek i začátečníkovi snadno přístupných založeny. Ostatní 3 skupiny, Monochlamydeae, Sympetalae a Choripetalae, shodují se celkem se stejnojmennými oddíly soustavy přirozené, spočívajíce spolu na znacích velmi do očí bijících. Budiž tuto podotknuto, že již Sloboda celkem na velmi podobné roztřídění připadl, jen že rostliny mých skupin III., IV. a V., velmi dobře a ostře se lišících, zahrnul do jedné skupiny „s nedokonalými květy“ a řád Komposit oddělil méně šťastně od Srostloplátečných rostlin a ještě nešťastněji uprostřed mezi různopohlavné a tajnosnubné rostliny vpravil.

Některé rody najdeš v mém klíči rodů na dvou místech a to ze dvojí příčiny. Dílem totiž jsou takové rody obojetné, připouštějíce dvojí možný výklad. Tak na př. rod Euphorbia stojí v skupení II. i IV. Dle novějšího odůvodněného názoru jest totiž každá tyčinka a každý semeník zdánlivého květu pryščův květem o sobě, tudíž patří rod ten mezi Diclines. Starší botanikové jako Linné a i někteří novější měli však celé skupení tak jednoduchých kvítků za jediný květ, tedy obojaký, s jednoduchým okvětím. I začátečník takto soudívá a bude rostlinu nepochybně hledati v skupení Monochlamydeí, kdež ji tedy také vším právem nalézti musí. Jiné rody stojí takořka každou nohou v jiném skupení. Tak na př. jsou některé šťovíky různopohlavné, ač většina druhů má květy obojaké, rod ten bude tudíž také dílem v oddělení II., dílem ve IV. hledán.

Přirozená soustava, kteréž jsem se v druhém klíči, druhovém, přidržel, jest celkem tatáž jako v mém Prodromu, nesnad proto, že

bych ji nad jiné klásti chtěl, ale poněvadž se mi co možná největší formální shoda této Květeny a Prodromu vhodnou býti viděla. Pro poznání hlavních oddělení přirozené soustavy, která od nejnižších, nejprvotnějších rostlin po stupních postupuje k vyšším dokonalejším a pokud možná snaží se podati obraz fylogenetického vývoje celého rostlinstva, položen na str. 24. rozbor vrchních skupin této soustavy.

Přijal jsem v Analytické květeně o něco více druhů nežli v Prodromu, uvedl jsem totiž často za druhy takové formy, které v Prodromu jako pouhá plemena podřízeny jsou jiným druhům. Nebudiž z toho vyvozováno, že jsem svůj náhled v těch věcech snad na dobro změnil; stalo se to opět namnoze jen z formálních příčin a k vůli pohodlí určujícího, abych je totiž vpravil do analytického klíče, kterýž se jinak až na plemena a odrůdy provésti nedá. Nepovažuji druh (species) za žádnou přísně objektivní a pevnou kategorii a mám za to, že na tom mnoho nezáleží, jestliže se některá forma jako druh neb jako plemeno chápe. Také z té příčiny povýšil jsem důležitější plemena tentokrát na druhy, poněvadž učeň začátečník obyčejně odrůd a plemen málo si všímá, druhů však in optima forma nevšímati si nemůže. Za to však jsem neuznal za prospěšné, obtěžovati a másti začátečníka oněmi tak zvanými druhy, kterých někteří novější floristé zvláště v rodech Rosa, Rubus, Mentha a j. zcela po způsobu našeho zvěčnělého Opice v té míře narobili, že se střízlivějšímu rostlinopisci zabývání se těmito rody znechutiti musí! Pochybuji, že se v Čechách a na Moravě více jen poněkud obstojných druhů v těch rodech nachází, než které jsem zde přijal; málo cenným a tudíž opomíjitelným však vidí se mi to specifické pojmenovávání všelijakých kombinací proměnlivých znaků u druhů mnohotvárných, které bohužel již i od některých botaniků v Čechách a na Moravě dochází uznání a následování.

Z pěstovaných druhů, zvláště stromoví, jsem popsal též něco více než v Prodromu, s ohledem na potřebu žáctva. Pochybné pro Čechy a Moravu druhy jsem všude nevyloučil, poněvadž by se příště nalézti mohly, možnosť určiti je nesměla se tedy knize mé odejmouti.

V Prodromu a také v prvním vydání této květeny obsaženy jsou též popisy míšenců ze dvou druhů. Ty jsem tuto z různých příčin raději vynechal, obmeziv se na pouhý jménovitý vyčet jich na konci příslušného rodu, abych tak alespoň k tomu poukázal, ve kterých rodech a jaké míšence by botanik na místech, kde dva smíšení schopné druhy pospolu rostou, pravděpodobno očekávati mohl. Určování míšenců dle popisů jest beztoho velmi nesnadné, zvláště začátečníkovi, kterýž snáze a jistěji míšence pozná v přírodě samé porovnáním jeho s rodnými druhy, mezi nimiž on co do morfologických znaků více méně dokonale uprostřed stojí a s nimiž také skoro vždycky v nejbližším sousedství roste. Kdoby tedy nalezl nějakou formu (zvláště z poznamenaných rodů, jako Salix, Verbascum, Cirsium, Hieracium, Epilobium a j.), na kterou žádný popis pravých samostatných, jemu již dobře známých druhů se nehodí dokonale a ve kteréž tedy míšence domýšleti se může: ten nechať původ takové formy bedlivým porovnáním s druhy v sousedství rostoucími vyšetřiti a zjistiti se snaží. Ovšem že k dosažení správného výsledku zvláštní obezřetnosti a důkladnosti třeba, ježto by jinak snadno pouhou varietu za míšence

považovati mohl. Ohledně míšenců jen ještě připomínám, že se takoví nejpřiměřeněji kombinací jmen obou rodičů svých naznačují; tak na př. znamená Cirsum canum-acaule míšence, jenž povstal smíšením dvou druhů C. canum a C. acaule.

Kdo neznaje ještě methody analytické, použiti chce mé knihy, pro toho stačí následující pokynutí. Na první stránce řadového klíče nachází se první roztřídění rostlin v 7 hlavních skupin. Určující počne na str. 1. s číslem 1. analytického rozboru a ohledává, která z obou protisad k jeho rostlině se vztahuje. Je-li to rostlina jevnosnubná, odkazuje číslo 2. na konci druhé protisady k následujícímu číslu, jehož obě protisady taktéž promysliti a s rostlinou srovnati třeba. Tímto postupem se pokračuje, až skupina hledané rostliny ustanovena, jejížto číslo římské odkazuje k nadhlaví oné stránky, na které v určování pokračovati třeba. Jestli na př. koruna obojakého květu srostloplátečná, tedy odkazuje č. VI. ku str. 12., kde skupina VI. Sympetalae začíná. Pod tímto nápisem určuje se opět od č. 1. a pokračuje se jak prvé tak dlouho, až určen jest řád, při němž stojící číslo vyhledá se v nadhlaví klíče speciálního (II.), kdež stojí před jménem řádu. V rozboru rodů dotyčného řádu pokračuje se tímže způsobem, až nalezen jest rod, jehož znaky se znaky rostliny se shodují. Dle čísla toho rodu vynajde se snadno v nadhlaví za jménem řádu ona stránka, na níž jest rod se svými druhy zaznamenán. Druh, ku kterému neznámá rostlina náleží a jehož jméno nese, určí se tam tímže způsobem. Jest-li na př. rostlina, již určujeme, z rodu Taraxacum, smetanka, a sice druh T. palustre DC., tedy se jde na str. 12. a 13. skrze č. 1, 2, 3, 4, 5, až se ustanoví řád Compositae 48. Ten se vyhledá v nadhlaví dle č. 48. na str. 153. Rozbor čeledí tam ukáže, že jmenovaná složnokvětá rostlina patří do čeledi 1. Cichorieae. V té se pokračuje skrze čísla 1, 3, 8, až k rodu Taraxacum, jehož číslo 226. v nadhlaví za řádem Compositae na str. 175. se opakující, odkazuje k této stránce, kdež pod rodem Taraxacum skrze čísla 1, 2, 3, 4 najde se druh T. palustre, jehož zbývající ještě popis shledá se shodným s určovanou rostlinou.

V krátkém čase nabude i začátečník tolik zručnosti, že bude moci přeskočiti první stranu řádového klíče a započíti hned 1. číslem hlavní skupiny, do které neurčená rostlina náleží. Zkušenější, který již mnohé přirozené řády zná, jako Komposity, Křižaté, Okoličnaté a t. d., řekne na první pohled neb po krátkém ohledání, že některá dle rodu a druhu neznámá rostlina do některého z těch řádů patří. V tom případu vyhledá si v rejstříku řádů a rodů, buď latinském neb českém, stránku, na níž řád onen se nalézá, a určí si rod a druh své rostliny neprostředně. Třeba však upozorniti na to, že ten, kdo hned rod v některém řádu určiti hodlá, musí také zcela jist býti řádem, do něhož rostlina jeho patří, musí tedy také rozdíly blízkých řádů dobře znáti. Kdoby na př. nějakou šáchorovitou rostlinu považoval ihned za trávu a mezi trávami hledal, aneb Scrofularineu za Labiatu a u těch ji nalezti chtěl, nedošel by cíle a musel by konečně zase začít určovati od prvopočátku.

Klíč dle Linné'ovy soustavy upravil jsem tímže analytickým způsobem a určování podle něho děje se nápodobně.

K určování dle návodu tištěného jest zapotřebí znáti základní pojmy a názvy morfologické. Abych tedy užitečnosť své knížky zvýšil a též začátečníkovi názvů těch nedosti znalému poskytl potřebná vysvětlení, předeslal jsem klíčům květeny slovníček terminologický, z něhož však obecně známé názvy jako kořen, list, květ, plod, zůstaly vyloučeny.

Vedle morfologicko-popisné části náleží ke každé pravé květeně také část geografická, bez které celá popisná část (jako v Lorinserově od Mašla přeložené květeně) visí ve vzduchu, nemajíc pevné půdy, na níž by stála. V Prodromu zaznamenával jsem přehojná stanoviska, v Analytické květeně musel jsem mnohem kratší cestou dojíti téhož cíle. Jmenovitá stanoviska udána tuto toliko při velmi vzácných druzích, nepřekročuje-li jich počet několik lokalit, jinak jest povšechné rozšíření naznačeno zvláštními písmeny, jejichž vysvětlení usnadní přiložená mapka Čech.

Na této mapce rozdělil jsem totiž celé Čechy v šestero hlavních botanických krajů a tyto ve 20 menších okresů. Prvnější jsou: 1. *S.* Kraj posudetský až ku Polabské nížině sáhající. 2. *L.* Polabská nížina od Litoměřic až k Vysokému Mýtu se táhnoucí. 3. *R.* Rudohorský kraj, na úpatí Rudohoří šířeji rozložený. 4. *Š.* Kraj Šumavský, obsahující Šumavské horstvo a pásmo s ním souběžné. 5. *B.* Kraj Berounské hornatiny a pohoří Příbramských Brd. 6. *Č.* Kraj českomoravské krobotiny čili Posázaví a pořící Lužnice. Podřízené okresy pak jsou tyto:

1. *Sh.* Horský okres sudetský, totiž Jizerské hory, Krkonoše a jejich předhoří, pásmo nejsevernější od Hainšpachu až po Broumovsko.
2. *Sv.* Východní okres Sudetský, od Polabské nížiny na východ ležící, tedy Kladské, Orlické hory a předhoří.
3. *Sj.* Okres jizersko-jičínský, přechodní krajina mezi Polabím a Sudetskou hornatinou, Jičínsko a Boleslavsko.
4. *Sp.* Okres pískovcový čili ploučnický, od Bělé až k Děčínu.
5. *Lv.* Polabí východní od Chlumce a Bydžova na východ až k Opočnu a Vysokému Mýtu.
6. *Ls.* Polabí střední od onoho západně až za Jizeru a ku Praze; střed jeho Poděbradsko.
7. *Lz.* Polabí západní, odtud na západ až na Litoměřicko, k úpatí tak zvaného Středohoří.
8. *Rh.* Horský okres Rudohorský, vlastní Krušné hory.
9. *Rt.* Okres teplicko-žatecký, teplejší, celkem níže položený, jehož význačná část, teplá čedičová hornatina, české Středohoří, má znamení *Rs.*
10. *Rk.* Okres karlovarsko-tepelský, hornatější, s pohořím doupovsko-tepelským.
11. *Šh.* Horský okres Šumavský, totiž Šumava a její předhoří.
12. *Šk.* Okres krumlovský.
13. *Šb.* Okres budějovicko-třeboňský, Budějovicko, s převládající rovinou, bohatou na rybníky a rašeliny.
14. *Šv.* Okres votavský (či otavský) neboli Písecko s Vodňany, Strakonicemi, Horažďovicemi a Blatnou, též převládající nížina a pahorkatina.
15. *Šp.* Okres plzeňský, totiž pořící Mže, Radbuzy, Úhlavky a Uslavy až ku Klatovům a ku předhoří Šumavskému.

16. *Bp.* Okres příbramských Brd, od Hořovic na jih až po Rožmitál a Březnici, na východ až po skalnaté údolí Vltavské.

17. *Bk.* Okres křivoklátsko-berounský, obsahuje celé dolení poříčí Berounky až k Radnici, na sever sáhá až k Slanému a hraničí severozápadně s Žateckem.

18. *Čz.* Západní okres českomoravské krobotiny, největší díl Posázaví na západ až poblíže Vltavy, na jih až za Táborsko.

19. *Čv.* Východní okres českomoravské krobotiny, Německo-Brodský, až na hranice moravské.

20. *Čj.* Jižní okres českomoravský čili Jindřicho-Hradecko, s poříčím Nežárky.

Není zde místa, abych ponejprv v této květeně naznačené rozvržení Čech v botanické kraje a okresy šíře odůvodnil; podotýkám pouze, že se botanické toto rozdělení v základech dobře srovnává s rozvržením na zeměděl ské okresy, které professor Košistka s ohledem na orbu vyšetřil a na zvláštní mapce vykreslil ve „Zprávách kanceláře pro statistiku polního a lesního hospodářství v království českém za r. 1871“. Jest ovšem přirozeno, že různosť poměrů, jevící se v ohledě pěstování obilních druhů, také na ostatní rostlinstvo musí nejdůležitější působení míti. Ostatně se rozumí samo sebou, že hranice okresů jsou toliko přibližné, neboť ostrých hranic málo kde stává; ale okresy samé mám celkem za přirozené. Toliko rozdělení kraje českomoravského ať se považuje za prozatímné; kraj ten jest mi posud nejméně znám a možná že se později ještě lépe dá rozděliti na okresy.

Jižní hranice kraje Polabského, pak okresů křivoklátsko-berounského a karlovarsko-tepelského činí na mapě horizontální čáru dělící Čechy ve dvě polovice, v Čechy severní a jižní.

Okresy *Sj.* a *Sp.* činí dohromady nižší vrstvu (předlohy je nazývá prof. Košistka) kraje Sudetské; mnohé rostliny zasahují z Polabí až do těch okresů, nejdou však do *Sh.* Místo *Sjp.* tedy užito zhusta skrácené formule *Sn.* Podobně místo *Špvb.* psáno kratčeji *Šn.*, t. j. nižší pásmo pošumavské.

Jakož pak Praha mezi městy českými výlučné postavení má, tak jsem i okolí Pražské zvlášť vyznačil v témž ohraničení, jaké se nalézá v mé květeně okolí pražského. Též okolí toto jest na mapce ohraničeno a písmenem *P.* poznamenáno; neníť ovšem žádným přirozeným okresem o sobě, nýbrž sestává z části okresu berounského, části středo-západního okresu polabského a z malého (granitového) cípu západního okresu posázavského. V textu znamená *Ps.* severní část okolí pražského směrem k Labi, *Pk.* okolí Karlova Týna a Sv. Ivana, *Pj.* jižní hornatější část vůbec, u Berounky a směrem k Sázavě. Jest-li některý druh okolí pražského (podlé hvězdičky znatelný) bez šifry *P.*, tedy roste toliko v pražském Polabí, jako Carex Buxbaumii, jsa značen šifrou *L.*, anebo pouze v cípu posázavském, zvláště v údolí Kamenickém u Štiřína, a jest pak poznamenán šifrou *Č.*

Rostliny, jichž rozšíření kombinací uvedených posud písmen naznačeno, náležejí mezi vzácnější a zajímavější rostliny české, poněvadž dílem na zvláštní klimatické, oro- neb hydrografické neb geologické poměry, t. j. na zvláštní hojnosť dešťů, výšku nad mořem, chemickou a

vláhojemnou povahu půdy, též na zvláštní dráhu, po které v dávných neb novějších časech stěhování jich se dělo, poukazují. Při tom však ve svých okresích rostliny ty co do počtu exemplářů a co do mnohosti stanovišť mohou býti zcela hojné ano i obecné, jako na př. Scabiosa ochroleuca, jež toliko v celém kraji *L.* a v okresích *Sn*, *Rt.*, *Bk.*, *Čz.*, tam ale ponejvíce v hojnosti takořka na všech suchých mezích a kopcích roste. Jest-li však některý druh v některém z udaných okresů velmi vzácný, a snad jen na jednom stanovisku, tedy stojí šifra toho okresu v závorkách.

Rostliny všeobecněji rozšířené, které ve všech šesti botanických krajích a také ve všech neb aspoň v nejmnožších okresích Čech a rovněž i v celé Moravě a Slezsku nacházíme, označeny jsou písmenem *V.* a dělí se opět ve tři kategorie.

Vo. znamená, že jest rostlina o b e c n á ve všech krajích a namnoze i ve všech okresích, na příhodných stanoviskách vůbec všude rostoucí.

Vh. znamená, že jest tamtéž h o j n á, na mnohých stanoviskách a v hojném počtu, předce však méně obecná.

Vr. znamená, že jest tamže r o z t r o u š e n á, na stanoviskách často daleko od sebe vzdálených. Rostliny sem náležející patří též mezi vzácnější a vyžadují v podrobném floristickém díle ponejvíce zvláštní výčet stanovisk, jakéhož se jim také v mém Prodromu dostalo.

Z moravské a slezské květeny, tak jako z české, uvedl jsem jen při nejvzácnějších rostlinách některá stanoviska, obmeziv se při ostatních na všeobecnější udání. Při tom znamená ***Č. M. S.*** Čechy, Morava, Slezsko. ***Mj.*** (které se z níže uvedené příčiny nejčastěji vyskytuje) znamená Moravu jižní, od nižnorakouských hranic až nejseverněji nanejvýš k Brnu sahající, ***Mv.*** Moravu východní pokarpatskou, ***Ms.*** Moravu severní se Slezskem hraničící, ***Mp.*** prostřední od Brna k Přerovu a Prostějovu, ***Mz.*** západní (s Jihlavskem), s Čechy hraničící. Aby pak zvláštnosti květeny české a květeny moravsko-slezské již na první pohled byly poznatelny, položil jsem znaménko ✗ před jména druhů toliko v Čechách ne však na Moravě a ve Slezsku rostoucích (aspoň posud tam nenalezených) a znaménko △ před druhy toliko na moravsko-slezské půdě domácí.

Budiž mi nyní ještě popřán krátký výklad o poměru květeny české ku květeně moravsko-slezské. Jest pochopitelno, že největší část všech rostlin těchto květen jest všem třem korunním zemím společná, a sice jest rostlin společných a to samorostlých (původních neb od dávna úplně zdomácnělých), nepočítaje několik v květeně sice ještě uvedených ale pochybných druhů, 1477; ovšem že z těch jsou některé v Čechách, některé zas na Moravě hojněji rozšířeny. Dále shledáváme, že v Čechách rostou, dle nynějšího již dosti pokročilého stavu botanického výzkumu, 164 druhy, které se posud na Moravě a ve Slezsku nevyskytly, naproti tomu však na Moravě a v Slezsku 144 druhy, kterých bys v Čechách marně hledal. Rozdíl mezi číslicemi rostlin specificky českých a výlučně slezsko-moravských jest tudíž ve prospěch květeny české velmi nepatrný (20 druhů). Pohlédneme-li na mapu obou zemí (Moravu a Slezsko rakouské za jednu zemi počítaje) a do údajů statistických, shledáme, že Morava se Slezskem na prostoře (475·73 rak. mil) o polovic menší než

Čechy (943·93 mil) skoro stejným počtem druhů cévnatých rostlin se vykázati může. Poměrně jest tedy moravská oblasť mnohem bohatější ve své flóře nežli česká. Hlavní příčina tohoto na první ráz překvapujícího zjevu ovšem v tom spočívá, ze Morava jižní, která největší část zvláštních moravských druhů přechovává, otevřeným vchodem s podunajskou nížinou souvisí, pročež obdržela od východu a jihovýchodu z Uher a Dolních Rakous mnohé druhy, které severněji a západněji z geografických, fysikálních a klimatických příčin nemohly více proniknouti. Zkrátka největší díl moravských zvláštností rostlinných, pocházející z bohatého zdroje dolnorakouské květeny, usídlil se na jižní rovině a pahorkatině k jihu otevřené, asi od Brna jižněji, zvláště v údolích řek Dyje, dolní Moravy a Svitavy. Nepatrný jest proti množství těchto dolnorakouských rostlin počet druhů karpatských na moravských a slezských Karpatech (a Beskydech), více však zase zvláštních druhů nacházíme na východním moravsko-slezském pohoří Sudetském (na Jeseníku), které západním Sudetům českým (Krkonošům atd.) scházejí.

Čechy naproti tomu mají dosti značnou část svých zvláštních (na Moravě a v Slezsku postrádaných) druhů, pokud jsou horské, na Krkonoších a (ovšem mnohem méně) na Šumavském pohoří; ostatek těch zvláštních 164 druhů nalézá se hlavně v severní polovici země od čáry posázavsko-poberounské na sever a tam nejvíce opět v Polabí, něco málo také v nejjižnějším cípu Čech od Vyššího brodu až do pánve rybničné budějovicko-třeboňské. Rostliny ty jsou z největší části na severu a západě za hranicemi Čech (v zemích německých) dále rozšířeny; některé vzácnosti však odnášejí se památným způsobem ku vzdálenějšímu jihu a jihovýchodu Evropy (Doronicum caucasicum, Anthemis montana, Thesium rostratum, Erythronium dens canis, Festuca amethystina, Veratrum nigrum a j.).

Jest vůbec známo, že jižní polovice Čech, toliko nemnohé prvé jmenované krajiny (Šumavské pohoří, Krumlovsko a Budějovicko) poněkud vyjímaje, jest neporovnatelně chudší svým rostlinstvem než polovice severní, ano že jest z velké části, zvláště na východ od Vltavy, až úžasně chudá. Kdežto tedy Morava, jak svrchu vyloženo, má své botanicky nejzajímavější kraje na jihu, jsou Čechy ve své jižní části velmi málo zajímavy, takže celá tato jižní polovice, od zeměpisné šířky asi Časlavi neb Berouna k jihu až po Šumavu a nejjižněji k pánvi Budějovicko-třeboňské nevyznamenává se skoro ani jediným druhem (asi jen Festuca amethystina u Přestic vyjímaje), jenž by nebyl i jinde v Čechách a namnoze též na Moravě k nalezení; ovšem ale velmi mnoho rostlin v severní polovici se nalézajících a z části i rozšířených v jižní polovici buď úplně se pohřešuje neb některé jen velmi vzácně se vyskytují.

Příčina toho úkazu, že jsou jižní Čechy tak chudé květenou, jest dle všeho složitá, ačkoli hlavně ta, že vlasť naše na jihu jest celkem vyzdvižena, vysočina a dílem hornatina ne dosti vysoká, aby měla mnoho význačných horských typův a zas příliš vysoká a klimaticky drsná, než aby se byla mohla osazovati rostlinami teplomilnými ze severočeských rovin a teplých pahorkatin; další příčinou jsou převládné horniny jižních Čech, chladné a špatně zvětrávající žuly, ruly a pod., naproti tomu nedostatek vápnitých, čedičových a pod. půd a mohutných žirných náplavů

severočeských, kteréžto okolnosti jinému rostlinstvu než onomu ve střední Evropě všude rozšířenému (vulgárnímu, všudybylému) nejsou příznivy.

Podrobnější statistické porovnání květeny české a moravsko-slezské není nezajímavo a vysvitne z následující tabulky. (Rostliny některé, pro Čechy neb Moravu nějak pochybné, jsem z výpočtu toho vynechal.)

Druhy zvláštní pro:	Čechy	Moravu a Slezsko
Cryptogamae vasculares .	7	4
Gymnospermae	0	0
Monocotyledoneae . . .	42	25
Apetalae . , ...	7	15
Sympetalae	54	45
Choripetalae	54	55
Suma . .	164	144

Pozoruhodná jest v této tabulce převaha rostlin jednoděložných v Čechách a rostlin bezkorunných na Moravě. Prvější se vysvětluje tím, že k oněm jednoděložným patří mnoho severnějších a pak vodních a bařinných druhů, které až do Moravy nedošly aneb tam vůbec méně příhodných míst (rybníků, rašelin) nalézají. Poměrná převaha rostlin apetálních na Moravě pak pochází nejvíce odtud, že k nim patří hojnější východní rostliny stepní (Chenopodiaceae).

Rostlinných druhů samorostlých, všem třem zemím československým společných, jak svrchu řečeno, jest 1477; pěstované a zdivočelé, z nichž některé jen pomíjivě se vyskytují, pozorovány jsou 298; s výhradně českými a výhradně moravsko-slezskými druhy dohromady jest tedy všech druhů, v Analytické květeně popsaných, 2083. Čechy však mají dle našich nynějších vědomostí 1641 a Morava s rak. Slezskem 1621 samorostlých druhů rostlinných (ve smyslu „Květeny“ naší).

Podotýkám však, že jsou tato čísla jen přibližná a to z několika příčin. Předně budou nepochybně v obou zemích ještě nové druhy nalézány, za druhé není rozhraní mezi rostlinami samorostlými, k nimž i dávněji zdomácnělé patří, a mezi nověji zavlečenými tak zcela přesné a jisté, a konečně možná se rozcházeti v náhledu, zda-li ta neb ona forma zvláštní druh anebo-li plemeno neb odrůdu jiného druhu vyznamenává.

Vysvětlení znamének a skrácenin.

♂ = samčí, prašníkový.
♀ = samičí, pestíkový.
ħ znamená strom neb keř.
♃. „ bylinu mnoholetou.
☉ „ bylinu 2-letou, ozimou.
⊙ „ bylinu 1-letou.
* před jménem druhovým znamená rostlinu širšího okolí pražského *P.*
† „ „ „ „ rostlinu původu cizího, pěstovanou, zdivočelou neb náhodou zavlečenou.
☆ „ „ „ „ rostlinu (posud) výhradně českou.
△ „ „ „ „ „ výhradně moravsko-slezskou.

byl. = bylina.
dl. = dlouhý.
kor. = koruna neb koruny.
kv. = květ neb květy.
lod. = lodyha.
okv. = okvětí.
šir. = široký.
tyč. = tyčinka, tyčinky.

p. neb *p.p.* za autorem latinského jména znamená p a r t i m neb p r o p a r t e, t. j. že druh nebo rod jen části rodu neb druhu spisovatelem původně míněného se rovná.

em. tamže = d e f i n i t i o n e e m e n d a t a, t. j. že ponětí druhu neb rodu vůbec značněji poopraveno, s ponecháním jména.

Čísla po českém jménu a před stanoviskem stojící znamenají měsíce květné, na př. 3, 4 tolik co březen, duben, 7, 8 tolik co červenec, srpen.

Plemena značnější a stálejší uvedena jsou za písmeny a), b), c), menší odrůdy za řeckými písmeny α. β. γ. Jest-li autor plemena neb odrůdy v závorkách, zhusta i s připsaným *sp.* = species, znamená to, že tu formu autor vlastně jako zvláštní druh vystavil, na př. Leontodon hastilis b) hispidus (L. sp.) poukazuje na Leontodon hispidus L.

Skrácená jména autorův.

Adans.	Adanson
Ait.	Aiton
All.	Allione
Anders.	Anderson
Andrz.	Andrzejowski
Ard.	Arduino
Aschers.	Ascherson
Autt.	Autorum (některých autorův)
Backh.	Backhouse
Bartl.	Bartling
Baumg.	Baumgarten
Beck.	Becker
Bernh.	Bernhardi
Bertol.	Bertoloni
Bess.	Besser
Bisch.	Bischoff
Bönn.	v. Bönninghausen
Bor.	Boreau
Borkh.	Borkhausen
A. Br.	Alex. Braun
R. Br.	Robert Brown
Camb.	Cambessèdes
Cass.	Cassini
Čel.	L. J. Čelakovský
Čel. fil.	L. F. Čelakovský, syn
Cham. et Schl.	Chamisso a Schlechtendal.
Clairv.	Clairville
Curt.	Curtis
Cuss.	Cusson
DC.	Aug. Pyr. de Candolle
A. DC.	Alphonse de Candolle, syn
Desf.	Desfontaines
Desp.	Desportes
Desr.	Desrousseaux
Desv.	Desvaux
Ducr.	Ducroz
Dum.	Dumortier
Ehrh.	Ehrhart
End.	Endlicher
Fl. Wett.	„Flora d. Wetterau“
Forsk.	Forskähl
Fr.	Fries
Gärtn.	Gärtner
Gaud.	Gaudin
Gil.	Gilibert
Gmel.	Gmelin
Gochn.	Gochnat
God.	Godet
Godr.	Godron
Good.	Goodenough
Gren.	Grenier
Gr. G.	Grenier Godron
Guss.	Gussone
Hall.	Haller
Hall. fil.	Haller filius (syn)
Hartm.	Hartman
Hausskn.	Haussknecht
l'Hér.	l'Héritier
Hoffm.	Hoffmann
Hornem.	Hornemann
Huds.	Hudson
Jacq.	Jacquin
Jord.	Jordan
Juss.	Ant. Laur. de Jussieu
Adr. Juss.	Adrien de Jussieu
Kern.	Anton v. Kerner
Kit.	Kitaibel
Koel.	Koeler
Krock.	Krocker
Kühl.	Kühlewein
Kütz.	Kützing
L.	Karel z Linné
L. fil.	Linné syn
Lamk.	Lamarck
Ledeb.	Ledebour
Lehm.	Lehmann

Lej.	Lejeune
Less.	Lessing
Leyss.	Leysser
Lightf.	Lightfoot
Lindeb.	Lindeberg
Lindl.	Lindley
Lk.	Link
Lois.	Loiseleur
Lumn.	Lumnitzer
M. B.	Marschall v. Bieberstein
M. et K.	Mertens a Koch
Marss.	Marsson
Med.	Medicus
C. A. Mey.	Carl Anton Meyer
E. Mey.	Ernst Meyer
Michx.	Michaux
Mik.	Mikan
Mill.	Miller
Murr.	Murray
Neck.	Necker
Nees	Nees v. Esenbeck
Neilr.	Neilreich
Nutt.	Nuttal
P. B.	Palisot de Beauvois
Pers.	Persoon
Peterm.	Petermann
Poir.	Poiret
Poll.	Pollich
Ram.	Ramond
Rchb.	L. Reichenbach
Rehm.	Rehmann
Rich.	L. C. Richard
A. Rich.	Achille Richard
Röhl.	Röhling
R. et Sch.	Römer a Schultes
Roz.	Rozier
Rupr.	Ruprecht
Salisb.	Salisbury
Schk.	Schkuhr
Schlecht.	Schlechtendal
Schleich.	Schleicher
Schnitzl.	Schnitzlein
Schrad.	Schrader
Schreb.	Schreber
Schult.	Schultes
Schultz bip.	Schultz bipontinus
Schum.	Schumacher
Schw. et K.	Schweigger a Körte
Scop.	Scopoli
Seb. et Mauri	Sebastiani et Mauri.
Ser.	Seringe
Sieb	Sieber
Sibth.	Sibthorp
Sm.	Smith
Soyer	Soyer-Willemet
Spenn.	Spenner
Spreng.	Sprengel
Stbg.	hrabě Kašp. Šternberg
Steph.	Stephan
Sutt.	Sutton
Sw.	Swartz
Ten.	Tenore
Thuill.	Thuillier
Trin.	Trinius
Tuck.	Tuckermann
Uechtr.	Rudolf v. Uechtritz
Vaill.	Vaillant
Vent.	Ventenat
Vill.	Villars
W. et G.	Wimmer a Grabowski
W. K.	Waldstein a Kitaibel
W. et N. neb W. N.	Weihe a Nees
Wahl.	Wahlenberg
Wallr.	Wallroth
Web.	Weber
Weig.	Weigel
Wib.	Wibel
Wiesb.	Wiesbaur
Wigg.	Wiggers
Willd.	Willdenow
Wimm.	Wimmer
With.	Withering
Wulf.	Wulfen

Slovníček terminologický.

Aksamitnatý, chlupy hustými, krátkými, měkkými, přímými jako aksamit obrostlý.
Bambol viz hlíza.
Baňkovitá koruna, jak džbáneček baňatá, pod ústím zaškrcená.
Bílek (endosperm), pletivo obyčejně bílé, vnitřek semena vyplňující, v němž klíček leží.
Blizna viz pestík.
Bobule (bacca, Beere), plod veskrze šťávnatý, dužnatý neb zevnitř pevnější jak u okurky, dyně; *bobulovitý* jak bobule šťávnatý; *zbobulený* v bobuli přeměněný.
Botka (ochrea), trubkovitý díl listu, v úžlabí jeho postavený neb nad pošvu jeho uvnitř prodloužený, jako u šťovíků.
Brachyblast viz pavětvička.
Brvitý list, na kraji odstálými, často dlouhými chlupy jako brvami porostlý.
Brylka pylová (pollinodium), pyl v pouzdře prašníkovém do jedné massy srostlý neb spojený, jako u vstavačovitých.
Bulva viz hlíza.
Celý list, jenž není hlouběji stříhaný, klaný neb složený, ač může býti po kraji zubatý; jest-li i kraj celý, slove list *celokrajný* neb *nejcelejší*.
Cizopasná rostlina, na jiných rostlinách žijící, do nich kořeny svými vrostlá a z nich potravu beroucí.
Čárkovitý list, od zpodu až ku konci stejně široký, jehož oba kraje rovnočárné, jako u trav.
Čepel listová, hoření namnoze plochá, rozšířená největší část listu, naprotiv řapíku a pošvě.
Čeřitý viz vlnkovitý.
-četný, na př. 2-četný, 3-četný, ze 2, 3 a t. d. částí složený útvar rostliny, na př. list, kalich, koruna.
Číška, ve květu vydutá část osní, kteráž na okrají nese okvětí, tyčinky; u dubovitých dřevnatý obal plodů, vně šupinky neb ostny nesoucí.
Člen, článek osní, podélná část osy neb lodyhy, z jejíhož hořejšího konce list jeden odchází; tudíž oddenek *dlouhočlenný* z dlouhých takových článků složený, *krátkočlenný* ze krátkých článků mezi listy, tak že listy hustě nad sebou stojí.

Člunek ve květu motýlokvětých rostlin člunkovitá část koruny ze 2 doleních lístků srostlá.

Čnělka viz pestík.

Čtyrmocné tyčinky, jsou-li ze 6 tyčinek 4 delší dvou ostatních, u křížatých.

Čupryna, čupřina, chocholka z chlupů na jednom konci semen (jako u vrb); též chocholka vláken po zvětralých listech na oddenku; *čuprynatý,* čuprynou opatřený.

Děloha (cotyledon), prvorodý list na klíčku, již v semenu vytvořený; jest buď jeden pošvovitý (u jednoděložných) neb dva vstřícné (u dvouděložných nejmnožších) neb více jich v přeslenu (u Sosnovitých).

Dělený, -dílný, 2-dílný, 3-dílný, mnohodílný, zvlášť list, kalich, koruna, až ku zpodu neb až po střední žílu rozdělený ve 2, 3 až mnohé díly; *peřeno-dílný* viz zpeřený, *dlanito-dílný* viz dlanitý.

Dlanitý list (též hlízy u vstavačů), složený z dílů neb úkrojků, které z jedné zpodiny společné, jako prsty u ruky, paprskovitě se rozcházejí, jak u javoru, platánu; *dlanito-dílný, dlanito-laločnatý, dlanito-klaný, dlanito-sečný* list, podobným způsobem dělený, laločnatý neb klaný, neb sečný; takové listy jsou též *dlanito-žilné,* jelikož hlavní žíly neb žebra podobně z jednoho bodu se rozcházejí.

Dlouhočlenný oddenek, viz člen.

Dřípatý (laciniatus) list, plátek, hluboce rozeklaný v úkrojky neb dřípy; viz laločnatý.

Dužný, dužnatý, na př. plod, z měkkého, šťávnatého pletiva sestávající, tolik co masitý (fleischig); *zdužnělý,* v stav dužnatý přeměněný.

Dvoj- neb *dvoubratré* tyčinky, srostlé nitkami ve 2 svazky.

Dvoj- neb *dvoudomá* rostlina mající na jednom trsu neb keři pouze prašníkové, na jiném pouze pestíkové květy; květy takých rostlin slovou též dvojdomé.

Dvoj- neb *dvoumocné* tyčinky, jsou-li ze 4 tyčinek dvě delší, jako u Pyskatých rostlin.

Dvojnažka, plod 2-pouzdrý, v obě pouzdra uzavřená 1-semenná (nažky neb lépe tvrdky) se rozpadávající, jak u Okoličnatých.

Dvoj- neb *dvoupyský,* viz pyskatý.

Dvouřízný, na př. lodyha, stéblo, pošva listní, smačknutý, dvě ostré hrany mající.

Hlíza (tuber), ztlustlá, napuchlá část osní, zvlášť oddenku, neb naduřelý kořen, k rozmnožování sloužící; jest tedy dvojí, buď kořenová, jak u vstavačů, neb osní, lodyžní, oddenková (také *bambol* neb *bulva* zvaná), jako u bramboru, ocúnu; *hlízovitý* jak hlíza napuchlý.

Holénka viz nažka.

Hrálovitý (hastatus, spiessförmig) list, na zpodu čepele srdčitě vykrojený se dvěma rovnoběžně odstálými, špičatými laloky.

Hrot (mucro), jemně protáhlá, tenká, tuhá neb měkká špička na konci listů, plátků, plodů a t. d.; *hrotitý, hrotnatý,* v hrot vybíhající.

Hrozen (racemus, Traube), květenství ze stopkatých, na prodloužené ose stojících květů.

Hroznovité květenství, do prvního stupně pouze rozvětvené, nesoucí květy všecky na jedné společné hlavní ose. Jest pateré: *hrozen, chocholík, klas, okolík a strboul.* Viz tam.

Huňatý, kosmatý (villosus, zottig), porostlý huninou čili chlupy delšími, hustými, měkkými, odstálými.

Chlopně, podélné kusy oplodí, ve které se od konce dolů pukající tobolka rozděluje; *chlopně prašníkové* podobné podlouhlé částky stěny prašníkové, jako u dřišťalu, které se od ostatní stěny oddělují a tak otvory pro východ pylu způsobují; *2-chlopný, 3-chlopný* a t. d., ve 2, 3 a t. d. chlopně se pukající; *chlopnitý* kalich neb koruna, složený z lístků jak chlopně vedle sebe ležících, kraji ze dotýkajících.

Chmýr, chmýří (pappus), věnec chlupů na vrcholku zpodního semeníka, nahražující kalich, jako u Komposit.

Chobot, hluboký okrouhlý výkrojek neb úhel mezi cípy; *chobotnatý* list (buchtig), mající choboty asi do polou obou stran jeho sahající mezi cípy též tupými, jako u našich dubů.

Chocholík (corymbus, Doldentraube), hroznovité květenství, jehož dolejší stopky prodloužené jsou skoro zvýší hořeních, takže květy všecky skoro v jedné ploše stojí.

Chruplavičný, chruplavkovitý, na př. kraj listu, jak chruplavka pevný a suchý, přitlouštlý, naproti bylinnému, mázdrovitému.

Jalový květ, neplodný, neúrodný, plodu nedávající, neb tyčinek a pestíku zbavený.

Jařmo (jugum), každé dvé skoro vstřícných lístkův listu zpeřeného; *2—mnoho-jařmý* list, zpeřený se 4 až mnohými lístky postrannímí.

Jazýček (ligula, Blatthäutchen) u trav a ostřic, blánovitý výrostek mezi pošvou a čepelí listovou.

Jazykovitý na př. list, plochý, podlouhlý, na konci tupý jak jazyk; koruna jazykovitá (u Komposit), mající kratičkou trubku, kraj jednostranný, jazykovitý.

Jednobratré tyčinky, srostlé nitkami v jediný svazek neb rourku.

Jednodomá rostlina, mající na témž trsu neb keři jak prašníkové tak pestíkové květy; květy takých rostlin slovou též jednodomé.

Jednopohlavný viz různopohlavný.

Jehněda, kočička (amentum, julus, Kätzchen), klas s květy nedokonalými, namnoze různopohlavnými, za velkými listeny, u dubovitých, břízovitých, habrovitých a vrbovitých rostlin; *jehnědovitý* jehnědě podobný.

Jezdivé listy, dvouřadé, v pošvách na dél složené, v každé řadě jimi se objímající, jako u kosatců.

Kalich viz okvětí.

Kápovitý, kuklovitý (kappenförmig), podobný náhlavní kápi neb homoli duté, dolů otevřené, jako medníky oměje, v slabší míře konce mnohých trávních listů.

Kel, klíček (embryo, Keim), zárodek rostlinky v semenu odpočívající.

Klaný (fissus), list, koruna, do polovice sahajícími ostrými zářezy rozdělený; *peřeno-klaný* viz zpeřený; *dlanito-klaný* viz dlanitý.

Klas (spica, Aehre), květenství hroznovité z květů na prodloužené ose přisedlých; u trav (jako u pšenice) jest opět z klásků složený; *klásek* u trav slove klas z pluch a plév složený; *klasnaté, klasené* květy, do klasu sestavené.

Kličeк viz kel.

Klíčení, vyrůstání klíčku ze semene a první jeho se vyvinování.

Klínovitý list, k dolejšku jako klín poznenáhlu zúžený.

Klubko, klubíčko (Knäuel), shluk hustý, zakulacený květů drobných, málo neb sotva stopkatých.

Kokus, kokousek (coccus), pouzdro plodní silně vypouklé, s ostatními pouzdry jen na střední ose souvislé, jako u svízelů, pryšců; *2-kokusný, 3-kokusný*, plod ze 2 neb 3 kokusů složený.

Kolec, osten zvláště tvrdý, silný, bodlavý; viz osten.

Kolovitá koruna, srostloplátečná, na plocho rozložená, bez zvláštní trubky, jak u divizny, rozrazilů.

Kopinatý (lanceolatus, lanzettförmig) list, zdola ku špičce znenáhla zúžený, skoro rovnočárně obmezený.

Kopistovitý (spathulatus, spatelig) list, na konci tupý neb okrouhlý, k dolejšku znenáhla v řapík zúžený, jako u chudobky.

Koruna viz okvětí.

Korunka, věnec, věneček, kruh výrostků (šupinek neb zoubků) v podobě koruny, na př. v ústí narcisků, na nehtech plátků karafijátových, na nažce některých Komposit.

Kosmatý viz huňatý.

Kosníkovitý, kosočtverečný, routovitý (rhomboidalis) list, kosočtverci či rhombu podobný.

Kracovitý (runcinatus, schrottsägeförmig) list, pilovitý až peřenoklaný, s úkrojky špičatými, k dolejšku (nevšak ku špičce) listu ohnutými, jak u smetanky (Taraxacum).

Krátkočlenný oddenek, viz člen.

Křídlo, blánovitá neb listovitá obruba okolo neb po straně semen, plodů, podobná rozšířenina hran lodyžních; tudíž lodyha *4-křídlá*, semena, plody *křídlaté; křídla* květní, dva postranní, od ostatních lístků rozdílně vyvinuté, křídlům motýla podobné lístky koruny (u motýlokvětných) neb kalicha (u vítodů).

Krovky, 3 vnitřní, plod přikrývající lístky okvětní u šťovíků.

Kružel (Spirre), latovité květenství u sítin a šáchorovitých, v němž na skrácené ose hlavní dolení větve nad hoření krátké, nemnohé, jednoduché velmi prodlouženy a podobně dále rozvětveny jsou.

Kuklovitý viz kápovitý.

Květenství (inflorescentia, Blütenstand), způsob rozvětvení květonosné části lodyžní čili soubor květů a jejich os (stopek) do jednoho celku sestavených, jako klas, hrozen a t. d.

Kýl (carina, Kiel), vyvýšenina ostrohranná ze hřbetu všelikých listů, též plodolistů (pouzder plodních); *kýlnatý*, kýlem opatřený.

Kypt, kypet, zakrsalý, nenáležitě vyvinutý úd, na př. kypt tyčinkový tolik co tyčinka zakrnělá, neplodná, přeměněná.

Kytka (corymbothyrsus, Strauss), latovité květenství, jehož dolejší větve více prodloužené dosahují výšky hořeních, stále kratších větviček, takže květy (u řebříčku strboulky květů) skoro v jedné horizontální ploše leží.

Lalok (lobus, Lappen), cíp širší, namnoze tupý neb zaokrouhlený listu as do polou neb hlouběji rozeklaného; *laločnatý*, v laloky rozeklaný.

Lata (panicula, Rispe), květenství mnohovětevné s prodlouženou osou, větvemi dolejšími hojněji, hořeními kratšími spořeji větevnatými; *latnaté* květy, v latu sestavené.

Latovité květenství, hojněji rozvětvené, s četnějšími a z části do vyšších stupňů se dále větvícími hlavními větvemi. Jest čtveré: *lata* vlastní, *kytka*, *kružel* a *vrcholík* pravý. Viz tam.

Lichohrozen, vidlanovité květenství, jednoramenné, hroznu podobné, se stopkatými, vedle listenů neb proti nim (nikoli v jich úžlabích) stojícími květy.

Lichoklas, od lichohroznu přisedlými květy rozdílný.

Lichopostranní, na př. květenství, na lodyze aneb větvi původně konečné, ale silnější větví úžlabní na stranu zatlačené.

Lichopřeslen, u Pyskatých oba vstřícné vrcholíčky nebo lépe řečeno vidlany (tuto tak zvané *polopřesleny*) úžlabní dohromady tak se zovou, lodyhu jak přeslen obklíčující.

Lichozpeřený list, zpeřený s lichým lístkem konečným, jako u akátu.

Lístek, 1. malý list jakýkoli, na př. kališní, 2. každá částka listu složeného (zpeřeného, prstnatého), je-li od ostatních částí jeho dokonale oddělena, třebas i zvláštním řapíkem opatřena.

Listen (bractea), list v květenství stojící, od lupenů tvarem, skrovnější velikostí, někdy i barvou rozdílný, zvláště podepírá-li stopku květní; *listenec* (Vorblatt), listen na stopce samé pod květem stojící.

Lodyha (caulis, Stengel), listnatá osa čili stonek bylin, ročně hynoucí.

Lupen, list v užším obecném smyslu (Laubblatt), sestávající v nejlepším svém vyvinutí z pošvy, řapíka a čepele. Viz tyto.

Lupty, *lupiny* (lepides, Schülfern), výrostky z pokožky (chlupy) hvězdovito-štítkovité, listy a větve jak šupinky pokrývající, jako u olivy české.

Lusk (legumen, Hülse), plod 1-pouzdrý, s jednou nástěnnou semenicí, rozpoltěním této a protější hřbetní čáry dvěma chlopněma se pukající.

Lůžko, ve květu ukončení stopky květní, nesoucí veškeré listovité ústroje květní; v úboru u Komposit ploché neb válcovité ukončení stopky úborové, nosoucí květy a někdy i jich listeny (plevy).

Lýrovitý (leierförmig) list, peřenodílný neb peřenoklaný, jehož konečný lichý ušet jest mnohem větší ostatních.

Lysý, na povrchu bez chlupů, luptů, plév a podobných výrostků.

Malvice, plod Jabloňovitých, dužnatý jak bobule, tvořený číškou, do níž plodolisty (pouzdra) vrostlé jsou.

Mateřský list viz podpůrný list.

Mediána listu neb květu jest plocha položená středem listu neb květu a středem osy mateřské.

Medník (nectarium), lístek květní (buď plátek neb tyčinka) med vylučující a k tomu cíli zvláště přetvořený.

Měchýřík (folliculus, Balgfrucht), plod jedním plodolistem tvořený, s jednou nástěnnou semenicí, rozpoltěním této, tedy na vnitřní (břišní) straně pukající; obyčejně jest jich více v jednom květu, na př. u blatoucha.

Měkkoosten, výrostek ostnu podobný ale měkký, bylinný, nezdřevnatělý.

Míšek (arillus, Samenmantel), zvláštní obal okolo semena, obyčejně dužnatý a barevný, jako u brslenů.

Mnohomanželná (polygamus, vielehig) rostlina, mající vedle obojakých květů též různopohlavné; též tyto rozličné květy téhož rodu slovou mnohomanželnými.

Monomerický čili jednočlenný nazývá se semenník, tvořený jedním toliko plodolistem, tudíž o jediné čnělce, blizně, semenici, obyčejné též (nejsou-li nepravé příhrádky vyvinuty) o jednom pouzdře.

Mrcasy kořenové (Wurzelfasern), kořeny neb větve kořenové niťovité neb šňůrovité; kořen *mrcasatý*, z mrcasů hojných, často svazčitých složený.

Mrtnatý, chlupy krátkými a trochu tuhými porostlý.

Nálevkovitá koruna, trubkovitá, s trubkou nahoře jak nálevka rozšířenou.

Nasivělý viz sivý.

Nažka, holénka (achaenium, Schliessfrucht), plod suchý, nepukavý, namnoze 1-semenný; obě oddělená pouzdra dvojnažky také někdy nažky (lépe však tvrdky) slovou.

Nehet (unguis, Nagel), nejdolší díl plátku zúžený, stopkovitý.

Nící (nickend); překloněný, koncem dolů sehnutý, zvláště stopka květní se květem.

Nitka viz tyčinka.

Obak, na obou koncích neb na obou stranách, na př. list obak zúžený tolik co k oběma koncům zúžený, obak lysý t. j. na obou stranách lysý.

Obal, pokrývka, z listenů pod okolíkem; *obalíček* neb *pokryvečka* slove obal pod okolíčkem Okoličnatých.

Obilka, nažka tráv, jejíž oplodí se semenem srostlé jest.

Objímavý (amplexicaulis) list, jenž buď rozšířeným zpodkem řapíka, aneb je-li přisedlý, rozšířeným, zvlášť srdčitým zpodem čepele celý objem lodyhy obkličuje; objímá-li takto jen půl objemu lodyžního, jest *poloobjímavý*.

Oblý (stielrund), na průřezu okrouhlý; *poloobly*, na průřezu více eliptičný, tedy trochu jako smačknutý.

Obojaký (hermaphroditus, zwittrig) květ, jenž obsahuje i pestíky i tyčinky.

Obrtlíkovitý viz vrtlíkovitý.

Oddenek (rhizoma, Wurzelstock), osa (stonek) podzemní, listy přízemní a šupiny nesoucí, též mrcasy kořenové ženoucí.

Ojíněný, jemnou práškovitou namodralou vrstvou (voskovou), kterouž setříti možná, jako jiním potažený.

Okolík (umbella, Dolde), květenství hroznovité, jehož prodloužené stopky květní z velmi skrácené části, takořka z jednoho bodu, hlavní osy vynikají; *okolíčky* slovou (u Okoličnatých) okolíky druhého stupně, jež stopky okolíka prvního stupně čili hlavního ukončují; *okoličnaté* květy, totiž v okolík sestavené.

Okřídlí, křídlo kolkolem na př. plodu neb semena vyvinuté.

Okvětí, obaly lístků květních okolo tyčinek a pestíků; zvláště tak slove obal jednoduchý, stejnotvárný, namnoze jeden kruh tvořící; jsou-li dva tvarem a začasté i barvou a podstatou rozdílné kruhy, slove vnější *kalichem*, vnitřní namnoze úhlednější a barvený *korunou*.

Opak srdčitý, *opak vejčitý* viz srdčitý a vejčitý.

Oplodí (pericarpium Fruchthülle), obalná vrstva čili stěna plodu okolo semen, povstalá ze semeníka.

Osemení, slupka semenní, uzavírající bílek neb přímo klíček.

Osina (arista, Granne), štětina na konci nějakého listu neb lístku co prodloužení jeho středního nervu sedící, na př. na pluše trav.

Osten (aculeus, Stachel), tvrdý, špičatý, bodlavý výrostek z povrchu lodyh a listů, jak u růže, ostružiny, neb též podobné ukončení listu a jeho postranních úkrojků a zubů, jako u bodláků; *ostének* malý osten; *ostnatý*, *ostnitý*, ostny posázený; *ostnitě* zubatý, laločnatý list, jehož zuby a laloky ostnem končí.

Ostěra (indusium, Schleierchen), blánovitý příkrov hromádek plodních u kapradin.

Ostruha (calcar, Sporn), prodlouženina namnoze dutá, kuželovitá neb niťovitá ze zpodu lístků květních.

Ouškatý list, opatřený po každé straně při zpodu okrouhlým rovnovážně odstálým lalůčkem neb přívěskem, *ouškem*.

Ozimá bylina, přes zimu trvající, obzvláště dvouletá.

Pacibulka, mladá rozmnožovací cibulka na staré cibuli.

Palice (spadix, Kolben), klas s osou tlustou naduřelou, jako u ďáblíka, kukuřice.

Palisty (stipulae, Nebenblätter), lístky dva po obojí straně na zpodu řapíka stojící, někdy k řapíku přirostlé, jak u hráchu, růže.

Papily, na př. na plátcích koruny, krátké chloupkovité výrostky z pokožky.

Paprslek, 1. každá se stopek, z nichž okolík se skládá, 2. květy jazykovité na kraji úboru stojící a paprskující; *paprskující* květy, ty, které na obvodu okolíka, strboulu (úboru) neb vrcholíka stojíce větší a zvlášť na zevnějšek jednostranně zveličelou korunou od ostatních květů se liší.

Pastopka, *pastopečka*, v 1-květých kláscích trav stopečkovitá osa klásková vedle pluchy jediného kvítku.

Patro (palatum, Gaumen), viz šklebivý.

Patyčinka (staminodium), tyčinka zvláště přeměněná, bez prašníka neb jen se zákrskem jeho, na př. u Parnassie.

Pavětvička (brachyblast), větvička krátkočlenná, obmezená, dále se nevyvinující, kteráž na př. u borovice 2 jehlice nese.

Pavéza (vexillum, Fahne), hoření, obyčejně největší plátek motýlokvětné koruny.

Paždí viz úžlabí.

Peckovice (Steinfrucht), plod zevnitř více méně dužnatý, zřídka suchý, uvnitř s peckou 1—vícepouzdrou, jako švestka, třešně.

Pel viz pyl.

Peň viz stonek.

Pestík (pistillum, Stempel), ústroj samičí ve květu, z něhož se stává plod; části jeho jsou: 1. *semeník* neb *vaječník* (germen, Fruchtknoten), část nejdolejší, jednou neb více dutinami *(pouzdry)* opatřená, vajíčka v dutinách těch chovající, 2. *čnělka* neb čnělky (stylus, Griffel), namnoze stopkovitá neb nitkovitá část na vrcholi semeníka, kteráž se končí v 3. *bliznu* (stigma, Narbe) jednu neb více, namnoze hlavičkovitou, lepkou, pylem se poprašující; *pestíkový* květ, obsahující toliko pestík, nevšak tyčinky.

Peřenodílný, -klaný, sečný viz zpeřený.

Pilovitý (gesägt) list, na kraji jak pila se zuby ostrými ku předu namířenými; *dvakrát pilovitý*, nesou-li hlavní zuby zase menší pilové zoubky; odstávají-li ostré zuby stranou, slove vlastně *zubatý* a *dvakrát zubatý*.

Plátek (petalum, Blumenblatt), lístek korunní; *prostoplátečná, srostloplátečná* koruna, z prostých čili volných neb ze srostlých plátků sestávající.

Plazivý oddenek, rovnovážně v zemi rostoucí, dlouhočlenný.

Pletní (fleischroth), mající barvu pleti lidské, bělavo-narůžovělou.

Plévy (paleae), 1. nejdolejší (namnoze 2) lístky šupinkovité na zpodu klásku trav a šáchorovitých, 2. listeny suché mezi květy úboru některých Komposit, Dipsaceí a t. d., 3. šupinkovité, hnědé výrostky na listech a zvláště dole na řapíkách kapradin.

Plihý, na př. list, nepevný, ochablý, poléhavý.

Plodolisty, části, ze kterýchž semeník obyčejně srostlý jest a jichž bývá tolik, kolik čnělek neb blizen, též pouzder; jsou-li plodolisty mezi sebou volné, tvoří každý z nich zvláštní 1-pouzdrý semeník s jednou čnělkou neb bliznou.

Plodonoš, lůžko květu stopkovitě pod semeníkem a tyčinkami Silenkovitých prodloužené.

Plsťnatý (tomentosus, filzig), obrostlý plstí, totiž chlupy hustými, jemnými, mezi sebou v souvislý povlak spletenými.

Pluchy, v klásku trav a šáchorovitých dva šupinovité lístky (listeny), květ nahý obalující; vlastní *plucha* vnější jest podpůrný listen květů; *pluškou* slove vnitřní, útlejší, 2-kýlná plucha, vlastně listenec toho květu.

Podpůrný neb mateřský list neb listen, jenž podporuje zdola úžlabní svůj pupen, větévku neb květ, s ohledem na tyto tak zvaný.

Pokrývka, pokryvečka viz obal, obalíček.

Polooblý, poloobjímavý, polopřeslen viz oblý, objímavý, lichopřeslen.

Popínavá, povláčivá, otáčivá lodyha, po jiných předmětech i rostlinách se pnoucí, okolo nich se otáčející.

Pošva (vagina, Blattscheide), nejdolejší rozšířená, kolkolem uzavřená neb rozparkem otevřená část lupenu, neb list zcela v takovýto útvar převedený bez čepele neb s velmi zakrnělou čepelí.

Pouzdro viz pestík a tyčinka; *pouzdrosečná* tobolka, pukající se na středu vnější strany pouzdra mezi příhrádkami.

Prašník viz tyčinka; *prašníkový* neb *prašný* květ, obsahující pouze tyčinky bez pestíků.

Přeslen (verticillus, Quirl, Wirtel), soubor v stejné výšce čili v kruhu okolo osy stojících listů, potom i květů; *přeslenaté* květy neb listy, do přeslenu postavené.

Pří- ve složeních = trochu, skoro, dosti, na př. přídužný = trochu dužný, přioblý = dosti neb skoro oblý.

Přímětný (adventivní), hlavně kořeny tak slovou, které nahodile, n. př. na kmenu, vynikají.

Přisedlý list neb květ, bez řapíku neb stopky na své mateřské ose sedící.

Prorostlý list, jenž lodyhu kolkolem neděleným zpodkem obrostl, tak že lodyha jako skrze něj prorostla, jak u Bupleurum rotundifolium.

Protisečný viz zpeřený.

Proužky na plodu Okoličnatých, mezi žebry v brázdkách ležící, totiž vnitřní rourky často hnědé, olejkem prchavým naplněné.

Prstnatý, prstěný list, dlanitožilný, složený z lístků na konci řapíka paprskovitě neb vějířovitě se rozbíhajících, jako listy koňského kaštanu.

Prýt (Spross), výhonek, výrostek, totiž každá listnatá osa.

Puštička, plod tobolkovitý, pukající víčkem obříznutým, jak u blínu, drchničky.

Pyl, pel (pollen, Blütenstaub), obsah prašníka, složený obyčejně ze zrnek práškovitých.

Pýřitý (pubescens, flaumig, weichhaarig), porostlý pýřím, t. j. chlupy krátkými, měkkými, nepříliš hustými a nevalné nápadnými.

Pyskatý, 2-pyský kalich, též koruna, trubkovitý, rozdělený ve 2 větší ušty naproti sobě, často opět rozeklané (tak zvané *pysky*), z nichž jeden hoření a druhý dolení, dolů hledící.

Řapík (petiolus, Blattstiel), stopkovitě zúžená dolení část listu (lupenu) neb část mezi čepelí a pošvou, je-li jaká; *řapíček*, řapík jednotlivých lístků listu složeného.

Rašení listů, tolik co vyrážení, vyvinování se jich z pupenů zimních.

Řepicovitá (hypocrateriformis, präsentirtellerförmig) koruna, mající trubku dlouhou, dosti stejně tlustou, nahoře rozkládajíc se rovnovážně v kraj široký, plochý; jako u brčálu.

Řeřabatý list, po kraji kadeřavý.

Ret viz šklebivý.

Routovitý viz kosníkovitý.

Rozetka, růžička, sestává z listů nahloučených, na všecky strany rozložených; nejčastěji přízemní na zpodu lodyhy, jako u jitrocelů.

Rozsocha, rozpora, úhel mezi dvěma větvemi vidlicovitě se rozcházejícími.

Rozvilina viz úponka.

Rubina (putamen), vnější, namnoze dužnatá vrstva peckovice, jako u vlašského ořechu.

Různopohlavné neb *jednopohlavné* květy, obsahující buď pouze tyčinky neb pouze semeníky.

Samčí květ, tolik co prašníkový; *samičí* tolik co pestíkový.

Sbíhavý (decurrens, herablaufend) list, jehož kraje na zpodu ještě po samé lodyze jak listovitá křídla dolů se táhnou, jako u bodláků (Carduus); lístek, jenž listovou substancí po hlavním řapíku neb vřetenu sbíhá.

-sečný list, rozdělený v četnější lístky, které však nikoli řapíčkem, nýbrž širším listovitým zpodem se společným vřetenem souvisejí a po něm třebas i sbíhají, jako listy Okoličnatých vůbec; *dlanitosečný, peřenosečný, znoženosečný* viz dlanitý, zpeřený, znožený.

Semenice, místo uvnitř pouzdra semeníkového, nejčastěji buď vnitřní střední jeho úhel neb podélná čára na vnější stěně, kde vajíčka a potomní semena sedí; dle toho jest semenice buď střední neb nástěnná; někdy také v semeníku jednopouzdrém vystupuje jako volný sloupek (viz tam).

Semeník viz pestík; *semeník svrchní*, nad okvětím, tedy uvnitř jeho na ose stojící, *zpodní*, okvětí i tyčinky na vrcholku svém nesoucí.

Sivý, *sivozelený* (glaucus, seegrün), na př. list, mdle zelený, silně do modrošeda jdoucí; *nasivělý*, poněkud sivý.

Sloupek plodu Okoličnatých, sloupkovitá prodlouženiná lůžka, která zbude mezi oběma oddělenými pouzdry (nažkami), ježto pak s konce jejího často 2-klaného visí; v semeníku jednopouzdrém někdy (jako u Primulaceí) sedí semena na volném sloupku (semenicovém).

Sounoží viz sympodium.

Spojidlo (connectivum), část prašníka mezi oběma pytlíčky ležící, obyčejně uzounká, někdy ale silně do šířky a napříč vyvinutá, jak u šalvěje.

Srdčitý (cordatus, herzförmig) list, jehož čepel k dolejšku širší, na zpodu hluboce jak u srdce karetního vykrojená, tudíž dva okrouhlé laloky tvoří; *opak srdčitý* (obcordatus), je-li naopak na širším konci svém takto vykrojená.

Srpek (drepanium), květenství vidlanovité, jednoramenné, jehož květní prýty všecky na též straně po sobě následují, tvoříce tak souosí srpovité, na němž, když se narovná, květy v jedné řadě nad sebou stojí.

Srstnatý (hirsutus, rauhhaarig), obrostlý chlupy odstávajícími, dosti tuhými, ač nikoli ještě pichlavými.

Stonek, osa, kteráž listy nese vůbec, zvláště osy hlavní na zemi poléhající jako u plavuní, lomikamenů; vystupuje-li vzhůru, slove také *peň*.

Strboul (capitulum, Köpfchen), květenství hroznovité, jehož květy bez stopek na skrácené, za to však často rozšířené ose sedí, a kteréž obyčejně obalem kalichovitým z listenů neb šupin, *zákrovem*, obdáno bývá; strboul Komposit slove *úbor* (anthodium).

Střechovitý (imbricatus, dachziegelförmig), kalich neb zákrov (též šišky a t. d.), jehož lístky jak došky na střeše kraji svými částečně se kryjí.

Střelovitý, *šípovitý* (sagittatus, pfeilförmig), list, na zpodu čepele srdčitě vykrojený se dvěma dolů hledícími, špičatými laloky jako u šípatky (Sagittaria); viz také hrálovitý a srdčitý.

Střídavé (alternus, alternans, wechselständig, abwechselnd) listy, v nestejných výškách na ose stojící, do přeslenů neb párů nesestavené; přesleny a kruhy květní stejnočetné jsou střídavé, jestliže listy jejich nad mezerami mezi listy každého předchozího přeslenu stojí.

Střihaný (incisus) list, hlouběji zařezávaný s cípy úzkými a špičatými; názvu toho zvlášť ve spojení se užívá: *střihano-pilovitý*, *-zubatý* a t. d.

Struk, plod dlouhý a úzký, článkovaný a v články své příčným dělením se rozpadávající; povstává jak z lusku luštinatých, tak ze šešule křížatých (u ohnice).

Stvol (scapus, Schaft), peň neb lodyha bezlistá, leda šupinatá, nahoře listeny a květy nesoucí.

Sudozpeřený list, zpeřený, jehož vřeteno nekončí lichým lístkem, nýbrž toliko hrotem neb rozvilinou.

Sympodium (sounoží), zdánlivě jednoduchá osa (stonková), povstalá ze zpodin prýtů, posloupně jeden z druhého vypučelých.

Sympodiální, co na způsob sounoží z posloupných os se skládá.

Šerpivý, drsný, na hranách, krajích opatřený malými tvrdými zoubečky, hmatu, méně však zraku patrnými.

Šešule, šešulka (siliqua, Schote), plod o dvou nástěnných semenicích, mezi nimiž obyčejně blánovitá příhrádka roztažena, a od nichž i nahoře rámečkovitě spojených s obou stran jedna chlopeň odpadává; *šešulinkou* zvláště slove, je-li nanejvýš 3-krát delší než široká.

Šev (sutura, Naht), pruh, někdy žlábkovitý, jindy naopak vyvýšený, na tobolce neb na prašníkn, ve kterém se roztržení a tím pukání děje.

Šípovitý list, viz střelovitý.

Šklebivá (personatus, maskiert) koruna, 2-pyská, jejížto ústí silnou napuchlinou *(patrem, rtem)* doleního pysku jest uzavřeno, jak u lnice, lví tlamy.

Šlahoun, výběžek (stolo, Ausläufer), výhonek neb odnož ze zpodu lodyhy rovnovážně rostoucí, poléhající, koncem obyčejně v novou lodyhu vzrůstající.

Šroubel (bostryx), květenství vidlanovité, jednoramenné, jehož květní prýty v spirálním neb šroubovitém směru po sobě následují.

Štítovitý (scutatus, schildförmig) list, jehož čepel, namnoze okrouhlá, středem své dolení strany na konec řapíka postavena, jako u španělské řeřichy (Tropaeolum).

Terč (discus), 1. ve květu naduřelá a žláznatá část lůžka, zvlášť okolo semeníka; 2. v úboru Komposit střední sploštělá jeho část, z květů trubkovitých sestávající, naproti paprsku květů jazykovitých.

Tlamatá (ringens, rachenförmig) koruna, hluboce 2-pyská s jícnem jak tlama rozevřeným, na př. u šalvěje.

Tobolka (capsula, Kapsel), plod obyčejně suchý, řídčeji, jak u netýkavky, poněkud šťavnatější, chlopněmi, zuby, víčkem neb otvory pukající a semena volně propouštějící.

Toul, toulec (spatha, Blütenscheide), listen břichatý neb pošvatý, podporující a objímající buď jeden květ buď celé květenství, jako u narcisků, česneku, aronovitých.

Třásně, třísně (fimbriae, Fransen), cípy úzké, dlouhé, jak brvy na kraji neb v ústí některého květního dílu stojící, jenž pak slove *třásnitý* neb *třísnitý*.

Trojený, trojčetný (ternatus, gedreit) list, ze tří lístků složený jak u jetele; *trojeně zpeřený* list, zpeřený, jehož 2 nejdolejší lístky neb úkrojky asi tak velké jsou, jak ostatní celkem vzaté dohromady.

Tvrdky, málo vespolek souvislé 1-semenné díly neb pouzdra plodu, při uzrání úplné se oddělující však neotvírající, jichžto 4 u Pyskatých a Brutnákovitých; v dvojnažce (na př. Okoličnatých) jsou tvrdky nejprv spojeny a teprv po uzrání se oddělují od sebe.

Tyčinka (stamen, Staubgefäss, Staubblatt), zúrodňující částka (přeměněný list) květu; její části jsou: 1. *nitka* (filamentum), namnoze vskutku nitkovitá, někdy ale i širší lupenovitá, časem i zcela nevyvinutá, dolejší částka, 2. *prašník* (anthera, Staubbeutel), namnoze o 2 pytlíčkách, kteréž se každý jednou skulinou neb děrou otvírají a obsah svůj, *pel*, propouštějí.

Úbor viz strboul.

Úkrojek (segmentum, Abschnitt), každá část listu klaného, děleného neb vícekrát složeného; při tomto jsou úkrojky prvo-, druho- i třetiřadé.

Umáleně zpeřený viz zpeřený.

Úponka, rozvilina (cirrhus, Ranke), část niťovitá, šroubovitě vinutá, k zachycování sloužící, hned jednoduchá, hned rozvětvená; jest dílem přeměnou listovou, jak u vikví, hrachu, dílem osní, jak u révy.

Ušet (lacinia, Zipfel), každý jednoduchý cíp, rozekláním neb rozstřižením listu, též zdánlivým rozekláním (vlastně srostnutím) srostlolupenného kalicha neb koruny povstalý.

Úško, úškatý viz ouško, ouškatý.

Uzel (nodus, Knoten) napuchlá část lodyhy mezi dvěma články osními.

Úžlabí (axilla, Blattachsel), úhel, jejž list se svou osou tvoří; *úžlabní* (axillaris, blattwinkelständig), v úžlabí listu stojící, na př. pupen, větévka, květ.

Vaječník viz semeník.

Vajíčko (ovulum, Eichen), prvopočátek semena před zúrodněním, ve vaječníku neb semeníku uzavřený; *-vaječný*, na př. *mnohovaječný* (semeník), mnoho vajíček obsahující.

Vejčitý (ovatus, eiförmig) list, mající podobu podélného řezu vejcem, nanejvýš 2-krát delší než široký, dole širší než nahoře; *opakvejčitý*, téhož tvaru, ale ku konci širší než-li ku zpodu.

Vějířek (rhipidium), květenství vidlanovité, jednoramenné, jehož květní prýty v jedné ploše střídavě v pravo a v levo po sobě následují a pak na společném souosí ve dvou řadách stojí.

Věnec, věneček, 1. kruh medníkovitých patyčinek, na př. u Parnassie, 2. kruh výrostků z okvětí neb koruny; viz korunka.

Vetknutý, vetknutí viz vyniklý.

Vidlan vlastní čili dvouramenný, květenství to vidlanovité, má pod konečným květem dvě vstřícné větévky květní, které pod svým květem rovněž dvěma stopkami květními se rozvětvují, což se tak do vyšších stupňů opakovati může.

Vidlanovité květenství, rozvětvuje se stále do vyšších a vyšších stupňů, ale jen 2 podkvětnými větévkami neb toliko jednou vždy větévkou. Dle toho jest buď *dvouramenné* (vidlan vlastní) neb *jednoramenné*, které často nápodobí hrozen (viz *lichohrozen*) neb klas (viz *lichoklas*), a jehož druhy jsou *vijan, šroubel, vějířek* a *srpek*. Viz tam.

Vijan (cicinnus, Wickel), druh vidlanu jednoramenného, jehož zdánlivá společná osa (souosí) nese po jedné straně květy ve dvou střídavých řadách, po druhé straně často i dvouřadé listeny; jako u Brutnákovitých.

Vlnatý (lanatus, wollig), obrostlý chlupy dlouhými, měkkými, více méně zprohýbanými a spletenými, však snadno oddělitelnými.

Vlnovitý, vlnitý, čeřitý (undulatus, wellig) list, po kraji mírně kadeřavě zprohýbaný; silněji zprohýbaný slove řeřabatý.

Vřeteno (rachis, Spindel), 1. hlavní řapík složeného listu, lístky a úkrojky nesoucí, 2. hlavní větve květenství též vřetena slovou.

Vrcholík (cyma, Tragdolde), květenství latovité, jehož hlavní osa dosti skrácena a jehož prodloužené větve postranní, do přeslenů sblížené, vícekrát dále, jako do vrcholku, se rozvětvují. Bez černý na př. má tento pravý vrcholík. — Dle staršího názvoslovi vyrozumívá se však

vrcholíkem též vidlanovité květenství, poněvadž i to obyčejně přerůstavými, ač jen dvěma neb jednotlivými větvemi do vrcholku se rozvětvuje.

Vroubkovaný (crenatus, gekerbt) list, po kraji opatřený malými, tupými, zaokrouhlenými zuby (vroubky).

Vrtlíkovitý, obrtlíkovitý (turbinatus, kreiselförmig), na způsob překocené krátké, nízké homole; jako plod myšpule.

Vstřícné (oppositus, gegenständig) listy, dva naproti sobě v stejné výšce osy vynikající.

Výběžek viz šlahoun; *výběžkatý*, výběžky ženoucí.

Výhonek viz prýt.

Vykrajovaný (repandus, ausgeschweift) list, po kraji velmi nepatrně, mělce a tupě vystřihovaný.

Vyniklý, vetknutý (insertus, eingefügt) úd nějaký, na př. list na lodyze, vlastně tedy tam vyrostlý; *výnik, vetknutí*, místo, kde některý úd na bylině vyrostá čili vyniká.

Vypylený, vyprášený (verstäubt) prašník, jenž se rozpukl a pyl svůj vypustil.

Výtrus (spora, Spore), buňka rozplozovací, jakýmiž se tajnosnubné rostliny (jako kapradiny, přesličky) rozplozují; plodní schránka, v níž se výtrusy vytvořují a před vyprášením přechovávají, slove *výtrusnice* (sporangium).

Zakončitý, přišpičatěný (acuminatus) list, v dlouhou špici náhle zúžený.

Zákrov viz strboul; *zákrovek, zákroveček*, kalichovitý obal pod jednotlivým květem, zvlášť se zpodním semeníkem, jako u štětkovitých.

Zákrpek, zákrsek (rudimentum), úd nějaký, na př. prašník, zakrsalý, nedokonale vyvinutý neb přeměněný.

Závitek, spirální neb šroubovité stočení, na pr. úponky.

Znožený (pedatus, fussförmig) list, rozdělený nejprve ve 3 díly, z nichž postranní dva opět se ve dvé dělí, načež vnější úkrojek těchto dělení to opakuje.

Zpeřený (pinnatus, gefiedert) list, jenž na prodlouženém hlavním vřetenu nese postranní oddálené lístky, jako u akátu; týž jest vždy také *zpeřenožilný*, t. j. od prodlouženého hlavního žebra vycházejí v jistých vzdálenostech postranní příčné žíly do lístků; jest-li zpeřenožilný list podle vedlejších nervů toliko rozsečený, dělený neb rozeklaný, slove *peřenosečný, peřenoklaný, peřenodílný (protisečný)*; jsou-li postranní ty lístky neb úkrojky jednoduché, jest *jednoduše* zpeřený, peřenosečný a t. d., jsou-li však samy zase zpeřené, peřenosečné a t. d., slove *2-kráte* zpeřený neb peřenosečný. Tím způsobem může být až vícekrát zpeřený neb peřenosečný. *Umáleně zpeřený* (decursive pinnatus) neb peřenosečný slove, jsou-li dolení jeho lístky a úkrojky větší a vícekrát rozdělované, hoření čím vyšší tím menší a jednodušší; *přetrhovaně zpeřený*, jsou-li lístky střídavě větší a menší lalůčkovité, jako na bramborové vnati.

Zubatý viz pilovitý.

Žebro, každá podélná, čárkovitá, žebrovitá vyvýšenina, zvláště na listech a plodech.

Žláza, žlázka, výrostek zakulacený neb válcovitý z lůžka květního, z listů a jiných údů, vylučující nějakou lepkou kapaninu; chlupy s takovouto hlavičkovitou žlázkou na konci slovou *žláznaté, žlázonosné*.

Klíč dle soustavy Linné'ovy.

1. Rostliny jevnosnubné, mající květy, v nichž jsou tyčinky a semeníky s vajíčky neb nahá vajíčka a později semena. 2.
   Rostliny tajnosnubné, buď úplně bezkvětné neb s květy, v nichž jsou plodolisty s výtrusnicemi, ale žádná vajíčka, tudíž i žádná semena. . . . . Cryptogamia. XXIV.
2. Květy různopohlavné, t. j. jedny samčí (pouze s tyčinkami), druhé samičí pouze se semeníky neb nahými semeny. 3.
   Květy obojaké, s tyčinkami i semeníkem (neb semeníky) pospolu. 4.
   Květy mnohomanželné, t. j. některé obojaké, některé samčí, jiné samičí. . . . . Polygamia. XXIII.
3. Květy dvoudomé, t. j. samčí na jedněch, samičí na jiných rostlinách téhož druhu. . . . . Dioecia. XXII.
   Květy jednodomé, t. j. samčí i samičí na téže rostlině. . . . . Monoecia. XXI.
4. Tyčinky s čnělkou (neb bliznou) v jedno srostlé. . . . . Gynandria. XX.
   Tyčinky a čnělka neb blizna od sebe oddělené (spolu nesrostlé). 5.
5. Prašníky tyčinek v trubku srostlé neb pevně spojené. . . . . Syngenesia. XIX.
   Prašníky tyčinek mezi sebou volné (nesrostlé). 6.
6. Nitky tyčinek ve 3 neb více svazků srostlé. . Polyadelphia. XVIII.
   Nitky tyčinek ve 2 svazky srostlé (neb 1 volná a ostatní vespolek do svazku srostlé). . . . . Diadelphia. XVII.
   Nitky tyčinek v 1 svazek (neb trubku) srostlé. Monadelphia. XVI.
   Nitky tyčinek mezi sebou volné (nesrostlé). 7.
7. Tyčinky 4 delší, 2 kratší. . . . . Tetradynamia. XV.
   Tyčinky 2 delší, 2 kratší. . . . . Didynamia. XIV.
   Tyčinky stejně dlouhé neb v jiném počtu nestejně dlouhé. 8.
8. Tyčinek v jednom květu 20 a více, pod semeníkem (neb semeníky) na lůžku vetknuté. . . . . Polyandria. XIII.
   Tyčinek 20 a více, do trubky kališní (číšky) neb na semeníku vetknuté. . . . . Icosandria. XII.
   Tyčinek méně než 20. — 9.

9. Tyčinek 12 a více (ale méně než 20). . . . Dodecandria. XI.
Tyčinek 10. . . . . Decandria. X.
Tyčinek 9. . . . . Enneandria. IX.
Tyčinek 8. . . . . Octandria. VIII.
Tyčinek 7. . . . . Heptandria. VII.
Tyčinek 6. . . . . Hexandria. VI.
Tyčinek 5. . . . . Pentandria. V.
Tyčinky 4. . . . . Tetrandria. IV.
Tyčinky 3. . . . . Triandria. III.
Tyčinky 2. . . . . Diandria. II.
Tyčinka 1. . . . . Monandria. I.

I. Třída. Monandria.

1. Řád. Monogynia. Jedna čnělka neb přisedlá blizna.

Bylina vodní s listy v přeslenech s nepatrnými květy . . . . . Hippuris. 170.
Bylina zemní s listy střídavými, květy bezkorunnými . . . . . Alchemilla sp. 621.

2. Řád. Digynia. Dvě čnělky.

Byliny vodní s květy nepatrnými, listy vstřícnými . . . . . Callitriche. 169.
Byliny zemní s listy střídavými, nepošvatými . . . . . **Chenopodiaceae** p. p. **38.**
Trávy s listy střídavými, pošvatými . . . . Festuca sp. 87.

II. Třída. Diandria.

1. Řád. Monogynia. Jedna čnělka neb přisedlá blizna.

1. Stromy neb kře s listy vstřícnými, s květy v latách, s korunou srostloplátečnou, neb prostoplátečnou neb zcela bez okvětí . . . . . **Oleaceae. 53.**
Byliny s květy nepatrnými, s okvětím jednoduchým neb žádným. 2.
Byliny s kalichem i s korunou barevnou. 3.
2. Byliny vodní, bezlisté, toliko z lupínkovitých článků, z nichž jeden z druhého pučí, záležející . . . . . Lemna. 34.
Bylina s lodyhou dužnatou, článkovanou, zdánlivě bezlistou (s listy zakrnělými) . . . . . Salicornia. 180.
Byliny trávovité, s listy pošvatými, květy v kláscích . . . . . **Cyperaceae** p. p. **13.**
Bylina s listy střídavými, nepošvatými, květy drobnými v hroznech. . . . . Lepidium sp. 448.
3. Koruna prostoplátečná, 2-plátečná, i s kalichem na semeníku vetknutá . . . . . Circaea. 550.
Koruna prostoplátečná, 6-plátečná, do ústí kalichu podplodního vetknutá . . . . . Lythrum sp. 547.
Koruna srostloplátečná, více méně nepravidelná, podplodní. 4.

4. Semeník jednoduchý, 1-pouzdrý. Koruna ostružnatá . . . . . **Lentibulariaceae. 69.**
Semeník jednoduchý, 2-pouzdrý. Koruna bezostružná . . . . . **Scrofulariaceae** p. p. **63.**
Semeník jednoduchý, 4-pouzdrý. Koruna bezostružná . . . . . Verbena. 354.
Semeník ve 4 pouzdra (tordky) až ke zpodu rozdělený . . . . . **Labiatae** p. p. **66.**

2. Řád. Digynia. Dvě čnělky.

Bylina s lodyhou dužnatou, článkovanou, s listy zakrnělými . . . . . Salicornia. 180.
Trávy s listy pošvatými . . . . . **Gramineae** p. p. **14.**

III. Třída. Triandria.

1. Řád. Monogynia. Čnělka 1, často 2—3-klaná.

1. Semeník zpodní, podkvětný. 2.
Semeník svrchní, volný. 4.
2. Kalich (často zakrnělý neb chlupovitý) a koruna srostloplátečná, 3—5-klaná. 3.
Okvětí 6-dílné, korunovitě zbarvené . . . . **Irideae. 22.**
3. Semeník 1-vaječný, 1-pouzdrý neb 3-pouzdrý s 2 prázdnými pouzdry. Plod nepukavá nažka . . . . . **Valerianeae. 50.**
Semeník 2-pouzdrý, 2-vaječný. Plod dvojnažka, rozpoltěním ve 2 tvrdky se dělící . . . . . **Rubiaceae. 51.**
4. Kalich s korunou. 5.
Okvětí jednoduché neb žádné. 6.
5. Kalich trubkovitý, 6-zubý, s korunou 6-plátečnou, do ústí jeho vetknutou . . . . . Lythrum sp. 547.
Kalich 2-listečný, koruna zpodní, s trubkou rozčísnutou . . . . . Montia. 489.
6. Okvětí korunovité. zbarvené, s okrajem řásnatě zvonkovitým; nažka 1-semenná, stálým jeho zpodkem uzavřená. Oxybaphus. 179.
Okvětí kalichovité, 6-dílné. Plod tobolka 3-chlopná, vícesemenná . . . . . Juncus sp. 97.
Okvětí kalichovité, 5-dílné. Plod nažka 1-semenná . . . . . **Chenopodiaceae** p. p. **38.**
Okvětí zakrnělé, ze štětinek složené neb žádné. Květy v kláscích, za pluchami ukryté. 7.
7. Čnělka na konci 2—3-klaná. Klásky 2-vícekvěté, z více pluch a plév . . . . . **Cyperaceae. 13.**
Čnělka nedělená. Klásky 1-květé, o 1 pluše, ve výkrojcích prodloužené osy klasu sedící . . . . . Nardus. 96.

2. Řád. Digynia. Dvě čnělky.

Okvětí kalichovité, 4—5-dílné. Byliny s listy nepošvatými . . . . . **Chenopodiaceae. 38.**

Okvětí zakrnělé (ze 2—3 malinkých šupinek) neb žádné. Květy za pluchami v kláscích sestavené. Trávy s listy pošvovitými . . . . . **Gramineae. 14.**

3. Řád. Trigynia. Čnělky tři.

Okvětí jednoduché, korunovité, 6-listé. Semeník 3-pouzdrý, mnohovaječný, zpodní . . . . . **Irideae** p. p. **22.**
Okvětí jednoduché, 5-dílné. Semeník 1-vaječný, svrchní. Plod nažka . . . . . **Chenopodiaceae. 38.**
Kalich 2-listý, koruna 5-klaná, s trubkou rozčísnutou. Semeník 3-vaječný. Plod tobolka . . . . . Montia. 489.
Kalich 5-dílný, koruna 5-plátečná, někdy zakrnělá. Semeník posléz 1-pouzdrý, mnohovaječný. Plod tobolka. . **Alsineae** p. p. **86.**
Kalich 2-dílný; plátky korunní 3. Semeník 3-pouzdrý, mnohovaječný . . . . . Elatine sp. 524.

IV. Třída. Tetrandria.

1. Řád. Mono-Digynia. Čnělka neb přisedlá blizna jedna neb dvě.

1. Semeník zpodní neb polozpodní. 2.
Semeník svrchní. 5.
2. Okvětí jednoduché, zbarvené, trubkovité neb zvonkovité. Peckovice 1-semenná, okvětím vytrvalým věnčená . . Thesium. 199.
Kalich zubatý neb často zakrnělý, s korunou srostloplátečnou. 3.
Kalich 4-klaný neb 4-dílný, s korunou ze 4 prostých plátků. 4.
3. Kalich mističkovitý, zubatý se zuby často štětinovitými. Semeník 1-pouzdrý. Květy, jichž každý zvláštním zákrovkem obdaný, na společném lůžku strboulovitě nahloučené. Listy vstřícné bez palistů . . . . . **Dipsaceae. 49.**
Kalich 6-zubý neb často nepatrný. Semeník 2-pouzdrý. Kvítky bez zvláštních zákrovků. Listy po 4—6 přeslenaté (vlastně vstřícné s palisty listovitými), leda nejhořejší vstřícné . . . . . **Rubiaceae. 51.**
4. Stromy neb kře s listy vstřícnými. Kalich na plodu, šťávnaté to peckovici, opadalý . . . . . Cornus. 604.
Bylina vodní s listy vzplývajícími, jednoduchými. Plod peckovice suchá, ztvrdlými ušty kališními 4—2-rohá, posléz po zetlení vnější vrstvy ořechovitá . . . . . Trapa. 551.
5. Kalich s korunou srostloplátečnou, 4-klanou. 6.
Kalich s korunou prostoplátečnou, 4-plátečnou. 9.
Okvětí jednoduché. 13.
6. Byliny zcela nezelené, cizopasné, oplétavé, s šupinkami místo listů . . . . . Cuscuta. 325.
Byliny se zelenými listy. 7.
7. Tobolka napříč víčkem pukající. 8.
Tobolka podélně 2 chlopněma pukající, se 2 nástěnnými semenicemi . . . . . Gentiana sp. 302.
Plod ve 4 jednosemenné tvrdky rozdělený . **Labiatae** p. p. **66.**

8. Semeník 1-pouzdrý, se středním sloupkem mnohosemenným. Květy jednotlivě úžlabní . . . . . Centunculus. 390.
Semeník původně 2—4-pouzdrý. Květy v klasech neb strboulech . . . . . Plantago. 384.
9. Stromy neb kře. 10.
Byliny. 12.
10. Tyčinky před korunní lístky postavené; oboje do ústí zvonkovité číšky kališní vetknuté. Plod peckovice.
Listy nedělené . . . . . Frangula. 545.
Tyčinky s korunními plátky střídavé. 11.
11. Tobolka 4-pouzdrá, pouzder 1-semenných. Semena s míškem. Listy nedělené . . . . . Evonymus. 542.
Nažka křídlatá, 2-pouzdrá, 2-semenná. Semena bez míšku. Listy trojené . . . . . Ptelea. 536.
12. Kalich trubkovitý, 6-zubý . . . . . Lythrum sp. 547.
Kalich 4-listý. Plátky 4 s medníkem ostruhovitým. Plod bobule . . . . . Epimedium. 434.
Kalich 4-listý. Plátky bezostružné. Plod šešule 2-chlopná . . . . . Cardamine sp. 454.
13. Stromy neb kře. 14.
Byliny 15.
14. Květy po 1—3 v úžlabí listů bělošupinkatých. Tyčinky s ušty trubkovitého okvětí se střídající. Čnělka 1. Elaeagnus. 197.
Květy četné ve svazečkách. Tyčinky za ušty zvonkovitého okvětí. Čnělky 2. Nažka okřídlená . . . . . Ulmus. 177.
15. Listy s palisty. Tyčinky do ústí číšky vetknuté. Plod nažka . . . . . **Rosaceae** p. p. **119.**
Listy bez palistů. Tyčinky do dna okvětí zvonkovitého, 4-klaného vetknuté, zpružně se vymršťující. Plod nažka . . . . . Parietaria. 173.
Listy bez palistů. Tyčinky s okvětím 4-listým, bílým pod semeníkem vetknuté. Plod bobule . . . . . Smilacina sp. 114.

2. Řád. Tetragynia. Čtyři čnělky neb přisedlé blizny.

1. Semeníky ve květu 4. — 2.
Semeník jeden, svrchní. Tyčinky nedělené. 3.
Semeník jeden, polozpodní. Tyčinky až ku zpodu 2-dílné (zdánlivě 8). Květy v strboulu, konečný 4-četný, postranní 5-četné . . . . . Adoxa. 293.
2. Byliny vodní. Okvětí 4-listé, ke 4 tyčinkám dole přirostlé. Semeníky 1-semenné . . . . . Potamogeton. 33.
Bylina pobřežní. Kalich i koruna 4-četné. Semeníky mnohosemenné. . . . . Bulliarda. 609.
3. Ušty kališní 2—3-klané; plátky 4. Tobolka 4-pouzdrá, nepravými příhrádkami 8-pouzdrá, 8-semenná . . . . Radiola. 529.
Ušty kališní nedělené; plátky 4, někdy žádné. Tobolka 1-pouzdrá se středním sloupkem mnohosemenným . . . **Alsineae** p. p. **86.**

V. Třída. Pentandria.

1. Řád. Monogynia. Čnělka neb přisedlá blizna jedna.

1. Kalich i koruna; tato srostloplátečná. 2.
   Kalich i koruna; tato prostoplátečná. 11.
   Okvětí jednoduché, více méně zbarvené. 18.
2. Tyčinky s cípy koruny střídavé. 3.
   Tyčinky za cípy koruny postavené. Semeník 1-pouzdrý se střední sloupkovitou semenicí. Plod tobolka . . . **Primulaceae. 70.**
3. Semeník zpodní. 4.
   Semeník svrchní. 6.
4. Tyčinky od koruny oddělené, na samém vrcholku semeníka. Tobolka mnohosemenná . . . . . **Campanulaceae. 46.**
   Tyčinky do koruny vrostlé. 5.
5. Koruna nepravidelná, skoro 2-pyská. Stromy neb kře s listy vstřícnými . . . . . Lonicera. 290.
   Koruna pravidelná, kolovitá. Bylina s listy, po 4—6 v přeslenu . . . . . Rubia. 288.
6. Semeníky 2, však nahoře v jednu čnělku srostlé, tato na konci s terčem a s bliznou věncem chlupů opatřenou . . Vinca. 297.
   Semeník jeden, avšak ve 4 jednosemenné neb 2 dvousemenné tvrdky, mezi nimiž čnělka vychází, rozdělený neb sice nedělený, ale za plodu ve 4 tvrdky se rozpadávající. Květy v lichohroznech neb lichoklasech, před rozvitím hlemýždovitě podvinutých . . . . . **Borragineae. 58.**
   Semeník jeden nerozdělený, ani za plodu se nerozpadávající. Plod tobolka neb bobule. 7.
7. Semeník 1-pouzdrý, se 2 jednoduchými neb podvojnými nástěnnými semenicemi, neb semenicemi těmi hlouběji vnikajícími neúplně 2-pouzdrý. 8.
   Semeník dokonale 2-pouzdrý neb 4—5- (zřídka více-) pouzdrý, na úhlu pouzder semenonosný. 9.
   Semeník dokonale 3-pouzdrý, na úhlu pouzder semenonosný. Blizny 3. Tobolka 3-chlopná . . . . . **Polemoniaceae. 59.**
8. Semenice 2-semenné. Květenství lichohrozen 2-řadý, spirálně podvinutý . . . . . Phacelia. 304.
   Semenice mnohosemenné. Květenství lata, hrozen neb vidlan neb květ jednotlivě konečný . . . . . **Gentianeae. 56.**
9. Pouzdra semeníka 2—1-vaječná. Plod tobolka. Byliny oplétavé neb poléhavé s květy 1—3 úžlabními . . . . Convolvulus. 324.
   Pouzdra semeníka mnohosemenná. Květenství na lodyze konečné. 10.
10. Květenství hroznovité. Nitky tyčinek 3 kratších neb všech vlnatohuňaté. Tobolka 2-pouzdrá . . . . . Verbascum. 335.
    Květenství vidlanovité, někdy lichoklas. Nitky tyčinek namnoze stejných nehuňaté. Plod tobolka neb bobule . . . . . **Solanaceae. 62.**
11. Semeník zpodní, 1-pouzdrý s nástěnnými, mnohovaječnými semenicemi. Plod bobule. Kře přímé s listy dlanitolaločnatými . . . . . Ribes. 606.

Semeník zpodní, 5-pouzdrý. Plod bobule.
Keř popínavý neb plazivý . . . . . Hedera. 603.
Semeník svrchní. 12.
12. Květy nepravidelné, ostružnaté. 13.
Květy pravidelné, bez ostruhy 14.
13. Kalich zelený, 5-listý, na zpodu s přívěsky. Přední plátek koruny ostružnatý. Semeník 1-pouzdrý s 3 nástěnnými semenicemi . . . . . Viola. 486.
Kalich zbarvený, 3-listý, zadní jeho lístek ostružnatý. Semeník 5-pouzdrý, plod zpružně pukající . . . . Impatiens. 526.
14. Byliny se semeníkem 5-pouzdrým, zobanitým; pouzdra za plodu 1-semenná i s proužky zobanu od sloupku středního se oddělující. Krom 5 plodných tyčinek ještě 5 nitek bez prašníků . . . . . **Geraniaceae. 94.**
Byliny se semeníkem 1-pouzdrým, 1-semenným neb na sloupkovité střední semenici vícesemenným, plátky někdy zakrnělými, štětinkovitými . . . . **Alsineae. 86.**
Stromy neb kře. 15.
15. Tyčinky před plátky postavené. 16.
Tyčinky s plátky střídavé. 17.
16. Plod bobule 2—3-pouzdrá. Kře úponkaté s listy dlanité laločnatými . . . . . Vitis. 543.
Plod peckovice s 1—5 peckami. Stromy neb kře s listy celými . . . . . **Rhamneae. 106.**
17. Tobolka 4—5-pouzdrá, pouzder 1-semenných. Semena s míškem. Listy nedělené . . . . . Evonymus. 542.
Nažka křídlatá, 2-pouzdrá. Semena bez míšku. Listy trojené . . . . . Ptelea. 536.
18. Semeník zpodní. Plod peckovice, okvětím věnčená . . . . . Thesium. 199.
Semeník svrchní. 19.
19. Čnělka 2—3-klaná. Plod nažka 1-semenná . Polygonum. 194.
Čnělka nedělená. Plod tobolka 5-chlopná, mnohosemenná . . . . . Glaux. 389.

2. Řád. Digynia. Čnělky neb přisedlé blizny dvě.

1. Semeník zpodní, 2-pouzdrý, 2-semenný. Kalich 5-zubý neb nezřetelný. Plátků 5. Květy v složených neb jednoduchých okolících neb strboulech . . . . . **Umbelliferae. III.**
Semeníky 2, svrchní, v číšce kalichové, obalem 10—12-klaným obdané . . . . . Aremonia. 618.
Semeník jeden svrchní. 2.
2. Koruna srostloplátečná v kalichu. Semeník 2—vícevaječný. Plod tobolka. 3.
Koruna žádná, okvětí jednoduché. Semeník 1-pouzdrý, 1-vaječný. Plod nažka neb peckovice. 4.
3. Dvě přisedlé blizny. Tobolka 1-pouzdrá s nástěnnými mnohosemennými semenicemi. Byliny s listy zelenými . . . . . **Gentianeae. 56.**

Dvě čnělky. Tobolka 2-pouzdrá, 2—4-semenná. Byliny oplétavé cizopasné, nezelené, bezlisté . . . . . Cuscuta. 325.
4. Stromy. Plod nažka okřídlená neb peckovice. **Ulmaceae. 36.**
Byliny. Plod nažka bezkřídlá . . . . . **Chenopodiaceae. 38.**

3. Řád. Trigynia. Tři čnělky neb přisedlé blizny.

1. Semeník zpodní, s korunou srostloplátečnou. **Caprifoliaceae** p. p. **52.**
Semeník svrchní. 2.
2. Stromy neb kře. 3.
Byliny. 4.
3. Semeník 1-pouzdrý, 1-semenný. Plod peckovice. Rhus. 534.
Semeník 3-pouzdrý (neb 2-pouzdrý); pouzdra jeho 1—3-semenná, nahoře oddělená. na vnitřním úhlu pukající. Staphylaea. 541.
4. Semeník 1-pouzdrý, 1-semenný . . . . . Corrigiola. 493.
Semeník 1-pouzdrý, s 3 nástěnnými semenicemi. **Droseraceae. 81.**
Semeník 1-pouzdrý, se střední sloupkovitou semenicí . . . . . **Alsineae** p. p. **86.**

4. Řád. Tetragynia. Čnělky neb blizny čtyři.

Semeník se 4 nástěnnými semenicemi. Za 5 plátky 5 žláznatobrvitých bezprašných patyčinek . . . . . Parnassia. 485.
Semeník s 1 střední sloupkovitou semenicí . **Alsineae. 86.**

5. Řád. Pentagynia. Pět čnělek.

1. Semeník s 1 vajíčkem. Kalich nahoře suchomázdřitý, 5-zubý. Květy v strboulu, jehož obalní listy dolů v pošvu kolem stvolu prodlouženy . . . . . Armeria. 400.
Semeník vícesemenný. Kalich 5-dílný neb 5-listý. 2.
2. Semeník původně 5-pouzdrý; pouzdra nepravými příhrádkami opět přepažená, tudíž tobolka celkem 10-pouzdrá. Linum. 530.
Semeník jednopouzdrý, s 5 nástěnnými semenicemi; tobolka 5-chlopná. Rostliny vodní a bařinné . . . . . **Droseraceae. 81.**
Semeník a plod jednopouzdrý se střední mohosemennou semenicí . . . . . **Alsineae** p. p. **86.**

6. Řád. Polygynia. Čnělky mnohé.

Semeníky a za plodu jednosemenné nažky četné na prodlouženém lůžku . . . . . **Ranunculaceae** p. p. **73.**

VI. Třída. **Hexandria.**

1. Řád. Monogynia. Jedna čnělka neb přisedlá blizna.

1. Kalich i koruna, tato prostoplátečná. 2.
Okvětí jednoduché, 6-četné, svrchní, korunovité. Semeník 3-pouzdrý, pouzdra mnohosemenná . . . . . **Amaryllideae. 21.**
Okvětí jednoduché, 6-četné, zpodní, korunovité. Semeník 3-pouzdrý . . . . . **Liliaceae. 16.**
Okvětí jednoduché, 6-četné, zpodní, kalichovité, zelené neb suchomázdřité. 3.

Okvětí žádné. Květy v konečné palici hustě sestavené; pod palicí toulec plochý, vnitř bílý. Plod bobule . . Calla. 36.

2. Kalich 6-listý, ve 2 kruzích. Plátků 6, na zpodu 2-žlázných. Semeník 1-pouzdrý; plod bobule. Keř. . . . . Berberis. 433.
Kalich 6-dílný, v 1 kruhu. Plátků 6, trochu souvislých. Semeník 1-pouzdrý se střední sloupkovitou semenicí. Tobolka zuby pukající. Bylina. . . . . Naumburgia. 394.
Kalich trubkovitý neb zvonkovitý, 12-zubý. Semeník 2-pouzdrý. Tobolka. Byliny. . . **Lythraceae. 107.**

3. Čnělka, někdy krátká, s 3 bliznami. Tobolka 3- neb 1-pouzdrá, 3-chlopná. Květy v kruželích neb klasech **Juncaceae. 15.**
Blizna přisedlá. Plod suchý, nepukavý, 3-pouzdrý. Květy v palici . . . . . Acorus. 35.

2. Řád. Trigynia. Čnělky tři, zřídka šest.

1. Kalich i koruna 3-listé. Tobolka 3-pouzdrá, vícesemenná . . . . . Elatine sp. 524.
Okvětí jednoduché, 6- neb 5-četné. 2.

2. Semeník 1-pouzdrý, 1-semenný. Nažka nepukavá. Okvětí 5- neb 6-listé . . . . . **Polygoneae. 39.**
Semeník 3-pouzdrý; s pouzdry hořeji oddělenými, vícevaječnými, za plodu na vnitřním úhlu pukajícími. Okvětí 6-listé neb 6-klané . . . . . **Colchicaceae. 17.**
Semeník 3-pouzdrý, s pouzdry hluboko dolů oddělenými, 1—2-vaječnými, za plodu na vnitřním úhlu pukajícími, 1-semennými . . . . . Scheuchzeria. 122.
Semeník 3- neb 6-pouzdrý, s pouzdry až nahoru spojenými, za plodu od středního sloupku se oddělujícími, 1-semennými . . . . . Triglochin. 121.

3. Řád. Polygynia. Čnělky mnohé.

Semeníky četné, 1-semenné, v kruhu nahloučené. Kalich i koruna 3-četné . . . . Alisma. 124.

VII. Třída. **Heptandria.**

1. Řád. Monogynia. Čnělka jedna.

Kalich zvonkovito-trubkovitý, 5-zubý. Plátky 5 neb 4 nestejné. Semeník 3-pouzdrý. Stromy . . . . . Aesculus. 540.
Kalich namnoze 7-dílný. Plátky nejdoleji trochu spojené, stejné. Semeník 1-pouzdrý. Byliny . . . . . **Primulaceae** p. p. **70.**

VIII. Třída. **Octandria.**

1. Řád. Mono-Trigynia. Čnělky neb blizny 1—3.

1. Kalich a koruna srostloplátečná . . . . . **Ericaceae** p. p. **72.**
Kalich a koruna prostoplátečná. 2.
Okvětí jednoduché. 6.

2. Semeník zpodní. 3.
Semeník polozpodní. Kalich 2-listý. Koruna namnoze 5-listá. Tobolka obříznutě pukající . . . . . Portulaca. 488.
Semeník svrchní. 4.
3. Kalich jako krátký 4-zubý kraj Čnělka jednoduchá. Bobule 4-pouzdrá . . . . . Oxycoccos. 407.
Kalich nad semeník nálevkovitě prodloužený, v ústí 4 plátky a tyčinky nesoucí. Tobolka 4-pouzdrá, 4-chlopná . . **Oenothereae** p. p. **108.**
4. Stromy neb kře. Plod dvojkřídlá dvojnažka. Květy mnohomanželné . . . . . Acer. 539.
Bylina šupinatá, bezlistá. Semeník doleji 4—5-pouzdrý . . . . . Monotropa. 408.
Byliny se zelenými listy. 5.
5. Plátky a tyčinky na kraji podplodního terče vetknuté. Semeník 4-pouzdrý. Listy rozdělované . . . . . Ruta. 537.
Plátky a tyčinky z ústí kalicha. Semeník 1-pouzdrý se střední sloupkovitou semenicí. Listy jednoduché. **Alsineae. 86.**
6. Semeník svrchní, s jednoduchou bliznou. 1-semenný. Okvětí trubkovité, 4-klané . . **Thymelaeaceae. 40.**
Semeník svrchní s 2—3 bliznami neb čnělkami, 1-semenný. Plod nažka. 7.
Semeník polozpodní, 1-pouzdrý, se 2 nástěnnými mnohosemennými semenicemi. Tobolka 2-rohá. . . . . Chrysosplenium. 608.
7. Nažka okřídlená. Stromy . . . . . Ulmus. 177.
Nažka bezkřídlá. Byliny. 8.
8. Tyčinky do dna okvětí vetknuté. Listy střídavé. Polygonum. 194.
Tyčinky do ústí okvětí (číšky) vetknuté. Listy vstřícné . . . . . Scleranthus. 490.

2. Řád. Tetragynia. Čnělky čtyři.

1. Semeník polozpodní. Květy v malém strboulku na konci 2-listé lodyhy . . . . . Adoxa. 293.
Semeník svrchní. Plod bobule. Květ 1 na konci namnoze 4-listé lodyhy . . . . . Paris. 117.
Semeník svrchní. Plod tobolka. Květy úžlabní, drobné . . . . . Elatine. 524.

IX. Třída. Enneandria.

Okvětí 6-listé, zbarvené. Semeníků 6, doleji srostlých, na celé vnitřní stěně semena nesoucích, za plodu na vnitřním úhlu pukajících . . . . . Butomus. 123.

X. Třída. Decandria.

1. Řád. Monogynia. Čnělka jedna.

Semeník svrchní, 5-pouzdrý, na vrchu 5-laločný, s čnělkou mezi jeho laloky vystupující. Byliny aromaticky vonné, s listy zpeřené dělenými . . . . . **Rutaceae. 100.**

Semeník svrchní neb zpodní, 4—5-pouzdrý, na vrchu nelaločnatý, bezzobaný, s čnělkou konečnou. Plod tobolka, bobule neb peckovice. Koruna srostlo- neb prostoplátečná. Byliny s listy celými, někdy šupinovitými . . . . . **Ericaceae. 72.**

Semeník svrchní, 5-pouzdrý, na vrchu nelaločnatý, ale v zoban dlouhý ztenčený, s čnělkou konečnou, 5 bliznami. Plod poltivý; jeho jednosemenná pouzdra i se svinujícími se proužky zobanu od středního sloupku se oddělují. Plátků 5. Byliny s listy dlanitě rozeklanými neb zpeřenými . . . . . **Geraniaceae. 94.**

2. Řád. Di-Pentagynia. Čnělky dvě až pět.

1. Semeníků 5, jen nejdoleji trochu srostlých. Plody (měchýříky) na vnitřním úhlu pukající. Byliny s listy tučnými . . . . . Sedum. 610.

Semeníky 2, v číšce kališní, na zpodu obalem 10—12-dílným obdané . . . . . Aremonia. 618.

Semeník 1, dvou- neb jednopouzdrý, na vrchu 2-rohý neb 2-zobanný, za plodu mezi zobany skulinou pukající. Kalich s 5 plátky neb okvětí jednoduché . . . . . **Saxifragaceae. 116.**

Semeník 1, na vrchu celý, nezobanitý, za plodu zuby neb chlopněmi pukající neb nepukavý. 2.

2. Semeník 1-pouzdrý, 1-semenný, v číšce okvětí jednoduchého (kalicha bez koruny) uzavřený. Plod nažka . . . . Scleranthus. 490.

Semeník 1-pouzdrý neb jen nejdoleji neúplně příhrádkovaný, se střední sloupkovitou mnohosemennou semenicí. Plod tobolka, zřídka plod zbobulený, nepukavý. Plátků 5 v kalichu. Čnělky 2—5. — 3.

3. Kalich 5-dílný; plátky a tyčinky do jeho zpodu vetknuty . . . . . **Alsineae. 86.**

Kalich trubkovitý, 5-zubý; plátky a tyčinky na lůžku . . . . . **Sileneae. 87.**

XI. Třída. **Dodecandria.**

1. Řád. Monogynia. Čnělka jedna.

Okvětí svrchní, 3-klané, zbarvené. Blizna 6-paprsečná. Tobolka 6-pouzdrá . . . . . Asarum. 203.

Kalich 2-dílný, opadavý; plátků namnoze 5. Čnělka 3—6 dílná. Tobolka posléz 1-pouzdrá, obříznutě pukající. Portulaca. 488.

Kalich trubkovitý, o 12 zubech ve dvou kruzích; plátků 6 z jeho ústí. Tobolka 2-pouzdrá . . . . . Lythrum. 547.

2. Řád. Di-Polygynia. Čnělky dvě až četné.

1. Semeník 1, jednopouzdrý s 3 až více nástěnnými semenicemi. Tobolka nahoře otevřená . . . . . Reseda. 481.

Semeníky četné (12 a více), vně s podplodními šupinkami. Plátků 12 a více. Byliny tučnolisté . . . . . Sempervivum. 611.

Semeníky 2 až četné, podplodní šupinky žádné. Plátků namnoze 5. — 2.

2. Tyčinky a plátky podplodní (z lůžka) . . . **Ranunculaceae** p. p. **73.**

Tyčinky a plátky do číšky kališní vetknuté. **Rosaceae** p. p. **119.**

XII. Třída. **Icosandria.**

1. Semeník 1, zpodní. Stromy neb kře. 2.
   Semeník 1, svrchní, jednopouzdrý, o 1 čnělce, v zvonkovité číšce kališní. Plod peckovice namnoze 1-semenná, dužnatá neb suchá. Stromy neb kře . . . . . **Amygdaleae. 120.**
   Semeníky svrchní četné (5 až mnohé). Byliny, zřídka kře . . . . . **Rosaceae. 119.**
2. Plod bobule (malvice) neb peckovice 2—vícepouzdrá, zřídka 1-pouzdrá. Čnělky 2—5, zřídka 1. Listy střídavé . . **Pomariae. 118.**
   Plod tobolka 4—5-pouzdrá. Čnělky 4—5, někdy dole srostlé. Listy vstřícné . . . . Philadelphus. 605.

XIII. Třída. **Polyandria.**

1. Semeník jeden, nahoře celistvý, 2- až vícepouzdrý neb jednopouzdrý s 2- až více nástěnnými semenicemi, s jednou čnělkou neb přisedlou 2 až víclaločnou bliznou. 2.
   Semeník jeden, 5-pouzdrý, 5-rohý; každý roh bliznou ukončený . . . . . Nigella sp. 426.
   Semeníky 1 až mnohé, volné neb doleji srostlé, každý jednopouzdrý, s jednou semenicí a jednoduchou bliznou. **Ranunculaceae. 73.**
2. Korunní lístky četné, kalich 4—5-listý. Semeník vícepouzdrý, mnohosemenný, s bliznou vícepaprsečnou. Byliny vodní s listy velkými, srdčitými, na vodě vzplývajícími . . . . . **Nymphaeaceae. 75.**
   Plátků 5, kalich 5-listý neb 5-dílný. 3.
   Plátky 4, kalich 2-listý. Byliny s listy rozdělovanými neb střihaně zubatými . . . . . **Papaveraceae. 76.**
3. Semeník 5-pouzdrý; plod nažka pometáním 1-semenná. Stromy s listy srdčitými . . . Tilia. 522.
   Semeník 3-pouzdrý, na konci 3-klaný. Plod tobolka 3-chlopná, mnohosemenná. Byliny s listy vstřícnými . Hypericum. 523.
   Semeník 1-pouzdrý s 3—5 nástěnnými semenicemi. Plod tobolka 3—5-chlopná. mnohosemenná. Byliny s listy vstřícnými neb střídavými . . . . . Helianthemum. 487.

XIV. Třída. **Didynamia.**

1. Semeník svrchní, ze 4 oddělených jednosemenných pouzder, mezi nimiž čnělka vystupuje, složený. Plod o 4 tvrdkách, v kalichu trubkovitém neb zvonkovitém. Koruna 2- neb jednopyská, zřídka skoro pravidelná . . . . . **Labiatae. 66.**
   Semeník svrchní, celistvý s čnělkou konečnou. Koruna více méně nepravidelná, obyčejně 2-pyská. 2.
   Semeník zpodní, 3-pouzdrý. Plod suchý, nepukavý, 1-semenný. Koruna nálevkovitá, dosti pravidelně 5-laločná. Linnaea. 289.
2. Semeník 1-pouzdrý s 2 podvojnými nástěnnými, mnohosemennými semenicemi. Plod tobolka. Byliny cizopasné, nezelené, pouze šupinami posázené. 3.

Semeník 2-pouzdrý. Plod tobolka. Byliny s listy zelenými . . . . . **Scrofulariaceae. 63.**
Semeník 4-pouzdrý. Plod suchý, ve 4 svá pouzdra se rozpadávající. Koruna nálevkovitá, skoro 2-pyská. Byliny s listy zelenými . . . . . Verbena. 354.
3. Kalich 4-klaný. Koruna 2-pyská, po odkvětení celá odpadávající. Semena kulatá . . . . . Lathraea. 351.
Kalich 4—5-klaný neb častěji 2listý. Koruna tlamatě 2-pyská, po odkvětení obřiznutě od zpodu svého se oddělující a usýchající, ale v kalichu ostávající. Semena droboulinká, práškovitá . . . . . **Orobancheae. 64.**

XV. Třída. **Tetradynamia.**

Kalich 4-listý. Plátky 4. Semeník svrchní, 2-pouzdrý s 2 nástěnnými semenicemi, zřídka 1-pouzdrý. Plod šešule 2-chlopná, řídčeji nažka neb struk v články se rozpadávající. Květy v hroznech . . . . . **Cruciferae. 78.**

XVI. Třída. **Monadelphia.**

1. Řád. Pentandria. Tyčinek pět (neb čtyři).

1. Koruna prostoplátečná. Nitky tyčinek na zpodu trochu srostlé. Semeník neúplně 10- neb 8-pouzdrý . . . **Lineae. 95.**
Koruna srostloplátečná. 2.
2. Semeník 1-pouzdrý, se střední sloupkovitou semenicí. Nitky tyčinek za cípy koruny stojících na zpodu krátce srostlé . . . . . Lysimachia sp. 393.
Semeníky 2, nahoře jednou 5-hrannou bliznou spojené. Nitky tyčinek srostlé, vně s věncem 5—10-laločným. Semena s čuprynou . . . . . Vincetoxicum. 298.

2. Řád. Octandria. Tyčinek osm.

Nitky tyčinek srostlé v pošvu, vzadu otevřenou, zpředu hlouběji rozeklanou, a také s korunou doleji srostlou. Kalich 5-listý, 3 lístky malé, 2 vnitřní veliké, plátkovité. Tobolka 2-pouzdrá, 2-semenná . . . . . **Polygalaceae. 96.**

3. Řád. Decandria. Tyčinek deset.

1. Koruna pravidelná, 5-plátečná. 2.
Koruna nepravidelná, motýlokvětná. Semeník 1-pouzdrý . . . . . **Papilionaceae p. p. 121.**
2. Semeník 5-pouzdrý, s 5 čnělkami. Tobolka 5-hranná, na hranách skulinou pukající. Plátky na zpodu někdy spojené . . . . . Oxalis. 525.
Semeník 1-pouzdrý, s 1 bliznou, s 3 nástěnnými semenicemi. Semena s čupřinou . . . . . Myricaria. 482.

4. Řád. Polyandria. Tyčinky četné.

Pod vlastním kalichem kalíšek ze 3 až četných lístků, buď volných neb částečně srostlých. Plátků 5. Trubka srostlých nitek obkličuje semeník 5- až mnohopouzdrý; prašníky 1-pytličné . . . . . **Malvaceae. 88.**

XVII. Třída. Diadelphia.

1. Řád. Hexandria. Tyčinek šest.

Kalich 2-listý, často malinký a záhy prchavý. Plátky 4, z nichž 1 neb 2 vnější ostružnaté. Tři a 3 tyč. srostlé nitkami, z nichž prostřední s 2-pytličným, krajní 2 s 1-pytličným prašníkem . . . . . **Fumariaceae. 77.**

2. Řád. Octandria. Tyčinek osm.

Kalich 5-listý, 3 vnější lístky malé, zelené, 2 vnitřní velké, plátkovité, zbarvené. Tobolka 2-pouzdrá, 2-semenná, sploštělá . . . . . **Polygalaceae. 96.**

3. Řád. Decandria. Tyčinek deset.

Koruna nepravidelná, motýlokvětá, z pavézy. křídel a člunku se skládající. Z 10 tyčinek 9 srostlých v trubku rozčísnutou, desátá prostá . . . . . **Papilionaceae** p. p. **121.**

XVIII. Třída. Polyadelphia.

Kalich 5-dílný. Plátků 5. Tyčinek mnoho, na zpodu ve 3 neb 5 svazků srostlých. Semeník 3-pouzdrý, 3-rohý. Tobolka 3-chlopná, mnohosemenná . . . . . Hypericum. 523.

XIX. Třída. Syngenesia.

1. Koruna srostloplátečná, na semeníku zpodním. 2.

Koruna srostloplátečná, pod semeníkem svrchním. Bobule vícepouzdrá . . . . . Solanum sp. 326.

Koruna prostoplátečná, nepravidelná, pod semeníkem svrchním. Zadní větší kališní lístek ostružnatý. Tobolka 5-pouzdrá, zpružně pukající . . . . . Impatiens. 526.

2. Semeník 2-pouzdrý, mnohosemenný. Tobolka 2-pouzdrá, na konci děrou pukající. Koruna zprvu trubkovitá, v 5 čárkovitých uštů zdola nahoru se dělící . . . . . Jasione. 208.

Semeník 1-pouzdrý, 1-semenný. Plod nažka. Květy v strboule zákrovem obdaném . . . . . **Compositae. 48.**

XX. Třída. **Gynandria.**

Prašník 1 neb 2 na sloupku bliznovém. Okvětí svrchní, 6-listé neb srůstem 2 lístků 5-listé; jeden lístek jako pysk, často ostružnatý. Semeník 1-pouzdrý s 3 nástěnnými, podvojnými, mnohosemennými semenicemi. Tobolka 6 skulinami pukající. **Orchideae. 23.**

Prašníků 6, kolem čnělky pod paprskatou bliznou přirostlých. Okvětí svrchní, trubkovité, dole nadmuté, s krajem jazykovitým (neb 3-laločným). Semeník nedokonale 6-pouzdrý. Aristolochia. 202.

XXI. Třída. **Monoecia.** Jednodomé.

XXII. Třída. **Dioecia.** Dvoudomé.

Viz na str. 3. Diclines. Dvouložné.

XXIII. Třída. **Polygamia.** Mnohomanželné.

Rody z této třídy dle květů obojakých a různopohlavných hledej v třídách předešlých.

XXIV. Třída. **Cryptogamia.** Tajnosnubné.

Viz na str. 2. Cryptogamae. Tajnosnubné.

I. Klíč k určování přirozených řádů

s ohledem na rody ve svém řádu ojedinělé a odchylné.

Rozbor hlavních skupin.

1. Rostliny bez tyčinek a semeníků i semen, rozplozující se výtrusy ve výtrusnicích uzavřenými. **Cryptogamae I.**

   Rostliny s pravými květy, totiž tyčinkami a semeníky (neb aspoň vajíčky) opatřené, rozplozující se semeny. (Phanerogamae) 2.

2. Květy různopohlavné, dílem samčí (prašníkové), dílem samičí (pestíkové). **Diclines II.**

   Květy obojaké neb řídčeji mnohomanželné, t. j. vedle hojných obojakých též pouze samčí neb pouze samičí květy. 3.

3. Okvětí zcela chybí neb se skládá z chloupků, nepatrných šupinek neb z pošvičky, netvoří ale nikdy celé kruhy květních lístků, tím méně jest okázalé a barvité. **Imperfectae III.**

   Okvětí vyvinuté z 1 neb více kruhů květních lístků, častěji úhledných a zcela neb z části barevných. 4.

4. Okvětí ze 2, pořídku jednoho neb více kruhů trojčetných, vespolek střídavých, stejných neb v kalich a korunu se lišících, zřídka počátečním srostnutím okvětí zdánlivě jednolisté (toliko Aristolochia), pořídku při 2 kruzích vnější kruh (kalich) 2-četný. Tyč. 3, 6, 9 neb 12, zakrněním též 2 neb 1. **Trimerae IV.**

   Okvětí z 1 neb více kruhů 2-, 4- neb 5-četných (řídko 6- i vícečetných), pořídku při dvou kruzích vnější kruh (kalich) 3-četný. 5.

5. Okvětí jednoduché v jednom kruhu. **Monochlamydeae V.**

   Okvětí dvojí, totiž kalich a koruna, mezi sebou střídavé; ve květech se semeníkem zpodním někdy kalich co nepatrný kraj, zoubky, chmýří neb šupinky vyvinut. 6.

6. Koruna srostloplátečná. **Sympetalae VI.**

   Koruna prostoplátečná. **Choripetalae VII.**

I. Cryptogamae. Tajnosnubné.

1. Výtrusnice uzavřené do kulatého, 1—4-pouzdrého plodního obalu (jímadla), sedícího na zpodu neb skoro v úžlabí listu, jedny s jednotlivými, velikými, druhé s hojnými malými výtrusy. — Malé vodní neb bahenní rostliny. Kořenoplodé. **Rhizocarpeae 3.***)

   Výtrusnice v obaly plodní neuzavřené, nýbrž na listu neb v úžlabí listu přímo sedící, nahé, leda krajem plodolistu ohrnutým neb ostěrou blánovitou neb šupinkami volně přikryté. 2.

2. Listy střídavé (spirální), volné (nesrostlé). Výtrusnice na listech plochých neb kornoutovitě schoulených, však neštítkatých, neb v úžlabí plochých listů. Výtrusy bez mrštníků. 3.

   Listy v přeslenech, v zubaté pošvy srostlých. Výtrusnice sedí po 4 — více na zpodní vnitřní straně hranatých štítků, sestavených v konečné klasovité homole (v skutku květy), a pukají skulinou. Výtrusy se 2 mrštníky. Lodyhy nadzemní, rýhované.
   Přesličky. **Equisetaceae:** Equisetum **4.** 20.**)

3. Výtrusnice na čepeli řapíkatých listů plodných, četné. Listy namnoze rozdělované neb složené, zřídka zcela jednoduché. 4.

   Výtrusnice na vnitřní zpodině neb v úžlabí listů jednoduchých, bezřapičných, jednotlivé. 5.

4. Listy v mládí přímé, skoro všecky plodné a pak dvoudílné; jen jeden díl listu (břišní) plodonosný, druhý (hřbetní) neplodný, zelený; na onom sedí po obou krajích jeho neb jeho úkrojků výtrusnice seřaděné, zakulatělé, bez kroužku, do polou 2-chlopně pukající. Vratičkovité. **Ophioglosseae 1.**

   Listy v mládí jak péro od hodinek podvinuté, jak plodné tak neplodné, toliko v jedné ploše rozdělované neb zcela nedělené, na vnitřní (břišní) své straně bez zvláštního oddílu; výtrusnice na zvláště přeměněných úkrojcích neb obyčejněji na zpodní straně listů plodních sedící.
   Kapraďovité. **Filices 2.**

5. Výtrusnice ve vydutině vnitřní strany nad dolejškem listovým, dvojího způsobu, jedny (vnější) s několika velikými výtrusy, druhé (vnitřní) s četnějšími drobnými výtrusy. Byliny vodní s krátkým cibulovitým oddenkem a sítinovitými listy. **Isoëtaceae:** Isoëtes **7.** 23.

   Výtrusnice v paždí listů, často poněkud přeměněných, širších, více blánovitých, nažloutlých a nepravý klas (vskutku květ) skládajících. Lodyhy vidličnatě dělené, hustě listnaté, mechovité neb cypřišovité. 6.

6. Výtrusnice všecky jednoho způsobu, okrouhlé neb ledvinkovité, 2-chlopné, mnohé práškovité výtrusy obsahující.
   Plavuňovité. **Lycopodiaceae:** Lycopodium **5.** 21.

   Výtrusnice na též větvi dvojí, jedny dolejší 4—3-laločné, 4—3-chlopné, s 4—3 velikými výtrusy, druhé hořejší 2-chlopné s mnohými práškovitými výtrusy. **Selaginellaceae:** Selaginella **6.** 22.

---

*) Číslo tučné za každým jménem řádu v tomto prvním klíči jest číslo tohoto řádu, dle něhož možno vyhledati týž řád v druhém klíči v nadhlavi příslušné stránky.

**) Číslo druhé, netučné patří k rodu (zde Equisetum), jejž rovněž dle čísla toho vyhledati možná v druhém klíči.

II. Diclines. Dvouložné.

1. Stromy neb kře. 2.
Byliny. 16.

2. Okvětí obojích neb aspoň pestíkových květů žádné neb toliko násemeníkovými zoubky naznačené neb puhárkem lůžkovým nahražené. 3.

Okvětí obojích květů v jednom neb dvou vícelistých kruzích dobře vyvinuté. 7.

3. Listy jehlicovité. Okvětí obojích květů zhola žádné. Květ prašný jehnědovitý, z četných tyčinek. Vajíčka (a pak semena) bez semeníka, za šupinami šišky sedící, neb jedno vajíčko na malé větvičce konečné, šupinami obalené. Stromy jehličnaté. **Coniferae 8.**

Listy ploché, lupenovité. Okvětí žádné neb puhárkovité neb toliko v prašných květech v jednom kruhu vyvinuté. Květy prašné vždy v jehnědovitém klasu sestavené. Vajíčka (a pak semena) v semeníku, dvěma neb více bliznami věnčeném, uzavřená. Semeníky za šupinami jehnědy, neb v svazečku neb jednotlivé. 4.

4. Květy 1-domé. Plod nažka neb peckovice (ořech) 1-semenná. Semena bez čupryny. 5.

Květy 2-domé. Plod tobolka 1-pouzdrá, 2-chlopná, mnohosemenná. Semena s chlupovitou čuprynou. Vrbovité. **Salicineae 26.**

5. Semeník 1-pouzdrý, neb jen dole později neúplně 2—4-pouzdrý, s jedním spodním vajíčkem. Peckovice s 2-chlopnou peckou. Kel 4-laločný. Okvětí jehnědy prašné přirostlé k listenu. Listy lichozpeřené.
Ořešákovité. **Juglandeae:** Juglans **27.** 165.

Semeník 2—6-pouzdrý, se 2 i více vajíčky na vnitřních úhlech pouzder visícími. Nažka (zakrněním vajíček) 1-semenná. Listy celé neb laločnaté. 6.

6. Semeník 2-pouzdrý, v každém pouzdře po 1 vajíčku, bez dřevnaté číšky. Květy prašné v jehnědách s většími šupinovitými listeny a s nepatrným neb žádným okvětím. Břízovité. **Betulaceae 25.**

Semeník 1—několik vnořených neb uzavřených do dřevnaté, vně hojnými listencovitými přívěsky porostlé číšky, každý 3—6-pouzdrý; v každém pouzdře po 2 vajíčkách. Květy prašné s okvětím kalichovitým, 5—10-klaným, v klasech s nepatrnými listeny.
Číškonosné. **Cupuliferae 24.**

7. Okvětí jednoduché, 4- až 6-listé neb -dílné, zřídka 2-četné. 8.

Okvětí dvojí: kalich i koruna; oboje 4—5-četné. 11.

Okvětí dvojí: kalich i koruna; oboje 3-listé. Květ prašný s 3 tyč. a zakrnělým semeníkem, pestíkový s 3 pahýly tyčinek, čnělka se 6—9 bliznami. Peckovice se 6—9 peckami. Kříček 2-domý, vřesu podobný.
Empetreae: Empetrum **97.** 533.

8. Semeník s okvětím srostlý (podkvětný), uvnitř celistvý bez rozeznatelného vajíčka. Plod bobule. Květy (našich druhů) 2-domé Kře na stromech cizopasné s listy vstřícnými. Jmélovité. **Loranthaceae 43.**

Semeník nadkvětný (s okvětím nesrostlý), uvnitř 3—1-pouzdrý, s 1 až více volně v pouzdrech ležícími vajíčky. Kře neb stromy v zemi kořenující, s listy střídavými. 9.

9. Semeník 3-pouzdrý, pouzdra o 2 vajíčkách. Plod tobolka 3-zobaná, 3-chlopně pukající. Květy 1-domé, několik prašných okolo středního pestíkového v klubku. Okvětí 4—5-listé, suché.
Buxaceae: Buxus **29.** 168.

Semeník 1-pouzdrý, 1-vaječný. Plod nažka suchá v zdužnatělém okvětí neb trubkovité číšce. Tyč. 4. 10.

10. Květy 1-domé. Okvětí obojích květů 4-listé, na plodu zdužnělé. Čnělky 2 niťovité. Květy v jehnědovitých klasech.
Moreae: Morus **35.** 176.

Květy 2-domé. Okvětí ♂ 2-listé. ♀ trubkovité, na okraji 2-laločné, trubka (číška) na plodu zdužnělá, s ním spolu nepravou peckovici představující. Čnělka 1. Květy v jehnědovitých neb svazčitých postranních květenstvích. **Elaeagneae:** Hippophaë **41.** 198.

11. Plátky a tyčinky vetknuté do ústí zvonkovité neb mističkovité trubky kališní (vlastně číšky). 12.

Plátky a tyčinky vetknuté na kraj terče nebo pod terč lůžkový (v samičích a obojakých květech spolu podplodní). 13.

12. Číška kališní zpodní (t. j. pod semeníkem). Tyčinky 4, postavené za 4 plátky (zákorunní). Semeník 2—4-pouzdrý. Čnělka 2—4-klaná. Peckovice s 1—5 jednosemennými peckami. Semena s hlubokou rýhou. Kře trnité s nedělenými, vstřícnými listy.
Řešetlákovité. **Rhamneae:** Rhamnus **106.** 544.

Číška kališní ve květu pestíkovém na semeníku. Tyč. 4—5, s 4—5 plátky střídavé (zákališní). Čnělka 2—4-klaná. Semeník 1-pouzdrý s 2 nástěnnými semenicemi. Bobule šťávnatá. Keř s listy střídavými, dlanitolaločnatými. **Grossularieae** (Ribes alpinum) **115.** 606.

13. Semeníky ve květu pestíkovém a obojakém 3—5, 1-pouzdré, 1-semenné, potom též tolik podlouhlých, smačknutých, křídlatých nažek. Kalich i koruna 5-četné. Tyčinek ve květech prašných 10, v obojakých 2—3, v ♀ žádné. **Xanthoxyleae:** Ailantus **99.** 535.

Semeník ve květu pestíkovém a plod jen jeden. Tyčinky vůbec 4—5. 14.

14. Semeník 1-pouzdrý, 1-vaječný. Čnělky 3 nestejné. Plod peckovička vyschlá, 1-semenná. Květy 5-četné, 2-domé. Listy 3-četné.
Terebinthaceae: Rhus toxicodendron **98.** 533.

Semeník 2—3-pouzdrý, pouzdra se 2 vajíčky. Čnělka jedna. 15.

15. Plod okrouhlá, 2-pouzdrá, 2-semenná, křídlatá nažka. Květy 4—5-četné, neúplně 2-domé. Plátky volné. Listy 3-četné.
Xanthoxyleae: Ptelea **99.** 536.

Plod bobule 2—3-pouzdrá. Květy 5-četné; plátky koncem souvislé a čepičkovitě opadávající. Listy dlanitolaločné; kmen s úponkami.
Ampelideae: Vitis **105.** 543.

16. Rostlina celá se skládá z plochých, lupenovitých, zcela bezlistých neb na začátku nepatrnými 2 šupinkami opatřených článků, na vodě vzplýva-

jících. Dva stopkaté prašné květy s 2 kulovatými přisedlými prašníky bez okvětí s 1 pestíkovým květem pospolu v baňkovitém toulci. Okvětí žádné. Semeník 1-pouzdrý s 1—4 vajíčky.

Lemnaceae: Lemna **10.** 34.

Rostlina se skládá z listnatých lodyh a větví jak obyčejně. 17.

17. Okvětí žádné neb jednoduché, zvonkovité neb trubkovité, nedělené neb 3—5-klané neb 3—5-listečné. 18.

Okvětí jednoduché, mnohodílné. Semeník s jednoduchou čnělkou a bliznou, 1-pouzdrý, s 1 vajíčkem. Plod nažka. Tyčinky četné na lůžku. Rostliny vodní s úžlabními jednodomými květy, trnitě zubatými listy.

Ceratophylleae: Ceratophyllum **32.** 171.

Okvětí jednoduché neb dvojí, ze 6 lístků ve dvou kruzích. 26.

Okvětí dvojí, ze dvou (aspoň v prašném květu) 4—5-četných kruhů (kalicha a koruny); někdy kalich nahrazen chlupovitým chmýřím. 29.

18. Semeník 4-pouzdrý, čnělky však jen 2, nitkovité. Plod ve 4 svá uzavřená pouzdra (tvrdky) se rozpadávající. Květ ♂ pouze z 1 tyčinky záležející. Okvětí žádné. Květy úžlabní, namnoze se 2 blánovitými listenci. Byliny vodní, časem bahenní, s listy vstřícnými.

Callitrichaceae: Callitriche **30.** 169.

Semeník 3—2-pouzdrý, s 3—2 často 2-klanými čnělkami. Plod tobolka 3—2-kokusná; kokusy (pouzdra) rozpoltěním se otevírající. Byliny pozemní, s listy namnoze střídavými. Pryšcovité. **Euphorbiaceae 28.**

Semeník 1-pouzdrý, vícevaječný. Plod bobule 1—chudosemenná. Květy bez okvětí, na palici, dole toulcem objaté, husté směstnané.

Aronovité. **Aroideae 11.**

Semeník 1-pouzdrý, 1-vaječný, někdy několik takových v jednom květu. Plod nažka suchá, nepukavá. 19.

19. Rostliny vodní, ponořené. Květy v úžlabí čárkovitých, pošvatých listů.

Najadeae p. p. **9.**

Rostliny rákosovité s listy čárkovitými, pošvatými, z vody vystupující neb listy svými na ní vzplývající. Květy bez pluch, oboje ve zvláštních palicích neb strboulech, toulcovitými listeny aspoň z mládí podepřených. Okvětí z několika šupinek neb pouze chlupy nahrazené.

Typhaceae 12.

Trávy neb polotrávy, pozemní neb z vody vystupující, s listy čárkovitými, pošvatými. Květy v kláscích, pluchami zastřené. Okvětí žádné. Tyčinky 3, zřídka 2. 20.

Byliny zemní, s listy lupenovitými, nikoli trávovitými, nepošvatými, řapíkatými, někdy palistnatými. Květy ve strboulech, klubkách neb latách. Okvětí, aspoň květů ♂, dobře vyvinuté, 4—5-listé neb -klané. 21.

20. Klásky 1-domé; prašníkové v konečné latě; pestíkové v úžlabních palicovitých klasech. Semeníky (a pak plody v palici) nahé, s předlouhou niťovitou čnělkou. Oplodí v obilce se semenem srostlé.

Gramineae: Zea **14.** 47.

Klásky různě sestavené, někdy jednotlivě konečné a pak i 2-domé, jinak 1-domé. Semeníky (a pak plody) v měchýřku (vakovitém listenci) uza-

vřené, z něhož toliko čnělka se 3—2 bliznami vyčnívá. Oplodí od semena oddělené. **Cyperaceae:** Carex **13.** 46.

21. Semeníky (1—3 v jednom květu) o jedné čnělce a blizně. 22.

Semeník (vždy 1 v jednom květu) se 2—4 čnělkami neb bliznami. 23.

22. Okvětí obojích květů 4-klané, s trubkou (vlastně číškou) 4-hrannou; tyčinky četné v ústí trubky; semeníky 2 neb 3 uzavřené v trubce. Květy oboje pospolu ve strboulech.
Rosaceae: Poterium **119.** 619.

Okvětí prašných (neb i obojakých) květů 4-dílné, na dně jeho 4 tyčinky, v poupěti do vnitř vehnuté a skrčené. Semeník v pestíkovém květu jeden. Kopřivovité. **Urticaceae 33.**

23. Květy 2-domé. 24.

Květy 1-domé. Květy pestíkové (semeníky) bez okvětí. 25.

24. Květy v klubkách, klubka prašníková v nahých klasech, jich okvětí 4—5-dílné s 4—5 tyč., pestíková úžlabní, s okvětím 2—4-zubým; čnělky 4. **Chenopodiaceae:** Spinacia **38.** 183.

Květy prašníkové v latách, s okvětím 5-dílným, 5 tyč.; pestíkové bez okvětí, toliko šupinkovitým neb pošvičkovitým listenem obdané. Čnělky dvě. Konopovité. **Cannabineae 34.**

25. Semeník kolmý (se stran smačknutý) všech neb nejmnožších pestíkových květů zakrytý 2 na plodu se zveličujícími listeny (krovkami). Okvětí prašného květu 3—5-dílné s 3—5 tyčinkami.
Chenopodiaceae p. p. **38.**

Semeník 1 neb 2 uzavřené v obalu 1—2-pouzdrém, vně více méně kolcatém, toliko blizny z malého otvoru propouštějícím. Květy prašné v strboulech, s okvětím korunovitým, trubkovitým, krátce 4—5-zubým; tyčinek 5. **Ambrosiaceae 47.**

26. Okvětí zrůzněné v kalich bylinný, zelený, a v korunu útlolupennou (bílou). Tyč. 3 — mnoho. Byliny vodní. 27.

Okvětí stejnotvárné, buď celé korunovité neb celé kalichovité. Tyč. 6. Květy 2-domé. 28.

27. Semeníky nadkvětné, četné, 1-vaječné, na kulatém lůžku strboulovitě nahloučené Květy 1-domé. Tyč. mnoho.
Alismaceae: Sagittaria **19.** 125.

Semeník 1 podkvětný, 1—6-pouzdrý, mnohovaječný. Květy 2-domé.
Hydrocharideae 20.

28. Okvětí korunovité, zvonkovité, ze 6 stejných lístků. Tyč. před okvětními lístky jednotlivé. Semeník 3-pouzdrý, pouzder 2-vaječných. Plod bobule.
Liliaceae: Asparagus **16.** 112.

Okvětí kalichovité, 3 vnitřní lístky po květení zveličelé, 3 vnější malé. Tyč. po 2 před vnějšími lístky okvětí. Semeník 1-pouzdrý, s 1 zpodním vajíčkem. Nažka 3-hranná. **Polygoneae:** Rumex sp. **39.** 193.

29. Koruna srostlolupenná. 30.

Koruna prostolupenná. 35.

30. Semeník podkvětný (s okvětím srostlý). 31.

Semeník nadkvětný. 34.

31. Kalich až na prosté cípy se zpodkem koruny v jeden puhárovitý celek srostlý, oba pospolu opadávající. Tyčinky do zpodu neb ústí puháru toho vetknuté, 2 a 2 neb všech 5 v jedno srostlé. Plod bobulovitý neb tykvicovitý. Oplétavé byliny s úponkami a laločnatými listy.
Tykvovité. **Cucurbitaceae 45.**

Kalich od koruny oddělený, někdy nepatrný neb co chmýř vyvinutý. Tyč. do koruny vrostlé. Plod nažka 1-semenná neb dvounažka ve 2 1-semenná pouzdra se poltící. 32.

32. Květy v strboulu (úboru), zákrovem obalené. Prašníky 5 tyčinek ve trubku srostlé. (Viz **Compositae 48.**)

Květy ojedinělé, v květenství vrcholíkovitě latnatém. Tyčinky 3 neb 4 s prašníky prostými. 33.

33. Kalich za květu do vnitř vehrnutý, na plodu v pérovitý chmýř přeměněný, opadavý. Koruna nálevkovitá, 5-klaná. Tyč. 3. Nažka 1-semenná. **Valerianeae:** (Valeriana sp.) **50.** 283.

Kalich nepatrný. Koruna plochá, kolovitá, 4-klaná. Tyč. 4. Dvojnažka 2-pouzdrá. **Rubiaceae:** (Galium sp.) **51.** 287.

34. Semeník 1-pouzdrý, 1-vaječný s jednoduchou čnělkou a bliznou. Nažka čnělkou zobanatá. Květy 1-domé, pestíkové po 2—3 vedle stopky květu prašného sedící, jich kalich nejvíce 3-listý, koruna baňkovitá, 3—4-zubá. Květ prašný jednotlivý, dlouhostopečný, jeho kalich 4-dílný, koruna trubkovitá s krajem 4-klaným, tyč. 4 na lůžku volné.
Plantagineae: Litorella **67.** 383.

Semeník ze 4 zcela oddělených pouzder 1-vaječných, mezi nimi čnělka stojící. Koruna 2-pyská neb trochu nestejná. Tyč. 4 neb 2 do koruny vrostlé. (Viz **Labiatae 66.**)

35. Kalich i koruna 4-četné. 36.

Kalich i koruna 5-četné. 37.

36. Květ prašný: kalich 4-dílný, 4 opadavé plátky, 8 tyčinek. Květ pestíkový: kalich se semeníkem srostlý, kraje 4-dílného, plátky 4 malé, blizny 4 velké, bradavičnaté. Peckovice bezšťávná ve 4 1-semenné pecky se rozpadávající. — Rostliny vodní s přeslenatými listy, květy 1-domými. **Halorhagideae:** Myriophyllum **110.** 552.

V prašném květu 8 tyčinek a 4 jalové zakrnělé semeníky. Semeníky 4, volné, nadkvětné. **Crassulaceae:** Sedum rhodiola **117.** 609.

37. Semeník zpodní. Tyč. 5. (Viz **Umbelliferae 111.**)

Semeník (neb semeníky) prostý, nadkvětný. Tyč. 10 a více. 38.

38. Tyč. 20 a více, i s plátky do ústí kalicha (vlastně ploché neb mističkovité číšky) vetknuté. Semeníky 2—3 vícevaječné (potom měchýřiky) neb mnohé 1-vaječné (potom nažky). (Viz **Rosaceae 119.**)

Tyč. 10 pod zakrnělým semeníkem na plodonoši vetknutých. Semeník 1 jednopouzdrý, se středním vícevaječným sloupkem, se 3 neb 5 čnělkami (potom tobolka). Kalich trubkovitý, 5-zubý. (Viz **Sileneae 87.**)

III. Imperfectae. Nedokvětné.

1. Stromy s listy lichozpeřenými, květy mnohomanželnými. Semeník 2-pouzdrý, v pouzdrech s 2 visutými vajíčky, s čnělkou na konci 2-klanou. Tyč. 2 podplodní. Plod smačknutý, křídlem obroubený, nepukavý, zakrsáním namnoze 1-semenný.

Oleaceae: Fraxinus **53.** 296.

Byliny s lodyhami neb oddenky listnatými, někdy pošvatými. 2.

Bylina s lodyhou článkovanou, bezlistou, dužnatou. Kvítky do jamek kyjovité osy klasové ponořené. Okvětí pošvička rozčísnutá.

Chenopodiaceae (Salicornia) **38.** 180.

Bylina záležející ze článků plochých, lupenovitých, postranně jeden z druhého pučících a pak se oddělujících, na vodě vzplývajících neb ponořených. (Květy vlastně 1-domé, avšak 2 prašné květy velmi jednoduché s 1 pestíkovým ve společném toulci nápodobují květ obojaký.) **Lemnaceae:** Lemna **10.** 34.

2. Květy jednotlivé úžlabní. Byliny vodní s listy vstřícnými neb přeslenatými. 3.

Květy v klasovitém neb palicovitém květenství, bez listenů čili pluch a plev. Byliny vodní neb bahenní. 4.

Květy v kláscích (někdy jen 1-květých), obestřené poměrně velikými listeny (pluchami a plévami). Trávy a polotrávy. 5.

3. Semeník 1-pouzdrý s 1 visutým vajíčkem, 1 niťovitou čnělkou, na vrcholku s nepatrným okrajem okvětním a 1 tyčinkou. Listy v přeslenu, četné, jednoduché. **Hippurideae:** Hippuris **31.** 170.

Semeník 4-pouzdrý, 4-vaječný, s 2 nitkovitými čnělkami; tyč. 1—2; místo okvětí namnoze 2 blánovité listence.

Callitrichaceae: Callitriche **30.** 169.

4. Klas z květů dosti řídkých, 4-řadých. Tyč. 4, vně každá se šupinkovitým přívěskem, okvětí nápodobujícím. Semeníky 4 1-semenné. Peckovice přísuché. Byliny vodní, potopené, jen klasy vynořené.

Najadeae: Potamogeton **9.** 33.

Klas tlustý, palicovitý, velmi husto- a hojnokvětý, plochým lžicovitým toulcem objatý. Květy beze všeho okvětí, dolejší obojaké, hořejší na palici prašné. Bobule šťávnatá. Listy srdčité.

Aroideae: Calla **11.** 36.

5. Stvol bez uzlů, toliko na dolejšku a zas někdy pod květenstvím listnatý, zřídka po délce listnatý. Listy pošev zavřených a (vyjma Carex) bez jazýčka. Květ za pluchou, ale vždy bez plušky vnitřní. Plévy pod kláskem žádné neb v neurčitém počtu. Semeník 2—3-plochý; čnělka se 2—3 bliznami. Semeno s oplodím nažky nesrostlé.

Šáchorovité. **Cyperaceae 13.**

Stéblo uzlaté, listnaté. Listy pošev nejvíce po straně otevřených, jazýčkem opatřené. Květ obalený pluchou vnější a obyčejně též pluchou vnitřní blánovitou (čili pluškou). Plévy pod kláskem (někdy 1-květým) namnoze 2. Semeník přioblý, často rýhovaný; čnělky a blizny 2, řídko 1. Obilka se semenem srostlá. Trávy. **Gramineae 14.**

IV. Trimerae. Trojčetné.

1. Semeník nadkvětný (volný) jeden, nedělený. 2.

Semeníky nadkvětné 3—více, 1-pouzdré, buď zcela mezi sebou prosté, buď z části, až i přes polovici, leč nikdy ne dokonale srostlé. 6.

Semeník jeden podkvětný (okvětím obrostlý). 9.

2. Okvětí ze 4 trojlistých mezi sebou střídavých kruhů, z nichž 2 (tedy 6 lístků) jdou na kalich, 2 na korunu zákališní. Plátky dole uvnitř se 2 žlázkami. Tyčinek 6; prašníky dvěma zdola nahoru se oddělujícíma chlopněma pukající. Plod bobule 1-pouzdrá, málosemenná.

Berberideae: Berberis **74.** 433.

Okvětí ze 2 3-listých kruhů, z nichž vnější kalichovitý, vnitřní korunovitý, barvitý; aneb vnější kruh (kalich) 2-listý. Tyč. 3 neb 6. Čnělky 3 s hlavatými bliznami. Plod tobolka 3-pouzdrá, 3-chlopná, vícesemenná. Květy jednotlivě úžlabní.

Elatineae: Elatine sp. **91.** 524.

Okvětí ze 2 3-listých kruhů, buď celé kalichovité neb celé korunovité. 3.

3. Semeník s 1 zpodním vajíčkem v jediném svém pouzdře. Blizny 3 přisedlé. Plod nepukavá 3-hranná nažka. Vnitřní 3 lístky okvětní po květení zveličelé, nažku zakrývající (krovky), 3 vnější malé. Listy s trubkovitým, lodyhu obkličujícím palistem (botkou).

Polygoneae: Rumex **39.** 193.

Semeník s 3—více vajíčky, 1-, 3- neb 6-pouzdrý. Listy bez palistů. 4.

4. Okvětí kalichovité, ze 6 prostých, zelených neb zahnědlých až černohnědých, po kraji často suchomázdřitých lístků. Byliny s listy čárkovitými, trávovitými neb sítinovitými. 5.

Okvětí korunovité, zbarvené, přídužné, ze 6 prostých neb v trubku 6-zubou srostlých lístků. Tyč. 6. Plod 3-pouzdrý: tobolka neb bobule. Liliovité. **Liliaceae 16.**

5. Blizny 3 neb 6, štětičkovité. Plod kyjovitý, 3—6-pouzdrý; pouzdra 1-semenná, celá od středního sloupku zdola nahoru se oddělující, na vnitřním úhlu pukající. Květy v hroznu bezlistenném.

Juncagineae: Triglochin **18.** 121.

Blizna 1 přisedlá. Plod vyschlý, nepukavý, 3-pouzdrý. Květy v palici, listenem velkým, mečovitým podepřené.

Aroideae: Acorus **11.** 35.

Čnělka 1 (někdy kratická) se 3 nitkovitými bliznami. Plod tobolka 1—3-pouzdrá, 3-chlopná. Květy namnoze ve vrcholících kruželovitých, někdy složených ze svazečků neb klásků listenatých; listence pošvaté. Sítinovité. **Juncaceae 15.**

6. Semeníků 6 až mnohé. 7.

Semeníky 3. Všechny lístky okvětní stejné, korunovité neb více méně kalichovité. Tyč. 6. 8.

7. Vnitřní lístky okvětní korunovité, zbarvené, vnější více méně kalichovité. Tyč. 6—12. Listy celé. **Alismaceae 19.**

Bibliotéka

Všech 6 lístků okvětních stejných korunovitých. Tyč. mnoho. Listy mnohodílné. **Ranunculaceae:** Pulsatilla **73.** 415.

8. Semeníky nejdoleji srostlé, 1—2-vaječné (měchýříky pak 1-semenné). Tyč. z lůžka. Okvětí 6-lupenné. **Juncagineae:** Scheuchzeria **18.** 122.

Semeníky na vnitřním úhlu mnohovaječné (měchýříky vícesemenné). Tyč. na okvětí přirostlé. Ocúnovité. **Colchicaceae 17.**

9. Tyč. 6 neb 12. Semeník 6 do středu jeho sahajícími, tam však nesrostlými semenicemi nedokonale 6-pouzdrý. Tobolka 6-chlopná neb nepravidelně se roztrhávající. Podražcovité. **Aristolochieae 44.**

Tyč. 3 neb 6. Semeník úplně 3-pouzdrý. Tobolka pouzdrosečně 3-chlopná. Okvětí pravidelné neb trochu nepravidelné. 10.

Tyč. 1 neb 2 (dvě ostatní zakrnělé neb třetí lupínkovitá), na sloupku bliznovém přirostlé. Semeník 1-pouzdrý s 3 nástěnnými, mnohovaječnými semenicemi. Tobolka po každé straně semenice skulinou (tedy 6 skulinami) pukající. Okvětí nepravidelné; jeden lístek vnitřního kruhu od ostatních lístků tvarem rozdílný (pysk, medník), často ostružnatý. Vstavačovité. **Orchideae 23.**

10. Tyč. 3, na okvětí přirostlé, zevnitř pukající. Blizny 3 oddělené. Kosatcovité. **Irideae 22.**

Tyč. 6, na vnitřní straně pukajících. Čnělka 1 s bliznou nedělenou neb 3-laločnou. Amarylkovité. **Amaryllideae 21.**

V. Monochlamydeae. Bezkorunné.

1. Okvětí s celým semeníkem (tudíž podokvětným) srostlé, trochu barvené, 4—5-klané, s 4—5 tyčinkami za cípy okvětními. Čnělka 1. Vajíčka 3 na vrcholku tenkého středního sloupku. Plod 1-semenný, nepukavý, suchý neb bobulovitý. **Santalaceae:** Thesium **42.** 199.

Okvětí se semeníkem (neb semeníky) nesrostlé neb jen s dolejší jeho částí srostlé; semeník tudíž zcela neb větší částí nadokvětný. 2.

2. Tyčinky na lůžku neb do dna okvětí vetknuté. 3.

Tyčinky do ústí neb trubky okvětí (neboli číšky) vetknuté. 13.

3. Semeník 3—2-pouzdrý, s vajíčky 1—2 na vnitřním úhlu pouzder. 4.

Semeník 2-pouzdrý, s blánovitou nepravou přehrádkou a s vajíčky v každém pouzdře 1—více nástěnnými. Okvětí (kalich) 4-listé. Šešule 2-chlopná. (Viz **Cruciferae 78.**)

Semeník neb semeníky četnější 1-pouzdré. 5.

4. Čnělka 1 jednoduchá. Okvětí hluboce 4-dílné. Tyčinky nečlánkované. Plod bobule, pouzder 1—3-semenných. **Liliaceae:** Smilacina **16.** 114.

Čnělky 3 namnoze 2-klané. Okvětí (zdánlivé, vlastně zákrovek) 4—5-klané, zvonkovité. Nitky tyčinek článkované. Plod tobolka, pouzder 1-semenných. **Euphorbiaceae:** Euphorbia **28.** 166.

5. Tyčinky mnohé s nitkami nitkovitými. Semeníků několik až velký počet, zřídka 1, každý s jednou čnělkou a jedinou nástěnnou semenicí. (Viz **Ranunculaceae 73.**)

Tyčinek 10 neb méně. 6.

6. Semeníky 4, jednovaječné. Tyč. 4, za okvětím ze 4 šupin. Byliny vodní s květy v klasech. **Najadeae:** Potamogeton **9.** 33.

Semeník 1, mnohovaječný. Plod mnohosemenný, tobolkovitý, pukající. 7.

Semeník 1, jednovaječný. Plod nažka nepukavá neb puštička kolkolem obříznutě pukající. 9.

7. Semeník úplně prostý; semena na středním (od počátku neb záhy) volném sloupku. 8.

Semeník v dolejší části s okvětím srostlý. Tobolka 2-rohá, mezi rohama do polou 2-chlopně pukající; semenice 2 nástěnné. Okvětí 4- (zřídka 5-)laločné. Tyč. 8, zřídka 10. **Saxifrageae:** Chrysosplenium **116.** 608.

8. Tyč. 5, do dna okvětí zvonkovitého, 5-klaného, barevného vetknutých. Čnělka 1. Tobolka 5-chlopná. **Primulaceae:** Glaux **70.** 389.

Tyč. 4—10, do dna okvětí (kalicha) kalichovitého, 4—5-dílného vetknutých. Čnělky 3—5. (Viz **Alsineae 86.**)

9. Blizna neb čnělka jedna. 10.

Blizny neb čnělky 2 neb více. 11.

10. Čnělka prodloužená s bliznou hlavatou. Okvětí barevné s okrajem řásnatě zvonkovitým, opadavým. Tyč. 3 dole v kroužek srostlé. Květy (3 neb 1) v obalu 5-klaném. Nažka stálým zpodkem okvětním uzavřená. **Nyctagineae:** Oxybaphus **37.** 179.

Čnělka krátká neb žádná. Okvětí obojakých květů 4—5-dílné, nepatrné, zazelenalé neb bělavé. Tyč. 4—5, prosté. **Urticaceae 33.**

11. Stromy neb kře s 2-řadými listy, opadavými palisty. Okvětí 4—8klané neb -dílné. Tyč. 4—8, před cípy okvětními. Semeník se 2 čnělkami, 1 visutým vajíčkem. Jilmovité. **Ulmaceae 36.**

Byliny. 12.

12. Listy vstřícné s palisty vytrvalými, suchomázdřitými. (Viz **Alsineae 86.**)

Listy střídavé, na místě palistů s botkou pošvovitou. Okvětí 5-dílné. Tyč. 5—8. Čnělky 2—3. Nažka 2-boká neb 3-hranná. **Polygoneae:** Polygonum **39.** 194.

Listy střídavé, někdy zakrnělé, bez jakýchkoli palistů. Okvětí 4—5-dílné, zřídka nedělené. Tyč. 5 neb méně. Blizny 2—4. Lebedovité. **Chenopodiaceae 38.**

13. Listy s bylinnými palisty. **Rosaceae** p. p. **119.**

Listy bez palistů. 14.

14. Čnělky 2. Kraj okvětní 5-dílný. Tyč. před ušty 5 až 10. Listy vstřícné. **Alsineae:** Scleranthus **86.** 490.

Čnělka 1. Kraj okvětí (vlastně kalicha) se 6 většími a se 6 menšími vnějšími zuby. Tyč. 6, před ušty. Semeník vícevaječný. Listy vstřícné. **Lythraceae:** Peplis **107.** 546.

Čnělka 1. Kraj okvětní 4-dílný. Tyč. 4 s ušty střídavé neb 8 ve dvou kruzích. Semeník 1-vaječný. Listy střídavé. 15.

15. Tyč. 4. Vajíčko přímé na dně semeníka. Nažka uzavřená v trubce okvětn suché neb dužnaté. Strom s listy luptatými. **Elaeagneae:** Elaeagnus **41.** 197.

Tyč. 8. Vajíčko visuté. Plod suchá nažka neb peckovice. Křičky nízké neb byliny s listy jednoduchými. **Thymelaeaceae 40.**

VI. Sympetalae. Srostloplátečné.

1. Tyčinky v jednom kruhu, v stejném neb menším počtu jak lístky korunní (5—2, zřídka 7). 2.

Tyčinky ve dvou kruzích, dvakrát tolik co lístků (cípů) korunních neb skoro dvakrát tolik (8 neb 10). 24.

Tyčinky četné, v trubku srostlé. Korunní lístky jen nejdoleji nehtem trochu srostlé. (Viz **Malvaceae 88.**)

2. Semeník dokonale neb na polo podkvětný (s číškou korunu a tyčinky nesoucí více méně srostlý). 3.

Semeník úplně nadkvětný (volný). 8.

3. Tyčinky od koruny oddělené na samém vrcholku semeníkovém, počtem 5. Semeník 2—5-pouzdrý s četnými vajíčky na vnitřních úhlech. Čnělka s 2—5 bliznami. Tobolka mnohosemenná, skulinami neb dérami se pukající. Zvonkovité. **Campanulaceae 46.**

Tyčinky do koruny vrostlé. 4.

4. Semeník 1-pouzdrý, 1-vaječný. Plod nažka. Květenství strboulovité, neobmezené, dole obalem lístků (zákrovem) obklíčené. 5.

Semeník 1-pouzdrý, se středním volným sloupkem vícevaječným, na polo podkvětný. Plod tobolka vícesemenná, 5-zubá. Květy v hroznu. **Primulaceae:** Samolus **70.** 388.

Semeník původně 3-pouzdrý, však zakrněním záhy 1-pouzdrý, 1-vaječný. Plod peckovička s 1 tenkou peckou. Květenství vrcholičnaté, bez společného obalu. **Caprifoliaceae:** Viburnum **52.** 292.

Semeník 2—5-pouzdrý, pouzdra 1—vícevaječná, někdy jen jedno s 1 vajíčkem, 2 prázdná. Plod nažka, dvojnažka neb bobule. Květenství vrcholičnatě latnaté, s květy konečnými, bez všeobecného obalu, řídčeji (Sherardia) v strboulovitý svazek směstnané a obalem opatřené. 6.

5. Každý květ strboulu se zvláštním, srostlolupenným, semeník i plod uzavírajícím zákrovkem. Kališní kraj miskovitý, nejčastěji zubatý neb osinatě brvitý. Koruna nálevkovitá, 4—5-klaná, s cípy v poupěti

střechovitými. Tyč. 5 volných. Čnělka 1. Vajíčko visuté. Květy vždy obojaké. Štětkovité. **Dipsaceae 49.**

Květy v strboulu (úboru) bez zvláštních zákrovků neb řídčeji se zákrovkem prostolupenným. Kališní kraj nevyvinutý, z chlupů (chmýří) neb plévovitých šupinek. Koruna trubkovitá, řídko nálevkovitá, 3—5-klaná, neb jazykovitá, s cípy v poupěti chlopnitými. Tyč. 5 s prašníky čárkovitými, v trubku okolo čnělky spojenými, nitkami nejčastěji volnými. Čnělka dvouramenná. Vajíčko ze zpodu, přímé. Květy často mnohomanželné.

Složnokvěté, souložné. **Compositae 48.**

6. Tyč. 3 v koruně 5-klané. Čnělka 1. Semeník 3-pouzdrý, 2 pouzdra prázdná, třetí pouzdro s 1 visutým vajíčkem. Nažka 1-semenná. Kozlíkovité. **Valerianeae 50.**

Tyč. 4—5 (pořídku 3 v koruně 3-klané). Semeník 2—5-pouzdrý, všecka pouzdra s 1—více vajíčky. 7.

7. Koruna namnoze 4-klaná, v poupěti chlopnitá. Tyč. namnoze 4 (zřídka 3—5). Čnělky 2. Plod dvojnažka 2-laločná, suchá, v obě 1-semenná pouzdra (tvrdky) se rozpadávající, neb trochu zbobulená. — Byliny s listy přeslenatými (z nichž jen 2 vstřícné pupeny mají). Mařinovité. **Rubiaceae 51.**

Koruna namnoze 5-klaná, v poupěti střechovitá, zřídka chlopnitá. Tyč. 5 neb 10, zřídka 4 neb 8. Plod dužnatý, šťávnatý (bobule neb peckovice), 2—5-pouzdrý neb zakrněním pouzder 1-pouzdrý. Kře neb stromy, zřídka byliny, s listy po 2 vstřícnými. Zimolézovité. **Caprifoliaceae 52.**

8. Tyčinky s cípy korunními střídavé, nezřídka v počtu menším, do koruny vrostlé. 9.

Tyčinky před korunní cípy v stejném počtu postavené. Koruna pravidelná. Semeník 1-pouzdrý se středním volným sloupkem. 23.

9. Koruna zcela pravidelně 4-klaná, nálevkovitá. Tyč. 2. Stromy neb kře s květy latnatými. Olivovité. **Oleaceae 53.**

Koruna více méně pravidelná, 5—4-ušetná, se stejným počtem tyčinek (5—4), stejně dlouhých, řídčeji trochu nestejných. — Byliny, zřídka polokře neb kře. 10.

Koruna více méně nepravidelná, s 5—4 nestejnými cípy, často 2-pyská. Tyčinky v menším počtu než kolik uštů koruny, nejčastěji 4 dvoumocné, někdy se zákrskem 5té tyčinky, zřídka skoro stejně dlouhé, neb toliko 2 (neb 3). Byliny neb nízké polokře. 18.

10. Semeníky 2, oddělené, toliko bliznami srostlé. Plody měchýříkovité, na vnitřním švu semenonosném pukající. 11.

Semeník 1, avšak ve 4 1-semenná (neb 2 2-semenná) pouzdra, tvrdky, rozdělený, která se pak každé zvlášť od lůžka neb též od středního sloupku neb od sebe oddělují. Tyč. 5. Čnělka 1 mezi tvrdkami neb konečná. Byliny s lichohrozny neb lichoklasy, před rozvitím hlemýžďovitě svinutými. Brutnákovité. **Borragineae 58.**

Semeník 1, vnitř 1—4-pouzdrý, zevnitř nerozdělený, celistvý. Plod tobolka neb bobule. 12.

11. Koruna řepicovitá, 5-klaná, s ústím 5-hranným. Tyč. 5, jich nitky prosté, bez přívěsků, prohbím vystoupavé; prašníky na bliznu přiléhající, s pylem zrnitým, volným. Čnělka na konci s kroužkovitým terčem, nesoucím bliznu věncem chlupů opatřenou. Semena bez chmýří.

Apocyneae: Vinca **54.** 297.

Koruna skoro kolovitá, 5-dílná. Tyč. 5, jich nitky srostlé, vně s přívěsky, které skládají věnec 5—10-laločný; prašníky na bliznu přiléhající, každý se 2 pylovými brylkami, kteréž po dvou přilípnuty jsou k 5 žlázkám veliké 5-hranné blizny. Semena s chmýřím.

Asclepiadeae: Vincetoxicum **55.** 298.

12. Semeník 1-pouzdrý, se 2 jednoduchými neb podvojnými nástěnnými semenicemi, neb semenicemi těmito hlouběji vnikajícími nedokonale 2-pouzdrý. 13.

Semeník přehrádkami ve středu jeho dokonale srostlými úplně a trvale (tak jako i plod) 2—5- (zřídka více-) pouzdrý. 14.

Semeník původně 2—4-pouzdrý, avšak časným odtržením se 2—4 příhrádek (co křídel na tlustém středním sloupci) jakož i potomní plod 1-pouzdrý se středním 2—4-křídlým sloupcem. Tobolka víčkem pukající. Kalich 4-dílný. Koruna trubkovitá s krajem 4-dílným. Květy v klasech.

Plantagineae: Plantago **67.** 384.

13. Semenice 2-semenné. Květenství lichohrozen jednostranný, 2-řadý, z mládí na konci spirálně podvinutý (jak u Borragineí). Listy střídavé, (namnoze) zpeřenosečné. Kalich hluboce 5-dílný. Koruna krátce zvonkovitá, skoro kolovitá, uvnitř s ráskami neb častěji se šupinkami mezi 5 tyčinkami. Čnělka 2-klaná. Tobolka 2-chlopná, semenice na prostředku chlopní.

Hydrophyllaceae: Phacelia **57.** 304.

Semenice mnohosemenné. Květenství hroznovité: hrozen někdy listnatý, jednoduchý neb z vidlanů složený, neb vidlan (ne však lichohrozen spirálně podvinutý). Listy vstřícné, řídčeji střídavé, nedělené neb trojené. Tobolka 2-chlopná neb nepravidelně se trhající.

Hořcovité. **Gentianeae 56.**

14. Semeník 3-pouzdrý. Čnělka 1 s 3 bliznami. Tobolka pouzdrosečně 3-chlopná. **Polemoniaceae 59.**

Semeník 2- neb 4—5-pouzdrý (zřídka vícepouzdrý). Plod tobolka neb bobule. 15.

15. Bylina bezlistá, nezelená, otáčivá, na jiných rostlinách cizopasná. Koruna baňkovitá, 4—5-klaná, uvnitř nejčastěji s 4—5 šupinkami, neopadávající. Tobolka na dolejšku kolkolem obříznutě pukající, 2-pouzdrá, 2—4-semenná. **Cuscuteae:** Cuscuta **61.** 325.

Byliny s listy zelenými, necizopasné. Koruna 5-klaná, uvnitř bez šupinek, po okvětění opadávající. 16.

16. Byliny oplétavé neb poléhavé, s květy po 1—3 v úžlabích listů na lodyze neobmezené. Čnělka s bliznou 2-laločnou. Tobolka veskrz neb jen dole 2-pouzdrá, s chlopněmi 2 od příhrádek se oddělujícími, neb nepravidelně se trhající. Kalich 5-dílný, koruna nálevkovitá.

Svlačcovité. **Convolvulaceae:** Convolvulus **60.** 324.

Byliny neb kře přímo rostoucí, neoplétavé. Květenství (často listnaté) hroznovité neb vidlanovité, na obmezené lodyze konečné. 17.

17. Květenství hroznovité, v úžlabí listův s jednotlivými neb svazčitými květy. Nitky 3 kratších tyčinek neb všech vlnato-huňaté. Koruna kolovitá neb nálevkovitá s krátkou trubkou. Kalich 5-dílný. Tobolka 2-pouzdrá, 2-chlopná. **Scrofulariaceae:** Verbascum **63.** 335.

Květenství vidlanovité, často listnaté, někdy lichoklas. Nitky tyčinek nehuňaté. Plod tobolka neb bobule. **Solanaceae 62.**

18. Semeník ve 4 od sebe oddělená pouzdra (1-semenné tvrdky) rozdělený. Čnělka 1 mezi tvrdkami vystupující, 2-klaná. Tyč. 4 dvoumocné neb 2. Byliny neb polokře, kořenně páchnoucí; listy vstřícné na lodyze 4-hranné. Květy ve svazkovitých vídlanech, řídko jednotlivé v páždí lupenů neb listenů. Pyskaté. **Labiatae 66.**

Semeník zevnitř nedělený, 1-pouzdrý neb 2—4-pouzdrý. 19.

19. Semeník 4-pouzdrý. Plod suchý, ve 4 svá 1-semenná pouzdra se rozpadávající. Koruna nálevkovitá; kraj šikmý, skoro 2-pyský. Tyč. 4.

Verbenaceae: Verbena **65.** 354.

Semeník 2-pouzdrý. Plod tobolka 2-pouzdrá neb pometáním jednoho pouzdra neboli vymizením příhrádky i 1-pouzdrá, chlopněmi neb děrami pukající. Krtičníkovité. **Scrofulariaceae 63.**

Semeník (a plod) jednopouzdrý. 20.

20. Semeník s 1 vajíčkem. Nažka 1-semenná, nepukavá. Kalich 5-klaný. Koruna neopadavá, nálevkovitě trubkovitá, s krajem 2-pyským. Tyč. 4 dvoumocné. Květy drobné, přisedlé, v hustém strboulu.

Globularieae: Globularia **68.** 385.

Semeník s 3 zpodními, středními vajíčky. Tobolka 3—2-semenná, 2-chlopná. Kalich hluboce 2-dílný. Korunní trubka jednostranně rozčísnutá. Tyč. 3, na zpodu 3 menších uštů koruny. Květy drobné, stopkaté ve vrcholíčku. **Portulacaceae:** Montia **85.** 489.

Semeník s četnými vajíčky. Plod tobolka mnohosemenná, 2-chlopná neb nepravidelně pukající. Květy dlouze stopkaté v hroznu neb z oddenku. 21.

21. Semeník s 2 podvojnými nástěnnými semenicemi a četnými semeny. Koruna 2-pyská. Tyč. 4 dvojmocné, pytlíčky prašní souběžné, dole hrotité. Byliny cizopasné, šupinaté, bez zelených listů. 22.

Semeník s kulovatým volným středním sloupcem a četnými semeny. Koruna 2-pyská, šklebivá. Tyč. 2, pytlíčky prašníka v jedné čáře, jednou skulinou pukající. Byliny vodní neb bahenní, zelenolisté.

Bublinatkovité. **Lentibularieae 69.**

22. Kalich 4-kl ný. Koruna po okvětení opadávající. Semena kulatá s klíčkem 2-děložným. **Scrofulariaceae:** Lathraea **63.** 351.

Kalich 4—5-klaný neb častěji 2-listý. Koruna nejdoleji trochu dužnatá, posléz nad dolejškem obříznutě se oddělující, ale v kalichu ostávající, usychající. Semena drobounlinká, práškovitá s klíčkem bezděložným.

Zárazovité. **Orobancheae 64.**

23. Květy strboulovitě nahloučené; obalní listeny toho květenství dolů v trubkovitou, stvol objímající pošvu prodlouženy. Kalich nahoře suchomázdřitý, 5-řasý, 5-zubý. Koruna hluboce 5-dílná (skoro prostoplátečná). Semeník s 1 vajíčkem s konce středního sloupku visícím. Čnělek 5 pérovitých, dole srostlých. **Plumbagineae:** Armeria **71.** 400.

Květy v okolíku, hroznu neb latě. Kalich 4—5-dílný neb 4—5-zubý. Koruna 4—7-klaná neb -dílná. Semeník s několika neb četnými vajíčky na středním sloupku. Čnělka 1 s nedělenou bliznou. Plod tobolka.
Prvosenkovité. **Primulaceae 70.**

24. Tyčinky (8 neb 10) mezi sebou volné a od koruny oddělené; prašní pytlíčky nahoře děrou neb rozšířenou skulinou pukající. Plodolisty (pouzdra, chlopně, čnělky, blizny) 4 neb 5. Vřesovité. **Ericaceae 72.**

Tyč. (8 neb 10) vespolek i se spodkem nepravidelné koruny srostlé. Plodolist toliko jeden neb dva. 25.

25. Kališních lístků 5, z nichž 2 větší plátkovité (křídla). Tyč. 8. Semeník 2-pouzdrý, pouzder 1-semenných. Plod tobolka 2-chlopná.
Vítodovité. **Polygaleae 96.**

Kalich srostlolupenný, 5-zubý. Koruna motýlokvětná. Tyč. 10, dvoubratrých. Semeník 1-pouzdrý, 1—vícesemenný. Plod 2-chlopně, nepravidelně neb víčkem pukající.
Papilionaceae: Trifolium **121.** 641.

VII. Choripetalae. Prostoplátečné.

1. Semeník zpodní neb polozpodní (t. j. s kalichem čili číškou až po čnělky neb aspoň do polovice své výšky srostlý); koruna a tyčinky tudíž úplně neb napolo náplodní. 2.

Semeník (neb semeníky četnější ve květu) svrchní, od kalicha (čili číšky) prostý, neb jen zcela na zpodu s ním malinko spojený; koruna a tyčinky na lůžku pod semeníkem aneb na číšce prosté vetknuty. 11.

2. Semeník nahoře ve 2 zobánky neb růžky čnělkami ukončené rozdělený, 2-pouzdrý, s kalichem až nahoru, neb jen doleji, někdy jen nejdolejší částkou srostlý. Plod tobolkovitý, na středním úhlu pouzder s četnými semeny, mezi zobánky skulinou se pukající. Plátků 5. Tyč. 10.
Saxifrageae: Saxifraga **116.** 607.

Semeník až pod čnělky celistvý. 3.

3. Kraj kališní z tolika zubů neb uštů, kolik plátků (4—5, zřídka 2). 4.

Kraj kališní 2-laločný, opadavý, korunních lístků aspoň 2-krát tolik, 4—6, nejčastěji 5. Tyč. 8—15. Semeník nejprve neúplně 5-pouzdrý, záhy vymizením příhrádek 1-pouzdrý se středním 5-dílným mnohosemenným sloupkem. Tobolka obříznutě pukající.
Portulacaceae: Portulaca **85.** 488.

4. Trubka kališní (číška) ještě nad semeník prodloužená, v ústí svém nesoucí 2—5 plátků a tolikéž neb 2-krát tolik tyčinek. 5.

Trubka kališní celou délkou se semeníkem srostlá, s krátkým 4—5-zubým neb -laločným krajem. Plátky a tyčinky na svrchu semeníka 2—vícepouzdrého, pod náplodním terčem. 6.

5. Semeník 1-pouzdrý se 2 nástěnnými, mnohovaječnými semenicemi. Plod bobule šťávnatá. Plátky a tyčinky 4—5, kře s dlanito-laločnatými listy. **Grossularieae:** Ribes **115.** 606.

Semeník 2—4-pouzdrý. Plod suchý, tobolka 4-chlopná neb nažka nepukavá. Plátky 4—2. Tyč. 8 neb 2. Byliny s listy celými, nelaločnatými. Pupalkovité. **Oenothereae 108.**

6. Tyč. vícekrát tolik co plátků, 20 a více. 7.

Tyč. 2-krát tolik co plátků, 8. Bobule 4-pouzdrá, pouzder bojnosemenných. Čnělka jednoduchá. **Ericaceae:** Oxycoccos **72.** 407.

Tyč. tolik co plátků, 4—5. Plod nepukavý: bobule, peckovice neb dvojnažka, pouzder 1-semenných. 8.

7. Kraj kališní v poupěti chlopnitý. Tobolka 4—5-pouzdrá, pouzder mnohosemenných. Čnělky 4—5 prosté neb doleji srostlé. Kře s listy vstřícnými bez palistů. **Philadelpheae:** Philadelphus **114.** 605.

Kraj kališní v poupěti často střechovitý. Plod malvicovitý, dužnatý, 1—5-pouzdrý, pouzder 2- neb zakrněním 1-semenných. Čnělek 5—1, prostých neb nejdoleji srostlých. Stromy neb kře s listy střídavými a s palisty namnoze opadavými. Jabloňovité. **Pomariae 118.**

8. Květy (kalich, koruna a tyčinky) 4-četné. 9.

Květy 5-četné. 10.

9. Kraj kališní toliko polosvrchní, ze 4 rohovitých, na plodu stálých a zdřevnatějících cípů. Semeník 2-pouzdrý. Plod suchá peckovice, zakrněním 1-pouzdrá a 1-semenná, 4-rohá; pecka posléz zetlením svrchní vrstvy obnažená. Bylina vodní s listy vzplývajícími, jednoduchými. **Trapaceae:** Trapa **109.** 551.

Kraj kališní svrchní, 4-zubý, na plodu opadávající. Semeník 2—3-pouzdrý. Peckovice šťávnatá s peckou 3—1-pouzdrou, vejčitá, bezrohá. Stromy neb kře se vstřícnými listy. **Corneae:** Cornus **113.** 604.

10. Kraj kališní nepatrný neb drobně 5-zubý. Plátků 5, širokým zpodem přisedlých. Čnělek 5. Bobule 5-pouzdrá. Keř popínavý neb plazivý. **Araliaceae:** Hedera **112.** 603.

Kraj kališní nepatrný, 5-zubý neb 5-laločný. Plátků 5 k dolejšku sůžených, nejčastěji s lalůčkem vehnutým. Čnělky 2, na terči poduškovitém. Plod dvojnažka 2-pouzdrá, v obě pouzdra (tvrdky, nažky) od dolejška nahoru se rozpolťující. Květy namnoze v složitých okolících. Byliny. Okoličnaté. **Umbelliferae 111.**

11. Semeník ve květu jeden polymerický (t. j. ze 2—více dohromady vysoko srostlých plodolistů, tudíž se 2—více čnělkami neb bliznami neb podélnými pouzdry neb nástěnnými semenicemi). 12.

Semeníků ve květu více (2—mnoho) monomerických (t. j. jedním plodolistem tvořených, tudíž 1-pouzdrých neb toliko na příč přepažovaných, o jedné čnělce neb blizně), mezi sebou prostých neb jen doleji něco spojených. 43.

Semeník ve květu jeden monomerický (jednou čnělkou neb bliznou, 1-pouzdrou, zřídka skrze nepravou přehrádku, totiž rozšířeninu nástěnné semenice, 2-pouzdrou neb toliko na příč přepažovanou dutinou, a jedinou nástěnnou semenicí poznatelný.) 45.

12. Bylina nezelená (žlutavá), toliko šupinovitými listy na lodyze posázená, s konečným hroznem. Plátky 4—5, na zpodu vakovitě vyduté. Semeník doleji 4—5-pouzdrý, nahoře 1-pouzdrý; vajíčka četná na střední semenici, nahoře v 4—5 nástěnných ramen rozdělené. Čnělka 1 s bliznou nálevkovitou. **Ericaceae:** Monotropa **72.** 408.

Byliny neb stromy s listy lupenovitými, zelenými. 13.

13. Semeník dokonale podélně 2—vícepouzdrý, s vajíčky na vnitřním úhlu pouzder neb na příhrádkách. 14.

Semeník 1-pouzdrý neb jen nejdoleji neúplnými příhrádkami rozdělený, se střední sloupkovitou semenicí, zcela neb hořeji volnou, anebo s 1 středním, ze zpodu pouzdra vystupujícím vajíčkem. 33.

Semeník 1-pouzdrý s 2—5 (zřídka jen 1) nástěnnými semenicemi, namnoze vícevaječnými, někdy 1-vaječnými (jest-li tedy jen 1 vajíčko, jest na stěně pouzdra zavěseno), někdy však tenkou blánovitou přehrádkou mezi dvěma nástěnnými semenicemi rozepjatou 2-pouzdrý, zřídka také příčnými lichopříhrádkami článkovaný. 37.

14. Vajíčka četná na příhrádkách vícepouzdrého (6—20-pouzdrého) semeníka. Plátky četné, spirálně sestavené. Byliny vodní s listy vzplývajícími. Leknínovité. **Nymphaeaceae 75.**

Vajíčka v každém pouzdře 2—vícepouzdrého semeníka po 1—více na vnitřním jeho úhlu (na semenicích středních). Plátky 4—5, zřídka 6—8. 15.

15. Kalich kratičkým zpodem svým až po volné své cípy se zpodem semeníka maloučko spojený, plátky mezi cípy kališními na zpodu semeníka vetknuté. Tyč. 10 tamže vetknutých. Semeník 2-pouzdrý, 2-rohý. Tobolka mezi rohy skulinou pukající.

Saxifragaceae: Saxifraga spec. **116.** 607.

Kalich od semeníka úplně oddělený, prostý. 16.

16. Plátky do ústí trubky kališní (číšky) neb na kraj terče podplodního plochého neb prohlubeného vetknuté; tyčinky též tam neb ze samého terče neb z trubky vynikající. 17.

Plátky a tyčinky prostě s lůžka pod semeníkem vyniklé. 24.

17. Vajíčka (a semena) četná v každém pouzdře 2-pouzdrého semeníka. Kališní zuby ve 2 řadách, 6 (neb 4) vnějších a tolikéž vnitřních. Plátky z ústí (někdy žadné), tyčinky (namnoze 6 neb 12) hlouběji z trubky číškové vyniklé. Plod tobolka. Čnělka 1.

Kyprejovité. **Lythraceae 107.**

Pouzdra 2—4-pouzdrého semeníka s 1, 2 neb několika málo vajíčky. Kališní ušty neb zuby v 1 řadě, 4—5 (zřídka více). Plátky a tyčinky z plochého terče neb pospolu z ústí číšky vyniklé. 18.

18. Tyčinek více než plátků, 7—10. 19.

Tyčinek tolik co plátků, 4—5, s nimi střídavých. 21.

Tyčinek tolik co plátků, 4—5, před ně postavených. 23.

19. Semeník 2-pouzdrý, 2-křídlý. Čnělka 2-klaná s 2 bliznama. Plod 2-křídlá dvojnažka, ve 2 namnoze 1-semenné nažky se rozpoltující. Kalich 4—5-(až i 9-)dílný. Tyč. do samého terče vetknuté. Stromy se vstřícnými, dlanitě laločnatými, bezpalistými listy. Květy z části jen prašné.

Acerineae: Acer **101.** 539.

Semeník 3—5-pouzdrý, bezkřídlý. Čnělka 1 jednoduchá s 1 bliznou. Plod tobolka. 20.

20. Semeník 3-pouzdrý, nedělený, s čnělkou konečnou. Kalich zvonkovito-trubkovitý, 5-zubý. Plátků 5—4, nestejných. Tyč. 7, do plochého terče vetknutých. Tobolka zakrněním někdy jen 1—2-pouzdrá, 4—1-semenná, přídužnatá. Stromy se vstřícnými, prstnatými, bezpalistými listy.

Hippocastaneae: Aesculus **102.** 540.

Semeník 4—5-pouzdrý, 4—5-laločný, s čnělkou mezi laloky jeho vystupující. Kalich 4—5-dílný. Plátků 5—4. Tyč. 8 neb 10 na kraji vypouklého terče. Tobolka s pouzdry na vnitřním úhlu pukajícími. Byliny s listy zpeřeně dělenými. Routovité. **Rutaceae 100.**

21. Plátků 5, spolu s 5 tyč. na kraj vydutého (kalíškovitého) terče postavených. Semeník na konci rozdělený, 2—3-laločný, s 2—3 čnělkami. Tobolka blánovitá, nahoře na vnitřním úhlu laloků (pouzder) pukající, pouzder 1—3-semenných. Semena koštěná, bez míšku. Stromy s listy lichozpeřenými. **Staphyleaceae:** Staphylea **103.** 541.

Plátky 4—5, na kraj plochého terče neb pod terčem vypouklým postavené. Semeník 2—5-pouzdrý, s konečnou čnělkou. 22.

22. Tobolka dřevnatá, často laločnatě 4—5-hranná, pouzdrosečně 4—5-pouzdrá, pouzder 1-semenných. Semena míškem více méně obalená. Kalich plochý, 4—5-klaný. Tyč. 4—5, do samého plochého terče vetknuté. Stromy neb kře s listy nedělenými.

Celastrineae: Evonymus **104.** 542.

Nažka křídlatá, vejčitá, 2-pouzdrá, 2-semenná. Semena bez míšku. Kalich 4—5-dílný. Tyč. 4—5, pod vypouklým terčem vyniklé. Keř s listy trojenými. **Xanthoxyleae:** Ptelea **99.** 536.

23. Kalich 5-zubý, opadavý. Plátků 5, konci svými srostlých a pospolu čepičkovitě opadávajících, s tyčinkami na příplochý terč vetknutých. Čnělka 1 s hlavatou bliznou. Plod bobule 2—3-pouzdrá. Kře s listy dlanitě laločnatými. **Ampelideae:** Vitis **105.** 543.

Kalich 4—5-klaný, ušty opadavé. Plátky 4—5, prosté, i s tyčinkami do ústí zvonkovitého, s trubkou kališní srostlého puhárku vetknuté. Plod peckovice s 1—5 1-semennými peckami. Stromy neb kře s celými listy.

Rhamneae 106.

24. Tyčinky mnohé, aspoň 3—4-krát tolik co plátků a lístků kalichových. 25.

Tyčinek 2-krát tolik co plátků, ve 2 kruzích, ač někdy jeden kruh z neplodných nitek bez prašníků. 28.

Tyčinek právě tolik co plátků a kališních lístků, 5—4. 32.

25. Kalich vně s kalíškem. Nitky tyčinek všech doleji v trubku okolo semeníka srostlé, s prašníky 1-pouzdrými, 1 skulinou pukajícími. Byliny s dlanitožilnými, namnoze dlanitě dělenými listy a s palisty.
Slézovité. **Malvaceae 88.**

Kalich bez kalíška (toliko u Nigella damascena vně s obalem mnohodílných listů). Nitky tyčinek prosté neb nejdoleji ve 3—5 svazků srostlé; prašníky 2-pouzdré, 2 skulinami pukající. Semeník 3—5-pouzdrý, pouzder 2—mnohovaječných. Čnělky 3—5 neb jedna 5-klaná. 26.

26. Kališní lístky nehetnaté, plátkovité, barevné. Plátky medníkovité, počtem namnoze 8 (5—10), kolénkaté, s čepelí 2-klanou, na jejíž zpodu velká medová jamka, šupinou prikrytá. Tyčinky prosté. Tobolka 5-pouzdrá, 5-rohá (z 5 až nahoru neb jen do polou srostlých měchýříků), pouzder vícesemenných, bříšním švem pukajících.
Ranunculaceae: Nigella **73.** 426.

Kališní lístky beznehetné. Plátky ploché, celé neb třísnitě brvité, bez mední jamky. 27.

27. Kalich opadavý, 5-listý, jeho lístky dole uvnitř s jamkou medovou. Semeník nedělený, 5-pouzdrý, pouzder 2-vaječných; čnělka 1 5-klaná. Plod nažka nepukavá, zakrněním 1-pouzdrá, 1—2-semenná. Stromy; stopka květenství na listen přirostlá. **Tiliaceae:** Tilia **89.** 522.

Kalich stálý, 5-dílný, vytrvalý. Tyč. ve 3 (zřídka 5) svazcích, jich prašníky namnoze s pryskyřičnou žlázkou. Semeník 3-pouzdrý, na konci 3-klaný, pouzder mnohovaječných; čnělky 3. Tobolka 3-pouzdrá, 3-chlopná. Byliny s listy vstřícnými, celokrajnými.
Hypericineae: Hypericum **90.** 523.

28. Květy 5-četné: kališních a korunních lístků 5, tyč. 10, semeník 5-pouzdrý. 29.

Květy 4-četné: kališní a korunní lístky 4, tyč. 8, semeník 4-pouzdrý. 31.

29. Čnělka 1. Kalich po odkvětení opadávající. Pytlíčky prašníkové na konci děrou pukající. **Ericaceae** p. p. **72.**

Čnělek 5. Kalich vytrvalý. Pytlíčky prašníkové skulinou pukající. 30.

30. Vnější, zákorunní tyčinky někdy neplodné, bezpytličné; zákališní dole vně žlázkami lůžkovými podepřené. Semeník prodloužen v dlouhý, 5 tenkými kanálky prostoupený zoban, dole 5-pouzdrý; pouzdra 2-vaječná, na plodu však zakrněním jen 1-semenná, na 5 osinovitých, od zobanu odlouplých proužkách zdola nahoru od sloupku středního se oddělující. Byliny s listy palistnatými. Kakostovité. **Geraniaceae 94.**

Tyčinky všecky plodné, žlázkami nepodepřené. Semeník podlouhlý, bezzobaný; pouzder mnohovaječných. Tobolka 5 neb 10 skulinami pukající; vnější vrstva osemení od korovité vnitřní vrstvy zpružně se oddělující a semeno vymršťující. **Oxalideae:** Oxalis **92.** 525.

31. Plátky vejčité. Prašníky tupé. Plod tobolka 4-chlopná. Květy jednotlivě úžlabní. Byliny bahenní se vstřícnými neb přeslenatými listy.
Elatineae: Elatine spec. **91.** 524.

Plátky šídlovité. Prašníky prodloužením spojidla ošpičatěné. Plod bobule. Květ konečný. **Liliaceae:** Paris **16.** 117.

32. Květy nepravidelné, ostružnaté. Kalich 3-listý, barvený, opadavý; zadní jeho lístek ostružnatý. Tyč. 5 nestejných; nitky hořejí srostlé, dole se odtrhující a semeník jak čepička přikrývající. Semeník 5-pouzdrý, pouzder vícevaječných. Tobolka příšťávnatá, zpružně zdola nahoru pukající. **Balsamineae:** Impatiens **93.** 526.

Květy pravidelné, 5—4-četné. Kalich zelený, vytrvalý. Tyč. 4—5, nejdoleji obyčejně trochu srostlé, jinak prosté. Semeník nepravými příhrádkami 8—10-pouzdrý, pouzder 1-vaječných. Tobolka suchá, v 4—5 neúplně 2-pouzdrých, neb v 8—10 1-pouzdrých dílů se rozpadávající.

Lnovité. **Lineae 95.**

33. Semeník se střední vícevaječnou semenicí, buď veskrze 1-pouzdrý se semenicí volnou sloupkovitou, aneb aspoň nahoře 1-pouzdrý, dole vícepouzdrý, s příhrádkami k střední semenici neb dolejší části její přirostlými. Plod tobolka mnohosemenná, zuby na konci neb chlopněmi pukající, zřídka (Cucubalus) příbobulovitá, nepukající. Čnělky 2—5, prosté neb jen doleji srostlé. Plátky k dolejšku sůžené až i nehetnaté. Byliny s listy vstřícnými, jednoduchými. 34.

Semeník 1-pouzdrý s jedním na šňůře ze zpodu pouzdra vystupující zavěšeným vajíčkem. Plod nažka neb peckovice neb tobolka 5—10 skulinami pukající. 35.

34. Kalich 4—5-dílný, na kraji nízké, někdy velice nepatrné číšky, do jejíhož ústí také koruna a tyčinky vetknuty jsou. Tyč. 10—5, řídčeji 4 neb 3.

Ptačincovité. **Alsineae 86.**

Kalich trubkovitý, 5-zubý. Plátky (dlouze nehetnaté) a tyčinky na lůžku pod semeníkem vetknuté, častěji lůžko pod tyčinkami a semeníkem v stopečkovitý plodonoš prodlouženo. Tyč. 10, zřídka 5 zákališních.

Silenkovité. **Sileneae 87.**

35. Stromy neb křičky s malými latnatými květy, s listy střídavými, často zpeřenými neb trojenými. Plod peckovice. Čnělky 3. Plátky a tyčinky (počtem 5) na terči podplodním plochém neb vypouklém vetknuty. Kalich 5-dílný. **Terebinthaceae:** Rhus **98.** 534.

Byliny s listy jednoduchými. Plod tobolka neb nažka. 36.

36. Kalich nálevkovitý, 5-řasý, 5-zubý, nahoře suchomázdřitý. Plátků 5 podplodních. Tyč. (počtem 5) zákorunní, ku zpodu nehtů plátkových přirostlé. Čnělek 5. Nažka posléz od zpodu svého kolkolem se odtrhující. Listy jen přízemní; stvol bezlistý, s květenstvím konečným strboulovitě staženým, pokrývkatým; jeho pokrývka dolů v trubkovitou, stvol objímající pošvu prodloužena.

Plumbagineae: Armeria **71.** 400.

Kalich 5-dílný na krátké číšce, do jejíhož ústí malé plátky a s nimi střídavé tyčinky (oboje počtem 5) vetknuty. Blizny 3 neb 2. Lodyha listnatá; listy s blánovitými palisty. **Alsineae** p. p. **86.**

37. Plátků 5. Tobolka se puká mezi semenicemi ve 3—5 chlopní, nesoucích na prostředku svém po jedné semenici. 38.

Plátky 4 (zřídka 6). Plod se vůbec nepuká chlopněmi aneb se chlopně oddělují od rámce semenic. 41.

38. Tyčinky četné, v 5 skupinách, podplodní. Semena bez čupřiny. Kalich 3-listý, se 2 malými listenci. Čnělka 1.
Cistineae: Helianthemum **84.** 487.

Tyčinek 10, do polou srostlých, do číšky vetknutých. Semena s čupřinou. Kalich 5-dílný. Čnělka 1. Tobolka 3-hranně jehlancovitá.
Tamariscineae: Myricaria **80.** 482.

Tyčinek 5 podplodních, prostých. Semena bez čupřiny. 39.

39. Květy pravidelné. Koruna bezostružná. Tyčinky bez přívěsků. 40.

Květy nepravidelné. Přední plátek koruny s ostruhou. Tyčinky nestejné, skloněné, 2 z nich s ostruhovitými, do ostruhy korunní vstrčenými přívěsky. Čnělka jednoduchá. **Violaceae:** Viola **83.** 486.

40. S 5 tyčinkami střídá se 5 žláznatě třásnitých patyčinek. Semeník se 4 (řídko 3) přisedlými, nad semenicemi stojícími bliznami. Květ jeden konečný. **Parnassieae:** Parnassia **82.** 485.

Patyčinky žádné. Čnělky 3 neb 5, mezi semenicemi stojící.
Rosnatkovité. **Droseraceae 81.**

41. Kalich 4- neb 6-dílný, neopadavý. Plátky nestejné, střihané, na nehtu s korunkou. Tyč. hojné na podplodním terči. Tobolka nahoře od počátku otevřená. **Resedaceae:** Reseda **79.** 481.

Kalich 4-lupenný, opadavý. Plátky 4 namnoze stejné a celé, neb 2-klané. Tyč. 6, 4 delší, zřídka jen 2. Plod šešule 2-pouzdrá, 2-chlopná, neb nažka neb struk. Křížaté. **Cruciferae 78.**

Kalich 2-listý, záhy opadávající. 42.

42. Květ nepravidelný; koruna 2-pyská; vnější jeden plátek (hořejší pysk) ostružnatý, vnitřní 2 plátky nahoře nadmuté a souvislé. Tyč. 6 dvoubratrých, po 3 srostlých v širokou 3-klanou nitku se středním prašníkem 2-pouzdrým a 2 postranními 1-pouzdrými.
Dymnivkovité. **Fumariaceae 77.**

Květ pravidelný; koruna stejně 4-listá. Tyč. mnohé, volné.
Mákovité. **Papaveraceae 76.**

43. Pod semeníky (4—20) stejný počet podplodních šupinek. Tyč. 4—40, v 1—2 kruzích. Plody měchýřkovité, vícesemenné, na švu vnitřním pukající, v jednom kruhu. Kalich, plátky a tyčinky na nepatrné, se zpodem semeníků srostlé číšce, na zdání pod semeníky samými. Byliny s listy jednoduchými, dužnatými (tučnými), bez palistů.
Tučnicovité. **Crassulaceae 117.**

Žádné podplodní šupinky pod semeníky. Listy bylinné, často rozdělované neb složené, často s palisty, neb na řapíku dole pošvovitě rozšířené. 44.

44. Plátky a tyčinky vetknuté pod terčem (podplodním). Tyč. v květu ♂ (se zakrnělými semeníky) po 10, v obojakém 2—3. Semeníky (potomní křídlaté smačknuté nažky) jednosemenné. Kalich krátký, 5-klaný. Plátků 5. Strom se zpeřenými listy. **Xanthoxyleae:** Ailantus **99.** 535.

Plátky a tyčinky na lůžku přímo pod semeníky vyniklé. Tyčinky namnoze četné a spirální, zřídka nemnohé v 1—2 kruzích. Semeníky četné a spirální, neb nemnohé, pořídku toliko 1. Byliny.
Pryskyřníkovité. **Ranunculaceae 73.**

Kalich, plátky a tyčinky na číšce více méně vyvinuté, trubkovité, zvonkovité neb ploché talířkovité, neopadavé. Tyčinek 20 a více v kruzích, zřídka jen 10 neb 5. Semeníky namnoze četné a spirální, zřídka až jen 2 neb 1. Byliny neb kře. Růžovité. **Rosaceae 119.**

45. Květ pravidelný. Tyčinky mezi sebou prosté. 46.

Květ nepravidelný (zygomorfický), ostružnatý. Tyčinky prosté, četné. podplodní. **Ranunculaceae:** (Delphinium sp.) **73.** 428,

Květ zvláště v koruně nepravidelný (zygomorfický), bezostružný. Kalich 5-dílný až 5-zubý, neb 2-pyský. Koruna motýlovitá, s tyčinkami do ústí nízké, někdy jen nepatrné, mističkovité číšky vetknutá, 5-listá, sestávajíc z hořejší pavézy, 2 postranních křídel a 2 dolejších v člunek srostlých lístků. Tyčinek 10, jich nitky všecky neb bez jedné zadní v trubku srostlé (1- neb 2-bratré).*) Semeník 1 s 1—mnohovaječnou semenicí. Lusk 2-chlopný neb struk článkovaný neb 1-semenná nažka. Motýlokvětné. **Papilionaceae 121.**

46. Kalich, koruna i tyčinky podplodní. 47.

Kalich i koruna vetknuty do ústí zvonkovité neb trubkovité kališní číšky, která po odkvětení na zpodu obříznuta opadává. Tyč. 20—30. Semeník 2-vaječný, s konečnou čnělkou, číškou obemknutý. Plod peckovice, namnoze 1-semenná. Mandloňovité. **Amygdaleae 120.**

47. Tyč. 4. Plátky kápovitě puhárkovité, dolením okrajem ústí svého vetknuté; kalich 4-listý, korunovitě zbarvený, několika páry malých opadavých lístků podepřený. Kalich, koruna i tyčinky na sebe položené (nestřídavé). Tobolka šešulovitá, ve 2 chlopně pukající.
Berberideae: Epimedium **74.** 434.

Tyčinky mnohé. Kalich a koruna 4—5-četné, mezi sebou střídavé.
Ranunculaceae p. p. **73.**

*) Jen v cizích rodech některých také skoro prosté.

Rozbor vrchních skupin veškerého rostlinstva.

dle soustavy přirozené (vývojové).

Oddíl I. Protophyta s. Cellulares.

(Prvorosty č. Rostl. buněčné.)

Vegetativní rostlina představuje prvorodou generaci, ač může se opakovati ve dvou neb více generacích stejnocenných (homologických), toliko způsobem rozplozování (nepohlavním, pohlavním) se lišících. Pletivo jejich dosti jednotvárné neobsahuje ani svazky cévní ani cévy.

Tlupa I. *Phycophyta s. Thallophyta.*

(Řasorosty č. Rostl. stélkaté.)

Druhorodá (antithetická) generace rostlinná ještě není vyvinuta. Kde již pohlavnost nastala, povstává z oplozené vaječné buňky, anebo na nejvyšším stupni z výtrusů rozdělením vaječné buňky vzniklých, opět táž prvorodá generace. Zrůznění stélky v stonek a listy ještě schází aneb jest méně dokonalé.

Řasy, houby, slizovky, parožnatky a p.

Tlupa II. *Bryophyta.* Mechorosty.

Druhorodá generace, z oplozené vaječné buňky nově se vyvinuvší, jest jen jako plodní ústroj (tobolka, sporogon) vyvinuta, jenž z vnitřních buněk svého pletiva počtveřením tvoří výtrusy. Na nižším stupni jest vegetativní rostlina také ještě lupenovitá stélka (chřást), na vyšším nastalo dokonalé zrůznění v stonek a listy. Pohlavnost jest již vždycky vyvinuta, pohlavní ústroje jsou zárodečníky (archegonie), s vaječnou buňkou uvnitř, a pelatky (antheridie) se spirálně točenými brvitými spermatozoidy, jimiž vaječná buňka se oplozuje.

Jatrovky, mechy (listnaté).

Oddíl II. Metaphyta s. Vasculares.

(Odrosty č. Rostl. cévnaté.)

Druhorodá generace, z oplozené vaječné buňky povstalá, vyvinula se v rostlinu vegetativní (odrost), zrůzněnou v stonek, listy a kořeny, nesoucí na listech četnější plodní ústroje: výtrusnice. Pletivo této druhé generace obsahuje svazky cévní a cévy (jež jen zřídka zas jsou zredukovány). Prvorodá generace, stélkovitá, pohlavní ústroje (archegonie a antheridie) nesoucí, sklesla na pouhý prvoklíček (prothallium) a redukuje se tím více, čím výše organisace vystupuje.

Četa I. Vasculares cryptogamae s. Sporophyta.

(Rostl. cévnaté tajnosnubné č. výtrusné.)

Výtrusy z rozpukších výtrusnic vůbec vypadávají a tvoří svůj prvoklíček mimo mateřskou rostlinu. Na nižším stupni jsou výtrusnice všecky stejné, výtrusy četné, drobné jsou též stejné (Stejnovýtrusné, Isosporeae), pohlavnost jeví se až na prvoklíčku. Na stupni vyšším (Různovýtrusné, Heterosporeae) jsou výtrusnice zrůzněním dvojí, jedny s četnými malými výtrusy (mikrosporami), druhé s nemnohými velkými výtrusy (makrosporami). Z malých výtrusů tvoří se prvoklíček samčí, z velkých prvoklíček samičí, obojí velmi zredukovaný, výtrusy jsou tedy určením svým samy samčí neb samičí. Vaječná buňka (v zárodečníku) se oplozuje jak u mechů spermatozoidy ústrojů samčích (antheridií).

Tlupa III. *Pteridophyta.* Kapradorosty.

Znaky jich tytéž jak čety I.

Třída 1. **Filicinae.** Kapradiny. Výtrusnice četné na čepeli (buď po kraji neb častěji na zpodní straně neb v dutinkách úkrojků v plodnice přeměněných) listů plodných, které nikdy neskládají květ. Výtrusy bez mrštníků. Listy (skoro vždy) spirální, volné. (Řád 1. 2. 3.)

Třída 2. **Equisetinae.** Přesličky. Výtrusnice na zpodní straně štítkovitých listů, které dohromady skládají klasovitý květ konečný. Výtrusy se 2 mrštníky. Listy přeslenaté, v pošvy srostlé. (Řád 4.)

Třída 3. **Lycopodinae.** Plavuně. Výtrusnice 1 (neb 2—3) na vnitřní zpodině neb v úžlabí přisedlých plodolistů, které obyčejně skládají klasovitý květ. Výtrusy bez mrštníků. Listy spirální, volné. (Řád 5. 6. 7.)

Četa II. Phanerogamae s. Spermophyta.

(Jevnosnubné č. Semenné rostl.)

Výtrusnice vždy dvojí dle pohlaví, samčí na zvláštních plodolistech (tyčinkách), samičí na plodolistech v užším smyslu; samčí (pylové váčky neb pouzdra) vytvořují četné mikrospory (pylová zrnka), pukají se a mikrospory vypadávají. Výtrusnice samičí, obyčejně obalem jedním neb dvěma (na způsob ostěry u kapradin a u šídlatky) obestřená, stala se vajíčkem čili zárodkem semenným, vyzrávajícím v semeno, ježto jediný velkovýtrus (klíční vak) z ní nevypadává a prvoklíček (endosperm) zcela ve vnitřku svém uzavírá. Mikrospora klíčící vyrůstá v rourovitý prvoklíček (pylový vak), jenž proniká sám až k vaječné buňce (archegoniové), uvnitř klíčního vaku v endospermu ležící. Oplození děje se již bez pomoci zaniknuvších tuto spermatozoidů. Uzrálá výtrusnice, srostlá se svými obaly, mající prvoklíček s klíčkem uvnitř, dává semeno, které (na místo velkovýtrusu) za účelem rozmnožování (rozsévání) od matečné rostliny odpadává.

Tlupa IV. *Gymnospermae s. Archispermae.* Nahosemenné.

Plodolisty samičí, vajíčka (potom semena) nesoucí neb na pouhé vajíčko redukované (Taxaceae, Gnetaceae), jsou ještě otevřené, netvoříce an

semeník ani bliznu. Pylové zrnko padá ústím vajíčka až na makrosporangium (jádro vajíčka) a na něm vyklíčí. Endosperm se tvoří před zúrodněním a v něm archegonie (corpuscula, buňky vaječné). Plodolisty samčí (tyčinky) nesou 2 až mnohé váčky pylové.

Tlupa V. *Angiospermae s. Metaspermae.* Krytosemenné.

Plodolisty samičí tvoří semeníky, v nichž vajíčka a pak semena jsou uzavřena. Konce plodolistů jsou vyvinuty v blizny, na které padají a na nichž i klíčí zrnka pylová. Endosperm povstává v klíčním vaku až po zúrodnění; před zúrodněním vznikají tam pouze buňky vaječné, počtem 3, z nichž jen jedna plodná, dvě neplodné (synergidy), a rudiment prvotního prvoklíčka (antipody). Tyčinky mají na prašníku ponejvíce 4 pouzdra (rovnající se tolikýmž řadám váčků pylových).

Třída 1. **Monocotyledoneae.** Jednoděložné.

Klíček v semenu má jen jeden, pošvatý klíční list (dělohu), zřídka (u Orchideí) redukcí zůstává bezděložným. Svazky cévní ve stonku jsou roztroušené a zavřené (pozdnějšího tloustnutí neschopné). Listy jsou ponejvíce pochvaté, vždy bezpalisté, jich čepel ukazuje nervaturu souběžnou, často obloukovitou, zřídka síťovitou, a jest namnoze nedělená, zřídka (u palem, aronovitých) zastřihaná neb složená. Květní kruhy ponejvíce jsou trojčetné.

Třída 2. **Dicotyledoneae.** Dvouděložné.

Klíček má 2 bezpošvné, často řapíkaté dělohy, zřídka redukcí jen jednu takovou neb (u cizopasnic) zcela žádné. Svazky cévní jsou z pravidla do kruhu sestaveny a mají cambium, jehož činností jich dřevo i lýčí koncentricky tloustne. Listy jsou nejčastěji bezpošvné, často zubaté, zastřihované neb složené, nezřídka palistnaté; nervatura jich čepele obyčejně zpeřená neb dlanitá a při tom síťovitá. Květní kruhy, zejména okvětí, namnoze 5- neb 4-četné.

Shluk 1. **Apetalae s. Monochlamydeae.** Bezkorunné.

Okvětí jednoduché, kalichovitě zelené neb korunovitě zbarvené, někdy velmi nepatrné až i žádné.

Shluk 2. **Sympetalae.** Srostloplátečné.

Okvětí dvojí, rozdílné: kalich a koruna; tato z lístků doleji více méně srostlých do trubky (zřídka volných). Redukcí (potlačením) však výminečně koruna, ba i kalich může scházeti.

Shluk 3. **Choripetalae.** Prostoplátečné.

Okvětí dvojí: kalich i koruna; tato z plátků volných (výjimkou, ač ne tak pravidelně trubkovitě, částečně i srostlých). Redukcí však někdy, ač pořídku, kalich, někdy zas koruna jest potlačena.

II. Klíč k určování rodů a druhů
rostlin cévnatých.

A. Cryptogamae vasculares. Tajnosnubné cévnaté.

I. Tlupa. *Pteridophyta.* Kapradorosty.

1. Řád. **Ophioglosseae.** Vratičkovité (str. 2).*)

Rozbor rodů.

Výtrusnice na krajích rozděleného plodního oddílu plodolistu, zřetelně oddělené, zdánlivou latu skládající. **Botrychium 1.**

Výtrusnice na čárkovito-jazykovitém plodném oddíle plodolistu 2-řadé, nezřejmě oddělené, na způsob klasu sestavené. **Ophioglossum 2.**

1. **Botrychium** Sw. Vratička.

1. Čepel neplodná v obrysu podlouhlá neb vejčitá, peřenodílná, peřenoklaná neb nedělená. 2.

Čepel listu neplodná v obrysu přítrojhranná, trojená, úkrojků peřenodílných; řapík její se řapíkem plodného dílu listového toliko nejdoleji souvislý.

B. rutaefolium A. Br. ♃. 3—6″. (V. routolistá.) 7, 8. Lesní horské stráně. *Č. Sh. Rh. Bp. Čv. Šh. M. S.*

2. Úkrojky neplodné čepele nedělené, zřídka prstnatě stříhané. 3.

Úkrojky neplodné čepele k dolejšku klínovité, peřenosečné až skoro peřenodílné, s ušty tupými celokrajnými neb drobně vroubkovanými.

B. matricariaefolium A. Br. Čepel neplodná nad polovicí řapíka listového, často přímo pod latovitě rozvětvenou plodnou čepelí přisedlá. ♃. 3—6″. (V. heřmánkolistá.). 5, 6. Lesní luka. *Č. Spj. Bp. Ls. Šv. Čv. M. S.*

3. ***B. lunaria** Sw. Čepel neplodná přisedlá, blízko pod plodnou čepelí se oddělující, ze širšího zpodu vejčito-podlouhlá; úkrojky z klínovitého

*) Číslo za jménem řádu v tomto speciálním klíči poukazuje ku stránce v klíči prvním, kde jsou udány hlavní znaky toho řádu, po případě i jediného jeho rodu.

dolejška poloměsíčité, se žilami vějířovitě rozvětvenými, zpředu celokrajné, vroubkované neb prstnatě stříhané. ♃. 3—9″. (V. obecná.) 6, 7. Lesní luka, vlhké písčiny. *Vr.*

△ **B. simplex** Hitchcock. Čepel neplodná řapíkatá, v polovici řapíka plodního listu neb níže ji se oddělující, okrouhlá neb opakvejčitá, nedělená, 3-klaná neb peřenoklaná s úkrojky celokrajnými. ♃. 1—3″. (V. jednoduchá.) 5, 6. Trávnaté úklony. *S.* Jen u Dolní Lipové na Jeseníku.

2. Ophioglossum L. Hadí jazyk.

***0. vulgatum** L. Čepel neplodná vejčitá neb podlouhlo-vejčitá, síťnatožilnatá, celokrajná, objímavá; řapík její s řapíkem plodní čepele do půl délky jeho srostlý. ♃. 2″—1′. (H. obecný.) 6, 7. Vlhká slatinná luka. *Č. (P.) Lsv. Sh. Rhk. Bp. Čj. S.*

2. Řád. **Filices.** Kapraďovité (str. 2).

Rozbor rodů.

1. Jen hořejší úkrojky plodního listu plodonosné, od jalových velmi rozdílné, jen na žebra, výtrusnicemi posázená uvedené a tím jakous latu plodní představující; výtrusnice ponejvíce skoro přisedlé, šikmo opakvejčité, s velmi neúplným začátkem kroužku, 2-chlopně pukající.

Osmunda 17.

Listy plodonosné celé neb z největší části na žilách a žilkách zpodní strany kůpky výtrusnic nesoucí; úkrojky plodonosné ještě listovité, ač někdy zúžené a svinuté a pak tvarem od neplodných rozdílné. Výtrusnice stopkaté s dokonalým, kolmým kroužkem, příčmo se natrhující. 2.

2. Kůpky plodní krajem listovým ohrnutým neb svinutým, nezměněným neb blánovitým přikryté. 3.

Kůpky plodní ostěrou zvláštní blánovitou, z plochy listové vyrostlou, někdy záhy opadavou, ne však krajem plodolistu přikryté. 5.

Kůpky plodní nahé, ani ostěrou ani krajem listovým nepřikryté, ač někdy chloupky neb šupinkami rubu listového obdané a pozakryté. 10.

3. Listy neplodné a plodné velmi rozdílné. 4.

Plodné a neplodné listy stejnotvárné. Ohrnutý kraj úzký, mázdrovitý, brvitý. **Pteris 14.**

4. Kraje plodných listů až ku střední žíle dolů svinuté, kůpky úplně zaobalujíce; později se trhají v příčné laloky, zůstavujíce cáry na středním žebře. Kůpky ještě se zvláštní blánovitou, okrouhlou ostěrou.

Struthiopteris 16.

Kraje plodných listů nezcela k střednímu žebru ohrnuté, kůpky sice přikrývajíce, leč nezaobalujíce docela. Ostěra zvláštní žádná.

Allosorus 15.

---

*) V každém nadhlaví tohoto kliče znamenají čísla před jmény řádů čísla těchto řádů, čísla za nimi stojící však čísla rodů, které na téže stránce uvedeny jsou.

5. Ostěra mezi krajem a střední žilou úkrojku listového vyniklá, s krajem rovnoběžná, čárkovitá, na zevní straně dlouhé kůpky. Listy plodné a neplodné (našeho druhu) různotvárné. **Blechnum 13.**

Ostěry vyniklé z postranních žilek listu neb jeho úkrojků. Listy plodné i neplodné dosti stejnotvárné. 6.

6. Ostěry okrouhlé, kolem volné, středem na žilce listní připevněné. 7.

Ostěry vejčité, taštičkovité, na dolejším objemu kůpky obloukem na žilku kolmým připevněné. **Cystopteris 7.**

Ostěry podél žilky vetknuté. 8.

7. Ostěra štítkovitá, středním bodem připevněná. Kraj listů tužších ostnitě pilovitý. **Aspidium 8.**

Ostěra ledvinkovitá, záhybem od středu k výkrojku jdoucím připevněná. Kraj hebčejších listů buď celokrajný až tupě zubatý neb sice přiostřeně pilovitý ale neostnitý. **Nephrodium 9.**

8. List neděleny, jazykovitý. Ostěry čárkovité, po dvou vedle sebe podél postranních dvou žilek běžící a proti sobě otevřené. **Scolopendrium 12.**

List různě rozdělený. Ostěry jednotlivé, kůpku svou zevnitř kryjící, do vnitř k střednímu nervu úkrojku otevřené. 9.

9. Ostěry čárkovité neb čárkovito-podlouhlé, ploché. Plévy na řapíku tuhé, mřížované, totiž stěnami buněk stlustlými, červeno-hnědými tvořené. **Asplenium 11.**

Ostěry vejčito-podlouhlé, podkovovité neb okrouhlé, vypouklé. Plévy ohebné, stěnami buněk slabě ztlustlými, bledohnědými tvořené. **Athyrium 10.**

10. Kůpky okrouhlé, zcela nahé, bezchlupé. 11.

Kůpky okrouhlé, obklíčené článkovanými chloupky, kteréž z kraje blánky pod kůpkou rozprostřené, kalíškovité, po kraji rozdřípené vynikají. **Woodsia 6.**

Kůpky čárkovité, podél žilky mezi krajem a středním žebrem vetknuté, šupinkami rubu listového pozakryté. 12.

11. Kůpky od počátku úplně nahé. Listy jednotlivé, oddálené, 1—2-krát zpeřené na oddenku dlouhočlenném plazivém, neb jednoduše peřenodílné na oddenku krátkočlenném. **Polypodium 5.**

Kůpky dosti záhy nahé (v prvním mládí s malinkou ostěrou). Listy dvakrát zpeřené v hustém trsu. **(Athyrium alpestre) 10.**

12. Oddenek plazivý. Kůpky na hřbetě žilek, blíž kraje v širokou pásku pokrajní splývající. Výtrusy tetraedrické. **Notholaena 4.**

Oddenek šikmý, s listy v trsu. Kůpky podle vnitřní strany žilek se táhnoucí. Výtrusy dvoustranné. **Ceterach 3.**

3. Ceterach Willd. Kyvor.

✗ **C. officinarum** Willd. Listy vezpod hustě plévnato-šupinaté, peřenoklané; úkrojky sblížené, vejčité neb vejčito-podlouhlé, tupé, celokrajné. ♃. 3—6″. (Asplenium ceterach L. K. lékařský.) 6—10. Skalní skuliny. *Č.* na Řípu velmi poskrovnu; nad Skřekovem u Ústí n. L. hojněji.

4. Notholaena R. Br.

△ **N. Marantae** R. Br. Listy na líci lysé, sytě zelené, vezpod hustě plévnato-šupinaté, zpeřené; lístky peřenodílné neb na zpodu zpeřené, úkrojkův podlouhlých, celokrajných neb doleních laločnatých. ♃. 3—8″. (Acrostichum Marantae L.) 7—9. ***M.*** Skály serpentýnové v údolí Jihlavky u Mohelna.

5. Polypodium L. Osladič.

1. Listy víceřadé, 1—3-krát zpeřené, nepřezimující: řapík neodčlánkovaný. Kůpky plodní pod koncem postranních žil, vybíhajících až ku kraji listovému. Oddenek tenký, dlouhočlenný, polézavý. 2.

   Listy 2-řadé, peřenodílné, přezimující; řapík na dolejšku článkovaný. Kůpky výtrusnic sedí na konci kratší, kraje listového nedosahující větévky postranní žily. Oddenek tlustý, krátkočlenný.

   ***P. vulgare** L. Listy lysé, podlouhlo-kopinaté; úkrojky podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, drobounce vroubkované. Kůpky veliké. ♃. $^1/_2$—1′. (O. obecný. Engelsüss.) Podzim. Lesy, štěrbiny skalní. *Vh.*

2. Listy 2—3-krát zpeřenosečné, skoro 3-hranné; řapík bezšupinný. 3.

   Listy jednou zpeřenosečné, 3-hranně vejčité, dlouze zakončité; řapík vysoko vzhůru posázený šupinami.

   P. phegopteris** L. Listy hebké, světle zelené, skoro střelovité; lístky hluboce protisečné, nejdolejší dva namnoze dolů sehnuté, od ostatních (všech neb hořeních) splývajících oddálené. ♃. $^1/_2$—1′. (O. bukovinný.) 7—9. Vlhké horní lesy, skuliny skalní. ***Č. (*Pj.*) *Sh. Rhv. Šh. B. Č.* ***M. S.***

3. ***P. dryopteris** L. Listy zcela lysé, bezžlázné, útlé, světlozelené, krátce 3-hranné, zřetelně trojené; nejdolejší 2 úkrojky prvního stupně skoro tak veliké jako celý ostatní list. Oddenek tenký, leskle černohnědý, hladkokorý. ♃. $^1/_2$—1′. (O. doubravní.) 7—9. Stinné lesy, skály hornatějších poloh. *Vr.*

   P. Robertianum** Hoffm. Listy na řapíčkách krátkými žláznatými chloupky posázené, dosti tuhé, matněji zelené, skoro trojeně 2-krát zpeřené, nejdolejší 2 úkrojky menší než ostatní část listu. Oddenek přitloustlý, neleskle hnědý, s korou se sloupající. ♃. 1—1$^1/_2$′. (P. calcareum Sm. O. vápenný.) 7, 8. Horní lesy, na vápně. ***Č. *P. Š. Bk. Rhk. Shkv. Čj.* ***M. S.***

6. Woodsia R. Br. Woodsie.

W. ilvensis R. Br. Listy na rubu a vřetenu s hojnými šupinkami a chlupy, podlouhlo-kopinaté, jednoduše zpeřené; lístky ze širokého zpodu podlouhlé, hluboce protisečné; úkrojky podlouhlé, slabě vlnitě vroubkované, na kraji plodonosném ohrnuté. ♃. 3—6″. (Acrostichum ilvense L. W. skalní.) 7, 8. Skály horní. ***Č.*** *Shp. R. Bk. Šk.* ***M.***

W. hyperborea R. Br. Listy se sporými úzkými šupinkami a chlupy čárkovito-podlouhlé, jednoduše zpeřené; lístky dolejší vejčito-deltovité, nejhořejší vejčité, protisečné; úkrojky (jichž pouze 2 páry) příokrouhlé, k dolejšku klínovité, skoro celokrajné a ploché. ♃. 1—3″. Polyp. hyperboreum Sw. W. horská). 7, 8. ***Č.*** Malá sněžná jáma v nejvyšších Krkonoších. ***M.*** Kotel na Jeseníku.

7. Cystopteris Bernh.

*C. fragilis Bernh. Oddenek dosti krátký, tlustý. Listy světlozelené, ve svazečku, podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, namnoze 2-krát zpeřené; lístky vejčito-podlouhlé neb vejčito-kopinaté, nejdolejší 2 kratší dvou následujících; lístečky peřenodílné neb peřenosečné, úkrojků krátkých, tupě pilovitých. ♃. 1/2—1'. (Polypodium fragile L. Kaprad křehký). 7—9. Lesy, skály, zdi. *Vo.*

△ C. sudetica A. Br. & Milde. Oddenek plazivý, jednotlivé listy ženoucí. Listy dlouhořapičné, v obrysu skoro 3-hranné neb vejčité, skoro 3-krát zpeřené; lístky podlouhlé až kopinaté, nejdolejší 2 trochu delší dvou následujících; lístečky podlouhlo-vejčité neb kosníkovité, stříhané, úkrojků opakvejčitých, uťatých, vykrojeně 2-zubých. ♃. 1/2—1'. (K. sudetský). 7, 8. Lesy horské. *M.* Jeseník.

8. Aspidium Sw. Kapraď.

A. lonchitis Sw. List kopinatý, kožovitý, tuhý, jednoduše zpeřený; lístky kopinaté, srpovitě vzhůru ohnuté, celé, dole na hořením kraji s povytáhlým ostrým ouškem, se zuby (krom ostnu) ploskými ♃. 1/2—1'. (K. hrálovitý.) 7. 8. Skalnaté stráně vysokých Krkonošů pořídku, Krumlov; Kardaš. Řečice. *M. S.* Velký Kotel na Jeseníku.

A. aculeatum Döll. List podlouhlý neb podlouhlo-kopinatý, (dokonale neb zřídka neúplně) 2-krát zpeřený; úkrojky 1. řádu kopinaté, peřenosečné až zpeřené, ku konci peřenoklané, s pilovitou špicí; lístky trapezoidně vejčité neb podlouhlé, nejdolejší hoření větší druhých, dolení se zuby značnějšími. ♃. 1—2'. (K. bodlavý.) 7—9. Lesnaté, kamenité stráně horské. a) *Č.* Sudetské pásmo, Rudohoří, Šumava, Krumlov, Lomnice n. L., Chrudím. *M. S.* b) *S.* c) *Č.* v Jizerských horách pořídku, na Blánském u Krumlova. *M. S.* Jeseník, Beskydy.

a) *lobatum* (Sw. sp.). List tuhý, příkožovitý, tmavozelený, přezimující; úkrojky 1. řádu kratší, srpovitě prohnuté, do 1/2—2/3 své délky peřenosečné; lístky šikmovejčité, k dolejšku klínovité, nejdolejší vzhůru hledící větší s větším ouškem, mělčeji pilovité, jen nejdolejší kratičce řapíčkaté, ostatní skoro přisedlé, sbíhavé; plévy na řapíku hnědé, širší. Ostěry větší, ploché, příkožovité, hromádku téměř celou kryjící.

b) *Swartzianum Koch.* List méně kožovitý; úkrojky 1. řádu delší, přes 2/3 své délky peřenosečné, nejdolejší vzhůru stojící nemnoho větší. Ostěry více blánovité. Ost. j. a). (A aculeatum Sw.)

c) *Braunii* (Spenn.). List méně tuhý, tenčí, příblánovitý, jasněji zelený, nepřezimující, úkrojky 1. řádu prodloužené, aspoň do 3/4 své délky peřenosečné; lístky eliptičné z větší části s kratičkým, širším řapíčkem, silněji a nejdolejší na zpodu až stříhaně pilovité; plévy na řapíku bledší, užší, dlouheji zašpičatěné. Ostěry 2-krát menší, pupkovitě vtisklé, hromádku vypouklou málo kryjící.

9. Nephrodium Rich.

(Polystichum Roth.)

1. Úkrojky listů pilovité neb zubaté, jejich postranní vidličnaté žíly toliko na přední vidlové větévce s kůpkou plodní. Kůpky k střední žíle více méně přiblížené. Ostěra trvalá, značně veliká. 2.

Úkrojky listů celokrajné neb vykrajované, jejich postranní vidličnaté dolejší žíly na obojí vidličce s kúpkou plodů. Kúpky blízko kraje listového. Ostěry malinké, opadavé, žláznato-brvité. 4.

2. List jednoduše zpeřený, nahoře peřenodílný. 3.

List 2—3-krát zpeřený.

*N. spinulosum Hook. Lístky peřenosečné až peřenodílné, úkrojky pilovité, zuby ohnuté, útle zaostřené. ♃. 1—3'. (Aspidium spinul. Sw. K. ostnitý.) 7—9. Vlhké stinné lesy, mokřady lesní, a) i b) *Vh.*, c) u Litoměřic, Berouna, d) *Č.* u Toužíma a v Šumavě.

a) *dilatatum* (Sm.). Listy na dolejšku skoro 3-krát zpeřené.

b) *genuinum*. Listy 2-krát zpeřené, 3-hranně podlouhlé, úkrojky 1. řádu sblížené, skoro vodorovně odstálé; lístky podlouhlé, poznenáhla zakončené.

c) *elevatum* A. Br. Listy 2-krát zpeřené, podlouhlé, na zpodu skoro stejně široké, dlouhořapičné, světle zelené; úkrojky 1. řádu podlouhle kopinaté, v dolní polovici listu velmi oddálené, přímo odstálé; lístky podlouhlé, poznenáhla zakončité.

d) *Boottii* (Tuck. sp.). Listy 2-krát zpeřené; lístky krátce 3-hranné, hoření 3-hranně podlouhlé, náhle sůžené.

3. ⚹ **N. cristatum** Michx. Lístky světle zelené, úkrojků dvakrát neb jednou ostře a drobně pilovitých, na neplodných podlouhlých listech 3-hranně kopinaté, na plodonosných delších a užších, dlouženi řapíkatých dolejší deltoidické, oddálené, kolmo na plochu listní postavené, hořejší z 3-hranného zpodu kopinaté. Šupiny větší na řapíkách nemnohé, nitkovité plévy téměř žádné. Ostěra blánovitá, vyhlodaně zoubkovaná. ♃. $^1/_2$—$2^1/_2$'. (Aspidium cristatum Sw. K. hřebenitý.) 7—9. Mokřady lesní, mokré olšiny, pořídku. *Č.* Třeboň, Planá budějovická, Králové Hradec.

*N. filix mas Rich. Lístky temněji zelené, úkrojků podlouhlých, tupých, zpředu vroubkovaných neb zubatých, celých až protisečných, všecky prodlouženě kopinaté. Řapíky a vřeteno listní většími šupinami a nitkovitými brvitými plévami hustě posázené. Ostěra dosti tlustá, celokrajná. ♃. $1^1/_2$—3'. (Aspidium filix mas Sw. K. samec. Wurmfarn.) 7—9. Vlhké stinné lesy. *Vh.*

4. **N. oreopteris** Desv. Oddenek tlustý, krátkočlenný. Listy vezpod se zlato-žlutými žlázkami, podlouhlo-kopinaté, ku zpodu silně sůžené, zpeřené; úkrojky lístků podlouhlé, tupé, na ohrnutém kraji žláznato-zubaté. Řapík krátký, i s vřetenem plévnatý. ♃. $^1/_2$—3'. (Aspidium oreopteris Sw. A. montanum Aschs. K horní.) 7—9. Horní lesy. *Č.* Sudetské pásmo, Rudohoří, Šumava. *M. S.* Jeseník, Beskydy.

N. thelypteris Desv. Oddenek dlouhočlenný, plazivý. Listy jen v prvním mládí vezpod s malinkými žlutými žlázkami, kopinaté, ke zpodu málo sůžené, zpeřené; úkrojky lístků podlouhlé, příšpičaté, plodonosné 3-hranně srpovité, po kraji bezžlázné, vykrajovaně zoubkované neb celokrajné. Řapík dlouhý, bez šupin. ♃. 1—2'. (Aspidium thelypteris Sw. K. bahenní.) 7—9. Bařiny lesní, olšiny, kraje rybníků. *Č. Sp. Lsv. Rt. Shb. S.* Těšín

10. Athyrium Roth. Papratka.

***A. filix femina** Roth. List podlouhlý neb eliptičně kopinatý, 2- až skoro 3-krát zpeřený; lístky útle zakončité; úkrojky lístečků ku předu namířené, na konci s 2—5 zoubky. Šupiny na zpodu řapíku prodlouženě kopinaté. Kůpky od úhlů úkrojkových pooddálené, bližší ku střední žíle. Ostěry větší, trvanlivé, dolejší na lístku podkovovité, hořejší podlouhlé. Odr. β) *pruinosum* Moore, vřeténka a střední pruh úkrojků žlázkami snadno opadavými hustě posázené. ♃. 1—3'. (Aspidium fil. fem. Sw. P. samičí.) 7—9. Stinné lesy. *Vh.* β) na Krkonoších.

A. alpestre Milde. List vejčito- neb podlouhlo-kopinatý, 2-krát zpeřený; lístky kopinaté; úkrojky lístečků podlouhlých, tupých vejčité, stranou odstálé, na konci s 2—5 vejčitými, zaostřenými zoubky. Šupiny na zpodu řapíku široké, vejčito-kopinaté. Kůpky při koutku výkrojků položené, okrouhlé, brzy nahé. Ostěry malinké, přezáhy opadavé. ♃. 2—4'. (Polypodium alpestre Hoppe. P. horská.) 7, 8. Horní lesy, stráně vyššího pohraničného pohoří; *Č.* Kladský Sněžník, Krkonoše, Jizerské hory, Smrčina v Rudohoří, Šumava. *M. S.* Jeseník.

11. Asplenium L. Slezinník.

1. Lístky nejdolejší nejdelší, hořejší ku špičce listu stále menší. Řapík zdělí neb delší listu. 2.

   Lístky k oběma koncům listu jednoduše zpeřeného, v obrysu čárkovitého menší. Řapík kratší než list. 5.

2. Listy dole 2—3-krát zpeřené. 3.

   Listy jednou zpeřené neb na konci 2—4-dílné. Ostěry celokrajné. 4.

3. **A. adiantum nigrum** L. Listy vejčito-kopinaté neb trojhranně podlouhlé; lístky dolejší vejčito-kopinaté; lístečky opak vejčité neb klínovité, zpředu ostře zubaté, nejdolejší při zpodu často přenosečné. Ostěry široké, celokrajné neb vykrajované, vždy patrné. Řapíky přes polovic černohnědé. ♃. $^1/_2$—1'. (S. černý.) 7—9. Skalnaté, kamenité stráně horní. a) *Č. Sp. Rk. Šk. M. S.* b) Na serpentýnu *Č.* u Teplé, u Ml. Vožice a u Krucemburka. *M.*

   a) *genuinum.* Listy přezimující, trochu kožovité, na líci stříbrolesklé, dlouze zakončité; lístečky vejčité, jen k dolejšku klínovité, se zuby vejčitými, ostře zašpičatěnými.

   b) *serpentini* (Tausch sp.). Listy více bylinné, nepřezimující, na líci mdlé, kratčeji zakončité; lístečky od polou klínovité, zpředu vroubkované až pilovité, se zuby 3-hrannými, tupounkými neb krátce zakončitými.

   ***A. ruta muraria** L. Listy vejčité až vejčito-podlouhlé; lístky dolejší vejčito-okrouhlé; lístečky kosníkově opak vejčité neb klínovité, zpředu vroubkovano-zubaté. Ostěry úzké, po kraji třepenité, brzy kůpkami splývajícími vytištěné. Řapík zelený, jen nejdoleji hnědý. ♃. 1—8". (Routička zední, Mauerraute.) 7—9. Skály, staré zdi. *Vr.*

4. ***A. germanicum** Weiss. List ze širšího zpodu kopinatý, jednoduše zpeřený; lístky klínovité, zpředu tupé, stříhaně chudozubé, nejdolejší

často 2—3-dílné s úkrojky klínovitými. Řapík do polou leskle rudohnědý. ♃. 3—6″. (A. Breynii Retz. S. německý.) Skalní skuliny. *Vr.*

***A. septentrionale** Hoffm. List ve 2—4 čárkovito-kopinaté, v řapíček sůžené úkrojky rozeklaný; tyto pod koncem obak s útle až vláskovitě zašpičatěným zoubkem, nejdolejší též 2-klaný neb 2-dílný. Řapík zelený, nejdoleji černohnědý. ♃. 1—6″. (S. severní.) 7—9. Skály. *Vh.*

5. Řapík rohovitý, leskle černo- neb červeno-hnědý, leda jen na konci zelený. Lístky na řapíku přisedlé, k dolejšku klínovité, posléz od řapíka odpadávající. 6.

Řapík měkký, zelený, jen nejdoleji hnědý, na hoření straně rýhovaný, podle rýhy po obojí straně s tlustou obrubou zšíří rýhy samé. Lístky zřetelně krátkořapičné, routovitě příokrouhlé, na řapíku setrvávající a s ním usýchající.

A. viride Huds. Listy řídko přezimují. Kůpky plodní blíže střední žíly lístkové. ♃. 3—9″. (S. zelený.) 7—9. Skalnaté stráně, zdi. *Č. Sh. Rk. Šk. M. S.*

6. **A. adulterinum** Milde. Listy snadno přezimující; lístky skoro přisedlé, zpředu vejčito-okrouhlé. Řapík na konci zelený, na hoření straně rýhovaný, po obou krajích rýhy s obrubou úzkou, však nikoli mázdrovitou. Kůpky nejvíce blíž středu lístkového. ♃. 3—6″. (S. prostřední.) 7—9. Skály serpentýnové. *Č.* Mnichov u Mariánských lázní. *M.* Praděd, Žďár a j.

***A. trichomanes** L. Listy přezimující; lístky přisedlé, zpředu vejčité. Řapík skoro celý hnědý, na hoření straně plochý, po krajích tenkoblannou obrubou úzce křídlatý. Kůpky blíž kraje lístkového. ♃. 2—8″. (S. červený.) 7—9. Skály, zdi, kamenité stráně. *Vh.*

Míšenec. A. trichomanes-germanicum (A. Heufleri Reich.). *M.*

12. Scolopendrium Sm. Jelení jazyk.

S. vulgare Symons. List podlouhlo-kopinatý, zakončitý, na zpodu srdčitý, lysý; řapík krátký, plévnato-šupinatý. ♃. 8—12″. (Asplen. scolopendrium L.) 7, 8. Stinné, horní lesy, skuliny skalní, studně. *Č.* s jistotou jen ve studni v Dobřeni u Kolína, jinde, jako u Nových zámků u Č. Lípy, toliko zdivočelý. *M.* Macocha, Bejčí skála.

13. Blechnum L.

B. spicant Roth. Listy široce-kopinaté, hluboce peřenodílné, dvojtvárné; neplodné rozložené, úkrojků širších, čárkovito-podlouhlých, plodné ztuha přímé, značně delší, úkrojků čárkovitých, oddálenějších. ♃. 1—1½′. (Kaprad různolistý.) 7—9. Vlhké lesy horní. *Č. Sh. Rh. Bp. Šh. M. S.* zvlášť na Jeseníku a Beskýdech.

14. Pteris L. Hasivka.

***P. aquilina** L. Listy v obrysu trojhranné, skoro trojeně 2-krát zpeřené, tuhé, kožovité; úkrojky podlouhlé neb 3-hranné, na ohrnutém drobně vykrajovano-vroubkovaném kraji mázdrovité. ♃. 2—5′. (Pteridium aquilinum Kuhn. H. obecná, orličí. Adlerfarn.) 7—9. Vřesoviny, suché lesy, meze hornatějších poloh. *Vh.*

15. Allosorus Bernh. Kadeřavec.

⚹ **A. crispus** Bernh. Listy dlouze řapíkaté, 2—3-krát zpeřené, dvojtvárné; neplodné vejčité, lístečků vejčitých, ke zpodu klínovitých, zpředu zubatých, plodonosné mnohem vyšší, s úkrojky čárkovito-jazykovitými, žlabovitě svinutými. ♃. $^1/_2$—$^3/_4$'. (Cryptogramme crispa R. Br. Kaprad kadeřavý.) 7, 8. *Č.* Kamenité straně vysokých Krkonošů.

16. Struthiopteris Willd. Pérovník.

***S. germanica** Willd. Oddenek výběžkatý. Listy neplodné v nálevkovitém koši, uprostřed něhož mnohem kratší hnědé listy plodonosné, čárkovito-válcovité, příčnými zádrhy jako vroubkované; onyno neplodné široce podlouhlo-kopinaté, jednou zpeřené; lístky jich kopinaté, peřenodílné, s úkrojky podlouhlými, na dolejšku střechovitě se kryjícími. ♃. 1—3'. (Onoclea struthiopteris Hoffm. P. pštrosí. Straussfarn.) 8, 9. Břehy potoční v horních lesech. *Č.* Přibislav, Č. Kamenice, Kamenické údolí u Štiřína, Hluboká, Krumlov, Teplá. *S.* Ústraní (Ustroň).

17. Osmunda L. Podezřeň.

⚹ **O. regalis** L. List 2-krát zpeřený; lístky podlouhlé, krátkořapičné, skoro vstřícné, lístečků podlouhlých, přítupých, dole šikmo uťatých, slabě vroubkovaných, s četnými, vícekrát vidličnatě dělenými nervy postranními. ♃. 2—5'. (P. královská.) 6, 7. Vlhké lesy. *Č.* Na lužicko-saských hranicích blíž hory Nesselberg.

3. Řád. **Rhizocarpeae** Bisch. Kořenoplodé (str. 2).

Rozbor rodů.

Plod 4—2-pouzdrý, v úžlabí listu sedící; výtrusnice v pouzdrech nástěnné, dole samičí, velkovýtrusné, nahoře samčí, malovýtrusné. Plazivá bahenní rostlinka se šídlovitými, na oddenku střídavými listy. **Pilularia 18.**

Plody 1—pouzdré, četné na zpodu listu vodního, v kořenovité úkrojky rozděleného; výtrusnice na středním sloupku uvnitř pouzdra: v některých plodech pouze velkovýtrusné, v jiných pouze malovýtrusné. — Rostliny na vodě vzplývající; listy po 3 v přeslenu, z nichž 2 vejčité nad vodou, jeden rozdělený do vody ponořen. **Salvinia 19.**

18. Pilularia L. Mičovka.

P. globulifera L. Oddenek niťovitý, plazivý. Listy sítinovité, nitkovitošídlovité, zmládí spirálně podvinuté. Plody úžlabní, kulaté, kratičce stopkaté, krátce srstnaté. 2—4". (M. kulkonosná.) 7—9. Příkopy luční. Pro *Č.* i *M.* pochybná.

19. Salvinia Micheli.

△ **S. natans** All. Listy vzplývající po 2, dvouřadé, krátkořapičné, eliptičné, slabě srdčité, na líci nasivelézeleném bradavkaté, na bradavkách se svazečkovitými chlupy, vezpod hnědě chlupaté. ⊙ 1—3" dl. (Marsilia natans L.) 8, 9. Ve vodách, rybníkách. *M. S.* pořídku.

4. Řád. **Equisetaceae** DC. Přesličkovité (str. 2).

20. **Equisetum** L. Přeslička. Schachtelhalm.

1. Lodyhy tvrdé, tuhé, na žebrech hrboulkami velmi drsné, často ozimé. Klas plodní (správněji květ) špičkou hrotnatý. 2.

   Lodyhy hebčejší, hladké neb špičkami draslavé, na zimu hynoucí. Klas plodní tupý. 4.

2. Lodyha hluboce rýhovaná. Pošvy (aspoň ve stavu suchém) volně přiléhající. 3.

   Lodyha mělce rýhovaná, namnoze ozimá, jednoduchá neb málo větvitá, silná, až 5‴ tlustá. Pošvy více méně těsně přiléhající.

   *__E. hiemale__ L. Pošvy nahoře a obyčejně též na zpodu s úzkou černou páskou; zuby jich kopinato-šídlovité, se špicí namnoze opadávající. ♃. 1—3′. (P. zimní.) 7, 8. Bařinná lesní místa, poříčí. *a*) *Č. Lsz. Bpk. Sp. Čz. M. b*) *Č.* v Polabí u Roudnice, Neratovic, Čečelic.

   a) *genuinum*. Lodyha 10—20-žebrá, pošvy válcovité, těsně přiléhající, zuby opadavé. Květy krom na lodyze někdy též na větévkách konečné (β. polystachyum).

   b) *Schleicheri* Milde. Lodyha tenčí, pouze 8—12-žebrá; pošvy opak kuželovité, nahoře více odstálé, porozšířené, zuby často dlouho zachovalé.

3. *__E. elongatum__ Willd. Lodyha jednoletá, jednoduchá neb zdola mnohovětevná, 8—20-žebrá; žebra bez rýhy, s 1 řadou hrboulků. Pošvy opak kuželovité, pod zuby často křídobílé neb níže ještě nahnědlé; zuby vejčité se špicí šídlovitou, záhy se kornoutějící a opadávající. ♃. 1/2—4′. (E. ramosissimum Desf. P. prodloužená.) 5—7. Písčiny, poříčí. *Č.* (*P.*) *Lz.* (*Rt.*) *M.* střední a jižní.

   ⚹ *__E. variegatum__ Schleich. Lodyhy ozimé, jednoduché, slabé, položené, 5—8-žebré; žebra se 2 řadami hrboulků, útlou rýhou oddělenými. Pošvy nálevkovité, pod zuby namnoze s černou páskou, zuby vejčité, s útlou šídlovitou trvalou špicí. ♃. 1/2—3/4′. (P. přeřestá.) 5—7. Vlhké mechaté lesní písčiny, luka, příkopy. *Č.* u Bělé, Pardubic a Dašic, Všetat a Kladna.

4. Lodyhy dvojí, jarní plodné, aspoň zpočátku bledé, pletní neb nahnědlé, namnoze zcela jednoduché; pozdější letní neplodné, s přeslenatými větvemi, zelené. 5.

   Lodyhy všecky stejnotvárné, plodné i neplodné současné, jednoduché neb větvité, zelené, s pošvami přístejnými. 8.

5. Lodyhy jarní zůstávají nezměněny a po vyprášení výtrusů hynou; letní neplodné hladké neb nahoře na hranách jemně vroubkované, s větvemi drsněji vroubkovanými. 6.

   Lodyhy jarní později zezelenají a vytvoří větve; letní neplodné zvláště pod pošvami malými osténky velmi drsné, jich větve však hladké. 7.

6. __E. maximum__ Lamk. Jarní lodyhy tlusté, pletně barvené, slabě rýhované, 1/2—1′ vys., jich pošvy obráceně kuželovité, s 20—40 v dlouhou osinu zašpičatěnými zuby. Lodyha letní 13—21-žebrá, 1—4′ vys., jak slonová

kosť bílá, s větvemi 6—8-hrannými, jednoduchými, posléz převislými; zuby jich pošev nahnědlé, kopinato-šídlovité. ♃. (E. telmateja Ehrh. P. obrovská.) 4, 5. Bažiny lesní, kraje potůčků v jílovité zemi. *Č.* toliko *Sh. Bk.* (Libušín u Slaného). ***M. S.***

***E. arvense** L. Jarní lodyhy žlutavé neb pletní, nerýhované, $^1/_2$′ vys., jich pošvy kornoutkovité s 9—12 kopinatými zuby. Lodyha letní 9—12-žebrá, 1—3′ vys., zelená, s větvemi 4—5-hrannými, jednoduchými neb opět rozvětvenými; zuby jejich pošev krátce kopinaté, zelené. ♃. (P. polní. Kannenkraut.) 3, 4. Role, pastviny, písčiny, lesy. *Vo.*

7. ***E. silvaticum** L. Pošvy jarních lodyh veliké, nadmuté, zvonkovitě cylindrické, 3—4-klané, uštů červenohnědých, suchomázdřitých. Lod. letní tmavozelené, koncem nící, s větvemi opět rozvětvenými, na žebrech se 2 řadami osténků. ♃. 1—2′. (P. lesní.) 4, 5. Stinné, trochu vlhké lesy. *Vh.*

E. pratense Ehrh. Pošvy jarních lodyh kornoutkovité, 8—13-zubé, zubů přihnědlých se širokou bělavou obrubou, někdy po 2—4 spojených. Lod. letní sivozelené, s jednoduchými větvemi, na žebrech hořeji s 1 řadou osténků. ♃. 3—10″. (P. luční.) 5. Suché lesy, písečná luka. *Č. Sh. R. Šb. Čz.* ***M. S.***

8. Lod. se žebry trochu vypouklými, hladkými neb přeútle svraskalými. Zuby pošev s úzkou bílou obrubou. 9.

Lod. se 6—12 silně vypouklými, na příč svraskalými žebry. Zuby pošev válcovito-zvonkovitých, volně přiléhajících kopinaté, šídlovitě přišpičatěné, zelené, se širokou bělomázdřitou obrubou.

***E. palustre** L. Květ černohnědý. ♃. $^1/_2$—2′. (P. bahenní.) 5, 6. Bahnivá luka, příkopy. *Vo.*

9. ***E. limosum** L. Lod. silná, tlustá, s 15—30 hladkými žebry. Pošvy válcovité, těsně přiléhající, se zuby kopinatě 3-hrannými. Květ hnědý. ♃. $1^1/_2$—3′. (P. mokřadní.) 6, 7. Lesní mokřady, břehy řek a rybníčků. *Vh.*

***E. litorale** Kühl. Lod. se 7—16 přeútle svraskalými, často mělkou rýhou rozdělenými žebry. Pošvy volně přiléhající, nejhořejší na neplodné lodyze malé, přitisklé, na plodné větší, zvonkovité otevřené; zuby kopinato-šídlovité, černavo-hnědé. Květ bledožlutý. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (E. arvense-limosum dle některých. P. pobřežní.) 5, 6. Písky poříční a polní; *Č.* jen u Veleslavína u Prahy, β) u Pardubic. *S.* Dol. Lípová.

β) *elatius* Milde. Lod. přes 2′ vys., u prostřed s přesleny nemnohých tenkých větví, na ocasovitě ztenčeném konci bezvětevná, pošvy volné, zvonkovitě otevřené, 8—10-zubé.

5. Řád. **Lycopodiaceae** Rich. Plavuňovité (str. 2).

21. **Lycopodium** L. Plavuň. Bärlapp.

1. Výtrusnice v ukončeném klasovitém květu. 2.

Výtrusnice (na hořejším okraji svém pukající) v úžlabí obyčejných listů na lodyze ročně dále rostoucí a ročně nové listy a výtrusnice tvořící.

*L. **selago** L. Lod. přímá neb obloukem vystoupavá. Listy čárkovito-kopinaté, tuhé, tmavozelené, víceřadé. ♃. 3—8″. (P. jedlová.) 7, 8. Vlhké stinné horní lesy, pískovcové skály. *Č.* (*P.*) *Sh. Rhsk. Šh.* ***M. S.***

2. Výtrusnice na hořejším kraji pukající, v paždí plodolistů od listů neplodných značněji rozdílných. 3.

Výtrusnice na přední straně nad dolejškem pukající, v úžlabí plodolistů neproměněných neb hořeních málo proměněných.

L. inundatum L. Stonky plazivé, chudovětevné, lámavé, mechovité. Listy čárkovito-šídlovité, celokrajné; hořejší plodolisty trochu širší, zažloutlé, po kraji s některým zoubkem. ♃. 1—2″ vys. (P. zaplavená.) 8, 9. Mokré písčiny, rašeliny v rybničných a bařinných krajinách. *Č. Shn. Rh. Šh. Čj.* ***S.*** Těšínsko.

3. Listy spirálně mnohořadé; stonky daleko plazivé. 4.

Listy na vedlejších neplodných větvičkách ve 4 křížem postavených řadách, celokrajné. 5.

4. ***L. annotinum** L. Listy čárkovito-kopinaté, lesklé, s pichlavým hrotem, zpředu drobounce pilovité. Květy nestopkaté. ♃. 2—6″ vys. (P. pučivá.) 7, 8. Horní lesy. *Č. Sh. Rhk. Bkp. Šhb. Č.* ***M. S.***

***L. clavatum** L. Listy čárkovité, v dlouhou bledou vláskovitou špičku vybíhající, skoro celokrajné. Květy na konci dlouhé, roztroušeně drobně listnaté, často vidličnaté stopky jednotlivé neb častěji po 2—5. ♃. ½′ vys. (P. obecná.) 7—9. Lesy hornatějších poloh. *Vr.*

5. ***L. complanatum** L. Stonky vějířovitě větevnaté; vedlejší větvičky ploské, jich krajní listy smačknuté, kýlnaté, do vnitř vehnuté; listy na hoření a dolení jich straně ploché, přitisklé. Květy po 1—5 namnoze na stopce drobnolisté, s plodolisty vejčitými. ♃. 3—6″ vys. (P. sploštělá.) 7. 8. Lesy horní. a) *Č.* (*Pj.*) *Sh. Rh. B. Č. Šhk.* ***M. S.*** b) *Č.* Krkonoše, Šumava. ***S.*** Beskydy.

a) *genuinum.* Větve vějířovitě rozložené, velmi ploské; listy dolení strany zřejmě menší krajních. Plodolisty mírně přišpičatěné.

b) *chamaecyparissus* (A. Br.). Drobnější, nasivěle zelená. Větve ve svazečku vzpřímené, užší, méně ploské; listy dolení sotva menší krajních. Plodolisty v útlejších květech dlouze přišpičatěné, nejhořejší jalové, ve kštici.

L. alpinum L. Stonky svazčitě větevnaté; větévky přioblé neb jen trochu smačknuté; listy všech 4 řad skoro stejné a stejně odstálé, kopinaté, polooblé, zašpičatěné, střechovitě se kryjící. Květy jednotlivé, přisedlé, s plodolisty vejčito-kopinatými. ♃. 1—3″. (P. horská.) 8, 9. Travnaté hole vysokých Krkonošů, Krušných hor, Šumavy. ***M. S.*** Jeseník.

6. Řád. **Selaginellaceae** Metten. Vranečkovité (str. 2).

22. **Selaginella** Spring. Vranečka.

S. ciliata Opic. Stonky slabé, nitkovité, položené. Listy mnohořadě spirální, kopinaté i eliptičné, zakončité, oddálenými hrotitými zuby útle ostnito-brvité; plodní na vystoupavých větvičkách (1—3″ dlouhých) větší,

bledé, hruběji zubaté, ve květu jednotlivě konečném. ♃. (S. spinulosa A. Br. Lycopodium selaginoides L. V. b r v i t ý.) 7, 8. Travnaté úklony a skaliska: *Č.* Čertova zahrádka a Kotel v Krkonoších, Fichtelberg v Rudohoří. *M. S.* Jeseník.

S. helvetica Spring. Stonky daleko polézající. Listy 4-řadé, dvojtvárné; ve dvou postranních řadách odstálé, vejčito-podlouhlé, přítupé; ve 2 hřbetních řadách menší, k stonku přitisklé. Květy na konci vystoupavých větví jednotlivé neb po 2 ve vidlici. ♃. (Lycopod. helveticum L. V. h e l v e t s k ý.) 7, 8. *S.* V luzích u Opavy a u Krňova vzácně, ale již na straně pruské.

7. Řád. **Isoëtaceae.** Bartl. Šídlatkovité (str. 2).

23. **Isoëtes** L. Š í d l a t k a. Brachsenkraut.

♂ **I. lacustris** L. Oddenek hlízovitý. Listy čárkovito-šídlovité, vnitř přehrádkované, svazčité, tuhé, tmavozelené. Velkovýtrusy s prohýbanými, částečně souvislými hrboulky. ♃. 2—4″. (Š. j e z e r n í.) 7—9. Na dně horských jezer. *Č.* Černé jezero v Šumavě, Veliký rybník v Krkonoších.

♂ **I. echinospora** Durieu. Listy tence čárkovito-šídlovité, jemně zašpičatěné, světlozelené. Velkovýtrusy velmi hustými, tenkými, snadno opadávajícími osténky posázené. Celá rostlina a zvlášt listy jemnější a menší než před. ♃. (Š. o s t n o v ý t r u s n á.) 7—9. *Č.* Šumava: jezero Pleknštejnské.

B. Phanerogamae. Jevnosnubné.

II. Tlupa. *Gymnospermae.* N a h o s e m e n n é.

8. Řád. **Coniferae** Juss. J e h l i č n a t é (str. 3).

R o z b o r r o d ů.

1. Květy 2-domé. 2.
   Květy 1-domé. Semena za zdřevnatělými šupinami šišek. 3.
2. Prašníky štítkovité, okrouhlé, mělce laločnaté, na zpodní straně kolkolem s 5—7 váčky pylovými. Samičí květy jednotlivé úžlabní, toliko v jednom vajíčku na konci šupinkaté stopečky (pavětvičky) záležející. Semeno dužnatým, červeným, zvonkovitým obalem (míškem) obdané. Listy střídavé. **Taxus 24.**
   Prašníky pološtítkovité, přítrojhranné, na dolením okraji s 3—4 váčky pylovými. Vajíčka 3 za třemi plodními šupinami na konci šupinkaté pavětvičky sedícími. Plod šištička bobulovitá, z oněch 3 zdužnatělých a srostlých šupin povstalá. Listy po 3 v přeslenu. **Juniperus 25.**
3. Prašníky pološtítkovité, přítrojhranné, na dolením okraji se 4 váčky pylovými. Šupiny šišky 4-řadé po 2 vstřícné, nemnohé. Vajíčka 2 za každou šupinou, přímá. Listy malé, šupinovité, vstřícné, k větévce své přitisklé. **Thuja 26.**

Prašníky s konečným, šupinkovitým, někdy zakrnělým, někdy dvourohým přívěskem, o 2 podélně k nitce přirostlých váčcích pylových. Šupiny šišky spirální, střechovitě se kryjící. Vajíčka za každou plodní šupinou, pod níž sedí podpůrný listen, po 2, ústím dolů obrácená. Semena namnoze křídlatá. Listy střídavé, jehlicovité. 4.

4. Květy prašné četné, klasovitě neb strboulovitě nahloučené. Šupiny šišek, druhým rokem zrajících, na konci štítkovitě stlustlé, na prostředku neb na konci toho štítku s pupkem (štítkem to prvního roku). Křídlo semena opadává. Listy jehlicovité jen na krátkých, brzy vzrůst svůj ukončujících pavětvičkách (brachyblastech) po 2—5; na prodloužených větvích toliko blánovité šupiny. **Pinus 27.**

Květy prašné jednotlivé, roztroušené. Šupiny šišek prvním rokem zrajících na konci ztenčené, beze štítku. Křídlo semena vytrvalé. Listy jehlicovité na prodloužených větvích více méně oddálené. 5.

5. Váčky pylové příčnou skulinou pukající. Šupiny šišek příkožovité, okrouhle lopatkovité, dolů v stopku sužené, listeny 3-klanými, vyčnívajícími podepřené, uzravší od osy šišky jednotlivě opadávající. Listy ploché; jizvy po nich okrouhlé, stopy od nich po větvích sbíhající málo zřetelné. **Abies 28.**

Váčky pylové podélně pukající. Šupiny šišek uzralé od osy své se neoddělují, toliko se rozevírají; šiška v celosti dost pozdě opadává. Listy příčtyrhranné, jizvy po nich kosníkovité aneb 3-hranné; stopy od nich po větvích sbíhající zřetelně vyniklé. 6.

6. Šupiny válcovité šišky na konci trochu sužené, tam vykrojené neb vyhlodaně zoubkaté. Podpůrné listeny šupin vesměs blánovité, mezi šupinami v čas plodu zcela ukryté. Brachyblasty žádné; jehlice vytrvalé, víceleté. **Picea 29.**

Šupiny zakulacených šišek okrouhlé. Podpůrné listeny dolejších šupin jehlicovité, vyčnívající. Brachyblasty na prodloužených větvích četné, několik roků rostoucí, se svazečkem jehlic, některé šiškou neb květem prašným ukončené. Jehlice ročně opadávající. **Larix 30.**

24. Taxus L. Tis. Eibe.

***T. baccata** L. Listy čárkovité, špičaté, na líci leskle tmavozelené vezpod mdle bledozelené, na větvičkách 2-řadé. Míšek semene šťávnatý, šarlátový. ħ 10—30′. (T. červený.) 3, 4. Lesnaté skalní a horní stráně. *Č. B. Sh. Šh. M. S.*; v sadech též sázený.

25. Juniperus L. Jalovec. Wachholder.

1. Listy po 3 v přeslenu, na zpodu zřetelně článkované, čarkovito-kopinaté, tuhé, hrotité. Šištička ze 3 srostlých šupin. 2.

Listy malé, na zpodu nečlánkované, vstříčné, na větévkách květoucích přitisklé, na neplodných výhonkách delší, čárkovito-šídlovité. Šištička ze 4 srostlých šupin. 3.

2. ***J. communis** L. Keř nejvíce 3—6′ vys., přímý, neb stromek do 20′. Listy 4—10‴ dlouhé, úzké, poznenáhla zakončené, pichlavé, v přeslenech

oddálenějších. Šištičky aspoň o $^1/_2$ kratší listův, černé, ojíněné, druhým rokem zrající. ♄ (J. obecný.) 4, 5. Lesy, suché pahorky, vřesoviště. *Vo.*

J. nana Willd. Keř nízký, křivolaký. Listy 2—4‴ dlouhé, náhle ve hrot sůžené, méně pichlavé, ohnuté, v přeslenech sblížených se kryjící. Šištičky větší, asi zdélí listův. ♄ (J. nízký.) 6. Horské hole, rašeliny. *Č.* Krkonoše, Jizerské hory, pořídku. *M. S.* Jeseník, hojněji.

3. † **J. Sabina** L. Kmen položený, větve přímé. Šištičky kulaté, na stopce kratší nazpět ohnuté. ♄ 5—10′. (Chvojka. Sadebaum.) 4, 5. V sadech sázená.

† **J. virginiana** L. Kmen přímý, větve odstálé. Šištičky vejčité, na stejně dlouhé stopce přímé. ♄ 20—50′. (J. virginský.) 4, 5. V sadech sázený.

26. Thuja L. Zerav. Lebensbaum.

† **Th. orientalis** L. Větve v kolmé ploše rozvětvené. Listy střechovité, kosníkovité, na hřbetě s podélnou rýhou. Semena nekřídlatá. ♄ 10—20′. (Z. východní.) 4, 5. V sadech sázený.

† **Th. occidentalis** L. Větve v rovnovážné ploše rozvětvené. Listy na hřbetě se žláznatým, posléze splasklým hrboulkem. Semena křídlatá. ♄ 20—50′. (Z. západní.) 4, 5. V sadech sázený.

27. Pinus L. Borovice, sosna. Kiefer.

1. Listy po 2 ve svazečcích na krátkých pavětvičkách. Pupek uprostřed na vnější straně štítku. 2.

Listy po 5 ve svazečcích. Pupek štítku plochý, konečný. 4.

2. Listeny za květu již mnohem kratší šupin šiškových. 3.

Listeny za květu skoro zdélí šupin šiškových.

P. montana Mill. Listy tmavě trávozelené. Šiška skoro přisedlá, šikmo neb rovnovážně odstálá, trochu lesklá, nášedivě hnědá. Semeno 2-krát kratší svého křídla. ♄ (B. horní, kosodřevina. Knieholz). 5, 6. a) *Č.* Rašeliny horské v Rudohoří, Šumavě, rašeliny Třeboňské. *S.* Jeseník. b) *Č.* Krkonoše, Jizerské hory, Šumava.

a) *uncinata* (Ram. sp.) (P. uliginosa Neum.). Šiška nesouměrná, štítky na jedné straně vypouklejší, hákovité neb hrboulovité. Stromek vystoupající, křivolaký, neb keř.

b) *pumilio* (Haenke sp.). Šiška souměrná, štítky méně vypouklé. Keř nízký, silně a hustě větevnatý.

3. ***P. silvestris** L. Listy nasivělé. Květy prašné klasovité nahloučené. Šišky zřejmě stopkaté, hákovitě sehnuté, neleskłé, šedé. Semeno 3-krát kratší svého křídla. ♄ 40—100′. (B. lesní.) 5. Skládá lesy. *Vh.*

† **P. laricio** L. Listy tuhé, načernale zelené. Květy prašné válcovité, strboulovitě nahloučené. Šišky skoro rovnovážně odstálé, leskłé, žlutohnědé. ♄ (P. nigricans Host. B. černá.) 5. Sází se pořídku.

4. † **P. cembra** L. Listy tuhé, trávozelené. Šiška krátce vejčitá. Semena bezkřídlá. ♄ (Limba.) 5. Zřídka sázený: *Č.* na Šöningru.

† **P. strobus** L. Listy dlouhé, tenké, světle zelené. Šiška válcovitovřetenovitá, špičatá. Semena křídlatá. ♄ (Vejmutovka. Weymuthskiefer.) 5. V sadech a lesích řídčeji sázená.

Míšenci.

P. uncinata-silvestris. *Č.* Chlumec.

P. pumilio-silvestris. *Č.* Šumava.

28. Abies L. Jedle. Tanne.

***A. alba** Mill. Listy zpředu vykrojené, vezpod se 2 sivýma čárama, na větvičkách hřebenitě 2-stranné. Šišky přímé. ♄ (A. pectinata DC. Pinus picea L. J. bělokorá. 5.) Horní lesy. *Vr.*

29. Picea Link. Smrk. Fichte.

***P. excelsa** Link. Listy 4-hranné, špičaté. Šišky visuté. Odr. α) *erythrocarpa* Purk., šišky nezralé tmavofialové, zralé červenohnědé, šupiny zaokrouhlené; β) *chlorocarpa* Purk., šišky nezralé světle zelené, zralé světle nažloutle hnědé, šupiny na konci zobánkovitě povytáhlé, menší a četnější. ♄ (Pinus abies L. S. obecný.) 5. Skládá lesy. *Vo.*

30. Larix Mill. Modřín. Lärche.

***L. decidua** Mill. Listy hebké, po 15—30 ve svazcích, na zimu opadávající. Šišky vejčité, šupiny tupé. ♄ (L. europaea DC. Pinus larix L. M. evropský.) 5. V lesích. *Vh.*

III. Tlupa. *Angiospermae.* Krytosemenné.

I. Třída. **Monocotyledoneae.** Jednoděložné.

9. Řád. **Najadeae** A. Rich. Řečankovité (str. 5, 11).

Rozbor rodů.

1. Květy různopohlavné, v úžlabí listů sedící. 2.

   Květy obojaké, v palicovitých klasech. Okvětí 4-listé. Tyč. 4 za okvětními lístky. Semeníky 4. Plody peckovicovité. **Potamogeton 33.**

2. Pestík v ♀ květu jeden, se 2—3 bliznami, bez okvětí neb s okvětím trubkovitým. Květ prašný o 1 tyčince v trubkovitém okvětí. Listy vstřícné, ostnitě zubaté. **Najas 31.**

   Pestíky v ♀ květu po 2—6 (nejčastěji 4), každý s 1 čnělkou, okvětím krátce zvonkovitým obdané. Květ prašný o 1 tyčince bez okvětí, často vedle květu ♀ v témž úžlabí. Listy střídavé, celokrajné. **Zanichellia 32.**

31. Najas L. Řečanka.

☿ ***N. major** Roth. Listy vstřícné, čárkovité, chobotnatě ostnito-zoubkované, s pošvou celokrajnou. Květy 2-domé. Prašník čtyrpouzdrý. Plod

vejčito-podlouhlý, útle ďubkovaný, s 3 čnělkami. ⊙ (N. marina L. p. Ř. v ě t š í.) 8, 9. *Č.* Kaluže labské. *Lzs.*

⚹ **N. minor** All. Listy vstřícné, čárkovito-štětinovité, vykrajovaně ostnito-zoubkované, zpět ohnuté, s pošvou brvitě zoubkatou. Květy 1-domé. Prašník 1-pouzdrý. Plod válcovito-kopinatý, podél pruhovaný, se 2 čnělkama. ⊙ (Caulinia fragilis Willd. Ř. m e n š í.) 8, 9. *Č.* Kaluže labské. *Lz.*

32. Zanichellia L. Šejdračka.

***Z. palustris** L. Listy úzce čárkovité až vláskovité, nejcelejší; pošva palistní naproti listu. Plody stopkaté, smačknuté, na hřbetě obroubené. ♃. (Š. b a h e n n í.) 6—9. Stojaté vody a potoky. *Č. P. L. Sj. Šb. M. S.*

33. Potamogeton L. Rdest. Laichkraut.

1. Listy střídavé neb toliko 2 pod rozsochami stojící vstřícné. 2.

   Listy vesměs vstřícné, ponořené, kopinaté až eliptičné, po kraji drsné, objímavé.

   ⚹ ***P. densus** L. Klas chudokvětý, kulatý, krátce stopkatý. ♃. (R. h u s t o l i s t ý.) 7, 8. Ve vodách. *Č. Lsv.* (Mělník, St. Boleslav, Kostelec n. Orl.).

2. Čepel listní od pošvy palistové zcela oddělená. 3.

   Čepel listní sedí nahoře na svinuté pošvě.

   ***P. pectinatus** L. Listy ponořené, čárkovité neb štětinovité, 1-žilné. Klas dlouhostopečný, později velmi řídký. Plody skoro polokruhovité, na hřbetě tupé. ♃. (R. h ř e b e n i t ý.) 7, 8. Ve vodách. *Č. P. L. Sn. Rt. M. S.*

3. Listy všecky dokonale čárkovité, po kraji hladké, přisedlé, potopené. 4.

   Listy čárkovito-podlouhlé, kopinaté až široce vejčité, po kraji vlnovité, nejhořejší někdy kožovité a vzplývající. 8.

4. Lodyha málo smačknutá s hranami zoblenými. Listy 1—5-žilné. 5.

   Lodyha sploštělá, 2-řízná. Listy útle mnohožilné; 2—4 postranní žíly silnější. 7.

5. Svazečky listů v úžlabích listů lodyžních žádné. Plody na vnitřní hraně bez hrboulku, na hřbetě nevroubkované. 6.

   Svazečky listů v úžlabích listových. Plody polokruhovité, na vnitřním kraji dole se špičatým hrboulkem, na hřbetním čeřenu vroubkované.

   ***P. trichoides** Cham. et Schl. Listy úzce čárkovité až niťovité, vláskovitě zakončené, 1—3-žilné. Klasy 2—3-krát kratší své stopky. ♃. (R. v l á s k o v i t ý.) 7, 8. Ve vodách pořídku. *Č. P. L. Rt. Sv. Č. M.*

6. ***P. pusillus** L. Listy čárkovité až štětinovité, špičaté až vláskovitě zakončené, 3—5-žilné. Klasy trochu volné, na stopce 2—3-krát delší. Plody kosníkově eliptičné, malé. ♃. (R. m a l i č k ý.) 7, 8. Ve vodách. a) *Vo.* b) *Ls* u Poděbrad.

   a) *genuinus.* Lodyha oblá neb přísmačknutá. Listy 3—5-žilné, úzké, špičaté, palisty pomíjejičné; stopky klasů veskrz stejně tenké.

b) *mucronatus* (Schrad. sp.). Lodyha širší, více smačknutá, její články delší, listy tudíž více oddálené. Listy 5-žilné, širší, jemně přišpičatěné; palisty déle zachovalé, často ve 2 cípy roztržené. Stopky klasů nahoře tlustší. Bylina statnější.

P. obtusifolius M. et K. Listy čárkovité, tupé, útle přišpičatěné, 3—5-žilné. Klasy husté, na stopce stejně dlouhé. Plody šikmo eliptičné. ♃. (R. tupolistý.) 7, 8. Rybníky, tůně. *Č. Lv. Sp. R. Šbv. Čj. M.*

7. ***P. acutifolius** Link. Listy špičaté a ve vláskovitý hrot zakončené. Klasy 4—8-květé, své stopky namnoze zdélí neb málo kratší. Plody polokruhovité, na vnitřní hraně dole se špičatým hrboulkem, s hákovitým zobánkem, na hřbetním čeřenu vroubkované. ♃. (R. špičatolistý.) 7, 8. Ve vodách *Vr.*

P. compressus L. Listy tupé s krátkým hrotem. Klasy válcovité, husté, 10—30-květé, několikrát kratší své stopky. Plody šikmo eliptičné, s krátkým zobánkem, vnitř bez hrboulku, na hřbetě tupé. ♃. (P. zosteraefolius Schum. R. smačknutý.) 7, 8. *Č. Ls.* u St. Boleslavi; u Broumova. *M.* Olomúc.

8. Listy vesměs zpodkem okrouhlým neb objímavým přisedlé, všecky potopené. Stopky klasů všude stejně tlusté. 9.

Listy vesměs neb aspoň nejhořejší řapíkaté, dolejší aspoň zúženým zpodkem přisedlé. 11.

9. Listy vejčité až podlouhlo-kopinaté, sotva kadeřavé, více méně objímavé. Klas válcovitý, mnohokvětý. 10.

Listy čárkovito-podlouhlé, obyčejně silně kadeřavé, útle ostnito-pilovité, zpodkem okrouhlým přisedlé. Klas krátký, chudokvětý.

***P. crispus** L. Plody šikmo-vejčité, dlouhozobanné. ♃. (R. kadeřavý.) 6—8. Ve vodách. *Vo.*

10. ***P. perfoliatus** L. Lod. jednoduchá neb málo větvitá. Listy srdčitě objímavé, útle zoubkované. Plody na hřbetě tupé. ♃. (R. prorostlý.) 7, 8. Ve vodách. *Č. L. S. M. S.*

× **P. praelongus** Wulf. Lod. mnohovětevná. Listy ze širokého poloobjímavého zpodu prodlouženě podlouhlé, tupé, po kraji hladké. Plody na hřbetě s ostrým čeřenem. ♃. (R. dlouhý.) 7, 8. Rybníky, řeky. *Č.* Mimoň, Fridland, Král. Hradec, Písek.

11. Listy po kraji drsné. Stopky klasů nahoře tlustší. 12.

Listy po kraji hladké. Stopky klasů stejně tlusté. 13.

12. ***P. lucens** L. Listy všecky potopené, vejčité až kopinaté, hrotnaté neb dlouze růžkovitě zašpičatěné, všecky v krátký řapík zúžené; podélné jich nervy síťkou hojných příčních žilek spojované. ♃. (R. světlý.) 7, 8. Ve vodách. *Vr.* b) *Č.* Pardubice, Bohdaneč, Sedlice, Strakonice.

b) *Zizii* M. et K. Ve všem menší, listy dlouheji řapíkaté, s jednodušší nervaturou, někdy trochu vzplývající.

***P. gramineus** L. Listy ponořené čárkovito-kopinaté až kopinaté, zúženým zpodkem přisedlé, nejhořejší řapíkaté, někdy vzplývající s čepelí kožovitou, kopinatou až vejčitou; podélné nervy listů jednoduchými příčnými žilkami spojované. ♃. (P. heterophyllus Schreb.

R. trávovitý.) 7, 8. Rybníky, tůně. *Č. Lsv. Svp. R. Šv.* Pro *M.* pochybný.

13. Listy všecky zřetelně ano i dlouze řapíkaté. Plody na hřbetě tupé. 14.

Listy dolejší ponořené prodlouženě neb podlouhlo-kopinaté, k oběma koncům zúžené, přisedlé neb nezřejmě řapíkaté, nejhořejší častěji vzplývající, podlouhle opak vejčité, trochu kožovité, v krátký řapík klínovitě zúžené. Plody na hřbetě s přiostřeným čeřenem.

P. rufescens Schrad. Listy zhusta do hněda načervenalé. ♃. (P. alpinus Balb. R. červenavý.) 7, 8. Ve vodách. *Vr.*

14. ☆ ***P. plantagineus** Ducr. Dolejší listy potopené, kopinaté až eliptičné, v mírně dlouhý řapík kopisťovitě zúžené, nejhořejší často vzplývající do rozetky směstnané, papírovité, vejčité neb dole mělce srdčité, kratčeji řapíkaté. Plody malé, sotva 1‴ dl. ♃. (P. coloratus Hornem. R. jitrocélový.) 6—8. *Č.* Labe mezi Mělníkem a Brandýsem, u Lysé.

***P. natans** L. Listy všecky dlouhořapičné, ponořené úzce kopinaté až podlouhlo-kopinaté, namnoze záhy uhnívající, nejhořejší vždy vzplývající, kožovité. Plody $1^1/_2$—2‴ dl. ♃. (R. vzplývavý.) 7, 8. a) V stojatých vodách. *Vo.* b) Ve vodách plynoucích. *Č. Lsv. Svp. R. M.* Všetín.

a) *vulgaris.* Listy vzplývající vejčité neb vejčito-podlouhlé, na zpodu mělce srdčité; ponořené za květu až na řapíky uhnilé. Plody s tupým kýlem.

b) *fluitans* (P. fluitans Roth). Listy vzplývající podlouhle kopinaté, obak zúžené; ponořené listy četné, blánovité, v čas květu jen z části zrušené. Plody s ostrým kýlem.

10. Řád. **Lemnaceae** Link. Okřehkovité (str. 5, 8).

34. **Lemna** L. Okřehek, vodní čočka. Wasserlinse.

1. Články (ploché lodyhy) na zpodní straně s jediným kořínkem. 2.

Články vezpod s celým svazečkem kořínků.

***L. polyrrhiza** L. Články vzplývající, okrouhle opak vejčité, ploské, vezpod často narudlé, největší v tom rodu. ♃. (O. mnohokořenný.) 5, 6. Ve vodách. *Vr.*

2. Články opak vejčité neb eliptičné, vzplývající, kožovité, světle zelené. 3.

Články eliptičné neb kopinaté, špičaté, na dolením konci v stopečku zúžené, mělce potopené, průsvitavé, později temně zelené.

***L. trisulca** L. Plod nažka 1-semenná. ♃. (O. trojbrázdý.) 4, 5. Stojaté vody. *Vr.*

3. ***L. minor** L. Články obak ploché. Plod nažka 1-semenná. ♃. (O. menší.) 5, 6. Stojaté vody. *Vo.*

***L. gibba** L. Články vezpod houbovitou buňkatinou poduškovitě vypouklé. Plod puštička obříznutě pukající. ♃. (O. hrbatý.) 5, 6. Stojaté vody. *Vr.*

11. Řád. **Aroideae** Juss. Aronovité (str. 5, 9).

Rozbor rodů.

1. Palice květy obojakými celá pokrytá, mečovitým konečným listenem na stranu zatlačená. Okvětí 6-listé; tyč. 6. Plod suchý. Listy z oddenku mečovité. **Acorus 35.**

Palice toulcem širokým, zbarveným na zpodu objatá neb celá otočená. Okvětí žádné. Plod bobule šťávnatá, červená. Listy srdčité neb střelovité. 2.

2. Palice celá květy posetá, toulcem na plocho rozloženým neuzavřená. Květy většinou obojaké, jen hoření prašníkové. **Calla 36.**

Palice dole pestíkové, hořeji prašné květy nesoucí, na konci nahá, kyjovitá, velkým, kornoutovitě svinutým toulcem obvinutá. **Arum 37.**

35. **Acorus** L. Šišvorec.

***A. calamus** L. Listy z rovnovážného oddenku čárkovito-mečovité. Stvol smačknutý, po jedné straně ostrý, na druhé žlabovitý, mečovitým listenem ukončený. Palice válcovitě kuželovitá, šikmo stranou odstálá. ♃. 1—3′. (Š. obecný, puškvorec. Kalmus.) 6, 7. Bařiny, kraje rybníků, příkopy. *Vh.*

36. **Calla** L. Ďáblík.

C. palustris L. Listy z oddenku článkovaného, plazivého řapíkaté, srdčito-vejčité. Toulec vejčitý, vně zelený, vnitř bílý. Palice vejčitá. Bobule šarlátové. ♃. $^1/_2$—$^3/_4$′. (Ď. bahenní.) 6, 7. Bařiny, mokré olšiny. *Č. Lv. S. R. Šb. Č. M. S.*

37. **Arum** L. Aron.

A. maculatum L. Listy z oddenku hlízovitého, řapíkaté, střelovito-vejčité, často tmavě skvrnaté. Toulec dlouze zakončitý, žlutavozelený, červeně skvrnatý. Palice nachová s dlouhostopečným kyjem. Bobule šarlátové. ♃. $^1/_2$—$^3/_4$′. (A. skvrnatý.) 5. Vlhké horní lesy, zvlášť bukové. *Č. S. R. Čv. M. S.*

12. Řád. **Typhaceae** DC. Orobincovité (str. 5).

Rozbor rodů.

Palice četnější kulaté (strbouly), na rozličných osách rozvětveného květenství, prašníkové hořejší. Okvětí ze 3—4 (zřídka více) jemných blánovitých šupinek. **Sparganium 38**

Palice 2 válcovité nad sebou na též ose, hořejší prašníková, dolejší pestíková, každá blánovitým, záhy opadajícím listenem podepřená, obě z hustých, chlupy obdaných, jinak bezokvětných květů.

Typha 39.

38. **Sparganium** L. Zevar. Igelkolben.

1. Květenství jednoduché, hroznité. 2.

Květenství latnatě větvité, strboulv prašné na konci lodyhy a větví klasnaté, pestíkové po 1—2 (zřídka až 4) na dolejšku větví přisedlé. Listy mečovitě čárkovité, na dolejšku 3-hranné s boky vydutými. Semeník zobánkovitě přišpičatělý. 4.

2. Semeník (a plod, i s okvětím) dlouheji stopkatý, s dlouhým zobanem. Okvětní šupinky ku konci ponejvíce širší, vyhlodaně zoubkaté. 3.

Semeník přisedlý neb kratičce stopkatý, vejčitý, se zobánkem kratičkým a bliznou podlouhlou. Okvětní šupinky kopisťovité, slabě zoubkaté.

S. minimum Fr. Listy čárkovité, ploché, dolejší na zpodu pošvaté, nevšak 3-hranné. Strboulek prašný jeden konečný, zřídka 2, postranní 2—3 pestíkové přisedlé neb nejdolejší stopkatý. ♀. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (S. natans L. p. et Autt. Z. nejmenší.) 7, 8. Bařiny, vodní příkopy, rašeliny. *Č. L. Sph. R. Šbk. Čj. M.* Jihlava, Slavonice.

3. ♂ **S. affine** Schnitzl. Listy úžeji čárkovité, prodloužené, vzplývající, s pošvou přioblou, nevšak 3-hrannou. Strboulky ♂ méně četné, 2—3. Prašníky jen 3—4-krát delší než široké. Semeník s bliznou nejprv podlouhlou, dole širší, pak čárkovitou ale kratší. Strboulky plodní a plody menší. ♀. 2'. (S. natans Döll. Z. vzplývající.) 7, 8. *Č.* Plekněstejnské a Černé jezero v Šumavě.

***S. simplex** Huds. Listy šířeji čárkovité, z vody vynořené (při odr. β. fluitans prodloužené a vzplývající), prostřední a hoření s pošvou dole 3-hrannou, s boky plochými. Strboulků ♂ několik. Prašníky 6—8-krát delší než široké. Semeník podlouhlý, s bliznou čárkovitou, dlouhou. ♀. 1—$1^1/_2$'. (Z. jednoduchý.) 7, 8. Stojaté vody a potoky. *Vh.*

4. ***S. erectum** L. em. (α). Plody opak jehlancovité, hranaté, těsně k sobě přiléhající, na konci napuchlém sploštěle 4—6hranné, krátkým zobánkem ošpičatěné, suché šedohnědé až načernalé, málo lesklé. Šupinky okvětní na konci sotva rozšířené. ♀. 1—3'. (S. ramosum Huds. (Beeby). Z. větevnatý.) 7, 8. V kalužích, vodních příkopech, u řek, rybníků. *Č. Lz. sv. Rt. Bk. Sv. Čv.*

***S. microcarpum** Čel. Plody v dolejší prodloužené části scvrkle svraskalé, v hoření volně vyvstávající třetině vejčité, hranaté, v dosti dlouhý zobánek stažené, suché leskle hnědé, značně menší než u před. Šupinky okvětní na konci značně rozšířené. Lod. 8—22‴ vys., listy do 5‴ šir. ♀. (S. ramosum var. microcarpum Neuman. Z. maloplodý.) 7, 8, plody zrají koncem 9, 10. Potůčky, příkopy. *Vr.*

♂ ***S. neglectum** Beeby. Plody eliptičné neb podlouhlo-eliptičné, v dolní polovině málo scvrklé, v hoření volně vyvstávající přioblé, nepatrně hranaté, hladké, v delší zobánek znenáhla sužené, suché nažloutlé neb světle nahnědlé, dosti velké. Šupinky okvětní na konci značně rozšířené. Lod. $1^1/_4$ až 3' vys., listy do 8‴ šir. ♀. (Z. zanedbaný.) 7, 8, plody zrají 10. Jak před, ale vzácně, v *Č.* posud jen u Kladna, Velvar, Vel. Oseka a Smiřic.

39. **Typha** L. Orobinec. Rohrkolben.

*T. **latifolia** L. Listy celkem ploché, 6—10‴ šir. Obě palice těsně nad sebou. Povrch palice pestíkové sestává pouze z blizen vyčnívajících, kopisťovitě vejčitých, její osa bez chloupků. ♃. 3—6′. (O. širolistý.) 6, 7. U rybníků a řek, v mokřadech. *Vr.*

*T. **angustifolia** L. Listy doleji trochu žlabovité, 2—4‴ šir. Palice oddálené. Povrch palice pestíkové z niťovitě šídlovitých blizen a z chloupků osy, na konci rozšířených a hnědě barvených, jakož i z hnědých, konečných ploch neplodných, přeměněných semeníků. ♃. 3—5′. (O. úzkolistý.) 6, 7. Jak předešlý. *Vo.*

13. Řád. **Cyperaceae** Juss. Šáchorovité (str. 8).

Rozbor rodů.

1. Květy různopohlavné, v kláscích střechovitých, zhola bez okvětí. Semeník v měchýřku (vakovitě uzavřeném listenu) ukrytý. **Carex 46.**

   Květy všecky neb většinou obojaké. 2.

2. Klásky (pravé) ze 3 až mnohých pluch květních; plévy prázdné buď žádné neb 1—3, pluch nemnoho menší. 3.

   Klásky (nepravé, vlastně vidlany jednoramenné) ze 2—3 pluch květonosných; plévy prázdné na zpodu klásku 3—6, menší než pluchy. 5.

3. Klásky dvouřadé, v latovitém květenství (kruželi), mnohokvěté, zřetelně 2-řadé; plévy prázdné žádné neb toliko 2—3. **Cyperus 40.**

   Klásky víceřadé, střechovité. 4.

4. Každý kvítek obdán 6—mnohými chlupy, ježto po odkvětení se prodlužujíce, z klásku jak vlna vyčnívají. **Eriophorum 42.**

   Chlupy neb štětinky okvětní žádné neb krátké, z klásku nikdy nečnějící. Nažka zbytkem čnělky špičkovitým neb naduřelým a článkovitě oddděleným zakončená. **Scirpus 41.**

5. Klásky (nepravé) nedokonale 2-řadé, 2—3-květé, svazečkovitě nahloučené. **Schoenus 43.**

   Klásky (nepravé) střechovitě víceřadé. 6.

6. Kvítky v klásku (nepravém) 2—3, obojaké. Okvětí z několika krátkých, drsných štětinek. Nažka čočkovitá, smačknutým ztvrdlým dolejškem čnělky trvale zobanitá. **Rhynchospora 44.**

   Kvítky v klásku (nepravém) 2, jichž dolejší namnoze pouze prašníkový. Štětinky okvětní žádné. Nažka vejčitá, oblá, lesklá, zbytkem opadlé nitkovité čnělky jen krátce ošpičatěná. **Cladium 45.**

40. **Cyperus** L. Šáchor.

*C. **fuscus** L. Stéblo ostře 3-hranné. Klásky malé, černavohnědé neb zelenavé. Pluchy příšpičaté, do polou se kryjící. Blizny 3. Nažka 3-hranná. ⊙ 1—8″. (Š. hnědý.) 7—9. Písečné břehy rybníků a kaluží, pořící. *Vr.*

*C. **flavescens** L. Stéblo tupohranné. Klásky větší, špinavožluté, ploché. Pluchy přítupé, až ku konci se kryjící. Blizny 2. Nažka 2-boká. ⊙ 1—8″. (Š. žlutavý.) 7—9. Jako předešlý. *Vr.*

41. **Scirpus** L. Škřípina. Simse.

1. Stéblo listnaté. Listy čárkovité, ploché, trávovité. Klásky v konečném květenství. 2.

   Stéblo nahé, dole pošvaté; pošvy bezčepelné, neb hořejší 1—2 s krátkou štětinkovitou neb svinutou čepelí. 6.

2. Klásky jednotlivé neb svazčité v kruželi hned rozložitém, hned strboulovitě směstnaném, několika lupenovitými listeny podporovaném. 3.

   Klásky v klase 2-řadém, doleji často složeném.

   *S. **compressus** Pers. Listy nasivělé, nejdoleji žlabovité. Pluchy kaštanově hnědé. Štětinky okvětní 3—6, nazpět osténkaté. Blizny 2. ♃. 4″—1′. (Schoenus compressus L. Š. smačknutá.) 6, 7. Bahnivá luka, mokré pastvy, písčiny. *Vr.*

3. Bylina mnoholetá, s kruželem klásků neb svazečků klásků dílem stopkatých, dílem přisedlých. Štětinky 3—6. Blizny tři. 4.

   Bylina 1-letá, s kruželem strboulovitě směstnaným, ze svazečků klásků složeným. Štětinky žádné. Blizny dvě.

   *S. **Michelianus** L. Stébla 3-hranná, trsnatá; pošvy červenavé. Klásky malinké, bledozelené; listovité listeny rovnovážně odstálé. ⊙ 1—6″. (Cyperus Mich. Lk. Š. Micheliova.) 7—9. Zaplavovaná pobřeží. *Č.* Labe u Čelakovic, Litoměřic a Děčína; u Čáslavi, Nechanic, u Budějovic a Protivína. *M.* jižnější.

4. Stéblo až nahoru listnaté. Listy široce čárkovité, ploché. Pluchy celé. Kružel mnohonásob složený. 5.

   Stéblo pod prostředek listnaté. Listy žlabovité, s ostrým kýlem. Pluchy 2-klané, ve výkrojku s hrotem.

   *S. **maritimus** L. Klásky veliké, rezavohnědé, po 3—5, sem tam též jednotlivé v jednoduchém kruželi, větví částečně prodloužených. Blizny namnoze 3, nažka 3-boká. Odr. β) *compactus* Koch, klásky všecky přisedlé neb krátkostopečné ve svazku, γ) *macrostachys* Koch, klásky dlouhé, válcovité, blizny 2, nažky smačknuté. ♃. 1—3′. (Š. mořská.) 7, 8. U vod. *Vr.* γ) *L.*

5. *S. **silvaticus** L. Klásky vejčité, jednotlivé i po 2—5 ve svazcích, jich stopky draslavé. Pluchy útle hrotité. Štětinky okvětní osténkatě drsné. ♃. 1—3′. (Š. lesní.) 6—7. Lesní močály, příkopy, pořící. *Vo.*

   *S. **radicans** Schk. Klásky vejčito-kopinaté, všecky jednotlivé (pořídku po 2), na stopkách hladkých. Pluchy tupé, bezhroté. Štětinky hladké. Neplodné lodyhy k zemi skloněné koncem kořenují. ♃. 1—3′. (Š. kořenující.) 7, 8. *Č. P. L. R. Špkb. Č. M. S.*

6. Klásků více (zřídka výjimkou jeden) v květenství, kteréž listenem zeleným, prodlouženým na stranu zatlačeno. 7.

   Klásek jeden konečný; žádný prodloužený listen pod ním. 12.

7. Oddenek žene krom květných stvolů též neplodné stvoly. Štětinek okvětních několik. 8.

Oddenek žene krom květných stvolů též svazečky listů (leč žádné neplodné stvoly). Štětinky okvětní žádné. 10.

8. Stéblo oblé. 9.

Stéblo ostře 3-hranné, trávozelené.

△ **S. trigonus** Roth. Svazečky klásků přisedlé i stopkaté. Pluchy 2-klané, hrotité. Blizny 2. ♃. 1—3'. (S. Pollichii Gr. G., Š. trojhranná.) 7—9. Příkopy, břehy zaplavované. ***M.*** Uher. Hradiště.

9. ***S lacustris** L. Stéblo oblé, trávozelené. Svazky klásků v složitém kruželi z největší části stopkaté. Pluchy hladké, brvité. Blizny obyčejně 3; nažka 3-boká. Odr. β) *fluitans*, listy lodyžní s dlouhými, vzplývajícími čepelemi. ♃. 3—6'. (Š. jezerní. Teichbinse.) 6, 7. U vod. *Vo.* β) v proudící vodě na Hrabanově u Lysé.

S. Tabernaemontani** Gmel. Stéblo oblé, světle sivozelené. Kružel stažený, stopkatých svazků kláskových málo neb žádné. Pluchy nachovými tečkami drsné. Blizny 2; nažka 2-boká. ♃. 1—3'. (Š. Tabernemontanova.) 6, 7. Bahniska, příkopy, solnaté půdy. ***Č. P. L. R. M. jižnější.

10. Svazeček 1—5 klásků po straně konečného listenu. 11.

Klásky četné v kulatých strboulkách, jichž konečný přisedlý, postranní 1—4 stopkaté.

S. holoschoenus** L. Stéblo oblé, sivé. Klásky malinké, rezavožlutavé a nahnědlé. Listen prodloužený, niťovitý, svinutý, konečný. Nažka 3-hranná, hladká. ♃. 1—3'. (Š. šášinovitá.) 6, 7. Vlhké písčiny, příkopy. ***Č. Lz(z) M. jižnější.

11. ⚷ **S. supinus** L. Stébla v trsu, někdy položená. Listen zdělí až o $^1/_2$ kratší stébla, žlabovitý. Klásky ve svazku 3—5 i více. Nažka 3-boká, na příč svraskalá. ⊙ 3—10". (Š. položená.) 7—9. Zaplavované břehy vodních tůní, nestále. ***Č.*** U Kolína.

* **S. setaceus** L. Stébla nitkovitá, v trsu, na oddenku trochu plazivém. Listen štětinkovitý, mnohem kratší stébla. Klásky se svazku 3—1. Nažka 3-boká, vynikle pruhovaná. ♃. 1—8". (Š. nitkovitá.) 6—8. Vlhké písčiny, břehy řek a rybníků. ***Vr.***

12. Pluchy všecky blánovité, bezčepelné. Pošvy na dolejšku stvolu uťaté, celistvé, vesměs bezčepelné. 13.

Nejdolejší plucha klásku s tuhou, tupou, zelenou špičkou. Pošvy na dolejšku stvolu otevřené, nejhořejší zavřená s krátkou, tuhou čepelí.

⚷ **S. caespitosus** L. Stébla oblá, v hustém trsu. Klásek 3—7-květý. Nažka 3-boká, hladká. ♃. 2—10". (Š. trsnatá.) 5, 6. Rašeliny horní. ***Č. Sh. Šh.*** (Krkonoše, Jizerské hory, Šumava.)

13. Klásek chudokvětý (5—10-květý), ze samých plodných pluch složený. Blizny 3. Nažka 3-hranná, podél žebrnatá. 14.

Klásek mnohokvětý. Blizny 2. Nažka čočkovitá, bezžebrá, od značného jinobarevného zpodku čnělkového článkovitě oddělená. 15.

14. ***S. pauciflorus** Lightf. Oddenek trsnatý. Stéblo oblé, útle rýhované. Nažka útle žebrnatá, mezi žebry síťkovitě tečkovaná; zbytek čnělky 3-hranně jehlancovitý, od nažky článkovitě neoddělený. ♃. 2—10″. (S. baeothryon Ehrh. Š. chudokvětá.) 6, 7. Rašelinná luka. *Č. P. Ls. Sp. Rk. Bp. Škb. M. S.*

***S. acicularis** L. Oddenek nitkovitý, plazivý. Stéblo nitkovité, silněji rýhované. Nažka žebrnatá, jinak hladká; zbytek čnělky malý, však článkovitě od nažky oddělený. ♃. 2—6″ (ve vodě až 1′). (Heleocharis acic. R. Br. Š. jehlovitá.) 7, 8. Poříčí, kraje rybničné. *Vr.*

15. Oddenek plazivý. Klásek podlouhlý neb kuželovitý, nejdoleji s 1—2 prázdnými plévami; pluchy hořejší přišpičaté. Zbytek čnělky jak dlouhý tak široký. 16.

Stébla v trsu hustém, 1-letém, nestejně dlouhá. Klásek vejčitý. Pluchy zaokrouhleně tupé, prázdné plévy žádné. Zbytek čnělky širší než dlouhý.

***S. ovatus** Roth. ⊙ 1—10″. (Heleocharis ovata R. Br. Š. vejčitá.) 6—8. Písečné břehy rybníků a řek. *Vr.*

16. ***S. palustris** L. Stéblo nasivělé, málo lesklé. Prázdné plévy 2, skoro vstřícné. Nažka dosti hladká. ♃. $^1/_2$—1$^1/_2$′. (Heleoch. palustris R. Br. Š. bahenní, palach.) 6—8. Mokřady, bařinná luka. *Vo.*

***S. uniglumis** Link. Stéblo trávozelené, lesklé. Prázdná pléva 1, dokonale objímavá. Nažka tečkovaná. ♃. (Š. jednoplevá.) 6—8. Mokré, zvlášť rašelinné louky. *Č. P. L. R. M. S.*

Míšenec. S. silvaticus-radicans (S. intermedius Čel.). Cís. louka u Prahy.

42. Eriophorum L. Suchopýř. Wollgras.

1. Klásek jeden konečný. 2.

Klásků více v kruželi okolíkovitém. Chlupy okvětní hojné, husté, rovné. 3.

2. **E. alpinum** L. Oddenek plazivý. Stéblo 3-hranné. Pošvy na dolejšku stébla otevřené, nejhořejší zavřené s štětinkovitou čepelí. Klásek chudokvětý, jeho nejdolejší plucha se zelenou špičkou. Chlupy okvětní nemnohé, řídké, kadeřavé. ♃. 2—3″, potom $^1/_2$—1′. (S. horský.) 5, 6. Rašeliny, zvlášť horské. *Č. Sh.* (Krkonoše) *Rk. Škb. Čv. M.* Jeseník.

E. vaginatum L. Oddenek hustě trsnatý. Stéblo oblé, nejdoleji s 1—3 úzkými pošvatými listy, hořeji se 2 nadmutými pošvami. Klásek mnohokvětý, pluchy vesměs blánovité. Chlupy okvětní četné, rovné. ♃. $^1/_2$ pak 1—2′. (S. pošvatý.) 4, 5. Rašeliny. *Č. Shp. R. Škb. M. S.* Jeseník, Beskýdy.

3. **E. gracile** Koch. Listy úzce čárkovito-kopinaté, žlábkovité, 3-hranné. Klásky 3—4; stopky jejich krátce plsnaté. Pluchy vejčité, zaokrouhlené. ♃. $^1/_2$—1$^1/_2$′. (E. triquetrum Hoppe. S. štíhlý.). 5, 6. Rašelinná luka, pořídku. *Č.* (*Sh.*) *Rhk. Čj. S.* u Widnavy.

***E. polystachyum** Roth. Listy čárkovito-kopinaté, ploché, s krátkou 3-hrannou špicí. Klásků 5—12; stopky jich srstnatě draslavé: vlna rovně uťatá. Pluchy zašpičatěné. ♃. 1—2′. (E. latifolium Hoppe. S. mnohoklasý.) 4, 5. Bařinná a rašelinná luka. *Vr.*

***E. angustifolium** Roth. Listy čárkovité, žlabovité neb skoro ploché, v dlouhou 3-bokou špici zúžené. Klásky 3—8, stopky jich hladké, vlna zaokrouhlená. Pluchy zašpičatěné. ♃. 1—2'. (S. úzkolistý.) 4, 5. Jako předešlý. *Vo.*

43. Schoenus L. em. Šášina.

S. nigricans L. Stébla v trsu, oblá, pošvatá; pošvy hořejší s čepelí svinutou, do polovice stébla sahající. Klásků 5—10 černohnědých ve svazku se 2 listeny, jichž vnější šikmo odstálý značně svazek přesahuje. ♃. $^1/_2$—1'. (Š. černavá.) 5, 6. Bařiny, rašeliny. *Č.* U Hiršberka (?), Mělníka, Lysé a Bilichova. *M.* Čeč, Uher. Hradiště.

† ***S. ferrugineus** L. Pošvy hořejší s čepelí nitkovitou, žlábkovitou, kratičkou. Klásky 2—3 ve svazku, jejž vnější ztuha přímý z obou listenů málo neb nijak nepřesahuje. ♃. $^1/_2$—1'. (Š. rezavá.) 5, 6. Bařiny, rašeliny. *Č.* U Slatinan, na Poděbradsku, u Lysé, Brandýsa, Všetat, Mělníka.

Míšenec. S. nigricans-ferrugineus (S. intermedius Brügger). Na Hrabanově u Lysé a u Mělníka mezi rodiči.

44. Rhynchospora Vahl. Hrotnosemenka.

Rh. alba Vahl. Oddenek trsnatý, bez výběžků. Klásky bělavé neb červeně naběhlé, v svazečnatém stejně vysokém vrcholíčku, jejž listeny namnoze nepřesahují. Štětinky zdělí nažky. Tyč. 2. ♃. $^1/_2$—1$^1/_2$'. (H. bílá.) 6—8. Bařinná a rašelinná luka. *Č. S. R. Špkb. M. S.*

† **Rh. fusca** R. et Sch. Oddenek plazivý. Klásky hnědé, nahloučené do vejčitého, strboulovitého květenství, jež listeny 1—2 přesahují. Štětinky mnohem delší než nažka. Tyč. 3. ♃. 4—9". (H. hnědá.) 6, 7. Bařinná luka. *Č. Sp.* (Doksy, Ouštěk) *Šb.* (Stráž).

45. Cladium P. Browne.

† **C. mariscus** R. Br. Stéblo listnaté, oblé, nahoře tupohranné. Listy ostře kýlnaté, na kýlu a krajích velmi ostré. Kružele dvakrát složené, konečné a úžlabní; klásky drobné, svazčité. ♃. 4'. (Schoenus mariscus L.) 7, 8. Rašelinné louky a příkopy. *Č.* Hrabanov u Lysé, Mělník.

46. Carex L. Ostřice. Segge.

1. Klásek jediný, konečný. 2.

   Klásky četné, 2-pohlavné (řídko některé jednopohlavné), sestavené v složitý klas, latu neb strboulek. Blizny dvě. 6.

   Klásků více, z pravidla konečný klásek (řídčeji 2—5 nejhořejších) prašný, řídko nahoře pestíkový, ostatní čistě pestíkové. 19.

2. Blizny 2. Nažky čočkovité. Listy štětinkovité. 3.

   Blizny 3. Nažka 3-boká. Listy úzce kopinaté neb čárkovité, ploché. Klásek obojpohlavný, nahoře prašný. 5.

3. Klásek z pravidla jednopohlavný. Pluchy na plodu stálé. Měchýřek žebrnatý, se zobánkem krátce 2-zubým, posléz rovnovážně odstálý. 4.

Klásek obojpohlavný, nahoře prašný. Pluchy za plodu opadalé. Měchýřek bez žeber, s uťatým, hladkým zobánkem, posléz zcela sehnutý, podlouhlý, k oběma koncům zúžený.

*C. pulicaris L. Oddenek trsnatý, stébla přioblá. Pluchy červenohnědé. ♃. 2″—1′. (O. blešní.) 5, 6. Luka rašelinná. *Č. L. R. Škb. M.* Uherské Hradiště, Jeseník.

4. *C. Davalliana Sm. Oddenek hustě trsnatý. Stébla 3-hranná, nahoře více méně drsná. Měchýřek podlouhle kopinatý, s prodlouženým zobánkem. ♃. 1/3—1′. (O. Davallova.) 4, 5. Luka rašelinná. *Č. P. L. S. R. Škb. M. S.*

C. dioica L. Oddenek tenký, plazivý. Stéblo přioblé, hladké. Měchýřek vejčitý, s krátkým zobánkem. ♃. 2—8″. (O. dvoudomá.) 4, 5. Luka rašelinná. *Č. Spv. Lsv. Rk. Šk. M. S.* velmi vzácně.

5. △ C. rupestris All. Pluchy za plodu trvalé, delší plodů. Měchýřek opak vejčitý, kratičce zobanatý, přímý, kožově žlutý. Zbytek čnělky nevyčnívající. Klásek vícekvětý. Stvol 3-hranný. ♃. 2—4″. (O. skalní.) 6, 7. Skály horské. *M.* Brünnelheide na Jeseníku.

C. pauciflora Lightf. Pluchy za plodu opadalé. Měchýřek čárkovitokopinatý, posléz zcela sehnutý, slámožlutý. Zbytek čnělky dlouhý, z měchýřka čnějící. Klásek chudokvětý. Stéblo přioblé. ♃. 3—8″. (C. leucoglochin L. fil. O. chudokvětá.) 6, 7. Rašeliny horské. *Č.* Sudety, Rudohoří, Šumava; v rovině u Čáslavi (?). *M. S.* Jeseník, Beskydy.

6. Oddenek trsnatý, krátké, přímé výhonky ženoucí, bez výběžků. 7.

Oddenek plazivý vyhání šupinaté výběžky. 16.

7. Klásek dole pestíkový, nahoře prašný. 8.

Klásek dole prašný, nahoře pestíkový. 11.

8. Pluchy rezavohnědé neb rezavožluté, s nervem nezeleným. 9.

Pluchy zelené neb jen částečně nahnědlé, aspoň se zeleným nervem. 10.

9. *C. teretiuscula Good. Oddenek volně trsnatý; pošvy jeho nelesklé, zvětralé, málo roztřepené. Stéblo dole přioblé, nahoře tupě 3-hranné, málo draslavé. Listy úzce čárkovité. Měchýřky skoro kulatě vejčité, obak vypouklé, lesklé, bezžebré neb vně slabě žebrnaté. ♃. 1/2—1 1/2′. (O. přioblá.) 5, 6. Rašelinná luka. *Č. Sph. Ls. R. Škb. Č. M.*

*C. paradoxa Willd. Oddenek hustě trsnatý; pošvy jeho nelesklé, nejdolejší ve vlákna roztřepené. Stéblo 3-hranné, draslavé. Listy úzce čárkovité. Měchýřky skoro kulato-vejčité, obak vypouklé, nelesklé, zřetelně žebrnaté. ♃. 1—2′. (O. odchylná.) 5, 6. Bařinná luka. *Č. L. Spjv. Škb. M. S.*

*C. paniculata L. Oddenek hustě trsnatý; pošvy jeho veliké, hnědé, lesklé, neroztřepené. Stéblo ostře draslavě 3-hranné. Listy šíře čárkovité, sivé. Měchýřek široce vejčitý, vnitř dosti plochý, vně žebrnatý neb skoro bezžebrý, slabě lesklý. ♃. 1—3′. (O. latnatá.) 5, 6. Bařinná, rašelinná místa. *Č. (P. Bk.) S. Lv. Rk. Šv. M. S.*

a) *squarrosa.* Klásky směstnané na větévkách květenství skoro přisedlých. Plody více rozestálé, větší, zřetelněji žebrnaté.

b) *elongata*. Dolejší větve laty prodloužené, dole nahé. Plody přímé, menší, ponejvíce skoro bezžebré.

10. ***C. muricata** L. Stéblo 3-hranné s boky plochými. Měchýřky vejčité neb vejčito-kopinaté, vnitř ploché, vně vypouklé, bezžebré. ♃. 1 až $1^1/_2$'. (O. měkkoostenná.) 5, 6. Lesy, porostlé stráně, a) b) *Vr*, c) pořídku.

a) *genuina*. Jazýček na straně čepele vzhůru vytáhlý, na přední straně pošvu přesahující, na kraji útloblanný. Klas hustý neb dole trochu přetrhovaný. Pluchy bledé. Měchýřky nazelenalé, kopinaté, na dolejšku houbovitým pletivem ztlustlé. (C. muricata Autt. rec.)

b) *lamprocarpa* Čel. Jazýček na straně čepele nízký, na přední straně pošvu nepřesahující, na kraji stlustlý. Klas dost hustý neb dole přetrhovaný. Pluchy nahnědlé. Měchýřky vejčité, dole sotva ztlustlé, kostrbatě odstálé, hnědé až načernalé, lesklé. (C. divulsa Autt., C. Pairaei F. Schultz.)

c) *divulsa* (Good.). Jazýček jak u b). Klas prodloužený, přetrhovaný, dole obyčejně trochu větvitý, trochu nící. Pluchy bledavé, plody vejčité, více vzpřímené.

***C. vulpina** L. Stéblo 3-hranné, s boky vydutými, velmi draslavé. Měchýřky vně podél žebrnaté. ♃. 1—3'. (O. liščí.) 5, 6. Příkopy, močály. *Vo.*

11. Listeny klásků šupinkovité neb jeden nejdolejší se štětinkovitou špičkou. 12.

Nejdolejší listeny 2—4 klásků listovité, stéblo daleko přesahující. 15.

12. Stéblo tupohranné, hladké neb jen nahoře trochu draslavé. Zobánek měchýřka krátce 2-zubý. 13.

Stéblo ostrohranné, drsné. Zobánek měchýřka nezřejmě vykrojený. 14.

13. ***C. leporina** L. Klásky vejčité až podlouhlé, sblížené. Pluchy 3-hranné, zdélí měchýřka. Měchýřky přímé, se širokou křídlovitou obrubou. ♃. $^1/_2$ až $1^1/_2$'. (O. zaječí.) 5—6. Mokrá luka, lesy, bařiny. *Vo.*

***C. echinata** Murr. Klásky skoro kulovaté, dosti sblížené. Pluchy vejčité, kratší než plod. Měchýřky kostrbatě odstálé, bezkřídlé, zobanaté. ♃. $^1/_2$—1'. (C. stellulata Good. O. ježatá.) 5, 6. Bařiny lesní a luční. *Vr.*

14. ***C. elongata** L. Klásky podlouhle válcovité, 5—10. Pluchy tupé, kratší než plod. Měchýřky odstálé, posléz skoro 2-řadě, kopinaté, v kuželovitý zobánek zúžené. ♃. 1—2'. (O. prodloužená.) 5, 6. Bařinná luka. ***Č.** *Lv. S. R. B. Špb.* ***M.***

***C. canescens** L. Klásky vejčito-podlouhlé, 4—7. Pluchy špičaté, málo kratší plodu. Měchýřky přímé, vejčité, krátce zobanité. ♃. 1—2'. (O. šedivá.) 5, 6. Bařiny lesní a luční, rašeliny. *Vr.*

15. ***C. remota** L. Klásky (6—10) dolejší velmi oddálené. Pluchy vejčité, trochu kratší než plody. Měchýřky vejčité neb vejčito-podlouhlé, skoro přisedlé, žebrnaté, zobanité. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (O. oddálená.) 5, 6. Bařiny a potůčky lesní. *Vr.*

***C. cyperoides** L. Klásky do strboulku směstnané. Pluchy kopinatošídlovité, mnohem kratší než plody. Měchýřky kopinaté, dlouhostopečné,

ploché, bezžebré, s dlouhým vláskovitě 2-klaným zobánkem. ⊙ 3‴—1½′. (O. šáchorovitá.) 6—9. Vlhké, pobřežní písčiny, zvlášť v rybničných krajinách. *Vr.*

16. Oddenek celý plazivý a šupinatý; z něho vycházejí zdánlivě postranní, listnatá, ostře 3-hranná stébla. 17.

Oddenek nejprv plazivý a šupinatý, pak v stéblo patrně konečné, příoblé, dole listnaté vybíhající. Klásky směstnané, nahoře ♂, dole ♀. 18.

17. ***C. brizoides** L. Klásky ve 2-řadém klase sblížené, dolejší ♂, nahoře ♀. ♃. (O. třeslicovitá.) 4, 5. a) V lesích, na bařinných lukách horních, b) ve stinných lesích, na vlhkých lukách, c) na suchých paloucích, výslunných návrších. *Vr.*

a) *genuina.* 1—2′. Listy 1‴ šir. Pluchy bělavé, se sivým středním pruhem. Měchýřky sivé, kopinaté, s křídlovitou obrubou až ku špičce zobanu sahající. (C. brizoides Autt.)

b) *curvata* (Knaf). ½—2′. Listy ½—1‴ šir. Pluchy bledě rezavohnědé se zeleným středním pruhem. Měchýřky trávozelené, kopinaté neb podlouhlo-kopinaté, s obrubou až ku špičce zobanu sahající. Přechází do c.

c) *Schreberi* (Schrank). 3‴—1′. Listy ¼—½‴ šir. Pluchy hnědé. Měchýřky podlouhlo-vejčité, s obrubou jen až ke zpodu zobánku sahající.

***C. disticha** Huds. Klásky (6—10) v klase podlouhlém, laločnatém, někdy 2-krát složeném, dolejší a nejhořejší celé ♀, neb tyto nahoře ♂, prostřední celé ♂, někdy dole ♀. ♃. 1—3′. (C. intermedia Good. O. dvouřadá.) 5, 6. Vlhká luka, příkopy. *Vr.*

18. **C. stenophylla** Wahl. Stébla na konci výběžků oddenkových svazčité nahloučená, do květenství málo ztenčená. Listy nasivělé. Zobánek měchýřka bylinný, na vnějších krajích trochu draslavý, na hřbetě do polou rezeklaný, vzadu toliko vykrojený. ♃. 3—8‴. (O. úzkolistá.) 4, 5. Palouky, suché pahorky. *Č.* U Oustí nad L., Mimoně, Budějovic. ***M.***

† **C. chordorrhiza** Ehrh. Stébla jednotlivá na konci šikmých prodloužených výhonků oddenkových, pod květenstvím silně ztenčená. Listy trávozelené, žlabovité. Zobánek měchýřka nahoře bělomázdřitý, po krajích hladký, na hřbetě skoro až dolů, vzadu do polou rozeklaný. ♃. ½—¾′. (O. dlouhokořenná.) 5, 6. Bažiny rašelinné. *Č.* u Třeboně; v Jizerských horách na Jizerské louce, ale již za hranicemi.

19. Blizny 2. Nažky čočkovité. Zobánek měchýřka kratičký, s ústím nerozděleným. 20.

Blizny 3. Nažky 3-boké. Zobánek měchýřka krátký neb žádný, ústí uťaté neb vykrojené. 26.

Blizny 3. Nažky 3-boké. Zobánek měchýřka prodloužený, zřetelně 2-laločný neb 2-zubý. 44.

20. Oddenek šupinatými výběžky plazivý. 21.

Oddenek hustě trsnatý, bez výběžků. 25.

21. Pošvy vždy celistvé, neroztřepené. 22.

Pošvy na dolejšku stébla veliké, červenohnědé, velmi dokonale v pevnou síťku vláken se roztřepující.

*C. **Buekii** Wimm. Stéblo nahoře ostré, skoro do polou listnaté. Klásky ♂ 2—3, ♀ čárkovito-válcovité. Měchýřky malé, trávozelené, vejčité, přisedlé, bezžebré. ♃. $1^1/_2$—2′. (O. Buekova.) 5. Luka u řek a potoků pořídku. *Č.* Polabí u Děčína, Litoměřic, Liblic, Kostelce, Čelakovic, Jizera u Mn. Hradiště, Votava u Písku. ***M.*** Vsetín.

22. Klásků ♂ několik. Listy čárkovité, ploché, 2—3‴ šir. Stéblo nahoře ostré, draslavé. 23.

Klásek ♂ ponejvíce jediný, konečný; ♀ sblížené, přisedlé neb nejdolejší krátce stopkatý. Stéblo nahoře hladké neb méně ostré. 24.

23. ***C. acuta** Fr. Klásky ♀ oddálené, dlouze válcovité, dolejší vynikle stopkaté, nící, naposled převislé. Pluchy špičaté, delší než plody. Měchýřky trochu nadmuté, eliptičné, nezřetelně žebrnaté, stopečkaté. ♃. 2—3′. (O. řízná.) 5, 6. Kraje vod, příkopy. *Vo.*

***C. tricostata** Fr. Klásky ♀ méně oddálené, přímé, krátce stopkaté. Pluchy přitupělé, asi zdélí plodů. Měchýřky vejčité, vnitř ploché, vně vypouklé a zřetelně 3-žebré. ♃. 1—2′. (O. trojžebrá.) 5, 6. Kraje vod, bařiny. *Vr.*

24. ***C. vulgaris** Fr. Stéblo štíhlé. Listy čárkovité, ohebné, jen asi 1‴ šir., ploché neb trochu žlabovité. Pluchy přitupé, kratší než plody, k dolejšku zúžené. Měchýřky vnitř ploské, vně vypouklé, žebrnaté. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (C. Goodenoughii Gay. O. obecná.) 5, 6. Mokrá luka, bařiny, vlhké lesy. *Vo.*

C. rigida Good. Stéblo tuhé, tvrdé. Listy čárkovito-kopinaté, tuhé, kýlnaté, nazpět ohnuté. Pluchy tupé, plody svým dolejškem zaobalující. Měchýřky smačknuté, vně vypouklé, bezžebré. ♃. $^1/_2$—1′. (C. saxatilis Wahl. O. tvrdolistá.) 6, 7. *Č.* Mokrá luka na hřebenech Krkonošů a Kladského Sněžníka. ***M.*** Jeseník.

25. ***C. stricta** Good. Stéblo silné a tuhé, dole objaté velikými, žlutohnědými, v dokonalou útlou síťku se třepícími pošvami, výše s několika tuhými listy, jichž dolejší řásně složené. Klásky ♀ válcovité. Měchýřky eliptičné, zevnitř žebrnaté, sivé, za sucha jako ojíněné. ♃. $1^1/_2$—3′. (O. tuhá.) 5, 6. Mokřady rašelinné, bařinná luka. *Č. Lsv. Sp. R. Bk. Škb.* ***M. S.***

C. caespitosa** L. Stéblo štíhlé a tenké, dole s několika plochými krátkými listy a ponachovělými pošvami, tyto v sporá, útlá, síťovitě spojená vlákénka se třepící. Klásky ♀ krátce válcovité až vejčité. Měchýřky okrouhlo-vejčité, bezžebré, světle neb špinavě zelené. ♃. 1—2′. (O. trsnatá.) 5. Rašelinná luka. *Č. L. Sp. Rt. Bk. Švkb.* ***M.

26. Měchýřky pýřité neb srstnaté. 27.

Měchýřky (aspoň v dospělosti) lysé, zřídka (C. glauca) v prvním mládí sporými chloupky drsné. 35.

27. Oddenek trsnatý, bez plazivých výběžků. 28.

Oddenek šupinatými výběžky plazivý, s konečnými stébly. 33.

28. Stébla k listnatým větvím oddenku konečná, dole též jen listnatá. 29.

Stébla k listnatým neukončeným větvím oddenku postranní, nejdoleji s pošvitou šupinou.

***C. digitata** L. Klásky ♀ čárkovité, řídkokvěté, nejhořejší zrovna pod ♂ kláskem, jej obyčejně přesahujíc. Listeny pošvaté. Pošvy listů krvavé. ⍳. 6—10″. (O. prstnatá.) 4, 5. Lesy. *Vr.*

29. Listeny pošvaté s kratičkou štětinkovitou neb zcela zakrnělou čepelí. 30.

Listeny nepošvaté neb jeden nejdolejší s kratičkou pošvou. 31.

30. ✗ **C. pediformis** C. A. Meyer. Stéblo 3-hranné, nahoře skoro huňatě drsné. Klásky ♀ čárkovité, hojno- a trochu řídkokvěté, častěji na vyniklé stopce, nejhořejší těsně pod ♂ kláskem. Pošvy listů hnědo-červené. ⍳. $^1/_2$—1′. (O. tlapovitá.) 5. *Č.* Na pískovci hory Rálska u Mimoně a na opuce v Malkovickém revíru u Smečna; u Řenčova, Peruce.

***C. humilis** Leyss. Stéblo tupohranné, hladké. Klásky ♀ 2—5-květé, stopky jich a zprvu klásky celé v pošvách listenů zavřené; nejdolejší listen hned nad zpodem stébla. Pošvy listů nachové. ⍳. 1—3″. (C. clandestina Willd. O. nízká.) 4, 5. Travnaté neb skalnaté stráně, na vápně. *Č. P. L. Sp. Rt. M.* jižnější.

31. Pošvy listů nahnědlé, bez síťky, posléz v rovnoběžná vlákna se rozpadávající. Měchýřek se zřetelným zobánkem. 32.

Pošvy listů nachově načervenalé, síťkou se třepící. Měchýřek namnoze skoro bezzobaný.

***C. montana** L. Klásek ♂ kyjovitý, jeho pluchy nikdy bělokrajné, pod ním (nejčastěji 1—2) ♀ velmi sblížené, přisedlé klásky, pluch tupých, namnoze černonachových. Listeny úplně nepošvaté, mázdrovité, nanejvýš nejdolejší se štětinovitou čepelkou. ⍳. 3 až 10″. (O. chlumní.) 4, 5. Světlé suché háje. *Vr.*

32. ***C. pilulifera** L. Starší pošvy listů v bledá vlákna rozpadlé. Klásek ♂ úzce čárkovitý, ♀ (nejčastěji 2—3) kulaté až vejčité, nejdolejší někdy kratičce stopkatý. Pluchy obojí hnědé, bělokrajné. Listeny zcela nepošvaté, mázdrovité. Měchýřek v zobánek sotva mázdrovitý náhle zašpičatělý. ⍳. $^1/_4$—$^3/_4$′. (O. kulkonosná.) 4, 5. Suché lesy. *Vr.*

***C. umbrosa** Host. Dolejší pošvy listů v čuprynu tenkých, světle hnědých vláken roztřepené. Klásek ♂ kyjovitý, ♀ vejčito-podlouhlé neb podlouhlé, nejdolejší krátce stopkatý. Pluchy bez kraje bělomázdřitého. Listeny dolejší kratičce pošvaté. Měchýřek zúžený v zobánek na konci mázdrovitý. ⍳. 1—$1^1/_2$′. (C. longifolia Host. C. polyrrhiza Wallr. O. stinná.) 4, 5. Světlé lupenaté háje, pořídku. *Č. P. L. Šk.* Pro *M.* pochybná.

33. Pošvy listů bez síťky. Listeny s kratičkou čepelí neb bezčepelné, nejdolejší krátce pošvatý. Klásek ♂ kyjovitý. 34.

Pošvy listů třepí se síťkou. Listeny listovité, nepošvaté neb nejdolejší kratičce pošvatý. Klásek ♂ válcovitý.

***C. tomentosa** L. Pluchy vejčité, bez bílého kraje. Měchýřek hustě krátce plsťnatý, skoro bezzobaný. Listy úzké, trávozelené. ⍳. $^1/_4$—1′. (O. plsťnatá.) 4, 5. Lesní neb vlhká luka, kraje lesů. *Č. P. L. Š. Rt. M. S.*

34. ***C. praecox** Jacq. Listy světle trávozelené. Klásky ♀ vejčito-podlouhlé neb podlouhlé, nejdolejší krátce stopkatý. Pluchy vejčité, tupé, častěji hrotité, aspoň ♂ bez bělomázdřitého kraje. Měchýřek zúžen v zobánek kratičký, na konci sotva mázdrovitý. ♃. $^1/_2$—1'. (C. verna Vill. O. ranní.) 4, 5. Suché lesy, vřesovinné pahorky. *Vo.*

***C. ericetorum** Poll. Listy krátké, tuhé, nasivělé. Klásky ♀ vejčité, přisedlé. Pluchy široce vejčité, zaokrouhlené, s bělomázdřitým, útle brvitým krajem. Měchýřek skoro bezzobaný. ♃. $^1/_4$—1'. (O. vřesovištní.) 4, 5. Lesní písčiny, bory, vřesoviny. *Č. L. Sp. R. Škb. M. S.*

35. Konečný klásek pravidelně nahoře ♀. Listeny skoro nepošvaté. 36.

Konečný klásek docela ♂. 37.

36. ***C. Buxbaumii** Wahl. Oddenek výběžkatý. Listy dlouhé, nasivělé. Pošvy s útlou síťkou. Klásky skoro přisedlé. Pluchy dlouze zakončité, kaštanové. Měchýřek eliptičný, žebrnatý. ♃. 1—2'. (O. Buxbaumova.) 4, 5. Bařinná luka. *Č. L. Sp. Rt. Škb. M. S.*

C. atrata L. Oddenek trsnatý, bez výběžků. Listy tuhé, trávozelené. Pošvy v síťku neroztřepené. Klásky často krátce stopkaté neb nejdolejší déle stopkatý a nící. Pluchy přítupé neb špičaté. Měchýřek opakvejčitý neb podlouhlý, bezžebrý. ♃. $^1/_2$—1$^1/_2$'. (O. černavá.) 6—8. *Č.* Trávnaté hole vyšších Krkonošů. *M.* Jeseník.

37. Oddenek plazivý, výběžkatý. 38.

Oddenek trsnatý, bez výběžků. Listeny pošvaté. 42.

38. Listeny nepošvaté neb nejdolejší krátkopoševný. 39.

Listeny pošvaté, listovité.

***C. panicea** L. Listy ploché, sivé. Klásky ♀ 1—3, oddálené, trochu řídkokvěté, stopkaté, přímé. Pluchy bělavokrajné. Měchýřek opakvejčitý, 3-boký, útle tečkovaný, se zobánkem kratičkým uťatým. ♃. $^1/_2$ až 1$^1/_2$'. (O. prosová.) 5, 6. Vlhká a bařinná luka. *Vr.*

39. Klásky ♀ více méně oddálené, hojnokvěté, stopkaté. 40.

Klásky ♀ velmi sblížené, chudokvěté, přisedlé.

***C. supina** Wahl. Listy úzce čárkovité, žlabovité. Listeny blánovité, nejdolejší namnoze se štětinovitou čepelí, docela nepošvaté. Pluchy rezavohnědé, široce bělokrajné. Měchýřek hladký a lesklý, se zobánkem na konci mázdrovitým a 2-laločným. ♃. 2—8''. (O. lehavá.) 4, 5. Trávnaté úklony, suché háje. *Č. P. Lz. Sj. Rt. M.* jižnější.

40. Klásky ♀ na dlouhých niťových stopkách nící. Měchýřek stopkatý, smačknutý, zcela lysý a hladký, v kratičký zobánek náhle přišpičatěný. 41.

Klásky ♀ na vyniklé stopce přímé neb nejdolejší převislý. Měchýřek obak vypouklý, bezžebrý, jemnými chloupky zvlášť v mladosti drsný, bezzobaný.

***C. glauca** Murray. Listy ploché, tuhé, sivé. ♃. $^1/_2$—1$^1/_2$'. (C. flacca Schreb. O. sivá.) 4, 5. Bařinná luka, lesní bařiny, příkopy. *Vr.*

41. **C. limosa** L. Výběžky daleko plazivé. Listy úzce čárkovité, žlabovité neb svinuté, sivé. Klásky ♀ 1—2. Měchýřek zevnitř silně 5-žebrý,

sivý. Pluchy červenohnědé neb rezavé. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (O. b a ž i n n á.) 5, 6. Rašeliny. *Č. Lv. Sph.* (Krkonoše, Jizerské hory.) *Rk. Šhb. M. S.* Jeseník.

⁂ **C. irrigua** Sm. Výběžky dosti krátké. Listy čárkovité, ploché, trávozelené. Klásky ♀ 2—3. Měchýřek skoro bezžebrý, trávozelený. ♃. $^1/_2$'. (O. z a v l a ž o v a n á.) 6, 7. *Č.* Bařiny Krkonošův a Šumavy.

42. Stéblo ostře 3-hranné. Listy ploché. Klásky ♀ hustokvěté. Pluchy bez bílého kraje. 43.

Stéblo tupohranné. Listy úzce čárkovité, trochu žlábkovité. Klásky ♀ chudo- a řídkokvěté. Pluchy zaokrouhlené, široce bělomázdřité.

C. capillaris L. Listeny dlouze pošvaté. Klásky na vláskovitých, chlupatě drsných stopkách převislé. Měchýřek eliptičně kopinatý. ♃. 3—7''. (O. v l á s k o v i t á.) 6, 7. *Č.* Skály nejvyšších Krkonošů, pořídku. *M.* Velký Kotel na Jeseníku.

43. ***C. pallescens** L. Listy trávozelené, roztroušeně chlupaté. Listeny krátce pošvaté. Stéblo nahoře na hranách krátce mrtnaté. Klásek ♂ kyjovitý, žlutavý; klásky ♀ 2—3, vejčité, neb podlouhlé, přímé neb nejdolejší posléz nící. Pluchy vejčité, špičaté. Měchýřek skoro bezzobaný, s ústím uťatým. ♃. $^1/_2$—1'. (O. b l e d á.) 5, 6. Lesy a lesní luhy. *Vo;* β. na Krkonoších.

β. *alpestris* Čel. Listy lysé, jen nejdolejší a jich pošvy krátce pýřité; hrany na hořejšku stébla ostré, ale lysé; klásek ♂ malý, úzký, čárkovitý, bledý.

C. pendula Huds. Listy široké, tuhé, lysé, sivozelené. Listeny dolejší listovité, pošvaté. Klásky 4—7, čárkovito-válcovité, dolejší nící. Pluchy vejčito-kopinaté, hrotité. Měchýřek malý, zúžený v zobánek krátký, bělomázdřitý. ♃. 2—4'. (C. maxima Scop. O. p ř e v i s l á.) 5, 6. Vlhké horní lesy. *Č. Sph. Sh.* (Čerchov). *M. S.* hlavně na Beskydech.

44. Měchýřky lysé neb jen kratičkými roztroušenými chloupečky šerpivé. 45.

Měchýřky chlupaté. Oddenek plazivý. 59.

45. Oddenek trsnatý, bez výběžků. 46.

Oddenek s plazivými výběžky. 53.

46. Klásky převislé. Zobánek měchýřka po krajích hladký, se zuby vláskovitě zašpičatěnými. 47.

Klásky přímé. Zobánek měchýřka po krajích brvkatě draslavý, se zuby tupými neb špičatými. Listeny pošvaté. 48.

47. ***C. silvatica** Huds. Stéblo tupě 3-hranné, hladké. Listeny dolejší dlouze pošvaté. Klásky ♀ řídkokvěté. Pluchy vejčito-kopinaté, špičaté. Měchýřky přímé, eliptičně 3-boké, bezžebré. ♃. 1—3'. (O. l e s n í.) 5, 6. Ve vlhkých lesích hornatějších. *Vr.*

***C. pseudo-cyperus** L. Stéblo ostře 3-hranné a drsné. Listeny nepošvaté neb nejdolejší krátce pošvatý. Klásky ♀ hustokvěté. Pluchy kopinaté, se špicí čárkovito-šídlovitou, brvitě drsnou. Měchýřky posléz skoro rovnovážně odstálé, vejčito-kopinaté, vynikle žebrnaté. ♃. 1—3'. (O. n e d o š á c h o r.) 5, 6. Po kraji vod. *Č. L. Spjv. R. Š. Č. M. S.*

48. Plody zralé přímo odstálé. 49.

Plody zralé rovnovážně odstálé.

*C. **flava** L. Klásky ♀ přisedlé neb na stopce v pošvě zavřené, vejčité neb kulaté. Listen nejdolejší obyčejně delší než stéblo, rovnovážně odstálý neb sehnutý. Měchýřky vejčité, natouklé, žebrnaté. ♃. 1‴—1′. (O. r u s á.) 5, 6. Rašelinná luka, lesní bařiny a příkopy. *Vr.* c) nejhojnější, b) pořídku: *Č. L. Sp.*

a) *genuina*. Měchýřky asi 2‴ dl., dozralé žluté se zobánkem čárkovitým, 1‴ dlouhým a namnoze sehnutým. Listy světle zelené, stéblo dosti ostře 3-hranné.

b) *lepidocarpa* (Tausch). Měchýřky menší, šířeji vejčité, se zobánkem jen $^1/_2$‴ dl., sehnutým; klásky více zaokrouhlené. Jinak jak před.

c) *Oederi* (Ehrh.). Měchýřky malé, jen 1—1$^1/_2$‴ dl., zelenavé, se zobánkem o polovice kratším a namnoze rovným; klásky často směstnané. Listy trochu namodrale zelené, stéblo tupohranné.

49. Listy a listeny kratší než stéblo. 50.

Listy ztuha přímé, jakož i listeny delší než stéblo. 52.

50. Listy stébelní nad lonskými postupně kratší. Měchýřek zcela lysý. 51.

Stéblo nad lonskými přízemními listy nese dlouhopoševné, krátkočepelné, výše pak opět delší listy. Měchýřek roztroušenými kratičkými chloupky posázený, 3-hranně vejčitý, s krátkým, krátce 2-zubým, vně trochu drsným zobánkem.

C. brevicollis DC. V hustých trsech; listy šedozelené, lysé. ♃. 1—2′. (O k r á t k o š i j n á.) 6. Světlé lesy a kopce. *Č.* Na Jičínsku?

51. *C. **Hornschuchiana** Hoppe. Oddenek volně trsnatý, krátké, oblouk ovité výhonky ženoucí. Pluchy kaštanové, přítupé, široce bělomázdřité, hladké, bez hrotu. Měchýřek bledě trávozelený, pak žlutavý, neskvrnatý; zuby zobánku odstálé, na ústním okrají bělomázdřité a lysé. ♃. 1′. (C. fulva Autt. O. H o r n s c h u c h o v a.) *Č.* Rašelinná luka, bařiny v *Lsv. M.* pořídku.

*C. **distans** L. V hustých trsech. Pluchy namnoze s krátkým brvkatým hrotem, s bílým krajem uzoučkým neb žádným. Měchýřek špinavě bledozelený, namnoze červeně skvrnatý; zuby jeho trochu rozestálé, bylinné, na ústním okrají brvkatě drsné. ♃. 1—1$^1/_2$′. (O. o d s t á l á.) 5, 6. Bařinná místa, luka rašelinná. *Č. P. L. Spv. R. M. S.*

52. *C. **secalina** Wahl. Klásky ♀ podlouhlé, nejčastěji rozvětvené, tedy 2—4 pospolu v paždí listenu. Pluchy ♀ široce bělomázdřité, namnoze s krátkým brvkatým hrotem, ♂ 3-hranné, přišpičatěné. Měchýřek podlouhle eliptičný, zuby jeho na kraji ústním úzce mázdřité a lysé. Nažka podlouhlá, smačknutě přioblá, černavá. Kštice vláken nezřejmá. ♃. $^1/_2$—1′. (O. ž i t n á.) 5, 6. Na úhorech: *Č. Lsz.* (u Budyně, Lovosic, Počerad a Židovic, Zaječic, Velvar, Všetat.) *M.* Brno.

△ C. **hordeiformis** Thuill. Klásky ♀ vždy jednotlivé v paždí listenu. Pluchy ♂ okrouhle tupé, velmi široce suchomázdřité. Měchýřek přes 2krát větší než u před. Nažka opakvejčitá, 3-hranná, hnědá. Nervy

listů zvetšelých činí zřetelnou kštici. ♃. 1—$1^1/_2$'. (C. hordeistichos Vill. O. ječmenovitá.) 5, 6. Příkopy, slatiny, zvláště slané. ***M.*** jižnější.

53. Listeny dlouze pošvaté. Klásek ♂ 1, řídko dva. 54.

Listeny nepošvaté neb jen nejdolejší kratičce pošvatý. Klásky ♂ pravidelně 2 neb více. 56.

54. Listy lysé. 55.

Listy po kraji a silnějších žebrech roztroušeně chlupaté.

C. pilosa** Scop. Klásky volnokvěté na stopkách chlupatých. Měchýřek 3-boký, opakvejčitý, silně žebrnatý; zobánek vně hladký, nahoře mázdřitý, 2-laločný neb 2-zubý. ♃. 1—$1^1/_2$'. (O. chlupatá.) 4, 5. Světlé horní lesy. ***Č. Na Medníku u Davle; u Pardubic, Chocně a Litomyšle. ***M. S.***

55. **C. vaginata** Tausch. Klásky ♀ trochu volnokvěté, 2—3. Pluchy vejčité, špičaté. Měchýřky bezžebré; zobánek mírně dlouhý, vně hladký, nahoře mázdřitý, 2-laločný. ♃. 1'. (C. sparsiflora Steud. O. pošvatá.) 6, 7. Vlhké, trávnaté úklony Krkonošů; velmi vzácná. ***M.*** Jeseník.

C. Michelii** Host. Klásky ♀ dosti volnokvěté, 1—2. Pluchy podlouhlé, s drsným hrotem. Měchýřky slabě žebrnaté; zobánek dlouhý, čárkovitý, vně draslavý, špičatě 2-zubý. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (O Micheliova.) 5, 6. Lesnaté stráně. ***Č. P. L. Sp. Rt. M. jižnější.

56. Měchýřky nafouklé, dozralé zelenavožluté neb žluté, jich zobánek prodloužený s 2 zuby vláskovitě zašpičatěnými. 57.

Měchýřky kuželovité, přióble 3-boké, kožovité, posléz hnědé; zobánek krátký s 2 špičatými zuby. 58.

Měchýřky smačknutě 2-stranné, vejčité neb vejčito-podlouhlé, sivé, žebrnaté, se zobánkem krátkým, krátce 2-zubým.

***C. paludosa** Good. Pošvy listů v síťku roztřepené. Pluchy kopinaté, špičaté neb v drsný hrot zašpičatěné. ♃. 3—4'. (O. kalužní.) 5, 6. Mokřady, příkopy, břehy. *Vr.*

57. ***C. vesicaria** L. Stéblo ostře 3-hranné, ponejvíce drsné. Listy trávozelené; pošvy dolejších se zřetelnou síťkou. Měchýřky přímo odstálé, vejčito-kuželovité, v zobánek poznenáhlu zúžené. ♃. 1—2'. (O. puchýřitá.) 5, 6. U vod, v příkopech, bažinách. *Vo.*

***C. ampullacea** Good. Stéblo tupě 3-hranné, nejčastěji hladké. Listy sivé, úzce čárkovité; pošvy bez zřetelné síťky. Měchýřky skoro rovnovážně odstálé, kulovito-vejčité, v úzký zobánek náhle zúžené. ♃. 1—2'. (O. bublinatá.) 5, 6. Bařiny, rašeliny, příkopy vodní. *Vr.*

58. ***C. riparia** Curt. Listy široce čárkovité, sivé. Klásky ♀ 2—5, dolejší stopkaté, často nící; jich pluchy s dlouhým drsným hrotem. Měchýřky žebrnaté, až 3''' dl., nažku ostře 3-hrannou volně obkličující. ♃. 2—3'. (O. pobřežní.) 5, 6. U vod. ***Č. L. S. R. B. Šb. M. S.***

C. nutans Host. Listy úzce čárkovité, trávozelené. Klásky ♀ 2—3, nejdolejší déle stopkatý, přímý; jich pluchy útle zašpičatěné. Měchýřky podél rýhované, nažku velkou, tupě 3-hrannou dosti ztuha obkličující. ♃. 1—2'. (O. rýhovaná.) 5, 6. U příkopů, kalužin, pořídku. ***Č.*** *Lz. Rt. Sv.* ***M.*** Břeclav.

59. ***C. filiformis** L. Listy úzce čárkovité, svinuté, lysé, nasivělé; pošvy červenavě hnědé, s útlou síťkou. Klásky přisedlé neb nejdolejší krátce stopkatý. Listeny s kratičkou pošvou neb nepošvaté. Měchýřky s plochými žebry, krátce plsťnaté. ♃. 2—3'. (O. nitkolistá.) 5, 6. Rašeliny, bařiny. *Č. Sph. Lsv. Rhk. Shb. M.*

***C. hirta** L. Listy ploché, šíře čárkovité, nejčastěji chlupaté; pošvy bez síťky. Klásky stopkaté. Listeny dlouze pošvaté. Měchýřky silně žebrnaté, šedochlupaté. ♃. $^1/_2$—2'. (O. srstnatá.) 5, 6. Vlhké písčiny, cesty, příkopy. *Vo.*

Míšenci.

C. paniculata-teretiuscula. ***M.*** Bzenec.

C. Hornschuchiana-Oederi (C. fulva Good. p. p.). ***Č.*** Hrabanov u Lysé.

14. Řád. **Gramineae** Juss. Trávy (str. 8).

Rozbor rodů.

1. Květy vesměs různopohlavné, prašníkové klásky v konečné, prutnaté latě; pestíkové klásky jednokvěté v palicovitých klasech, v úžlabí dolejších listů postavených. Čnělky dlouhé, nitkovité. **Zea 47.**

Květy vesměs neb po většině obojaké. 2.

2. Klásky stopkaté, v latách neb hroznech. 3.

Klásky nestopkaté neb postranní krátkostopečné, po 3 (2—4) na výkrojcích osy celého klasu. 35.

Klásky nestopkaté, v klase jednoduchém, zřídka doleji složitém, jednotlivé na výkrojcích osy klasové. 36.

3. Klásky 1-květé, zřídka s rudimentem druhého květu. 4.

Klásky 2—vícekvěté. 14.

4. Pluchy a plévy po hřbetě smačknuté. 5.

Pluchy válcovité, oblé, ztvrdlé, vnější s předlouhou, dole článkem s ní spojenou, kolénkatou osinou. Plévy 2 delší než plucha (bez osiny). **Stipa 53.**

Pluchy a plévy se stran smačknuté, blánovité neb bylinné, neztvrdlé. 8.

5 Klásky mnohomanželné, po 2—3 pospolu, z nichž konečný přisedlý se 2—3 plévami, s květem obojakým, jehož plucha tenkoblanná, osinatá, neb na pouhou osinu zakrnělá; 1—2 postranní klásky s květem prašným. **Andropogon 48.**

Klásky všecky s kvítkem obojakým a s 2—3 nestejnými plévami, z nichž nejdolejší mnohem menší, často přemalinká; nejhořejší pak někdy přechovává květ prašný bez plušky. Čnělky prodloužené z konce neb pod koncem pluchy vycházející. 6.

Klásky všecky s kvítkem obojakým a 2 plévami. Plucha i pluška chruplavkovité, plod ztuha zaobalující. Čnělka krátká s bliznami nad zpodkem pluch stranou vycházejícími. **Milium 52.**

6. Plévy 2, hoření kožovitá, na žebrech háčkatými ostny posázená, dolení mnohem menší, blánovitá. Pluchy blánovité, bezosinné. **Tragus 49.**

Plévy 3, lysé neb chlupaté až štětinkaté, ale bezostenné. Plucha chruplavkovitá, bezosinná. 7.

7. Na zpodu květných stopek draslavé štětinovité pastopky, totiž stopky bezkvětné. **Setaria 51.**

Všecky stopky květenství květonosné. **Panicum 50.**

8. Plévy žádné. Plucha blánovitá, osinatá, pluška menší, 2-klaná. Tyč. 2. Blizny prodloužené, z konce květu čnějící. **Coleanthus 55.**

Plévy přemalinké, nepatrné, šupinkovité. Pluchy obě papírovité, asi stejně dlouhé. Tyč. 3—6. Blizny ze zpodu pluch vycházející. **Oryza 54.**

Plévy 4. Blizny prodloužené, z konce pluch čnějící. 9.

Plévy 2 vyvinuté. 10.

9. Vnější 2 plévy delší pluch, 2 vnitřní malé, šupinovité, bezosinné. Tyč. 3. **Phalaris 62.**

Vnější 2 plévy nestejné, hořejší z nich delší než 2 vnitřní; z těchto dolejší pod koncem, hořejší pod prostředkem hřbetu osinatá. Tyč. 2. **Anthoxanthum 63.**

10. Klásky ve stažené klasovité latě neb hroznu. Blizny z konce pluch čnějící. 11.

Klásky krátkostopečné střídavě na dolejší straně 3-bokých, prstnatě (okolikovitě) sestavených os vetknuté. Čnělka dlouhá s bliznami kropáčkovitými, pod koncem pluch vystupujícími. **Cynodon 58.**

Klásky dlouhostopečné v latě rozkladité. Blizny na krátké čnělce nad dolejškem pluch stranou vynikající. 13.

11. Plévy častěji dole srostlé. Plucha ze hřbetu osinatá. Pluška chybí. **Alopecurus 59.**

Plévy prosté. Plucha bezosinná; pluška vyvinutá. 12.

12. Plévy na konci šikmo uťaté. Pluška 2-zubá. Šupinky okvětní 2. **Phleum 60.**

Plévy kopinaté, špičaté, trochu kratší pluch. Pluška nedělená. Šupinky okvětní žádné. **Crypsis 61.**

13. Pod pluchami 2 málo znatelné kratičké svazečky chloupků. **Agrostis 56.**

Pod pluchami 2 prodloužené, posléz ze květu vyčnívající svazky chlupů. **Calamagrostis 57.**

14. Plévy veliké, hořejší zdélí nejbližší pluchy neb delší. 15.

Plévy obě kratší než nejbližší pluchy. 23.

15. Blizny prodloužené, nitkovité, z konce květu vycházející. Klásky dlouhostopečné, v rozevřené latě, 3-květé; 2 dolejší květy prašné, s 3 tyčinkami, často osinaté, nejhořejší obojaký, se 2 tyčinkami, bezosinný. **Hierochloa 64.**

Blizny stranou nad zpodem pluch vycházející. 16.

16. Pluchy všech aneb některých květů v klásku s osinou ze hřbetu. 17.

Pluchy všecky bezosinné aneb s osinou konečnou. 22.

17. Klásek 2-květý; jeden kvítek obojaký bezosinný, druhý prašný s osinou hřbetní. 18.

Klásek 2—vícekvětý; všecky květy obojaké. 19.

18. Hořejší stopkatý kvítek prašný neb zakrnělý, jeho plucha tupá. Obilka lysá, se stran smačknutá, nebrázděná. **Holcus 66.**

Dolejší přisedlý kvítek prašný, jeho plucha na konci 2-klaná. Obilka chlupatá, od hřbetu smačknutá, na vnitřní straně s podélnou rýhou. **Arrhenatherum 67.**

19. Osiny v polou článkované, na článku chlupaté, s koncem kyjovitým. Klásek 2-květý. Plévy skoro stejné. Pluchy zašpičatělé, celé. Plod lysý, na vnitřní straně s rýhou. **Corynephorus 72.**

Osiny nečlánkované s koncem štětinovitě ztenčeným. 20.

20. Nejdolejší plucha celá, s konečnou rovnou osinou, 1—2 hořejší v 2- až 3-květém klásku na konci 2-klané, se hřbetní kolínkovitě prohnutou osinou. Plévy velmi nestejné. Obilka lysá, na vnitřní straně s rýhou. **Ventenata 68.**

Pluchy všecky neb aspoň dolejší se hřbetní osinou, 2-klané. 21.

Pluchy všecky se hřbetní rovnou štětinkovitou osinou, na konci zoubkované. Klásky 2—3květé. Plévy skoro stejné, asi zdélí květů. Obilka lysá, od hřbetu smačknutá, na vnitřní straně ploská. **Aira 71.**

21. Obilka se stran smačknutá, bez rýhy. Plévy nestejné. Plucha ve 2 vláskovité špice rozeklaná. **Trisetum 70.**

Obilka na vnitřní straně s rýhou. Plévy skoro stejné neb trochu nestejné. Plucha 2-klaná. **Avena 69.**

22. Klásek 2—3-květý, nejhořejší kvítek jalový, uzavírající někdy třetí neb čtvrtý nevyvinutý kvítek. Plucha na hřbetě oblá, na konci celá, tupá. **Melica 75.**

Klásek 2—5-květý, všecky kvítky obojaké, dokonalé. Plucha na hřbetě oblá, na konci 2-zubá, mezi oběma zuby s třetím zubem neb osinou. Pluška celá. **Danthonia 74.**

23. Čnělka žádná neb kratičká; blizny prodloužené, nitkovité, z konce pluchy vycházející. Klásky kratičce stopkaté, v klasovitě stažené latě, 2—3-květé; květy všecky obojaké. Plucha na konci 3—5-zubá. **Sesleria 65.**

Čnělky prodloužené, blizny kropáčkovité, v prostřední výšce pluch vycházející. Nejdolejší květ klásku 3—7-květého prašný, nahý, ostatní obojaké, na dolejšku s dlouhými chlupy. **Phragmites 76.**

Čnělky krátké, blizny na dolejšku pluch vynikající. Květy všecky obojaké, nahé neb dole kratičkými chloupky obdané. 24.

24. Vedle každého úrodného, 2—5-květého klásku jest hřebenitý jalový klásek z prázdných tuhých plev jakožto pokrývka. **Cynosurus 77.**

Všecky klásky úrodné a květonosné. 25.

25. Pluchy na hřbetě se stran smačknuté, kýlnaté. 26.

Pluchy na hřbetě oblé. 29.

26. Plucha uťatá neb vykrojená, bezosinná; pluška uťatá neb zoubkovaná. Plévy velmi nestejné. Pošvy listů otevřené. Klásky krátce stopkaté, směstnané. **Sclerochloa 79.**

Plucha špičatá, hrotitá neb krátce osinatá. 27.

27. Osa klásku v čas zralosti zůstává celá, leč pluchy jednotlivé od ní opadávají. Plucha na konci celá, bezosinná, pluška celá. **Eragrostis 81.**

Osa klásku v čas zralosti se rozpadává v články, na nichž jednotlivé pluchy a plušky státi ostávají. Pluška 2-klaná neb 2-zubá. 28.

28. Plucha na konci celá, špičatá, leč bezosinná. Plévy dosti stejné. Klásky ve volné latě dlouženi stopkaté. Pošvy listů skoro zcela otevřené neb až do polovice, zřídka výše (Poa sudetica) zavřené. **Poa 80.**

Plucha na konci celá a zakončitá neb 2-zubá a krátce osinatá. Plévy dosti stejné, nemnoho kratší než pluchy. Klásky v klasovitě stažené, válcovité latě. Pošvy listů otevřené. **Koeleria 73.**

Plucha na konci celá neb vykrojená, krátce osinatá. Plévy velmi nestejné, dolení mnohem kratší pluch. Klásky na jedné straně trochu vyduté, na větvích laty více méně směstnané. Pošvy listů zavřené. **Dactylis 78.**

29. Pluchy (vnější) široce vejčité, člunkovité, na konci tupé, v klásku srdčitovejčitém, 3—mnohokvětém. **Briza 82.**

Pluchy z břichatého dolejška kuželovité, na konci tupé, v klásku kuželovitém, 2—5-květém. **Molinia 83.**

Pluchy podlouhlé, na konci uťaté neb příokrouhlé. 30.

Pluchy kopinaté neb eliptičné, špičaté neb krátce 2-klané, z konce neb trochu pod koncem osinaté neb bezosinné. 33.

30. Kvítky v klásku 2 neb 1 dolejší plodné, obojaké, hoření 1—2 jalové, z pluch uťatých, kornoutovitě svinutých, jakýs kyjovitý, stopkatý rudiment dělajících. **Melica 75.**

Kvítky klásku 2—více, všecky stejné, z pluch stejnotvárných. 31.

31. Klásek 2-květý. Plévy malé a široké, hoření větší 3-žilná, uťatá a vyhlodávaně zubatá. Plucha 3-žilná; pluška uťatá neb vykrojená. Pošvy listů do polovice výšky zavřené. **Catabrosa 84.**

Klásek 3—vícekvětý. Plévy 1-žilné. Plucha 5– 7-žilná, pluška 2-zubá. 32.

32. Blizny s jednoduchými papilami. Plucha nezřetelně 5-žilná. Pošvy listů z největší části otevřené. **Atropis 85.**

Blizny s papilami rozvětvenými. Plucha 7—9-žilná. Pošvy listů až nahoru zavřené. **Glyceria 86.**

33. Čnělky vyniklé z konce semeníka ponejvíce lysého. Pošvy listů stébelních rozčísnuté. 34.

Čnělky vyniklé doleji pod chlupatým koncem semeníka. Pošvy listů stébelních zavřené. **Bromus 89.**

34. Klásky v latě, zřídka v hroznu jednoduchém, dlouženi stopkaté, na ose květenství 3-hranné. Pluška útle brvitá. **Festuca 87.**

Klásky krátce stopkaté, v hroznu skoro klasovitém, na ose květenství 2-stranné. Pluška tuhými chlupy hřebenitě brvitá. **Brachypodium 88.**

35. Klásky 1-květé s pastopečkou neb někdy s rudimentem druhého květu (jenž se zřídka v dokonalý druhý květ vyvinuje). Plévy čárkovitošídlovité, na vnější straně klásků vedle sebe, s pluchami do mediány postavenými se křižujíce. **Hordeum 94.**

Klásky vícekvěté. Plévy kopinaté, téměř ve stejných řadách s pluchami, tyto postranní. **Elymus 93.**

36. Klásky 1-květé, ponořené do výkrojků osy klasové. Plévy žádné. Čnělka 1, prodloužená, z konce květu vycházející. **Nardus 96.**

Klásky 2—mnohokvěté. Plévy 1—2. Blizny 2, z dolejška květu vycházející. 37.

37. Pluchy s osinou na dolejšku kroucenou ze hřbetu. **Gaudinia 95.**

Pluchy bez osiny neb s osinou konečnou. 38.

38. Klásky pobočné úzkou hranou k ose klasu obrácené, tudíž všecky v jedné ploše položené, o jedné vnější plévě; konečný klásek o 2 plévách. **Lolium 92.**

Klásky pobočné širokou plochou k ose klasu obrácené, tudíž v rozličných plochách, všecky o dvou plévách. 39.

39. Klásky 2-květé. Plévy šídlovité. **Secale 91.**

Klásky 3—mnohokvěté. Plévy vejčité neb kopinaté. **Triticum 90.**

47. Zea L. Kukuřice.

† **Z. mais** L. Listy široce kopinaté, roztroušeně chlupaté. Klásky ♂ v konečné latě; klásky ♀ v klasu úžlabním, potom v palici plodní se měnícím. ☉ 3—8′. (Turecká pšenice. Mais.) 7, 8. Pěstuje se.

48. Andropogon L. Vousatka.

A. ischaemum** L. Pošvy listů lysé, obak v ústí se svazečkem chlupů. Větve laty (5—10) prstnatě sestavené, dlouze chlupaté. Klásky zelené a brudnofijalové; obojaký místo pluchy s dlouhou kroucenou osinou. ♃. 1—2′. (V. obecná.) 7, 8. Suché meze, pastvy, úklony. *Č. P. L. Sjp. Rt. Špvk.* ***M.

49. Tragus Hall. Bodloplev.

△ **T. racemosus** Desf. Stébla rozkladitě položená. Listy štětinatobrvité. Lata úzká, hroznovitě stažená, z větviček krátkých o 2—3 kláscích vejčito-kopinatých, namnoze brudně nafijalovělých. ☉ 3—8″ dl. (Cenchrus racem. L. B. hroznatý.) 7—9. Lada, kopce. ***M.*** u Brna, Znojma, z Uher zavlečený.

50. Panicum L. Proso.

1. Klásky podvojné, jeden déle, druhý kratčeji stopkatý, na plochých, prstovitě sblížených vřetenech jednostranné. Plévy bezosinné, nejdolejší přemalinká. 2.

Klásky roztroušené v rozkladité neb trochu stažené latě. Nejdolejší pléva o polovic kratší druhých. 3.

2. *P. glabrum Gaud. Stébla namnoze položená. Listy i pošvy lysé neb velmi spoře na ústí chlupaté. Vřetena laty po 2—5, rozpřažená; klásky eliptičné. Plucha skoro celá zakrytá druhou plevou. ⊙ 1″—1′. (Rosička holá.) 7—9. Píščitá role, cesty, poříčí. *Vh.*

*P. sanguinale L. Stébla z položeného dolejška kolínkem vystupující. Listy i pošvy chlupaté. Vřetena laty po 2—12, přímo odstálá; klásky eliptičně kopinaté. Plucha jen as do polou zakrytá druhou plevou. ⊙ 3″—2′. (R. krvavá, rosa. Bluthirse.) 7—9. Písčiny poříční, rolní a zahradní. *Č. P. L. Rt. M.* a) ve východních Čechách též se sije.

a) *vulgare*. Kraj třetí plévy jemně brvitý.

b) *ciliare* (Retz sp.). Kraj třetí plévy kromě jemných chloupků též tuhými štětinami brvitý.

3. † P. miliaceum L. Listy i s pošvami dlouze chlupaté. Lata rozkladitá, převislá. Plévy špičaté, bezosinné. ⊙ 1—3′. (Proso obecné. Hirse.) 7, 8. Seje se.

*P. crus galli L. Listy a smačknuté pošvy ponejvíce lysé. Větve laty krátké, klasovité s jednostrannými klásky, dlouze štětinaté. Nejhořejší pléva srstnatá, s hrotem neb dlouhou osinou. ⊙ 1—2′. (Kuří noha, ježatka.) 7—9. Mrvená role, záhony, stoky a příkopy. *Vh.*

51. Setaria P. B. Bér.

1. Za třetí plevou toliko malinká, prázdná pluška. Plucha jen pod sklem jemně svraskalá; druhá pléva stejně jak plucha dlouhá neb nemnoho kratší. 2.

Za třetí plevou ♂ květ se svou pluškou. Plucha obojakého květu silně na příč vráskovaná; druhá pléva o polovic kratší než onano.

*S. glauca P. B. Pastopky drsné zoubky ku předu obrácenými, ryšavé. ⊙ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (Panicum glaucum L. B. sivý.) 7, 8. Role, nevzdělávaná místa. *Vr.*

2. Stéblo pod latou i pastopky drsné zoubky ku předu obrácenými. 3.

Stéblo pod latou a pastopky draslavé zoubky nazpět obrácenými.

*S. verticillata P. B. Lata zelená, drobnokvětá, dole často přetrhovaná. ⊙ 1—$1^1/_2$′. (B. přeslenatý.) 7, 8. Pole, sady, vinice, zahrady. *Č. P. L. Rt. M. S.*

3. *S. viridis P. B. Větévky laty mírně chlupaté. Druhá pléva zdělí třetí plévy i zdělí podlouhlé, dosti ploché pluchy. Klásky zelené neb špinavě narudlé. ⊙ $^1/_2$—1′. (B. zelený.) 7—9. Role a pustá místa. *Vo.*

† S. italica P. B. Větvičky a osa tlusté, k oběma koncům ztenčené laty husté, až huňatě chlupaté. Druhá pléva kratší než pléva třetí a než vypouklá eliptičná plucha. ⊙ $1^1/_2$—3′. (B. vlaský.) 7, 8. Seje se pořídku.

52. Milium L. Pšeníčko.

*M. effusum L. Lysá, světlozelená. Lata nejrozkladitější, stopek vláskovitých, koncem nící. ♃ 2—5′. (P. rozkladité.) 5, 6. Stinné, vlhké, zvlášť horské lesy. *Vr.*

53. Stipa L. Kavyl.

1. Osina pluchy dole šroubovitě kroucená a lysá, pak kolínkatá, rovná a dlouhými bílými chlupy pérovitá. 2.

   Osina pluchy sem tam zprohýbaná, vláskovitá, skoro od dolejška kratičkými chloupky draslavá.

   *S. capillata L. V hustých trsech. ♃. $1^1/_2$—2'. (K. vláskovitý.) 6, 7. Suché, krátkotravné kopce a skály. *Č. P. L. Rt. M.*

2. Listy přízemní svinuté, sítinovité, pouze špičaté; jazýček hořeních stébelních listů prodloužený. 3.

   Listy přízemní svinuté, nitkovité, dlouhé, hrotem přišpičatěné; jazýček hořeních stébelních listů zakrnělý.

   ✗ *S. Tirsa Steven. Kraj pluchy doleji pýřitý, nahoře lysý. ♃. $1^1/_2$—2'. (K. tenkolistý.) 7, 8. Kopce, zvlášť čedičové. *Č.* Radobýl u Litoměřic, Most, Žatec, Louny, Motoly u Prahy.

3. *S. Joannis Čel. Stébelní listy jak přízemní svinuté, tenké, neb jen porozevřené. Plévy něco přes 2-krát delší než plucha, tato na kraji doleji pýřitá, nahoře lysá. ♃. $1^1/_2$—2'. (S. pennata (L.) Autt. part. K. pěřitý, vousy sv. Ivana. Federgras, Steinflachs.) 5, 6. Skály a kopce, zvlášť na čediči a vápně. *Č. P. Lz. Spj. Rt. M. S.*

   *S. Grafiana Stev. Stébelní listy čárkovité, dosti ploché. Plévy 3krát delší než plucha, jejíž kraj až nahoru k osině pýřitý. Ve všem statnější než předešlá, pluchy větší, osiny delší, dole silnější a oddáleněji kroucené. ♃. 2'. (K. Grafův.) 5, 6. Jak předešlá. *Č.* Praha, Louny, Litoměřicko, Bílina. *M.* Znojmo, Mikulov.

54. Oryza L. Rýže.

*O. clandestina A. Br. Žene šupinaté šlahouny. Listy světlozelené, široce čárkovité, drsné. Lata třepetavá, převislá, zprvu a nezřídka povždy v nejhořejší pošvě ukrytá. ♃. $^1/_2$—1'. (Leersia oryzoides Sw. R. planá.) 8, 9. Vlhká pořící, příkopy a kraje rybničné. *Č. P. L. Sp. Rt. Bk. Špb. Č. M. S.*

55. Coleanthus Seidl. Puchýřka.

*C. subtilis Seidl. Pošvy listů břichatě nafouklé. Větvičky laty okolíčené, nestejně dlouhé. ⊙ 1—3''. (P. útlounká.) 7, 8. Jílovité břehy rybničné. *Č. (P.) Rk. Špb. Čjv. M.* Náměšť.

56. Agrostis L. Psineček.

1. Dolejší pléva něco delší než hořejší. Kvítek bez pastopečky. 2.

   Dolejší pléva kratší než hořejší. Kvítek po straně se stopkovitým prodloužením osy. 6.

2. Pluška zřetelná, 2—3-krát kratší než plucha. Listy všecky ploché. Oddenek výběžkatý. 3.

   Pluška schází neb přemalinká. Nejdolejší listy štětinkovité. 4.

3. ***A. vulgaris** With. Jazýček krátký. Větvičky laty tenounké, dosti hladké, též po květení rozestálé, na dolejšku bezkvěté. Odr. α) mutica, plucha bezosinná; β) aristata Tausch, plucha s osinou dosti silnou, prohnutou, vyniklou pod hřbetem jejím. ♃. 3″—2′. (P. rozkladitý.) 6—8. Pastviny, meze, světlé háje. *Vo*, leč β velmi vzácná.

***A. stolonifera** L. (Koch). Jazýček prodloužený. Větvičky laty draslavé, po květení stažené, od samého dolejška květonosné. Stébla silnější, listy širší, kvítky větší. Plucha bezosinná neb řídčeji s osinkou hrotovitou z konce neb pod koncem jejím (jinde také pořídku s osinou hřbetní). Odr. α) vulgaris, 8″—$1^1/_2$′ vys., listy 1—$1^1/_2$‴ šir.; β) gigantea (Gaud. sp.), rákosovitá, až přes 3′ vys., listy 3—4‴ šir., lata dlouhá, hojnokvětá. ♃. (A. alba Schrad. P. stažený.) 6—8. Jak předešlá. *Vr*, leč β) pořídku, v křoví u řek, tak na Štvanici pražské, u Staré Boleslavi.

4. Oddenek trsnatý, bez výběžků. Osina 2-krát delší než plévy. 5.

Oddenek výběžkatý, plazivý. Osina nanejvýš $1^1/_2$-krát delší než plévy, pořídku žádná.

***A. canina** L. Větvičky laty šerpivé. Plucha s osinou právě pod prostředkem jejím vynikající, řídko bezosinná. ♃. 3″ až $1^1/_2$′. (P. obecný.) 7, 8. Luka vlhká, průhony, háje. *Vr*.

5. △ **A. alpina** Scop. Větvičky laty šerpivé. Plucha s osinou zcela nad dolejškem jejím vynikající. Kvítky větší než u násled. ♃. 3—10″. (P. horský.) 7, 8. Skalní stráně horské. ***M.*** Velký Kotel na Jeseníku.

† **A. rupestris** All. Větvičky laty hladké. Plucha s osinou ze své dolejší $^1/_3$ neb $^1/_4$ vynikající. ♃. $^1/_2$—$^3/_4$′. (Trichodium alpinum Schrad. P. skalní.) 7, 8. ***Č.*** Kamenité, trávnaté hřebeny Krkonošů.

6. ***A. spica venti** L. Lata rozkladitá, dlouhovětevná. Prašník čárkovitopodlouhlý. Listy ploché s jazýčkem prodlouženým. Osina pod koncem pluchy, 3—4-krát delší než plévy. ⊙ 1—3′ neb 1—3″. (Apera sp. v. P. B. Chundelka, metlice.) 6, 7. V osení, na mezích, písčinách. *Vo*.

△ **A. interrupta** L. Lata stažená, krátkovětevná, úzká a krátká, přetrhovaná. Prašník okrouhlo-vejčitý. Ostatně jak předch., leč drobnější. ⊙ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (Chund. přetrhovaná) 6, 7. Písčiny. ***M.*** přeřídko.

57. Calamagrostis Adans. Třtina.

1. Plucha blánovitá, prosvitavá. Květ obyčejně bez pastopečky. 2.

Plucha bylinná, jen po kraji prosvitavě blánovitá, s osinou pod prostředkem hřbetu. Květ se štětinkovitým prodloužením osy (s pastopečkou). 5.

2. Plévy úzce kopinaté, šídlovitou, smačknutou špičkou ukončené. Chlupy mnohem delší než plucha. Trávy rákosovité, nasivělé, s listy ponejvíc širokými. 3.

Plévy kopinaté, jemně přišpičatěné, leč nesmačknuté. Chlupy trochu delší než plucha. Lata všestranně rozevřená. Listy užší. 4.

3. ***C. epigeios** Roth. Stéblo pod latou šerpivé. Lata ztuha přímá, jednostranná, jako laločnatá. Osina pod koncem, obyčejně z prostředka hřbetu pluchy, málo ji přečnívající. Listy rákosovité, široké. ♃. 2—4′.

(Arundo epigeios L. T. křovištní.) 6, 7. Suché lesy, vřesoviny, keřnatá poříčí. *Vh.*

⸗ ***C. litorea** DC. Stéblo pod latou hladké. Lata všestranně rozložená. Osina z konce pluchy, zdělí neb nemnoho kratší této, z květu čnějící. ♃. 3—4'. (Arundo pseudophragmites Hall. fil. T. pobřežní.) 6, 7. Na břehu řek. *Č.* Při Labi u Kostelce Labského a u Staré Boleslavi; při Orlici u Kostelce n. O.

4. **C. lanceolata** Roth. V paždí dolejších listů nejčastěji svazeček listů. Pochvy pod čepelí zcela lysé. Plévy úzce kopinaté. Osina z rozkrojku pluchy, kratička. ♃. 2—5'. (Arundo calamagrostis L. T. kopinatá.) 7, 8. Mokrá luka, kraje rybníků a kaluží, pořídku. *Č. Sp. Rk. Šb. M. S.*

C. Halleriana DC. Stéblo nejvíce jednoduché, bez svazečků listů. Pochvy pod čepelí na každé straně se svazečkem chlupů. Plévy šířeji kopinaté. Osina pod rozkrojkem pluchy, obyčejně pod prostředkem hřbetu vyniklá, někdy žádná. ♃. 2 až 3'. (T. Hallerova.) 7. 8. Bařinné lesy horské. *Č. Sh. Rhk. Bp. Škb. M.* Jeseník.

5. Osina jemná, vláskovitá, skoro rovná, nanejvýš zdělí neb kratší své pluchy. Lata prodloužená, úzká, tuhá. Listy úzce čárkovité.

⸗ **C. stricta** P. B. Chlupy asi zdělí pluchy. Pluchy a plévy menší než u následujících. ♃. 2—3'. (C. neglecta Trin. Fries, Arundo neglecta Ehrh. T. tuhá.) 6—8. Vlhká rašelinná luka u Lysé.

Osina silnější, kolínkem prohnutá, zdělí pluchy až i 2krát delší. Lata z větviček za květu poodstálých. Listy šířeji čárkovité. 6.

6. ***C. arundinacea** Roth. Plucha s osinou dlouhou, vyčnívající, až 2-krát delší pluchy, obdána chlupy as 4-krát kratšími. ♃. 2—4'. (C. silvatica DC. T. rákosovitá.) 6—8. Lesy chlumní. *Vr.*

⸗ **C. montana** DC. Plucha s osinou ukrytou neb málo čnějící, zdělí pluchy neb něco delší; chlupy asi tak dlouhé jak ona sama neb něco kratší. ♃. 2—4'. (Arundo varia Schrad. T. horská.) 6—8. Lesy horní. *Č.* Rudohoří: u Ostrova, u Červeného hrádku; též u Bilichova.

58. Cynodon Rich.

△ **C. dactylon** Pers. Oddenek plazivý, výběžkatý; stébla často na zpodu větevnatá. Listy sivé a jich pochvy spoře chlupaté. Větve květonosné po 3—5 prstnaté. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (Panicum dactylon L.) 7, 8. Cesty, pastviny a písčiny. *M.* střední a jižnější. V *Č.* pouze někdy zavlečený, tak u Prahy, Pardubic.

59. Alopecurus L. Psárka. Fuchsschwanz.

1. Tráva vytrvalá. Lata z větviček vícekvětých. 2.

Tráva 1-letá. Hrozen z krátkých, 1-květých stopeček, válcovitý, k oběma koncům ztenčený.

† **A. agrestis** L. Plévy lysé, jen na kýlu krátce brvité. Osina daleko čnějící. ☉ 1—$1^1/_2$'. (P. rolní.) 6, 7. Pole, meze, cesty, pořídku zavlečená. *Č.* Praha, Šušice, Krumlov. *M.*

2. Stéblo dole poléhavé, kolínkem vystupující. Plévy tupé, jen nejdoleji srostlé. 3.

Stéblo vzpřímené. Plévy do $^1/_3$ srostlé, kopinaté, špičaté, na kýlu huňatě dlouze brvité.

*A. **pratensis** L. Osina nad zpodkem pluchy vyniklá, obyčejně vyčnívající, řídčeji ukrytá. ♃. $^1/_2$—2'. (P. luční.) Luka. *Vo.*

3. *A. **geniculatus** L. Stéblo a listy trávozelené, jen pošvy nasivělé. Plévy špičkami odstálé, delší pluchy. Osina nad zpodkem pluchy vyniklá, dlouze čnějící. Prašník 4—6krát delší než široký, po vypylení světlohnědý. ♃. $^1/_2$—1'. (P. koléncatá.) 5—7. Mokrá luka, písčiny, kaluže. *Vr.*

*A. **fulvus** Sm. Stébla a listy sivé, pošvy silněji ojíněné. Plévy nahoře k sobě přiléhající, zdélí pluchy. Osina něco pod prostředkem pluchy vyniklá, daleko čnějící. Prašník 3-krát delší než široký, po vyprášení rudožlutý. ♃. $^1/_2$—$^3/_4$'. (P. plavá.) Jak předešlá. *Vo.*

60. **Phleum** L. Bojínek. Lieschgras.

1. Tráva mnoholetá, vytrvalá. 2.

Tráva 1-letá.

† **Ph. asperum** Vill. Květ opak vejčito-trojhranný, se stopečkou osní. Plévy nafoukle kápovité, šikmo uťaté, bradavičnatě tečkované a na kýlu drsně bradavkaté, po kraji sotva mázdřité. ⊙ $^1/_2$—1'. (B. drsný.) 6, 7. Trávníky, suché kopce; nepochybně jen zdivočelý; zřídka u Prahy.

2. Větévky laty 1-málokvěté. Kvítek bez pastopečky. 3.

Větévky laty hojnokvěté. Kvítek s pastopečkou.

***Ph. Boehmeri** Wib. V trsech, šedozelený. Plévy v krátky hrot zašpičatěné, drsně tečkované, na kýlu kratičkými, zřídka (β. ciliatum) delšími tuhými brvkami šerpivé. ♃. 1—2'. (B. Boehmerův.) 6, 7. Suché lesy, obrostlé pahorky. *Vr.*

3. ***Ph. pratense** L. Volnotrsý, někdy s výběžky. Stéblo někdy nejdoleji s hlízovitě napuchlými články (β. nodosum, Ph. nodosum L.). Lata nejčastěji dlouze válcovitá, bělavozelená, řídko nafijalovělá. Plévy krátce srstnaté, na kýlu dlouze odstále brvité, v šídlovitou osinu 3—4-krát kratší vybíhající. ♃. 1—3'. (B. luční. Timotheusgras.) 6, 7. Luka, pastvy. *Vo.*

Ph. alpinum L. Lata namnoze krátká, vejčitá, špinavo-fijalově naběhlá. Osina asi zdélí plévy. Nejhořejší pošva listu obyčejně nafoukla. Ost. j. předch. ♃. $^1/_2$—1'. (B. horský.) 7, 8. Vyšší pohoří. *Č.* Sudety, Šumava. *M. S.* Jeseník, Beskydy.

61. **Crypsis** Ait.

1. Lata nadmutými 2 nejhořejšími pochvami (neb jednou z nich) více méně obalená. Stébla namnoze větvitá, přísmačknutá. 2.

Lata podlouhlá neb vejčito-válcovitá, nahá neb na zpodu nejhořejší pošvou sotva neb málo nadmutou trochu obestřená. Stébla namnoze jedroduchá, přioblá.

C. alopecuroides Schrad. Plévy na kýle brvité. Tyč. 3. ⊙ 1″—1′ dl. 8. 9. Vlhké průhony, břehy. *Č.* Břeh Labský u Litoměřic a u Přelouče. *M.* jižnější.

2. △ **C. schoenoides** Lam. Stébla větvitá neb jednoduchá. Lata vejčitá neb podlouhlá, 1—2 pošvami na zpodu obalená. Plévy na kýle krátce brvité. Tyč. 3. ⊙ 1″—1′ dl. 7—9. Zaplavovaná místa, vyschlé kaluže. *M.* jižní.

△ **C. aculeata** Ait. Stébla velice větevnatá, tuhá. Lata polokulatá, břichatě nadmutými 2 pošvami celá zahalená. Plévy na kýle šerpivé. Tyč. 2. ⊙ 1″—1′. 7—9. Slaná mokrá místa. *M.* Nížiny Švarcavy a Dol. Dyje.

62. Phalaris L. Lesknice, chrastice.

***Ph. arundinacea** L. Oddenek plazivý. Lata v čas květu rozevřená, jednostranná, laločnatá. Plévy vnější kopinaté, s ostrým leč nekřídlatým čeřenem, často nafijalovělé. ♃. 3—4′. (L. rákosovitá.) U vod. *Vo.*

† **Ph. canariensis** L. Tráva 1-letá. Lata klasovitá, vejčitá. Plévy vnější se širokým hřbetním křídlem, bělavé, se zelenými pruhy. ⊙ 1′. (L. kanárská.) Seje se pořídku.

63. Anthoxanthum L. Tomka. Ruchgras.

***A. odoratum** L. Mnoholetá, v trsu. Listy chlupaté. Lata stažená, podlouhlá, bledozelená. Vnitřní 2 plévy (neplodné pluchy) přitiskle chlupaté, sotva delší plodného květu, jich dolení s osinou krátkou, nad hoření plévu vnější nečnějící. Odr. β) longearistatum, delší osina (dolení vnitřní plévy) z klásku daleko čnějící, dlouhá. ♃. 1—2′. (T. vonná.) 6, 7. Luka a palouky lesní. *Vo.*

† **A. Puelii** Lecoq et Lamotte. Jednoletá; stébla jednotlivá, větevnatá. Lata dosti řídká. Vnitřní 2 plévy skoro 2-krát delší plodného květu, jich dolení s osinou prohnutou z klásku více méně čnějící. ⊙ $^3/_4$—1′. (A. aristatum Bor., T. Puelova.) 6, 7. *Č.* Na palouku parku Chudenického cizím semenem travním zavlečená, dost hojně.

64. Hierochloa Gmel. Tomkovice.

***H. australis** R. et Sch. Oddenek trsnatý. Stopka pod kláskem vousatá. Plévy přímo uťaté. Pluchy přitiskle pýřité. Osina hořejšího ♂ květu z prostředku hřbetu vyniklá, kolínkatá. ♃. 1—2′. (T. jižní.) 4, 5. Lupenaté háje. *Č. P. L. Sjp. R. B. Špk. M.* střední a jižní.

***H. borealis** R. et Sch. Oddenek plazivý. Stopky klásků lysé neb chlupaté. Plévy trochu zašpičatěné. Pluchy krátce srstnaté; plucha hořejšího ♂ květu bez hřbetní osiny. ♃. 1—2′. (H. odorata Wahl. T. severní.) 5, 6. Vlhká luka na pořících. *Č.* Labský Kostelec, Čelakovice, Kostomlaty, Sedlo u Litoměřic, Česká Lípa. *M.* u Čejče.

65. Sesleria Scop. Pěchava.

***S. coerulea** Ard. V hustých trsech. Stébla dole pošvatá, pošvy s krátkou tuhou čepelí. Klásky ocelově namodralé, zelenavé neb bělavé.

Pluchu 5-zubá. ♃. $^1/_2$—2′. (P. modrá.) 4, 5. a) Skály, zvlášť vápenné. *Č. P. Lz. Sjp. Šp.*; b) bahnitá luka u Poděbrad a Sadské, u Pardubic, Rychnova a Solnice. ***M.***

a) *calcarea* Pers. Oddenek hustě trsnatý; listy ploché, neojíněné, jich krajní a střední nerv silně vyniklé. (S. varia Wettstein.)

b) *uliginosa* (Opic sp.). Oddenek v kruhu širším se rozlézající; listy (suché) kraji svými na líc ohrnuté, více méně sivě ojíněné, jich krajní a střední nerv slaběji vyniklé.

66. Holcus L. Medynek. Honiggras.

***H. mollis** L. Oddenek výběžkatý. Pošvy listů lysé aneb velmi roztroušeně chlupaté. Klásky vejčito-kopinaté. Osina dlouhá, kolénkatá, namnoze značně vyčnívající. ♃. 1—2′. (M. měkký.) 7, 8. Meze, lesní luhy, mýtiny. *Vr.*

***H. lanatus** L. Oddenek trsnatý, bez výběžků. Pošvy listů měkce chlupaté. Klásky vejčité. Osina velmi krátká, na konci hákovitá, sotva čnějící. ♃. 1—2′. (M. vlnatý.) 6—9. Luka, meze. *Vo.*

67. Arrhenatherum P. B. Ovsík. Glatthafer.

***A. avenaceum** P. B. Lata podlouhlá, dosti krátkověvná, za květení rozkladitá. Osina pod prostředkem pluchy dolejšího květu. ♃. 2—4′. (Avena elatior L. O. obecný; metlice francouzská.) 6—8. Luka, pastvy, meze. *Vo.*

68. Ventenata Koel.

V. avenacea** Koel. Listy úzce čárkovité, svinuté. Lata rozkladitá, útlověvná. Plévy a pluchy bledozelené, s krajem mázdrovitým, stříbrolesklým. ⊙ $^1/_2$—1′. (Avena tenuis Mönch. Oves tenký.) 6—8. Lesní luka, kraje lesů, návrší, pole. *Č. P. R. Špb. Čz.* ***M. jižnější.

69. Avena L. Oves. Hafer.

1. Trávy 1-leté. 2.

   Trávy s oddenkem vytrvalým. Klásky přímé. Hořejší pléva 3-žilná. 8.

2. Listy štětinkovité. Klásky přímé, 2-květé. Hořejší pléva 1-žilná. Obilka lysá. 3.

   Listy ploché. Klásky převislé. Hořejší pléva 7—9-žilná. Obilka chlupatá. 4.

3. ***A. caryophyllea** Wigg. Klásky u vejčité, dosti rozkladité latě roztroušené, ponejvíce mnohem kratší svých niťovitých stopek. Plévy značně delší než květy. ⊙ 2—10″. (Aira caryophyll. L. O. vláskovitý.) 6, 7. Písečná návrší, bory, pole. *Vr.*

   ♂ ***A. praecox** P. B. Klásky v podlouhlé, stažené latě shloučené, zdélí svých stopek a delší. Plévy sotva delší svých květů. ⊙ 2—6″. (Aira praecox L. O. ranní.) 5, 6. Jako předešlá, pořídku. *Č. L. Sp. Rt. Šb.*

4. Plucha ve 2 toliko špičaté však bezosinné zuby rozeklaná. 5.

Plucha ve 2 útle osinaté ušty rozeklaná, s osinou hřbetní kroucenou, silnou.

*A. **strigosa** Schreb. Klásek namnoze 2-květý; osa jeho holá. ⊙ 1—2′ (O. hřebílkatý.) 7, 8. Mezi osením, zvláště ovsem. *Vr.*

5. Osa klásku holá. 6.

Osa klásku a mozolkovité stopky květní hustě srstnaté.

*A. **fatua** L. Klásek 2—3-květý. Pluchy drsně tečkované a obyčejně dlouze chlupaté, zřídka lysé (β. glabrata Peterm.), s osinou silnou, dole kroucenou. ⊙ 1—2′. (O. hluchý.) 7, 8. V osení, na místech pustých. *Vo.*

6. Klásek namnoze 2-květý, pluchy v plévách ukryté, lysé, bezosinné neb dolejší s osinou slabě kolínkatou. Obilka k pluše přirostlá. 7.

Klásek 3—4-květý, osa jeho mezi lysými pluchami prodloužená, pluchy tudíž z plév čnějící, bezosinné neb nejdolejší s tenkou osinou. Obilka volná.

† A. **nuda** L. ⊙ (O. nahý.) 7, 8. Seje se pořídku.

7. † A. **sativa** L. Lata všestranně rozevřená. Osina na zpodu kroucená. ⊙ 2—3′. (O. setý.) 7, 8. Seje se všeobecně a zdivočuje.

† A. **orientalis** Schreb. Lata stažená, jednostranná, dlouhá, hojnoklasá. Osina na dolejšku neskroucená. Listy širší, pluchy a plévy větší než u předch. ⊙ 3—5′. (O. východní.) 7, 8. Seje se řídčeji.

8. Pošvy listů sotva smačknuté. Klásky 2—3-květé. 9.

Pošvy listů plosko smačknuté. Klásky 4—7-květé.

A. planiculmis Schrad. Oddenek s krátkými šupinatými šlahouny. Listy široce čárkovité, ploché. ♃. 2—3′. (O. ploskostébelný.) 7, 8. *Č.* Kladský Sněžník. ***M.*** Jeseník.

9. *A. **pubescens** Huds. Oddenek s krátkými, obloukovitými výhonky. Listy ploché, po kraji nechruplavkovité, dolejší chlupaté až huňaté, zřídka přílysé, nedrsné. Větve úzké laty o 1—2 kláscích, dolejší po 3—5 v polopřeslenu. Osa klásků huňatá. ♃. $1^1/_2$—2′. (O. pýřitý.) Luka, vedle cest. *Vr.*

*A. **pratensis** L. Oddenek hustě trsnatý, dřevnatý. Listy úzce čárkovité, ploché neb svinuté, chruplavkovitě obroubené, lysé, na líci drsně tečkované. Větve hroznovité laty jednotlivé a jednoklasé, leda nejdolejší s 2 klásky a podvojné. Osa klásků pod květy se štětičkou chlupů. ♃. $1^1/_2$—2′. (O. luční.) 6, 7. Suchá luka, pastviny, návrší. *Č. P. L. R. Šv.* ***M. S.***

70. Trisetum Pers.

*T. **pratense** Pers. Oddenek trsnatý. Steblo a pošvy hořeních listů lysé, zřídka huňaté (β. villosum). Lata podlouhlá, rozkladitá; klásky malé, lesknavé, žlutozelené neb fijalově přeseté. ♃. $1^1/_2$—2′. (Avena flavescens L. Ovsík žlutavý.) 6, 7. Luka. *Vr.*

71. Aira L. p. p. (Deschampsia P. B.) Metlice. Schmiele.

***A. caespitosa** L. Listy čárkovité, nejprv složené, pak ploché. Lata obšírná, rozkladitá. Klásek 2—3-květý; hořejší kvítek dlouženi stopkatý. Plucha uťatá, nad dolejškem s osinou rovnou, maličko čnějící. ♃. 2—4'. (M. trsnatá.) 6—8. Mokrá luka, vlhké háje. *Vo.*

***A. flexuosa** L. Listy štětinovité, řasně složené. Lata volná, větví přímo odstálých, vlnovitě zprohýbaných. Klásek 2-květý; hořejší kvítek kratičce stopkatý. Plucha zašpičatěná, nad dolejškem s osinou daleko čnějící. ♃. 1—2'. (M. křivolaká.) 6, 7. Suché háje, vřesoviny. *Vo.*

72. Corynephorus P. B.

***C. canescens** P. B. Sivozelená, v hustých trsech. Listy štětinovité. Lata směstnaná, dosti stažená. ♃. $^1/_2$—1'. (Aira canescens L. Metlice šedivá.) 7, 8. Písečné pastvy, bory; velmi pospolitá. *Č. P. L. S. R. Šp. Mpj. S.* Těšín.

73. Koeleria Pers. Smělek.

***K. cristata** Pers. ampl. Pochvy přízemní netřepící. Listy trávozelené, ploché neb částečně svinuté, i s pochvami huňaté neb brvité. Pléva dolení mnohem kratší a užší než hoření. Pluchy špičaté neb hrotité. ♃. (S. hřebenatý.) 6, 7. Suchá luka, pastviny, návrší. *Vh.*

a) *genuina.* Listy širší, na kraji a nervech brvité, jinak lysé. Stéblo pod latou hustě pýřito-huňaté. Lata stažená, laločnatá, přitiskle větevnatá. Klásky a pluchy větší. $^1/_2$—3'. (Poa pyramidata Lam.)

b) *gracilis* (Pers. sp.). Listy úzké, jak pochvy hustě pýřité. Stéblo až k latě téměř lysé. Lata kratší, volněji laločnatá, odstáleji větevnatá. Klásky a pluchy značně menší.

K. glauca DC. Pochvy přízemní ve vlnovitá vlákna se třepící. Listy sivé, tuhé, tenčí svinuté, s pochvami i stéblem kratičce aksamitově plsťnaté. Lata z krátkých přitisklých větviček. Pléva dolení skoro stejně široká a málo kratší než hoření. Pluchy tupé, často hrotité. ♃. 1—2'. (S. sivý.) 6, 7. Písčiny, bory. *Č.* Nymburk, Kostomlaty, Sadská, Roudnice, Bělá. *S.* Okolí Opavy.

74. Danthonia DC. Trojzubec.

***D. decumbens** DC. Stéblo z položeného dolejška šikmo vystupující. Hrozen jednoduchý neb dole trochu větvitý, stažený. Osina mezi 2 zuby pluchy sama zubovitá, zcela krátká. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (Triodia decumb. P. B. T. vystoupavý.) 6, 7. Lesy, bory, vřesoviště, v písečné půdě. *Vo.*

75. Melica L. Strdivka.

1. Pluchy lysé. 2.

   Pluchy po kraji hustě brvité hedbávitými, po odkvětu velmi prodlouženými chlupy.

   ***M. ciliata** L. Listy úzce čárkovité, tuhé, svinuté. Lata válcovitá, stažená, posléz bělohuňatá. ♃. 1—2'. (S. brvitá.) 6, 7. Kamenité, keř-

naté stráně; a) *Č. P. Lz. Sjpv. R. B. Č. Šk.* ***M. S.,*** b) *Č.* Litoměřice, Praha(?).

a) ***transsilvanica*** (Schur sp.). Listy ploché, posléz svinuté; pochvy dolení huňato-pýřité. Lata hustá, mnohoklasá, všestranná, nepřetrhovaná. Plévy a pluchy ponejvíc nafijalovělé. Odr. β) lobata, lata laločnatá, z delších větví složená.

b) ***nebrodensis*** (Parl. sp.). Listy tenké, svinuté, pochvy všecky lysé. Lata chudověvná, jednostranná, přetrhovaná. Plévy a pluchy něco větší, nažloutlé.

2. Jazýček úžlabní. Klásky trochu nící, se 2 vyvinutými květy. 3.

Jazýček naproti čepeli listové, kopinatý. Klásky přímé, s 1 vyvinutým květem.

M. uniflora** Retz. Lata chudá, dolejší větve prodloužené, 2—3-klasé. ♃. 1—$1^1/_2$'. (S. jednokvětá.) 5, 6. Stinné horské lesy. *Č.* (*P.*) *Spjv. R. Č.* ***M.

3. ***M. nutans** L. Oddenek plazivý, výběžkatý. Listy sytě zelené, jazýček jich zakrnělý. Plévy krom nervů veskrze suchomázdřité, na hřbetě hnědonachové, zřídka zelené. Pluchy dosti tenké, vynikle žebrnaté. ♃. 1—2'. (S. nící.) 5, 6. Lesy. *Vo.*

M. picta** C. Koch. Oddenek trsnatý, bez výběžků. Listy na líci nasivělé, s jazýčkem blánovitým. Hrozen často téměř jednoduchý. Plévy bylinné, jen po kraji suchomázdřité, zelené neb více méně červenohnědě naběhlé. Pluchy přitlouštlé, s nervy málo vyniklými. ♃. 1—2'. (S. pestrá.) 5, 6. Lesy, stráně. *Č.* Okolí Pražské, Polabí střední a západní, Postoloprty, Plzeň. ***M. jižnější.

Míšenec. M. nutans-picta (M. Aschersoniana M. Schulze). *Č.* Polabí: Kostomlaty u Nymburka.

76. Phragmites Trin. Rákos. Rohr, Schilf.

***Ph. communis** Trin. ♃. 4—7'. (R. obecný.) 8, 9. U vod. *Vo.*

77. Cynosurus L. p. p. Poháňka.

***C. cristatus** L. Listy ploché, úzce čárkovité. Lata klasovitá, jednostranně 2-řadá. ♃. 1—2'. (P. hřebenitá.) 6, 7. Luka, pastvy, příkopy. *Vo.*

78. Dactylis L. Srha. Knäuelgras.

***D. glomerata** L. Listy a smačknuté zavřené pošvy draslavé, s jazýčkem prodlouženým. Lata směstnaná, laločnatá, jednostranná. Klásky 3—5-květé, po jedné straně vyduté, po druhé vypouklé. ♃. 1—$1^1/_2$'. (S. laločnatá, říznačka.) 6, 7. Luka, meze, cesty. *Vo.*

79. Sclerochloa P. B.

***S. dura** P. B. Stébla v trsu, namnoze v kruhu položená neb vystoupavá. Klásky 3—6-květé, jednostranné. Plévy a pluchy téměř kožo-

vité, zelené, bělokrajné. ⊙ 1—6″. (Lipnice tvrdá.) 5, 6. Cesty, suché pastviny, v hlinité půdě. *Č. P. L. Sj. Rt. M.* jižnější.

80. Poa L. Lipnice.

1. Pošvy listů aspoň do polovice, z největší části neb docela otevřené. 2.

   Pošvy listů plochých skoro docela zavřené, dvojřízně smačknuté.

   P. silvatica Chaix. Stéblo přímé, nahoře šerpivé, plosko smačknuté. Lata rozkladitá. Pluchy klásků 3—5-květých zcela lysé. ♃. 2—4′. (P. sudetica Haenke. L. krkonošská.) 6, 7. Vlhké horské lesy, horská luka. *Č. Sh. Rhk. Bp. Šh. M. S.* Jeseník, Beskydy.

2. Oddenek plazivý, výběžkatý. Dolejší větévky laty po 5—3, ač někdy též po 1 neb dvou. 3.

   Oddenek trsnatý, bez výběžků. Dolejší větévky laty obyčejně po 1—2 (řídko výminkou až po 4). 7.

3. Čepele listů mnohem kratší svých pošev; tyto do $^1/_3$ a výše zavřené. 4.

   Čepele listů stejně dlouhé neb delší než pošvy; tyto jen nejdoleji zavřené. 5.

4. ***P. trivialis** L. Stébla přioblá, jakož i pošvy listů nejčastěji draslavá. Listy ploché, poznenáhlu přišpičatěné; jazýček prodloužený. Pluchy s 5 vyniklými žebry, lysé, jen na hřbetě dole pýřité. ♃. 2—3′. (L. obecná.) 6, 7. Luka, pustá místa, v křoví. *Vo.*

   ***P. pratensis** L. Stébla přioblá neb dole skoro dvouřízné smačknutá, jakož i pošvy hladká. Listy ploché neb svinuté, náhle skoro kápovitě přišpičatěné; jazýček krátký. Pluchy slaběji 5-žilné, na kraji pýřité. ♃. $^1/_2$—2′. (L. luční.) 5, 6. Luka a pastvy. *Vo.*

5. Stébla přioblá neb slabě smačknutá. Pošvy listů nesmačknuté. 6.

   Stébla ploše smačknutá, vystoupavá, dole kolínkatá. Pošvy listů 2-řízné.

   ***P. compressa** L. Jazýček krátký. Lata podlouhlá, stažená neb volně rozložená. ♃. $^1/_3$—$1^1/_2$′. (L. smačknutá.) 6, 7. Neúrodná místa, kraje cest, zdi. *Vo.*

6. ***P. palustris** L. Stébla dosti tuhá, z paždí dolejších listů často svazečky listů ženoucí. Jazýček prodloužený. Lata volná, široce rozkladitá. ♃. 1—3′. (P. serotina Ehrh. P. fertilis Host. L. bahenní.) 6, 7. Poříčí, příkopy vodní, vlhká luka. *Vr.*

   ***P. nemoralis** L. V paždích listů žádné svazečky listů. Jazýček krátký. ♃. (L. hájní.) 6, 7. a) V lesích, b) na výslunných místech, zdech. *Vo.*

   a) *umbrosa.* Stéblo i listy ochablé; lata ouzká, chudá, převislá; klásky 1—2-květé.

   b) *rigidula.* Stébla tuhá, 1′ vys.; lata přímá, rozkladitá; klásky dosti četné, větší, 3—7-květé; pluchy pod koncem namnoze se žlutým proužkem.

7. Stéblo dole pošvami neztlustlé. Plévy kopinaté, špičaté. 8.

   Stéblo nejdoleji tvrdými obalujícími pošvami jaksi napuchlé. Plévy vejčito-kopinaté, zašpičatěné. 10.

8. Plévy skoro stejné, obě 3-žilné. Pluchy kopinaté, špičaté, na kraji silněji chlupaté. Hořejší pošvy listů skoro oblé. 9.

Pléva dolení menší, 1-žilná, hoření 3-žilná. Pluchy tupé, na konci široce mázdrovité, na kraji jemně pýřité neb lysé. Hořejší pošvy listů trochu smačknuté.

*P. annua L. Dolejší větvičky jednostranné latky odstálé neb sehnuté; klásky vejčito-kopinaté, 3- až 7-květé. ⊙ neb ♃. 1/2—1'. (L. j a r á.) 5—11. Pustá i vzdělávaná půda. *Vo.*

9. ⸸ P. laxa Haenke. Stéblo a listy chablé; tyto měkké, delší svých pošev. Jazýček podlouhlý, ostrý. Lata volná, chudoklasá, často převislá. Klásky vejčité, 2—4-květé. ♃. 3—10''. (L. p l i h á.) 7, 8. *Č.* Pustá místa, mezi kamením vysokých Krkonošů.

△ P. caesia Sm. Stéblo jak i listy tuhé, sivé, jen dole listnaté a pošvami listů zaobalené. Listy na konci kápovité, nejhořejší kratší než pošva jeho. Jazýček krátký, uťatý. Lata chudoklasá, přímá. Klásky vejčito-kopinaté, 2—3-květé. ♃. 3—10''. (L. s i v á.) 7, 8. *M.* Skály vysokého Jeseníka.

10. *P. alpina L. V hustých trsech. Dolejšek stébla hojnými, z části pevnými pošvami obklíčený, ne však cibulkovitý. Listy čárkovité a čárkovito-kopinaté. ♃. 1/2—1 1/2'. (L. h o r s k á.) 6—8. a) *Č.* Luka a pastvy nejvyšší Šumavy pořídku. *M.* Jeseník. b) Skalnaté, zvláště vápenné kopce. *Č.* Vrch u Velké Vsi u Korycan. *M.* Palavské a Mikulovské vrchy.

a) *genuina*. Listy protáhlé, čárkovité, trávozelené, sotva chruplavkovitě obroubené. Klásky namnoze fijalově pěřesté.

b) *collina* Neilr. (P. badensis Haenke.) Listy krátké, tuhé, nasivělé, chruplavkovitě obroubené. Klásky zelenavo-bělavé, řídčeji žlutavé neb fijalově pěřesté.

*P. bulbosa L. Ve volných trsech. Dolejšek stébla napuchlými pošvami listů cibulkovitý. Listy úzce čárkovité, oddenkové skoro niťovité. ♃. 1/2—1'. (L. c i b u l a t á.) 5, 6. Suché meze, trávníky, návrší. *Č. P. L. Sv. R. Šn. Mpj.*

81. Eragrostis Host. M i l i č k a.

*E. minor Host. Listy ploché, roztroušeně dlouze chlupaté. Klásky sploštělé, čárkovito-kopinaté, 8—20-květé, temno-fijalově naběhlé. ⊙ 1—8''. (Poa eragrostis L. M. m e n š í.) 8. Písčiny, pole, cesty. *Č. P. L. Sjp. Rt. M.* jižnější.

82. Briza L. T ř e s l i c e. Zittergras.

*B. media L. Větve laty vláskovité, zprohýbané. Klásky srdčité, 5—9-květé. ♃. 1—1 1/2'. (T. obecná.) 6, 7. Luka. *Vo.*

83. Molinia Schrank. B e z k o l e n e c.

*M. coerulea Mönch. Stéblo do polou listnaté, nahoře nahé. Klásky kopinaté, 2—4-květé; pluchy 3-žilné, tupé, bezosinné, obyčejně fijalovo-

ocelově naběhlé. ♃. 1—5. (Aira coerulea L. B. modrý.) Odr. β) silvestris Schlecht. (M. arundinacea Schrank), vyšší, statnější, listy širší, lata rozkladitá, dlouhověvetvná, klásky ponejvíce zelenavé. 7, 8. Bahenní a rašelinná luka. *Vo.*, β) vlhké lesy.

△ **M. serotina** Mert. & Koch. Stéblo až po latu listnaté; hoření čepele listové krátké, tuhé, skoro rovnovážně od pochvy odstálé. Klásky kopinaté, 2—5-květé; pluchy 5-žilné, krátkou osinou zakončené, zelené a fijalově naběhlé. ♃. 1—2'. (Festuca serotina L. B. pozdní.) 8, 9. Keřnaté stráně. ***M.*** Znojmo.

84. Catabrosa P. B. Oddenka.

C. aquatica** P. B. Oddenek plazivý. Listy široce čárkovité, měkké, šedozelené. Klásky v rozkladité, přeslenaté laté, malé, zelenavé neb červenavě strakaté. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (Aira aquatica L. O. vodní.) 6, 7. Příkopy, potoky, mokrá luka, vzácné. ***Č. Praha, Brandýs, Hiršberk, Pardubice, Zlatá Koruna. ***M. S.***

85. Atropis Rupr.

A. distans** Griseb. Stébla trsnatá, kolínkem vystoupavá. Lata složitá, větví posléz rovnovážně odstálých neb sehnutých. Klásky 3- až 7-květé, k větvičce přiložené. ♃. 1'. (Poa distans L. Glyceria distans Wahl. Zblochan rozkladitý.) 6—8. Příkopy, zdi, vesní palouky. ***Č. P. L. Sj. R. Šn. M.

86. Glyceria R. Br. Zblochan. Schwaden.

1. Stéblo dolejškem ležící a kořenující, vystoupavé. Lata dosti jednoduchá; větvičky dolejší po 2—5. Klásky zprvu k větvičkám přitisklé, pluchy zelené se stříbrobílým krajem. 2.

   Stéblo přímé. Lata veliká, podlouhlá, velmi složitá; větve v přeslenu četné. Klásky od větviček odstálé, zeleně a rudě přeřesté.

   ***G. aquatica** Wahl. ♃. 3—6'. (Poa aquatica L., Gl. spectabilis M. et K. Z. vodní.) 7, 8. U vod. *Vo.*

2. Plucha se 7 stejnými až do konce jejího vybíhajícími žebry. Klásky 7—11-květé. 3.

   Plucha vejčitá, nejtupější, hladká, 7-žebrá; 3 žebra silnější do konce pluchy vybíhající, 4 slabší střídavě kratší. Klásky namnoze 7-květé.

   G. nemoralis Uechtr. & Körn. Jazýček hořejších listů brzy vláskovitě roztřepený. Lata všestranně rozkladitá; větvičky skoro hladké, víceklasé. ♃. $^1/_2$—3'. (Z. hajní.) 6, 7. Lesní bařiny u Litoměřic, Třebechovic, Č. Třebové. ***M. S.*** Jeseník, Beskydy.

3. ***G. plicata** Fr. Jazýček listů málo se třepící. Lata skoro všestranná; větvičky dolejší po 3—5. Klásky něco přes $^1/_2$'' dl. Pluchy vejčito-podlouhlé. ♃. $^1/_2$—3'. (Z. řasnatý.) 6—8. U vod. ***Č. P. Lz. Š. R. Šk. M.***

   ***G. fluitans** R. Br. Jazýček listů slabě a hrubě se třepící. Lata jednostranná, větve její nejvíce po 2, kratší jen 1-klásková. Klásky 1'' dl. Pluchy podlouhle kopinaté, příšpičaté, draslavé, přes 2''' dl. ♃. $^1/_2$—3'. (Festuca fluitans L. Z. vzplývající.) Vody, bařiny. *Vo.*

87. Festuca L. em. Kostřava, mrvka. Schwingel.

1. Stopky pod kláskem trochu ztlustlé. Květ 1-mužný. Pluchy kopinatošídlovité, dlouhoosinné. Listy přízemní štětinkovité. Jednoleté. 2.

Stopky klásků stejně niťovité. Květ 3-mužný. Pluchy kopinaté neb podlouhle kopinaté. Vytrvalé, mnoholeté. 3.

2. ***F. myurus** L. Stéblo až po latu listnaté. Lata čárkovitá, jednostranně stažená, trochu překloněná, hojnoklasá. Hořejší pléva jen polovice nejbližší pluchy dosahující, dolejší malinká. ⊙ $^1/_2$—$1^1/_2$'. (F. pseudomyurus Soyer. Myší ocásek.) 5, 6. Suché lesní lučiny, lada, písčiny. *Č. P. Lz. Spj. B. Čz. Šp. M. S.*

⚹ **F. sciuroides** Roth. Stéblo nahoře nahé. Lata ztuha přímá, krátká, chudoklasá; nejdolejší větévka dosahuje polovice její délky. Hořejší pléva dosahuje osiny nejbližší pluchy, dolejší o polovic menší. ⊙ 3 až 8‴. (Veveří ocásek.) 5, 6. Jak předešlá, leč pořídku. *Č.* u České Lípy, Písku a Chuděnic.

3. Přízemní i stébelní listy štětinovité, řáskou složené; pochvy na nekvětoucích výhoncích otevřené (aspoň do polovice). Oddenek hustě trsnatý. 4.

Listy přízemní štětinovité, složené, stébelní ploché neb pouze žlabovité, zřídka oboje ploché; pochvy listů na výhoncích původně zavřené (ač později začasto podél roztržené). 7.

Listy všecky ploché, v pupenu svinuté; pochvy jich otevřené. Oddenek volně trsnatý. 8.

4. Jazýček listů krátce 2-ušetný. Semeník lysý. 5.

Jazýček listů vejčitý, nevšak 2-ušetný. Semeník nahoře chlupatý.

⚹ **F. varia** Haenke. Hustě trsnatá. Listy všecky řásně složené. Lata jednoduchá, nahoře hroznitá, trochu jednostranná. Pluchy vejčito-kopinaté, pouze hrotnaté. ♃. $^1/_2$—1'. (K. peřestá.) 7, 8. *Č.* Na skalách nejvyšších Krkonošů vzácná.

5. Listy smačknutě válcovité, na průřezu oblé, pod pokožkou se souvislou vrstvou tlustobunečnou. 6.

Listy smačknuté, na každém boku za sucha s rýhou, pouze v rozích a na hřbetě po jedné skupině tlustobunečné.

***F. duriuscula** Jacq. Host (nec L.). Trsy souvislé; listy ohebné, přitlouštlé, trávozelené neb sivě ojíněné. Lata dole odstálou větévkou potevřená. Klásky větší, osiny trochu delší. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (F. sulcata E. Hackel. K. přitvrdlá.) 5, 6. Luka, úklony, lesy. a) *Vh.* b) vzácnější.

a) *genuina*. Trs méně hustý, listy přitlouštlé, trávozelené, méně drsné, pluchy namnoze 5—6‴ dlouhé.

b) *vallesiaca* (Schleich. sp.). V hustém trsu, listy tenčí, dlouhé, sivě ojíněné, velmi drsné až skoro hladké, pluchy jen asi 4‴ dlouhé.

Listy skoro 6-hranné, se 7—5 svazky cévními a nad nimi, též i v rozích s tolikýmiž tlustobunečnými (sklerenchymatickými) svazky.

⚹ **F. amethystina** L. Trsy souvislé. Listy tenké, měkké, slabě nasivělé, dlouhé, stébelní trochu tlustší, jich pošvy velmi dlouhé a volné, ony přízemních listů často ametystově naběhlé. Klásky větší, pluchy

bezosinné, nanejvýš hrotité. ♃. $1^1/_2$—2′. (K. ametystová.) 5, 6. Keřnatá návrší. *Č.* Zlín u Přestic.

6. ***F. ovina** L. V trsech souvislých. Listy tenké, nitkovité, zelené neb nasivělé, na průřezu s 3 slabšími žebry v kanálku řásném a s 5 až 7 svazky cévními. Lata stažená. Pluchy s krátkou osinou neb (β F. tenuifolia Sm.) zřídka bezosinné. ♃. 3″—2′. (K. ovčí.) 5, 6. Pastvy, trávníky, suché kopce. *Vo.* β. n. př. u Chrudimi, Třeboně.

***F. glauca** Lam. V trsech snadno se rozpadávajících. Listy tuhé, tvrdé, namnoze sivě ojíněné, s 5 žebry v řásném kanálku a s 9 až 15 svazky cévními. Lata nejdoleji porozevřená. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (K. sivá.) 5, 6. a) Na skalách, stráních. *Vr.* b) Na písčinách. *Č. Lsv. Sj. Rk. M.*

a) *genuina.* Klásky a pluchy dosti velké, tyto s osinou delší.

b) *psammophila* Hackel (F. amethystina Host). Klásky chudokvětější, jak pluchy menší, bezosinné neb s osinou kratičkou. Listy tenčí, pošvy často ametystově naběhlé.

7. ***F. heterophylla** Lam. V hustých trsech. Listy přízemní dlouhé, tenké, plihé, nitkovité, drsné, nejhořejší na výhonku 3-řízné, ostatní 5-hranné s kýlem smačknutým. Lata prodloužená, tenká, často trochu převislá. Pluchy s osinou vlasovitou, skoro stejně dlouhou. ♃. 1—3′. (K. různolistá.) 6, 7. V lesích. *Vr.*

***F. rubra** L. Oddenek namnoze s výběžky, řídčeji trsnatý. Listy přízemní přitlouštlé, trochu tuhé, se 7—5 svazky cévními a též 7—5-hranné, neb řídčeji jak stébelní listy ploché. Pluchy s osinou as o $^1/_2$ kratší. ♃. 1—2′. (K. červená.) 6, 7. Louky, meze, lesy. *Vh.*

8. Stéblo od zpodu listnaté. Semeník lysý. 9.

Stéblo dole obdané šupinami a leda 1 nevyvinutým čepelným listem, hořeji nesoucí 3 široké, ploché, obak drsné listy. Semeník nahoře chlupatý.

F. silvatica Vill. Listy na líci nasivělé, vezpod sytě zelené, lesklé; jich pošvy silně žebrnaté, plstnatě drsné. Lata rozkladitá, posléz převislá. Osa klásku srstnatá. Pluchy kopinaté, tence zašpičatěné. ♃. 2—3′. (F. calamaria Sm. K. lesní.) 6, 7. Stinné horní lesy. *Č. Sh. R. Bp. Šk. Č. M. S.* Jeseník, Beskydy, údolí Dyje.

9. Plucha s osinou tuhou, vícekrát kratší, neb bezosinná. 10.

Plucha s osinou vláskovitou, drsnou, zprohýbanou, 2—3-krát delší pluchy neb nemnoho kratší.

***F. gigantea** Vill. Lata plihá, posléz převislá, větví tenkých, rozkladitých. ♃. 2—4′. (Bromus giganteus L. K. obrovská.) 7, 8. Vlhké stinné háje a houště, u potoků. *Vr.*

10. ***F. pratensis** Huds. Lata chudá, z podvojných větviček, z nichž jedna krátká, 1—2-klasá, druhá 3—5-klasá, neb hrozen jednoduchý. Klásky namnoze 6—10-květé, obyčejně bezosinné. Listy užší (1—2‴ šir.), měkčejší. Stéblo slabší, 1—2′ vys. ♃. (F. elatior L. p. p. K. luční.) 6, 7. Louky, trávníky. *Vo.*

***F. arundinacea** Schreb. Lata složená, hojnoklasá, převislá; též kratší větvičky s 3—10 klásky; tyto obyčejně 4—5-květé a osinaté. Listy

tužší, vynikleji žebrnaté, 3—5‴ šir. Stéblo statnější, 2—4′ vys. ♃. (K. rákosovitá.) 6, 7. Mokré louky, příkopy nížin. *Č. L. R. Šbv. Mpj.*

Míšenci.

Festuca pratensis-Lolium perenne (Fest. loliacea Curt.). *Č.* Na Žatecku u Valče.

F. pratensis-gigantea (F. Schlickumi Grantzow). *Č.* u Valče, Karl. Varů.

88. Brachypodium P. B.

***B. pinnatum** P. B. Oddenek plazivý, šupinatý. Listy dosti tuhé, namnoze chlupaté. Hrozen přímý neb trochu nící. Pluchy podlouhlé, v osinu kratší vybíhající. Pluška skoro zdělí pluchy. ♃. 2—3′. (Bromus pinnatus L. Mrvka prápořitá.) 6, 7. Výslunné kopce, světlé lesy. *Vr.*

***B. silvaticum** R. et Sch. Oddenek volně trsnatý. Listy plihé. Hrozen volný, převislý. Pluchy podlouhlo-kopinaté, ve vláskovitou osinu zakončené, tato kratší neb zdělí hořejších pluch klásku. Pluška mnohem kratší než plucha. ♃. 2—4′. (Festuca silvatica Huds. M. lesní.) 7, 8. Lesy, stinné houštiny. *Vr.*

89. Bromus L. em. Svěrep. Trespe.

1. Dolejší pléva 3—5-žilná, hořejší víceżilná. Klásky více méně naduřelé, ku konci zúžené. Pluška tuhými štětinkami brvitá. Druhy jedno- a dvouleté. 2.

   Dolejší pléva 1-žilná, hořejší 3-žilná. Klásky smačknuté. 6.

2. Plucha krátce 2-klaná; osina rovná, nanejvýš zdělí pluchy, právě pod koncem jejím vynikající. 3.

   Plucha hlouběji 2-klaná s cípy zakončitými; osina tudíž dost hluboko pod koncem pluchy vyniklá, dosti dlouhá, po odkvětu namnoze na zevnitř vyvrácená. 5.

3. Pošvy i čepele listů pýřité až huňaté. Pluchy za plodu s kraji jen mírně do vnitř vehrnutými a tudíž stále se kryjící. 4.

   Pošvy listů lysé, zřídka dolejší chlupaté. Pluchy za plodu po krajích silně do vnitř vehrnuté a více se nekryjící.

   ***B. secalinus** L. Lata rozkladitá, posléz převislá. Klásky vejčitopodlouhlé, 5—14-květé. Pluchy eliptičné neb podlouhle eliptičné, světle trávozelené, drsně tečkované (neb chlupaté). Stébla tuhá, tvrdá. ⊙ 1—3′. (S. obilní, stoklasa.) 6, 7. V obilí. *Vo.*, β) u Rovenska.

   β) *macrostachys* Gr. G., přes 4′ vys., lata dlouhověvná, klásky veliké, čárkovito-kopinaté, 14—16-květé.

4. ***B. racemosus** L. Lata přímá, jednoduchá, hroznovitá, z větviček krátkých 1—2-klasých, pojedných neb po 2—3, přímých. Klásek vejčitokopinatý, 5—7-květý, jen dvakrát delší hořejší plévy. Pluška široce vejčité, světle zelené, lysé, jen nejdoleji trochu krajem vehrnuté, s krajem obloukovitým. Stébla namnoze jednotlivá, tenká. ⊙ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (S. hroznatý.) 5, 6. Úrodná luka. *Vr.*

*B. **commutatus** Ehrh. Lata posléz nící, z větviček prodloužených, po 2—4, posléz překloněných. Klásek podlouhlý neb podlouhle kopinatý, 7—11-květý, vícekrát delší než hoření pléva. Pluchy podlouhlé, nasivěle neb našedivěle zelené, krajem posléz do polou a výše vehrnuté a tam tupým úhlem obmezené, úžeji bělomázdřité, lysé. Stébla namnoze v trsu. ⊙ 1—2½'. (S. pomíchaný.) 5, 6. Pole, úhory, jeteliště. *Č. P. L. R. Špk. M.* jižnější. *S.* Těšín.

*B. **mollis** L. Lata (neb hrozen) přímá, směstnaná, později stažená; větve krátké, 1-klasé neb z části 2—5-klasé. Klásek vejčito-podlouhlý, 5—10-květý. Pluchy široce eliptičné, smutně zelené, krajem posléz do polou a výše vehrnuté, široce bělomázdřité, chlupaté, zřídka lysé ale drsně tečkované. ⊙ 2"—2'. (S. měkký.) 5, 6. Louky, trávníky, pustá místa. *Vo.*

5. *B. **arvensis** L. Lata rozkladitá, z větví prodloužených, 1-klasých i 2—6-klasých. Klásky čárkovito-kopinaté, 5—8-květé. Pluchy podlouhlé, značně se kryjící, málo delší než plušky. Prašník as 8-krát delší než široký. ⊙ 1—1½'. (S. rolní.) 6, 7. Role, meze, u cest. *Vr.*

*B. **patulus** M. et K. Větve laty prodloužené, nejvíce jen 1—2-klasé, posléz dosti stažené a jednostranně nící. Klásky čárkovito-podlouhlé. Pluchy eliptičně kopinaté, úzce bělomázdřité, méně se kryjící, mnohem delší než pluška. Osiny silněji kroucené a na zevnitř vyvrácené. Prašník jen 3—4-krát delší než široký. ⊙ ½—1'. (S. odstálý.) 6, 7. Jak předešlý. *Č. P. Rt. Lv. Šp. M.* jižnější.

† B. **squarrosus** L. Větve laty staženější, později překloněné, namnoze jen 1-klasé, krátké. Klásky podlouhlo-kopinaté, 10—20-květé, dosti veliké. Pluchy široce eliptičné, lysé neb chlupaté, s krajem široce bělomázdřitým. Osiny silně nazpět ohnuté neb skoro pravým úhlem nazpět lomené. Pochvy listů huňaté. ♃. ½—1'. (S. kostrbatý.) 5, 6. Stráně, planiny. *Č.* u Josefova, *M.* u Znojma; toliko z jihu zavlečený.

6. Klásky ku konci širší. Pluška štětinatě brvitá. Druhy 1-leté. 7.

Klásky ku konci zúžené. Pluška útle pýřitá. Druhy mnoholeté. 8.

7. *B. **tectorum** L. Stéblo nejhořeji namnoze pýřité. Listy a pošvy huňatě pýřité. Lata jednostranná, větví útle pýřitých. Plucha útle pýřitá (zřídka lysá), trochu drsná, s osinou asi stejně dlouhou. ⊙ ½—1'. (S. střešní.) 5—7. Suché trávníky, meze, zdi, úhory. *Vo.*

*B. **sterilis** L. Stéblo lysé. Listy a dolejší pošvy jemně pýřité. Lata všestranná, větví srstnatých. Plucha lysá, drsná, s osinou delší. Klásky větší, 1" dl. ⊙ 1—2'. (S. jalový.) 5—7. Jako předešlý. *Vo.*

8. Oddenek krátkočlenný, trsnatý. Pluchy srstnaté neb huňaté, čárkovito-kopinaté, dlouze zakončité, 1—2-krát kratší osin. 9.

Oddenek dlouhočlenný, šupinatý, plazivý. Pluchy lysé, čárkovito-podlouhlé, tupé, s hrotem neb kratičkou osinou.

*B. **inermis** Leyss. Listy čárkovito-kopinaté, tuhé, i s pošvami lysé, v mládí svinuté. Lata přímá, všestranná. Pluchy pod koncem s rezavo-žlutou páskou. ♃. 1—3'. (S. bezbranný.) 6, 7. Hráze, meze, luka. *Vr.*

9. *B. **erectus** Huds. Listy v mládí řásně složené, nejdolejší uzounké, dlouhobrvé, hořejší širší, roztrouseně chlupaté neb přílysé. Lata přímá,

dolejší její větévky po 3—6. ♃. $^1/_2$—3′. (S. v z t ý č e n ý.) 5, 6. Luka, návrší, u cest. *Vr.*

***B. asper** Murr. Listy v mládí svinuté, čárkovito-kopinaté, plihé, dolejší i s pošvami chlupaté. Lata velmi řídká, jednostranně převislá, dolejší větve její po 2—3. ♃. 3—5′. (S. d r s n ý.) 6, 7. b) 7, 8. Horní lesy. a) *Č. P. S. R. B. Špkb. M.* b) řídčeji.

a) *vulgaris.* Dolení větve laty namnoze po 3—5, řídčeji po 2, hoření pošvy krátce mrtnaté.

b) *serotinus* (Beneken sp.). Dolení větve laty dlouhovětevné obyčejně po 2, klásky něco větší, hoření pošvy odstále srstnaté. Výš. do 7′.

90. Triticum L. P š e n i c e, Weizen.

1. Tráva 1-letá neb ozimá. Klásky břichatě naduřelé. Plévy vejčité neb podlouhlé. 2.

Tráva mnoholetá. Klásky nenaduřelé. Plévy kopinaté neb čárkovito-podlouhlé. 3.

2. † **T. vulgare** Vill. Klas 4-stranný. Klásek ponejvíce 4-květý. Plévy chruplavkovité, vejčité, uťaté se zoubkovitým hrotem. ☉ (P. o b e c n á.) 6. Seje se.

† **T. polonicum** L. Klas nezřetelně 4-hranný, trochu smačknutý. Klásek nejvíce 3-květý. Plévy papírovité, veliké, podlouhlé, mnohožilné, 3-zubé, prostřední zub něco větší. ☉ (P. p o l s k á.) 6. Seje se pořídku.

3. ***T. repens** L. Oddenek plazivý. Listy na líci draslavé a roztrouseně chlupaté. Osa klásku nazpět drsná. Pluchy bezosinné neb s osinou sotva delší než plucha. ♃. 1—3′. (P ý r p l a z i v ý. Quecke.) 6, 7. Suchá, pustá místa, pahorky, křoviště, cesty, a) *Vo*, b) *Č. P. L. R. M.* jižnější.

a) *vulgare.* Trávozelený neb nasivělý, slabší, listy měkčí, pochvy nebrvité, klásky menší; pluchy špičaté neb přítupé.

b) *glaucum* (Desf. sp.). Sivý, tuhý, ve všem větší, s listy tuhými, po kraji svinutými; pochvy dolení na krajích s tuhými brvami; pluchy tupé neb uťaté.

***T. caninum** Schreb. Oddenek trsnatý, bez vybížků. Listy na obojí straně drsné, obyčejně pýřité. Osa klásku huňatá. Pluchy kopinaté, zakončité, s osinou jich samých delší, hadovitě zprohýbanou. ♃. $1^1/_2$—3′. (P ý r p s í.) Stinné lesy, houštiny. *Vr.*

91. Secale L. Ž i t o. Korn, Roggen.

† **S. cereale** L. Pluchy na kýlu s tuhými brvami, s osinou prodlouženou. ☉ 1—5′. (Ž. o b e c n é, r é ž.) 5, 6. Vůbec seté.

92. Lolium L. J í l e k. Lolch.

1. Tráva mnoholetá, s přezimujícími svazečky listů. Pluchy bylinné. 2.

Jednoleté, bez svazků listových. Pluchy nejdoleji chruplavičné. 3.

2. ***L. perenne** L. Listy v mládí řásně složené. Klásky 3- až 12-květé, uzralé ne hned se rozpadávající, $1^1/_2$-krát delší než pléva. Pluchy bez-

osinné neb pouze hrotité. ♃. 1—2′. (J. ozimý, anglický.) 6—9. Luka, trávníky, u cest. *Vo.*

† **L. multiflorum** Lam. Listy v mládí svinuté. Klásky 3—20-květé, dozralé velmi lámavé, 2—3-krát delší než pléva. Pluchy na konci 2-klané a (aspoň hořejší v klásku) osinaté. ♃. 1—3′. (L. Bouchéanum Kunth. L. italicum A. Br. J. vlaský.) 6, 7. Luka setá, jetelisté, u cest pořídku. *Č. P. Ls. S. Čz. Šk.*, též ***M.***

3. **L. remotum** Schrank. Klásky 4—8-květé, delší než pléva, dolejší dosti oddálené. Plévy 5-žilné. Plucha nejčastěji bezosinná, zřídka s osinou tenkou a krátkou. ⊙ 1—$1^1/_2$′. (L. arvense Schrad., L. linicolum A. Br. J. oddálený.) 6, 7. Ve lnu, zřídka v obilí. ***Č. S. L. R. Škb. M.***

*__L. temulentum__ L. Klásky 2—8-květé, zdélí plévy neb kratší. Plévy 7-žilné. Plucha s dlouhou osinou. ⊙ $1^1/_2$—3′. (Mýlek, matonoha. Taumellolch.) 6—8. V obilí. *Vr.*

93. Elymus L. Ječmenka.

† **E. arenarius** L. Oddenek dlouze plazivý. Pošvy listů tuhých, posléz svinutých lysé. Klásky pýřité, namnoze 3-květé. Plévy kopinaté. Pluchy bezosinné. ♃. 3—4′. (J. písečná.) 7, 8. ***Č.*** Písčiny Polabské (?); nejspíš jen nasetá.

94. Hordeum L. Ječmen. Gerste.

1. Klas bez konečného klásku. Osa klásku nad květ prodloužená, leč bez zákrsku 2-ho květu. 2.

Klas s konečným kláskem, klásky postranní všecky obojaké, přisedlé, osinaté. Osa klásku namnoze se zákrskem druhého květu (zřídka s vyvinutým druhým květem).

*__H. cylindricum__ Murr. Oddenek bez výběžků. Dolejší pošvy listů plochých, dosti měkkých srstnaté. Klásky bledé, drsné. Plévy čárkovitošídlovité. Pluchy kopinaté s osinou 2—3-krát delší. ♃. 2—3′. (Elymus europaeus L. J. lesní.) 6—8. Horní lesy. ***Č. Shv. R. B.*** (*P.*) *Šp. Č.* ***M.***

2. Květy všecky obojaké a osinaté neb poboční ♂ a bezosinné. Osa klasu se nerozpadává. Plucha aspoň středního klásku široce eliptičná. Listy lysé. 3.

Všecky květy osinaté, prostřední obojaké, postranní ♂ neb nijaké, stopkaté. Osa celého klasu dozralého v články se rozpadává. Pluchy kopinaté. Listy dolejší pýřité.

*__H. murinum__ L. Pluchy s dlouhou osinou. ⊙ 1—$1^1/_2$′. (J. myší.) 6—8. Pustá místa, zdi, cesty teplejších poloh. *Vr.*

3. † **H. vulgare** L. em. Květy všecky přisedlé, obojaké, dlouze osinaté, v klase 4—6-řadém. ⊙ (J. obecný.) 6. Seje se dosti pořídku.

a) *tetrastichon.* Klas hustější, 4-řadý.

b) *hexastichon* (L. sp.). Klas 6-řadý, volnější.

† **H. distichon** L. em. Květy prostřední obojaké, osinaté, přisedlé, postranní ♂, bezosinné, přitisklé, stopkaté; klas oněmi 2-řadý. ⊙ (J. dvouřadý.) 6. Seje se, a) všeobecně, b) velmi pořídku.

a) *genuinum*. Klas prodloužený, obojaké květy oddálenější s osinami ku předu namířenými.

b) *zeocrithon* (L. sp.). Klas krátký, obojaké květy sblížené, za plodu odstálé, s osinami vějířovitě rozpřaženými.

95. Gaudinia P. B.

† **G. fragilis** P. B. Klas článkovaný, osa jeho v články se lámající. ⊙ 1'. (Avena fragilis L.) 6. *Č.* U Prahy, Litoměřic, náhodou zavlečená.

96. Nardus L. Smilka.

***N. stricta** L. Stébla v hustém trsu. Listy tuhé, štětinkovité. Klas tenký, vláskovitý, jednostranný. ♃. 3—8''. (S. tuhá.) 6, 7. Suché vřesovinné lesy, lada, pahorky, rašeliny. *Vr.*

15. Řád. **Juncaceae** Bartl. Sítinovité (str. 9).

Rozbor rodů.

Semeník 1-pouzdrý, 3-semenný. Chlopně tobolky bez příhrádek. Listy ploché, trávovité, více méně chlupaté, pochvy jich zavřené. **Luzula 98.**

Semeník do polou neb zcela 3-pouzdrý, vícesemenný. Chlopně tobolky uprostřed s příhrádkou neb semenicí. Listy více méně oblé, sítinovité, lysé, jich pochvy rozčísnuté. **Juncus 97.**

97. Juncus L. p. Sítina. Binse.

1. Lodyhy bezlisté, nejdoleji pošvaté, s dlouhým listenem pod květenstvím; neplodné prýty z plazivého oddenku s jediným oblým, zakončitým, sítinovitým, jalové lodyze se podobajícím listem. 2.

   Lodyhy více méně listnaté; neplodné prýty z oddenku mnoholetých druhů se svazečkem listů, neb bylina jednoletá. 5.

2. Lodyha statná, sítinovitá, delší než listen. Kružel vícekrát složený. Listy okvětní všecky velmi špičaté. 3.

   Lodyha slabá, nitkovitá, jen zdělí listenu, trávozelená, nepřetržitou dření naplněná. Kružel jednoduchý, chudokvětý. Lístky okvětní vnitřní přítupé.

   ***J. filiformis** L. Tyč. 6. ♃. $^1/_2$—1'. (S. nitkovitá.) 6, 7. Bařinná luka rybničných a hornatých krajin. *Vr.*

3. Pošvy neleskłé, světlohnědé. Dřeň lodyhy nepřetržitá. Tyč. tři. 4.

   Pošvy leskłé, do černa červenohnědé. Dřeň lodyhy v přehrádky přetrhovaná. Tyč. 6.

   ***J. glaucus** Ehrh. Lodyha rýhovaná, sivozelená. ♃. 1—3'. (S. sivá.) 7, 8. Místa vlhká a močálovitá. *Vh.*

4. ***J. conglomeratus** L. (Leers). Lodyha našedivělá, jemně ale vynikle pruhovaná a rýhovaná. Kružel namnoze klubkovitě stažený. Tobolka tupá ale malou bradavkou ošpičatěná. ♃. 1—3'. (J. Leersii Marss. S. klubkatá.) 7, 8. Jak předeslá. *Vo.*

*J. **effusus** L. Lodyha mdle zelená, hladká, jen velmi jemnými, ploskými žebry pruhovaná. Kružel namnoze rozložitý. Tobolka vtiskle tupá. ♃. 1—3′. (S. r o z k l a d i t á.) 7, 8. Jak předešlá. *Vo.*

5. Ústí pošev listních nebrvité. Semena bez přívěsku. 6.

Ústí pošev listových naproti čepeli s brvitým jazýčkem. Semena na obojím konci s přívěskem.

J. trifidus L. Lodyha nitkovitá, na konci s 2 štětinkovitými listeny. Květy 1—4 v kruželi. Okvětí hnědé, bíle obroubené. ♃. 4—8″. (S. t r o j k l a n á.) 7, 8. Vlhké kamenité vysoké hřbety *Č.* Krkonošů, Kladského Sněžníka, Šumavy. ***M.*** Jeseník.

6. Květy v strboulkách nahloučené, tyto v kruželi neb jednotlivě konečné. 7.

Květy jednotlivě roztroušené v kruželích neb vrcholících, nanejvýš v posledních rozvětveních po 2. Tyčinek šest. 13.

7. Tyč. 6. Listy oblé neb trochu smačknuté, vnitř duté, s příhrádkami vně zřetelnými. Oddenek plazivý, výběžkatý. 8.

Tyč. 3. Listy tenké, nitkovité, namnoze bez příhrádek vně patrných. V trsech bez výběžků. 12.

8. Listy hladké, (za sucha) útle a hustě čárkované. 9.

Listy vynikle 7—9-žebré (suché žebry oddálenými pruhované).

J. atratus** Krock. Lístky okvětní černohnědé, všecky zašpičatěné a hrotité, vnitřní delší, zdélí tobolky. Tobolka 1-pouzdrá, vejčito-kopinatá, se značným zobánkem. ♃. 1—3′. (J. nigricans Tausch. S. č e r n a v á.) 7, 8. Bařiny lesní. *Č.* Karlštejn, Zbraslav. ***M. S.

9. Lístky okvětní špičaté neb hrotitě přišpičatěné neb jen vnitřní zaokrouhleně tupé. Tobolka 1-pouzdrá. 10.

Lístky okvětní všecky zaokrouhleně tupé, rovné, skoro stejně dlouhé, bělavozelené neb málo nahnědlé. Tobolka 3-pouzdrá, vejčitá, krátce hrotitá.

⚷ ***J. obtusiflorus** Ehrh. Lod. dole s velkými pošvami; květenství celé bledé. ♃. 2—3′. (S. t u p o k v ě t á.) 7, 8. Bařiny, příkopy; *Č.* u Lysé, Všetat, Liblic, Bělé, Roudnice.

10. Lístky okvětní stejně dlouhé, rovné, vnitřní tupé neb špičaté. Tobolka vejčito-kopinatá neb elipsoidní s krátkým zobánkem. 11.

Lístky okvětní všecky zašpičatěné a hrotité, vnitřní delší, špičkou útlou nazpět ohnuté, málo kratší než tobolka vejčito-kopinatá, v šídlovitý zobánek zašpičatěná.

J. silvaticus Reichard. Květenství velmi složité, z větviček posléz volně rozestálých. Květy malé, černohnědé, lesklé. ♃. $1^1/_2$—3′. (J. acutiflorus Ehrh. S. l e s n í.) 7, 8. Mokrá luka, bařiny lesní hornatější. *Č. Shn. R. Šb.* ***M. S.***

11. ***J. lamprocarpus** Ehrh. Větve květenství více rozestálé, kratší. Lístky zeleného až hnědého, zřídka černohnědého okvětí všecky špičaté neb vnitřní přítupé. Tobolka špičatá, v zobánek znenáhla ztenčená. Semeno soudkovitě vejčité, s krátkou stopečkou. ♃. $^1/_2$—2′. (J. articulatus L. p. S. l e s k l o p l o d á.) 7, 8. Mokrá luka, písčiny, bařiny lesní. *Vo.*

*J. **fuscoater** Schreb. Větve květenství dosti vzpřímené, tenčí, prodloužené. Vnitřní lístky menšího černohnědého okvětí zaokrouhlené, vnější hrotité. Tobolka přítupá, v zobánek kratičký náhle ztenčená. Semeno vřetenovité s delší stopečkou. ♃. 1'. (J. alpinus Vill. S. černohnědá.) 7, 8. Bařiny, rašeliny, zvlášť u rybníků. *Č. Ls. Sjp. Šk. Čj. M. S.*

12. **J. supinus** Mönch. Lodyhy často položené a kořenující, listnaté. Listy nitkovité. Strboulky často listnaté na větvích kružele prodloužených, řídčeji jen jeden konečný. Lístky okvětní rovné, stejně dlouhé, něco kratší než tobolka. ♃. 1"—1' dl. (J. uliginosus Roth. S. položená.) 7, 8. Rašelinné půdy, zaplavované břehy rybníků. *Vr.*

***J. capitatus** Weig. Lodyhy přímé, v trsu. Listy žlábkovité, všecky přízemní. Strboulek 1 konečný, listenem často prodlouženým podepřený, někdy i 1—2 poboční. Lístky okvětní vsecky delší než tobolka, vnější s útlým, dlouhým hrotem, ven ohnuté, vnitřní kratší. ⊙ 1—6". (S. strboulkatá.) 6—8. Vlhké písčiny, zvlášť rybničné. *Č. Lsv. Sph. Šb. M. S.*

13. Bylina oddenkem vytrvalá. Listy čárkovité. 14.

Bylina 1-letá. Lod. s 1—více listy. Tobolka 3-pouzdrá. Listy úzce čárkovité neb štětinovité. 16.

14. Oddenek plazivý. Lod. přioblá neb smačknutá. s listy přímými. Listeny kružele pošvaté, čárkovité, často zdělí neb delší kružele. 15.

Oddenek trsnatý. Lod. tupohranná, jen na dolejšku listnatá, s listy tuhými, odstálými neb nazpět ohnutými. Nejdolejší listen kružele s velkou pošvou, však krátkou štětinkovitou čepelí.

J. squarrosus L. Lístky okvětní světle hnědé, podlouhlé, přítupé, široce po kraji mázdřité, skoro zdělí tobolky krátce hrotité a 3-pouzdré. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (S. kostrbatá.) 7, 8. Lesní luhy, vřesoviště, rašeliny horské. *Č. Shp. Rhk. Škb. M. S.*

15. ≠ **J. tenuis** Willd. Lod. přioblá, jen na dolejšku listnatá. Lístky bledého, posléz slabě nahnědlého okvětí kopinaté, dlouze zakončité, něco delší než tobolka napolo 3-pouzdrá. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (S. tenká.) 6, 7. *Č.* Průhony u Šluknova a Georgswalde, u Pardubic.

***J. compressus** Jacq. Lod. více méně smačknutá neb přioblá. Lístky okvětní vejčito-podlouhlé, tupé, kratší neb skoro zdělí tobolky tupé, úplně 3-pouzdré. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (S. smačknutá.) 6—8. Vlhké pastvy, bařiny, příkopy. a) *Vh.*, b) řídčeji, zvlášť na slané půdě. *Č. L. R. M.*

a) *genuinus*. Lod. doleji obyčejně zřetelně smačknutá. Lístky okvětní zelenavé neb bledavé, po kraji hnědé. Blizny pletní barvy. Tobolky skoro kulovaté.

b) *Gerardi* (Lois. sp.). Lod. přioblá. Okvětí hnědé, na krajích černavé. Blizny rudé. Tobolky eliptičné.

16. Lístky okvětní kopinaté, špičaté, zelenavé. Tobolky bledavé neb červenavě nahnědlé. 17.

Lístky okvětní vejčito-podlouhlé, tupounké, hrotité, skoro stejně dlouhé, temnohnědé, zdělí neb něco delší tobolky kulovaté, kaštanově hnědé.

*J. tenageia Ehrh. Větve kružele rozevřené, velmi tenké, větviček zpět ohnutých. Květy menší než u následujících. ⊙ 3—6″. (S. rybničná) 6—8. Vlhké písčiny, zvlášť u rybníků. *Č.* (*Ls. Sp.*) *Rk. Špb. M.*

17. ♂ *J. sphaerocarpus Nees. Větve kružele dosti rozevřené, větviček obloukovitých, nazpět poohnutých. Lístky okvětní vnější málo delší vnitřních, o něco delší než kulatá neb elipsoidně kulatá tobolka. ⊙ 3 až 6″. (S. kulatoplodá.) 6, 7. Vlhká role. *Č.* u Chaber blíž Prahy, u Chebu, Bolehošť u Opočna.

J. bufonius L. Větve kružele přímé. Lístky okvětní vnější značně delší vnitřních, všecky delší tobolky elipsoidní až podlouhlé. ⊙ 3—6″. (S. žabí.) 7—9. Vlhké písčiny, role, pobřeží. *Vo.*

Míšenec. J. effusus-glaucus (J. diffusus Hoppe). *Č. M.* mezi rodiči.

98. Luzula DC. Bika.

1. Květy jednotlivé neb po 2—5 ve svazečkách, v kruželi jednoduchém neb složitém. 2.

   Květy v hustých klasech, tyto v okolíkovitém kruželi neb v klase složitém. 5.

2. Květy všecky jednotlivé, v kruželi rozevřeném, dlouhovětevném. Lístky okvětní kratší než tobolka. Semeno se srpovitým, špičatým přívěskem. 3.

   Květy všecky neb některé ve svazečkách shloučené. Lístky okvětní zdélí neb delší tobolky. Semeno bez přívěsku. 4.

3. *L. vernalis DC. Listy z trsnatého oddenku rozložené, čárkovito-kopinaté, k dolejšku silně zúžené, lodyžní s čepelí mnohem kratší. Větve kružele namnoze 3-květé, po odkvětení některé sehnuté. Okvětí hnědé. ♃. $^1/_3$—1′. (L. pilosa Willd. B. jarní.) 4, 5. Stinné lesy, zvlášť horní. *Vh.*

   △ L. flavescens Gaud. Oddenek tenký, plazivý, s výběžky. Listy z oddenku i lodyžní čárkovité. Větve kružele namnoze 1-květé, květoucí i plodnosné vzpřímené. Okvětí žlutavé neb nahnědlé. ♃. $^1/_2$—1′. (B. žlutavá.) Lesy horské. *S.* Beskydy.

4. L. maxima DC. Listy oddenkové rozložené, čárkovito-kopinaté (neb čárkovité), 3—6‴ šir., lodyžní s čepelí mnohem kratší. Květy po 2 až 3 pohromadě i také jednotlivé. Listy v kruželi mnohem kratší než větve. Lístky okvětní nahnědlé, dlouze hrotité, zdélí tobolky. ♃. 1—4′. (L. silvatica Gaud. B. největší.) 5, 6. Stinné lesy horní. *Č. Shv. Rh. Šh.* (Kladský Sněžník, Krkonoše, Krušné hory, Šumava.) *M. S.*

   *L. albida DC. Lod. nese nejdoleji pošvy, nad těmi čárkovité, přímé přízemní listy; listy lodyžní s čepelí stejně dlouhou. Květy všecky po 2—5 hromadné. Listy v kruželi zdélí větví a delší. Okvětí bělavé, na horách též červenavé a černohnědé; lístky jeho špičaté, delší než tobolka. ♃. 1—2′. (Juncus angustifolius Wulf. B. bělavá.) 6, 7. Světlé lesy, vřesoviště. *Vh.*

5. Listy čárkovité neb čárkovito-kopinaté, ploché. Klasy v kruželi okolíkovitém, přisedlé i stopkaté. Listeny kružele hoření úzce pošvité, zašpičatěné, po kraji málo brvité. Semeno s kuželovitým, bílým přívěskem. 6.

Listy čárkovité, žlabovité. Klasy nestopkaté. v klasu laločnatém, přehnutém. Listeny toho klasu nejdolejší listovité, hoření široce pošvaté, jemně dlouze zakončité, po kraji chlupatě třásnité. Semeno bez přívěsku.

† **L. spicata** DC. Lístky okvětní černavé, vláskovitě přišpičatěné. ♃. $^1/_2$—1′. (L. nigricans Pohl. B. klasnatá.) 6, 7. *Č.* Na nejvyšších Krkonoších mezi skalními balvany Sněžky, malé Sněžné jamy, Kotle a na Bílé louce.

6. Lístky okvětní skoro stejně dlouhé, všecky kopinaté, krátce hrotité, trochu delší než tobolka. 7.

Vnější lístky okvětní kopinaté s odstálým neb zpět ohnutým hrotem, vnitřní kratší, eliptičné. Čnělka mnohem kratší než vaječník, s krátkými útlými bliznami, záhy opadavá. 8.

7. ***L. campestris** DC. Čnělka zdélí vaječníka a delší, s bliznami vyčnívajícími, pozdě opadající. Prašníky namnoze několikrát delší nitek. Semeno skoro kulaté s velkým přívěskem. Klasy nemnohé. Okvětí hnědé. ♃. $^1/_2$—1′. (B. ladní.) 3—5. Lesní luka, háje, vřesoviště. *Vo.*

***L. multiflora** Lej. Čnělka kratší vaječníka, s bliznami útlejšími, jen z části čnějícími, dříve opadavá. Prašníky asi zdélí nitek. Semeno vejčité s přívěskem o polovic kratším. Klasy namnoze četnější, okvětí hnědé až černohnědé. zřídka bledé. $^1/_2$—1′. (B. mnohokvětá.) 5, 6. Jak předešlá. *Vh.*

8. ***L. pallescens** Bess. Okvětí bledé, zelenavé neb málo nahnědlé, 2- až 3-krát menší než u obou předešlých. Semeno vejčité s přívěskem o polovic kratším. Předešlých mnohem útlejší, drobnější, chablejší. ♃. 4—8″. (B. drobounká.) 5, 6. V lesích, v písečné půdě. *Vr.*

L. sudetica Presl. Okvětí a tobolky černohnědé. Semeno vejčité s velmi krátkým přívěskem. Ostatně jak předešlá, ale tužší, květy něco větší. ♃. $^1/_2$—1′. (B. horská.) 6, 7. *Č.* Na Krkonoších, Krušných horách a Šumavě. *M.* Jeseník.

16. Řád. **Liliaceae** DC. Lilijovité (str. 9).

Rozbor rodů.

1. Oddenek cibule. Plod tobolka 3-chlopná. Stopka květní nečlánkovaná. 2.

Oddenek bezcibulný. Plod tobolka 3-chlopná. Stopka květní na konci neb nad dolejškem článkovaná, řídčeji nečlánkovaná. 10.

Oddenek bezcibulný. Plod bobule. 12.

2. Okvětí srostlolupenné, trubkovité, krátce 6-zubé, uvnitř bez korunky. Pouzdra tobolky 1—2-semenná. **Muscari 108.**

Okvětí na zpodu srostlolupenné, krátce zvonkovité, 6-dílné, v ústí s korunkou 6-klanou, nesoucí uvnitř 6 prašníků téměř přisedlých, s ušty jejími střídavých. Pouzdra tobolky 5-semenná. **Puškinia 106.**

Okvětí ze 6 prostých lístků; korunka ovšem žádná. 3.

3. Pouzdra tobolky (i semeníka) 1—6-semenná; semena kulatá neb hranatá. 4

Pouzdra tobolky (i semeníka) mnohosemenná; semena koláčkovitá, sploštělá. 8.

4. Prašník příčmo na nitku položený, prostředkem na ni vetknutý. 5.
Prašník přímý, dolejškem na nitku vetknutý. 7.

5. Květy v okolíku, zaobaleném před rozvitím toulcem 1—2-listým. Pouzdra tobolky 1—2-semenná. Tyčinky na lístky okvětní přirostlé. **Allium 107.**
Květy v hroznu listenatém neb skoro bezlistenném. Pouzdra tobolky 4—6-semenná. 6.

6. Nitky tyčinek vskutku nitkovité, dolejškem na zpod okvětních lístků přirostlé. **Scilla 105.**
Nitky tyčinek více méně na plocho rozšířené, na lístky hvězdovitého okvětí nepřirostlé. **Ornithogalum 104.**

7. Lístky okvětní hvězdovitě odstálé, bezmozolné. Čnělka jednoduchá. **Gagea 103.**
Lístky okvětní zvonkovitě skloněné, koncem nazpět ohnuté; 3 vnitřní nejdoleji se 2 mozolky. Čnělka na konci 3-klaná. **Erythronium 102.**

8. Prašník na nitce přímý. Blizna přisedlá, 3-laločná. Lístky okvětní bez medové jamky neb rýhy. **Tulipa 99.**
Prašník na nitku příčmo položený. Čnělka skoro kyjovitá s 3-bokou neb 3-klanou bliznou. 9.

9. Lístky okvětní na nehtu s medovou rýhou. Blizna 3-boká. **Lilium 100.**
Lístky okvětní na dolejšku s okrouhlou neb podlouhlou medovou jamkou. Blizna 3-klaná. **Fritillaria 101.**

10. Okvětí srostloplátečné, nálevkovité, dole úzce trubkovité, 6-klané. Tyč. v ústí jeho vetknuté, sehnuté, vystoupavé. Stopka květní pod samým okvětím článkovaná. Listy přízemní, vně třepícími se šupinami obdané; stvol bezlistý, nahoře vícekvětý. Kořeny svazčité, hlízovitě napuchlé. **Hemerocallis 109.**
Okvětí prostoplátečné. Tyč. na lůžku vetknuté. Listy přízemní čárkovité. 11.

11. Okvětní lístky hvězdovitě rozložené. Nitky tyčinek lysé. Pouzdra tobolky 4—8-semenná, semena s černým osemením. Stopka květní nad dolejškem článkovaná. Listy toliko z oddenku, čárkovité. **Anthericum 110.**
Okvětní lístky přímé. Nitky tyčinek hustě vlnato-chlupaté. Semena drobná, pilinovitá, na obou koncích s přívěskem. Stopka květní nečlánkovaná. Listy přízemní čárkovito-mečovité, lodyžní malé. **Narthecium 111.**

12. Okvětí 8-četné; vnitřní 4 lístky jeho úzké, šídlovité, vnější (kalich) mnohem širší. Tyč. 8. Prašníky hrotem ukončené. Čnělky 4. **Paris 117.**
Okvětí 6-četné, zřídka 4-četné. Tyč. 6 (neb 4). Čnělka jedna. 13.

13. Čnělka 3-klaná. Stopka květní článkovaná. Květy pometáním dvojdomé. **Asparagus 112.**
Čnělka jednoduchá. Stopka květní nečlánkovaná. Květy obojaké. 14.

14. Okvětí hluboce 4—6-dílné. 15.

Okvětí srostlolupenné, 6-zubé. 16.

15. Čnělka nitkovitá. Pouzdra bobule mnohosemenná. Okvětí vždy 6-četné. **Streptopus 113.**

Čnělka krátká, tlustá. Pouzdra bobule 1—3-semenná. Okvětí 6-četné neb (u našeho druhu) 4-četné. **Smilacina 114.**

16. Okvětí kulovato-zvonkovité. Tyč. vyniklé z dolejška okvětí. Květy v jednoduchém, listenatém, konečném hroznu. **Convallaria 115.**

Okvětí válcovito-trubkovité. Tyč. vyniklé z prostředka okvětí. Stopky 1—vícekvěté v úžlabí listů. **Polygonatum 116.**

99. Tulipa L. Tulipán. Tulpe.

† **T. silvestris** L. Lod. do polou 3-listá. Listy trávozelené, čárkovito-kopinaté. Květ 1 konečný, před rozvitím nící, žlutý; lístky jeho pod koncem plstnato-vousaté, vnitřní na dolejšku jak nitky tyčinek vousaté. ♃. 1—$1^1/_2$'. (T. lesní.) Trávníky zahradní; původu cizího.

100. Lilium L. Lilije. Lilie.

***L. martagon** L. Cibule zlatožlutá. Listy eliptičné neb eliptičně kopinaté, krátkořapičné, prostřední po 3—8 ve 2—3 přeslenech sblížené. Květy v konečném řídkém hroznu, převislé, růžové, nachově skvrnaté; lístky okvětní ohrnuté. ♃. 2—4'. (L. zlatohlavá. Türkenbund.) 6, 7. Světlé háje chlumní. *Vr.*

† **L. bulbiferum** L. Cibule bělavá. Listy kopinaté, hoření čárkovito-kopinaté, přisedlé, vesměs roztroušené, v úžlabí často s cibulkou. Květ 1 neb ještě 1—3 postranní, všecky přímé, oranžové; lístky jich rovné, přímé. ♃. 1—2'. (L. cibulkonosná.) 6, 7. Lesnaté stráně, pole; sotva původní. *Č. S. Rk. Šk. M.*

101. Fritillaria L. Řebčík.

F. meleagris L. Lod. 1—2květá. Listy čárkovité neb čárkovito-kopinaté. Květ nící, zvonkovitý; lístky jeho hnědonachové, bíle a fijalově kostkované, řídčeji bílé. ♃. 1'. (Ř. kostkovaný.) 4, 5. Vlhká horní luka. *Č.* Starší udání: Teplá, Budějovice, Nové Hrady; leč nověji více nenalezen.

102. Erythronium L. Kandík.

♃ ***E. dens canis** L. Cibule válcovitá, bělavá. Listy z ní 2, podlouhle eliptičné neb kopinaté, tmavo-červeně skvrnaté, na zpodu stvolu 1-květého. Květ nící, růžově neb fijalově nachový. ♃. 3—5''. (Psí zub.) 3, 4. Horní lesy. *Č.* Hradištko u Davlí; Bečov u Lokte (?).

103. Gagea Salisb. Křivatec. Goldstern.

1. V staré cibuli, jejími vyssátými šupinami obalená, jen jedna přímá mladá cibulka, pod jediným listem cibulovým. 2.

Ze staré cibule pocházejí ročně 2 i více mladých cibulek. 3.

2. *G. **lutea** Schult. List cibulní široce čárkovito-kopinatý, plochý, kýlnatý, na konci kápovitý; lodyžní 2 pod okolíkovitým vrcholíkem. Stopky lysé. Lístky okvětí uvnitř zelenavožlutého podlouhlé, přítupé. ♃. $^1/_2$—$^3/_4$'. (K. ž l u t ý.) 3, 4. Křoviště, háje, luhy. *Vh.*

△ G. **pusilla** Schult. List cibulní úzce čárkovitý, žlabovitý, nazpět ohnutý, užší než dolejší ze 2 lodyžních pod květenstvím. Lístky okvětní vnitř sytě žluté, kopinaté. ♃. 3—6″. (K. n í z k ý.) 4, 5. Trávnaté kopce, palouky. ***M.*** jižní.

3. Mladé cibulky 2, vejčité, přímé a v suchých slupkách lonské cibule obalené. 4.

Mladé cibulky 2, někdy 3—4, kyjovité, ze zpodu šupin lonské cibule šikmo vyrostlé a obnažené.

*G. **pratensis** Schult. Lod. a stopky květní lysé. List cibulní namnoze 1 (někdy 2) čárkovitý; lodyžní 2—3. Vrcholík 1—5-květý. Lístky okvětí vnitř sytě žlutého podlouhlé. ♃. 3 až 6″. (G. stenopetala Rchb. K. l u č n í.) 4, 5. Trávnaté průhony, kopce, meze, role. *Vr.*

4. Listy lodyžní 1—3, kopinaté, zrovna pod vrcholíkem okolíkovitým, vícekvětým (výjimkou 1-květým) sblížené. Lístky okvětí vnitř bledožlutého čárkovito-kopinaté, zašpičatěné. 5.

Listy lodyžní 3—4, kopinaté, všecky od sebe oddálené; květ 1 konečný, řídčeji ještě 1—2 z úžlabí listů. Lístky okvětí sytě žlutého podlouhlé, na konci rozšířené, tupé.

*G. **bohemica** Schult. Lod. lysá. Listy cibulní 2, úzce čárkovité. Stopky květní kadeřavo-pýřité. ♃. 1—3″. (Ornithogalum bohemicum Zauschner. K. č e s k ý.) 3, 4. Trávnaté pahorky. ***Č.*** u Prahy, Kouřími, Jičína. ***M.*** kraj Brněnský a Znojemský.

5. *G. **arvensis** Schult. Lod. nahoře kadeřavo-pýřitá; stopky huňato-pýřité. Listy cibulní 2, úzce čárkovité. V úžlabí listů lodyžních často hromádky malých cibulek. Listence čárkovité. ♃. 1—10″. (Ornithog. villosum M. B. K. r o l n í.) 4, 5. Pole, trávníky. *Vr.*

*G. **minima** Schult. Lod. lysá, stopky téměř lysé. List cibulní 1, úzce čárkovitý. Úžlabní cibulky žádné. Listence malinké, nitkovité. Lístky okvětní uzounké, koncem zpět ohnuté. ♃. 3—6″. (K. n e j m e n š í.) 4, 5. Křoviště, háje, trávnaté stráně. ***Č. P. L. S. R. M. S.***

104. Ornithogalum L. S n ě d e k.

1. Okvětí hvězdovitě rozložené, přímé. Nitky tyčinek kopinaté, bezzubé. Listeny kratší stopek. 2.

Okvětí zvonkovité, rozkvětlé převislé. Nitky tyčinek plátkovitě rozšířené, pod prašníkem 2-zubé, uvnitř s vyniklým kýlem. Listeny delší stopek květních. 5.

2. Květy v řídkém chocholíku. Listy čárkovité, s bílým proužkem středním, na kraji hladké, v čas květní ještě zachovalé. 3.

Květy v kuželovitém, hustém, posléz prodlouženém hroznu. Listy čárkovito-kopinaté, bez bílého proužku, na kraji hladké, v čas květní ponejvíce již zvadlé. 4.

3. **O. umbellatum** L. Cibule kulatě vejčitá, s četnými cibulkami rozmnožovacími mezi čerstvými pošvami. Listy čárkovité, vezpod se širokým bílým proužkem. Stopky květní dolejší 2-krát delší listenů, po odkvětení rovnovážné neb trochu sehnuté. Tobolka vejčito-kyjovitá, na konci uťatá, skoro stejnoměrně 6-hranná. Okvětní lístky přítupé, bílé se zeleným hřbetním pruhem. ♃. $^1/_2$—1'. (S. chocholičnatý.) 4, 5. Trávníky, pole; snad jen v sev. Čechách domácí. ***M. S.***

*__O. tenuifolium__ Guss. Cibule podlouhlo-vejčitá, bez cibulek rozmnožovacích. Listy úzce čárkovité, s proužkem středním méně patrným. Stopky květní dolení za květu jen o něco delší než listeny, po odkvětu přímo odstálé. Tobolka vejčitá, na konci vtisklá, 6-hranná; hrany obloukovité, po 2 sblížené. Okv. lístky příšpičaté. Ve všem útlejší a menší. ♃. 3—9''. (O. umbellatum Autt. S. tenkolistý.) 4, 5, časněji než předešlý. Meze, trávníky, kopce, luka. *Vr.*

4. △ **O. pyrenaicum** L. Listy sivé, hluboce rýhované. Stopky květní nejprv odstálé, plodonosné k ose hroznu více méně přitisklé. Listeny vejčito-kopinaté, poznenáhlu zašpičatěné. Lístky okvětní čárkovito-podlouhlé, zelenavo- neb žlutavo-bílé. ♃. $1^1/_2$—3'. (S. pyrenejský.) 6, 7. Luka, pole. ***M.*** východní, podkarpatská.

† **O. narbonense** L. Listy zelené, žlabovité. Listeny vejčité, náhle v dlouhou, tenounkou špičku zúžené. Lístky okvětní kopinato-podlouhlé, bílé, se zelenou hřbetní páskou. ♃. $^1/_2$—1'. (O. pyramidale L. Jacq. O. stachyoides Schult. S. homolovitý.) 6, 7. ***M.*** Les u Nových mlýnů na Dyji, z jihu zdivočelý.

5. † **O. nutans** L. Listy (z cibule) čárkovité, žlábkovité. Vnitřní kýl nitek bezzubý. Semeník vejčitý, kratší čnělky. Tobolka pupkatá. Okvětní lístky šedobělé s širokým zeleným pruhem. ♃. 1—$1^1/_2$'. (S. odvislý.) 4, 5. Trávníky zahradní, pole; pořídku. ***Č. P. L. S. M. S.***

† **O. chloranthum** Saut. Vnitřní kýl nitek tyčinkových nahoře špičatým zoubkem ukončený. Semeník kuželovitý, zdélí čnělky. Tobolka bez pupku. Hrozen hustší. Okvětní lístky vně šedozelenavé, uvnitř bílé s prosvitajícími zelenavými pruhy. ♃. 1—$1^1/_2$'. (O. Bouchéanum Aschers. S. zelenokvětý.) 5. Trávníky zahrad. ***M.*** u Kroměříže a Bzence s předešlým.

105. Scilla L. Ladoňka.

1. Květy v hroznu více méně pooddálené, dolení se stopkou delší než okvětí, vesměs přímé. 2.

Květy v hroznu 1—3, zblížené, krátkostopečné (stopka jen zdélí okvětí) nící.

† **S. cernua** Rédouté. Listy z cibule 2—4 (nejčastěji 3); stvoly 1—3. Okvětí blankytně modré. Listeny malé. Semeno bez přívěsku. ♃. $1^1/_2$'. (S. sibirica Willd. S. amoena M. Bieb. nec L. L. nící.) Z Orientu; na jedné louce blíž Oustí n. L. zdivočelá.

2. † **S. amoena** L. Listy z cibule četnější, široce čárkovito-lopinaté, dosti ploché, přímé, delší stvolu. Hrozen řídký, chudokvětý; květy postranní 1—3, dolení na delší stopce, přímé. Listeny malé, vejčité, blánovité. Semeno bez přívěsku. Okvětí větší, sytě modré. ♃. $^1/_2$—1′. (L. příjemná.) 4, 5. Na trávnících zahradních pořídku zdivočelá, v lesíku kláštera Hájku u Unhoště v množství úplně zdomácnělá.

S. bifolia L. Listy 2—3, kopinaté, čárkovito-žlábkovité, na konci kápovité, často nazpět ohnuté. Hrozen dosti hustý, vícekvětý (2- až 12-květý), chocholíkovitý; stopky dolení o mnoho delší. Listeny zakrnělé neb žádné. Semena s velkým bílým přívěskem. Okv. modré, zřídka bílé neb růžové. ♃. 3—8″. (L. dvoulistá.) 3, 4. Vlhké luhy. *Č.* hlavně u Labe, Oharky a Běly. *Lsz. (Rt.) Svp. M.*

106. Puškinia Adams.

† **P. scilloides** Adams. Listy 2—3, čárkovito-kopinaté, kápovité a vyhlubené, vnější širší, o něco kratší stvolu 1—6-květého. Stopky květní přímé, nejdolejší delší květu. Listeny malé, šupinkovité. Ušty okvětní 3-krát delší trubky, namodrale bělavé, s modrým pruhem hřbetním. Korunka asi o $^1/_2$ kratší uštů okvětních; její cípy zubaté. ♃. $^3/_4$—1′. (Scilla sibirica Autt. bohem.) 4. V hájku sv. Prokopa u Prahy zdivočelá (z Kavkazu).

107. Allium L. Česnek. Lauch.

1. Nitky tyčinek jednoduché, bezzubé neb 3 vnitřní nejdoleji s 1—2 krátkými zoubky. 2.

Nitky vnitřních tyčinek 3-klané neb 3-dílné; postranní vláskovitě zakončené ušty jejich zdélí neb delší prostředního prašník nesoucího. Okvětí zvonkovitého vnější lístky kýlnaté. Cibule namnoze obsahuje hojné pacibulky. 13.

2. Toulec 2-listý; list větší v dlouhou zobanovitou čepel zúžený, delší okolíka. Okvětí zvonkovité. 3.

Listy toulce okolíkového 1—3, nezobanité, kratší než okolík; tento bez cibulek (vyjma pěstované A. ascalonicum a zdivočelé A. paradoxum). Okvětí hvězdovité neb nálevkovitě otevřené, zřídka zvonkovité. 4.

3. △ **A. flavum** L. Cibule vejčitá. Listy úzce čárkovité, polooblé, dole rourovité. Okolík bez cibulek, hojnokvětý, volný. Tyč. skoro 2-krát delší okvětí. Květy žluté, vnější převislé, vnitřní přímé. ♃. 1—2′. (Č. žlutý.) 7, 8. Skály, kamenité kopce. *M.* jižní.

*__A. oleraceum__ L. Cibule vejčitá. Listy čárkovité, nejdoleji trubkovité. Květy mezi cibulkami okolíka dlouze stopkaté, nící, nehojné, častěji vůbec žádné nevyvinuté. Tyč. asi zdélí okvětí. Okvětí převislé, zelenavo-bílé, odkvětší růžové. ♃. 1—2′. (Č. domácí.) 6, 7. Křoviště, stráně, ploty. *Vr.*

4. Listy ploché, eliptičné až dlouze kopinaté. 5.

Listy ploché, úzké, čárkovité. 7.

Listy rourkovitě duté, oblé neb polooblé. 10.

5. Cibule prodloužená. Okolík bez cibulek, hojnokvětý. 6.

Cibule vejčitá, vně hladká, neroztřepená. Okolík s kulatými cibulkami, 1—2-květý.

† **A. paradoxum** Don. List z cibule 1, dlouze kopinatý, k pošvě dolů zúžený. Toulec 3-listý. Květ dlouze stopkatý, zvonkovitý, bílý; tyč. as 3-krát kratší. Druhý květ místo plodidel přechovává 1—2 cibulky v okvětí. ♃. $^1/_2$—1′. (Č. podivný.) 4, 5. Háje u Prahy (ze Sibiře).

6. ***A. ursinum** L. Cibule tenká, kopinatá, hladká, neroztřepená, bez nahého oddenku. Listy 2, eliptičně kopinaté, dlouhořapičné, s obrácenou hoření a dolení stranou. Stvol bezlistý, 3-hranný. Okolík dosti plochý. Čnělka a tyčinky kratší než okvětí bílé, hvězdovitě rozložené. ♃. 8″—1′. (Č. medvědí.) 5, 6. Stinné lesy, horní i v nížinách. *Č. P. Lsv. S. Rhk. M. S.*

A. victorialis L. Cibule prodloužená, kyjovitá, na válcovitém nahém oddenku; starší pošvy její síťovitě roztřepené. Lodyha do polou opošvená. Listy 2—4, eliptičné až podlouhle kopinaté, krátkořapičné. Okolík kulatý. Čnělka vyčnívá z okvětí zelenavo-bílého, nálevkovitě otevřeného. ♃. 1—1$^1/_2$′. (Č. hadí; devatero odění.) 7, 8. Trávnaté, kamenité stráně Krkonošské. *M. S.* Jeseník, Beskydy.

7. Cibule tenká v pošvách blánovitých, nesíťnatých, sedící na nahém, rozvětvujícím se oddenku. Lod. více méně hranatá, jen nejdoleji listnatá. 8.

Cibule kyjovitá bez nahého oddenka; pošvy starší v tuhou síť vláken se třepí. Lod. oblá neb přioblá. 9.

8. ***A. acutangulum** Schrad. Lodyha ostrohranná, přísmačknutá. Listy s ostrým kýlem. Okvětí hvězdovito-zvonkovité, rozevřené, čistě růžové neb zřídka bílé. Tyč. asi zdělí okvětí. ♃. 1—2′. (Č. ostrohranný.) 6—8. Vlhká luka. *Č. Lsv. Sn. (Rt.) M.*

***A. montanum** Schmidt. Lodyha tupěji hranatá, přioblá. Listy na rubu vypouklé, bez kýlu. Okvětí málo rozevřené, kalně růžové neb bělavé. Tyč. delší okvětí. ♃. $^3/_4$—1′. (A. fallax Schult. Č. horní.) 7, 8. Skály, stráně. *Vr.*

9. ⚹ ***A. strictum** Schrad. Lodyha do $^1/_3$ listnatá. Listy na líci žlábkovité, ku konci ploché. Okolík skoro kulatý; květy asi zdělí svých stopek. Tyč. zdělí okvětí, 3 vnitřní nejdoleji s 2 nestejnými zoubky. Okv. světle nachové. ♃. 1—1$^1/_2$′. (A. reticulatum Presl. Č. tuhý.) 6, 7. Skalnaté stráně, pořídku. *Č. P.* (Chuchle, Butovice) *Sp.*

† **A. odorum** L. Lodyha jen nejdoleji listnatá. Listy ploché, nejdoleji slabě žlábkovité. Okolík volný, dosti plochý; stopky asi 2-krát delší květů. Toulec bělomázdřitý. Tyč. skoro o polovic kratší než okvětí, všecky stejné, bezzubé, ze širšího dolejška šídlovité. Ušty okvětí doleji srostlé, bílé, s růžovým středním nervem, vonné. ♃. 1—2′. (Č. vonný.) 6, 7. *Č.* Na skále Chuchelského vrchu spoře zdivočelý (ze Sibiře).

10. Stvol oblý, stejně tlustý, nenadmutý. Listy trubkovito-šídlovité, smačknutě oblé. 11.

Stvol uprostřed neb níže nafouklý. Listy trubkovitě baňaté. Cibule zakulacená. 12.

11. ***A. schoenoprasum** L. Cibule kopinato-kyjovité. Stvol nejdoleji 1—2-listý. Okolík bezcibulný. Nitky tyčinek bezzubé, 2-krát kratší než okvětí, jehož lístky kopinaté, zašpičatělé. ♃. (P a ž i t k a. Schnittlauch.) 6, 7. a) *Č.* v kamení na pořících Berounky, Vltavy a dolního Labe; též v zahradách pěstovaná; b) *Č.* v Krkonoších. *M.* Jeseník.

a) *riparium* 6—10″; listy oblejší. Lístky okvětní s kratší špičkou, růžové.

b) *sibiricum* (Willd. sp.). 1—$1^1/_2$′, vůbec statnější; listy smačknutější. Lístky okvětní dlouze zakončité, tmavorůžové, zřídka bílé.

† **A. ascalonicum** L. Cibule podlouhlo-eliptičné. Okolík cibulnatý neb bezcibulný. Nitky asi zdělí okvětí, vnitřní dole 2-zubé. Kv. bělolilákové. ♃. $^1/_2$—$^3/_4$′. (O š l e j c h, š a l o t k a.) 6, 7. Zřídka se sázívá.

12. † **A. fistulosum** L. Stvol skoro uprostřed nafouklý. Nitky delší než okvětí, bezzubé. Okv. bělavě zazelenalé, mázdřité. ♃. 1—$1^1/_2$′. (C i b u l e z i m n í.) 6, 7. Řídčeji se sázívá.

† **A. cepa** L. Stvol pod prostředkem nafouklý. Nitky dole 2-zubé. Okv. bělavé, bylinné. ♃. 1—3′. (C i b u l e o b e c n á. Zwiebel.) 6, 7. Vůbec sázená.

13. Listy oblé neb polooblé, na líci žlabovité. Pacibulky žlutavé. Tyč. delší než okvětí. 14.

Listy ploché, čárkovité. 15.

14. ***A. vineale** L. Listy oblé, na líci úzce žlabovité, nejdoleji duté. Okolík namnoze řídkokvětý, s kulatými cibulkami, někdy s květy zcela zakrnělými, řídčeji hustokvětý a bez cibulek. Prostřední ušet nitky tyčinkové zdělí neb delší nerozdělené zpodní části. Okv. růžové neb světle fijalové. ♃. 1—$1^1/_2$′. (Č. p o l n í.) 6, 7. Písečná role, planiny, pahorky. *Vr.*

***A. sphaerocephalum** L. Listy polooblé, na líci hluboce žlabovité. Okolík hustokvětý, bezcibulný, zakulacený. Prostřední ušet nitky kratší než čárkovitá zpodní její část. Okv. tmavě nachové. ♃. 1—2′. (Č. k u l a t o h l a v ý.) 6, 7. Skály, keřnaté stráně, pole. *Č. P. Lz. Sn. M.* jižnější.

15. Pacibulky hnědočervené. Toulec kratší než okolík. Tyč. zdělí okvětí neb kratší. 16.

Pacibulky bělavé neb žádné. Toulec jednoduchý, dlouhozobanný, delší než okolík. Tyč. delší než okvětí. 17.

16. ***A. rotundum** L. Cibule běloblanná. Listy trávozelené, úzce čárkovité, na konci kápovité. Toulec jednoduchý. Okolík bez cibulek, hustokvětý, kulovatý. Kv. nachové. ♃. 1—2′. (Č. o k r o u h l ý.) 7, 8. Keřnaté kopce a stráně. *Č. P. Lsz. Rt. M.* jižnější.

***A. scorodoprasum** L. Cibule vně hnědoblanná. Listy nasivělé, široce čárkovité, po krajích drsné; pošvy jich smačknuté s jazýčkem bělomázdřitým. Toulec 2-listý. Okolík s fijalovými cibulkami, dosti řídkokvětý. Kv. tmavě

nachové. ♃. 2—3′. (O ř e š e c.) 6, 7. Keřnatá návrší, luka. *Č. Ps. L. (Sp.) Rt.* ***M.***

17. † **A. sativum** L. Cibule s hojnými pacibulkami. Okolík cibulkatý, chudokvětý. Lístky okvětí špinavě bílého kopinaté, na kýlu hladké. ♃. 1—3′. (Č. k u c h y ň s k ý. Knoblauch.) 7, 8. Sázený a na polích i zdivočelý.

† **A. porrum** L. Cibule ponejvíce bez cibulek. Okolík bez cibulek, hustokvětý, kulovatý. Lístky okvětí světle růžového podlouhlé, tupé, na kýlu drsnavé. ♃. 1—3′. (P ó r z a h r a d n í.) 6, 7. Sází se.

108. Muscari Mill. M o d ř e n e c.

1. Hrozen později velmi prodloužený a řídký; květy dolejší s okvětím hranatě válcovitým rovnovážně odstálé; nejhořejší modrofialové, jalové, trubkovité neb zvonkovité, na delších stopkách, dělají dohromady chocholku. Listy široce čárkovité. 2.

   Hrozen hustý, vejčito-podlouhlý. Květy všecky stejného tvaru, s okvětím vejčitým, dolení převislé, nejhořejší jalové přímé, menší, kratčeji stopkaté. 3.

2. **M. comosum** Mill. Okvětí obojakých květů žlutavozelenavé, uprostřed olivově hnědé, sotva zdělí své stopky, s ústím otevřeným, skoro jak trubka sama širokým; zuby okraje vně ohrnuté, bělozelenavé. Okvětí chocholky zvonkovité, 4—6-krát kratší své stopky. ♃. $1^1/_2$—2′. (M. c h o c h o l a t ý. Schopfhyacinthe.). 5, 6. Písečná pole. *Č. L. Sn. Čv. Škb.* ***M. S.***

   M. tenuiflorum** Tausch. Okvětí obojakých květů zelenavé, hořeji více jablečné barvy, namnoze delší své stopky, na konci uťaté s ústím malým, staženým; zuby okraje kratičké, přísmáhle černohnědé. Okvětí chocholky trubkovité, asi zdělí své stopky. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (M. tubiflorum Steven? M. t e n k o k v ě t ý.) 5, 6. Keřnaté a travnaté straně, též pole. *Č. P. Lz. Rt.* ***M. jižní.

3. **M. racemosum** Med. Listy ponejvíce četné, úzce čárkovité, žlabovité, nazpět ohnuté, na konci v čas květní namnoze už uschlé, delší než stvol. Hrozen 30—40-květý. Okvětí vejčité, tmavomodré, bělookrajné, nejhořejších květů fialově modré. ♃. $^1/_2$—$^3/_4$′. (M. h r o z n a t ý.) 4, 5. Trávníky zahradní; v *Č.* nejspíš jen zdivočelý. ***M.*** jižnější.

   M. botryoides DC. Listy 2—3, kopisťovito-čárkovité, k dolejšku zúžené, přímo odstálé, za květení ještě čerstvé, kratší nežli stvol. Hrozen 15- až 20-květý. Okvětí vejčito-kulaté, sytě modré, bělavozubé. ♃. $^1/_2$′. (M. š í r o l i s t ý.) 4, 5. Na polích. *Č.* u Vrchlabí, Krumlova, v Rudohoří nad Bohosudovem, též na trávnících zahradních. ***M.***, snad jen zdivočelý.

109. Hemerocallis L. D e n i v k a.

† **H. flava** L. Listy čárkovité (5—7‴ šir.), k dolejšku zúžené; podélná jich žebra jen velmi slabými a sporými příčkami spojená. Ušty žlutého, vonného okvětí ploché, špičaté, jich žebra podélná jednoduchá, nespojená. ♃. 2—3′. (D. ž l u t á.) 6. *Č.* Na lesnaté stráni u sv. Antonína u Litomyšle zdivočelá.

† **H. fulva** L. Listy široce čárkovité (až 10—12‴ šir.), jich podélná žebra četnými a dosti silnými příčkami spojovaná. Ušty žlutoplavého nevonného okvětí 3 vnitřní tupé, po kraji vlnovité; žebra podélná zvlášť vnějších uštů příčkami hojně spojovaná. ♃. 3—5′. (D. plavá.) 7, 8. *Č.* Na skalách u Karl. Varů, též u Litoměřic a v Kačinské bažantnici zdivočelá.

110. Anthericum L. Bělozářka. Graslilie.

♃ ***A. liliago** L. Hrozen jednoduchý, řídčeji dole s 1—2 hroznitými větévkami. Listeny aspoň z polovice tak dlouhé jak stopka. Čnělka trochu sehnutá. Tobolka 3-hranně vejčitá. Okv. bílé, dosti veliké. ♃. 1 až 2′. (B. lilijovitá.) 6, 7. Skalnaté, keřnaté stráně. *Č. P. Sj. Lz. R. (Bp. Šp.)*

***A. ramosum** L. Květenství latnaté, z větví odstálých, hroznitých (jednotliví slabci též s hroznem jednoduchým). Listeny mnohem kratší stopek. Čnělka rovná, přímá. Tobolka 3-hranné kulatá. Okv. bílé, mnohem menší. ♃. 1—2′. (B. větvitá.) 6, 7. Jak předešlá. *Č. P. L. Sn. Rt. Bp. Švk. M. S.*

111. Narthecium Moehring.

N. ossifragum Huds. Oddenek tenký, plazivý. Listy přízemní čárkovito-mečovité, mnohem kratší než lodyha, lodyžní malé. Květy v hroznu; okvětí vně zelené, vnitř žluté; prašníky cihlově červené. ♃. $^1/_3$—1′. (Anthericum ossifragum L.). Rašeliniska, bařinaté louky. Dříve u Slatinan u Chrudimi, nyní se pohřešuje.

112. Asparagus L. Chřest. Spargel.

***A. officinalis** L. Lod. větevnatá. Listy šupinkovité, v jich paždí po svazečku štětinkovitých, hladkých, lysých větviček. Kv. po 1—2, převislé, zelenavo-bílé. Bobule kulaté, červené. (Ch. obecný.) 6, 7. Luka, meze, vinice. *Vr.*

113. Streptopus Rich. Čípek.

S. amplexifolius DC. Lod. jednoduchá neb 1—2-krát rozvětvená, jak listy srdčito-vejčité, objímavé lysá. Stopky 1—2-květé úžlabní, až k nejbližšímu vyššímu listu pošinuté, kolem lodyhy stočené a dolů sehnuté. Kv. bělavé, bobule červené. ♃. 1—3′. (Babí jahoda.) 6, 7. Vlhké horní lesy. *Č.* Sudety, Ještěd, Rudohoří, Šumava, též u Hlinska. *M. S.* Jeseník, Beskydy.

114. Smilacina Desf. Pstroček.

***S. bifolia** Desf. Oddenek plazivý. Lod. 2-listá, řídko 1—3-listá. Listy řapíkaté, srdčito-vejčité. Hrozen konečný ze svazečků 1—3-květých. Kv. malé, bílé, bobule posléz červené. ♃. 4—8″. (Convallaria bif. L., Majanthemum bifolium Schmidt. P. dvoulistý.) 5, 6. Stinné lesy. *Vh.*

115. Convallaria L. Konvalinka. Springauf.

***C. majalis** L. Listy 2—3 přízemní, eliptičné, dlouze řapíkaté. Stvol pobočný s hroznem převislých, bílých, vonných květů. Bob. červené. ♃. $^1/_2$'. (K. vonná. Maiglöckchen.) 5, 6. Lesy, háje. *Vh.*

116. Polygonatum All. Kokořík. Salomonssiegel.

1. Listy střídavé, 2-řadé, vejčité neb eliptičné. Okvětí bílé se zeleným okrajem. Bobule černomodré. 2.

   Listy po 3—7 v přeslenech, kopinaté neb čárkovito-kopinaté.

   P. verticillatum All. Zcela lysý. Stopky květní 1—3-květé. Kv. malé, bílé. Bobule fijalově modré. ♃. 1—2'. (Convall. verticillata L. K. přeslenatý.) 6, 7. Stinné horní lesy. *Č. Shp. Rhs. Bp. Šhp. M. S.*

2. Lodyha, stopky květní a listy lysé. 3.

   Lodyha hranatá, stopky květní a žebra na rubu listů krátce pýřité.

   P. latifolium Desf. Listy krátkořapičné, šířeji vejčité. Stopky 1- až 4-květé. Okvětí k dolejšku zúžené. Nitky tyčinek lysé. ♃. 1—$1^1/_2$'. (Convall. latifolia Jacq. K. širolistý.) 5, 6. Kamenité, keřnaté stráně. Na Moravě?

3. ***P. officinale** All. Lodyha hranatá, nahoře skoro dvojřízně smačknutá. Listy skoro přisedlé. Stopky 1—2-květé. Okv. šířeji trubkovité. ♃. 1 až $1^1/_2$'. (Conv. polygonatum L. K. obecný.) 5, 6. Lesy, kamenité, porostlé stráně. *Vr.*

   ***P. multiflorum** All. Lodyha oblá. Listy krátkořapičné. Stopky namnoze 3—5-květé (zřídka 1—2-květé). Okvětí úzce trubkovité. Nitky tyčinek pýřité. ♃. 1—2'. (Conv. multiflora L. K. mnohokvětý.) 5, 6. Jak předešlý. *Vr.*

117. Paris L.

***P. quadrifolia** L. Lodyha toliko se 4 (řídko 3—6) listy široce vejčitými neb eliptičnými, zašpičatěnými v přeslenu. Květ konečný, přímý. Lístky kališní kopinaté, zelené. Bobule černomodrá. ♃. $^1/_2$—1'. (Vraní oko. Einbeere.) 5, 6. Stinné lesy, zvláště horní. *Vr.*

17. Řád. **Colchicaceae** DC. Ocúnovité (str. 10).

Rozbor rodů.

1. Okvětí nálevkovité s dlouhou, tenkou trubkou. Čnělky niťovité, velmi dlouhé. Měchýříky přes polovici srostlé. **Colchicum 118.**

   Okvětí ze 6 prostých lístků. Čnělky kratičké. 2.

2. Prašník 2-pouzdrý; pouzdro každé zvláštní podélnou skulinou pukající. Měchýříky přes polovici srostlé. **Tofieldia 120.**

   Prašník ledvinkovitý; když se pouzdra jeho společnou skulinou rozevřela, talířkovitý. Měchýříky nejdoleji srostlé. **Veratrum 119.**

118. Colchicum L. Ocún. Zeitlose.

***C. autumnale** L. Lodyha nejdoleji napuchlá ve hlízu vejcovitou, v hnědé slupky zaobalenou. Listy v čas květu ještě nevyvinuté, pod zemí, s plodem pak na lodyze povyneslé, široce kopinaté. Okv. pletní neb bílé. ♃. ½'. (O. jesenní, nahá č.) 9, 10, plody na to v máji; opozděné květy někdy až z jara. Luka, zvlášť hornatější. *Č. P. L. S. R. B. Šp. M. S.*

119. Veratrum L. Kýchavice. Germer.

V. album L. Lod. jak listy pýřitá, nahoře latnatá. Listy obloučně žebrnaté, dle žeber řasnaté, dolení široce eliptičné, nejhořejší kopinaté. Lístky okvětní zoubkaté a brvité, značně delší stopek květních. U nás jen odr. s květy zelenavými (V. Lobelianum Bernh.). ♃. 2—4'. (K. bílá.) 7, 8. Lesní, též mokrá luka horská. *Č.* Sudety; Šumava a její předhoří pořídku. *M. S.* Jeseník a t. d.

⚹ **V. nigrum** L. Lod. nahoře jak větve laty a stopky květní hustě pýřitá. Listy jak u předch., ale obak lysé, pošvy jen na kraji ústí huňaté. Okvětní lístky celokrajné, hnědonachové, zdélí stopek květních. ♃. 2—5'. (K. černá.) 7, 8. Vápenné keřnaté stráně. *Č.* Bilichovské údolí u Panenské Týnice.

120. Tofieldia Huds. Kohátka.

***T. calyculata** Wahl. Listy tuhé, mečovitě čárkovité, nejdolejší 2-řadé, jezdivé. Květy žlutavé, krátkostopečné ve válcovitém hroznu; stopečka každá s listencem 3-laločným, jako kalíšek pod okvětí přiloženým. ♃. 3''—1'. (K. kalíšková.) 7, 8. Bahenní a rašelinná luka. *Č.* (*P.*) *Ls. Rt. Sp. Šhk. S.* u Opavy.

18. Řád. **Juncagineae** Rich. Bařičkovité (str. 9, 10).

Rozbor rodů.

Plod kyjovitý, 3- neb 6-pouzdrý; pouzdra od středního sloupku se oddělující. **Triglochin 121.**

Plod ze 3 1-pouzdrých, na zpodu srostlých, hořeji oddělených, na břišním švu pukajících měchýříků složený. **Scheuchzeria 122.**

121. Triglochin L. Bařička.

***T. palustris** L. Listy přízemní úzce čárkovité. Stvol nejdoleji napuchlý, s hroznem řídkým, bezlistenným. Blizny 3. Plody 3-bočně kyjovité, k dolejšku ztenčené, 3-pouzdré, k ose hroznu přitisklé. Květy zelené neb ponačervenalé, drobné. ♃. 1—1½'. (B. obecná.) 6—8. Bařinná luka, příkopy. *Vh.*

⚹ ***T. maritima** L. Hrozen hustší. Blizen 6. Plody 6-hranně vejčité, k dolejšku tlustší, 6-pouzdré, od osy hroznu přímo odstálé. Ostatně jak předch., ale ve všem silnější. ♃. 1—2'. (B. pomořská.) 6—8. Vlhká, zvláště slaná luka. *Č.* pouze u Velvar.

122. Scheuchzeria L. Blatnice.

Sch. palustris L. Oddenek plazivý. Lod. chudolistá. Listy úzce čárkovité, žlabovité, dole pošvaté, na konci s jamkou obroubenou. Klas řídký, květy zelenavo-žluté. Měchýříky nadmuté. ♃. 4—8″. (B. horská.) 6, 7. Kraj tůní a vodních děr na pohorských rašeliništích. *Č.* Janské lázně. Jizerské hory, Gottesgab, Kušvarta, Sv. Markyta u Stráže, Hlinsko. *M. S.* posudetské.

19. Řád. Alismaceae Juss. Žabníkovité (str. 6, 9).

Rozbor rodů.

1. Semeníků 6, do polou srostlých, na celé vnitřní stěné mnohovaječných. Plůdky (měchýříky) na vnitřním švu pukající. Tyč. 9 na lůžku. Vnější lístky okvětí napolo kalichovité, vnitřní korunovité. **Butomus 123.**

   Semeníky četné, prosté, 1—2-vaječné. Nažky nepukavé, 1-semenné. Vnější 3 lístky okvětí zcela kalichovité, bylinné, vnitřní korunovité, útlé, zbarvené. 2.

2. Květy obojaké. Tyč. 6—12. Semeníky (a nažky) na terčovitém lůžku do kruhu postavené neb v strboulek shloučené. **Alisma 124.**

   Květy 1-domé. Tyč. četné. Nažky na kulovitě vypouklém lůžku strboulovitě nahloučené. **Sagittaria 125.**

123. Butomus L. Šmel. Wasserliesch.

***B. umbellatus** L. Listy všecky z oddenku, pošvaté, 2-řadé, čárkovité, žlabovité 3-boké. Stvol s okolíkem konečným, obaleným. Plátky bělavorůžové. ♃. 1—3′. (Š. okoličnatý, rákosníček.) 6—8. Příkopy, tůně, rybníky. *Č. P. L. Sn. Rt. Bk. Špb. M. S.*

124. Alisma L. Žabník. Froschlöffel.

***A. plantago** L. Listy z hlízovitého, bochníkovitého oddenku vejčité, na zpodu více méně srdčité, neb kopinaté (β. lanceolatum), neb ve vodě dlouhořapičné s čepelí podlouhlou vzplývající (γ. natans). Stvoly přímé, nad prostředkem s latou přeslínkatě větvitou, větví přímo odstálých. Tyč. 2-krát delší vaječníků, s prašníky podlouhlými. Čnělky též delší vaječníků, dosti rovné, bělavé. Plůdky smačknuté, ve středu svém s mezerou nálevkovitou, v strboulek nepravidelně 3-hranný sestavené, na hřbetě tupé, namnoze jen s jednou rýhou. Plátky bílé neb narůžovělé. ♃. 3″—2′. (Ž. jitrocelový.) 7—9. Stojaté vody, příkopy. *Vo.*

A. arcuatum Michalet. Listy z podlouhle hlízovitého oddenku eliptičné až úzce čárkovité, v řapík zúžené, neb ve vodě (β. graminifolium) prodloužené, čárkovité. Stvoly dílem obloukem poléhající, kratší než lata, jejíž větve a stopky květní rozkladitě rozestálé neb i nazpět ohnuté. Tyč. zdélí vaječníků, s prašníky okrouhlými. Čnělky kratší vaječníkův, nazpět hákovitě ohnuté, zelenavé, pak nahnědlé.

Plůdky uvnitř bez mezery se dotýkající, v strboulku pravidelně 3-hranném, na hřbetě namnoze 2-rýhé, ostřeji 3-žebré. ♃. 3″—1½′. (Ž. obloukovitý.) 7, 8. Kraje rybníků, ß) ve vodě hlouběji ponořený. *Č.* U Chuděnic, Ostrova, Postoloprt, Dokes, Čáslavi a j. ***M.***?

125. **Sagittaria** L. Šípatka. Pfeilkraut.

***S. sagittaefolia** L. Listy dlouhořapičné, hluboce střelovité, ponořené čárkovité. Přesleny 3-květé na konci stvolu, dolení ♀, hoření ♂. Plátky útlé, bílé, s nehtem načervenalým. ♃. 1—3′. (Š. vodní.) 6—8. Stojaté vody, břehy. *Vr.*

20. Řád. **Hydrocharideae** DC. Voďankovité (str. 6).

Rozbor rodů.

1. Semeník 6-pouzdrý. Blizen 6. Tyč 12—mnoho. Listy v rozetkách sblížené, květenství úžlabní, prašníkové namnoze vícekvěté, pestíkové namnoze 1-květé. 2.

   Semeník 1-pouzdrý. Blizny 3. Tyč. 3—9. Listy na prodloužených, dlouhočlenných lodyhách, po 3—4 v přeslenech. Květenství úžlabní, namnoze 1-květé. Trubka okvětí pestíkových (a obojakých) květů velmi prodloužená, nitkovitá. **Elodea 128.**

2. Tyč. 12, z nichž 3—6 bez prašníků, nejdoleji srostlých. Květ pestíkový se 6 bezprašníkovými patyčinkami. **Hydrocharis 126.**

   Tyč. mnohé, prosté, z nichž asi 12 vnitřních s prašníky. Květ pestíkový s četnými patyčinkami. **Stratiotes 127.**

126. **Hydrocharis** L. Voďanka. Froschbiss.

H. morsus ranae** L. Listy vzplývající, řapíkaté, okrouhle ledvinkovité, kožovité, s blánovitými palisty. Stvoly 1-květé; plátky útlé, bílé, dole žlutavé. ♃. (Žabí květ.) 7, 8. Stojaté vody, příkopy. *Č. I. Sn. Rt. Švb.* ***M. nížiny Moravy a Dyje. ***S.*** Těšín.

127. **Stratiotes** L. Řezan. Krebsscheere.

△ **S. aloides** L. Listy v rozetce, mečovité, dole 3-hranné, hořeji ploché, ostnitě pilovité. Oddenek s výběžky. Květy z dvoulistého toulce. Plátky útlé, bílé. ♃. Stvol 6—10″. (Ř. aloesovitý.) 5—8. Tůně vodní, příkopy. ***M.*** v nížinách Moravy a Dyje. ***S.*** na Těšínsku.

128. **Elodea** Rich.

† **E. canadensis** Rich. em. Listy po 3—4 v přeslenech, podlouhlé až podlouhlo-kopinaté, průsvitavé, drobně pilkovité. Květ ♂ v toulci jednotlivý, bez prodloužené roury květní. Kvítky malinké, kalich červenavý, plátky bílé. ♃. 1—2′ dl. (Anacharis alsinastrum Babington. Vodní mor. Wasserpest.) 5—8. V řekách, tůních, rybníkách, často v náramném množství, ze severní Ameriky zavlečená; u nás toliko rostliny ♀. *Č.* u Prahy, Roudnice, Chebu, Plzně, Třeboně a j. ***M.*** u Prostějova. ***S.*** u Opavy.

21. Řád. **Amaryllideae** R. Br. Amarylkovité (str. 10).

Rozbor rodů.

1. Okvětí trubkovité, kraje 6-dílného; v ústí trubky korunka zvonkovitá neb miskovitá. Tyč. do trubky vrostlé. **Narcissus 129.**

Okvětí ze 6 prostých lístků; korunka žádná. Tyč. od okvětí prosté. 2.

2. Lístky obou kruhů okvětních skoro stejné, na konci stlustlé. Pouzdra prašní podél pukající. **Leucojum 130.**

Lístky okvětní 3 vnější odstálé, 3 vnitřní přímé, kratší, vykrojené. Pouzdra prašní na konci děrami pukající. **Galanthus 131.**

129. **Narcissus** L. Narcís ek. Narcisse.

† **N. pseudonarcissus** L. Okvětí bledožluté; korunka zdélí okvětí, číškovitá, po kraji vlnovitě vroubkovaná, temněji žlutá. Listy 3—4 čárkovité z cibule vejčité. Stvol 2-řízný, 1-květý. ♃ až 1′. (N. ž l u t ý.) 3, 4. V zahrádkách selských v horách pěstovaný a na horních lukách zdivočelý. *Č.* Rudohoří, předhoří Krkonošů, Sonnenberg u České Lípy. *M.*

† **N. poëticus** L. Okv. bílé; korunka mnohem kratší než okvětí, miskovitá, žlutá, po kraji červená, vroubkovaná. Jinak jako předcházející. ♃ 1—1½′. (N. b í l ý.) 5. V někdejších zahradách velmi zřídka zdivočelý. *Č. M.*

130. **Leucojum** L. B l e d u l e.

***L. vernum** L. Listů čárkovitých několik z vejčité cibule. Stvol 2-řízný s 1 (zřídka 2) nícím, bílým květem. Čnělka nahoře kyjovitá. ♃ ½—1′. (Erinosma vernum Herbich. B. j a r n í.) 3, 4. Vlhká lesní luka. *Č.* (*P.*) *L. S. R. Bk. Šbk. Čv. M. S.*

△ **L. aestivum** L. Stvol s několika (3—5) téměř okoličnatými, menšími květy. Čnělka hořeji málo stlustlá. Ostatně jak předch. ♃ 8—16″. (B. l e t n í.) 4, 5. Mokrá luka. *M.* jen v údolí Dyje.

131. **Galanthus** L. P o d s n ě ž n í k. Schneeglöckchen.

***G. nivalis** L. Listy čárkovité 2 z cibule. Stvol 2-řízný s 1 nícím květem. Odkvětí bílé, vnitřní jeho lístky se žlutozelenou páskou pod koncem. ♃ 3—8″. (P. b í l ý.) 3. Vlhké háje, luhy poříční, luka. *Č.* (*P.*) *L. S. Rt.* (*Čv.*) *M. S.*

22. Řád. **Irideae** Juss. K o s a t c o v i t é (str. 10).

Rozbor rodů.

1. Nitky tyčinek v trubku srostlé. Okvětí pravidelné, lístky jeho přistejné, rozložené, 3 vnitřní po odkvětení svinuté. Čnělka 1 s bliznou 3-klanou. **Sisyrinchium 135.**

Nitky tyčinek prosté. 2.

2. Okvětí pravidelné, vnější 3 lístky jeho nazpět ohnuté, vnitřní přímé, jiného tvaru neb i velikosti. Čnělky 3, veliké, plátkovité, ve 2 špičaté laloky vybíhající, pod nimi vně s příčnou stříškovitou řáskou (bliznou). Oddenek válcovitý, rovnovážný. **Iris 132.**

Lístky okvětní všecky přístejné, stejně skloněné neb koncem ohnuté. Čnělka nitkovitá, ve 3 úzké, ku konci rozšířené blizny rozeklaná. Oddenek ze 2 nad sebou postavených a pošvami třepícími se obalených zakulacených hlízek. 3.

3. Okvětí pravidelné, zvonkovité s dlouhou trubkou. Blizny kyjovité, nahoře kornoutovité a zubaté. Lodyha nevyvinutá, květy přímo nad oddenkem. **Crocus 134.**

Okvětí trochu nepravidelné, skoro 2-pyské. Blizny malé, nitkovité, kopisťovitě porozšířené. Stvol s hroznem květů. **Gladiolus 133.**

132. Iris L. Kosatec. Schwertlilie.

1. Vnější lístky okvětní uvnitř podélnou řadou hustých chlupů vousaté. 2.

Vnější lístky okvětní nevousaté, lysé. 6.

2. Lod. listnatá, hořeji květonosná, vícekvětá. Listy mečovité, oddenkové nedosahují květův. Listeny za květení až skoro do polou bylinné, hořeji uschle suchomázdřité. 3.

Lod. 2—vícekvětá (zřídka 1-květá). Listy oddenkové zdělí aneb i delší lodyh. Listeny skoro celé bylinné neb celé blánovité. 4.

Lod. kratička, 1-květá. Listy oddenkové mečovité, delší než lodyha. Listen blánovitý, kratší trubky okvětní.

△ **I. pumila** L. Okvětí světleji neb temněji fijalové, často do červena, též žlutavé neb bílé. ♃. Lod. 2—6″. (K. nízký.) 4, 5. Keřnaté, výslunné stráně. ***M.*** jižnější.

3. ♂ ***I. sambucina** L. Vnější lístky okvětí (velkého, bezem vonícího) odstálé, trochu sehnuté, tmavofijalové, 3-krát delší než široké, vnitřní modrošeré, přímo skloněné, ve dlouhý nehet poznenáhlu sužené. Nitka $1^1/_2$krát delší než prašník. Čnělky špinavožluté, klínovitě k dolejšku sužené, laloků špičatých. ♃. 2—3′. (K. bezový.) 5, 6. Skály, bývalé vinice. ***Č.*** Podbaba, Ml. Boleslav, Labské skály u Oustí.

† **I. germanica** L. Vnější lístky okvětí (zcela fijalového, skoro nevonného) sehnuté, zaokrouhlené, 2-krát delší než široké, vnitřní obloukem skloněné, v krátký nehet náhle zúžené. Nitka zdělí prašníku. Čnělky bledomodré, u prostřed nejširší. ♃. 1—3′. (K. německý.) 5. Na pahorcích skalnatých pořídku zdivočelý. ***Č. M.***

4. Lodyha hořeji 2—vícekvětá. Listy zdělí neb skoro zdělí lodyhy. Listeny asi zdělí trubky korunní. Okvětí celé neb vnitřní jeho lístky žluté. 5.

Lod. smačknutá, dole s několika krátkými listy; nejdolejší dlouhá větévka květonosná málo nad jejím dolejškem vyniklá. Listy mečovité, více méně srpovité, na nekvětoucích rostech mnohem delší, posléz delší než lodyha. Listeny nafouklé, vejcité neb kopinaté, za květu čerstvé, tence bylinné, jen po kraji a na špičce trochu mázdřité, často nafijalovělé. Okvětí fijalové.

*I. **bohemica** Schmidt. Lístky okvětní stejně dlouhé, stejnobarevné, fijalové, dole bělavé a rudohnědě žilnaté, vnitřní přímo skloněné. ♃. 3″—1′. (I. nudicaulis Lamk., I. hungarica W. K., I. Fieberi Seidl. K. český.) 5. Vápenné a čedičové skály. *Č.* Chuchle u Prahy, Ml. Boleslav, Litoměřicko a České čedičové Středohoří. *M.* u Mikulova.

5. △ I. **arenaria** W. Kit. Stvol 2-květý. Listy oddenkové úzce mečovité. Listeny blánovité. Lístky okvětní žluté, na zpodu se žilkami fijalovými, na konci vykrojené, trochu vroubkované. ♃. 6—10″. (K. písečný.) 4. Písečné neb kamenité pahorky. *M.* u Mikulova.

I. **variegata** L. Stvol 2—4-květý. Listy srpovité. Listeny bylinné. Lístky okvětní podlouhle opakvejčité, vnitřní jakož i blizny žluté, vnější žlutavo-bělavé s tmavofijalovými žilami. ♃. 1—1½′. (K. dvojbarevný.) 5, 6. Skalnaté a keřnaté stráně. *Č.* na lesní louce v Boru u Poděbrad, nepochybně jen zdomácnělý. *M.* jižnější.

6. Okvětí celé neb aspoň vnitřní jeho lístky tak jako čnělky fijalové, vnitřní jeho lístky větší neb zvící čnělek. 7.

Okvětí žluté; vnější jeho lístky opakvejčité, nehetnaté, dole hnědo-žilnaté, vnitřní kopinato-čárkovité, menší než čnělky.

*I. **pseudacorus** L. Lod. přioblá, listnatá, 1—5-květá. Listy čárkovito-kopinaté, mečovité. Listeny bylinné, nejdolejší lupenovité. ♃. 1—3′. (K. žlutý.) 6, 7. Stojaté vody, u rybníků a řek, mokrá luka. *Vr.*

7. Lodyha oblá, 7—4-květá, delší než listy. Vnitřní lístky okvětní větší než čnělky. 8.

Lodyha 2-řízná, 1—2-květá, mnohem kratší než listy čárkovité, dlouze zašpičatěné. Vnitřní lístky okvětní asi zvící čnělek.

I. **graminea** L. Vnější lístky okvětní fijalové, žilnaté, bělokropenaté, houslovité, s nehtem odděleným, velkým, křídlovitě rozšířeným, světle nachovým, žlutým proužkem protáhlým. Semeník ostře 6-hranný. ♃. ¼—1′. (K. trávolistý.) 5, 6. Na lukách. *Č.* u Ml. Boleslavi, u Lokte, snad jen zdivočelý. *M.* na Znojemsku, *S.* na Těšínsku.

8. △ I. **spuria** L. Listy čárkovito-kopinaté, mečovité. Vnější lístky okvětní běložlutavé, s nehtem kopinatým, nachově pruhovaným, delším okrouhlé modře žilkované čepele. Semeník 6-hranný. ♃. 1—2′. (K. zvrhlý.) 5, 6. Bařinné louky. *M.* Staré Město u Břeclavy.

*I. **sibirica** L. Listy čárkovité, útle zašpičatěné. Vnější lístky okvětní světle modrofijalové, podlouhle opakvejčité, poznenáhlu v nehet zúžené, dole bělavé, fijalově žilnaté. Semeník 3-hranný. ♃. 1—3′. (K. sibířský.) 5, 6. Vlhká luka. *Vr.*

133. **Gladiolus** L. Mečík.

G. imbricatus L. Obal hlízek z vláken souběžných, hustých a tenkých, nejdoleji se utrhující. Listy lodyžní mečovité, 2-řadé, nejdolejší list širší, přítupý. Hrozen jednostranný z květů 4 až 10, překloněných, dílem se kryjících. Tobolka zobleně 3-hranná, na vrcholi vtisklá. Květy nachové. ♃. 1½—2′. (M. střechovitý.) 7. Vlhká luka lesní, pořídku. *Č. Lv.* (*Čv. Bp.*) *M. S.*

***G. paluster** Gaud. Obal hlízek z vláken hořeji síťovitě spojovaných, tužších. Květy hroznu oddálenější, 2—5. Tobolka podlouhle opakvejčitá, stejně 6-rýhá, na vrcholi zaokrouhlená. Ostatně jak předch. ♃. 1—1½'. (M. bahenní.) 7. Vlhká luka. *Č. Lsv. Bk.* (Bilichov). *M.* Uher. Hradiště.

134. Crocus L. Krokus.

1. Listy zpředu rozšířené, čárkovito-kopinaté.

△ **C. banaticus** Heuffel. Okvětí úhledné, modrofijalové, cípy 3—4 *cm* dl., v ústí lysé. Blizny rozšířené, stříhano-zubaté. Špiček prašníků dosahující neb i přesahující. ♃. 4—8″. (C. Heuffelianus Herbert. K. banatský.) Koncem 3, 4. Horní luka. *S.* u Opavy.

Listy čárkovité, stejně široké, jen ku konci zúžené. 2.

2. † **C. vernus** Wulf. Okvětí úhledné, v ústí mezi nitkami vousaté, s cípy 3—4 *cm* dlouhými, fijalové, řídčeji bílé neb bílé a fijalově pruhované. Blizny dosahující výšky neb polovic délky prašníků, pomorančově žluté. Listy 4 *mm* široké, po kraji až ke zpodu ohrnuté, za květu dobře vyvinuté. ♃. 4—8″. (C. neapolitanus Gawler. K. jarní.) 4. *Č.* V zahrádkách hornatých krajin, n. př. v Haidě, pěstovaný a na horních lukách někdy zdivočelý, tak u Falknova za Haidou, u Broumova.

† **C. albiflorus** Kit. Okvětí menší, s cípy asi 2 *cm* dl., bílé (jinde též i fijalové), v ústí lysé. Blizny jak prašníky žluté, zpodu prašníků až i polovic jich délky dosahující. Listy 2 *mm* široké, s kraji rovnými, jen ku konci ohrnutými, za květu ještě neúplně vyvinuté. Ve všech částech menší, vlákénka z pochev na malé hlízce jemnější a bledší. ♃. 3—5″. (K. bělokvětý.) Začátek 4. *Č.* na horní louce v Sonnenberku nad Č. Lípou v množství.

135. Sisyrinchium L.

† **S. Bermudiana** L. Lodyhy křídlatě dvojřízné, v trsech. Listy přízemní na zpodu lodyhy úzce mečovité, zakončité. Toulec ze 2 nestejných lístků, 1—4-květý; květy dlouze stopkaté, okvětí fijalově modré. Odr. β) anceps (S. anceps Lamk.), stvol nad přízemními listy bezlistý; dolení lístek toulce zakončitý, značně delší květů. ♃. ½—1'. — 5, 6. Že severní Ameriky, β) v *Č.* u Budějovic poblíže Vltavy, u Třeboně, u Rychnova a u Warnsdorfu zdomácnělý.

23. Řád. Orchideae Juss. Vstavačovité.

Rozbor rodů.

1. Prašníky na sloupku 2 postranní, mezi nimi lupenovitá patyčinka. Okvětí zdánlivě 5-listé, totiž 2 jeho vnější lístky srostlé v jeden často 2-klaný. Pysk střevíčkovitě vydutý. **Cypripedium 155.**

Prašník 1 na sloupku k zpodině pysku okvětí přirostlém konečný, nepohyblivý. Pylové brylky stopkaté, stopky žlázkou (držadélkem) ukončené. Hlízy kořenové (nejvíce 2). 2.

Prašník 1 na sloupku volném konečný, pohyblivý. Kořenové hlízky žádné (vyjma Spiranthes). 8.

2. Pysk ostružnatý. 3.
   Pysk bezostružný. 7.
3. Držadélka pylových brylek v dutince bliznového kraje uschována. 4.
   Držadélka nahá, na kraji neb ponebí blizny sedící. 6.
4. Každá brylka pylová na zvláštním držadélku, dutinky tedy 2. Ostruha válcovitá neb kuželovitá. **Orchis 136.**
   Obě brylky na společném držadélku, dutinka tedy jediná. 5.
5. Okvětní lístky 3 hoření skloněné, 2 postranní odstálé. Pysk trojklaný, v poupěti rovný, s ostruhou nitkovitou. **Anacamptis 137.**
   Okvětní lístky (mimo pysk) všecky v přilbu skloněné. Pysk hluboce 3-klaný, v poupěti šroubovitě točený, s ostruhou krátkou, vakovitou. **Himantoglossum 138.**
6. Pysk 3-klaný neb 3-laločný. Nad bliznou vystupuje zobánek mezi pouzdry prašníkovými. **Gymnadenia 139.**
   Pysk široce čárkovitý, na konci 3-zubý. Ostruha krátká, jako zakrnělá, vakovitá. Žádný zobánek nad bliznou. **Coeloglossum 140.**
   Pysk úzce čárkovitý, celokrajný. Ostruha prodloužená, niťovitá, ku konci více méně ztlustlá. Zobánek žádný. **Platanthera 141.**
7. Pysk dolů obrácený, nevyhlubený; ostatních 5 lístků okvětí odstálých. Držadélko každé ve zvláštní dutince. **Ophrys 143.**
   Pysk vzhůru obrácený, na dolejšku vakovitě vyhlubený, s 5 ostatními lístky okvětními zvonkovitě skloněný. Držadélka nahá. **Herminium 142.**
8. Pysk ostružnatý. Byliny bezlisté, šupinaté. 9.
   Pysk bezostružný. 10.
9. Pysk 3-laločný, jak krátká vakovitá ostruha vzhůru obrácený. Pylové brylky stopkaté, na společném držadélku vetknuté. Oddenek korálovitě rozvětvený, bezkořenný. **Epipogon 144.**
   Pysk slabě článkovaný, s kopisťovitým článkem konečným, jak tenká, dlouhá ostruha dolů obrácený. Brylky zrnité. Oddenek válcovitý, s masitými kořeny. **Limodorum 145.**
10. Pysk vzhůru obrácený (na hořejší straně květu). Pylové brylky voskovité, na 1—2 držadélkách. Nejdolejší článek lodyhy v bulvu napuchlý, bulva pošvami zaobalená. 11.
    Pysk dolů hledící (na dolejší straně květu postavený). Lodyha dole v bulvu nenapuchlá. 12.
11. Sloupek prodloužený, poloválcovitý. Prašník opadavý, s blánovitým přívěskem. Pylové brylky na 2 držadélkách. **Sturmia 153.**
    Sloupek kratičký. Prašník stálý, bez přívěsku. Pylové brylky na 1 držadélku společné. **Malaxis 154.**
12. Pylové brylky v každém pouzdře prašníkovém 2 voskovité. Oddenek korálovitý, bez kořínků. Pysk se 2 zoubkovitýma postranníma lalůčky, nejdoleji vakovitý, hrbolatý. **Coralliorhiza 152.**
    Pyl moučnatý, neslepený v brylky. Oddenek s kořenovými vlákny neb (u Spiranthes) také s hlízkami kořenovými. 13.

13. Pysk ve 2 články rozdělený, dolejší článek (pata) vydutý neb žlábkovitý, konečný (plátek) nedělený. 14.

Pysk nečlánkovaný. 15.

14. Lístky okvětní přímé, pysk zakrývajíce. Prašník podlouhlý, kolem prostý. Semeník přisedlý, kroucený. **Cephalanthera 146.**

Lístky okvětní zvonkovitě skloněné, pysk odstálý. Prašník 3-hranný, na blizné povytáhlé spočívající. Semeník na stopce kroucené. **Epipactis 147.**

15. Pysk na konci 2-klaný neb 2-laločný, svislý. Zobánek blizny celý. 16.

Pysk celý, vzpřímený neb rovnovážně odstálý. Zobánek blizny 2-klaný. 17.

16. Prašník vzadu lupínkovitým výrostkem sloupku více méně krytý. Pysk nejdoleji žlabovitý. Lodyha pod prostředkem 2-listá, zelená. **Listera 149.**

Prašník vzadu nepřikrytý. Pysk nejdoleji vakovitě vydutý. Bylina šupinatá, bezlistá, hnědá. **Neottia 148.**

17. Pysk rovně odstálý, dole vyhlubený, žlabovitým zpět ohnutým jazýčkem zakončený. Oddenek pouze mrcasatý. **Goodyera 150.**

Pysk vzpřímený, zpředu třásnitý, zpět ohnutý. Oddenek s hlízkami kořenovými. **Spiranthes 151.**

136. Orchis L. Vstavač. Stendelwurz.

1. Všech 5 lístků okvětních (mimo pysk) skloněno v lebku. Hlízky nedělené, podlouhlé neb kulovaté. Listeny 1-žilné (zřídka 3-žilné). 2.

Postranní vnější 2 lístky okvětní odstálé neb nazpět ohrnuté, toliko 3 hořejší v lebku skloněné. Pysk 3-laločný. 8.

2. Pysk 3-dílný; prostřední cíp 2-klaný neb 2-laločný, řídčeji pouze vykrojený, často se zoubkem ve výkrojku. Lodyha nahoře bezlistá. 3.

Pysk 3-klaný neb 3-laločný; střední cíp nedělený, leda vykrojený. Lodyha až nahoru listnatá. 6.

3. Listeny mnohem kratší než semeník. Lístky lebky špičaté. Ostruha sotva s polovici délky semeníka. 4.

Listeny aspoň s polovici délky neb i zdélí semeníka. 5.

4. ***O. purpurea** Huds. List nejhořejší plochý, nikoli kornoutkovitý. Lebka vejčito-okrouhlá, hnědonachová, temněji tečkovaná. Střední ušet pysku (světlorůžového neb bílého, nachově kropenatého) od dolejška zponenáhla rozšířený, s lalůčky rozkročilými, 4-strannými, zoubkatými. (Zřídka celé okvětí žlutavobílé.) Vůně květů skořicová. ♃. 1—2'. (O. fusca Jacq. V n a c h o v ý.) 5, 6. Lesnaté a trávnaté chlumy, lesní luka. *Č. Pjs. Lsz. Bk. (Sj.) M.* jižnější.

***O. militaris** Huds. Nejhořejší list kornoutkovitý. Lebka vejčito-kopinatá, světle nachová. Střední ušet pysku bledorůžového, nachově tečkovaného dole čárkovitý, od prostředka náhle rozšířený, s lalůčky podlouhlými, trochu zoubkatými. ♃. $^3/_4$—$1^1/_2$'. (O. Rivini Gouan. V. p ř i l b o n o s n ý.) 5, 6. Palouky, lesní luka. *Č.* velmi pořídku. *L. (Sh.) M. S.*

5. △ **O. tridentata** Scop. Nejhořejší list kornoutovitý. Klas krátký, hustý, skoro kulatý. Lístky vejčito-kopinaté, světlé nachové přilby vesměs přišpičatěné. Střední ušet pysku růžového, nachově tečkovaného značně větší postranních, podlouhle opak srdčitý, na konci pouze vykrojený. Ostruha aspoň s polovici délky semeníka. ♃. 6—10″. (O. variegata All. V. trojzubý.) 5, 6. Lesní, horní luka. ***M.*** u Olomúce. Bílé Církve. ***S.***

*__O. ustulata__ L. Nejhořejší 2—3 menší lístky kornoutkovité. Lístky polokulaté černopurpurové lebky zevnitřní dosti špičaté, vnitřní čárkovito-kopisťovité, tupé. Střední ušet pysku bílého, nachově tečkovaného čárkovitý, na konec rozšířený, 2-klaný s cípy podlouhlo-čárkovitými. (Zřídka celé okvětí bílé, jen lebka vně načervenalá.) Ostruha sehnutá 3—4-krát kratší semeníka. ♃. $^1/_2$—1$^1/_4$′. (V. osmahlý.) 5, 6. Vlhká luka, meze, pahorky. *Vr.*

6. Pysk hluboce 3-klaný, jeho prostřední cíp podlouhlý. Ostruha 2—3-krát kratší než semeník, dolů sehnutá. 7.

Pysk (někdy jen mělce) 3-laločný; jeho laloky široké, příokrouhlé. Ostruha delší než polovice semeníka, válcovitá, vystoupavá.

*__O. morio__ L. Listy dolení podlouhlo-kopinaté, hoření kornoutovité. Klas vejčitý neb podlouhlý, dosti volný. Lístky vejčité lebky nachové, zeleně žebrnaté, zaokrouhleně tupé, pysk nachový; zřídka květ bílý neb pletní. ♃. 3—10″. (V. obecný.) 5, 6. Suchá lesní luka. *Vr.*

7. *__O. coriophora__ L. Listy trávozelené, čárkovito-kopinaté. Klas podlouhlý, hustý. Lebka vejčito-kopinatá z lístků slepených, v zobánek zakončená, špinavě hnědonachová. Pysk u prostřed červenavý, tmavěji tečkovaný, ušty zelené, červeně obroubené. Ostruha kuželovitá. Květ páchne stěnicemi. ♃. $^1/_2$—1′. (V. stěničný.) 5, 6. Vlhká luka, zvlášť horní. ***Č. Pj. Lsv. Bk. S. Rhk. Čvz. M. S.***

__O. globosa__ L. Listy sivozelené, podlouhlé, dlouze zakončité. Klas krátce jehlancovitý, nahoře polokulatý. Lebka z lístků zvonkovitě skloněných, vejčitých, ve vláskovitou, na konci kopisťovitě rozšířenou špičku končících. Ostruha malá. Květ růžový, pysk nachově tečkovaný. ♃. $^3/_4$—1$^1/_2$′. (V. hlavatý.) 5, 6. Horní luka. ***Č.*** Rumburk, Středohoří Litoměřické, Krušné hory Teplické, Solnice u Rychnova. ***M. S.*** Jeseník, Beskydy.

8. Hlízky nedělené (nanejvýš některé na konci krátce 2—3-klané). 9.

Hlízky dlanitě dělené. Ostruha dolů obrácená. Listeny 3-žilné, žilkaté. 12.

9. Listeny blánovité, 1—3-žilné. Listy podlouhlé neb eliptičné, 1—2 nejhořejší kornoutovité; lodyha nad nimi nahá. Hlízky podlouhlé, nedělené. 10.

Listeny více bylinné, vícežilné neb hořejší též 3—5-žilné. Listy nejhořejší kopinaté neb čárkovito-kopinaté, ploché. Lístky okvětní tupé. 11.

10. △ **O. pallens** L. Klas vejčitý. Lístky okvětní tupé. Pysk mělce 3-laločný, uštů příokrouhlých. Okvětí běložlutavé, vůně bezové. ♃. $^1/_2$—1′. (V. bledý.) 4, 5. Světlé háje, křoviště. ***M.*** východní. ***S.*** na Těšínsku.

*__O. mascula__ L. Klas podlouhlý, posléz prodloužený. Lístky okvětní špičaté neb vláskovitě přišpičatěné. Pysk hluboce 3-laločný, uštů širokých,

zoubkatých. Okv. nachové, zřídka lilákové neb bílé. ♃. 8″—1½′. (V. m u ž s k ý.) 5, 6. Lesní a horní luka. *Č.* (*Pk.*) *S.* (*L.*) *Rh. Bp. Šk. M. S.* Jeseník, Beskydy.

11. ***O. palustris** Jacq. Hlízky kulato-vejčité, nedělené. Listy čárkovito-kopinaté, žlabovité. Klas velmi řídký, prodloužený. Pysk široký; laloky jeho postranní zaokrouhlené, prostřední hluboce vykrojený, širší. Ostruha válcovitá, rovnovážná neb vystoupavá. Okvětí krásně nachové. ♃. 1—2′. (O. laxiflora Lam. var. V. ř í d k o k v ě t ý.) 6. Bařiny, mokrá luka. *Č. Ls. M.* jižní.

***O. sambucina** L. Hlízky někdy na konci 2—3-klané. Listy dolení zpředu širší, tupé, hoření kopinaté. Klas dosti hustý. Pysk velmi mělce 3-laločný, s malým lalůčkem prostředním. Ostruha válcovito-kuželovitá, dolů sehnutá. Okv. slabě vonné, žlutavo-bílé neb kalně nachové s pyskem žlutě skvrnatým. ♃. ½—2′. (V. b e z o v ý.) 5, 6. Lesní horní luka. *Č. Pk. S. R. Bp. Čv. Šhk. M. S.*

12. Lodyha uvnitř hutná, stejně 6—10-listá. List nejhořejší od hustého klasu namnoze vzdálený. Listeny kratší neb dolejší skoro stejně dlouhé s květy.

***O. maculata** L. Listy často hnědě skvrnité, dolení podlouhle jazykovité, hoření mnohem menší, úzce kopinaté. Kv. růžové s nachovými tečkami a čárkami, zřídka bílé. ♃. 1—1½′. (V. p l a m a t ý.) 6, 7. Vlhká lesní horní luka. *Vr.*

Lodyha uvnitř hutná, 4—5-listá. Nejhořejší list sotva dosahuje řídkého klasu. Listeny dolejší a někdy i hoření delší než květy, nejhořejší často kštici dělající.

O. angustifolia Rchb. Listy neskvrnaté, úzce kopinaté, dolejší částí svou k lodyze štíhlé přitisklé. Kv. nachové, pysk temně skvrnatý a čtyrhrannou čárou znamenaný, 3-laločný, s prostředním zubem povytáhlým. Ostruha delší než ½ semeníka, přitloustlá, tupá. ♃. ¾—½′. (O. Traunsteineri Sauter. V. ú z k o l i s t ý.) 5, 6. Bařinná luka. *Č.* u Třeboně.

Lodyha cévkovitě dutá, stejně 4—6-listá. Nejhořejší list namnoze dosahuje klasu. Listeny aspoň dolejší delší květů. 13.

13. ***O. latifolia** L. Listy kalně zelené, často černohnědě skvrnaté, od lodyhy odstálé, dolejší vejčité neb podlouhlé. Dolejší listeny delší než květy. Klas mírně hustý. Okvětí světle nachové, pysk temněji malovaný. ♃. ½—1′. (V. š i r o l i s t ý; k u k a č k y.) 5, 6. Mokrá, bahnitá luka. *Vh.*

***O. incarnata** L. Listy světlozelené, neskvrnaté, přímé, dlouze kopinaté, žlabovité. Dolejší i prostřední listeny delší než květy. Klas hustý. Kv. menší, bledší, pletní neb bílé. ♃. 1—2′. (V. p l e t n í.) 5, 6. Bařinná, rašelinná luka. *Č. Lsv. Sjh. M.*

Míšenec: O. c o r i o p h o r a - p a l u s t r i s (O. Timbalii Velenovský). *Č.* u Všetat v Polabí s rodiči.

137. Anacamptis Rich. R u d o h l á v e k.

***A. pyramidalis** Rich. Hlízky skoro kulovaté. Listy úzce neb čárkovito-kopinaté. Klas hustý, krátce jehlancovitý, pak podlouhlý. Pysk do

polou 3-klaný s ušty podlouhlými, celokrajnými. Ostruha niťovitá, sehnutá, zdélí semeníka. Kv. malé, světle nachové, zřídka bílé. ♃. 1—2'. (Orchis pyram. L. R. jehlanitý.) 6, 7. Horní lesní luka. *Č.* jen na Velké hoře u Karlštejna. *Mv.* Vsetín, Rožnov. *S.* na Těšínsku.

138. Himantoglossum Spreng.

H. hircinum Spreng. Klas volný, prodloužený. Pysk zelenavý, červeně tečkovaný, pentlicovitý, na zpodu po krajích kadeřavý, 3-dílný, uštů čárkovitých, jichž prostřední kroucený, 3—4-krát delší postranních, na konci 2-klaný. Lebka bílá, uvnitř nachové a zeleně pruhovaná. Vůně kozlovinou. ♃. 1—2'. (Satyrium hircinum L.) 6, 7. Kamenité, keřnaté stráně. *Č.* na úpatí Milešovky velmi vzácně. *M.* u Brna a Mikulova.

139. Gymnadenia R. Br. Pětiprstka.

1. Vnější 2 lístky okvětí odstálé, 3 v lebku skloněné. Ostruha niťovitá, sehnutá. Klas hustý, válcovitý. Hlízky dlanité. 2.

Lístky okvětní všecky (mimo pysk) v lebku skloněné. Ostruha válcovito-kyjovitá, 3-krát kratší než semeník.

G. albida Rich. Hlízky hluboce dlanitodílné. Listy dolejší podlouhle opakvejčité, hoření kopinaté. Klas hustý, tenký. Pysk hluboce 3-klaný; postranní laloky užší, špičaté, celokrajné. Květy malé, žlutavo-bílé. ♃. 3—10". (Satyrium albidum L. P. bělavá.) 6, 7. Luka, pastvy vyšších hor. *Č. Sh. Rh. Šh. M. S.* Jeseník, Beskydy.

2. ***G. conopea** R. Br. Listy čárkovito-kopinaté, jen mělce vyhlubené, hoření mnohem menší. Pysk hlouběji 3-laločný; laloky stejné, přiokrouhlé, drobně vroubkované. Ostruha 2-krát delší semeníka. Květy světle nachové, zřídka bílé, slabě vonné. ♃. 1—$1^1/_2$'. (Orchis conopsea L. P. obecná.) 6, 7. Horní a humusová nížinná luka. *Vr*, b) v Polabí.

b) *densiflora* (Dietrich). Vyšší, statnější, listy velké, klas prodloužený, jehlancovitý, obyčejně hustokvětý, květy větší, silněji vonné.

♂ ***G. odoratissima** Rich. Listy úzce čárkovité, silně vyhlubené. Pysk slabě 3-laločný, střední ušet povytáhlý. Ostruha kratší semenika. Jinak jak předch., ale drobnější; květ vanilkou voní. ♃. $^1/_2$—1'. (P. nejvonnější.) 6, 7. Vlhká úrodná luka. *Č.* u Všetat v *Ls.* s předch.

Míšenci.

G. conopea-albida (G. Schweinfurthii Hegelm.). *M.* na Pradědu v Jesenických horách mezi rodiči.

G. conopea-odoratissima. *Č.* u Všetat.

140. Coeloglossum Hartm.

C. viride Hartm. Hlízky nedělené neb rozeklané. Listy přízemní 2—3, eliptičné neb opakvejčité, lodyžní málo menší, nejhořejší kopinaty. Lístky okvětí zazelenalého v kulatou lebku skloněné. ♃. 3—10". (Satyrium viride L. Platanthera viridis Lindl. Vemeník zelený.) 6, 7. Vlhká luka, trávnaté stráně horní. *Č. Sh. Rshk. Bp. Čv. Šhk. M. S.*

141. Platanthera Rich. Vemenník.

***P. solstitialis** Bönn. Pouzdra prašníková sblížená, rovnoběžná, úzkou páskou oddělená. Ostruha niťovitá, ku konci slabě ztlustlá, $1^1/_2$—2krát delší než semeník. Kv. bílé, trochu nazelenalé, pod večer vonné. Hlízky podlouhlé, často mrkvovitě ztenčené. Listy přízemní 2, podlouhlé neb podlouhlo-opakvejčité, řapíkaté, lodyžní velmi malé, kopinaté. Postranní 2 lístky okvětní poodstálé. ♃. 1—$1^1/_2$'. (P. bifolia Rchb., Orchis montana Schmidt. V. b ě l o k v ě t ý.) 6, 7. Háje, lesní luka. *Vr.*

***P. chlorantha** Custer. Pouzdra prašníková širokou tříhrannou páskou oddělená, dole silně oddálená, ku konci sblížená. Ostruha niťovitá, ku konci kyjovitě ztlustlá, smačknutá, zelenavá. Kv. větší, zazelenale bílé, pysk na konci celý zelený. Ostatně jak předešlý. ♃. 1—$1^1/_2$'. (P. bifolia Rich. V. z e l e n o k v ě t ý.) 6, 7. Jak předešlý, pořídku. *Č. Sn. Ls. Rsk. Bkp. Šk. M. S.*

142. Herminium R. Br. T o ř í č e k.

⸸ **H. monorchis** R. Br. Za květu hlízka 1, kulovatá, později druhá na konci podzemního výběžku. Listy 2 podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, často ještě 1—2 hoření listenovité. Okvětí zelenavě žluté, skrze 3 vnitřní delší lístky jako 3-rohé. Pysk 3-dílný, postranní ušty odstálé, zoubkovité. ♃. 5—10″. (Ophrys monorchis L. T. j e d n o h l i z n ý.) 6, 7. *Č.* Horní luka u Krumlova a Vyššího Brodu.

143. Ophrys L. T o ř i č.

⸸ **O. muscifera** Huds. Hlízky kulaté. Listy podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté. Klas řídký, chudokvětý. Vnější lístky okvětní podlouhlé, zelenavé, 2 vnitřní niťovité, nachově hnědé, srstnaté. Pysk 3-klaný, nachově hnědý, aksamítnatý, uprostřed se 4-hrannou modravou lysinou; cíp prostřední podlouhlý, dvoulaločný. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (O. myodes Jacq. T. m u c h o n o s n ý.) 5, 6. Trávnaté vápenné kopce u Litoměřic, Oušťka, pod Radlštejnem, u Peruce a Kladna.

144. Epipogon Gmel. S k l e n o b ý l.

E. aphyllus Sw. Oddenek korálovitý. Stvol bezlistý, šupinatý. Květ 1 neb několik převislých, žlutavobílých v hroznu řídkém. Pysk 3-laločný, bílý, fijalově tečkovaný. Ostruha krátká, pletní barvy. ♃. $^1/_2$'. (Satyrium epipogium L. S. b e z l i s t ý.) 7, 8. Stinné lesy, jednotlivě. *Č. Shjv. Rk. Šh. M.* pořídku.

145. Limodorum Sw.

△ **L. abortivum** Sw. Stvol tuhý, tlustý, pochvitými šupinami posázený. Květy četné, přímé v klasu listenatém, fijalové. Ostruha zdělí semeníka. ♃. 1—2'. (Orchis abortiva L. Jonorchis abortiva Beck.) 6, 7. Světlé háje. *M.* u Klobuk.

146. Cephalanthera Rich. O k r o t i c e.

1. Lodyha i semeníky lysé. Lístky okvětní vnější špičaté, vnitřní tupé. Okvětí bílé; plátek pysku okrouhlo-3-hranný, širší než dlouhý, se žlutou skvrnou. 2.

Lodyha nahoře tak jako semeník žláznato-pýřitá. Lístky okvětní všecky zašpičatěné. Okvětí světle karmínové; plátek pysku vejčitý, přišpičatěný, delší než široký, bělavý, s 5 řasnatě svraskalými podélnými řáskami.

*C. **rubra** Rich. Listy kopinaté, dolejší podlouhlé; listeny zdélí semeníka neb delší. ♃. 1—1½'. (Serapias rubra L. O. červená.) 6, 7. Lesnaté chlumy, světlé háje. *Č. Pk. L. Sn. Rt. Svk. Čv.* ***M.*** jižnější.

2. *C. **pallens** Rich. Listy vejčité a vejčito-kopinaté; listeny jim podobné, poznenáhlu menší, podlouhle kopinaté, delší a toliko nejhořejší trochu kratší než semeníky. ♃. 1—1½'. (Serapias grandiflora Scop. O. bělavá.) 5, 6. Lesnaté a keřnaté stráně. *Č. P. L. Sn. R. B. Šv.* ***M. S.***

*C. **ensifolia** Rich. Listy kopinaté, hoření čárkovito-kopinaté; listeny mnohem menší, vejčito-šídlovité, mnohem kratší semeníka. ♃. 1—1½'. (Serapias xiphophyllum L. fil. O. mečolistá.) 5, 6. Horní lesy. *Č. Pj. Ls. B. Shjv. Rh. Šk. Čvz.* ***M. S.***

147. **Epipactis** Rich. Kruštík.

1. Oddenek krátký bez výběžků, s kořeny svazčitými. Pata pysku celá vydutá, v medník přeměněná, jeho plátek zašpičatěný. Listy na žebrech a krajích draslavé. 2.

Oddenek oblý, výběžkatý, s kořínky porůznými. Pata pysku u prostřed s medovým žlábkem, dvojušetná, jeho plátek příokrouhlý, tupý, vlnovitě vroubkatý, na zpodu s 2 z předu klikatými hrbolky.

*E. **palustris** Crantz. Listy podlouhlo-kopinaté, nejdolejší někdy vejčito-podlouhlé, po krajích a žebrech hladké. Okvětí vně špinavě zelenavě nachové, pysk bílý, fijalově proužkatý se žlábkem žlutým. ♃. 1—1½'. (K. bahenní.) 6, 7. Bahenní a slatinná luka. *Č. P. Ls. S. R. (Šk.)* ***M. S.***

2. Oddenek vyhání před květením nadzemní prýty, jimiž bylina se sesiluje. Listy prostřední namnoze delší než příslušné články osní. 3.

Bylina vytrvává až do květení toliko konečným pupenem oddenkovým. Listy nemnohé (2—5), malé, vejčité neb vejčito-kopinaté, namnoze kratší než články osní.

△ E. **microphylla** Sw. Semeník pýřitý. Přední článek pysku na zpodu se 2 velkými, řasnatě kadeřavými hrbolky. Okvětí zelené, často červeně naběhlé. ♃. ½—1'. (K. malolistý.) 7, 8. Lupenaté lesy. ***M.*** Lopeník.

3. Semeník hustě šedopýřitý. Medová vydutina pysku se širokým ústím, jeho plátek na dolejšku se 2 řasnato-vroubkovanými hrbolky.

*E. **rubiginosa** Crantz. Listy vejčito-podlouhlé, zašpičatěné, hoření kopinaté. Květ menší, vonný, temně krvavě červený, pysk bledší. ♃. 1'. (E. atrorubens Schult. K. tmavočervený.) 6, 7. Lesnaté stráně. *Č. Pk. Rt. Spjh. Švk.* ***Mjv.***

Semeník spoře pýřitý. Medová vydutina pysku s úzkým ústím, jeho plátek na dolejšku se 2 hladkými neb trochu bradavkatými hrbolky. 4.

4. ♂ E. **violacea** Durand. Celá bylina, zvláště lodyha, stopky květní a semeníky, modro-fijalově naběhlá. Listy namodrale temnozelené, podlouhlé

až podlouhlo-kopinaté, hoření kopinaté, ku zpodu objímavému vesměs sůžené, často pomnožené a pak zpodem neobjímavým přisedlé (E. sessilifolia Peterm.). Hrozen často dosti hustý. Plátek pysku růžový, napříč širší, hrbolky jeho slabě vyklenuté. Vnější 3 listy okvětní zelenavé, vnitřní bělavé. ♃. 1—2′. (K. modrofijalový.) 8, 9. Lesy. *Č.* Středohoří pod Radlštejnem, Rovensko u Turnova, Holice a nepochybně i jinde.

***E. latifolia** All. Listy trávozelené, široce vejčité neb podlouhlo-kopinaté, nad objímavým zpodem zaokrouhlené, hoření kopinaté. Hrozen řídký. Plátek pysku 3-hranný, skoro tak dlouhý jak široký, s hrbolky silně vyvýšenými. Okvětí vně zelené, vnitř tmavorůžové, pysk růžový, ve vydutině hnědonachový, aneb celé okvětí zelené, pysk bělavý. ♃. 1—3′. (Serapias helleborine *α.* L. K. širolistý.) 7, 8. V lesích. *Vr.*

148. Neottia Rich. Hlístník. Nestwurz.

***N. nidus avis** Rich. Oddenek s hustými, masitými, spletenými kořeny. Hrozen dosti hustý. Pysk čárkovitý, na konci 2-laločný. Celá bylina i květy žlutavo-hnědé. ♃. $^1/_2$—1′. (Ophrys nidus avis L. Hnízdák.) 6, 7. Stinné lesy. *Vr.*

149. Listera R. Br. Bradáček. Zweiblatt.

***L. ovata** R. Br. Oddenek krátký s kořeny svazčitými. Listy vstřícné, široce vejčité. Pysk čárkovitý, hluboce 2-klaný. Květy v řídkém hroznu, žlutavo-zelené. ♃. 1—1$^1/_2$′. (Ophrys ovata L. B. vejčitý.) 6, 7. Vlhká luka. *Vr.*

L. cordata R. Br. Oddenek plazivý, s jednotlivými kořínky. Listy vstřícné, trojhranně srdčito-vejčité. Pysk doleji s 2 postranními zoubky, zpředu napolo 2-klaný. Kv. velmi malé, zelenavé. ♃. 3—6″. (Ophrys cordata L. B. srdčitý.) 6, 7. Vlhké stinné lesy horské. *Č. Sh. Rhk. Shk. M. S.* Jeseník, Beskydy.

150. Goodyera R. Br. Smrkovník.

***G. repens** R. Br. Oddenek plazivý. Lodyha dole listnatá, nahoře pošvatá a tam jak jednostranný klas žláznato-pýřitá. Listy vejčité neb eliptičné, síťnato-žilnaté, široce řapíkaté. Kv. malé, bílé, pýřité. ♃. 4—8″. (Satyrium rep. L. S. plazivý.) 6—8. Vlhké mechaté lesy smrkové. *Č. (Ps.) S. Rsk. Bk. M. S.* pořídku.

151. Spiranthes Rich. Švihlík.

***S. autumnalis** Rich. Hlízky mrkvovité. Lodyha vedle svazečku listů podlouhlo-eliptičných, pouze pošvatá, nahoře pýřitá. Klas jednostranný, šroubovitě kroucený, pýřitý. Květy malé, bílé, vonné. ♃. 4—8″. (Š. podzimní, krutiklas.) 8, 9. Vlhká luka. *Č. Pj. Sjh. Bp. Č. Šk. M. S.*

152. Coralliorrhiza Hall. Korálice.

***C. innata** R. Br. Oddenek korálovitý, bezkořenný. Lodyha bezlistá, pošvatá. Hrozen řídký, chudokvětý. Pysk uprostřed se 2 mozoly. Kv.

zelenožlutavé, pysk bílý, nachově kropenatý. ♃. 3—8″. (K. v r o s t l á.) 6, 7. Stinné, mechaté horní lesy. *Č. Pkp. S. Rh. Bp. Šk. M. S.*

153. Sturmia Rchb. H l í z n í k.

S. Loeselii Rchb. Lodyha přiostřeně 3-hranná. Letošní bulva hned vedle lonské, nesoucí 2 (zřídka 3) listy, vně šupinami obalená. Listy podlouhle eliptičné, síťovitě mnohožilné. Hrozen řídký, 3—8-květý. Pysk vejčitý, útle vroubkovaný. Kv. žlutavozelené. ♃. 3—8″. (Liparis Loeselii Rich. H. d v o u l i s t ý.) 6, 7. *Č.* Rašelinná luka, bařiny. Habštejn, Týniště. *M.* u Čejče.

154. Malaxis Sw. M ě k k y n ě.

M. paludosa Sw. Lod. 5-hranná. Letošní bulva na tenkém výhonku od lonské oddálená, se 3—4 listy. Listy podlouhle vejčité. Hrozen prodloužený. Vnější lístky okvětí 3-hranné, vnitřní postranní podlouhlé, s ohnutým koncem. Pylové brylky každého pytlíčka na sobě ležící. Kv. malé, zelenavožluté. ♃. 3—5″. (M. b a h e n n í.) 7, 8. Rašelinná luka. *Č.* u Habštejnu.

M. monophyllos Sw. Lod. nahoře 3-boká. Letošní hlízka těsně vedle lonské, s 1—2 listy. Vnější lístky okvětní kopinaté, vnitřní postranní úzce čárkovité. Pylové brylky v každém pytlíčku vedle sebe ležící. Jinak jak předch. ♃. 3″—1′. (Microstylis monophyllos Lindl. M. j e d n o l i s t á.) 6, 7. Mokrá horní luka. *Č. Čj.* u Puchoře a Jindř. Hradce velmi porůznu. *M. S.* Jeseník, Beskydy.

155. Cypripedium L. S t ř e v i č n í k. Frauenschuh.

***C. calceolus** L. Lod. pýřitá, 3-listá, 1—3-květá. Listy široce eliptičné. Květ velký, hnědonachový, pysk světložlutý, nachově skvrnatý. ♃. 1′. (P a n t o f l í č k y.) 5, 6. Keřnaté, vápenné stráně, háje. *Č. (Pk.) S. Rt. Čv. Šh. M. S.*

II. Třída. **Dicotyledoneae.** D v o u d ě l o ž n é.

1. Shluk. **Apetalae.** B e z p l á t e č n é.

24. Řád. **Cupuliferae** Rich. p. p. Číškonosné (str. 3).

R o z b o r r o d ů.

1. Číška s 2—více semeníky, posléz 4-chlopně rozpuklá. 2.
   Číška mističkovitá, okolo jednoho 3-pouzdrého, 3-bliznového semeníka. Jehnědy prašné nitkovité, visuté, z klubíček složené, okvětí jich 6—8-dílné. **Quercus 156.**
2. Jehnědy prašné prodloužené, tuhé, přímé, z klubíček složené, okvětí jich 5—6-dílné. Listence číšky co ostny rozvětvené. Semeník 5—8-(nejvíce 6-)pouzdrý se 6 bliznami. Nažka oblá. Dělohy zůstávají pod zemí. **Castanea 157.**

Jehnědy prašné krátké, strboulovité, visuté; okvětí jich zvonkovité, 5—6-klané. Listence číšky jednoduché, špičaté. Semeník 3-pouzdrý, blizny 3. Nažka 3-hranná. Dělohy vystupují nad zem. **Fagus 158.**

156. Quercus L. Dub. Eiche.

1. Plody prvním rokem zrající, tudíž na stopkách v paždí letošních listů. Šupinky číšky malé, přitisklé. Palisty opadavé. 2.

Plody teprv druhým rokem zrající, tudíž na větévkách pod letošními listy. Šupinky číšky čárkovito-šídlovité, nazpět ohnuté. Palisty vytrvalé, tužší.

△ **Q. cerris** L. Listy podlouhlé neb podlouhlo-opakvejčité, chobotnatě protisečné neb mělčeji chobotnaté s laloky špičatými, z mládí vezpod jak roční větévky šedoplsťnaté, později pýřité neb olysalé. ♄ do 60′ neb keř. (Q. austriaca Willd. Cer, dub rakouský.) 5. Pahorky *M.* jižné; v *Č.* někdy v sadech sázený.

2. ***Q. pedunculata** Ehrh. Listy krátkořapičné, brzy jakož i větve zcela lysé, na zpodu namnoze hlubšími choboty úškaté. Plody na stopce prodloužené, značně delší než řapík. ♄ 60 až 150′. (Q. robur Smith. Dub letní, křemelák. Stieleiche.) 5. Lesy, hlavně v nižších polohách. *Vr.*

***Q. sessiliflora** Sm. Listy dlouhořapičné, dospělé vezpod roztroušeně pýřité, v řapík klínovitě sbíhavé neb dole široce a mělce vykrojené. Větvičky roční i řapíky zprvu roztroušeně pýřité, pak zcela lysé. Plody na stopce kratičké úžlabní. ♄ 60—100′. (Q. robur Ehrh. D. zimní, drnák. Traubeneiche.) 5. Lesy. *Vo.*

***Q. pubescens** Willd. Větvičky roční i řapíky trvale šedoplsťnaté; listy vezpod šedoplsťnaté, později často jen pýřité; stromek nižší, též křovitý. Ostatně jak předch. (Šipák.) 5. Teplé, vápenné pahorky. *Č. Pk. Lz. Bk. M.* jižnější.

157. Castanea T. Kaštan. Kastanie.

† **C. sativa** Mill. Listy podlouhle kopinaté, dlouze a pichlavě přišpičatěně pilovité; dospělé skoro lysé, příkožovité. ♄ 50—100′. (C. vesca Gärtn. K. jedlý.) 6. Sázený v teplejším kraji, zvlášť u Chomútova.

158. Fagus L. p. Buk. Buche.

***F. silvatica** L. Listy vejčité, vykrajované neb nezřetelně zubaté, lesklé, lysé, jen na kraji brvité. ♄ 80—100′. (B. obecný. Rothbuche.) 5. Lesy hornatějších krajin. *Vr.*

25. Řád. **Betulaceae** A. Br. Břízovité (str. 3).

Rozbor rodů.

1. Jehněda prašná ze štítkovitých listenů, nesoucích vezpod listence; okvětí jich 2—4-listečné neb 1-listečné; prašníky lysé. Květy pestíkové v jehnědách válcovitých, za listeny 3—5-laločnými ukryté, leč jimi neobalené. 2.

Jehněda prašných květů z plochých listenů, okvětí jich žádné; prašní pytlíčky na konci chlupaté. Květy pestíkové v květenství řídkém, klasovitém, rozvětveném neb pupenovitém, každý květ (pak plod) obalem zveličujícím se, ze tří srostlých listenců povstalým, obdaný. 3.

2. Jehnědy prašné na podzim před květní jarní dobou již vyvinuté, volně přezimující, jich okvětí 4-, řídčeji 3—5-listé, prašníky 4, 2-dílné na nitkách nerozeklaných. Šupiny jehnědy pestíkové na konci štítovitě ztlustlé, zdřevnatělé, neopadavé. **Alnus 162.**

Jehnědy oboje teprv z jara se vyvinující, jich okvětí 1—4-listé, tyč. 2—3, s 2-klanými 2-pytličnými nitkami. Šupiny jehnědy pestíkové 3-laločné, papírovité, po uzrání s osy opadávající. **Betula 161.**

3. Listeny jehněd prašných 3-laločné, 1-květé. Tyč. 4, úplně 2-dílné. Jehněda pestíková pupenovitá, jen hořejší její listeny plodné. Obal plodní kalíškovitý, dřípatý. **Corylus 160.**

Listeny jehněd prašných nedělené, vejčité, 1—3-květé. Tyč. 4—12 na šupině, úplně 2-dílné. Jehněda pestíková řídká, vícekvětá. Obal plodní lupenovitý, 3-laločný. **Carpinus 159.**

159. Carpinus L. Habr. Hainbuche.

***C. betulus** L. Listy podlouhle vejčité, zašpičatěné, 2-krát drobně pilovité, dospělé skoro lysé. ♄ 60—80′. (H. obecný.) 4, 5. Lesy. *Vh.*

160. Corylus L. Líska. Hasel.

***C. avellana** L. Listy ze srdčitého zpodu okrouhle vejčité, zašpičatěné, 2-krát pilovité, roztrouseně chlupaté. Plodní obal zvonkovitý, otevřený, asi zdělí plodu. ♄ 6—20′. (L. obecná.) 2, 3. Lesy, keřnaté stráně. *Vo.*

† **C. tubulosa** Willd. Listy srdčito-vejčité. Plodní obal trubkovitý, zpředu zúžený, delší než plod. ♄ (L. trubkovitá.) 2, 3. Zřídka sázená a v plotech zdivočelá.

161. Betula L. Bříza. Birke.

1. Stromy, někdy kře. Listy dosti dlouze řapíkaté, se silnými postranními žebry a mnohem méně zřetelnou sítkou žilek, vezpod s četnými pryskyřičnými žlázkami. Jehnědy ♀ válcovité, visuté. Nažky šupinami nestejně 3-klanými zcela zakryté, s okřídlím 1—2-kráte širším. 2.

Kříčky nízké. Listy krátkořapičné, vezpod s vyniklou síťkou žilek, se žlázkami sporými neb bez nich. Jehnědy ♀ vejčitě válcovité, přímé. Nažky vejčité s okřídlím o polovic úžším, šupinami hluboce 3-klanými dokonale nepřikryté. 3.

2. ***B. verrucosa** Ehrh. Strom, 20—60′; větve nejčastěji převislé. Listy kosníkovité neb 3-hranně vejčité, namnoze dlouze zakončité a ostře 2-krát pilovité, dospělé jakož i větévky lysé. Postranní ušty šupin plodních rovnovážně odstálé neb na zad ohnuté, křídlo 2-krát širší své nažky. ♄ (B. alba L. part. B. bílá.) 4—5. Suché lesy. *Vo.*

*B. **pubescens** Ehrh. Nižší strom neb keř; větve přímo odstálé neb i převislé, z mládí namnoze chlupaté. Listy vejčité neb kosníkově vejčité, tupěji pilovité, vezpod chlupaté neb v úhlech žeber vousaté, v odr. β) carpatica (Willd.) zcela lysé. Krajní ušty šupin plodních obyčejně ku předu namířené a okřídlí namnoze zšíří plodu. ♄ (B. pýřitá.) 4, 5. Lesy, zvláště rašeliny. *Vr.* β) Šumava, Krušné hory, Krkonoše.

3. △ **B. humilis** Schrank. Větve mladé hustě krátce pýřité, s velikými žlutými žlázkami pryskyřičnými. Listy eliptičné neb okrouhle vejčité, tupé, lysé, nestejně vroubkovano-pilovité. Postranní ušty šupin ♀ značně kratší prostředního. ♄ 2—5′. (B. nízká.) Rašelinná luka. ***M.*** u Olomúce.

⚹ **B. nana** L. Větve mladé huňaté, se žlázkami sporými málo patrnými neb zcela bez nich. Listy kratičce řapíkaté, okrouhlé neb na příč širší, tupě vroubkované, lysé, tmavozelené, vezpod bledé. Postranní ušty šupin ♀ zdělí uštu prostředního. ♄ 1—3′. (B. trpasličná.) 5. Rašeliny horní pořídku. ***Č.*** Jizerské hory, Rudohoří, Šumava.

162. Alnus L. Olše. Erle.

1. Okvětí 4-klané neb 4-dílné. Nažky bezkřídlé neb s okřídlím papírovitým. Jehnědy oboje v témže přezimujícím květenství, před lupením rozkvítající. 2.

Okvětí ♂ 3—5-listé. Nažky s okřídlím mázdrovitým. Jehnědy ♂ po 1—3 konečné, přezimující, ♀ na postranních listnatých letošních větévkách, s lupením zároveň se rozvíjející.

A. viridis DC. Listy vejčité, špičaté, ostře a hustě dvakrát pilovité, zelené, zmládí lepkavé, vezpod pýřitě. ♄ 3—8′, křovitá. (Betula ovata Schrank. O. zelená.) 4, 5. Keřnaté stráně. ***Č.*** *Šhk. Čjv.* dosti hojně. ***M.*** u Jihlavy, Rožnova.

2. Listy vezpod, aspoň na žebrech, pýřité, v úžlabí nervů nevousaté. Nažky ploché, křídlovitě obroubené. 3.

Listy vezpod lysé, jen v úžlabích postranních nervů vousaté, žláznatě tečkované. Nažky ostře obroubené, leč bezkřídlé.

*A. **glutinosa** Gärtn. Listy okrouhle opakvejčité, zpředu uťaté neb vykrojené, stejnobarevné, vykrajovaně nestejně až dvakrát pilovité. Šištice podlouhle vejčité, postranní dost dlouze stopkaté. ♄ Strom, do 50′. (O. lepká.) 2, 3. Břehy, bařiny, vlhké lesy. *Vo.*

3. *A. **incana** DC. Listy laločnatě zubaté, laloků opět pilovitých, vezpod nasivělé, přitiskle pýřité, na žebrech jemně plsťnatě pýřité, vejčité, krátce přišpičatěné. Postranní šištice přisedlé neb překrátce stopkaté. ♄ Strom se šedou hladkou korou. (O. šedá, lípalíska.) 2, 3. Bařinné břehy, vlhké lesy, zvlášť horní. *Vr.* β) u Rovenska.

β) glabrescens. Listy vezpod sivé, ale jen na žebrech slabě pýřité, ostatně lysé neb skoro lysé.

† **A. serrulata** Willd. Listy nestejně neb skoro 2-kráte pilovité, obak zelené, vejčité neb opakvejčité, dole zaokrouhlené neb přísrdčité, vráskovité, vezpod pýřité a na žebrech i na řapících namnoze s ryšavými chlupy. Šišky postranní odstálé, stopkaté, šupin posléz rozevřených

uvnitř jak nažky leskle pryskyřičnatých. ♄ Keř hojnoplodý. (Alnus rugosa Spreng. O. svraskalá.) 3, 4. Ze sev. Ameriky, v lesích pěstovaná. Šluknov, Vydrholec u Ouval, Roudnice.

Míšenec. A. glutinosa-incana (A. pubescens Tausch). *Č.* v Šumavě, u Rovenska. *M.* též velmi pořídku.

26. Řád. **Salicineae** Rich. Vrbovité (str. 3).

Rozbor rodů.

Květy podepřené 1—2 žlázkami, jinak nahé, prašné ze 2—12 tyčinek. Šupiny jehněd nerozdělené. **Salix 163.**

Květy objaté pohárkem, prašné z 8—30 tyčinek na pohárku. Šupiny jehněd dřípaté neb zubaté. **Populus 164.**

163. **Salix** L. Vrba. Weide.

1. Jehnědy na větvi pupenonosné postranní. 2.

Jehněda velmi chudokvětá, na málolisté, pupenaté, příštím rokem nový výhonek ženoucí větévce konečná; její šupiny jednobarevné, bledé.

S. herbacea L. Křik plazivý, větví jen $^1/_2$—2′ vys. Listy kratičce řapíkaté, vejčité neb okrouhlé, tupé, vroubkovano-pilovité, zelené, vynikle síťkované. Pestík lysý, kratičce stopkatý. ♄ (V. zakrslá.) 4, 5. *Č.* Krkonoše: malá sněžní rokle. *M.* Jeseník.

2. Jehnědy na konci krátké, listnaté větévky, spolu s listím (neb málo před ním) se rozvíjející; jejich květy ♂ 2-žlázné, šupiny jednobarevné, žlutavé neb rezavožluté. 3.

Jehnědy na krátké, nejdoleji šupinaté neb málolisté stopce, před listím kvetoucí; jejich šupiny 2-barevné, na konci z červena načernalé neb ryšavé, doleji bledé, zřídka jednobarevné, žlutavé. Tyč. 2. Semeníky namnoze plsťnaté. 7.

3. Šupiny jehněd před uzráním plodů opadávající. Tobolky lysé. Stromy neb vyšší kře. 4.

Šupiny jehněd až do uzrání vytrvalé. Květ ♀ 1-žlázný. Stromy neb kře větví ohebných. 6.

4. Květ ♀ o 2 žlázkách. Jehnědy dosti tlusté, válcovité. Větévky tenké, dole snadno se ulamující. Listy dospělé lysé, na líci lesklé, z mládí lepkavé. 5.

Květ ♀ 1-žlázný. Jehnědy štíhlé, dosti tenké. Větve ohebné, nelámavé. Listy dospělé aspoň vezpod hedbávité, nelepké.

***S. alba** L. Listy podlouhle kopinaté, dlouze zakončité, na líci mdlé, vezpod sivozelené, tamtéž a někdy obak hedvábité. Šupiny velmi tenkých jehněd podlouhlé, zpředu nejvíce lysé. Stopka pestíka kratší než žlázka. ♄ (V. bílá, bělice, potočnice. Silberweide.) 4, 5. U potoků, řek, cest a vesnic. *Vr.*

5. **S. pentandra** L. Listy vejčito-eliptičné neb podlouhlo-eliptičné, přišpičatěné, jemně žláznato-pilovité, na líci lesklé, na větévkách jehněd pilkovité; řapíky s četnými žlázkami. Šupiny jehněd podlouhlé, jen dole kadeřavě pýřité. Stopka semeníka sotva delší než zadní žlázka. Tyč. 5—10. ♄ do 20'. (V. pětimužná, mandlovka.) 5. Rašeliny, mokřady, olšiny, břehy. *Vr.*

*S. fragilis L. Listy kopinaté neb podlouhle kopinaté, dlouze zakončité, vezpod sivo- neb bledozelené, na větévkách jehněd nejvíce celokrajné; řapík 1—2-žlázný. Šupiny jehněd opakvejčité, celé kosmaté. Stopka semeníka 2—3-krát delší než zadní žlázka. Tyč. 2, řídko 3—5. ♄ (V. křehká. Knackweide.) 4, 5. U potoků, řek, cest a vesnic. *Vh.*

6. † **S. babylonica** L. Semeník kratičce stopkatý; stopka kratší než žlázka. Listy dlouze a úzce kopinaté, mdle, vezpod sivě zelené, lysé; řapíky kroucené. Strom vysoký, větví visutých. (V. babylonská, smutková. Trauerweide.) 4, 5. Sázená v sadech, u vod, na hřbitovech.

*S. amygdalina L. Semeník dlouhostopečný; stopka 3—5-krát delší než žlázka. Listy podlouhlo-kopinaté, špičaté neb přišpičatěné, na líci lesklé, vezpod zřetelně útle síťkovano-žilnaté a buď sivozelené, nelesklé, neb bleději trávozelené, trochu lesknavé (S. triandra L.). Šupiny jehněd tenkých, dosti řídkovětých zpředu dosti lysé, jen dole pýřité. Tyč. 3. Blizny skoro přisedlé. Keř 3—10' vys. (V. mandlová. Mandelweide.) 4, 5. Potoky, řeky. *Vr.*

7. Nitky obou tyčinek úplně prosté, zřídka do polou srostlé. Tobolka zakončitá, chlopně koncem ohnuté. 8.

Nitky obou tyčinek úplně neb z největší části srostlé. Tobolka vejčitá, tupá, chlopní rovných.

*S. purpurea L. Listy lysé, z mládí toliko se sporou rezavou vlnou, kopinaté až čárkovito-kopinaté, zpředu širší a pilovité. Jehněd husté, válcovité. Semeník přisedlý, huňatý. Blizny skoro přisedlé, vejčité. Prašníky před rozvitím červené, pak žluté, po vypylení černavé. Větve prutovité, žluté neb hnědonachové. ♄ (V. nachová, červenice.) 3, 4. Břehy, příkopy, luka vlhká. *Vh.*

8. Kře s kmenem přímo rostoucím, větevnatým. Prašníky po vypylení žlutavé. 9.

Kře s plazivým v zemi oddenkem, s vystoupavými, $^1/_2$—2' vys. větvemi. Prašníky po vypylení černavé. Stopka semeníka 2—6-krát delší než žlázka. 21.

9. Pestík přisedlý neb kratičce stopkatý se stopkou kratší než žlázka. Čnělka prodloužená. 10.

Pestík krátce až mírně stopkatý; stopka jeho $1^1/_2$—3-krát delší než žlázka. Čnělka prodloužená. 14.

Pestík dlouze stopkatý; stopka jeho 3—6-krát delší než žlázka. Čnělka krátká, nanejvýš zdělí blizen, někdy žádná. 17.

10. Jehněd přisedlé, bezlisté, před listím se vyvinující. Listy kopinaté neb čárkovité. Stromy neb kře vyššího vzrůstu. 11.

Jehnědy stopkaté, se stopkou listnatou, ♀ s listím skoro současné, ♂ o něco časnější. Listy vejčité až podlouhlo-kopinaté. Keř nízký (1—2′ vysoký), z nejvyšších hor.

S. Lapponum L. Listy celokrajné, na líci smutně zelené, svraskalé. Jehnědy ♂ tlusté, silně huňaté, ♀ válcovité, hustokvěté. ♄ (S. arenaria L. V. laponská.) 5, 6. Bařinná, pramenitá místa vysokých Krkonošů; *M.* na Jeseníku. b) na Pantschewiese v Krkonoších.

a) *tomentosa*. Listy z mládí obak hedbávité plsťnaté, dospělé na líci šedochlupaté, vezpod bělo- neb šedoplsťnaté, řídčeji posléz olysalé, šupiny jehněd huňaté, pestík béloplsťnatý.

b) *daphneola* (Tausch). Listy a pestíky od mladosti lysé, šupiny jehněd slabě chlupaté, zpředu lysé.

11. Stromy s větvemi namnoze modrosivě ojíněnými, se žlutavou vnitřní korou. Listy leda v mládí hedvábité, dospělé lysé, na líci lesklé, vezpod nasivělé. Semeník lysý. 12.

Kře neb nižší stromy s větvemi neojíněnými, s kůrou vnitřní žlutozelenou. Listy nelesklé, vezpod plsťnaté. Semeník plsťnatý. 13.

12. **S. daphnoides** Vill. Strom 10—30′ vys.; větve z mládí jak pupeny plsťnaté. Listy podlouhlo-kopinaté, přišpičatěné, vroubkovano-pilovité; palisty polosrdčité. Jehnědy tlusté, vejčito-podlouhlé. ♄ (V. lýkovcová.) 3, 4. Břehy řek a potoků horských poloh. *M. S.*, v *Č.* pouze v *Rk.* nejspíš sázená.

† **S. acutifolia** Willd. Nižší stromek, větví tenčích. Listy dlouze a úzce kopinaté; palisty kopinaté. Jehnědy ♀ tenčí. ♄ (V. ostrolistá.) 3, 4. Velmi zřídka sázená.

13. ***S. viminalis** L. Větévky žluté, nejprv plsťnaté, potom lysé. Listy dlouze kopinaté neb čárkovito-kopinaté, na líci lysé, vezpod hedvábité, stříbrošedé. Jehnědy válcovité. Semeník přisedlý, vejčito-kuželovitý, hedvábitě plsťnatý. ♄ (V. košařská.) 3, 4. U řek a potoků. *Vo.*

† **S. dasyclados** Wimm.*) Větévky jednoleté hustě srstnato-šedoplsťnaté, 2-leté tmavošedě tlustě plsťnaté. Listy velmi prodloužené, kopinaté neb podlouhlo-kopinaté, na líci jemně pýřité, vezpod šedoplsťnaté, málo třpytivé. Jehnědy tlusté, hustokvěté. Semeník krátkostopečný, kuželovitý, srstnato-šedoplsťnatý. ♄ (S. longifolia Host. V. dlouholistá.) 3, 4. U řek a potoků, v *Č.* u Prahy, Jaroměře, též na *M. S.* zřídka sázená.

14. Jehnědy stopkaté, se stopkou listnatou, ♀ s listím skoro současné. Listy vejčité, eliptičné až podlouhlo-kopinaté, leda jen z mládí chlupaté, dospělé lysé, na líci více méně lesklé, vezpod bělavě až sivě zelené. Nitky tyčinek prosté. 15.

Jehnědy přisedlé, před listím vyvinuté. Listy čárkovito-kopinaté neb čárkovité, vezpod bělavo-plsťnaté, zoubkaté, krajem ohrnuté. Nitky tyčinek do polou srostlé.

---

*) Dle Heidenreicha samostatný to druh, dle Wichury míšenec trojitý (caprea-cinerea-viminalis).

△ **S. incana** Schrank. Keř nebo strom, větví červenohnědých, přílesklých. Jehnědy prodlouženě válcovité, ohnuté. Semeník lysý, prodlouženě kuželovitý; stopka jeho skoro 2-krát delší žlázky okrouhle ledvinkovité. Blizny 2-dílné. ♄ (V. š e d i v á.) 4. Břehy řek a potoků. *S.* Beskydy. *Č.* u Třeboně hojně vysázená.

15. Pestík lysý neb řídčeji hedbávitě chlupatý. Chlopně tobolky hlemýžďovitě nazpět zatočené. Listy na líci slaběji lesklé. 16.

Pestík (u nás vždy) hedvábitě plsťnatý. Chlopně tobolky srpovitě nazpět ohnuté. Listy lesklé, posléz tuhé, oddáleně drobně vroubkovano-pilovité.

⨯ **S. phylicaefolia** L. (Fries). Šupiny jehněd zpředu černonachové, dlouze huňaté. Stopka semeníka 2-krát delší žlázky. ♄ (S. bicolor Ehrh., S. Weigeliana Willd. V. b o b k o l i s t á.) 5, 6. *Č.* Na Brunberku v Krkonoších.

16. △ **S. hastata** L. Listy eliptičné, vždy lysé, obak zelené, vezpod jen bledší, drobně vroubkovano-pilovité. Šupiny jehněd zpředu červenohnědé, dlouze huňaté. Stopka semeníka lysého jen $1^1/_2$-krát delší žlázky. ♄ (V. š í p o v i t á.) 6, 7. Bařiny horní. *M.* na Jeseníku.

△ **S. nigricans** Sm. Listy eliptičné až podlouhlo-kopinaté, vykrajovaně pilovité, z mládí trochu vlnaté, potom lysé neb spoře přitiskle chloupkaté. na líci tmavozelené, vezpod nasivělé, ku konci namnoze trávozelené, usvadlé černající. Šupiny jehněd zpředu černavé. Stopka semeníka lysého neb hedbávitě mrtnatého 2—6-krát delší než žlázka. (S. phylicifolia Wahlbg. V. č e r n a j í c í.) 4, 5. U potoků. *S.* jen u Gräfenberka. *Č.* u Třeboně u rybníka Opatovického sázená.

17. Jehnědy krátce stopkaté, ♀ zároveň s listy se rozvíjející, s 2—3 většími listy, ♂ předčasné. Listy dospělé lysé neb vezpod na žilách toliko pýřité. 18.

Jehnědy skoro přisedlé, před listím rašící, na stopečce s šupinkami neb několika velmi malými lístky, posléz zřetelněji leč kratičce stopkaté. Listy více méně zvlášť vezpod plsťnaté; pestíky skoro vždy šedoplsťnaté. 19.

18. **S. silesiaca** Willd. Listy opakvejčité neb podlouhlo-opakvejčité, vlnovito-pilovité, z mládí vlnaté, hnědočervenavé, později lysé, na líci tmavozelené, vezpod stejnobarevné neb trochu nasivělé, někdy na žilách krátce pýřité. Semeník namnoze lysý, zřídka šedochlupatý, stopečka jeho 3—4-krát delší žlázky. ♄ (V. s l e z s k á.) 5, 6. *Č.* Krkonoše, Orličné a Jizerské hory, Kladský Sněžník. *M. S.* Jeseník.

⨯ **S. grandifolia** Ser. Listy podlouhlo-kopinaté, eliptičné neb opak vejčité, ke zpodu namnoze klínovitě zúžené, vlnovito-pilovité až skoro celokrajné, v mládí jak mladé ratolesti hedvábito-plsťnaté, později na líci skoro lysé, tmavozelené, vezpod nasivělé a na vyniklých žilách třpytivě chlupaté. Semeník plsťnatý, stopečka jeho 4—6-krát delší než žlázka. ♄ (V. v e l k o l i s t á.) 5, 6. *Č.* Šumava (n. př. nad Černým a nad Pleknštejnským jezerem).

19. Jednoroční větévky a pupeny lysé, toliko bylinné létorosty plsťnaté neb měkce chlupaté. 20.

Jednoroční větévky a šupiny pupenů aksamitově plsťnaté.

*S. **cinerea** L. Listy opak vejčito-kopinaté neb podlouhle eliptičné, vlnovito-pilovité, na líci špinavě zelené, nelesklé, mrtnaté, vezpod šedoplsťnaté. Keř 5—10′, s tlustými špinavě hnědými větvemi. ♄ (V. popelavá.) 3, 4. Vlhké louky, lesy, břehy, bařiny. *Vr.*

20. *S. **caprea** L. Listy široce vejčité neb okrouhle eliptičné, krátce zakončité, vlnovité pilovité až celokrajné, vyrostlé na líci lysé, sytě zelené, trochu lesknavé, vezpod nasivěle zelené, více méně hustě bělo-plsťnaté. Jehnědy veliké, tlusté, ♀ husté, jich šupiny s černým koncem. ♄ Strom neb keř, 10—30′. (Jíva. Sahlweide.) 3, 4. Lesy, lesní potůčky. *Vo.*

*S. **aurita** L. Listy opakvejčité neb podlouhle opakvejčité, v špičku zpět zahnutou zakončené, vlnovitě pilovité, vyrostlé na líci svraskalé, kalně zelené, mrtnaté, vezpod šedozelené, plsťnaté neb pýřité. Jehnědy malé, ♀ trochu řídkokvěté, jich šupiny zpředu rezavé. Keř nízký, 2—6′. ♄ (V. ušatá.) 4, 5. Kraje lesů, potoky a bařiny lesní, vlhká luka. *Vo.*

21. *S. **repens** L. Listy vejčité, kopinaté až čárkovité, krátce přišpičatěné, celokrajné neb nepatrně zoubkované, vezpod neb obak přitiskle stříbrobéle hedvábité, řídčeji posléz olysalé. Jehnědy nejprv přisedlé, plodní kraťounce stopkaté. Pestík hedvábitě šedoplsťnatý, jeho stopka 2—3-krát delší než žlázka a kratší než listen. ♄ (V. plazivá.) 4, 5. Vlhká rašelinná luka. a) *Č. P. Lsv. S. R. Šhkb.*, b) tamže řídčeji, též *M.* a *S.*

a) *genuina*. Listy vejčité, vejčito-podlouhlé neb kopinaté, kožovité. Jehnědy ♀ krátce válcovité.

b) *rosmarinifolia* (L. sp.). Listy čárkovité neb čárkovito-kopinaté až podlouhlé, měkčejší, ohebnější. Jehnědy ♀ skoro kulaté.

⁂ S. **myrtilloides** L. Listy krátkořapičné, eliptičné neb vejčité, celokrajné, lysé, zmládí trochu pýřité, vezpod sivé, obak vynikle žebrnaté. Větévky lysé, lesknavé. Jehnědy ♀ chudo- a řídkokvěté, na listnaté větévce konečné, jich šupiny slabě chlupaté, zpředu červenavé. Pestík lysý, jeho stopka 4—6-krát delší než žlázka. ♄ (V. borůvkovitá.) 5, 6. *Č.* Lesní bařiny Orlického pohoří u Trčkova, Jizerských hor a Šumavy, též u Třeboně, zřídka.

Míšenci.

S. fragilis-alba (S. viridis Fr.). Nejčastěji sázená. *Č. M. S.*

S. fragilis-amygdalina (S. alopecuroides Tausch). *Č.* Štvanice pražská.

S. amygdalina-viminalis (S. hippophaëfolia Thuill. S. Trevirani Spreng.) Porůznu.

S. purpurea-viminalis (S. rubra Huds., S. elaeagnifolia Tausch). Ze všech míšenců nejhojnější.

S. purpurea-incana (S. bifida Wulf.). *S.*

S. purpurea-repens (S. Doniana Smith). *Č.* u Dokes. *M.*

S. purpurea-cinerea (S. Pontederana Schleich.). Porůznu. *Č. M.*

S. purpurea-silesiaca (S. Siegerti Anders.). Krkonoše, Jeseník.

S. purpurea-aurita (S. dichroa Döll, S. auritoides Kern.). *Č.*

S. viminalis-cinerea (S. lancifolia Döll, S. stipularis Sm.). *Č.* porůznu.

S. viminalis-caprea (S. sericans Tausch). *Č.* Král. Hradec.

S. phylicaefolia-caprea? (S. bicolor Tausch). Sázena: *Č.* u Prahy, Nov. Hradů.

S. phylicaefolia-silesiaca. *Č.* Krkonoše.

S. Lapponum-silesiaca. (S. nepetaefolia Presl). *Č.* Krkonoše.

S. Lapponum-caprea. *Č.* Krkonoše.

S. incana-caprea (S. Seringeana Gaud.). *M.*

S. incana-aurita (S. oleifolia Ser. S. salviaefolia Koch.). *S.*

S. hastata-silesiaca. *MS.* Jeseník.

S. silesiaca-caprea. *Č.* Orličné hory.

S. silesiaca-aurita. *Č.* Krkonoše, Orličné hory. *MS.* Jeseník.

S. cinerea-aurita (S. multinervis Döll, S. lutescens Kern. *Č.*

S. caprea-aurita. *Mj.*

S. cinerea-caprea (S. Reichardti Kern.). *Č.* Praha.

S. cinerea-repens (S. subsericea Döll). *Č.* Vel. rybník u Dokes.

S. caprea-repens. *Č.* s předešlou.

S. aurita-repens (S. ambigua Ehrh. S. plicata Fr.). *Č. M.* sem tam.

S. aurita-myrtilloides (S. onusta Bess., S. finmarchica Fr.). *Č.* Šumava, Orličné hory.

164. Populus L. Topol. Pappel.

1. Šupiny jehněd brvité. Tyčinek namnoze 8. Mladé výhonky mrtnaté neb plsťnaté, mladé listy nelepkavé. 2.

   Šupiny jehněd lysé neb skoro lysé. Tyč. 12—30. Pupeny a mladé listy pryskyřicí lepkavé, větve a listy lysé. 3.

2. ***P. alba** L. Listy vejčité neb okrouhle vejčité, úhlatě hrubě zubaté, na výstřelcích také dlanitě 3—5-laločné, vezpod bělo- neb šedoplsťnaté, v stáří též olysalé, vezpod stříbrošedé; řapíky přioblé. Pupeny tence plsťnaté, nelepké. Šupiny jehněd nestejně zubaté neb skoro celokrajné, rezavé. ♄ 80—100'. (T. bílý, linda. Silberpappel.) 3, 4. Pořící, vlhké háje a houštiny. *Vo.*

   ***P. tremula** L. Listy okrouhlé, vykrajované neb úhlatě zubaté, později úplně lysé, na výstřelcích srdčité, pilovité a šedochlupaté; řapíky silně s obou stran smačknuté. Pupeny lysé, lepkavé. Šupiny jehněd hluboce dlanito-stříhané, hnědé. ♄ 20—60'. (Osyka. Espe.) 3, 4. Lesy. *Vo.*

3. Větve kožovitě žluté. Řapíky se stran smačknuté. Listy trojhranné neb rhombické. 4.

Větve hnědé, přioblé. Řapíky přioblé, nahoře žlábkovité.

† **P. balsamifera** L. Listy vejčité neb eliptičné, tupě zubaté, vezpod bělavé se zřetelnou tmavší síťkou žilkovou. ♄ (T. balšámový.) 4. Ze sev. Ameriky, v sadech, u silnic, potoků sázený.

4. † **P. monilifera** Ait. Mladší větévky korkovými žebry hranaté. Listy široce trojhranně vejčité, brvité; řapík pod čepelí se 2 žlázkama. Blizny 2-laločné, dlouze stopkaté, vzpřímené. ♄ (T. kanadský.) 4. Ze sev. Ameriky, zřídka sázený.

***P. nigra** L. Mladší větévky přioblé, slabě hranaté. Listy rhombické neb 3-hranně vejčité, dlouze zakončité, vykrajovaně pilovité, nebrvité; řapík bez žlázek. Blizny široké, skoro přisedlé, nazpět ohnuté. ♄ (T. černý.) 4. a) U břehů a cest, b) u silnic sázený. *Vh.*

a) *genuina*. Kmen s větvemi rozložitými, 50—80'.

b) *pyramidalis* (Roz. sp.). Kmen 80—100' vys., s pyramidálním, přímovětevným vrcholkem.

Míšenec. P. alba-tremula? (P. canescens Sm.). ***Č. M.*** velmi pořídku.

27. Řád. **Juglandeae** DC. Ořešákovité (str. 3).

165. **Juglans** L. Ořešák. Wallnuss.

† **J. regia** L. Listy namnoze 7-četné, lístků podlouhle eliptičných, lysých, vykrajovaných. Plod skoro kulatý, lysý. ♄ 40—80'. (O. královský, vlaský.) 5. Zhusta sázený.

28. Řád. **Euphorbiaceae** R. Br. Pryšcovité (str. 5).

Rozbor rodů.

Květy jednodomé, prašníkové četné okolo květu pestíkového, společným 4—5-zubým kalichovitým obalem objaté a tak na zdání obojaký květ (lichokvět) tvořící, vesměs bez okvětí. Obal s 4—5 žlázkami mezi cípy. Kvét prašný s článkovanou stopkou a 2 přisedlými prašníky, jediné tyčince podobný; pestíkový též stopkatý, s převislou, 3-pouzdrou, 3-kokusnou tobolkou, se 3 nejvíce 2-klanými bliznami. Listy ponejvíce střídavé, bezpalistné. **Euphorbia 166.**

Květy namnoze dvojdomé, v úžlabí listů na stopce 1—3-květé sedící. Okvětí 3—4-listé. Tyč. 9—12. Semeník 2-pouzdrý (výjimkou 3-pouzdrý). Plod tobolka 2- (zřídka 3-) kokusná. Listy vstřícné, palistnaté. **Mercurialis 167.**

166. **Euphorbia** L. Pryšec. Wolfsmilch.

1. Semena ďubkovaná neb svraskalá. Okolík 3—5-paprsečný, paprsky 2—vícekrát 2—3-klané. Druhy 1-leté neb 2-leté s jednoduchým kůlovým kořenem. 2.

Semena hladká. Okolík často mnohopaprsečný. Druhy mnoholeté s oddenkem (jen E. platyphylla 1-letá). 6.

2. Žlázky zákrovu 2-rohé neb půlměsíčité. 3.

Žlázky zaokrouhlené, na příč vejčité.

*E. helioscopia L. Listy opakvejčité, v řapík zúžené, zpředu drobně pilkovité. Okolík 4—5-paprskový, paprsky nejprv 3-, potom 2-klané. Semena důbkovaně síťkovitá. ⊙ $^1/_4$—1′. (Kolovratec.) 5—9. Role, záhony, u cest. *Vo.*

3. Listy střídavé, roztroušené. Bylina 1-letá. Okolík namnoze 3-paprskový, paprsků opětně 2-klaných. 4.

Listy vstřícné. Bylina 2-letá. Okolík 2—4-paprskový.

† E. lathyris L. Listy čárkovito-podlouhlé, skoro přisedlé. Listeny podlouhlo-vejčité, špičaté. ☉ 1—3′. (P. křížmolistý; skočec menší.) 6—8. V sadech a zahradách pořídku zdivočelý.

4. Listy přisedlé, čárkovité neb kopinaté. Pouzdra tobolky na hřbeté zoblená neb slabě hranatá. 5.

Listy řapíkaté, opakvejčité neb příokrouhlé, celokrajné. Pouzdra tobolky na hřbeté s 2 křídlovitými kýly.

*E. peplus L. Semena na jedné straně se 2 krátkými podélnými rýhami, ostatně s několika řadami ze 3—4 jamek. ⊙ 3″—1′. (P. okrouhlý.) 7—9. Role, návsi, zeleniště. *Vo.*

5. *E. exigua L. Listy čárkovité neb čárkovito-klínovité, zašpičatěné neb uťaté či vykrojené a často hrotité. Listy obalní a listeny ze širšího, často srdčitého zpodu čárkovito-kopinaté. Semeno 4-hranné, jamkami svraskalé. ⊙ 1—8″. (P. drobný.) 6—10. Role hlinitá. *Vr.*

*E. falcata L. Listy kopinaté, ke zpodu klínovitě zúžené, dolejší tupé, hořejší přišpičatěné; listy obalní jim podobné. Listeny šikmo kosníkově vejčité, dlouze hrotité. Semeno smačknutě 4-hranné, s 4 podélnými řadami příčných brázdek. ⊙ 3—8″, sivozelený. (P. srpatý.) 7—9. Pole vápnitá a hlinitá. *Č. P. L. Rt. M.* jižnější.

6. Žlázky zákrovu zaokrouhlené, na příč vejčité (u E. Gerardiana někdy některé půlměsíčité vtroušeny). Tobolky nejčastěji bradavičnaté. 7.

Žlázky půlměsíčité neb 2-rohé. Tobolky hladké neb pouze draslavě tečkované. Okolík 5—mnohopaprsečný. 14.

7. Bylina 1-letá. Okolík ze 3—5 paprsků, nejprve 3—4-dílných, pak 1—vícekrát 2-dílných. 8.

Bylina vytrvalá, s oddenkem. 9.

8. *E. platyphylla L. Lodyha lysá. Listy zpředu jemně pilovité, opak kopinaté, špičaté, úškatým zpodem přisedlé, nejdolejší opak vejčité, řapíkaté. Bradavky tobolky polokulaté. Semena smačknutě 3-hranná. Žlázky žluté. ⊙ 1—2′. (P. plocholistý.) 7, 8. Návsi, příkopy, role. *Č. P. L. Sjp. Rt. M. S.*

△ E. stricta L. Bylina namnoze od zpodu vícelodyžná. Okolík nejčastěji o 3 paprscích. Bradavky tobolky krátce válcovité. Semena příoblá, slabě 3-hranná. Ost. jako předch., ale štíhlejší, tobolky a semena

o polovic menší. ⊙ a ⊙⊙ $1^1/_2$—3′. (P. tuhý.) 6—8. Křoviska, kraje lesů. ***S.*** Těšínsko.

9. Oddenek rovnovážný, článkovaný neb místy uzlatý. Paprsků v okolíku namnoze 5 jednou neb řídčeji 2-krát 2-dílných. 10.

Oddenek přímovětevnatý, s kolmým kůlovým kořenem. 11.

10. ***E. dulcis** L. Oddenek celý tlustý a dužnatý, článkovaný. Lodyha roztroušeně chlupatá, oblá. Listy vezpod roztroušeně chlupaté, podlouhlé, nejdolejší opakvejčité. Zákrovky skoro přisedlé. Listeny 3-hranně vejčité, namnoze delší než široké. Žlázky posléz tmavonachové. Tobolka nejčastěji chlupatá. ♃. 1—2′. (P. sladký.) 4, 5. Stinné vlhké lesy. *Vr.*

E. angulata** Jacq. Oddenek jen ztlouští lodyhy, jen místy uzlinatý. Lodyha lysá, nahoře ostrohranná. Listy lysé neb pýřité, vejčité neb vejčito-podlouhlé. Zákrovky zřetelně stopkaté. Listeny 3-hranně široce vejčité, stejně dlouhé neb kratší než široké. Žlázky zelenavé, posléz načervenalé žluté. Tobolka lysá. ♃. $^3/_4$—$^1/_2$. (P. hranatý.) 5, 6. Světlé pokraje lesní. ***Č. jen *Pj.:* Radotín, Zbraslav, Štěchovice. ***Mpj.***

11. Paprsky v okolíku nejprv 3-dílné, 5—mnohé. Listy trávozelené, mékké. 12.

Paprsky nejprv 2-dílné, mnohé. Listy sivozelené, přitlustlé, tuhé.

E. Gerardiana** Jacq. Lysý. Listy čárkovito-kopinaté až opakvejčito-kopinaté, hrotnaté, celokrajné. Tobolky skoro hladké, lysé. Žlázky žluté. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (P. Gerardův.) 6, 7. Písečná, křemenitá návrší, pobřeží. ***Č. *Ps. Lz.* ***M.*** jižní.

12. Listy aspoň zpředu zoubkované neb pilovité. Okolík 5—mnohopaprsečný. Tobolka hladká neb s bradavkami krátce válcovitými. 13.

Listy celokrajné, jen vykrajované. Okolík 5- neb 4-paprsečný. Tobolka nitkovitými, pomorančové červenými výrostky pokrytá.

△***E. epithymoides** Jacq. Lodyha huňatá. Listy podlouhlé, vezpod hustě huňaté, často načervenalé. Žlázky voskově žluté. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (P. červenoplodý.) 5, 6. Porostlé stráně. ***M.*** jižnější Pro ***Č.*** (u Milešova ?). pochybná.

13. ***E. palustris** L. Lodyha lysá, nahoře pod okolíkem větvitá. Listy kopinaté neb podlouhlo-kopinaté, lysé, celokrajné, jen zpředu oddáleně drobounce zoubkované. Tobolka lysá s bradavkami krátce válcovitými. ♃. 2—5′. (P. bahenní.) 5, 6. Břehy, bařiny poříční a lesní. ***Č.*** *Ls.:* mezi Mělníkem a Nymburkem. *Sh:* Liberec. ***Mpj.*** zvláště v nížinách Moravy a Dyje.

E. pilosa** L. Lodyha lysá neb krátce chlupatá, řídčeji nahoře huňatá. Listy podlouhle až vejčito-kopinaté, obak, zvlášť vezpod šedochlupaté, někdy olysalé, drobně a hustě pilkovité. Tobolka lysá neb chlupatá, hladká (neb s polokulatými hrbolky). ♃. 1—3′. (E. procera M. B. P. chlupatý.) 4, 5. Světlé háje. ***Č. *Ls:* u Liblic, Dymokur, Chlumce, Vys. Veselí a Kutné hory. ***Mpj.*** ***S.*** Těšín.

14. Listeny prosté. Lodyhy hned prvním létem květoucí, veskrze listnaté. 15.

Listeny oba vstřícné dolejškem v jeden lupen srostlé. Lodyhy kolem rozložené, vystoupavé, prvním rokem neplodné, druhým květoucí a tudíž dole bezlisté, jizvaté.

E. amygdaloides L. Listy pýřité, celokrajné, dolejší podlouhle opakvejčité, řapíkaté, hořejší vejčité neb podlouhlé, přisedlé. Žlázky dlouhorohé, žluté neb nachové. ♃. 1—2'. (P. mandloňovitý.) 4, 5. Světlé háje, keřnaté vršky. *Č.* Čáslav, Pardubice, Chrudim, Opočno, Litomyšl, Landškroun. ***M. S.***

15. Listy hustě šedopýřité, kopinaté neb podlouhlo-kopinaté, špičaté neb hrotité, celokrajné.

△ **E. salicifolia** Host. Oddenek plazivý. Lod. pýřitá, nahoře s neplodnými větvemi. Listeny kosníkovité, napříč širší. Tobolka slabě hrbolkatá. ♃. 1—2'. (P. vrbolistý.) 5, 6. Luka, meze, cesty. ***M.*** východojižní.

Listy lysé, pod prostředkem nejširší, ku předu více méně zúžené, trochu tuhé, mdle tučně lesklé. 16.

Listy lysé, na konci širší neb stejně široké, k dolejšku zúžené, dosti tenké, nezřetelně žilnaté, světleji zelené a nelesklé. 17.

16. **E. lucida** W. K. Listy podlouhle kopinaté, namnoze zaokrouhlené ouškatým zpodem přisedlé, tupé neb vykrojené, s hrotem neb bez hrotu, na líci silně lesklé, sytě zelené; postranní žíly všecky krátké, šikmo ku kraji odcházející a vespolek síťkovitě se spojující. Listeny kosníkově vejčité, stejně dlouhé jak široké, kratičce přišpičatěné. ♃. $1^1/_2$—4', hustě listnatý. (P. lesklý.) 6, 7. Pastviny, luka. *Č. Lsv. Mj.*

***E. virgata** W. K. Listy kopinaté neb čárkovito-kopinaté, v kratičký řapíček náhle skrojené, špičaté neb přitupělé se špičkou nasazenou, na líci slabě lesklé, tmavozelené; nejdolejší postranní žíly s hlavním žebrem skoro rovnoběžné. Listeny kosníkově příčmo-vejčité, na příč širší, značně hrotité. ♃. 1—2'. Lod. prutovitá, spořeji listnatá. (P. prutnatý.) 6—8. Příkopy, meze, pažity. *Č. P. L. Sjp. Rt. M. S.*

17. ***E. esula** L. Šupiny na dolejšku lodyhy za květení oprchalé. Listy opak kopinaté neb čárkovito-podlouhlé, ku zpodu klínovitě zúžené, namnoze hrotité, na nemnohých neplodných větévkách o něco užší. Listy obalu podlouhlé neb vejčito-podlouhlé. ♃. 1—2'. (P. obecný.) 5—7. Meze, průhony, cesty. *Vo.*

***E. cyparissias** L. Šupiny na dolejšku lodyhy za květení ještě zachovalé. Listy čárkovité neb čárkovito-klínovité, namnoze bezhrotné, na četných namnoze neplodných větévkách úzce čárkovité, skoro nitkovité. Listy obalu ze širšího zaokrouhleného dolejška čárkovité. ♃. $^1/_2$—1'. (Chvojka, hadí mléčí.) 4, 5. Písčiny, návrší, hubené palouky. *Vo.*

167. **Mercurialis** L. Bažanka. Bingelkraut.

M. perennis** L. Oddenek plazivý. Lodyha jednoduchá. Listy podlouhlo-kopinaté až vejčité, vroubkovano-pilovité. Stopky květní úžlabní, ♀ 1—3-květé, mnohem delší než tobolka. Blizny na celé vnitřní straně chlupaté. ♃. $^1/_2$—1'. (B. lesní.) 4, 5. Stinné, vlhké lesy. *Č.* a) *Vr.* b) ***M. u Znojma, Blánska.

a) *genuina*. Listy vejčito-podlouhlé až podlouhlo-kopinaté, s kratším neb delším řapíkem, Cípy okvětí ♀ vejčito-kopinaté.

b) *ovata* (Sternbg. et Hoppe sp.). Listy vejčité, neb okrouhlo-vejčité, přisedlé neb nejdolejší krátkořapičné. Cípy okvětí ♀ vejčité, krátce zakončité.

***M. annua** L. Kořen 1-letý, vřetenovitý. Lodyha větevnatá. Listy vejčito-podlouhlé až podlouhlo-kopinaté, vroubkovano-pilovité. Květy ♀ úžlabní po 1—3 skoro přisedlé. Blizny uvnitř po obou krajích s jednou řadou chloupků. ♃. $^1/_2$—1′. (B. polní.) 6—9. Role, záhony, rumiště. *Č. P. L. Šj. Rt. Šp. M. S.*

29. Řád. **Buxaceae** Kl. et Garcke. Zimostrázovité (str. 4).

168. **Buxus** L. Zimostráz. Buchsbaum.

† **B. sempervirens** L. Listy řapíkaté, podlouhlo-vejčité neb vejčité, celokrajné, kožovité; řapíky brvité. Klubka žlutavo-zelená, úžlabní. Prašníky srdčito-střelovité. ♄ (Z. obecný, pušpan.) 3, 4. V sadech a zahradách sázený.

30. Řád. **Callitrichaceae** Link. Hvězdošovité (str. 5).

169. **Callitriche** L. Hvězdoš, žabí vlas. Wasserstern.

1. Plody na okrají kolem s mělkou rýhou komissuralní mezi úzkými, ostrými, kýlovitými kraji plodolistů. 2.

   Plody kruhovité, na plochách slabě vypouklé, na okrají kolem s hlubokou rýhou komissuralní mezi širokými, ostrými, křídlovitými okraji plodolistů.

   C. stagnalis Scop. Blizny na plodu dlouho trvalé. Listence květu široké, bělomázdřité. Listy všecky opak vejčité, kopisťovité, neb dolejší úzké, čárkovité. ♃. (H. bahenní.) 5—10. Příkopy, bařiny. *Č. R. S. Špv. M.*

2. **C. hamulata** Kütz. Plody kruhovité, na širokých stranách dosti ploché, se slabou hřbetní rýhou. Blizny dlouhé, dolů sehnuté, záhy opadávající. Listence úzké, srpovité. Listy hořejší vejčité neb kopisťovité, neb všecky čárkovité, zpředu hluboce vykrojené. ♃. (H. háčkovitý.) 5—10. Stojaté i tekuté, zvlášť rašelinné vody. *Č. Rt. Sp. Čv. Šh. M.* u Svitavy?

   ***C. verna** L. Plody vejčité neb příokrouhlé, na konci trochu srdčité, na širokých plochách povypouklé, s ostrou hřbetní rýhou. Blizny přímé neb odstálé, delší čas vytrvalé. Listence široké, bělomázdřité. Listy hořejší v rozetku směstnané, opak vejčité, neb všecky čárkovité, na konci 2-klané. ♃. a ☉ (H. jarní.) 5—10. Stojaté i tekoucí vody. *Vo.*

31. Řád. **Hippurideae** Link. Prustkovité (str. 8).

170. **Hippuris** L. Prustka. Tannwedel.

***H. vulgaris** L. Listy čárkovité, celokrajné, po 8—12 v přeslenech. Květy úžlabní, přisedlé, drobné, zelené. ♃. $^1/_2$—3′. (P. obecná, truskavec.) 7, 8. Příkopy, vodní tůně, bařiny. *Č. Ps. L. Šj. Rt. M. S.*

32. Řád. **Ceratophylleae** Gray. Růžkatcovité (str. 5).

171. **Ceratophyllum** L. Růžkatec. Igellock.

***C. demersum** L. Listy 1—2-krát vidličnatě dělené ve 2 až 4 úkrojky nejvíce tuhé, tmavozelené, přitlustlé, čárkovité, útle ostnitě zubaté. Plod podlouhle vejčitý, po kraji tupě zoblený, na zpodu obak se sehnutým ostnem, se stejně dlouhým neb delším ostnem konečným. ♃. (R. ostnatý.) Stojaté i tekoucí vody. *Vr.*

C. submersum** L. Listy 2—3-krát vidličnatě dělené v 4 až 8 úkrojků útlých, měkkých, nitkovitých, jemně a oddáleně ostnitě zubatých. Plod vejčitý, po krajích silněji smáčknutý, bez ostnů dolejších, s kratičkým, trochu ohnutým osténkem konečným. ♃. (R. hladký.) Jak předešlý, leč pořídku. *Č. P. Lsv. Rt.* ***M. velmi pořídku.

33. Řád. **Urticaceae** Endl. Kopřivovité (str. 6).

Rozbor rodů.

Květy 2- neb 1-domé (pořídku obojaké); ♂ s okvětím 4—5-dílným, 4—5 tyčinkami a se zákrskem semeníka; ♀ s okvětím 4-listým, jehož 2 vnější lístky menší (někdy žádné), vnitřní na plodu zvětšené a jej zakrývající. Blizna přisedlá, hlavatá, štětičkovitá. Byliny žahavé. **Urtica 172.**

Květy mnohomanželné, ♂ a obojaké 4-dílné, se 4 tyčinkami, ♀ s okvětím trubkovitým, 4-zubým. Čnělka krátká s bliznou kropáčkovitou. **Parietaria 173.**

172. **Urtica** L. Kopřiva. Nessel.

1. Kořen 1-letý. Květy 1-domé. 2.
   Oddenek plazivý. Květy 2-domé (jen výjimkou 1-domé neb i obojaké).

   ***U. dioica** L. Lodyha jednoduchá, přímá. Listy srdčito-podlouhlé, dlouze přišpičatěné, hrubě pilovité. Laty úžlabní posléz převislé, delší než řapík. Odr. β. microphylla Hausm., lod. nahoře velmi větevnatá, spoře mrtnatá, bez štětin, listy ostře pilovité, hoření velmi malé, úzké, kopinaté, ku zpodu klínovité, lysé, jen řapík s nemnohými chlupy žahavými, květenství malá, bez štětinek. ♃. 2—3′. (K. dvoudomá, veliká.) 7—9. Ploty, křoviště, lesy, pustá místa. *Vo.* β) v Rudohoří nad Litvínovem.

2. ***U. urens** L. Lodyha namnoze větvitá. Listy vejčité, špičaté, stříhanozubaté. Květy v latách úžlabních, přímých, namnoze řapíku kratších. ☉ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (K. palčivá, žahavka menší.) 7—9. Vzdělávaná i pustá půda. *Vo.*

   † U. pilulifera L. Lodyha jednoduchá neb větvitá. Listy vejčité, zašpičatěné, stříhano-pilovité. Květy v úžlabních, stopkatých, kulovatě strboulovitých, toliko ♂ neb toliko ♀ květy nesoucích květenstvích. ☉ 1—3′. (K. kulkonosná.) 6—9. *Č.* ze zahrad pořídku zdivočelá.

173. **Parietaria** L. Drnavec.

***P. officinalis** L. Lodyha přímá, jednoduchá neb krátkověvná. Listy vejčito-podlouhlé, k oběma koncům zúžené, celokrajné, bradavkatě tečkované. Okvětí obojakých květů zdělí tyčinek, asi zdělí listenů obalních okolo

úžlabního květenství. ♃. 1—3′. (D. lékařský, bouchavec.) 6—8. Křoviště, rumiště, zdi; pouze zdomácnělý. *Č. P. Sj. Lz. Rt. M. S.* roztroušeně.

34. Řád. **Cannabineae** Endl. Konopovité (str. 6).

Rozbor rodů:

Květenství pestíkové jehnědovité, později šiškovité, ze suchomázdřitých, silně se zvelicujících šupin; v úžlabí 2 šupin vždy 2—5 kvítků, každý šupinkou dole obejmutý. Kel šroubovitě točený. **Humulus 174.**

Květenství pestíkové listnaté, latnato-klasnaté, květy nejvíce po 2 v úžlabí lístků, každý svým pošvovitě svinutým listenem obalený. Kel kolínkovitě prohnutý. **Cannabis 175.**

174. **Humulus** L. Chmel. Hopfen.

***H. lupulus** L. Lodyha otáčivá. Listy srdčité, dlanitě třílaločné neb dílem nedělené, hrubě pilovité, draslavé, vezpod se zlatožlutými žlázkami. Květy ♂ v latách. ♃. 4—20′. (Chmel obecný.) 7, 8. Vlhké křoví, poříčí. *Vr.*; ve chmelnicích též sázený.

175. **Cannabis** L. Konopě. Hanf.

† **C. sativa** L. Lodyha přímá. Listy prstnaté, 5—7-četné; lístky kopinaté, pilovité. ♃. 1—3′. (K. setá.) 7, 8. Místy pěstovaná.

35. Řád. **Moreae** Endl. Morušovité (str. 4).

176. **Morus** L. Moruše. Maulbeerbaum.

† **M. alba** L. Větve šedohnědé. Listy přísrdčité, nedělené neb laločnaté, měkké, na líci hladké, vezpod roztroušeně srstnaté. Klasy ♀ asi zdělí své stopky. Okvětí po kraji lysé neb trochu brvité; blizny bradavkaté. Plody chuti mdlé, bílé neb červené. ♄ 20—40′. (M. bílá.) 5. Pěstuje se.

† **M. nigra** L. Větve světle červenohnědé. Listy přitlouštlé, na líci velmi drsné, vezpod mrtnaté. Klasy ♀ mnohem delší své stopky neb skoro přisedlé. Kraj okvětí a blizny srstnaté. Plody nakyslé a černé. ♄ 20—40′. (M. černá.) 5. Pěstuje se řídčeji.

36. Řád. **Ulmaceae** Mirb. Jilmovité (str. 11).

Rozbor rodů.

Květy v postranních svazečkách. Okvětí zvonkovité, 4—8-klané, usýchající. Tyč. 4—8. Plod okřídlená, 1-semenná nažka. **Ulmus 177.**

Květy dlouhostopečné jednotlivě úžlabní. Okvětí 5—6-dílné, opadavé. Tyč. 5. Plod peckovice kulatá neb vejčitá, 1-semenná. **Celtis 178.**

177. **Ulmus** L. Jilm. Ulme.

1. Květy krátce stopkaté, přímé. Plod vejčitý, zpředu zaokrouhlený, lysý. Postranní žebra listu z největší části vidličnatá. 2.

Květy dlouze stopkaté, převislé. Plod eliptičný, huňatě brvitý. Postranní žebra listu skoro všecka jednoduchá.

*U. effusa Willd. Větve mladé chlupaté. Listy vejčité, 2-krát ostře pilovité, vezpod hustě pýřité. ♄ 50—80'. (Vaz.) 3, 4. Vlhké lesy. *Vr.*

2. *U. montana With. Větve z mládí chlupaté, skoro plsťnaté. Listy tenké, vejčité, dole velmi nestejné, dlouze zakončité, dvakrát ostře pilovité, na líci draslavé, vezpod na žebrech více méně mrtnaté. Tyč. 5—6. Rourka čnělková delší než pouzdro semenní, téměř uprostřed plodu položené. ♄ 60—100'. (J. horní.) 3, 4. Lesy hornatější. *Č. P. (L.) S. Šph. M. S.*

*U. glabra Mill. Větve z mládí roztroušeně pýřité, pak lysé. Listy dospělé tuhé, příkožovité, vejčité, dole nestejné, krátce přišpičatěné, dvakrát vroubkovano-pilovité, na líci dosti hladké, vezpod lysé neb skoro lysé. Tyč. namnoze 3—4. Rourka čnělková kratší než pouzdro semenní, v přední třetině plodu položené. ♄ Strom neb keř. (U. campestris L. p. p. J. polní.) Odr. β) suberosa, větve korkem křídlaté. 3, 4. Lupenaté lesy a houštiny. *Č. P. L. Rt. Šb. M. S.*

178. **Celtis** L. Břestovec. Zürgelbaum.

† **C. occidentalis** L. Listy šikmo vejčité, zakončité, ostře pilovité, doleji celokrajné, nejdolejší na větvích také celokrajné, dospělé přílysé neb spoře pýřité, trojžilné, na líci sytě zelené, lesknavé. Stopky plodní $1^1/_2$—2-krát delší řapíka. Peckovice příkulovaté, hnědo-červené. ♄ (B. západní.) 5, 6. Z Ameriky severní; u Červeného potoka u Velvar několik plodných stromů sázených.

37. Řád. **Nyctagineae** Juss. (str. 11).

179. **Oxybaphus** Vahl.

† **O. nyctagineus** Sweet. Lod. vidličnatá, s latou vidličnatou, žláznatopýřitou. Listy vstřícné, srdčité. Okvětí fijalové. Plodní obal mrtnatý. ☿. 1—2'. (Allionia nyctaginea Michx.) 6. Z Ameriky severní, v parku Opočenském na skalách zdivočelý.

38. Řád. **Chenopodiaceae** Vent. Lebedovité (str. 6, 11).

Rozbor rodů.

1. Květy 2-domé. Okvětí ♀ květů 4-zubé. Čnělky 4. Nažka okvětím ztvrdlým, přirostlým zcela uzavřená. Okvětí ♂ květů 4—5-dílné, se 4—5 tyčinkami. **Spinacia 183.**

Květy 1-domé; ♀ květy všecky neb nejmnožší bez okvětí, jich kolmý sploštělý semeník se 2 za plodu se zveličujícími, okvětí nahrazujícími a nažku zcela zakrývajícími listenci (krovkami). 2.

Květy obojaké. 3.

2. Květy pestíkové dvojtvárné, vedle bezokvětných, krovkatých také nemnohé s 3—5-dílným okvětím a rovnovážným plodem. Krovky mezi sebou úplně prosté, doleními kraji po stopce květní křídlem sbíhající. **Atriplex 181.**

Květy pestíkové jednotvárné, všecky o 2 krovkách, tyto na dolejším kraji vespolek více méně srostlé, po stopce ale nesbíhající, dělajíce taštičku, na jejíž dně nažka sedí. **Schizotheca 182.**

3. Lodyha článkovaná, dužnatá, bezlistá (totiž s listy zakrnělými). Květy do jamek kyjovité osy klasové ponořené. Okvětí nedělené, toliko skulinkou rozčísnuté, za plodu houbovité, nažku uzavírající. Tyč. 1 neb 2. **Salicornia 180.**

Lodyha listnatá, nečlánkovaná. Okvětí 3—5-četné. 4.

4. Květy jednotlivě úžlabní, všecky obojaké, každý s 2 listenci. Okvětí celé neb v hoření části suchomázdřité. 5.

Květy klubkaté, mnohomanželné, každý se 2 listenci. Okvětí suchomázdřité. 6.

Květy klubkaté, bez listenců (neb s listenci sotva znatelnými). Okvětí bylinné. 7.

5. Lístky okvětní na hřbetě s příčným blánovitým neb kýlovitým přívěskem. Tyč. 5 ze dna okvětí. Semeno rovnovážné s blánovitým osemením a s klíčkem šroubovitě stočeným, bezbílečné. **Salsola 189.**

Lístky okvětní bez přívěsků. Tyč. 3, nejdoleji v kroužek podplodní srostlé. Semeno kolmé s chruplavkovitým osemením a kruhovitým klíčkem. **Polycnemum 190.**

6. Nažka tenkoblanná, nepukavá, posléz nepravidelně se trhající. **Albersia 191.**

Puštička kolem obříznutě (víčkem) pukající. **Amarantus 192.**

7. Klíček v semenu v jedné rovině spirálně stočený; bílek sporý, vně klíčku a jím ve 2 části rozdělený. Ušty okvětní tlusté, dužnaté, nažku pak uzavírající. Květy namnoze po 3 v úžlabí listů sklubené. **Suaeda 188.**

Klíček v semenu kruhovitý kolem bílku. 8.

8. Plod srostlý s dolejškem 5-dílného okvětí, též květy každého klubíčka nejdoleji vespolek srostlé. **Beta 184.**

Plod od okvětí úplně oddělený, též kvítky mezi sebou prosté. 9.

9. Ušty 5-klaného okvětí na hřbetě pod koncem s příčným přívěskem. Semeno rovnovážné s blánovitým osemením. **Kochia 187.**

Lístky okvětní na plodu bez přívěsků. Semeno s chruplavkovitým osemením. 10.

10. Okvětí bylinné neb sotva trochu zdužnělé. Semena rovnovážná neb kolmá. **Chenopodium 186.**

Okvětí na plodu zveličelé, šťávnatě dužnaté a zbarvené. Semena kolmá. **Blitum 185.**

180. Salicornia L. Slanorožec.

△ **S. herbacea** L. Lodyha bylinná, dužnatá, větevnatá. Články klasů po každé straně se 3 do trojhranu postavenými kvítky. Semena hladká. ⊙ $^1/_4$—1'. (S. bylinný.) 8, 9. Slané půdy, pastviny. *M.* jižní.

181. Atriplex L. Lebeda. Melde.

***A. nitens** Schk. Listy srdčitě trojhranné, chobotnatě zubaté, toliko nejhořejší v latě někdy kopinaté, na líci zelené, lesklé, vezpod šedo- neb bělolupinaté. Krovky plodní vejčito-kosníkové, celokrajné; stopečka plodní vícekrát kratší než nažka. ☉ 2—4'. (L. lesklá.) 7, 8. Rumná místa, příkopy, cesty. *Č. P. Lz. Sp. Rt. Šb. M. S.*

† **A. hortensis** L. Listy obak dosti stejnobarevné, neleskłé, hořejší v latě podlouhlé, celokrajné. Krovky okrouhlé, stopečka plodní asi zdělí nažky. ☉ 3—5'. (L. zahradní.) 7, 8. Pěstovaná a pořídku zdivočelá.

182. Schizotheca C. A. Mey. Lebedka.

1. Krovky plodní bylinné. 2.

   Krovky uprostřed až blízko ku kraji chruplavkovitě ztvrdlé. 4.

2. Listy všecky k dolejšku klínovitě zúžené, dolejší často hrálovité, s laloky ku předu namířenými. 3.

   Listy 3-hranně střelovité, dole rovnovážně uťaté neb i srdčité, s laloky odstálými.

   ***S. hastata** Čel. Lodyha rozkladitě větevnatá. Krovky skoro 3-hranné, špičaté, hned mnohem větší než nažka (α. macrotheca), hned sotva větší nažky (β. microtheca. A. microsperma W. Kit.). ☉ 1—5'. (Atripl. hastata L., A. latifolia Wahl. L. střelovitá.) 7—9. Rumiště, příkopy, pořící. *Č. P. Lz. Sj. R. Šp. M. S.*

3. ***S. patula** Čel. Větve lodyhy rozkladité neb vzpřímené. Listy hořejší neb někdy všecky kopinaté až čárkovito-kopinaté, trávo- neb šedo-zelené. Krovky střelovitě kosníkovité. ☉ 1—5'. (A. patula L. L. rozkladitá.) 7—9. Pole, rumy, cesty. *Vo.*

   ***S. oblongifolia** Čel. Lodyha větví krátkých, přímo odstálých. Listy dolejší vejčito-kopinaté, hořejší až čárkovito-kopinaté, namnoze husté šedolupinaté. Krovky kosníkově vejčité, dole zaokrouhlené, skoro celokrajné. ☉ 1—5'. (A. oblongif. W. K. L. podlouhlolistá.) 7—9. Jak před. *Č. P. Lz. Rt. M.* jižní.

4. ***S. tatarica** Čel. Listy dolejší 3-hranně vejčité, hluboce nestejně chobotnaté. Klubka květní v chvostovitých, tenkých, nahoře nahých a směstnaných, latovitě sestavených klasech, hořejší jen ♂. Krovky kosníkovité, tudíž skoro do půl délky srostlé. ☉ 1—2'. (A. tatarica L., A. laciniata Presl, Koch etc. L. tatarská.) 7, 8. Návsi, rumiště, cesty. *Č. P. L. Rt. M.* jižní.

   ***S. rosea** Čel. Listy dolejší 3-hranně neb kosníkově vejčité, nestejně chobotnatě zubaté. Klubka květní na větvi oddálená a listeny podepřená, jen nejhořejší směstnaná a bezlistenná, z největší části obojpohlavná. Krovky skoro 3-hranné, tudíž jen do $^1/_4$ celé délky srostlé. ☉ 1—2'. (A. rosea L. L. růžičkovitá.) 7, 8. Jak před., hojnější. *Č. P. L. Sj. Rt. Bk. M.* jižnější.

183. Spinacia L. Špenát. Spinat.

† **S. oleracea** L. Listy podlouhle neb 3-hranně hrálovité, hořejší též celé. ☉ (Š. zelní.) a) *spinosa* (Mönch), okvětí 2—4-rohé, b) *inermis* (Mönch), okvětí bezbranné. 5—9. Seje se.

184. Beta L. Cvikla. Runkelrübe.

† **B. vulgaris** L. Listy vlnovitě vykrajované, dolejší vejčité, přísrdčité, hořejší vejčito-podlouhlé, nejhořejší kopinaté. Klubka v tuhých, latovitě sestavených klasech. ☉ neb ☉☉ 2—4′. (Burák, cukrovka.) 7—9. Hojně pěstovaná.

185. Blitum L. Žminda. Erdbeerspinat.

† **B. virgatum** L. Lodyha až do konce listnatá, tudíž klubka květní všecka úžlabní, oddálená. Semena po kraji tupá, žlabovitá. ☉ 1—2′. (Ž. prutovitá.) 6—8. Pořídku jednotlivě zdivočelá.

† **B. capitatum** L. Lodyha nahoře bezlistá, tudíž hořejší klubka v nahý klas splývající. Semena s krajem ostrým. ☉ (Ž. hlavatá.) 6—8. Ještě řídčeji zdivočelá.

186. Chenopodium L. Merlík.

1. Bylina mnoholetá, měchýřky stopkatými, později částečně opadávajícími pomoučená. Semena všecka kolmo postavená, v okvětí 5-klaném, 5-mužném.

*__Ch. bonus Henricus__ L. Lodyhy na oddenku postranní. Listy řapíkaté, hrálovitě 3-hranné, vlnovitě vykrajované, zřídka zubaté. Klubka v husté, chvostovité latě. ♃ 1—2′. (Všedobr.) 5—8. Cesty, rumiště, návsi. *Vr.*

Bylina 1-letá, žláznato-pýřitá. Semena kolmo postavená, v okvětí 5-klaném.

† **Ch. carinatum** R. Br. Lod. položená, rozvětvená. Listy vejčité neb podlouhlé, chobotnato-laločnaté, vezpod hustěji pyřité, s malými zlato-žlutými žlázkami, hoření menší ale podobné. Klubka úžlabní, ušty okvětní za plodu na hřbetě vypouklé. Semeno čočkovité, s krajem kýlovitým, lesklé; klíček kruhovitý. ☉ 1′. (Blitum glandulosum Moq. Tand. M. kýlnatý.) 7, 8. Z Australie, na *M.* u Hustopeče a Nosislavi, snad vlnou australskou zavlečený.

Byliny 1-leté. Semena všecka neb aspoň nejhořejší v každém klubku rovnovážná, v okvětí 5-klaném, 5-mužném; semena kolmá, jsou-li vůbec jaká, v okvětí 2—3-klaném, 1—3-mužném. 2.

2. Byliny přisedlými měchýřky pomoučené neb i holé, jen spoře klkaté, leč nechlupaté. Klíček v semenu kruhovitý. 3.

Byliny pýřité a žláznaté, ale nepomoučené. Klíček v semenu neobkličuje celý bílek. 11.

3. Listy v řapík zúžené. 4.

Listy na dolejšku srdčité. Stopky květenství poprášené, okvětí skoro celé lysé.

*__Ch. hybridum__ L. Listy 3-hranně vejčité, hrubě chobotnato-zubaté, dlouze zakončité, lysé. Lata rozkladitá, skoro bezlistá. Semeno málo lesklé, vypíchaně tečkované. ☉ 1—3′. (M. zvrhlý.) 7—9. Role, záhony, pustá místa. *Vr.*

4. Okvětí a osy květenství nepoprášené. 5.

Tytéž moučkou poprášené. Plody a semena vesměs rovnovážné. 8.

5. Listy obak stejnobarevné, vyrostlé lysé neb vezpod tence pomoučené. 6.

Listy vezpod sivozelené a moučkou hojnou poprášené.

***Ch. glaucum** L. Listy podlouhlé, oddáleně chobotnatě neb vykrajovaně zubaté, zřídka skoro celokrajné, v krátký řapík zúžené. Klubka v přetrhovaných, nahých klasech. Plody a semena z menší částky kolmé. ☉ 1—2′ neb 1—6″. (M. sivý.) 7—9. Cesty, silnice, kaluže, příkopy. *Vo.*

6. Listy chobotnatě zubaté, zúžené v řapík nahoře široce křídlatý. 7.

Listy celokrajné.

***Ch. polyspermum** L. Listy vejčité neb vejčito-podlouhlé, dlouze řapíkaté, zcela lysé. Semena lesklá, černá. ☉ $^1/_2$—$1^1/_2$′ dl. (M. mnohosemenný.) 7—9. Zahrady, role, příkopy. *Vr.*

7. ***Ch. rubrum** L. Listy kosníkově 3-hranné neb vejčité, namnoze hrálovité 3-laločné, lesklé, zcela lysé. Klubka hustě směstnaná, v složených klasech, jichž poboční klásky malolistnaté. Vřetena klasů křídlovitě rozšířená. Plod konečný každého klubka rovnovážný, ostatní kolmé. Ušty okvětní kýlnaté, plod zcela zakrývající. ☉ 1—2′. (M. červený.) 8, 9. Cesty, návsi, příkopy, pořící. *Vr.*

***Ch. urbicum** L. Listy 3-hranně až kosníkově podlouhlé, vezpod tence pomoučené. Klubka řídká, v klasech ztuha přímých, jednoduchých neb složených, jichž hořejší poboční klásky bezlisté. Vřetena klasů nerozšířená. Plody všecky rovnovážné. Ušty okvětní bezkýlné, plod nezcela zakrývající. ☉ 1—3′. (M. městský.) 7—9. Jak před. *Vr.*

8. Semena lesklá, po kraji dosti tupá, bez kýlu. 9.

Semena nelesklá, s ostrým kýlovitým okrajem.

Ch. murale** L. Listy kosníkově vejčité, chobotnatě ostře a nestejně zubaté, vezpod spoře pomoučené, posléz olysalé, v řapík úzce obroubený náhle skrojené. Klubka v rozevřených, vrcholičnatých, bezlistých latkách. Ušty okvětní roztroušeně pomoučené, šedozelené, kýlnaté. ☉ 1—2′. (M. zední.) 7—9. Rumiště, zdi, cesty, pořídku. *Č. P. Lv. Rtk. Bk.* ***M. střední a jižní. ***S.***

9. Lodyha přímá neb vystoupavá. Listy více méně zubaté, často 3-laločné, neb hoření skoro celokrajné. Ušty okvětní kýlnaté, bíle pomoučené. 10.

Lodyha položená, rozkladitě větevnatá, i s listy šedopomoučená. Listy kosníkově vejčité, celokrajné, nanejvýš obak s 1 zoubkem. Ušty okvětní bezkýlné, šedomoučnaté.

***Ch. vulvaria** L. ☉ $^1/_2$—1′. Zápach hnusný shnilými slanečky. (M. smradlavý.) 7—9. Cesty, zdi, rumná místa. *Vr.*

10. ***Ch. album** L. (Neilr.) Listy kosníkově vejčité, okrouhlé neb podlouhlé, často 3-laločné, úhlatě zubaté, řídčeji skoro celokrajné, vezpod více méně moučnaté. Semena silně lesklá, nejjemněji tečkovaná. ☉ $^1/_2$—4′. Zápach nepatrný. (M. bílý.) 7—9. Rumiště, cesty, pole, návsi. a) *Vo.*, b) řídčejší.

a) *genuinum.* Listy dolejší a prostřední 2-krát tak dlouhé jak široké.

b) *opulifolium* (Schrad.). Listy dolení a prostřední okrouhle kosníkovité, skoro tak široké jak dlouhé.

*Ch. ficifolium Sm. Listy téměř hrálovitě 3-laločné, s prostředním lalokem protáhlým, téměř souběžnými kraji obmezeným. Semena méně lesklá, důbkovaně tečkovaná. ⊙ 1/2—2'. (M. fíkolistý.) 7—9. Jak před. Č. jen Ls. M. S.

11. † Ch. botrys L. Žláznato-pýřitý. Listy chobotnatě protisečné. Klubka květní v krátkých, úžlabních, dole několika listeny opatřených, vidlicnatých vrcholících. ⊙ 1/2—1 1/2'. Zápach aromatický. (M. hroznový.) 7, 8. Zdivočelý neb zdomácnělý. Č. okolo Kláštera u Mnichova Hradiště, v Oseku u Litomyšle a ve Vodolce. M. jižnější.

† Ch. ambrosioides L. Roztroušeně pýřitý a žláznatý. Listy vezpod se zlatožlutými žlázkami, podlouhlé, oddáleně zubatounké, hořejší celokrajné. Klubka květní v klasech úžlabních, nejvíc jen hořeji drobnolistnatých. ⊙ 1—2'. (M. vonný.) 6—9. Pořídku jednotlivě zdivočelý.

187. Kochia Roth. Bytel.

1. Kořen 1-letý, vřetenovitý; lodyha bylinná. Květy po 1—3 úžlabní v listnatých klasech. 2.

Oddenek větevnatý, dřevnatý, mnoholodyžný; lodyhy polokřovité, položené neb vystoupavé, větevnaté. Květy po 3—5 úžlabní.

△ K. prostrata Schrad. Listy úzce čárkovité až nitkovité, pýřité až šedě srstnaté. Přívěsky plodního okvětí suchomázdřité, opak vejčité. ⊄. 1/2—1 1/2' dl. (Salsola prostrata L. B. položený.) 7—9. Suché pahorky, cesty. M. jižní.

2. △ K. arenaria Roth. Lodyha přímá neb položená, větevnatá. Listy nitkovito-šídlovité, jak lodyha srstnaté až vlnato-huňaté. Ušty plodního okvětí s přívěsky suchomázdřitými, odstálými. ⊙ 1/2—2' dl. (B. písečný.) 7—9. Písčiny, průhony. M. východojižní.

† K. scoparia Schrad. Lod. přímá, metlovitě přímo větevnatá. Listy čárkovito-kopinaté, ploché, celokrajné. Ušty okvětní s krátkým, často nezřetelným, bylinným přívěskem. ⊙ 1—3'. (Chenopod. scoparia L. B. metlovitý.) Na místech pustých, rumištích zřídka zdivočelý. Č. Praha, Král. Hradec, Podmokly. M. jižní.

188. Suaeda Forsk.

△ S. maritima Dumort. Lysá, rozkladitě větevnatá. Listy poloválcovité, na líci trochu žlabovité, častěji ojíněné. Květy namnoze po 3 úžlabní. Blizny 2. Semena rovnovážná, lesklá, na kraji tečkovaná. ⊙ 1/2—1 1/2'. (Schoberia marit. C. A. Mey., Chenopodium marit. L.) 8, 9. Slaná místa, pastvy, příkopy. M. jižní.

189. Salsola L. Slanobýl.

*S. kali L. Lod. rozkladitě větevnatá, hrbolatá, položená neb vystoupavá. Listy čárkovito-šídlovité, tlusťounké, podkvětné vejčité, ostnitě přišpičatěné. Květy jednotlivě úžlabní. ⊙ 1/2 –1 1/2'; krátce mrtnatý. (S. obecný.) 8—9. Písečná lada, pole. Č. Ps. L. M. jižnější.

a) *rosacea*. Přívěsky okvětí plodního velké, okrouhlé, blánovité, žebrnaté, bělostné neb načervenalé.

b) *marginata*. Přívěsky jen jako nízký chruplavičný příčný hřebínek.

190. Polycnemum L. Chruplavník.

*P. arvense L. Lod. větvitá, více méně bradavkatá. Listy přisedlé, čárkovito-šídlovité, dole s krajem suchomázdřitým. Květy jednotlivě úžlabní, s 2 bělomázdřitými, šídlovitě ukončenými listenci. ☉ 1—8″. (Ch. polní.) 6—8. Písečná a štěrkovitá pole, úhory, kopce; a) i b) *P. Lz. Bk. Rt.*; a) též *Sp. Rk. Šb. M. S.*

a) *minus*. Listence zdělí okvětí. Ve všech částech tenčí a drobnější.

b) *majus* (A. Br.). Listence delší než okvětí. Ve všech částech větší, silnější.

191. Albersia Kunth. Hrubozel.

*A. blitum Kunth. Listy vejčito-kosníkové neb vejčité, tupé neb vykrojené. Klubka květní úžlabní, hořejší v hustý, ocasovitý, konečný klas spojená. Tyč. 3. ☉ 1—1½′, větevnatý, položený až přímý. (Amarantus blitum Autt. Blít.) 7—9. Cesty, vesnice, ve vzdělané půdě, velmi roztroušený.

192. Amarantus L. Laskavec.

*A. silvestris Desf. Lod. skoro zcela lysá. Listy kosníkově vejčité, nejvíce špičaté, řídčeji tupé neb vykrojené. Klubka vesměs úžlabní. Tyč. 3. Listence špičaté, asi zdělí okvětí. ☉ ½—1½′. (A. Berchtoldi Seidl. L. zelinný.) 7, 8. Vinice, cesty, meze; *Č.* velmi pořídku u Prahy, Litoměřic a Lysé. *M.* jižní.

*A. retroflexus L. Lod. krátce srstnatá. Listy vejčité, krátce hrotité. Klubka v složitých, hustých, laločnatých klasech. Tyč. 5. Listence ostnitě hrotité, dvakrát delší než okvětí. ☉ 1″—3′. (L. srstnatý.) 7—9. Role, cesty, zdi, rumiště. *Vr.*

39. Řád. Polygoneae Juss. Rdesnovité (str. 9, 11).

Rozbor rodů.

Okvětí 6-listé; vnitřní 3 lístky (krovky) po odkvětu zveličelé, plod zakrývající, 3 vnější malé. Tyč. 6. Blizny 3, kropáčkovité (třásnité). Nažka 3-hranná. **Rumex 193.**

Okvětí 5-dílné, zřídka 3—4-dílné, úkrojky dosti stejně veliké, za plodu nemnoho zveličelé. Tyč. 5—8. Čnělky 2—3, nejdoleji často srostlé, s bliznami hlavičkovitými. Nažka čočkovitě 2-hranná neb 3-hranná. **Polygonum 194.**

193. Rumex L. Šťovík.

1. Květy obojaké. Listy v řapík zúžené, neb na zpodu zaokrouhlené neb srdčité, však nikdy střelovité. 2.

   Květy 2-domé neb mnohomanželně 1-domé. Listy střelovité neb píkovité (hrálovité). 12.

2. Byliny mnoholeté. Nejhořejší lichopřesleny květů skoro vždycky bezlisté. 3.

   Bylina 1—2-letá. Lichopřesleny všecky listem podepřené.

*R. **maritimus** L. Listy kopinaté neb čárkovito-kopinaté, vlnovitě řeřabaté neb celokrajné, dolejší jen větší, dlouženi řapíkaté. Krovky malé, v kopinatou špici prodloužené, obak se 2 dlouhými štětinovitými zuby, všecky s úzkým kopinatým mozolkem. ☉ neb ☺ 1/2—2'. (Š. pobřežní.) 7, 8. Vlhké břehy rybníků a řek. a) *Vr.* b) mnohem řídčejší.

a) *aureus* (With.). V čas plodu nahoře zlatožlutý. Přesleny směstnané, v hroznech nepřetržitých. Zuby tak dlouhé neb delší než krovky samé.

b) *limosus* (Thuill.). V čas plodu zelenavě žlutý. Hrozny řidší, dole přetrhované. Krovky as 2-krát delší než jich zuby.

3. Krovky podlouhlé neb podlouhle 3-hranné, s koncem prodlouženým, zúženým. Květenství spoře větevnaté, dolejší lichopřesleny oddálené. 4.

Krovky veliké, široce vejčitě okrouhlé neb srdčité. Květenství vícekrát složené; lichopřesleny posléz se dotékají a splývají, hořejší jich bezlisté. 6.

4. Krovky úzce podlouhlé, celokrajné neb se zoubky velmi nepatrnými. 5.

Krovky 3-hranně podlouhlé, tupounké, na dolejšku s několika 3-hrannými, někdy jen slabými zuby.

*R. **obtusifolius** L. Větve přímo odstálé. Listy dolejší a prostřední vejčité neb podlouhlé, u zpodu srdčité neb zaokrouhlené. Lichopřesleny dolejší oddálené, listnaté, hořejší bezlisté, přiblížené. ♃ 1/4—4'. (Š. tupolistý.) 7, 8. Louky, návsí, houštiny lesní. a) *Vo*, b) mnohem řídčejší.

a) *silvestris* (Wallr.). Krovky menší, 3-hranné, s úzkým, prodlouženým koncem, obak s krátkým, tupým zoubkem, s mozolkem více vejčitým, silně vypouklým.

b) *agrestis* Fries. Krovky skoro 2-krát větší, 3-hranně podlouhlé, obak se 2—5 trojhrannými neb 3-hranně šídlovitými zuby, s mozolkem podlouhlo-kopinatým. Přesleny více sblížené.

5. *R. **conglomeratus** Murr. Lod. větví rozkladitě odstálých. Listy dolejší vejčito-podlouhlé, na zpodu zaokrouhlené neb srdčité. Lichopřesleny oddálené a namnoze všecky listnaté. Krovky velmi malé, všecky s podlouhlým, tlustým mozolkem. ♃ 1—3'. (Š. klubkatý.) 7, 8. Příkopy, vesní palouky, křoviště. *Vo.*

*R. **sanguineus** L. Lod. větví prutovitých, přímo odstálých. Listy dolejší podlouhlé, na zpodu trochu úskaté. Lichopřesleny oddálené, toliko dolejší listnaté. Jen jedna krovka s vejčito-kulatým rudým mozolkem. ♃ 1/2—3'. (R. nemorosus Schrad. Š. krvavý.) 7, 8. Vlhké háje. *Vr.*

6. Krovky všecky neb aspoň jedna mozolkatá. 7.

Krovky všecky bez mozolků, celokrajné neb nepatrně zoubkované. 11.

7. Krovky celokrajné neb slabounce zoubkované. 8.

Krovky po obou krajích hřebenitě zubaté, 3-hranně srdčité, zakončité.

△ R. **stenophyllus** Ledeb. Listy kopinaté, po kraji čeřité, vlnovitě vroubkované. ♃ 2—3'. (R. biformis Menyhardt. Š. úzkolistý.) 7, 8. Slaná luka. ***M.*** u Brna.

Poznam. Podobný míšenec R. obtusifolius-crispus liší se listy doleními podlouhlými, na zpodu více méně srdčitými.

8. Řapíky na hořejší straně ploché, leč obak obroubené. 9.

Řapíky na hořejší straně úzce žlabovité.

† **R. patientia** L. Listy dolejší vejčito-kopinaté, přišpičatěné, tenké, nekadeřavé. Krovky veliké okrouhle srdčité, tupé, z nichž jen jedna s mozolkem. ♃. 3—4′. (Š. zahradní.) 6—8. Pěstuje se pořídku a zdivočuje ze zahrad.

9. Listy po kraji vlnovitě vykrajované neb vroubkované, leč nekadeřavé. Krovky 3-hranně vejčité, na zpodu zaokrouhlené neb trochu srdčité, všecky neb nejmnožší mozolkaté. 10.

Listy vlnovitě vroubkované a kadeřavé. Krovky okrouhle srdčité, nejvíce celokrajné, dvě ze 3 bez mozolků neb s menšími mozolky.

***R. crispus** L. Listy dolejší podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, na dolejšku uťaté neb trochu srdčité. ♃. $1^1/_2$—3′. (Š. kadeřavý.) 7, 8. Meze, cesty, luka, návsí. *Vo.*

10. ***R. hydrolapathum** Huds. Listy vlnovitě útle vroubkované, namnoze přitlustlé, šedozelené, dolejší podlouhlo-kopinaté, v řapík zúžené. Stopky plodní zřetelně článkované. Krovky vejčitě 3-hranné, všecky mozolkaté. ♃. 3—5′. (Š. koňský.) 7, 8. U vod, v bažinách. *Č. L. Sp. Rt. Šk. M.* jižnější. *S.* Těšínsko.

R. maximus Schreb. (R. hydrolapathum-aquaticus?) Listy po kraji vlnovité, méně tlusté, nejdolejší podlouhlé, na dolejšku nestejné, zaokrouhlené neb trochu srdčité vykrojené, lodyžní prostřední též dole zaokrouhlené. Stopky plodní méně zřetelně článkované. Krovky častěji trochu srdčité, mozolky často menší, někdy některé zcela zakrnělé. ♃. 3—5′. (Š. největší.) 7, 8. U vod velmi pořídku. *Č.* Jaroměř, Poděbrady, Králíky. *M.*

11. ***R. aquaticus** L. Listy špičaté, tenké, jasně zelené, dolejší srdčitě vejčito-podlouhlé, dole houslovitě obak vykrojené. Řapíky nahoře úzce, dolů šířeji žlabovité. Stopky plodní nezřetelně článkované, pod krovkami něco tlustší, leč nenapuchlé. ♃. 3—5′. (Š. vodní.) 7, 8. U vod. *Č. P. L. S. R. Škb. M. S.*

R. alpinus L. Listy veliké, dolejší srdčito-okrouhlé neb srdčito-vejčité, velmi tupé, neb tupé a krátce přišpičatěné. Řapíky široce žlabovité. Stopky plodní pod krovkami vrtlíkovitě napuchlé. ♃. 1—3′. (Š. horský.) 7, 8. Mokrá, pramenitá místa. *Č.* na Krkonoších a v Orličném pohoří. *M. S.* Jeseník, Beskydy.

12. Krovky srdčité okrouhlé, blánovité, zveličelé, mnohem širší než nažka. 13.

Krovky vejčité, nic větší než plod; vnější lístky okvětní přímé. Květy 2-domé.

***R. acetosella** L. Listy všecky řapíkaté, podlouhlé až čárkovité, na zpodu namnoze střelovité; ouška jednoduchá neb řídčeji 2—3-klaná (R. multifidus L.); botky bílé, suchomázdřité, rozeklané. Odr. α) gymnocarpus, nažky volné mezi krovkami, z nich pak vypadávající. (R. acetoselloides Balansa), β) angiocarpus (Murbeck sp.), krovky pevně

s nažkami slepené, s nimi pospolu opadávající. ♃. $^1/_2$—1′. (Š menší.) 5—9. Suchá, písečná, neúrodná lada, meze, paseky. *Vo.*

13. Krovky na dolejšku s malou 4-hrannou sehnutou šupinkou; vnější lístky okvětní sehnuté Květy 2-domé. 14.

Krovky bez šupinky; vnější lístky okvětní ke krovkám přitisklé. Květy obojaké i ♂ na též rostlině.

† **R. scutatus** L. Listy sivozelené, všecky dlouze řapíkaté, příokrouhle hrálovité, často houslovité, hořejší kopinaté. Botky celokrajné. ♃. 1—2′, položený neb vystoupavý. (Š. štítnatý.) 5—7. Zřídka pěstovaný a zdivočelý.

14. ***R. acetosa** L. Listy tlustounké, tuhé, i s botkami krátce mrtnaté, ze šípovitého neb hrálovitého dolejška vejčito-podlouhlé, s prodlouženými, špičatými, sehnutými neb odstálými laloky; nejhořejší na zřetelné pošvě přisedlé neb krátce stopkaté. Botky dlouze třísnité. ♃. 1—2′. (Š. obecný. Sauerampfer.) 5, 6. Luka, pastviny. *Vo.*

R. arifolius All. Listy tenké, měkké, lysé, široce srdčitě 3-hranné, s ušty odstálými, zaokrouhlenými neb krátce přišpičatěnými a stranou nahoru obrácenými, nejhořejší skoro bez pošvy přisedlé. Botky uťaté, celokrajné, záhy zrušené. ♃. 1—3′. (Š. aronolistý.) 7, 8. Horní luka a lesy. *Č.* Krkonoše, Kladský Sněžník, Šumava. *M. S.* Jeseník, Beskydy.

Míšenci.

R. maritimus-conglomeratus (R. Knafii Čel.). *Č.* Hrochův Týnec, ostrov Trojský u Prahy. *M.* u Brna.

R. maritimus-obtusifolius (R. Steinii Becker). *Č.* U Třeboně?

R. maritimus-crispus (R. fallacinus Hausskn.). *Č.* u Ostrova.

R. obtusifolius-crispus (R. pratensis M. & K., R. cristatus Wallr.). *Č.* sem tam roztroušený. *M.* pořídku.

194. Polygonum L. Rdesno. Knöterich.

1. Vrcholíčky v hroznovitém neb klasovitém květenství, v paždí blánovitých listenů, jen nejdolejší někdy v paždí malých lupenů. Semeník kruhem žlázek obklopený. 2.

Vrcholíčky svazečkovité v úžlabí obyčejných lupenů, oddálené, nanejvýš nejhořejší klasovitě zblížené. Kruh žlázek okolo semeníka chybí. 10.

2. Nažka daleko větší než okvětí, jím jen nejdoleji přikrytá; klíček u prostřed bílku semenného. Listy srdčito-střelovité, 3-hranné. 3.

Nažka okvětím celá zaobalená; klíček stranou vedle bílku. Listy vejčité, srdčito-vejčité, kopinaté neb čárkovité. 4.

3. † **P. fagopyrum** L. Květy bílé neb narůžovělé, v klasech na konci lodyhy chocholičnatě sestavených. Nažka s 3 ostrými nejcelejšími hranami. ☉ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (Pohanka. Buchweizen.) 7, 8. Seje se, zvlášť na půdách písečných.

† **P. tataricum** L. Květy malé, zelenavé. Nažka s 3 vlnovitě vykrajovanými hranami. ⊙ $^1/_2$—$1^1/_2$'. (Tatarka.) 7—9. Seje se velmi pořídku.

4. Lodyha konečná. Listeny v klasu botkovité čili kornoutkovité. Pošva listů krátká, nanejvýš zdělí vlastní blánovité botky. 5.

Lodyhy k dřevnatému, hadovitě (jak ∽) prohnutému oddenku postranní, s konečným hustým klasem. Listeny jen poloobjímavé. Pošva listů mnohem delší než vlastní blánovitá botka.

***P. bistorta** L. Listy vezpod sivozelené, podlouhle vejčité neb vejčitokopinaté, dolejší v křídlovitý řapík přikrojené, hořejší přisedlé, trochu srdčité. Botky lysé, nebrvité. Květy bělorůžové. ♃. 1—3'. (Hadí kořen.) 6, 7. Tučná, vlhká luka. *Vr.*

5. Bylina 1-letá. Pošvy listů mnohem kratší než botky. 6.

Bylina mnoholetá s oddenkem dlouhočlenným, plazivým. Pošva listů zdělí botky.

***P. amphibium** L. Listy na dolejšku zaokrouhlené neb srdčité. Tyč. 5. Květy růžové. ♃. Odr. α) natans, listy dlouze řapíkaté, podlouhlé, lesklé, lysé, na vodě vzplývající; β) terrestre, listy krátce řapíkaté, podlouhle kopinaté, přitiskle mrtnaté. (R. obojživelné.) 6—8. α) ve vodách, β) na vlhkých lukách, ve vyschlých příkopech. *Vr.*

6. Stopky klasu a květů hladké. Botky na kraji s tuhými brvami. Listeny kornoutovité, šikmo uťaté. Nažky čočkovité, dílem ploché, dílem vypouklé. 7.

Stopky klasu a květů i okvětí více méně žlázkami potroušené. Botky lysé neb trochu pýřité, po kraji lysé neb jemnými a kratičkými brvkami opatřené. Listeny kornoutovité, v malou čepel vytažené. Nažky čočkovité, na plochách vtisklé.

***P. lapathifolium** L. Listy vejčité, podlouhlo-kopinaté až čárkovitokopinaté, vezpod žláznatě tečkované. ⊙ $^1/_2$—3'. (Blešník.) 6—9. Vlhká role, návsí, příkopy, břehy. *Vo.*

a) *genuinum.* Květenství tlusté a husté, krátce válcovité, $^1/_2$—1" dl. Okvětí bělavonazelenalé, silně žláznaté. Listy vezpod často tence bělopliš̌naté (P. tomentosum Schrank).

b) *nodosum* (Pers. sp.). Květenství poněkud řídké, prodloužené, na 2" dl., často nící; okvětí spoře žláznaté, růžové neb bílé, jakož i plody menší. Listy kopinaté až vejčité a pak i tence bělopliš̌naté (P. danubiale Kerner).

7. Botky přitiskle mrtnaté, dlouze brvité. Listeny ztuha brvité. Okvětí hladké, nanejvýš dole s malinkými žlázkami. Nažky hladké, více méně lesklé. 8.

Botky lysé, krátce brvité. Listeny po kraji lysé neb spoře brvité. Okvětí zelenavé, četnými žlutými lesklými žlázkami hrbolaté. Nažky hrbolatě drsné, nelesklé.

***P. hydropiper** L. Listy kopinaté, průsvitavě tečkované. Klas prodloužený, řídký, přetrhovaný, nící. Chuť peprná. ⊙ 1—2'. (Pálečník, peprník.) 7—9. Vlhké příkopy, kaluže lesní a vesnické. *Vo.*

8. Klasy prodloužené, do 2" dlouhé, řídké, doleji přetrhované, z vrcholíčků 1—3-květých, nící. 9.

Klasy zvlášť konečné husté, přitlouštlé, válcovité, $^1/_2$—1″ dl., z 5—6-květých vrcholíčků, namnoze přímé.

*P. **persicaria** L. p. Listy podlouhle kopinaté, zřídka čárkovito-kopinaté. Kv. broskvově růžové neb bílé. Tyčinek namnoze 6. Nažky vejčité, lesklé. ⊙ 1—2′. (Červivec.) 7—9. Vlhká role, příkopy, návsí. *Vh.*

9. **P. mite** Schrank. Listy podlouhlo-kopinaté, v řapík zúžené. Okv. bělavé, pak nachově růžové, doleji zelené, dost velké. Tyč. namnoze 6. Nažky podlouhlé, méně lesklé. ⊙ 1—2′. (P. laxiflorum Weihe. R. řídkokvěté.) 7—9. Vlhké luhy a louky. *Č.* toliko *Lsv.* ***M.*** střední a jižnější.

*P. **minus** Huds. Listy čárkovito-kopinaté, 1—4‴ šir., zřídka šíře kopinaté, na dolejšku více zaokrouhlené. Okvětí broskvově růžové neb bílé, jak lesklé vejčité nažky 2-krát menší než u předešl. Tyč. 5. ⊙ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (R. menší.) 7—9. Vlhké písky, příkopy, půdy rybničné. *Vr.*

10. Lodyha otáčivá, na hranách draslavá. Listy srdčito-střelovité, 3-hranné. Botky neplesklé, pomíjivé. Okvětí bradavkami poseté. 11.

Lodyha neoplítavá, položená neb vystoupavá, hladká. Listy vejčité až čárkovito-kopinaté, žebrnaté. Botky suchomázdřité, stříbrolesklé, posléz roztrhané. Okvětí hladké.

*P. **aviculare** L. Nažky 3-hranné, neplesklé. ⊙ $^1/_4$—$1^1/_2$′. (Truskavec.) 6—11. Cesty, pastvy, role. *Vo.*

11. *P. **convolvulus** L. Stopka květní kratší než okvětí na plodu, blízko pod ním článkovaná. Vnější 3 ušty okvětní tupě kýlaté. Nažka svraskale pruhovaná, neplesklá. Květy zelenavé. ⊙ $^1/_2$—2′. (R. svlačcovité.) 7—10. Role, ploty, křoviště. *Vo.*

*P. **dumetorum** L. Stopka květní zdělí okvětí, pod prostředkem článkovaná. Vnější tři ušty okvětní blánovitě křídlaté. Nažka hladká, lesklá. Květy zelenavé. ⊙ 3—8′. (R. plotní, povleka.) 7—9. Křoviště. *Vr.*

Míšenec. P. persicaria-mite. ***M.*** u Kroměříže.

40. Řád. **Thymelaeaceae** Juss. Lýkovcovité (str. 12).

Rozbor rodů.

Nažka suchá, uzavřená v trvalém, málo zbarveném, trubkovitém okvětí. Bylina. **Thymelaea 195.**

Peckovice s dužnatou neb kožovitou rubinou, nahá. Okvětí nejvíce barvené, opadavé. Kře. **Daphne 196.**

195. **Thymelaea** Link. Vrabečnice.

*T. **arvensis** Lamk. Lod. namnoze prutovitě větevnatá. Listy čárkovité neb čárkovito-kopinaté, přisedlé. Květy v úžlabních 1—4-květých svazečkách. Okvětí zelené, chlupaté. ⊙ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (Stellera passerina L., Passerina annua Wickstr. V. rolní.) 7, 8. Role, meze. *Č. Ps. L.:* od Lysé k Roudnici. ***Mpj.***

196. Daphne L. Lýkovec.

*D. mezereum L. Listy jednoroční, opadavé, měkké, opak podlouhlokopinaté. Květy před listím, barvy květu broskvového, nejvíce po 3 v ┐aždí lonských listů, hnědými šupinami pupenovými obdané. Trubka okvětní zdělí kraje. Peckovice šťávnatá, červená. ♄ 2—4'. (L. obecný. Seidelbast, Kellerhals.) 3, 4. Stinné vlhké horní lesy. *Vr.*

*D. cneorum L. Listy přezimující, kožovité, opak vejčito-podlouhlé. Květy světle nachové, libovonné, v konečném, hojnokvětém, zelenými lupeny podepřeném svazku. Trubka okvětní 2-krát delší než okraj. Peckovice kožovitě suchá, žlutavohnědá. ♄ $^1/_2$—1'. (L. vonný.) 5, 6. Keřnaté stráně, bory. *Č. Pj. Ls. Sj. Šb. Mpj.*

41. Řád. Elaeagneae R. Br. Hlošinovité (str. 4, 12).

Rozbor rodů.

Květy obojaké (neb mnohomanželné), zároveň s listy. Okvětí trubkovité, s okrajem 4-laločným, v ústí trubky (číšky) se 4 vetknutými tyčinkami. **Elaeagnus 197.**

Květy 2-domé, před listím. Okvětí ♂ 2-listé, se 4 tyčinkami a středním terčem; ♀ úzce trubkovité, s okrajem 4-laločným. **Hippophaë 198.**

197. Elaeagnus L. Hlošina. Oelweide.

† **E. angustifolia** L. Mladé listy, větve a okvětí hvězdovitými lupty stříbroleskle oděné. Listy podlouhlé, přítupé. Květy po 1—3 úžlabní, uvnitř citronově žluté, vonné. ♄ 10 až 20'. (Česká oliva.) 5, 6. Pořídku sázená.

198. Hippophaë L. Rakytník. Sanddorn.

† **H. rhamnoides** L. Keř větevnatý, trnitý. Listy čárkovito-kopinaté neb čárkovité, vezpod stříbrobílými lupty pokryté. Květy ♂ přisedlé v postranních klubkovitých jehnědách, ♀ stopkaté v listnatých hroznech. Okvětí rezavo-luptaté, trubka jeho za plodu pomorančové barvy. ♄ do 10'. (R. úzkolistý.) 4, 5. V parkách sázený; u Pohradic (v Č. Středohoří) na vršku zdivočelý.

42. Řád. Santalaceae R. Br. Santalovité (str. 10).

199. Thesium L. Lněnka.

1. Stopky květní se 2 listenci; hrozen často složitý, bez chocholky a jalových větviček; ušty okvětní obak s úškem. 2.

   Stopky květní bez listenců; nad hroznem vždy jednoduchým chochol bezkvětných listů, pod ním často jalové větvičky; ušty okvětní bez oušek. 7.

2. Okvětí zvonkovité, 5-klané, na plodu až ke zpodu do vnitř vehnuté a 3-krát kratší než plod. 3.

Okvětí trubkovité, na plodu toliko s konci uštů vehnutými a pak zdělí neb delší plodu. Listy po kraji jemně pilkovitě drsné. 6.

3. Listeny podpůrné (střední) asi zdělí plodu, jak listence a listy dosti hladké. Stopky květní namnoze 2—3-květé. 4.

Listeny podpůrné 2—4-krát delší než plod, jak listence a hoření větvičky pilkovitě drsné. Stopky 1-květé. 5.

4. ***T. intermedium** Ehrh. Oddenek s tenkými výběžky. Listy menší, užší, čárkovité, nezřetelně 3-žilné. Listeny od dolejška hroznu poznenáhlu na stopkách květních výše, až i k listencům pošinuté. Plod eliptičný. ♃. $^1/_2$—1′. (T. linophyllum L. p. p. L. obecná.) 5—7. Trávnaté kopce, ve vřesovině. *Č. P. L. S. R. Mpj.*

⸸***T. montanum** Ehrh. Oddenek bez výběžků. Listy širší, kopinaté, zřetelně 3—5-žilné. Plod kulato-eliptičný. Ost. jak předch., avšak statnější. ♃. 1—2′. (L. chlumní.) 5—7. Chlumy krajin hornatějších. *Č. P. Lz. Rt. Bk. Čv.*

5. △ **T. ramosum** Hayne. Lodyha nahoře neb již od zpodu latnatě větevnatá, říději jednoduchá, nahoře hroznovitá; stopky hroznu delší plodu a s ním od osy hroznové odstálé. ♃. neb ⊙ i ⊙· $^1/_2$—1′. (L. větevnatá.) 6—8. Suché kopce, trávníky, úhory. *M.* jižní.

△ **T. decumbens** Dolliner. Lodyha jednoduchá, nahoře téměř klasnatá, neb nahoře větvitá s větvemi příklasovitými; stopky mnohem kratší plodu, tudíž plod skoro přisedlý, k ose klasu více méně přilehající, elipsoidní, vynikle podélně žebrnatý, s nemnohými šikmopříčnými žilkami. Okvětí na plodu válcovité. ♃. a ⊙ neb ⊙· 2—8″. (Th. humile Koch, T. humile β. subreticulatum DC. T. Dollineri Murbeck. L. nízká.) 5. Úhory, meze, pastvy. *M.* jižnější.

6. **T. pratense** Ehrh. Dolejší stopky květní namnoze 2—3-květé, stejně dlouhé neb mnohem delší než plod dlouhostopečný, všestranné; listeny na nich obyčejně znenáhla v hroznu výše se pošinují. Okvětí do $^1/_2$ 5-klané. ♃. $^1/_2$—1′. (L. luční.) 5, 6. Luka vlhká, rašeliny. *Č. Bk. Rk. Špb. M.* východní: Karpaty.

***T. alpinum** L. Stopky květní vždy 1-květé, zdělí neb kratší stopkatého plodu, obyčejně jednostranné; listeny vůbec až k listencům pošinuté. Okvětí trubkovité, do $^1/_3$ neb málo přes to 4-klané. ♃. $^1/_2$—1′. (L. horská.) 5, 6. Lesní horní lučiny, pastvy. *Č. (Pj. Bp.) Shp. Rh. (Šph.) M.* Jeseník.

7. ⸸ **T. rostratum** Mert. et K. Oddenek trsnatě přímo- a mnohovětevný. Okvětí trubkovité, do $^1/_2$ 5-klané, posléz vehrnuté 2-krát delší plodu krátkostopečného, šťávnatého, žlutého, vejčito-kulatého. ♃. $^1/_2$—1$^1/_2$′. (L. zobanitá.) 5, 6. Keřnaté kopce, horní luka. *Č.* Zlínský revír u Přestic, zadní údolí Bilichovské u Panenské Týnice.

⸸ ***T. ebracteatum** Hayne. Oddenek plazivý, nitkovitý. Okvětí trubkovito-zvonkovité, do $^1/_2$ 5-klané, posléz vehrnuté kratší než plod dlouhostopečný, kožovitý, eliptičný. ♃. $^1/_4$—$^3/_4$′. (L. bezlistenná.) 5, 6. Humosní vlhká luka nížin. *Č.* v Polabí: les Doubice u Sadské, luka u Dříše, u Běchovic.

43. Řád. **Loranthaceae** Don. Jmélovité (str. 3).

Rozbor rodů.

Okvětí 6-listečné, v květu ♀ vně obklíčené kalíškovitým krajem semeníka. Tyč. 6 nitkami k okvětí částečně přirostlých, s prašníky 2-pouzdrými, podél pukajícími. Čnělka niťovitá s bliznou hlavatou.
Loranthus 200.

Okvětí 4-dílné, semeníkových květů menší. Prašníky 4, cípům okvětí docela přirostlé, plástvitě mnohobuničné, mnohými děrkami na vnitřní straně se pukající. Blizna přisedlá. **Viscum 201.**

200. **Loranthus** L. Ochmet.

***L. europaeus** L. Větévky s 3 páry listů nezcela vstřícných, opak vejčitých neb podlouhlých, řapíkatých, kožovitých, opadavých. Květy 2-domé, v konečných, řídkých, chudokvětých klasech; okvětí skoro ku zpodu 6-dílné, nažloutlé. ♄ 1—3′. (O. evropský.) 5, 6. Na dubech cizopasný. *Č. P. L. Rt. Sj. Bp. Mpj.*

201. **Viscum** L. Jmelí. Mistel.

***V. album** L. Větévky žlutavozelené s 1 párem vstřícných listů na konci. Listy vejčité neb klínovitě podlouhlé, kožovité, vytrvalé. Květy 2-domé, po 3—5 v klubkách, žlutavé; bobule bílé. ♄ 1—3′. (J. obecné.) 3, 4. Na stromech zvláště jehličnatých, též na jabloních, lípách a j. *Vo.*

44. Řád. **Aristolochieae** Juss. Podražcovité (str. 10).

Rozbor rodů.

Okvětí trubkovité, dole břichaté, opadavé, s krajem nedělným neb 3-klaným. Tyč. 6, na čnělku pod 6-laločnou bliznou přirostlých.
Aristolochia 202.

Okvětí hluboce 3-dílné, trvalé. Tyč. 12, od čnělky s terčovitou, 6-paprsečnou bliznou oddělených. **Asarum 203.**

202. **Aristolochia** L. Podražec.

***A. clematitis** L. Lod. přímá, jednoduchá. Listy řapíkaté, okrouhle neb vejčitě 3-hranné a srdčité, tupé. Květy po 2—6 úžlabní, světle žluté. ♃. $^1/_2$—3′. (P. obecný. Osterluzei.) 5, 6. Vinice, meze, břehy; porůznu zdomácnělý. *Č. P. L. Sj. Rt. Mpj. S.*

203. **Asarum** L. Kopytník.

***A. europaeum** L. Oddenek plazivý, větevnatý, listy a květy jednotlivě konečné nesoucí. Listy okrouhle ledvinkovité, tmavozelené, posléz kožovité. Okvětí vnitř špinavě krvavé. ♃. (K. obecný. Haselwurz.) 4, 5. Lesy. *Vh.*

2. Shluk. **Sympetalae.** Srostloplátečné.

45. Řád. **Cucurbitaceae** Juss. Tykvicovité (str. 7).

Rozbor rodů.

1. Plod semenicemi nástěnnými příhrádkovaný, vícesemenný, vnitř šťávnatý. 2

Plod 1-pouzdrý, 1-semenný, přísuchý, ostenatý, plsťnatý. Koruna 5-klaná. Tyč. všecky ve hlávku srostlé. **Sicyos 207.**

2. Koruna 5-klaná. Prašníky všecky v jeden kužel srostlé. Tykvice vně korovitá, s 3 2-dílnými, mnohosemennými pouzdry. **Cucurbita 206.**

Koruna hluboce 5-dílná. Tyč. 2 a 2 srostlé, pátá prostá. 3.

3. Tykvice vně korovitá, s 3 2-dílnými, mnohosemennými pouzdry. **Cucumis 205.**

Bobule šťávnatá, kulatá, vně tenkoblanná, málosemenná. **Bryonia 204.**

204. Bryonia L. Posed. Zaunrübe.

***B. alba** L. Listy srdčité, dlanitě 5-laločné, laloky ostře chobotnato-zubaté. Úponky namnoze jednoduché. Květy 1-domé. Vrcholíky ♂ v dolejších úžlabích listových, dlouze stopkaté, ♀ v úžlabích hořejších, zdelí neb delší řapíka. Koruna běložlutavá, květu semeníkového zdélí kalicha. Blizny lysé. Plody černé. ♃. 3—6′. (P. černý.) 6—9. Ploty, křoviště. *Vr.*

△ **B. dioica** Jacq. Květy 2-domé. Vrcholíky ♀ kratší řapíka. Koruna 2-krát delší kalicha. Blizny srstnaté. Plody šarlátově červené. Ost. j. předch. ♃. (P. dvoudomý.) 6, 7. Ploty, křoviště. ***M.*** na dolejší Moravě.

205. Cucumis L. Dyně.

† **C. sativus** L. Listy hluboce srdčité, úhlatě 5-laločné, lalokův ostrých, ostře zubatých. Plod podlouhlý, hrbolkatě bradavičnatý. Květy žluté. Úponky jednoduché. ☉ (Okurka. Gurke.) 5—9. Pěstuje se.

† **C. melo** L. Listy širokými choboty srdčité, 5-laločné, lalokův zaokrouhlených. Plod okrouhlý neb vejčitý. Kv. bledežluté. ☉ (Meloun. Melone.) 6—9. Pěstuje se v zahradách.

206. Cucurbita L. Tykev. Kürbis.

† **C. pepo** L. Listy srdčité, mělce úhlatě 5-laločné. Úponky rozvětvené. Plod kulatý neb elipsoidický, hladký. Kv. velké, žloutkové. ☉ (T. obecná, turek.) 7, 8. Pěstuje se.

207. Sicyos L.

† **S. angulatus** L. Listy srdčité, mělce 5-laločné, lalokův ostrých. Úponky rozvětvené. Vrcholíky ♂ stopkaté; květenství ♀ v úžlabí skoro strboulovitě směstnané. Plod srstnatý. Kor. zelenavo-bílé. ☉ (Posed štětinoplodý.) Zřídka pěstovaný neb v plotech zdivočelý.

46. Řád. **Campanulaceae** Juss. Zvonkovité (str. 12).

Rozbor rodů.

1. Koruna před rozvitím trubkovitá, potom zdola nahoru v 5 čárkovitých uštů se dělící. Květenství husté, strboulovité neb klasovité. 2.

Koruna zvonkovitá, 5-laločná. Tobolka vejčitá neb vrtlíkovitá, postranními děrami pukající. 3.

Koruna kolovitá, krátce 5-laločná. Tobolka prodlouženě prismatická, 3-pouzdrá, pod koncem 3 děrami pukající. **Specularia 212.**

2. Nitky tyčinek nitkovité, prašníky na dolejšku spolu souvislé. Blizny 2 krátké. Tobolka 2-pouzdrá, na konci děrou pukající. **Jasione 208.**

Nitky tyčinek dole rozšířené, prašníky volné. Blizny 2—3, nitkovité. Tobolka 2—3-pouzdrá, nahoře 2—3 prostranními děrami pukající. **Phyteuma 209.**

3. Čnělka s 3 nitkovitými bliznami, na dolejšku kroužkem mističkovitým objatá. **Adenophora 211.**

Čnělka s 3—5 niťovitými bliznami, dole bez kroužku. **Campanula 210.**

208. Jasione L. Pavinec.

***J. montana** L. Srstnatá, nejhořeji lysá. Listy přisedlé, čárkovito-podlouhlé, vlnovitě vykrajované. Okolík plochý, strboulovitý; obalní listy vejčito- neb podlouhlo-kopinaté. Květy jasně modré, řídko bílé. ☉ 1—2′. (P. obecný.) 6—8. Suché pahorky, vřesoviště, meze. *Vh.*

209. Phyteuma L. Řepka.

1. Klas vejčitý až válcovitý; vnější listeny v zákrovu nedokonalém, nemnohé, čárkovité, celokrajné neb na konci trochu pilovité. 2.

Strboul polokulatý, posléz kulatý neb krátce-vejčitý; vnější listeny vejčito-kopinaté, dole zubaté tvoří dokonalý zákrov.

Ph. orbiculare** L. Listy dolení dlouhořapičné, vroubkovano-pilovité, vejčité neb vejčito-kopinaté, s řapíkem nahoře křídlovitě rozšířeným, hoření kopinaté neb čárkovito-kopinaté, přisedlé. Květy temně modré. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (Ř. hlavatá.) 6, 7. Horní lesní luka. *Č. Pj. B. Sn. (Ls. Čv.) **M. S.

2. ***Ph. spicatum** L. Listy nejdolejší dvakrát pilovité, srdčito-vejčité, následující vejčito-kopinaté, dole zaokrouhlené, ostře pilovité, všecky stažené v řapík nahoře sotva porozšířený, nejhořejší k dolejšku řapíkovitě zúžené. Kořen řepovitý. Kor. nažloutle bílé, zřídka namodralé. ♃. 1—2′. (Ř. klasnatá. Rapunzel.) 5, 6, Stinné lesy. *Vh.*

⁂ ***Ph. nigrum** Schmidt. Listy nejdolejší jednoduše nestejně vroubkovano-pilovité, mělce srdčité, následující vejčito-podlouhlé, k dolejšku klínovitě zúžené, drobně zubaté, všecky v řapík nahoře křídlovitě obroubený sbíhající, hořejší kopinaté, širším spodkem přisedlé. Kor. tmavě modrofijalové. ♃. 1—2′. (Ř. černá.) 5, 6. Horní lesní luka, lesy. *Č. Šhv. Rhk.*

Míšenec. Ph. nigrum-spicatum (Ph. adulterinum Wallr.). *Č.* u Chebu.

210. Campanula L. Zvonek. Glockenblume.

1. Kalich mezi ušty s přívěsky široce vejčitými, dolů na semeník sehnutými. 2.

Kalich bez přívěsků. 3.

2. **C. barbata** L. Byl. srstnatá. Listy podlouhlo-kopinaté, skoro nejcelejší, toliko vlnovité. Květy 2—5 v hroznu jednoduchém, jednostranně

převislém. Kor. válcovito-zvonkovitá, s cípy dlouze vousatými, fijalově modrá. ♃. 3″—1′. (Z. vousatý.) 7, 8. Lesní luka na Kladském Sněžníku. *M. S.* Jeseník.

△ **C. sibirica** L. Byl. krátce mrtnatá. Listy kopinaté, vlnovitě kadeřavé. Hrozen přímý, latovitě rozvětvený, vícekvětý. Koruna nálevkovito-zvonkovitá, červenavě fijalová, zřídka bílá, s cípy lysými neb spoře chloupkatými. ⊙ 1—1½′. (Z. sibiřský.) 5, 6. Suché, zvlášť vápnité pahorky, křoviště. *M.* jižnější.

3. Květy přisedlé, v konečných a úžlabních strboulech. Tobolky přímé, dole děrami pukající. 4.

Květy stopkaté, v hroznech neb latách. 5.

4. **C. cervicaria** L. Štětinatě srstnatý. Lodyha ostřeji hranatá, tuhá. Listy nestejně vroubkované, dolejší podlouhlo-kopinaté, v řapík nahoře křídlatý zúžené. Ušty kališní vejčité. Kor. světle modré, zřídka bílé, ♃. 1—2′. (Z. hadincovitý.) 6—8. Lesní luka, háje. *Č. Lv. S. Rhk. Bp. Č. Mpv.*

***C. glomerata** L. Mrtnato-pýřitý neb skoro lysý. Lodyha tupohranná. Listy drobně vroubkovano-pilovité, nejdolejší podlouhlo-vejčité až podlouhlo-kopinaté, při spodu nad řapíkem zaokrouhlené neb srdčité. Ušty kališní úzce kopinaté. Kor. fijalové, pořídku bílé. ♃. 1—3′. (Z. klubkatý.) 7—9. Keřnaté kopce, háje. *Č. P. L. Sn. R. Špvk. M. S.*

5. Tobolky přímé, nad prostředkem neb pod koncem děrami pukající. 6.

Tobolky převislé, na svém dolejšku děrami pukající. 8.

6. Byl. dvouletá s kořenem vřetenovitým. Kališní ušty čárkovito-šídlovité. Koruna nálevkovito-zvonkovitá. 7.

Byl. mnoholetá s oddenkem krátkočlenným, válcovitý, ukousnutým. Kališní ušty kopinaté. Koruna polokulatě zvonkovitá.

***C. persicaefolia** L. Listy drobně neb vroubkovaně pilovité, dolení podlouhlé neb kopinaté. Hrozen nejvíce jednoduchý, chudokvětý. Listence 2 na dolejšku stopky květní. Koruna fijalově lazurná, zřídka bílá. ♃. 1—3′. (Z. broskvolistý.) 6—8. Světlé lesy, porostlé pahorky, paseky. *Vh.*

7. ***C. patula** L. Kořen tenký. Listy slabě vlnovito-vroubkované, dolení opak vejčito-podlouhlé. Lata volná, vrcholíkovitá, řídčeji hrozen jednoduchý. Listence 2 nad prostředkem stopky květní. Koruna modrá, řídčeji bílá. ⊙ 1—2′. (Z. rozkladitý). 5—8. Luka. *Vh.*

△ **C. rapunculus** L. Kořen mrkvovitě ztlustlý. Listy vroubkovano-pilovité, kopinaté. Lata dlouhá, přímá, kuželovitá, někdy hroznovitá. Stopky květní na spodu se 2 listenci. Koruny modrofijalové. ⊙ 1½—3′. (Z. řepka.) 5, 6. Luka, hráze, cesty. *M.* východní.

8. Ušty kališní kopinaté neb vejčito-kopinaté. Hrozen prodloužený, doleji často složený, často listnatý. 9.

Ušty kališní čárkovito-šídlovité. Hrozen chudokvětý, listenatý, konečný, neb více jich latovitě sestavených, někdy jen 1 květ konečný.

***C. rotundifolia** L. Listy přízemní rozetkové, v čas květu často již zahynulé, srdčito- neb ledvinkovito-okrouhlé neb vejčité, úhlatě zubaté;

lodyžní eliptičné až kopinaté, nejhořejší čárkovité. Koruny lysé, fijalově modré, zřídka bílé. ♃. 3″—1′. (Z. okrouhlolistý.) 6—10. Suchá luka, meze, skály. *Vo.* b) *Č.* na Krkonoších a Šumavě. ***M.*** na Jeseníku.

b) *Scheuchzeri* (Vill.) (C. linifolia Haenke). Lod. jednoduchá, tuhá, 1—7květá. Listy všecky kopinaté, širší, vroubkovano-pilovité. Koruny větší, mělčeji laločnaté.

9. Ušty korunní brvité. Stopky květní aspoň dolejší v paždí lupenů (byť i menších), jednokvěté neb nejdolejší 3-květé. 10.

Ušty korunní lysé. Květy kratičce stopkaté, všecky v paždí listenů, v dolejších úžlabích po 2—4 v svazečku. Hrozny často latovitě složené.

***C. bononiensis** L. Lod. tuhá, tupohranná, hustolistá, pýřitá. Listy vezpod šedoplsťnaté neb šedopýřité, drobně vroubkovano-pilovité, dolení srdčito-podlouhlé, hoření vejčitě, srdčitým zpodem objímavé. Kor. malé, světle modrofijalové. ♃. 1—4′. (Z. bononský.) 7. 8. Lesnaté a keřnaté stráně, pořídku. *Č. P. L. Rt. Mpj.*

10. Oddenek bez výběžků. Hrozen všestranný, s většími listy podkvětními. Ušty kališní široce neb vejčitě kopinaté, ke koruně přiložené neb trochu odstálé. 11.

Oddenek plazivý, výběžkatý, s kořeny neztlustlými. Hrozen jednostranný, nejčastěji jednoduchý. Ušty kališní úzce kopinaté, dolů sehnuté.

***C. rapunculoides** L. Lod. oblá, tupohranná, i s listy mrtnatá až hustě pýřitá. Listy dolení srdčitě vejčito-podlouhlé, hoření podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté. Kor. modrofijalové. ♃. 1—3′. (Z. řepkovitý.) 7—9. Pole. meze, houště. lesy. *Vh.*

11. ***C. trachelium** L. Mrcasy kořenové mrkvovitě ztlustlé. Lod. nahoře ostrohranná, i s listy roztroušeně mrtnatá. Listy dolejší srdčito-vejčité, hoření vejčito-podlouhlé. Stopky květní na dolejšku se 2 listenci, dolejší v hroznu často 3-květé. Kališní lístky dole zrostlé. Kor. fijalové, modré, zřídka bílé. ♃. 2—3′. (Z. kopřivolistý.) 7, 8. Křoviště, lesy. *Vh.*

C. latifolia L. Kořeny dlouhé, částečně jen ku konci mrkvovitě ztlustlé. Lod. nahoře tupohranná, přílysá. Listy dolení slabě srdčito-vejčité, hoření vejčito-podlouhlé, dlouze zašpičatěné, zřídka (β. cordata) nejmnožší srdčito-vejčité. Stopky květní skoro vždy vesměs 1-květé. Kališní lístky až ku zpodu od sebe oddělené. Kor. velké, světle fijalové. ♃. 2—4′. (Z. širolistý.) 7, 8. Horské lesy, stráně. *Č. Sh. Rt. Šh.* (β. Vesec u Jičína.) ***M. S.*** Jeseník.

211. Adenophora Fischer.

♃ ***A. liliifolia** Bess. Lod. přioblá, do polou hustě, výše řídko listnatá. Listy podlouhle a úzce kopinaté, dolení též eliptičné, srdčité až srdčito-okrouhlé, zpředu nestejně pilovité. Lata z hroznů složená neb hrozen jednoduchý. Kor. malé, modré neb bělavé; čnělka čnějící. ♃. 1—3′. (Camp. liliif. L. Zvonek lilijolistý.) 7, 8. Keřnaté chlumy, palouky lesní; *Č.* u Karlštejna, v Bilichovském údolí, na Litoměřicku a u Jaroměře.

212. **Specularia** Heister.

† **S. speculum** A. DC. Lod. větevnatá. Listy dolení kopisťovité, mělce vroubkované, hoření podlouhlé. Květy krátkostopečné ve vrcholíku listnatém, rozevřeném, chudokvětém. Kor. nachově fialové. ☉ 3″—1′. (Prismatocarpus spec. l'Hér. Zvonek dlouhoplodý.) 6, 7. V osení, na úhorech *Č.* a *M.* zřídka zdivočelý.

47. Řád. **Ambrosiaceae** Link. Řepňovité (str. 6).

Rozbor rodů.

Zákroveček, dva pestíkové květy (semeníky) uzavírající, 2-zobanný, 2-pouzdrý, zdřevnatělý, vně na celém povrchu ostenatý. Zákrov strboulů prašníkových z lístků prostých; lůžko jich plévnaté.
Xanthium 213.

Zákroveček 1 pestíkový květ zavírající, 1-pouzdrý, vrtlíkovitý, hořeji pouze 4—6 zuby neb kolci krátkými opatřený, zobánkem ukončený. Zákrov strboulů prašníkových z lístků téměř v misku srostlých; lůžko bezplevé. **Ambrosia 214.**

213. **Xanthium** L. Řepeň.

1. Bylina beztrná. 2.

Na dolejšku větví postranních po obou neb jedné straně mateřského listu po jednom žlutém, namnoze 3-dílném trnu.

***X. spinosum** L. Listy 3-laločné s cípem středním prodlouženým, řídčeji celé, vezpod šedoplsťnaté. Zobany velmi nestejné, větší z nich v šídlovitý osten vybíhající. Kor. zelenavé. ☉ 1—2′. (Ř. trnitá.) 7—9. Cesty, rumiště, průhony. *Č. P. L. S. R. M.*

2. ***X. strumarium** L. Listy 3-hranně vejčité, na zpodu až po 2 poboční nervy srdčitě vykrojené, klínovité, mělce 3—5-laločné, zubaté. Zákrovky chlupaté a žlázkami krátkostopečnými posázené; ostny na konci ponejvíc hákovité, pooddálené, nedosahující až k zobanům; tyto o jedné rovné trnité špičce. ☉ 1—2′. (Ř. obecná.) 7—9. Cesty, průhony vesní, břehy. *Č. P. L. S. Rt. (Švk.) M. S.*

⚹ ***X. italicum** Moretti. Listy 3-hranně neb okrouhle vejčité, všecky (neb aspoň dolejší) na zpodu uťatém listovinou obmezené. Zákrovky větší, žláznato-chlupaté; ostny rovné neb na konci dílem hákovité, husté až po zobánky stojící, až do polou dlouze chlupaté a žláznaté; zobánky o 2 špičkách, namnoze na konci trochu hákovité. ☉ 2—3′. (X. riparium Lasch. Ř. vlašská.) 8, 9. *Č.* Břehy Labské v *L.*, u Velvar a u Kralup u Vltavy.

214. **Ambrosia** L.

† **A. artemisiaefolia** L. Lodyha oblá, odstále srstnatá. Listy 2-krát, hoření jednou, zpeřenodílné až peřenoklané, šedopýřité. Hrozen konečný prodloužený, hořeji ♂, nejdoleji ♀; pod ním slabší hrozny úžlabní. Zákrovečky ♀ srstnaté, se 6 kopinatými zuby, více jich v společném obalu. ☉ $^3/_4$—$1^1/_2$′. 8, 9. Na jetelištích americkým semenem zavlečená, tak *Č.* u Plzně, Třeboně.

48. Řád. **Compositae** Vaill. Složnokvěté (str. 13).

Rozbor čeledí.

1. Všecky květy úboru jazykovité a obojaké. (Čekankovité. Cichorieae.)
   Květy všecky neb aspoň vnitřní (v terči) trubkovité. 2.
2. Čnělka 2-ramenná, pod rameny nestlustlá aniž štětičkovitě chlupatá. Květy krajní (v terči) nejčastěji jazykovité neb nitkovité, pouze samičí neb i bezpohlavné. (Chocholičnaté. Corymbiferae.)
   Čnělka květů obojakých pod rameny čnělky prostými neb podél srostlými stlustlá, jako článkovaná, a tam nejčastěji štětičkou chlupů značená. Květy všecky trubkovité, obojaké, zřídka v paprsku nálevkovité a jalové neb jazykovité; zřídka úbory 2-domé. (Bodlákovité. Cynareae.)

1. Čeleď. **Cichorieae.**

Rozbor rodů.

1. Plody bez chmýří z chlupův složeného. 2.
   Chmýří z chlupů jednoduchých, štětinovitých, kratičce pýřitých neb holých. 3.
   Chmýří z chlupů dlouze chlupatých (pérovitých). 10.
2. Zákrov 2-řadý; vnitřní lístky počtem 8 dole srostlé, vnějších 5 kratších odstálých. Lůžko po kraji jamek roztrhaně zubaté. Nažka 3—5-hranná, s kališním věncem ze mnoha 1-řadých šupinek. **Cichorium 217.**
   Zákrov 1-řadý, z lístků prostých 16—18, za plodu obloukovitě sevřených, na dolejšku s velmi krátkou vnější řadou. Lůžko nahé. Nažka 5-hranná, s ostrým 5-hranným kališním okrajem. **Arnoseris 216.**
   Zákrov 1-řadý, z lístků prostých 8—10, za plodu přímých, na dolejšku s krátkou vnější řadou. Lůžko nahé. Nažka smačknutá, mnohožebrá, s tupým, nezřetelným kališním okrajem. **Lapsana 215.**
3. Nažky bezzobané aneb zobanité, však na dolejšku zobanu hladké. 4.
   Nažky zobanité, na zpodu niťovitého zobanu uzlinami neb šupinkami posázené. 8.
4. Nažky oblé a žebrnaté neb hranolovitě hranaté, nesmačknuté. 5.
   Nažky více méně smačknuté, bezzobané. 6.
   Nažky na plocho smačknuté, náhle v zoban válcovitý neb niťovitý ztenčené. Zákrov válcovitý, 2—víceřadý. Chmýr měkký, čistě bílý. **Lactuca 223.**
5. Nažky ku konci ztenčené neb v zobánek povytáhlé. Chmýří čistě bílé, měkké, zřídka špinavě bělavé, lámavé. Zákrov 2-řadý, vnější jeho lístky namnoze kratší. **Crepis 218.**
   Nažky válcovité, ku konci spíše tlustší, uťaté. Chmýří špinavě neb nahnědle bělavé, lámavé, zřídka bílé. Zákrov více méně střechovitý, víceřadý, řídko 2-řadý. **Hieracium 219.**
6. Květů 5, jednořadých. Zákrov 2-řadý. Nažky smačknutě 3-boké, zcela hladké. Chmýr měkký, bělostný. **Prenanthes 222.**
   Květy četné, víceřadé. 7.

7. Zákrov střechovitý. Nažky smačknuté, na obou plochách stejně žebrnaté neb vyniklejším žebrem na obé straně smačknutě 4-boké, na krajních hranách a namnoze též na žebrech svraskalé neb jemně pilovité. Chmýr měkký, bělostný, bez věnečka. **Sonchus 221.**

Zákrov skoro 2-řadý, vnější řada velmi krátká. Nažky smačknutě cylindrické, žebrnaté, nahoře neztenčené, uťaté, okolo vlastního, lámavého, špinavě bílého chmýří s věncem hustých štětinek. **Mulgedium 220.**

8. Lístky zákrovu 2-řadé, vnější řada o mnoho kratší. Nažky hranolovité, nahoře pod zobanem korunkou 5 šupinek věnčené. 9.

Lístky zákrovu víceřadé, vnější kratší, střechovité. Nažky trochu smačknuté, žebrnaté, nahoře s šupinkovitými měkkoostny, které však zvláštní korunku nenápodobují. **Taraxacum 226.**

9. Květy mnohé víceřadé. Nažky 5-hranné, tlusté jich hrany nahoře uzlinatě napříč svraskalé, každá ve větší zoubkovitou šupinku korunky vybíhajíc. **Willemetia 225.**

Květů 7—12 ve 2 řadách. Nažky mnohožebré, nahoře uzlatě šupinkaté, 5 nejhořejších největších šupinek dělá korunku. **Chondrilla 224.**

10. Lůžko úboru s plévami mezi květy. Zákrov střechovitý. Nažky zobanité neb krajní bezzobané. **Hypochoeris 227.**

Lůžko úboru bez plév. 11.

11. Pírka chmýří vespolek nespletená. 12.

Pírka chmýří svým vlášením dohromady spletená, asi 5 z nich obyčejně prodloužených, nahoře holých, pouze draslavých. 14.

12. Zákrov střechovitý. 13.

Zákrov 2-řadý, vnější lístky jinak vytvořené, 3—6, vnitřních 8 delších. Nažky s niťovitým zobánkem. Chmýr vytrvalý, veskrze pérovitý. **Helminthia 231.**

13. Chmýr opadavý, jeho chlupy nejdoleji v kroužek srostlé, vnitřní pérovité, vnější kratší, jednoduché, draslavé. **Picris 230.**

Chmýr na plodu vytrvalý, bez kroužku, veskrze pérovitý s pýřím vytrvalým, neb vnější řadou jednoduchých, drsných chlupů obdaný. **Leontodon 229.**

Chmýr na plodech krajních korunkovitý, rozdřípený, na plodech v terči vytrvalý, bez kroužku, z chlupů k dolejšku rozšířených, suchomázdřitých, s pýřím posléz opadavým. **Thrincia 228.**

14. Zákrov 1-řadý. Nažky v dlouhý zoban ztenčené, nestopkaté. **Tragopogon 232.**

Zákrov střechovitý. Nažky bezzobané, na stopečce posléz vyduté, s ní spolu s lůžka opadávající. **Scorzonera 233.**

215. Lapsana L. Kapustka.

***L. communis** L. Lodyha nahoře latnatá, dole i s listy pýřitá neb srstnatá. Listy vejčité, vykrajovaně zubaté, dolení lýrovité, hoření podlouhlé neb kopinaté. Kv. citronově žluté. ⊙ 1—3'. Odr. α) glabrescens, lodyha tenká, nahoře lysá neb rozroušeně žláznato-pýřitá

listy hoření nedělené, květenství volné, dlouhovětevné, úbory dlouze stopkaté. β) hirsuta Peterm. (L. pubescens Bernh.?), lodyha statná, tuhá, hranato-rýhovaná, mnoholistá, nahoře a v květenství hustě žláznato-chlupatá; listy i hoření ještě z části lýrovité; květenství směstnaně mnohoúborné, zákrovy menší, zdélí neb málo kratší stopek. (K. obecná.) 7, 8. Háje, křoviště, zdi a meze. *Vh.* β) pořídku, posud jen *Č.* u Potštýna.

216. Arnoseris Gärtn. Písečnatka.

***A. pusilla** Gärtn. Lodyhy bezlisté, nahoře listenaté, 1-úborné neb větvitě víceúborné; dolení díl lodyhy a větví červenohnědý. Listy přízemní podlouhle hopisťovité, zpředu vykrajovaně zubaté. Stopky úborů kyjovitě ztlustlé a duté. Květy žluté. ☉ 2—9″. (A. minima Link. P. nízká.) 6—9. Písečná role a lada. *Č. L. Sph. R. Bk. Špbk. Mzs. S.*

217. Cichorium L. Čekanka.

***C. intybus** L. Byl. trávozelená, více méně srstnatá. Listy dolení kracovité neb chobotnatě protisečné, podkvětní ze širšího poloobjímavého dolejška kopinaté. Úbory dolení po 2—3 v úžlabí listenů. Věnec kališní mnohem kratší než nažka. ♃. 1—3′. (Č. obecná. Cichorie, Wegwart.) 7, 8. Cesty, průhony, meze. *Vo.*

† **C. endivia** L. Bylina nasivělá, dosti lysá. Listy dolení podlouhlé, chobotnatě vykrajované, často kadeřavé a protisečné, podkvětní široce vejčité, srdčitým dolejškem objímavé. Věnec kališní jen 4-krát kratší nažky. ☉ (Štěrbák, endivie.) 7, 8. Pěstuje se v kuchyňských zahradách.

218. Crepis (L. em.) Tausch. Škarda. Pippau.

1. Nažky všecky anebo vnitřní s dlouhým niťovitým zobanem. Chmýr měkký, sněžně bílý. 2.

   Nažky bezzobané aneb v kratičký zobánek znenáhla zúžené. 4.

2. Úbory před rozkvětením nící. Čnělky žluté. Nažky vnější i se zobanem kratší, vnitřní stejně dlouhé a delší než zákrov. 3.

   Úbory před květením přímé. Čnělky načernale zelené. Nažky skoro stejně zobanité, i se zobany mnohem kratší než zákrov.

   ***C. setosa** Hall. fil. Listy podlouhlé, dole protisečné, hoření také jen zubaté neb celokrajné, ouškami střelovitýma objímavé. Lístky zákrovní jemně pýřité, na kýlu jak stopky úborů štětinaté. Kv. světle žluté. ☉ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (Š. štětinatá.) 7, 8. Pole, trávníky, cesty; původu cizího, pořídku. *Č. P. Rt. Mpj.*

3. ***C. rhoeadifolia** M. B. Lod. nahoře a stopky úborů štětinatě mrtnaté. Lístky zákrovní trochu šedopýřité, na střední čáře s tuhými štětinkami, namnoze zcela bez žláznatých chloupků. Listy protisečné až peřenodílné, dolení lýrovité, lodyžní střihanýma ouškama objímavé. Kor. žluté, vně často červeně pruhované. ☉ 8″—$1^1/_2$′. (Š. makolistá.) 6—8. Úhory, rumná místa, pahorky. *Č. P. Lsz. Sn. Rt. Mjp.*

   ♂ **C. foetida** L. (M. B.) Lodyha a listy pýřité. Lístky zákrovní měkce šedopýřité, nad to delšími měkkými chlupy a často četnějšími

žláznatými chlupy posázené. Jinak jak předešlá velmi podobná, úkrojky listů užší, drobnější. ⊙ $^1/_2$—1′. (Š. smrdutá.) 6—8. *Č.* Na mezi u Sušice, u Strakonic.

4. Bylina 1—2-letá, s kořenem vřetenovitým. Lodyha listnatá. Úbory vrcholičnato-latnaté. Chmýr měkký, sněhobílý. 5.

Bylina oddenkem vytrvající. 9.

5. Vnější lístky zákrovu úzce čárkovité, asi 3-krát kratší než vnitřní. Byliny 1-leté. 6.

Vnější lístky zákrovu kopinaté, aspoň hořejší z nich o polovic kratší vnitřních. Lůžko úboru třepenitě štětinaté. Byliny 2-leté. 7.

6. ***C. virens** Vill. Listy ploché, chobotnato-zubaté neb kracovito-protisečné, nejhořejší čárkovité neb čárkovito-kopinaté. Stopky úborní stejně tlusté; lůžko lysé. Lístky zákrovů malých zelené, vnitřní uvnitř lysé. Čnělka žlutá, za sucha nazelenalá. Našky ku konci málo zúžené, hladké. Kor. žluté. ⊙ $^1/_2$—2′. (Š. zelená.) Role, průhony, písčiny, cesty. *Vh.*

***C. tectorum** L. Listy po kraji ohrnuté, kopinaté, chobotnato-zubaté neb hřebenitě protisečné, nejhořejší čárkovité. Stopky úborní nahoře trochu ztlustlé; lůžko třepenitě štětinaté. Lístky zákrovu šedopýřité, vnitřní uvnitř přitiskle hedvábité. Čnělka knědá, za sucha načernalá. Nažky v krátký zobánek ztenčené, nahoře na žebrech zoubkovano-draslavé. ⊙ $^1/_2$—2′. (Š. střešní.) 6—9. Role, průhony, pastvy, cesty, zdi. *Vo.*

7. Vnitřní lístky zákrovu uvnitř lysé. Chmýr sotva delší zákrovu. 8.

Vnitřní lístky zákrovu uvnitř přitiskle hedvábitě pýřité. Chmýr značně delší zákrovu.

***C. biennis** L. Lodyha s listy mrtnatá neb skoro lysá. Listy chobotnato-kracovité. Lístky zákrovu běloplsťnaté, jinak lysé neb řadou štětinek posázené, vnější odstálé. Čnělka žlutá. Kv. žluté. ⊙⊙ 1—3′. β) glanduligera Čel., lístky zákrovu s hojnými, víceřadými, žlutavými chlupy žláznatými. (Š. ozimá.) 5—9. Luka, meze, příkopy. *Vh.* β) u Loun.

8. † **C. nicaeensis** L. Lodyha i listy srstnaté. Listy podlouhlé, chobotnato-zubaté neb protisečné. Čnělka hnědá, za sucha zčernalá. Kor. žluté. ⊙⊙ 1—2′. (Š. nicejská.) 5, 6. Na lukách nejřídčeji zavlečená.

△ **C. rigida** W. K. Lodyha dolejší a listy krátce mrtnaté neb přílysé. Listy vejčito-podlouhlé, hoření vejčité neb kopinaté, zubaté. Lístky zákrovní hustě přitiskle šedopýřité, vnější přitisklé, nestejně dlouhé. Čnělka žlutá. Kor. žluté. Bylina statná, velkolistá, velkoúborná, se silným hnědým kořenem. ⊙⊙ 2—3′. (Hieracium pannonicum Jacq. Š. tuhá.) 7, 8. Trávnaté stráně a meze polní. ***Mjv.*** pouze v okrsku Marsových hor.

9. Lodyha listnatá, nahoře vrcholičnatá. 10.

Lodyha bezlistá, na konci hroznovito-latnatá. Chmýr měkký, čistě bílý.

***C. praemorsa** Tausch. Listy vejčito-podlouhlé, zoubkaté, jak lodyha šedopýřité. Úbory válcovité; lístky zákrovní roztroušeně štětinkaté, vnější velmi krátké, přitisklé. Květy žluté. ♃. 1—2′. (Hieracium prae-

morsum L. Š. u k o u s n u t á.) 5. Lesní luka, trávnaté stráně. *Č. P. B. Sn. L. (Rt.) Škv. M. S.*

10. Úbory veliké, široké, dole vrtlíkovité, stopky pod nimi ztlustlé. Čnělky žluté. 11.

Úbory prostředně veliké, válcovité, na stopkách sotva ztlustlých. Čnělka za sucha načernale žlutá. 12.

11. **C. grandiflora** Tausch. Lod. vystoupavá, 3—10-úborná, jak listy pýřitá a silně žláznatě chlupatá. Listy podlouhlé, objímavé, dolení vyhlodaně zubaté. Lístky zákrovu srstnaté a hustě žláznato-chlupaté, vnější téměř jen o $^1/_2$ kratší. Nažky 20-žebré. Květy zlatožluté. ♃. 1—$1^1/_2$'. (Hieracium grandiflorum L. Š. v e l k o k v ě t á.) 7, 8. Trávnaté stráně, luka vyšších Krkonošů a Kladského Sněžníka. *M. S.* Jeseník.

△ **C. sibirica** L. Lodyha 2—5-úborná, srstnatá, však bezžlázná. Listy vejčito-podlouhlé, brvité, vezpod na žilách srstnaté, hoření srdčitě objímavé, dolení v zubatý, křídlatý, objímavý řapík zúžené. Lístky zákrovu na středu srstnaté. Nažky 3-žebré. Květy zlatožluté. ♃. 2—5. (Š. s i b i ř s k á.) 7—9. Keřnaté stráně. *M.* v Kotli na Jeseníku.

12. ***C. succisaefolia** Tausch. Listy vykrajovaně zubatounké, přízemní podlouhle opakvejčité, lodyžní podlouhlé, ouškama okrouhlýma poloobjímavé. Zákrovy a stopky úborův žláznato-chlupaté. Nažky 20-žebré; chmýr sněhobílý, měkký. Květy žloutkově žluté. Lod. a listy mrtnaté (Hierac. molle Jacq.) neb skoro lysé (Crep. hieracioides W. K.). ♃. $1^1/_2$—3'. (Š. č e r t k u s o l i s t á.) 7, 8. Vlhká luka, zvlášť horská. *Č.* (*Pj. Ls.*) *S. R. B. Šhk. Ms. S.*

***C. paludosa** Mönch. Listy chobotnato-zubaté, podlouhle opakvejčité až podlouhlo-kopinaté, přízemní k dolejšku kracovitě stříhané, lodyžní velikýma špičatýma ouškama objímavé. Zákrovy s dlouhými černými chlupy žláznatými, v odr. vzácné (β. l e i o c e p h a l a Čel.) však úplně lysé. Nažky 10-žebré; chmýr špinavě bělavý, křehký. Koruny světle žluté. Odr. β) b r a c h y o t u s Čel. Listy lodyžní k dolejšku silně zúžené, malými špičatými oušky jen poloobjímavé. ♃. $1^1/_2$—3'. (Hierac. paludosum L. Š. b a h e n n í.) 6, 7. Bařinná luka, lesní mokřady. *Vr.* β) řídčeji.

219. Hieracium L. em. J e s t ř á b n í k. Habichtskraut.

1. Nažky velmi malé, $^2/_3$—1''' dl., na hořením kraji vroubkovano-zubaté. Chlupy chmýří skoro stejně dlouhé. Nejčastěji šlahouny podzemní neb nadzemní. Lodyhy často stvolovité, bezlisté neb málolisté, 1-úborné až vrcholičnaté s četnými malými úborky. (*Pilosella.*) 2.

Nažky větší, $1^1/_2$—$1^2/_3$''' dl., na hořením kraji ztlustlé, nezubaté. Chlupy chmýří velmi nestejné. Výběžky žádné. Lodyha více méně listnatá, řídčeji bezlistá. Úbory větší, rozkvětlé 1—$1^1/_2$'' v průměru (*Archhieracium*). 12.

2. (*Pilosella*). Stvol 1-úborný neb vidličnatě málo-úborný. Oddenek plazivý a též nadzemní výběžky ženoucí. 3.

Lodyha na konci vrcholičnatá, často velmi mnoho-úborná, jen výjimkou na zakrnělých exemplářích 1-úborná neb vidličnatá s větvemi 1-úbornými. 5.

3. Lodyha dole namnoze 1—2- i více-listá, vidličnatá, 2—5-úborná. Listy vezpod roztroušenými neb hustějšími hvězdovitými chloupky pýřité. 4.

Stvol bezlistý, jen častěji nad prostředkem s 1—2 malými listenci, skoro vždy 1-úborný, jen výjimkou na zpodu neb v polovici vidlicovitě rozdělený a se 2 menšími úbory. Listy vezpod chloupky hvězdovými šedo- neb běloplsťnaté.

*__H. pilosella__ L. Listy opak vejčité až kopinaté, na líci trávozelené, se štětinami silnými, přitisklými. Zákrov vejčitě válcovitý, velký. Květy bledosírkově žluté. Odr. α) vulgare, zákrov a hoření díl stvolu plsťnatý, s černými, dílem žláznatými štětinkami, bez huniny; β) villosum, zákrov a stvol pod úborem mimo plsť a černé žláznaté chlupy měkkou rezavou huninou obalený. ♃. 1″—1′. (Clupáček.) 5—10. Cesty, meze, stráně, vřesoviště. *Vo.* β) u Prahy.

4. **H. flagellare** Willd. Listy bledozelené, opakvejčito-podlouhlé, přišpičatělé, jak stvoly odstále měkčeji huňaté, vezpod roztroušeně hvězdovitě chlupaté. Lodyhy dole často vícelisté, obloukovitě vystoupavé, 2—6-úborné; úbory 2—3 často na konci zblížené, kratčeji stopkaté, často ještě 1—3 prodloužené 1-úborné větve pod prostředkem lodyhy. Úbory velké (jak u Pilosella), vejčité, po květu na zpodu břichatém sploštělé. ♃. $^1/_2$—1′. (H. stoloniflorum Autt. non W. K. J. šlahounokvětý.) 5—7. Palouky, meze, vřesoviště. *Č. Sjvh.* (Liberec, Jičín, Kopidlno, Kladské hory, Litomyšl). *Mps. S.*

H. tatrense Peter. Listy úzce opak kopinaté, útle zakončité, jemněji a spořeji huňaté. Lod. vidličnatě 2—3-úborná; úbory menší, na zpodu zaokrouhlené; zákrovy tmavozelené. ♃. $^1/_2$—1′. (H. cernuum Uechtr., vix Fries. J. tatranský.) 6, 7. Horní luka Sudet. *Č.* na Krkonoších pořídku, *S.* na Beskydu.

5. Oddenek plazivý, s výběžky plazivými. 6.

Oddenek krátkočlenný, šikmý, bez podzemních výběžků. 9.

6. Listy sivozelené. 7.

Listy trávozelené, jako lodyha měkkými odstálými štětinovitými chlupy a nehojnými hvězdovými chloupky posázené. 8.

7. *__H. auricula__ L. Stvol bezlistý neb dole 1-listý, na konci obyčejně 2—6-úborný, dosti lysý. Listy jazykovité, na řapíkovité zpodině, řídčeji též zpředu po kraji tenkými zprohýbanými štětinami brvité, ostatně lysé. Úbory prostřední, vejčité, dole zaokrouhlené; lístky zákrovu s bledším krajem, na tmavém kýlu roztroušeně štětinkaté a žláznaté, dolení jako stopky úborové též plsťnaté. Květy žluté. ♃. $^1/_2$—1$^1/_2$′. (Myší ouško.) 5—7. Luka, příkopy, mokřady. *Vo.*

H. floribundum Wimm. Stvol namnoze 1-listý, na konci vrcholičnato-3—15-úborný, odstále štětinkatý. Listy jazykovité, lodyžní často s kápovitou špičkou, na kraji a středním žebru vezpod s jemnými dlouhými štětinami, vezpod často s roztroušenými hvězdovými chloupky. Úbory na dolejšku zvlášť za plodu baňaté; lístky zákrovu kalně zelené, jako stopky černoštětinné, plsťnaté. Květy sytě žluté neb krajní vně červeně pruhaté. ♃. $^3/_4$—2′. (J. květnatý.) 5—7. Lesní a horní luka, trávníky, meze.

a) *Č. S. Šh. M. S.* b) *Č.* předhoří Krkonošů (Žacléř). c) *Č.* Jizerské hory, Rehhorn u Žacléře. *M.* Jeseník.

a) *genuinum.* Listy šedozelené, úbory četné a dosti volně sestavené; kulato-vejčité, lístky zakrovní vnitřní úzce bělo-obroubené.

b) *suecicum* Fr. sp. Listy útlejší, namodrale zelené, úbory na zpodu jako uťaté, méně četné na stopkách ztuha přímých, lístky zákrovní široce bělo-obroubené.

c) *iseranum* Uechtr. sp. Lod. tlustší, nižší (do $^3/_4'$), silněji chlupatá; listy méně útlé, úbory větší, baňaté, méně četné (3—6), shloučenější, hořejší namnoze krátkostopečné; lístky zákrovu tmavější, dlouhostětinné.

8. ***H. pratense** Tausch. Lod. doleji nejvíce 3-listá a dlouze huňatá. Listy podlouhlé až kopinaté, přízemní 2—4; nejhořejší lodyžní zúženým zpodkem přisedlý. Zákrovy tmavozelené (suché načernalé), vejčitoválcovité. Koruny a čnělky žluté. ♃. 1—3'. (J. l u č n í.) 6, 7. Luka vlhká, též lesní, příkopy. *Č.* (*P. L.*) *S. R. B. Šhb. M. S.*

H. aurantiacum L. Listy podlouhlé až podlouhlo-kopinaté, zpředu širší; z přízemních namnoze jen 1 zachovalý; nejhořejší lodyžní nad širší zpodinou náhle řapíkovitě stažený. Zákrovy široce vejčité. Koruny pomorančově šarlátové, čnělky hnědé. ♃. 1—$1^1/_2'$. (J. r u d o k v ě t ý.) 6, 7. Horní luka v Sudetských pohořích, v Šumavě. *M. S.* Jeseník, Beskýd.

9. Lodyha 1—3-listá; přízemní listy v čas květu čerstvé, četnější. 10.

Lodyha 6—20-listá, doleji hustě, hořeji vždy řídčeji listnatá, tvrdá, tuhá. Listy zpodní i nejdolejší lodyžní za květu již namnoze uschlé.

***H. echioides** Lumn. Lod. přitiskle štětinatá. Listy podlouhlo-kopinaté, přítupé, na líci mírně tuhými, vezpod tenčími štětinami hustě posázené a hvězdově pýřité. Úbory prostřední, hustě bělopliśnaté, bezžlázné, hladké a skoro bez štětin (β. a l b o c i n e r e u m) neb spolu štětinato-huňaté. Kor. zlatožluté neb žloutkové. ♃. 1—2'. (J. h a d ě n c o v i t ý.) 7, 8. Výslunné, trávnaté stráně. *Č. P. Lz. Mpj.*

10. Lod. i listy na líci s hojnějšími neb sporými štětinovitými chlupy; tyto vesměs neb ponejvíce delší než průměr lodyhy. Listy sivo- neb bledozelené. Vrcholík z větví v nestejné výšce lodyhy vycházejících. 11.

Lod. (i listy) odstále srstnatá; chlupy husté, asi stejně dlouhé, nanejvýš zdělí průměru lodyhy. Listy sytě trávozelené. Vrcholík okolíkovitý, t. j. větví skoro z jednoho bodu vycházejících.

***H. cymosum** (L.) Vill. Lod. dole nejvíc 3-listá. Listy podlouhlé, vnější ze zpodních též podlouhlo-vejčité, tupé (hoření též podlouhlo-kopinaté), hvězdovitě pýřité. Květy světle zlatožluté. ♃. 1—$2^1/_2'$. (H. Nestleri Vill. J. c h o c h o l i č n a t ý.) 5, 6. Trávnaté lesnaté chlumy, lesní luka. a) *Č. P. Sn. Lz. R. Bk. Špk. Mpj.* b) *Č.* u Prahy. *Mj.* c) v horách, *Č.* Rudohoří, *M. S.* Jeseník, Beskýd. d) u Karlštejnu.

a) *poliotrichum* (Wimm.) Zákrovy malé, měkce šedohuňaté, s nehojnými chlupy žláznatými. Lod. nejvíce 3-listá. Výběžky žádné.

b) *Vaillantii* (Tausch). Zákrovy jak při a). Lod. asi 6-listá, s listy prodlouženými, úzkými, hvězdnato-chlupatými. Výběžky tenké, s malými lístky.

c) *pubescens* Wimm. (H. cymigerum Rchb.) Zákrovy něco větší, jak stopky úborů, lodyha a listy se spořejšími kratšími štětinovitými chlupy, však s hojnějšími černými chlupy žláznatými. Listy čistě zelené, úzkořapičné, vezpod roztroušeně hvězdovito-pýřité. Výběžky žádné.

d) *glomeratum* (Fröl. sp.) Zákrovy široké, baňaté, na zpodu uťaté, žláznato-chlupaté, ale spoře štětinaté; listy čárkovito-podlouhlé, v široký řapík skrojené, bledozelené, vezpod hustěji hvězdnato-pýřité; výběžky žádné.

11. ***H. praealtum** (Vill.) Koch. Často s výběžky nadzemními. Lod. 1—3-listá, s roztroušenými štětinami. Listy sivozelené, kopinaté až podlouhlo-kopinaté, jen na kraji, vezpod na žebru, zřídka na plochách s tuhými štětinami. Úbory hojné, malé neb prostřední, jich zákrovy vejčito-válcovité, dole plsťnaté, trochu žláznato-chlupaté, spoře štětinaté. ♃. 1—2'. (J. v y s o k ý.) 5, 6. Suché louky, kopce, meze, zdi. *Č. P. L. S. R.* (*Bp. Šk.*) ***M. S.*** b) *Č.* Jičín, Bohosudov.

b) *florentinum* Allione sp. Listy skoro úplně lysé, jen na zpodu spoře štětinato-brvité; úbory velmi malé, skoro lysé, leda jen spoře žláznato-chlupaté a hvězdovito-pýřité.

* **H. collinum** Gochn., Tausch. Lodyha doleji jak listy hustě štětinato-chlupatá. Listy více trávozelené. Zákrovy hustěji štětinaté. Ostatně jak předch. Odr. β. c a n o f l o c c o s u m, zákrovy a stopky v květenství šedě hvězdovito-pýřité, ale se sporými žláznatými chlupy a štětinkami.

* **H. setigerum** Tausch. Namnoze bez výběžků. Lod. dole nejvíce 3-listá, s hojnými, dlouhými, rovnovážně odstálými štětinami. Listy bledozelené, podlouhlé, zpodní k dolejšku dlouze zúžené, jak lodyha hvězdovitě pýřité, roztroušeně štětinaté, vezpod tence šedoplsťnaté. Úbory dost velké, baňaté, šedoplsťnaté, černoštětinné, ve vrcholíku hned hustším, krátkovětevném, hned volném, dlouze vidličnatém. ♃. $^1/_2$—2'. (J. š t ě t i n a t ý.) 6, 7. Trávnaté vršky, křoviště. *Č. P.* (*Lz. Rt.*) *Mpj.*

12. (A r c h h i e r a c i u m).*) Lod. chudolistá (nanejvýš 8-listá, častěji 1—3-listá), někdy bezlistá, na zpodu s rozetkou několika řapíkatých, namnoze čerstvých, zřídka (u H. bohem. a jiných sudetských druhů) v čas květu již uschlých listů. Vedle lodyh také neplodné rozetky listů, které přezimují. (P h y l l o p o d a). 13.

Lod. mnoholistá, s listy 10—více (zřídka u H. tridentatum, H. riphaeum jen 7—8), na dolejšku (uschlými listy doleními) nahá, bez rozetky zpodních listů, řídčeji s listy doleními nad zpodem lodyhy do rozetky nepravé nahloučenými (H. barbatum, barbicaule). Rozetky listů na oddenku zádné; oddenek přezimuje pupeny zavřenými (u H. tridentatum, riphaeum výmínečně též rozetkami.) (A c c i p i t r i n a). 43.

*) Z této druhé hlavní sekce rodu Hieracium jest toliko 14 druhů rozšířeno v níže položených částech Čech a Moravy; značná většina, totiž 28 druhů, roste toliko na vysokých sudetských pohořích, totiž na Krkonoších, Kladském Sněžníku a Moravsko-Slezském Jeseníku.

13. Listy lodyžní ku zpodu vesměs zúžené neb řapíkaté. 14.

Listy lodyžní aspoň nejhořejší širším zaokrouhleným neb přísrdčitým zpodem přisedlé a poloobjímavé. (Druhy vesměs Sudetské.) 35.

14. Kraj koruny a její zuby lysé neb jen krátce a spoře brvité. Úbory 2—mnohé v konečném vrcholíku listenatém. 15.

Kraj koruny hojně a dlouze brvitý. Úbory obyčejně jednotlivé na konci lodyhy aneb i větviček z úžlabí hořejších menších listů vynikajících, řídčeji nemnohé na tuhých stopkách v chocholíku. Zákrovy černé a huňaté neb srstnaté. (Druhy Sudetské.) 33.

15. Listy úplně sivozelené (modrozelené), obyčejně dosti tuhé, často tužšími štětinami posázené. Lístky zákrovu dlouze zakončité, nehojnými, světlejšími chlupy žláznatými opatřené neb bezžlázné. 16.

Listy trávozelené neb šedozelené, skoro vždy měkce chlupaté, zřídka nasivělé neb i štětinaté a pak zákrovní lístky černými chlupy žláznatými posázené. 19.

16. Listy více méně, aspoň na kraji a často i na líci štětinaté, řapíky chlupaté. Úbory široké, břichaté. Čnělky žluté. 17.

Listy dosti lysé neb roztroušeně jemněji chlupaté, po kraji brvité neb štětinaté. Úbory vejčité. Čnělky posléz načernalé.

⁂ **H. rupigenum** Čel. Lod. bezlistá neb 1-listá, nahoře vidličnato-vrcholičnatá, 3—7-úborná. Listy prodlouženě kopinaté, vykrajovaně drobně zoubkaté, světle sivozelené. Lístky zákrovu tmavozelené, na kraji jak stopky úborů šedoplsťnaté, se sporými neb žádnými chloupky žláznatými. Kv. světle zlatožluté. ♃. $^3/_4$—$^5/_4'$. (H. rupicolum Fr. p. p., H. bifidum Koch. J. skalní.) 7, 8. Skalnaté stráně Krkonošů.

17. Listy přízemní z největší části podlouhlé, podlouhle kopinaté až eliptičně kopinaté, v řapík poznenáhlu zúžené, zřídka některé vnitřní na zpodu uťaté neb zaokrouhlené a pak tamtéž i stříhano-zubaté. Lodyha bezlistá neb 1-listá, zřídka vícelistá. Koruny častěji ač velmi spoře brvkaté. 18.

Listy přízemní z největší části vejčité, podlouhlo- neb okrouhlo-vejčité, tupé neb náhle zašpičatěné, na zpodu čepele z části zaokrouhlené neb i srdčité a tam často hrubě zubaté, se zuby dolů obrácenými. Lod. bezlistá neb 1-listá. Koruny po kraji lysé.

***H. graniticum** Schulz bip. Lod. dole roztroušeně chlupatá. Listy zpodní vejčité až podlouhlé, prišpičatěné, jen nejdolejší tupé, drobně neb na zpodu hrubě až stříhaně zubaté, na líci sytě modrozeleném dosti lysé neb roztroušeně štětinaté, na středním nervu vezpod a na řapíkách řídčeji huňaté, vezpod běle nasivělé. Lístky zákrovní po odkvětení ku plodům i špičkami přitisklé, při kraji zvláště z mladí bělopIsťnaté. Kor. zlatožluté. ♃. $^1/_2$—$1'$. (J. žulomilný.) Konec 5 až 6. časnější než násled. Skály granitové a křemencové. *Č.* Šárka, Sv. Prokop, Butovice, Závisť u Prahy, Most, Kadaň, Bechyně. *Mzj.* u Mohelna, Třebíče, Náměšti, v údolí Dyje, b) u Ústí n. L., c) Chlum u Manětína.

b) *diversifolium* Čel. Listy různotvárné, nejdolejší v rozetce malý, srdčito-okrouhlý, následující vejčité až podlouhlé, přítupé, na zpodu

uťaté, nejhořejší, jakož i často vyvinutý lodyžní, v řapík klínovitě zúžený list velmi dlouze přišpičatěný; zákrovní lístky spoře hvězdovitě pýřité, jemně zašpičatěné.

c) *rotundifolium* Čel. fil. Listy okrouhlé neb okrouhlo-vejčité, po kraji jen vykrajovaně a oddáleně zoubkaté, jemně štětinatobrvité, vezpod roztroušeně dlouze chlupaté, řapík huňatý; list na lodyze žádný neb velmi malý.

18. ***H. candicans** Tausch. Lod. doleji neb celé huňato-štětinaté. Listy příkožovité, tuhé, na líci temněji, vezpod bledě sivozelené, na obou stranách i na kraji četnými ale kratšími a méně tuhými štětinami posázené, na zpodním středním nervu a řapíku hustě huňaté, přízemní podlouhlo-kopinaté, nejdolejší i vejčité, více méně zubaté, v řapík krátký, šířeji křídlatý zúžené. Stopky úborů i zákrovy plsťnaté a štětinaté, ale spořeji žláznato-chlupaté. Kor. velké, zlatožluté. ♃. $^1/_2$—1′. (H. Schmidtii Auctt. p. p. J. srstnatý.) 6. Skály jak předch. *Č.* Praha, Středohoří. *Mj.* pravděpodobno v údolí Dyje (?). b) *Č.* na čediči hory Šperlingšteinu za Oustím n. L.

b) *Winkleri* Čel. Listy tenčí, vejčito-podlouhlé až podlouhlé, namnoze tupé, neb jen některý vnitřní špičatý, vykrajovaně zoubkaté neb na zpodu častěji uťatém stříhano-zubaté, na líci kalně sivozeleném štětinaté, na kraji, zpodním středním nervu a zvlášť dlouze a hustě na řapíkách huňaté, vezpod sivě šedo-bělavé.

***H. Schmidtii** Tausch. Lod. doleji roztroušeně štětinatá. Listy dosti tenké, papírovité, světle sivozelené, vezpod hladké, po kraji a někdy i na hořejší straně blíž kraje tuhými štětinami posázené, na řapíkách spořeji dlouhoštětinné, přízemní podlouhlo- až eliptično-kopinaté, nejdolejší též vejčité, povrchně zoubkaté, řídčeji dole trochu stříhano-zubaté, v řapík delší a úzký zúžené neb skrojené. Stopky úborů a zákrovy mezi plstí též s dosti hojnými bledými žlázonosnými chlupy. Kor. velké, zlatožluté. ♃. $^1/_2$—1′. (H pallidum Bivona. J. Schmidtů v.) 6. Skály, stráně, zvláště na čediči a vápně. *Č.* Čedičové hory pod Rudohořím, v českém Středohoří, údolí Vltavy od Štěchovic ke Zvíkovu, Krkonoše. *M.* na Jeseníku, na Kotouči u Štramberka a. p. b) *Č.* ve Středohoří čedičovém, Mnichov u Mar. lázní, Blatná.

b) *grandidentatum* Čel. Lod. 3—4-listá, doleji dlouze huňatá; listy měkčejší, méně sivé, s brvami velmi jemnými, lodyžní kopinaté až široce podlouhlo-kopinaté, hrubě až hřebenitě zubaté, se zuby ku předu namířenými.

19. Lod. bezlistá neb 1-listá (velmi zřídka 2-listá s hořením malým lístkem). 20.

Lod. 2—vícelistá; listy přízemní v řapík vždy zúžené. 27.

20. Zákrovky a stopky úborů s hojnými a dosti dlouhými žláznatými chlupy. 21.

Zákrovky a stopky s velmi sporými a krátkými nenápadnými žláznatými chloupky mezi hojnější plstí neb téměř docela bezžlázné. 24.

21. Úbory v chocholíku konečném od listu vzdáleném na stopkách tenkých, krátkých, obyčejně odstálých, obloukovitě vystoupavých, řídčeji

přímých; zřídka podobný slabší chocholík na větvi z paždí listu lodyžního. 22.

Úbory na stopkách silných, dlouhých, ztuha přímých, nejen z paždí listenů, nýbrž nejčastěji i z paždí listu; lodyha tudíž (často již od polou) jako vidličnatě rozdělená.

H. atratum Fr. Listy trávozelené, zpodní vejčito-podlouhlé až kopinaté, v řapík namnoze poznenáhlu zúžené, řídčeji z části na zpodu zaokrouhlené (H. submurorum Lindeb.), zubaté, často na zpodu hruběji. Zákrovy černavé, jak stopky velmi husté černo-žláznaté. Kor. na konci trochu brvité. ♃. $^1/_2$—1'. (J. černohlavý.) 7, 8. Stráně vysokých hor. *Č.* Krkonoše, Kladský Sněžník, *M.* na Jeseníku vzácně.

22. Listy s čepelí na zpodu ponejvíce zaokrouhlenou až i srdčitou a tam často stříhano-zubatou, s řapíkem více méně huňatým. 23.

Listy k oběma koncům zúžené, v řapík sbíhající, s řapíkem jen roztroušeně chlupatým.

⚷ **H. glaucellum** Lindeb. Listy nejsvětleji zelené, trochu nasivělé, vezpod bledozelené (sušením snadno žloutnoucí), přízemní eliptičné až podlouhlo-eliptičné, k oběma koncům zúžené a v řapík sbíhající, zubaté, brvité, jinak jak lodyha stíhlá téměř lysé; lodyžní podlouhlo-kopinatý, zubatý neb obyčejně jen zoubkatý, ku zpodu dlouze zúžený. Zákrov temně zelený, jen na zpodu jak stopky s méně hojnými ač patrnými žláznatými chlupy, jinak více srstnatý. Kor. žloutkově žluté, s krajem slabě brvkatým. Chmýr čistě bílý. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (J. nasivělý.) 8. Na Krkonoších řídčeji.

23. ***H. murorum** L. Listy trávozelené neb sytě až temně nasivěle zelené, vejčité až podlouhlo-kopinaté, zubaté neb celokrajné. Lod. namnoze hutná, pevná, nahoře jak stopky plsťnatá. Úbory často četné (až 12), zákrovy jak stopky hojně černě žláznato-chlupaté, lístky jich čárkovito-kopinaté, špičaté. Kor. zlatožluté. Čnělky záhy osmáhle nahnědlé. ♃. $^1/_2$—3'. (J. zední.) 6—8. Lesy, mýtiny, luhy. a) *Vo.* b) skály teplých údolí, *Č. P. Rtk. Mj.* c) *Č.* na Krkonoších. d) *Č.* Cinkenštejn u Ústí n. L., Chlum u Manětína, u Jáslavi a j.

a) *genuinum.* Zákrovy kalně a dílem bledě zelené. Listy trávozelené, hebké, měkce chlupaté.

b) *cinerascens* (Jord. sp.). Zákrovy též takové. Listy temně nasivělé, na líci s tuhými štětinami, často přitloustlé, vejčité, s krátkým, silně huňatým řapíkem.

c) *crepidiflorum* (Polák). Zákrovy načernalé, silně žláznatochlupaté, malé, ku spodu zúžené, často četné. Kor. slabě brvkaté.

d) *fistulosum* Čel. fil. Listy světle zelené, trochu nasivělé, hebké; lod. uvnitř dutá, lámavá; žláznaté chlupy na zákrovech spořejší, drobnější, blizny častěji světlé, žlutavé. Podobá se k následujícímu.

△ **H. fragile** Jord. Listy světle zelené, více méně nasivělé, tenké, na líci lysé, vejčité až podlouhlé, na zpodu obyčejně stříhané, s řapíkem dlouhým, úzkým, spořeji huňatým. Lod. uvnitř dutá, lámavá, málo chlupatá, však na hoře a často již odpolou hvězdnato-pýřitá, stopky nejhořejší bělostně plsťnaté, jak zákrovy s méně hojnými a oddálenějš-

šími chlupy žláznatými; lístky jich v špičku kroucenou, chlupatou jemně přišpičatěné. Kor. zlato- až žloutkově žluté. Čnělky čistěji žluté. ♃. 1—2′. (J. lámavý.) 6, 7. Lesní louky, stráně. S jistotou jen *Mj.*

24. Listy přízemní na zpodu čepele zaokrouhlené neb uťaté, leda jen nejvnitřnější některý v řapík zúžený. 25.

Listy přízemní vesměs v řapík poznenáhlu zúžené. 26.

25. ***H. canofloccosum** Čel. Listy přízemní vejčité neb podlouhlé, na zpodu přísrdčité a hruběji až stříhano-zubaté, světle zelené, trochu nasivělé, měkce chlupaté a vezpod hvězdovitými chloupky posázené. Lod. hořeji jak stopky úborů a lístky zákrovní, tyto zvláště na obou krajích, hvězdovitými chlupy šedoplsťnaté, s roztroušenými, krátkými, černými chlupy žláznatými, zákrovy též s dosti hojnými bledými chlupy bezžláznými. Lístky zákrovní čárkovito-kopinaté, špičaté. Kor. zlatožluté. ♃. 1—2′. (H. murorum var. subcaesium Autt. nec Fries. J. šedoklkatý.) 6, 7. Lesní stráně, na vápně a čediči. *Č.* U Prahy (Prokop, Radotín), Kounové a Litoměřic. (Zdali též na Krkonoších a na Moravském Jeseníku?)

H. bifidum Kit. Listy přízemní vejčité neb podlouhlé až podlouhlo-kopinaté, na zpodu uťaté a hruběji až i stříhano-zubaté, světle zelené, skoro lysé, jen vezpod, na kraji a řapíkách spoře pýřité, vezpod bledší s velmi roztroušenými chloupky hvězdovými. Lodyha skoro lysá, jen nahoře jak stopky roztroušeně hvězdnato-pýřitá, jak světle zelené a jen doleji hustěji hvězdovito-šedopýřité a spoře šedochlupaté zákrovy téměř bezžláznaté. Lístky zákrovní z čárkovito-kopinatého zpodu dlouze a tence přišpičatěné. ♃. $^1/_2$′. (H. subcaesium Fries. H. incisum Hoppe. J. dvouklaný.) 6, 7. Skály; v *Č.* na čediči Šperlingšteinu u Děčína, u Ústí n. L., na Milešovce, na Bezdězu, u Kadaně a Klášterce, na Krkonoších. ***MS.*** na Jeseníku. b) na př. na Šperlingšteinu.

b) *chartaceum* Čel. sp. Nižší, jen $^1/_2$′ vys., listy tužší, papírovité, více nasivělé, na zpodu celé neb málo zastříhané, úbory menší, lístky zákrovní bledé, zvlášť jemně a dlouze zašpičatěné.

26. **H. caesium** Fr. Listy přízemní vejčito-podlouhlé až kopinaté, světle zelené, trochu nasivělé, více méně zubaté, velmi roztroušeně měkce chlupaté. Lístky zákrovní čárkovito-kopinaté, špičaté, po kraji a na zpodu jak stopky hvězdovitě šedoplsťnaté, s roztroušenými delšími chlupy bělavými, téměř bezžláznė. ♃. $^1/_2$—$^5/_4$′. Odr. β. alpestre Lindb., listy sotva nasivělé, zákrovy načernale tmavozelené. (J. sivý.) 7, 8. Jen β. v Sudetském pohoří: na Krkonoších a na Kotli Jesenickém.

△ **H. plumbeum** Fr. Listy přízemní vejčité až podlouhlo-kopinaté, zubaté, s velmi roztroušenými chlupy na krajích, zpodním nervu a řapíkách, jinak lysé, kalně a jako olověně, vezpod bleději zelené. Lístky zákrovní útle a dlouze přišpičatěné, černé, téměř lysé, jen s porůznými na zpodu černými chlupy a ještě spořejšími žlázonosnými chloupky, též s nehojným hvězdovitým pýřím; stopky úborů však šedoplsťnaté. ♃. 5—9′. (J. olověný.) 7. Skály, toliko ***MS.*** na Kopníku Jesenickém.

27. Úbory prostřední velikosti, 2—více, v konečném vrcholíku (neb chocholíku) na stopkách obloukovitých. Zákrovní lístky úzce kopinaté, přišpičatěné, načernalé. Zuby koruny krátce brvité. Nažky načervenale neb kaštanově hnědé. (Druhy Sudetské.) 28.

Úbory 2—více v konečném vrcholíku (neb chocholíku) na stopkách rovných přímé. Zákrovní lístky špičaté neb přišpičatěné, úzké, plsťnaté a obyčejně též žláznato-chlupaté. Zuby koruny lysé neb velmi spoře brvkaté. Nažky tmavohnědé neb načernalé. 30.

Úbory prostředně veliké, v konečném hroznu neb latě hroznaté, řídčeji v chocholíku, na stopkách svých zvláště z mládí často ničí. Zákrovní lístky široce čárkovito-kopinaté, tupé, načernalé, vnitřní skoro lysé, vnější mírně štětinkaté a jak stopky s malinkými, sporými chloupky žláznatými. Kraj koruny lysý. Nažky světle hnědé.

△ **H. silesiacum** Krause. Lod 3—7-listá. Listy nasivělé, opakvejčito-podlouhlé až podlouhlo-kopinaté, oddáleně zoubkaté, roztroušeně huňato-srstnaté. Kor. zlatožluté. ♃. 1—1½'. (J. slezský.) 8, 9. Stráně horské. *MS.* na Jeseníku.

28. Zákrovy a stopky krom žláznatých chlupů též více méně hojnými, delšími chlupy bezžláznými posázené. 29.

Zákrovy a stopky krom šedé plsti pouze delšími i kratšími žláznatými chlupy posázené, však zhola bez chlupů bezžláznych.

△ **H. moravicum** Freyn. Lod. 2-listá, dosti silná, červeně skvrnatá, i s listy jen skrovně jemně chlupatá, na konci s vrcholíkem 3- až 8-úborným. Listy přízemní 2—3, vejčité neb vejčito-podlouhlé, tupé, na zpodu někdy zaokrouhlené, vykrajovaně zubaté; lodyžní dolení v delší řapík skrojený, hoření v krátký široký řapík klínovitě zúžený, na zpodu hruběji zubatý. Kor. jasně zlatožluté. ♃. 1—½'. (J. moravský.) 7, 8. Stráně na Moravském Jeseníku.

29. ♂ **H. Wimmeri** Uechtr. Lod. 2—3-listá, štíhlá, i s listy jen skrovně jemně chlupatá, na konci s 3—7-úborným vrcholíkem. Listy přízemní nemnohé, podlouhlé neb vejčito-podlouhlé, příšpičaté, vykrajovaně zubaté. Zákrovy dole jako stopky šedopýřité, četnými žláznatými a nemnohými bezžláznými šedými chlupy posázené. Kor. jasně zlatožluté, ♃. 1—2½'. (J. Wimmerův.) 7. 8. *Č.* Na Krkonoších.

♂ **H. Purkyněi** Čel. Lod. 2-listá, štíhlá, spoře chlupatá, na konci s vrcholíkem hojným, 8—12-úborným. Listy přízemní vejčité neb eliptičné, dost krátce řapíkaté, jemně zoubkaté, světle šedozelené, obak a zvláště vezpod, na kraji a řapíku dlouze huňaté. Zákrovy na zpodu šedopýřité, roztroušeně žláznato-chlupaté a hojnými dlouhými, bělavými, na zpodu černými chlupy huňaté. Kor. žloutkové barvy. ♃. 1—1½'. (J. Purkyňův.) 7, 8. *Č.* Krkonoše; posud jen na Lysé hoře u Kotle.

30. Úbory sotva prostřední velikosti; zákrov nanejvýš 5‴ dlouhý; lístky jeho namnoze hvězdnato-šedoplsťnaté a namnoze též i žláznato-chlupaté.

***H. vulgatum** Fr. Lod. 3—vícelistá (zřídka 2-listá, nejřídčeji 1-listá. Listy zpodní nemnohé, vejčito-podlouhlé až podlouhlo-kopinaté,) o

dlouhém huňatém řapíku, jak lodyžní úhlatě neb na zpodu stříhaně zubaté, roztroušeně měkce chlupaté. Lístky zákrovní kalně zelené, řídčeji načernalé, řídce šedoplsťnaté, vnější černými štětinami a nehojnými žláznatými chloupky posázené, v odr. β. nudiceps světleji zelené, lysé neb skoro lysé, jen na zpodu plsťnaté. ♃. 1—3′. (H. silvaticum Lamk. J. lesní.) 6, 7. V lesích, křovištích. *Vo.* b) na vápenité půdě v horách: *Č.* Krkonoše pořídku, *M.* Jeseník. c) *Č.* na Milešovce.

b) *calcigenum* Rehm. spec. Lístky zákrovní silněji šedoplsťnaté, téměř úplně bez štětinek a chlupů žláznatých, stopky jen s velmi sporými chlupy takými.

c) *vulcanicum* Čel. Lístky zákrovní tmavozelené, jak bělopIsťnaté stopky úborů s chlupy, dílem dlouhými, černými, veskrze žlázonosnými; listy přízemní četné, se širokým, krátkým řapíkem, trochu nasivělé.

Úbory jak shora; lístky zákrovní aspoň vnitřní skoro lysé, vnější s jednou střední řadou žláznatých chlupů. (H. gothicum β. phyllopodum). Viz 51.

Úbory úhledné, velké; zákrov přes 6‴ dl., černavý, lístky jeho více méně tmavosrstnaté a spoře žláznato-chlupaté. Listy lodyžní hoření zúženým zpodem přisedlé neb v kratičký, dost široký řapíček skrojené. (Druhy Sudetské.) 31.

31. Listy dolení více méně zubaté neb vykrajovano-zoubkaté. Listy zákrovní ze širšího zpodu znenáhla kopinatě zúžené, špičaté. 32.

Listy dolejší téměř celokrajné, pouze žlázkami ozubené. Lístky zákrovní ze zpodu brzy zúžené a pak dlouze zakončité.

H. Engleri Uechtr. Lod. 2—3-listá, 2—4-úborná. Listy mdle zelené, roztroušeně srstnaté, dolení podlouhlo-kopinaté, špičaté, lodyžní v široký řapík poznenáhlu zúžené. Zákrovy a stopky černo-srstnaté, téměř bezžlázné. Kor. zlatožluté, téměř lysé. ♃. $^1/_2$—1′. (H. dovrense Engl. J. Englerův.) 7, 8. Skalnaté a trávnaté stráně nejvyšších hor, velmi pořídku. Krkonoše: v malé sněžné rokli, Jeseník moravský: na Kotli.

32. **H. stygium** Uechtr. Lod. 2—4-listá, 1—4-úborná, tenká, dole červeně zbarvená a skvrnatá. Listy kalně zelené, dolení lodyžní a přízemní v dlouhý úzký řapík zúžené, podlouhle kopinaté, špičaté, vykrajovaně zoubkované, nejhořejší znenáhla zúženým zpodem přisedlé. Lístky zákrovní načernalé, vnitřní bledší. Kor. zlatožluté, spoře brvkaté neb skoro lysé. $^3/_4$—1′. (J. podsvětný.) 7, 8. *Č.* Kladský Sněžník, hojněji *M. S.* na Jeseníku.

H. pallidifolium J. Knaf. Lod. statnější, 3—5-listá, na konci 2—6-úborná a někdy ještě z paždí hořeních listů větévky květné ženoucí, dole někdy červeně skvrnatá. Listy bledě a trochu nasiveIe zelené, dolení lodyžní a přízemní v kratší řapík zúžené, podlouhlé, nejdolejší až i vejčité a tupé, hrubě chobotnato-zubaté, nejhořejší ku zpodu náhle zúženě přisedlé. Lístky zákrovní dost pravidelně víceřadé, načernalé, vnitřní s širokými bledými kraji, řídce srstnaté a ještě spořeji žláznato-chlupaté. Kor. temněji zlatožluté, spoře brvkaté neb skoro lysé. ♃. 1—1$^1/_2$′. (H. chlorocephalum Wimm. J. bledolistý.) 7, 8. Stráně a rokle Krkonošů, *M. S.* jen na Kotli Jesenickém.

33. Zákrovy dlouželi neb kratčeji huňaté, s chlupy žláznatými krátkými a nehojnými, mezi huninou ukrytými. Zákrovy jednotlivě konečné neb na dlouhé stopce v úžlabích hořeních listů, řídčeji též listenů. 34.

Zákrovy s delšími a hojnými chlupy žláznatými, ale jen sporými a krátkými chlupy bezžláznými nepatrně srstnaté. Lod. na konci vrcholičnatě 2—4-úborná (zřídka 1-úborná); stopky podlouženě, přímé, všecky neb největší část jich z paždí listenů.

† **H. glandulosо-dentatum** Uechtr. Listy přízemní podlouhlé až podlouhlo-kopinaté, dlouželi zakončité a v řapík znenáhla zúžené, hrubě chobotnato-zubaté, se zuby ostrými, ku předu namířenými, dlouhou žlázkou ukončenými. Kor. zlatožluté. ♃. 4″—$^5/_4$′. (J. žláznato-zubý.) 7, 8. Trávnaté stráně Krkonošů.

34. **H. nigrescens** Willd. Lod. hvězdovitě chlupatá, toliko spořeji huňatá, za to delšími a hustějšími černými žláznatými chlupy posetá. Listy přízemní nejvíce vejčité, v řapík skrojené a namnoze chobotnato-zubaté, aneb kopisťovité. Zákrovy krátce a řídce huňaté, pročež zjevně černavé, také četnějšími žláznatými chlupy posázené. ♃. $^1/_4$—1′. (H. Halleri Autt. nec Vill. J. černalý.) 7, 8. Jak předešlý, jen na Krkonoších a Kladském Sněžníku.

a) *genuinum*. Listy přízemní vejčité až podlouhlé, náhleji v řapík křídlatý skrojené, na zpodu více méně chobotnato-zubaté.

b) *decipiens* (Tausch). Listy přízemní kopisťovité až úzce podlouhlé, znenáhla v dlouhý řapík zúžené, namnoze jen zoubkaté až celokrajné.

H. alpinum L. Lod. bezlistá neb 1—6-listá, dlouze ryšavě huňatá. Listy přízemní kopisťovitě podlouhlé, namnoze mělce, řídčeji chobotnatě zubaté. Zákrovy dlouze a hustě huňaté, žláznaté chlupy na nich sporé a zakryté. ♃. $^1/_2$—4′. (J. horský.) 7, 8. Trávnaté úklony Krkonošův a Kladského Sněžníka, též Mor. Jeseníka.

a) *genuinum*. Lod. bezlistá neb 1—2-listá, 1-úborná; listy úzce kopisťovité, celokrajné neb toliko zoubkaté. Čnělka žlutá.

b) *foliosum* Wimm. (H. Fritzei, F. Schultz.) Lod. 3—8-listá, 1—víceúborná; úbory menší; listy podlouhlé, slabě zoubkaté neb celokrajné, nasivělé, přízemní často již uschlé. Čnělka načernalá.

c) *eximium* (Backh.) (H. calendulaeflorum Backh.) Lod. 2—6-listá, 1—3-úborná; úbory velmi veliké, ozdobné; listy podlouhlé až podlouhlo-kopinaté, z části neb všecky doleji hrubě zubaté, se zuby špičatými, skoro rovnovážně odstálými. Čnělka načernalá.

35. Zákrovy a stopky úborů, jakož i hořejšek lodyhy vůbec se žláznatými chlupy. 36.

Zákrovy, stopky a celá lodyha bez chlupův žláznatých, toliko měkce huňaté.

△ **H. villosum** L. Lod. listnatá, 1-úborná neb nahoře s několika 1-úbornými větvičkami. Listy sivozelené, přízemní podlouhle kopisťovité, lodyžní hořejší vejčito-kopinaté, zpodkem zaokrouhleným poloobjímavé. Vnější lístky zákrovu odstálé, větší, skoro lupenovité. Nažky nahnědlé. Květy světle žluté. ♃. $^1/_2$—1′. (J. huňatý.) 7, 8. Skalní stráně. Na Kotli Mor. Jeseníka.

36. Zákrovy bledozelené, jich vnitřní lístky široce bledomázdřité. Lodyhy a stopky úborů dlouze odstále huňaté. 49.

Zákrovy načernale zelené. 37.

37. Úbory velké, úhledné, na lodyze, a jestli rozvětvena, i na hořeních listnatých větévkách jednotlivě konečné, neb na stopkách z úžlabí hořeních menších listů a nejhořeji někdy i listenů vznikajících. Zákrovy pravidelně víceřadé, posázené krom žláznatých chlupů též dlouhými, doleji černými a pak v dlouhou, bělavou, vláskovitou špičku vybíhajícími chlupy bezžláznými a jimi hustěji neb řídčeji huňaté. Nažky kaštanově neb načervenale hnědé. Kraj koruny brvitý. 38.

Úbory dosti velké, v namnoze 2—3-úborných (zřídka víceúborných) listenatých konečných chocholících, řídčeji některý dolejší úbor též v paždí lupenu, neb lodyha vůbec jen 1-úborná. Zákrovy hned pravidelně víceřadé, hned nepravidelněji chudořadé, krom žláznatých chlupů jen kratšími a spořejšími vláskovitě ukončenými chlupy posázené. Nažky černohnědé neb zprvu červeno- a posléz černohnědé. Kraj koruny slabě brvitý neb téměř lysý. 39.

Úbory sotva prostředně velké, na stopkách tenkých, často obloukovitých v konečném, často více rozvětveném, 3—9-úborném vrcholíku. Zákrovy nepravidelně chudořadé, buď jen se žláznatými neb též s bezžláznými štětinovitými, na konci bělavými chlupy. Nažky světle červenohnědé neb kaštanově hnědé. Kraj koruny více méně brvkatý. 40.

38. ♂ **H. sudeticum** (Stbg. p.) Fr. Listy trávozelené, řídce a dlouze huňaté, přízemní nehojné vejčito-podlouhlé, řapíkaté, povrchně zubaté, lodyžní (4—6) podlouhlé, nejdolejší ku zpodu zúžené, ostatní zaokrouhleným zúženým zpodkem přisedlé a slabě objímavé. Zákrovy dlouze a hustě huňaté, se sporými žláznatými chloupky. ♃. $^1/_2$—1'. (H. pedunculare Tausch. J. sudetský.) 7, 8. Trávnaté stráně Krkonošů.

♂ **H. bohemicum** Fr. Listy trávozelené, na kraji řapíku volně huňaté, nejdolejší vejčito-podlouhlé, řapíkaté, prostřední vejčito-kopinaté, v prostředku nejširší, nad zpodem trochu houslovitě obak vykrojené, poloobjímavé, často trochu řeřabaté. Úbory prostřední, s hojnými žláznatými chlupy, tenkou plstí a nemnohou kratší huninou. ♃. 8"—1$^1/_2$'. (H. sudeticum Stbg. p. J. český.) 7, 8. Trávnaté stráně Krkonošů.

39. Lod. 4—8-listá; listy lodyžní většinou (4—7) objímavé, oddáleně zoubkaté; nejdolejší přízemní listy obyčejně již uschlé. 44.

Lod. 1—3-listá, zřídka 4-listá; list lodyžní jen 1 neb 2 nejhořejší objímavé; přízemní lístky (3—6) v čas květu namnoze ještě čerstvé.

H. nigritum Uechtr. Listy nejdolejší podlouhlo-vejčité, řapíkaté, povrchně, však na zpodu chobotnatě zubaté; jediný neb nejhořejší list lodyžní (neb 2) vejčitý, špičatý, pod prostředkem nejširší a širokým poloobjímavým zpodem přisedlý. ♃. $^1/_2$—1'. (J. načernalý.) 7, 8. Na trávnatých stráních vysokých Krkonošů, Kladského Sněžníka a Morav. Jeseníka.

40. Zákrovy posázené žláznatými chlupy i bezžláznými delšími, dole černými, pak v jemný bledý a snadno se ulamující vláskovitý konec vycházejícími štětinami. 41.

Zákrovy pouze chlupy žláznatými, kratšími i delšími posázené. 42.

41. ⸗ **H. corconticum** K. Knaf. Lod. 4—5-listá, doleji jak řapíky dolních listů huňatá, hořeji roztroušeně chlupatá, ve květenství jak stopky hojnějšími, z části delšími žláznatými chlupy posázená. Listy přízemní nemnohé, v čas květení někdy zachovalé, někdy již uschlé, podlouhlé neb podlouhlo-vejčité, lodyžní podlouhlé neb vejčité, vykrajovaně neb na zpodu chobotnatě zubaté, silně, nejhořejší zpola objímavé a dolejší nad zpodem houslovitě stažené. ♃. 1—$1^1/_2$'. (H. juranum Autt. Sudet. J. krkonošský.) 7, 8. Trávnaté stráně vysokých Krkonošů.

⸗ **H. asperulum** Freyn. Lod. často až 6—7-listá, doleji jak řapíky doleních listů mírně huňatá, hořeji velmi roztroušeně chlupatá, ve květenství jak stopky a zákrovy se spořejšími krátkými chlupy žláznatými. Listy přízemní v čas květní namnoze již uschlé, lodyžní prodlouženě podlouhlo-kopinaté, slaběji objímavé, namnoze jen zoubkaté. Úbory menší, ostatně jak předch. (H. juranum β. elongatum Čel. Prodr. J. draslavý.) 7, 8. Jak před. na Krkonoších (na samém Krkonoši).

42. ⸗ **H. albinum** Fr. Lod. namnoze 3- (i 2-)listá, k dolejšku dosti tlustá. Listy mdle zelené, přízemní a dolení lodyžní s širším křídlatým řapíkem, vejčité neb vejčito-podlouhlé, na zpodu zaokrouhlené a pak v řapík chobotem skrojené, lodyžní pod prostředkem nejširší, prostřední v poloobjímavý zpodek skrojené. ♃. 1—$1^1/_2$'. (J. vrchlabský.) 7, 8. Stráně vysokých Krkonošů.

⸗ **H. pseudalbinum** Uechtr. Lod. 4—6-listá, tenčí. Listy jasněji, čistěji zelené, přízemní a nejdolejší lodyžní vejčito-podlouhlé neb eliptičné, v řapík úžeji křídlatý poznenáhleji zúžené, lodyžní v prostředku nejširší, druhý dlouze skoro řapíkovitě zúžený, hoření kratčeji zúžené, slaběji příobjímavé. Ost. jak předch. ♃. $^5/_4$—$1^1/_2$'. (J. lichovrchlabský.) 7, 8. Jak před., jen na Kiesberku a Kozich hřbetech.

43. Zákrovy černozelené, tak jako stopky úborů více méně hojnými odstálými a pouhému oku nápadnými černými chlupy žlázonosnými posázené. Listy prostřední a hoření srdčitým, zaokrouhleným neb uťatým zpodem více méně objímavé. (Druhy Sudetské.) 44.

Zákrovy načernalé až bledozelené, jak stopky úborů zcela bezžlázné, neb velmi sporými a malinkými, teprve pod zvětšujícím sklem poznatelnými, namnoze bledými chloupky žláznatými porůznu opatřené. Kraj koruny vždy lysý. Listy prostřední a hoření zaokrouhleným neb slabě úškatým zpodem více méně objímavé, přisedlé. 47.

Zákrovy jak v odstavci předcházejícím. Listy prostřední a hoření zúženým neb skrojeným zpodem přisedlé neb kratičce řapíkaté, neobjímavé. 51.

44. Lod. vysoká ($1^1/_2$—3'), hojně listnatá (9—vícelistá), s vrcholíkem často víceúborným neb latou. Listy zpodem hlouběji neb mělčeji srdčitým objímavé. Nažky bledohnědé. 45.

Lod. nižší ($^1/_2$—$^3/_4$'), štíhlá, chudolistá (4—8-listá), s vrcholíkem namnoze jen 3-úborným, se stopkami vzpřímenými, neb toliko 1-úborná. Listy prostřední a hoření zpodem okrouhlým neb uťatým poloobjímavé, dosti oddálené. Nažky červenohnědé, posléz černohnědé.

⸗ **H. riphaeum** Uechtr. Listy světle zelené, měkce chlupaté, vezpod nezřetelně síťnato-žilné, podlouhlo- neb vejčito-kopinaté. Úbory pro-

střední; lístky zákrovní vnitřní nahoře skoro lysé, dole spoře štětinkaté a jak stopky nehojně žláznato-chlupaté; stopky vedle žlázonosných též s četnějšími štětinovitými, dole černými chlupy. Kraj koruny velmi spoře brvkatý, často skrácený a jako zakrnělý. ♃. $^3/_4$—$^5/_4$'. (J. chudolistý.) 7, 8. Stráně na vyšších Krkonoších.

45. Kraj koruny lysý. Lod. namnoze dutá. 46.

Kraj koruny brvitý. Lod. namnoze celistvá.

H. prenanthoides Vill. Lod. na konci chocholičnato-latnatá. Listy povrchně zoubkaté, vezpod nasivělé s vyniklou sítí žilnou, nejdolejší řapíkaté, podlouhlo-kopinaté, následující nad ouškatým zpodem houslovitě zúžené, prostřední a hoření podlouhlé neb vejčito-podlouhlé. Úbory prostředně veliké, na stopkách hustě žláznato-černochlupatých; lístky zákrovní smutně zelené, též hojně žláznaté a doleji více méně šedoplsťnaté. Koruny světle žluté. ♃. $^1/_2$—3'. (J. věsenkovitý.) 7, 8. Stráně, křoviště Krkonošů, Kladského Sněžníka i Mor. Jeseníka.

46. ⚹ **H. Fiekii** Uechtr. Lod. hustě listnatá, lysá neb trochu draslavá. Listy brvité, jinak skoro lysé, na líci jasně, vezpod bledě zelené, ze srdčitého zpodu podlouhlé a hoření vejčité, zakončité, mělce zoubkaté. Úbory trochu větší než u předch., nemnohé (3—6), často v směstnaném chocholíku; stopky spořeji žláznaté; zákrovy na zpodu příkrouhlé, jich lístky širší a vnitřní skoro lysé s širokým bledým krajem. Jinak před. podobný. ♃. $1^1/_2$—2'. (J. Fiekův.) Na Krkonoších pořídku.

H. striatum Tausch. Lod. silná, žebrovaná, až nahoru odstále srstnatá. Listy dosti tuhé, s vyniklejší sítí žilek, roztroušeně neb i hustěji srstnaté, na líci sytě, vezpod namodrale bledozelené, podlouhlo-, hoření vejčito-kopinaté, dost hrubě zubaté. Úbory 3—10 ve vrcholíku, na stopkách silných, šedoplsťnatých, štětinatých i žláznato-chlupatých; zákrovy dosti velké, na zpodu baňaté; jich lístky širší, vnitřní bledokrajné, vnější žláznaté. ♃. $1^1/_2$—2'. (H. Tauschianum b) pachycephalum Uechtr. J. pruhovaný,) 8, 9. Na Kladském Sněžníku a hojněji na Mor. Jeseníku.

47. Zákrovy tmavozelené až načernalé. Nažky tmavo- až černohnědé. 48.

Zákrovy světle trávozelené, vnitřní lístky jich bledé. 49.

48. **H. inuloides** Tausch. Lod. na zpodu srstnatá, hořeji lysá, na konci často jen 3-úborná, neb větvemi hořeními listnatými chocholičnato-latnatá. Listy roztroušeně srstnaté až přílysé, podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, hoření též kopinaté, poloobjímavě přisedlé, dolení ku zpodu zúžené též ještě trochu objímavé. Stopky úborů jemně a spoře pýřité; lístky načernalého zákrovu kopinaté, vnější spoře chloupkaté, s nemnoha nepatrnými chloupečky žláznatými. ♃. 1—$1^1/_2$'. (H. crocatum Fr. J. omanovitý.) 8, 9. Trávnaté stráně Krkonošů, Kladského Sněžníka a Mor. Jeseníka.

***H. silvestre** Tausch. Lod. nahoře chocholičnatá neb latnatá, doleji a někdy i výše huňato-srstnatá. Listy namnoze tuhé, vejčité až vejčito-kopinaté, hrubě až stříhaně zubaté, hoření někdy zvláště zmenšené pod zaokrouhleným, trochu objímavým zpodkem v kratičký řapíček skrojené, dolejší podlouhlé. Stopky úborů nahoře plsťnaté. Lístky zákrovu až na stopku stlustlou sestupující, široké, namnoze tmavozelené,

lysé neb na střední čáře spoře štětinkaté, zřídka kvězdovitě plsťnaté (β. pectinatum Knaf, jsou-li listy též hřebenitě stříhané), vnější krátké, 3-hranné kopinaté, tupé, volně přitisklé. ♃. $1^1/_2$—4'. (H. sabaudum Autt. H. boreale Fr. J. lesní.) 9—10. Lesy, křoviště, keřnaté stráně. *Vh.*; β) pod Krušnými horami a u Křivoklátu.

49. Zákrovní lístky skoro lysé, jen s velmi sporými chloupky, všecky tupé. Listy hoření v kratičký široký řapíček skrojené, trochu objímavé, dolení v řapík zúžené, někdy jen nad zpodem lodyhy nemnohé rozetkovitě sblížené. 50.

Zákrovní lístky dlouze srstnaté, s četnými nepatrnými chloupky žlázнatými, vnitřní do špičky znenáhla zúžené, nejvnitřnější bledé. Listy lodyžní všecky přisedlé a objímavé, jen nejdolejší na samém zpodu lodyhy rozetkovitě směstnané.

⁂ **H. barbicaule** Čel. Lod. až nahoru i se stopkami dlouze odstále řídce huňatá. Listy světle a trochu nasivěle zelené, vezpod zvláště na nervu a na krajích dlouze srstnaté a brvité, přízemní podlouhle eliptičné, do řapíka široce křídlatého skrojené, lodyžní (6—9) objímavé malé, vejčito-kopinaté, útle zoubkaté až celokrajné. Úbory 2—5 v chocholíku, z úžlabí hořeních listů. Nažky červenohnědé. ♃. 1—$1^1/_2$'. (J. vousatolodyžný.) 8, 9. Trávnatý lesní kraj v parku Vlašimském spoře.

50. **H. barbatum** Tausch. Lod. na konci hroznatá neb častěji chocholičnatá, s větvemi z úžlabí nejhořejších listů 1-úbornými, řídčeji 2—3-úbornými, huňato-srstnatá, nejhořeji jak stopky úborní jen roztroušeně srstnatá, řídčeji neb hustěji plsťnatá a bledými nepatrnými chloupečky žlázonosnými opatřená. Listy dosti tenké, temněji zelené, zoubkaté, brvité a zvlášť na zpodním nervu a řapíkách doleních listů více méně huňato-srstnaté, dolení podlouhlé, hoření poloobjímavé vejčito-kopinaté. Nažky bledohnědé. ♃. 1—2'. (J. vousatý.) 8, 9. Lesy, křoviště. *Č.* Potštýn, Rabný u Trmice, Trnovany, Geiersberg na Rudohoří, Dolní Ročov Košťál. ***M.***

Pozn. Listy řapíkaté větší jsou častěji u prostřed neb nad zpodem lodyhy rozetkovitě nahloučené a nad nimi ostatní příobjímavé listy náhle mnohem menší (toť H. tenuifolium Host).

△ **H. racemosum** W. K. Lod. nahoře hroznatá neb častěji s delšími víceúbornými větévkami úžlabními, roztroušeně srstnatá neb doleji více huňatá; chloupky žlázonosné na stopkách sotva patrné. Listy přituhé, jasněji sytě zelené, hruběji zubaté, chlupy tuhými, na zpodu bulvatými na kraji a na líci posázené, dolení podlouhlé, hoření vejčité a vejčito-kopinaté, někdy dosti velké, někdy náhle velmi malé, listenovité. Nažky tmavohnědé. ♃. $1^1/_2$—3'. (H. styriacum Kerner. J. hroznatý.) 8—10. Lesy, křoviště, stráně. ***M.*** jižní: podle Dyje.

51. ***H. umbellatum** L. Lod. nahoře se stopkami úborů často skoro okolíkovitě sblíženými. Listy podlouhlé, kopinaté neb čárkovité, celokrajné až zubaté, zpodem zúženým neb kratičkým řapíkem přisedlé. Lístky zákrovní kalné zelené, za sucha černavé, skoro lysé, pravidelně mnohořadé, vnitřní široké, přitupělé, vnější užší, špičatější, koncem nazpět ohnuté. ♃. 1—3'. (J. okolič natý.) 7—9. Suché louky, kopce, lesy, křoviště. *Vh.*

***H. laevigatum** Willd. Lod. s konečným chocholíkem. Listy kratičce, nejdolejší zřetelněji řapíkaté, podlouhlo-kopinaté, po každé straně s nemnohými (často 3) oddálenými většími zuby, nad nimi dlouze zašpičatěné, hoření poznenáhlu menší, zúženým zpodem přisedlé. Lístky zákrovu chudořadé, vnitřní zúžené, dosti špičaté, skoro 1-řadé, dole obdané kratšími, nepravidelně řaděnými, vůbec přitisklými neb málo odstálými vnějšími lístky. Kor. zlatožluté. ♃. 1—3'. (J. hladký.) 7, 8. Světlé lesy, křoviště, stráně. a) *Vh.*, b) řídčejší, c) nejvíce v horách pásma Sudetského.

a) *tridentatum* (Fr. sp.). Lod. méně tuhá, listy oddálenější, měkčejší, s žilami málo vynikajícími. Lístky zákrovní úzce čárkovité, zelené, vnitřní po kraji bledé.

b) *rigidum* (Hartmann sp.). Lodyha tuhá, tvrdá, listy sblíženější, tužší, vynikleji žebrnaté. Úbory větší.

c) *gothicum* (Fr. sp.). Lod. málo tuhá. Listy hladké, lesklé, prostřední a hoření na zpodu více zaokrouhlené. Lístky zákrovní širší, načernale zelené. Odr. β. phyllopodum Uechtr., s lodyhou chudolistou, často se 2—4 přízemními listy.

Míšenci.

H. auricula-pilosella (H. Schultesii F. Schultz, H. auriculaeforme Fr.) ***Č. M. S.***
H. pratense-pilosella (H. polychaetum Čel.) ***Č. S.***
H. aurantiacum-pilosella (H. versicolor Fr.) ***Č.*** Krkonoše. ***S.***
H. praealtum-pilosella (H. brachiatum Tausch). ***Č. M. S.***
H. praealtum-flagellare. ***Č.*** u Litomyšle.
H. setigerum-pilosella. ***Č.*** Postoloprty.
H. collinum-pilosella (H. bifurcum Autt. p. p.). ***Č.***
H. echioides-pilosella (H. flagelliflorum Čel.). ***Č. M.***
H. cymosum-pilosella. ***Č. M.***
H. floribundum-pilosella. ***Č.*** Krkonoše. ***S.***
H. flagellare-pilosella. ***Č. M.***
H. aurantiacum-auricula. ***Č.*** Krkonoše.
H. cymosum-auricula. ***Mj.***
H. cymosum-echioides. ***Mj.***
H. collinum-setigerum. ***Č.*** Most.
H. echioides-praealtum. ***Mj.***
H. villosum-prenanthoides. ***M. S.*** Jeseník.
H. bohemicum-prenanthoides. ***Č.*** Krkonoše.

220. Mulgedium Cass. Mléčivec.

M. alpinum Less. Lod. jednoduchá, nahoře žláznato-chlupatá, s latou hroznovitou, směstnanou. Listy vezpod nasivělé, kracovitě lýrovité, vykrajovaně zubaté, s řapíkem široce křídlatým, dole ouškatým, s konečným úkrojkem 3-hranně střelovitým; nejhořejší celé, kopinaté, objímavé. Kor. fijalově modré. ♃. 2—5'. (Sonchus alpinus L. M. modrý.) 7, 8. Vlhké horní lesy, horní luka. ***Č.*** Sudety, Rudohoří, Šumava, Strašické lesy. ***MS.*** Jeseník, Beskydy.

221. Sonchus L. p. Mléč.

1. Bylina mnoholetá, s lodyhou namnoze jednoduchou, s úbory většími. Nažky méně smačknuté, obak vypouklé neb 4-hranné. 2.

   Bylina 1-letá, s lodyhou nejčastěji větevnatou, s úbory menšími, dole baňatými. Nažky sploštělé, po každé straně s 3 (řídčeji 5) tenounkými žebry. 3.

2. **S. paluster** L. Listy lesklé, vezpod nasivělé, kracovito-lýrovité, s úkrojkem konečným velikým střelovitým; nejhořejší celé, kopinaté, lodyžní vůbec střelovité, oušky špičatými neb zašpičatěnými odstálými objímavé. Nažky bledožluté, smačknutě 4-hranné, na plochách všech s 2 jemnými, slabě svraskalými žebry. Kor. bledožluté. ♃. 3—7′. (M. b a h e n n í.) 7—9. Mokřady, příkopy. Pro *Č.* i ***M.*** pochybný.

   ***S. arvensis** L. Listy lesklé, trávozelené, chobotnaté až kracovité, s úkrojky 3-hrannými neb 3-hranně kopinatými, řídčeji celé, lodyžní srdčité, oušky okrouhlými přitisklými objímavé. Nažky tmavohnědé, přísmačknuté, na obou stranách s 5 tlustšími, stejnými, uzlatě svraskalými žebry. Kor. zlatožluté. Zákrovy a jich stopky z pravidla se žlutými žlázovými chlupy, zřídka (β. l a e v i p e s Koch, S. uliginosus M. B.) lysé. ♃. 1—5′. (M. p o l n í.) 7—9. Role, meze, příkopy, vlhká luka. *Vo.*

3. ***S. laevis** All. Listy mékké, hoření oušky rovně namířenými, odstálými, namnoze zašpičatěnými objímavé, celé neb lýrovitě protisečné a zubaté, se zuby ze širšího dolejška skoro ostnitě přišpičatěnými. Nažky mezi pilovito-svraskalými žebry zřetelně napříč svraskalé. ⊙ $^1/_2$—3′. (S. oleraceus Autt. M. h l a d k ý.) 6—9. Role, záhony, rumiště, křoviště. *Vo.*

   ***S. asper** All. Listy tuhé, tmavěji zelené, hořejší oušky nazpátky k lodyze přitisklými, nejvíce zaokrouhlenými, zubatými srdčitě objímavé, nedělené, řídčeji kracovité, pichlavé zubaté, zubů z užšího dolejška dlouze ostnitě zakončitých. Nažky mezi žebry velmi jemně pilkovitými skoro hladké. ⊙ $^1/_2$—2′. (M. o s t r ý.) 6—9. Jak předešlý. *Vh.*

222. Prenanthes L. p. V ě š e n k a.

***P. purpurea** L. Lod. nahoře latnatě větevnatá, dole s pošvami bezčepelnými. Listy lysé, vezpod nasivělé, zubaté, dolení lýrovitě protisečné s úkrojkem konečným 3-hranně vejčitým, s řapíkem křídlatým, hoření srdčitým zpodem objímavé, podlouhlo-kopinaté. Úbory četné, malé, nící. Kor. fijalově nachové. ♃. 2—5′. (V. n a c h o v á.) 7, 8. Stinné vlhké horní lesy. *Vr.*

223. Lactuca L. L o c i k a. Lattich.

1. Květy žluté. 2.
   Květy fijalově modré.

   ✗ ***L. perennis** L. Lod. zelená, dutá, na konci volně vrcholičnatá. Listy měkké, sivé, hluboce chobotnato-protisečné, lodyžní okrouhlými oušky objímavé. Úbory mnohokvěté. Nažky černavé, mnohem kratší než zobánek bílý, niťovitý. ♃. 1—$1^1/_2$′. (L. m o d r á.) 5, 6. Skály, stráně. *Č. P. Lz. Rt.*

2. Lodyha zelená, bylinná, dutá. Listy měkké. Květy světle žloutkové. Nažky 2—3-krát delší než zoban. 3.

Lodyha pevná, jako kosť bělavá. Listy tuhé, na kýlu vezpod často ostnité. Květy bledožluté. Nažky zdělí niťovitého svého zobánku neb kratší. 4.

3. ***L. quercina** L. Kořen hlavní mrkvovitý. Listy vejčito-podlouhlé, hoření kopinaté, lodyžní chobotnato-protisečné (jen na postranních výstřelcích celé), jemně a ostře zoubkaté, zpodem hluboce střelovitým přisedlé, jen nejdolejší řapíkaté. Lata podlouhlá, hroznovitá, z dost hustých vrcholíčků složená. Zákrov střechovitý, žláznatý. Květů v úboru 10 a více. ☉ 2—4'. (L. dubolistá.) 7, 8. Keřnaté stráně, světlé háje, pořídku. *Č. P. Lsz. Rt. M.* jižnější. b) *Mj.*

b) *sagittata* (W. Kit. sp.). Listy všecky nedělené, vejčito-kopinaté, hoření kopinaté, ostře zoubkaté.

***L. muralis** Gärtn. Oddenek krátký, ukousnutý, bez hlavního kořene. Listy lýrovité protisečné, s ušty širokými, úhlatě chobotnato-zubatými, konečným velmi velkým srdčito-střelovitým, s řapíkem křídlatým, střelovitě objímavým, nejhořejší kopinaté, střelovitým zpodem přisedlé. Lata volná, odstále větvitá. Zákrov 1-řadý s velmi krátkou druhou řadou vnější. Květů v úboru 5. ♃. $1^1/_2$—3'. (Prenanthes muralis L. L. zední.) 7, 8. Stinné lesy, houště, skaliska. *Vh.*

4. Květů v úboru 10—16, ve 2—3 kruzích. Listy, vyjma nejdolejší, střelovitým zpodem objímavé, nesbíhavé. Zoban tmavé nažky bílý. 5.

Květů v úboru 5. Listy, vyjma nejdolejší, 2 čárkovitými úzkými pruhy sbíhavé. Zoban jak nažka sama černohnědý.

***L. viminea** Presl. Lod. nahoře prutovitě větevnatá, silně mléčnatá. Listy bez ostnů, chobotnato-protisečné, s úkrojky kopinatými, řapíkaté, nejhořejší přisedlé, některé celé, listenovité, v paždí jich 1—2 úbory skoro přisedlé. Zákrov střechovitý. ☉ $1^1/_2$—3'. (Prenanthes viminea L. L. prutnatá.) 7, 8. Kamenité suchopary, skály, stráně. *Č. P. Lz. Rt. Šp. (B. Č.) Mj.*

5. Nažky velmi úzce obroubené, hnědé neb šedé, nahoře pod zobánkem štětinkaté. 6.

Nažky široce (křídlovitě) obroubené, černé, lysé.

† **L. virosa** L. Lod. nahoře latnatě větvitá. Listy rovnovážně postavené, podlouhle vejčité, hrotnatě zubaté neb chobotnaté. Zoban zdělí nažky. ☉ 3—5'. (L. jedovatá.) 7, 8. Velmi pořídku ze zahrad zdivočelá.

6. Listy všecky, neb aspoň hoření menší na latě stojící, ostnitě zubaté. 7.

Listy aspoň hořejší, často však z největší části, prodlouženě čárkovité, celokrajné, po kraji toliko drsné.

***L. saligna** L. Lod. obyčejně od dolejška s větvemi vystoupavými, prutovými, aspoň od polou úboronosnými, úzce latnato-hroznovitými. Listy tmavozelené, s bílým středním pruhem, do kolmé polohy stočené, obyčejně jen nejdolejší, zřídka do půl lodyhy kracovitě protisečné, prostřední a hoření odstálými špičatými oušky střelovité, při-

sedlé. ⊙ 1—3′. (K. v r b o l i s t á.) 7, 8. Meze, cesty, kraje vod, pahorky. *Č. P. L. Sn. Rt. Mpj.*

7. ***L. scariola** L. Lod. nahoře jehlancovitě větvitá, větévky před květením nící. Listy kolmo postavené, kracovité, s úkrojky 3-hranně vejčito-kopinatými, nejhořejší neb zřídka všecky nedělené, všecky ostnitozubaté, velikými okrouhlými oušky objímavé, vezpod na kýlu hrubě ostnité. Nažky čárkovito-klínovité. ⊙ 2—5′. (L. p l a n á.) 7, 8. Cesty, rumiště, stráně. *Vr.*

† **L. sativa** L. Lod. nahoře latnatě větvitá, větví přímých, nahoře menšími listy hustě porostlých, na konci do stejné výšky chocholičnatých. Listy dosti rovnovážné, vejčité, nedělené, hluboce srdčito-střelovité; malé lístky na latě ostnitě zubaté. Nažky opakvejčito-podlouhlé. ⊙ 2—3′. (L. z a h r a d n í, s a l á t h l á v k o v ý.) 7, 8. Vůbec co zelenina pěstovaná.

224. Chondrilla L. R a d y k.

***Ch. juncea** L. Lod. v pruty rozvětvená, nahoře latnatě neb skoro hroznovitě větvitá. Listy přízemní rozetkové a nejdolejší lodyžní podlouhle opakvejčité, kracovité, ostatní lodyžní čárkovité až podlouhlokopinaté, brvito-zoubkované. Úborky po 2—3 pospolu, krátce stopkaté. Kv. žloutkové. ♃. 2—4′. (R. p r u t n a t ý.) 7, 8. Suché kopce, zdi, meze, pole. *Vr.*

225. Willemetia Neck. P l e š k a.

⊀ **W. hieracioides** Monnier. Listy přízemní podlouhlo-opakvejčité, ku zpodu klínovité, kracovitě zubaté. Lod. skoro nahá, ponejvíc jen nahoře s několika malými lístky, jak tyto a zákrov černavými žláznatými štětinkami posázená, 1-úborná neb chocholičnatě 2—5-úborná. Kor. žluté. ♃. $^3/_4$—2′. (W. apargioides Less. P. ž l á z n a t á.) 7, 8. Mokrá luka, toliko *Č. Šhk.* (v Šumavě a na její předhoří).

226. Taraxacum Hall. S m e t a n k a. Butterblume.

1. Stvol a listy lysé neb z mládí trochu pavučinato-vlnaté. Nažka čárkovito-opakvejčitá, nahoře měkkoostenná. 2.

Stvol nahoře hustě bělovlnatý; listy, aspoň mladší, vezpod šedohuňaté, na líci drsně mrtnaté. Nažka čárkovito-podlouhlá, k oběma koncům ztenčená, nahoře jemně uzlinkatá.

△ **T. serotinum** Poir. Listy podlouhle opak vejčité, první celé, pozdější kracovito-protisečné, špičato-zubaté. Úbor dosti veliký, zákrovní lístky čárkovité, vnější odstálé neb ohnuté. Chmýr špinavě bílý. ♃. 3″ až 1′. (S. p o z d n í.) 7—10. Pastvy, travnaté kopce. ***M.*** jižní.

2. Úbor válcovitý neb válcovitě vejčitý. Zobánek bílý, niťovitý mnohem delší než nažka. 3.

Úbor břichatě vejčitý. Zobánek zdélí bledé nažky neb kratší.

⊀ **T. alpestre** DC. Zcela lysá. Listy (všecky přízemní) kracovitě peřenosečné, s úkrojky oddáleně slabě zubatými, konečným velkým, podlouhlo-vejčitým, hrálovitým, pobočními krátkými. Vnější lístky zákrovu vejčité, odstálé. Stvol (všech druhů) 1-úborný. Kor. (všech druhů) žluté, vnější zevnitř často modrošedě pruhované. ♃. $^1/_2$′. (Leontodon alpestris

Tausch. L. nigricans Kit. S. horská.) 5, 6. *Č.* Na vrcholku Sněžky a na skalách Kotle v Krkonoších.

3. Vnější lístky zákrovu k němu přitisklé neb přímo odstálé. Nažky bledé, s ostenci málo četnými. 4.

Vnější lístky zákrovu dolů sehnuté neb rovnovážně odstálé. Nažky s ostenci četnými, špičatými.

***T. officinale** Web. Listy kracovitě protisečné neb stříhaně peřenodílné. ♃. 1″—1′. (Leont. taraxacum L. S. obecná, pampeliška. Pfaffenröhrlein.) 4—6, pak zas na podzim. Louky, trávníky. *Vo.*, b) na sušších pažitech, kopcích, řídčeji.

a) *pratense* Neilr. Vnější lístky zákrovu dolů sehnuté, čárkovité neb kopinaté. Nažky bledě šedohnědé.

b) *glaucescens* Koch (T. laevigatum DC.). Vnější lístky zákrovu rovnovážně odstálé, vejčité neb kopinaté, často pod koncem s hrboulkem (Leont. corniculatus Kit.). Bylina často nasivělá. Nažky častěji červenohnědé.

4. ***T. palustre** DC. Zákrov vejčito-válcovitý, větší, hojnokvětý; vnější jeho lístky vejčité, dosti lysé. Nažka s žebry tupými, ostenci krátkými, tlustšími, z části tupými, v niťovitou část zobánku znenáhla přecházejíc. Listy kopinaté, kracovitě protisečné (T. scorzonera Rchb.) neb úzké, čárkovito-kopinaté, vykrajovaně zoubkaté až skoro celokrajné (Leont. salinus Poll.). ♃. 2—8″. (Leont. lividus W. Kit. S. bahenní.) 4, 5. Mokrá luka. *Č. P. L. S. R. M. S.*

***T. leptocephalum** Rchb. Zákrov malý, úzký, válcovitý, asi 20-květý; vnější jeho lístky úzce kopinaté, na konci pavučinato-vousaté. Nažky s žebry ostrými, s ostenci špičatými; zpodní část zobánku od niťovité jeho části zaškrcením oddělená. Listy podlouhlé neb opakvejčito-kopinaté, kracovitě zubaté. ♃. 1—6″. (S. maloúborná.) 6—8. Vlhká zvlášť slaná luka. *Č. Ps. Lz. Rt. M.* jižní.

227. Hypochoeris L. Prasetník.

1. Chmýr 2-řadý; vnější chlupy jednoduché, vnitřní pérovité. Lodyhy bezlisté, nahoře vidličnaté, 2—víceúborné, zřídka 1-úborné, obyčejně mnohé z jedné rozetky listů. 2.

Chmýr 1-řadý, pérovitý. Lodyha namnoze s 1—3 menšími lístky, jedna z rozetky zpodních listů. Úbory velké. 3.

2. ***H. glabra** L. Kořen vřetenovitý, 1-letý. Listy klínovito-podlouhlé, chobotnatě zubaté neb kracovité. Stopky úborů nahoře slabě ztlustlé. Lístky zákrovu hladké, přitupělé, na konci jako osmáhle hnědé. Květy světle žluté, krajní jen zdélí zákrovu. ⊙ 1/4—1′. (P. lysý.) 7, 8. Písečná role, úklony. *Č. P. L. S. R. Bp. Špb. M. S.*

***H. radicata** L. Oddenek ukousnutý. Listy klínovito-podlouhlé, kracovité neb chobotnato-protisečné neb jen zubaté, srstnaté. Stopky úborů nahoře ztlustlé. Lístky zákrovu na kýlu často hřebenitě štětinaté, na konci stejnobarevné, špičaté. Květy temnožluté, krajní vně modrošeré, delší než zákrov. ♃. 1—2′. (P. kořenatý.) 7, 8. Luka, průhony, meze, cesty, vřesoviště. *Vh.*

3. *H. **maculata** L. Listy přízemní opakvejčité, jak lodyha 2—3-úborná neb 1-úborná štětinato-srstnaté, často špinavočervené skvrnaté. Stopky úborů jen na konci slabě ztlustlé. Zákrov široce vejčitý; lístky jeho vnější na kýlu štětinaté a štětinatě brvité, vnitřní po kraji s hustou plstí z útlých třísní. ♃. 1—3′. (P. b l a m a t ý.) 6, 7. Horní luka, vřesoviště. *Č.* (*Pk. Sp.*) *Ls. R. Šk. M. S.*

H. uniflora Vill. Listy přízemní podlouhle jazykovité, jak lodyha 1-úborná, až po úbor poznenáhlu kyjovitě ztlustlá, jemně srstnaté. Zákrov zvláště velký, široce obrtlíkovitý; jeho lístky dlouhými, měkkými třísněmi pokryté, jako mechaté. ♃. $^3/_4$—$1^1/_2$′. (H. helvetica Wulf. P. j e d n o ú b o r n ý.) 7, 8. Horní luka, stráně a hřebeny Krkonošů a Kladského Sněžníka. *M. S.* na Jeseníku.

228. Thrincia Roth.

△ **T. hirta** Roth. Listy přízemní v rozetce, čárkovito-podlouhlé, ku spodu zúžené, chobotnato-zubaté, větvitými chloupky drsné. Stvol bezlistý, s úborem před květením nícím. Lístky zákrovu černě obroubené. Koruny zlatožluté, krajní vně modrošedě pruhaté. ♃. 1—9″. (P a m p e l i š k a m r t n a t á.) 7—10. Luka, průhony. *M.* pouze u Náměšti.

229. Leontodon L. P a m p e l i š k a. Löwenzahn.

1. Lod. bezlistá, skoro vždy 1-úborná, pod úborem před květením nícím ztlustlá, nahá neb jen s 1—2-šídlovitými listenci. Jamky lůžka úborového na krajích třísnitě brvité. Čnělka žlutá. 2.

Lod. bezlistá, nad prostředkem namnoze chocholičnatě větvitá. Stopky nahoře ztlustlé, pod úborem vždy přímým četnými listenci posázené. Jamky lůžka na krajích nebrvité. Čnělka (suchá) špinavě zelená.

*L. **autumnalis** L. Všecky chlupy chmýru pérovité. Lístky zákrovu jak stopky lysé neb pýřité, nanejvýš na střední čáře spoře štětinaté, řídčeji (β. t r i c h o c e p h a l u s Neilr.) jak hoření díl stopek hojnými, měkkými, ryšavými neb černými štětinami huňaté. ♃. $^1/_2$—2′. (P. p o d z i m n í.) 7—10. Louky, pastvy, meze. Vo., β. pořídku.

2. *L. **hastilis** Koch. Oddenek ukousnutý. Listy vykrajovaně až chobotnatě zubaté neb kracovitě protisečné, jak lodyha lysé neb mrtnaté. Vnější chlupy chmýru krátké, drsné, vnitřní pérovité. Koruny žluté. ♃. 1″—1′. (P. k o p i n a t á.) 6—9. a) Na lukách vlhčejších, b) na lukách sušších, kopcích, mezích, polích. *Vh.*

a) *glabratus* (L. hastilis L.). Listy a lodyha skoro neb zcela lysé. Zákrov lysý neb roztroušeně chlupatý a pýřitý.

b) *hispidus* (L. sp.). Listy a lod. mrtnaté. Zákrov delšími štětinami a doleji kratšími větvitými chloupky našedivělý.

△ **L. incanus** Schrank. Oddenek s kořenem vřetenovitým. Listy celokrajné neb oddáleně zoubkaté, jak stvol kratičkými 3—4-ramennými chlupy šedoplsnaté. Všecky chlupy chmýru pérovité. Kv. zlatožluté. ♃. $^1/_2$—1′. (Hieracium incanum L. P. š e d i v á.) 5, 6. Vápenné skály. *M.* jižní: pouze u Mikulova.

230. Picris L. p. Hořčík.

***P. hieracioides** L. Lod. ztuha přímé, listnatá, nahoře chocholičnato-latnatá, chlupy namnoze háčkovitými tak jako listy draslavě srstnatá. Listy podlouhlo-kopinaté, ostnitě brvité, dolení chobotnato-zubaté, prostřední poloobjímavé. Lístky zákrovu tmavozelené, na celém povrchu neb jen ve střední čáře štětinaté. Kv. zlatožluté. Odr. β. paleacea (Vest sp.), listy světle zelené, jemně srstnato-mrtnaté, všecky jen vykrajovaně zoubkaté; zákrovy načernale zelené. ☉ a ♃. 1—3′. (H. jestřábníkový.) 7, 8. Škrobotiny, kopce, křoviště, cesty. *Č. P. L. S. R. M. S.* β) u Chuděnic.

231. Helminthia Juss. Draslavec.

† **H. echioides** Gärtn. Listy jak lodyha draslavě srstnaté, podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, chobotnato-zubaté, hoření celokrajné, srdčitým zpodkem objímavé. Lístky zákrovu vnější velké, srdčito-vejčité, kolcem zakončené, vnitřní čárkovito-kopinaté. Kv. zlatožluté. ☉ 1—2′. (D. haděncový.) 7—9. Na polích, semenem zřídka zavlečený.

232. Tragopogon L. Kozí brada.

1. Stopky úborové neztlustlé neb málo ztlustlé. Zoban nažky na konci slabě ztlustlý, užší než kotouček chmýr nesoucí. 2.

Stopky úborové poznenáhlu po úbor kyjovitě ztlustlé, duté. Zoban nažky na konci kyjovitě ztlustlý, zšíří kotoučku chmýrového. 3.

2. ***T. pratensis** L. Listy z břichatého, poloobjímavého zpodu dlouze zakončité, čárkovité, často vlnité. Koruny světleji žluté, zdélí zákrovu neb o něco až i o polovic kratší. Rourka prašníků dole zlatožlutá, nahoře celá tmavohnědá. Nažky zrnité neb skoro hladké. ☉ 1—2′. (K. luční.) 5—7. Luka, trávníky. *Vh.*

***T. orientalis** L. Koruny zlatožluté, namnoze delší než zákrov. Rourka prašníků zlatožlutá, s 5 tmavohnědými pruhy podélnými. Nažky krátkými měkkoostenci porostlé. Úbory větší; jinak jak předešlá sotva dosti rozdílná. ☉ 1—2′. (K. východní.) 5—7. Jak předešlá. *Č. P. L. Sn. Rt. M. S.*

3. ***T. major** Jacq. Koruny bledožluté, mnohem kratší zákrovu; povrch květoucího úboru uprostřed prohlubený. Nažky bledé, ostrohranné, měkkoostenné, poznenáhlu v zoban zúžené. ☉ 1—2′, zřídka as 4″. (K. větší.) 6, 7. Suché trávnaté kopce, stráně, cesty. *Č. P. Lz. Sn. Rt. Šk. Mpj.*

† **T. porrifolius** L. Koruny fijalové, zdélí zákrovu neb málo kratší; povrch květoucího úboru plochý. Nažky nahnědlé, uzlinaté, široké, náhle v zoban přišpičatěné. ☉ 2—4′. (K. fijalová.) 6, 7. Na trávnících ze semen cizích zřídka zdivočelá.

233. Scorzonera L. Hadí mord. Schwarzwurz.

1. Stopka nažky nikoli tlustší než sama nažka, krátká, málo nápadná. Listy nedělené. 2.

Stopka plodní tlustší než nažka. Listy ponejvíce peřenosečné, úkrojků čárkovitých neb čárkovito-kopinatých. 5.

2. Oddenek pošvami starších netřepenících se listů šupinatý. Koruny žluté. Chmýr špinavě bílý. 3.

Oddenek tenkými vlákny roztřepených pošev listních čuprynatý. Koruny žluté, 2-krát delší než zákrov. Chmýr čistě bílý.

△ **S. austriaca** Willd. Lod. bezlistá neb 1—3-listá, 1-úborná, pořídku 2-úborná. Listy přízemní čárkovité až eliptičné, celokrajné. Lístky zákrovu zakončité, vnější vejčité. ♃. 3—10″. (H. rakouský.) 4, 5. Výslunné kopce, skalnaté stráně. ***M.*** jižní: u Mikulova, Mohelna a j.

Oddenek tenkými vlákny ze zvětralých pošev listních čuprynatý. Koruny růžově lilákové, 2-krát delší než zákrov; jich jazyk 2-krát delší než trubka.

S. purpurea** L. Listy úzce čárkovité, doleji pavučinato-vlnaté. Lístky zákrovní přitupé. ♃. $^3/_4$—$^1/_2$′. (H. nachový.) 5, 6. Trávnaté, porostlé stráně. ***Č. Sv. Prokop, Karlštejn, Dymokury, Bělá, Roudnice. ***Mj.***

3. Koruny sytě žluté, 2-krát delší než zákrov, jazyk jich zdělí neb málo delší trubky. 4.

Koruny bledožluté, zdělí zákrovu, jejich jazyk kratší než trubka.

S. parviflora** Jacq. Lod. 1—3-listá, 1—3-úborná, jak listy lysá. Listy přízemní kopinaté neb čárkovito-kopinaté, celokrajné, v dlouhý řapík zúžené, dolení lodyžní úplně objímavé. Zákrov válcovitý. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (H. malokvětý.) 5—7. Vlhká luka se slanou půdou, pořídku. ***Č. *Lsz.* ***R.*** ***M.*** jižnější.

4. ***S. humilis** L. Lod. ponejvíc jednoduchá, zřídka 2—3-úborná, chudolistá. Listy měkké, přízemní mnohožilné, eliptičné až čárkovito-kopinaté, celokrajné, v řapík zúžené, lodyžní úzké, přisedlé. Zákrov vejčitý, z lístků četných (přes 20), pravidelně řaděných, přitupělých. ♃. 3″—$2^1/_2$′. (H. nízký.) 5—7. Horní a lesní, též bařinné louky. ***Vr.***

S. hispanica** L. Lod. namnoze s dlouhými 1-úbornými větvemi, dole hojně, nahoře oddáleněji listnatá. Listy trochu tuhé, nazpět ohnuté, podlouhle eliptičné až čárkovité, dlouze zakončité, celokrajné neb zubaté, rozšířeným zpodem přisedlé. Zákrov válcovitý, dole břichatý, 10-listečný; vnitřní lístky podlouhlé, špičaté, trochu kožovité, 3 nejvnější mnohem kratší, vejčité. ♃. 1—3′. (H. španělský.) 6—8. Trávnaté chlumy, stráně, na vápně a jílu. ***Č. *(P.) Lsz. Rt.* ***M.*** jižnější.

5. ***S. laciniata** L. Kořen tenký, 2-letý, 1- neb mnoholodyžní. Lod. namnoze větevnatá, nahoře jak větve oblá, útle rýhovaná. Šupiny zákrovu válcovitého kopinaté, bělokrajné, vnější pod koncem často růžkaté. Květy zdělí zákrovu neb málo delší. Květy bledožluté. ☉ $^1/_4$—$1^1/_2$′. (Podospermum laciniatum DC. H. dřípatý.) 5—7. Trávnaté hráze, meze, palouky, cesty, pole. ***Č.*** *P. Lsz. Sj. Rt. (Bp.)* ***Mj.***

S. Jacquiniana** Čel. Kořen tlustý, mnoholetý, s oddenkem větvitým, lodyhy a neplodné výhonky ženoucím. Lod. a větve hranatě rýhované. Květy namnoze 2-krát neb aspoň $1^1/_2$-krát delší než zákrov. Ostatně jak předešlý. $^1/_4$—$1^1/_2$′. (Podospermum Jacquinianum Koch. H. Jacquinův.) 6—8. Jak předešlý. ***Č. *Rt. P.* ***Mpj.***

2. Čeleď. **Corymbiferae.**

Rozbor rodů.

1. Chmýr z chlupů složený (chlupovitý) neb z plévovitých šupin (plévnatý). 2.

   Chmýr žádný neb jen nízkým okrajem neb 2 zuby nepatrnými značený. 23.

2. Prašníky bezocasé. 3.

   Prašníky na dolejšku 2 šídlovitými přívěsky ocasaté. 19.

3. Lůžko úboru plévnaté. Chmýr aspoň v terči ze širších plév. 4.

   Lůžko bezplévné, nahé. Chmýr z chlupů. 6.

4. Chmýr v terči z četných, jednořadých, pérovitě roztřepených plév, v paprsku chlupovitý. Koruny v paprsku ♀, 4—5, okrouhle jazykovité, někdy žádné. Zákrov chudolistý, 1—2-řadý. Plévy častěji 3-klané na lůžku kuželovitém. **Galinsoga 243.**

   Chmýr ze 2—4 osinatých, drsných plév. Květy v paprsku nepohlavné neb žádné. 5.

5. Lístky zákrovní nepravidelně střechovité, vnější listovité, odstálé. Plévy na lůžku trvalé, plody zaobalující. **Helianthus 244.**

   Lístky zákrovní 2-řadé, ve vnější řadě více listovité, ve vnitřní trochu plátkovité. Plévy na lůžku opadavé. **Bidens 245.**

6. Zákrov 1-řadý, válcovitý neb válcovito-zvonkovitý, na zpodu často s několika menšími volnými lístky. 7.

   Zákrov 2—víceřadý, střechovitý. 12.

7. Květy v paprsku ♀ jazykovité, zřídka žádné. 8.

   Květy v paprsku ♀ nitkovité. 11.

8. Květy všecky obojaké, trubkovité, 4—5-klané, nachové. **Adenostyles 263.**

   Květy krajní ♀, jazykovité, tak jako trubkovité 5-zubé květy terče žluté (zřídka žádné). 9

9. Květy krajní jazykovité četné víceřadé. **Tussilago 262.**

   Květy krajní jazykovité jednořadé. 10.

10. Ramena čnělky na konci uťatá a jen tam štětičkou chlupů porostlá. **Senecio 258.**

    Ramena čnělky uťatá s nasazenou krátkou kuželovitou špičkou, od dolejška stejné pyřitá. **Ligularia 259.**

11. Úbory všech rostlin stejné, nejvíce 1 na konci stvolu. Všecky květy plodné, krajní nitkovité nemnohé, 1-řadé. **Homogyne 261.**

    Úbory na dvou rostlinách dvojtvárné (dvojdomě mnohomanželné), v kytkovité latě četné. Květy trubkovité obojaké v terči neplodné, nitkovité ♀ na kraji plodné: na rostlině více samčí málo 1-řadých plodných a mnoho neplodných květů, na rostlině více samičí mnoho plodných, málo (5—1) neplodných uprostřed. **Petasites 260.**

12. Všecky květy obojaké, trubkovité, 5-zubé, nachové. Zákrov 2—4-řadý. **Eupatorium 246.**

Květy v terči obojaké, žluté, v paprsku jazykovité neb žádné. 13.

13. Nažky válcovité, žebrnaté. Jazykovité květy s terčem stejnobarevné (žluté). 14.

Nažky smačknuté, bez žeber. Jazykovité květy jinak než terč barvené neb žádné. 16.

14. Zákrov polokulatý neb skoro plochý, ze 2—3 stejných řad lístků. 15.
Zákrov z více řad nestejných lístků (střechovitý). Chmýr 1-řadý.
Solidago 239.

15. Chmýr všech nažek 1-řadý. Ramena čnělky v kuželovitý, chlupatý přívěsek ztenčená. **Arnica 256.**

Chmýr na vnitřních nažkách víceřadý, na vnějších žádný. Ramena čnělky na konci uťatá a tam štětičkou chlupů porostlá.
Doronicum 257.

16. Květy v paprsku ♀ jazykovité jednořadé, pořídku žádné. 17.

Květy v paprsku ♀ jazykovité četné, 2—víceřadé, úzké, čárkovité. 18.

17. Jamky lůžka úborového zubatým blánovitým okrajem obroubené. Chmýr 2—víceřadý z chlupů stejných. **Aster 234.**

Jamky lůžka úborového s okrajem tupým, celým. Chmýr 2-řadý, vnější řada z kratičkých, nejdoleji srostlých štětinek, vnitřní z delších drsných chlupů. **Callistephus 235.**

18. Květy v paprsku ♀ všecky jazykovité, četné, 2-řadé. Lůžko úboru hrbolaté. Chmýr krajních květů z 1 řady krátkých chlupů, v terči dvojřadý, z vnější řady krátkých a vnitřní řady delších drsných chlupů.
Stenactis 236.

Květy v paprsku ♀ víceřadé, všecky úzce jazykovité neb vnitřní trubkovité. Lůžko úboru jamkaté, jamky hladké. Chmýr 1-řadý.
Erigeron 237.

19. Ramena čnělky květů obojakých v terči polooblá, vně plochá, ku konci pýřitá. Koruny v paprsku ♀ namnoze jazykovité, zřídka zakrnělé neb tenčí trubkovité (Inula conyza). 20.

Ramena čnělky květů obojakých v terči na konci okrouhlá neb uťatá a tam štětičkovitě chlupatá. Koruny v paprsku ♀ tenké, nitkovité. 22.

20. Lůžko plévnaté. Nažky v paprsku bez chmýří, toliko s ostrým okrajem; nažky v terči s chmýřím z krátkých dřípatě zubatých plev se skládajícím. **Buphthalmum 242.**

Lůžko bez plév. Nažky všecky s chmýřím chlupovitým 21.

21. Chmýr stejný, 1-řadý, bez korunky. Květy krajní ♀ jazykovité, zřídka tence trubkovité, 3-zubé, výminkou žádné. **Inula 240.**

Chmýr chlupovitý 1-řadý, obdaný krátkou zubatou neb v šupinky rozdělenou korunkou. Květy krajní jazykovité. **Pulicaria 241.**

22. Zákrov 5-hranný, huňatý, vnější lístky jeho bylinné neb jeu na konci suchomázdřité. Květy krajní ♀ nitkovité v páždí plév, podobných k lístkům zákrovním. Nažky vnitřní s chmýrem snadno opadavým, vnější obyčejně bez chmýří. **Filago 254.**

Zákrov polokulatý neb válcovitý, nehuňatý, lístky jeho namnoze barvené, suchomázdřité, neb vnější na dolejšku bylinné. Květy všecky bez plév, krajní nitkovité. Chmýr stejný, 1-řadý. **Gnaphalium 255.**

23. Zákrov 2-řadý. 24.

Zákrov střechovitý, víceřadý. 26.

24. Zákrovní lístky šupinkovité. Květy v paprsku ♀, jazykovité. Lůžko úborové lysé a hladké. **Bellis 238.**

Zákrovní lístky aspoň vnější lupenovité, odstálé. Květy v paprsku bezpohlavní, jazykovité. Lůžko plévnaté. 25.

25. Lůžko úboru kuželovité neb válcovité. Lístky zákrovu lupenovité, odstálé. Nažka 4-hranná. Listy střídavé. **Rudbeckia 247.**

Lůžko úboru ploché. Listy zákrovu vnější lupenovité, odstálé, vnitřní mnohem větší, přímé, barevné. Nažka smačknutá, podlouhlá, ohnutá. Listy vstřícné. **Calliopsis 246.**

26. Zákrovní lístky nahoře odstálé a lupenovité. Květy v paprsku ♀, jich vnější jazykovité, v terči samčí, jalové. Nažky v paprsku ploché, dvojkřídlé, na konci 2-zubé. **Silphium 248.**

Zákrovní lístky malé, šupinkovité, vnitřní po kraji suchomázdřité. Květy v paprsku ♀, v terči namnoze obojaké. 27.

27. Nažky oblé, žebrnaté neb 3—4-boké. Úbory větší. 28.

Nažky opak vejčité, smačknuté, bezžebré. Úborky malé, četné. 30.

28. Lůžko úborové (aspoň hořeji) plévnaté. Květy krajní ♀ neb bezpohlavní, s podlouhlým jazykem, zřídka žádné. Nažky kolkolem žebrnaté, oblé neb smačknutě 4-boké. **Anthemis 249.**

Lůžko úborové bez plév. 29.

29. Nažky na hřbetní straně na příč svraskalé neb útle pruhované, bezžebré, na břišní straně s 3—5 žebry. Lůžko silně vyklenuté, vejčité neb kuželovité. Květy v paprsku ♀ jazykovité neb žádné. **Matricaria 250.**

Nažky kolem žebrnaté neb hranaté; 2—3 hrany krajních nažek někdy s rohovitým křídlem. Lůžko ploché neb polokulatě vypouklé. **Chrysanthemum 251.**

30. Lůžko plévnaté. Krajní květy ♀ s okrouhlým jazykem. Prašník na konci s podlouhle vejčitým zaokrouhleným přívěskem. **Achillea 252.**

Lůžko bezplévné. Krajní květy ♀ nitkovité neb žádné. Prašník na konci s kopinato-šídlovitým přívěskem. **Artemisia 253.**

234. Aster L. em. Hvězdnice.

1. Květy v paprsku ♀ neb jalové, jazykovité. 2.

Květy všecky trubkovité a obojaké.

***A. linosyris** Bernh. Lod. jednoduchá, hustě listnatá, nahoře s chocholíkem úborů. Listy úzké, čárkovité, šídlovitě zašpičatěné. Nažky hedbávitě chlupaté. Květy zlatožluté. ♃. 1—$1^1/_2$'. (Chrysocoma linosyris L. Zlatovlásek.) 7—9. Výslunné trávnaté neb lesnaté stráně. *Č. P. Lsz. Sn. Rt. Mpj.*

2. Lístky zákrovu docela bylinné neb jen na konci suchomázdřité a zbarvené. Oddenek krátký, neplazivý. 3.
Lístky zákrovu nahoře bylinné, podle úzkého zeleného pruhu středního s krajem bělavým, suchomázdřitým neb chruplavkovitým. Oddenek plazivý, výběžkatý. 6.

3. Krajní jazykovité květy ♀. 4.
Krajní jazykovité květy jalové. Lodyha nahoře chocholičnato-latnatá, mnohoúborná. 5.

4. △ **A. tripolium** L. Bylina úplně lysá. Lod. stejně listnatá, nahoře chocholičnatě víceúborná. Listy přídužné, 1—3-žilné, dolení podlouhlo-kopinaté, v řapík sbíhavé, hoření čárkovito-kopinaté neb čárkovité. Lístky zákrovu podlouhlé, tupé, přitisklé. Paprslek lilákový. ♃. $^1/_2$—2′. (H. bažinná.) 8, 9. Bažinná, zvláště slaná luka. ***M.*** jižní.

*__A. amellus__ L. Byl. mrtnatá. Lod. stejně listnatá, nahoře chocholičnaté víceúborná, pořídku 1-úborná. Listy 3-žilné, nejdolejší za květení uschlé, následující podlouhle eliptičné, řapíkaté. Lístky zákrovu zaokrouhleně tupé. Paprslek světle modrofijalový. ♃. 1—1$^1/_2$′. (H. chlumní.) 8, 9. Výslunné, skalnaté a lesnaté stráně. ***Č. P. Lsz. Sn. Rt. Bk. Mpj.***

A. alpinus L. Byl. mrtnatá až huňatá. Lod. 1-úborná, nahoře skoro bezlistá. Listy nejdolejší v rozetku směstnané, v čas květení čerstvé, kopisťovité. Lístky zákrovu kopinaté, špičaté, brvité. Paprsek světle modrofijalový. ♃. 1—8″. (H. horní.) 5, 6, na vysokém pohoří (Jeseníka) 7, 8. Na skalách čedičových a znělcových hor: ***Č.*** Rálska, Bezděze, hory Kleis, Sedla, Bořenu; ***M. S.*** Velký Kotel na Jeseníku.

5. † **A. canus** W. K. Lod. jak listy přitiskle šedovlnatá. Listy vynikleji 3-žilné, podlouhlé až podlouhlo-kopinaté, hrotnaté, celokrajné, nejdolejší za květení uschlé. Úbory malé; koruny krajní lilákové. ♃. 1—3′. (Galatella cana N. v. Esenb., H. šedivá.) 8, 9. ***M.*** jižní: v bažantnici u Měnína, nejspíše zdivočelá.

† **A. punctatus** W. Kit. Lod. mrtnatě drsná. Listy čárkovito-kopinaté neb čárkovité, 3-žilné, nejhořejší 1-žilné, krátkými papilami mrtnatotečkované, drsné, jinak lysé, nevlnaté. Koruny v paprsku modré. ♃. 1—3′. (Galatella punctata DC., H. tečkovaná.) 8, 9. Z jižní Evropy, na ***M.*** u Wiesenberku zdivočelá.

6. Listy zúženým zpodem přisedlé, toliko nejdolejší řapíkaté. 7.
Listy zpodem objímavým přisedlé. 10.
Listy srdčité, ostře pilovité, drsné, dlouhořapičné, jen nejhořejší přisedlé.

† **A. cordifolius** L. Lod. nahoře hroznito-latnatá. Koruny krajní bílé neb bledolilákové. ♃. 1—2′. (H. srdčitá.) 8. V parku Vlašimském. Listy v řapík křídlatý, na zpodu slabě objímavý zúžené.

† **A. patulus** Lamk. Lod. lysá, nahoře hroznito-latnatá. Listy pilovité, na krajích brvito-drsné, podlouhlo- až vejčito-kopinaté. Nažky lysé. Koruny krajní modrofijalové. ♃. 2′. (H. odstálá.) 9. Nedošín u Litomyšle.

7. Vnější lístky zákrovní o polovic neb o více kratší než celý zákrov. 8.
Vnější lístky zákrovní málo kratší vnitřních.

† **A. salicifolius** Scholler. Lod. nahoře silně hranatá, na stopách listních silně chlupatá, nahoře chocholičnato-latnatá. Listy kopinaté,

k oběma koncům zúžené, celokrajné neb prostřední trochu pilovité. Lístky zákrovní volné. Květy krajní bledolilákové neb bělavé. ♃. 3—5'. (A. salignus Willd. H. vrbolistá.) 8, 9. Vrboví řek a potoků.

8. Lod. latnatě větvitá. Listy kopinaté neb podlouhlo-kopinaté, na větvích hoření vždy menší. 9.
Lod. dosti jednoduchá, prutovitá, s krátkými větévkami: větve 1-úborné neb s 1—3 malolistými 1-úbornými větvičkami. Listy tuhé, prodloužené, úzce kopinaté, obak dlouze zakončité, na větvích více než 3-krát menší.

† **A. frutetorum** Wimm. Lod. nahoře slabě hranatá. Lístky zákrovní volné, koncem často odstálé. Květy krajní dost krátké, bělavé, odkvétající namodralé. ♃. 2—3'. (H. křovišťní.) 8, 9. Ve vrboví u řek a potoků zdivočelá. *Č. Lz. Rt.*

9. † **A. Lamarckianus** Nees. Listy dosti tuhé, podlouhle kopinaté, ostře a drobně pilovité, na větvičkách kopinaté, špičaté. Lístky zákrovní nejvnější volné, často nazpět ohnuté. Květy paprsku bledě lilákové. ♃. 3—4'. (H. Lamarckova.) 9, 10. Jak předešlá, u Prahy, Znojma.

† **A. parviflorus** Nees. Listy měkké, kopinaté, zašpičatěné, oddáleně drobně pilovité, nejhořejší na větvičkách podlouhlé. Lístky zákrovní přitisklé, často koncem odstálé. Úborky ze všech nejmenší; paprslek bělavý. ♃. 2—3'. (H. malokvětá.) 8, 9. Jak předešlé, porůznu.

10. Nažky více méně chlupaté. 11.
Nažky lysé.

† **A. luxurians** Nees. Lod. lysá, latnato-větvitá. Listy zpodem zúženým objímavé, všecky přitisklé, ostře a drobně pilovité. Lístky zákrovu dosti stejně dlouhé, neb jednotlivé nejzevnitřnější kratší. Koruny krajní čárkovité, lilákové. ♃. 2—4'. (H. bujná.) 9. U potoků. *Č.* u Opočna.

11. † **A. novi Belgii** L. Lodyha se stopami listů málo chlupatými, chocholičnato-latnatá. Listy kopinaté neb podlouhlo-kopinaté, dlouze zašpičatěné, dolení drobně pilovité, hoření celokrajné. Lístky zákrovu volné, nejvnější delší než polovice zákrovu, odstálé, bylinné. Květy paprsku světle fijalové. ♃. 2—4'. (H. novobelgická.) 9, 10. Jak před. *Č. P. Rt. Šv. Mj.*

† **A. laevis** L. Lod. lysá, nahoře skoro hroznitě větvitá. Listy kopinaté neb vejčito-kopinaté, špičaté, nad dolejškem často houslovitě skrojené, celokrajné neb spoře pilovité; na větvích velmi malé. Lístky zákrovu hustě střechovité, vnější sotva do $^1/_3$ zákrovu, široce bělokrajné. Květy paprsku modré. ♃. 2—4'. (H. hladká.) 9, 10. Jak před. *Č. Rt. Mj.*

235. Callistephus Cass.

† **C. chinensis** Nees. Lod. s nemnoha přímými větvemi, odstále mrtnatá. Listy dolení řapíkaté, kopisťovité, pilovité, hoření celokrajné. Koruny krajní modré, bílé, nachové neb lilákové. ☉ 1—2'. (Aster chinensis L. Hvězdice čínská.) 7—10. Z Číny, někdy ze zahrad uprchlá.

236. Stenactis Cass.

† **S. annua** Nees. Lod. nahoře chocholičnatě latnatá. Listy měkké, hrubě pilovité, dolejší opak vejčité, hoření podlouhlé až kopinaté. Koruny

krajní uzounké, četné, bílé, lilákově naběhlé. ⊙ neb ♃. 1—2'. (Aster annuus L.) 7—9. Zřídka zdivočelá.

237. Erigeron L. Turán.

*__E. acer__ L. Lod. nahoře hroznitá neb skoro chocholičnatá, s větvemi 1-úbornými neb chocholičnatě 2—4-úbornými. Listy oddálené, čárkovito-kopinaté, dolení podlouhlo-klínovité, jak lodyha a zákrovy srstnaté, zřídka jak tyto lysé, toliko brvité (β. glaber, E. droebachiensis O. Müller). Květy krajní nitkovité, vnější uzounce jazykovité, skoro 2-krát delší zákrovu, bledě pletní neb nachové. Chmýr červenavě bílý. ☉ a ♃. ½—2'. (T. obecný.) 6—9. Suché kopce, vřesoviště, písčiny, trávníky. *Vh.* β. Mehelník u Písku. ***M. S.*** též vzácně.

*__E. canadensis__ L. Lod. nahoře s latou prodlouženou, úbory velmi četnými a malými. Listy husté, čárkovito-kopinaté. Květy krajní všecky uzounce jazykovité, sotva delší než zákrov, špinavě bílé. Chmýr bílý. ⊙ 1—3'. (T. kanadský.) 8—10. Škrobotiny, písčiny, mýtiny, zdi, meze. *Vo.*

Míšenec. E. acer-canadensis. *Č.* u Ročova, Trmic.

238. Bellis L. Sedmikrása.

*__B. perennis__ L. Listy v rozetce, kopisťovité, vroubkované. Stvol namnoze bezlistý, 1-úborný. Květy krajní paprskující, bílé, vně často červené. ♃. 1—3". (Chudobka. Maaslieb, Gänseblume.) 3—11. Trávníky, luka. *Vo.*

239. Solidago L. Zlatobýl.

1. Úbory malé v hroznech dlouhých, daleko odstálých, jednostranných, na konci často ohnutých, v konečnou latu sestavených. 2.

   Úbory v latě přímé, jehlancovité, více méně složité z větví hroznovitých, všestranných, přímo odstálých.

   *__S. virga aurea__ L. Koruny žluté, krajní úzké, čárkovito-podlouhlé, delší zákrovu. Listy v křídlatý řapík sbíhavé, dolení eliptičné neb eliptično-kopinaté, drobně pilovité. Odr. β. alpestris (W. K.), nižší, lysejší, s malou úzkou latou a většími úbory. ♃. 3"—3'. (Z. obecný, celík.) 7—9. Lesy, paseky, horní a lesní stráně. *Vh.*, β. na horách vyšších.

2. † __S. canadensis__ L. Lodyha hustě mrtnatá. Listy kopinaté, ku konci ostře pilovité, vezpod všude roztroušeně mrtnaté. Úborky velmi malé. Koruny jazykové malé, sotva delší terče. ♃. 2—4'. (Z. kanadský.) 8—10. V křovištích, u řek, na pahorcích někdy zdivočelý.

   † __S. serotina__ Ait. Lod. doleji lysá, nahoře útle pýřitá. Listy kopinaté, ostře pilovité, vezpod jen na žilách slabě mrtnaté. Úborky větší. Koruny jazykové značně delší terče. ♃. 2—4'. (Z. pozdní.) 8—10. Jak předešlý, a jak tento původem ze sev. Ameriky.

240. Inula L. Oman.

1. Lístky zákrovní kopinaté neb čárkovité, vnitřní přispičatělé. 2.

   Lístky zákrovní vnější lupenovité, vejčité, vnitřní ku konci kopisťovitě rozšířené, tupé.

† **I. helenium** L. Listy nestejně zubaté, vezpod jak vnější lístky zákrovu hedvábitě plsťnaté, lodyžní srdčito-vejčité, objímavé. Úbory velké, koruny žluté, v paprsku čárkovité. ♃. 3—5'. (O. pravý. Alant.) 7, 8. V hornatějších krajích pěstovaný a na paloucích, u příkopů zdivočelý.

2. Úbory dost veliké, jednotlivé na konci lodyhy neb i její hořejších 1—3 větví. Květy v paprsku jazykovité, mnohem delší terče (řídkou výjimkou žádné). 3.

Úbory dosti malé, v chocholičnatou latu sestavené. Květy krajní sotva delší než květy v terči. 6.

3. Nažky lysé. Listy tužší, lysé neb srstnaté neb hoření trochu vlnaté. 4.

Nažky srstnaté. Listy měkké, pavučinato- neb hedvábito-vlnaté, celokrajné neb drobně zoubkaté, hoření srdčitým zpodem přisedlé. 5.

4. ***I. hirta** L. Listy jak lodyha a zákrovy odstálými bulvatými chlupy srstnaté, podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, drobounkými žlázkami poseté, celokrajné neb slabě zoubkaté, hoření zúženým neb zaokrouhleným zpodem přisedlé. Lístky zákrovu všecky skoro stejně dlouhé. Květy zlatožluté. ♃. 1—1½'. (O. srstnatý.) 7, 8. Trávnaté, porostlé stráně, na vápně a jílu. *Č. P. Lsz. (Sn.) Rt. Mpj. S.*

***I. salicina** L. Listy tuhé, lesklé, podlouhlo-kopinaté, síťnato-žilnaté, lysé neb vezpod roztroušeně mrtnaté, beze žlázek, zoubkaté a brvitě drsné, hoření srdčitým zpodkem poloobjímavé. Lístky zákrovu nejvnitřnější delší, suchomázdřité, vnější špičkou nazpět ohnuté, brvité. Květy zlatožluté. ♃. 1—2'. (O. vrbolistý.) 7, 8. Lupenaté háje, stráně, jílovitá luka. *Č. P. L. S. R. Švk. M. S.*

△ **I. ensifolia** L. Listy tuhé, lesklé, čárkovito-kopinaté neb čárkovité, podélně žilnato-pruhované, beze žlázek, lysé, po kraji drsné, hoření trochu vlnaté; všecky zúženým dolejškem přisedlé. Lístky zákrovu vnitřní čárkovité, suchomázdřité, vnější kopinaté, ku konci bylinné, často lupenovité, zdélí vnitřních. Květy zlatožluté. ♃. 1—1½'. (O. mečolistý.) 7, 8. Keřnaté vrchy, stráně. *M.* jižnější.

5. ***I. britanica** L. Listy vezpod jak lodyha pavučinně vlnaté a vínožlutými žlázkami poseté, na líci dosti lysé. Lístky zákrovu čárkovito-šídlovité, vnější zdélí neb delší vnitřních. Květy žluté. ♃. 1—2½'. (O. luční.) 7, 8. Luka, průhony, příkopy, pobřeží. *Vh.*

△ **I. oculus Christi** L. Listy na obou stranách jak lodyha hedvábitě vlnaté až plsťnaté, šedozelené. Lístky zákrovu vnější znenáhla kratší, čárkovito-kopinaté. Koruny žloutkové. ♃. 1—1½'. (O. oko Kristovo). 6, 7. Výslunné, kamenité stráně, kraje vinic a hájů. *M.* jižnější.

6. ***I. germanica** L. Listy husté, podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, drobounkými žlázkami poseté, vezpod jak lodyha více méně vlnaté, krajní krátce jazykovité. Nažky lysé. ♃. 1—2'. (O. německý.) 7, 8. Suché, kamenité stráně, pořídku. *Č. P. Lz. Rt. Mj.*

***I. conyza** DC. Listy eliptičné neb eliptično-kopinaté, drobně žláznaté, vezpod krátce plsťnaté, hoření zúženým zpodkem přisedlé. Koruny krajní červenavé, tence trubkovité, 3-zubé, v terči žlutohnědé. Nažky srstnaté. ⊙ a ♃. 1—3'. (Conyza squarrosa L. Hnidák.) 7, 8. Suché, lesnaté stráně, paseky. *Vh.*

Míšenci.

I. hirta-salicina (I. rigida Döll, I. spuria Kerner). *Č. Mj.*
I. hirta-ensifolia (I. Hausmanni Huter). *M.* v údolí Dyje.
I. germanica-ensifolia (I. hybrida Baumg.). *Mpj.*
I. salicina-ensifolia (I. Neilreichi Beck). *M.* v údolí Dyje.
I. conyza-oculus Christi (I. suaveolens Jacq. I. intermixta Kern.). *Mj.*

241. Pulicaria Gärtn. Blešník.

***P. vulgaris** Gärtn. Kořen 1-letý. Lod. větvitá. Listy podlouhlé, vlnovité, okrouhlým, trochu objímavým zpodkem přisedlé, vlnatě pýřité neb přílysé. Úbory dost malé, polokulaté. Jazyky krajních květů přímé, zdélí terče. Kv. žluté. ☉ 1/4—1'. (Inula pulicaria L. B. obecný.) 7—9. Vlhké pastvy, návsí. *Vh.*

△ **P. dysenterica** Gärtn. Oddenek plazivý. Lod. nahoře chocholičnatě neb latnatě větvitá. Listy podlouhlé, vlnovité, hluboce srdčitým objímavým zpodkem přisedlé, na líci šedopýřité, vezpod šedoplsnaté. Jazyky krajní paprskující, mnohem delší terče. Kv. žluté. ♃. 1—3'. (Inula dysent. L. B. úplavičný.) 7—9. Příkopy, břehy, vlhká místa. *Mpj.*

242. Buphthalmum L.

△ **B. salicifolium** L. Lod. 1-úborná neb nahoře s několika 1-úbornými větvemi. Listy podlouhlo-kopinaté, dolení eliptičné, celokrajné neb slabě zubaté, pýřité. Lístky zákrovní kopinaté, jemně zakončité. Koruny žluté, paprskující. ♃. 1—2'. (Volské oko.) 7, 8. Stráně keřnaté. *M.* nejjižnější, blíž Dyje. *Č.* v bažantnici Hoříněveské u Smiřic pouze jednou zavlečena.

243. Galinsoga Ruiz et Pav.

† **G. parviflora** Cav. Lod. větevnatá. Listy vstřícné, vejčité, nejhořejší podlouhlo-kopinaté, zoubkaté, 3-žilné. Úborky malé, dlouze stopkaté. Koruny krajní bílé, v terči žloutkové. ☉ 1/2—1 1/2'. (Viborgia acmella Roth.) 6—9. Pole, ploty; zavlečená z jižní Ameriky. *Č.* u Prahy, Mělníka, Král. Hradce, Třeboně a j. *M.* u Klobuk, Olomúce.

244. Helianthus L. Slunečnice.

† **H. annuus** L. Kořen 1-letý. Listy srdčité, 3-žebré, pilovité, řapíkaté. Úbory nící, velmi veliké, paprslek žlutý, terč hnědožlutý. ☉ 4—8'. (S. obecná. Sonnenblume.) 7—10. Pěstuje se; z Ameriky.

† **H. tuberosus** L. Oddenek hliznatý. Listy dolejší srdčito-vejčité, hoření z klínovitého zpodu vejčito-podlouhlé neb kopinaté, pilovité. Úbory přímé, menší, žlutokvěté. ♃. 4—8'. (S. bambulinatá, topinambur.) 10, 11. Pěstuje se; původem z Ameriky.

245. Bidens L. Dvouzubec.

1. Úbory přímé; květy jazykové žádné. Listy v řapík křídlatý zúžené, 3—7-dílné (jen na slaboších také nedělené). 2.

Úbory nící. Listy přisedlé, nedělené, kopinaté, pilovité, oba vstřícné na dolejšku trochu srostlé.

*B. cernuus L. Vnější lístky zákrovu lupenovité, 3—8, vnitřní vejčité. Květy v paprsku s jazykem vejčitým (β. radiatus DC., Coreopsis bidens L.), obyčejně však scházejí. ⊙ 1/2—3′ neb 2—4″. (D. nící.) 8—10. Vlhké břehy, bařiny, příkopy. *Vh.*

2. *B. tripartitus L. Lod. později namnoze špinavě narudlá. Listy kalně zelené, pilovito-zubaté, se zuby rovnými neb málo ohnutými. Úbory tak vysoké neb vyšší než široké. Vnějších lupenovitých lístků zákrovu toliko 5—8. Plévy široce čárkovité, 3—9-žilné, zpodu osin plodních dosahující. Nažky delší svých osin. Kv. žluté. ⊙ 1/2—3′. (D. trojdílný.) 7—9. Příkopy, břehy, bahna luční. *Vo.*

B. radiatus Thuill. Lod. posléz nažloutlá. Listy světle zelené, ostře pilovité, se zuby do vnitř ohnutými, nestejnými. Úbory značně širší než vysoké, ploché, velmi hojnokvěté, vezpod posléz pupkovitě prohlubené. Vnější lupenovité lístky zákrovu četné (10—14). Plévy úzce čárkovité, 1—3-žilné, konce osin plodních dosahující. Nažky asi zdělí osin. Kv. žluté. ⊙ 1/4—3′. (B. platycephalus Oersted. D. placatý.) 7—9. V bahně a písku rybníků, časem po povodních splavenými semeny také u řek, jako u Prahy, ale nestále. *Č. (Sp.) Bp. Špvb. Čj. M.*

Míšenec. B. tripartitus-radiatus (B. Poláki Velen.). *Č.* u Blatné a Chuděnic.

246. Calliopsis Rchb.

† C. bicolor Rchb. Lysá. Lod. větvitá. Listy vstřícné, dolení jednou až dvakrát zpeřené, hoření 2-krát 3-četné, úkrojkův čárkovitých. Koruny v paprsku žloutkové, na zpodu s tmavohnědou skvrnou. ⊙ 1—3′. (Coreopsis tinctoria Nutt.) 7—9. Z Amer. severní; u Č. Lípy zdivočelá.

247. Rudbeckia L. Rudbeckie.

† R. laciniata L. Lod. lysá, nahoře s větvemi 1-úbornými. Listy drsné, dolejší peřenosečné, hoření jednoduché; úkrojky vejčité, stříhaně zubaté, konečný 3-laločný. Úbory velké, kor. jazykové žluté, 1 1/2″ dl., v terči nazelenale hnědé. ♃. 3—5′. (R. dřípatá.) 8, 9. Břehy řek a potoků ve vrboví; v *S. Šp.v. Čv.* zdivočelá; ze sev. Ameriky.

248. Silphium L.

† S. perfoliatum L. Lod. 4-hranná. Listy vstřícné, 3-hranně vejčité, hrubě pilovité, drsné, dolení řapíkaté, hoření po 2 na zpodu srostlé. Lístky zákrovní široce vejčité. Květy žluté. ♃. 4—6′. — 7—9. Ze sev. Ameriky; u Vys. Veselí náhodou zdivočelá.

249. Anthemis L. Rmen.

1. Plévy tuhé, kopinaté, hrotitě zakončené, pode všemi květy vyvinuté. Květy v paprsku pestíkové, úrodné. Nažky na žebrech hladké. 2.

Plévy niťovité, měkké, obyčejně jen na hořejšku kuželovitého lůžka. Květy v paprsku jalové. Nažky na žebrech drobně bradavičnaté.

*A. cotula L. Pýřitý neb dosti lysý. Listy 2—3-krát peřenodílné, úkrojků úzce čárkovitých, skoro niťovitých. Nažky oble vrtlíkovité, na konci s okrouhlým, tupě a vroubkovaně obroubeným dvůrkem. Paprslek

bílý. Smrdí syrovinou. ⊙ $^1/_2$—$1^1/_2$'. (R. smradlavý.) 6—10. Návsí, pusté palouky, cesty, pole. *Vo.*

2. Lůžko úborové prodlouženě kuželovité. Nažky přioblé, tupě 4-hranné, s okrouhlým dvůrkem. Úkrojky listů 2-krát peřenodílných hřebenitě nesestavené. 3.

Lůžko vypouklé až polokulaté. Nažky smačknutě 4-hranné, s dvůrkem rhombickým. Úkrojky listů 2-krát peřenodílných pravidelně 2-řadě hřebenitě postavené. 5.

3. Bylina 1—2-letá, jednolodyžná, větevnatá, bez jalových listnatých výhonků. 4.

Bylina s oddenkem vytrvalým, s mnohými, nejvíce jednoduchými lodyhami a s listnatými výhonky pro příští rok.

4 *__A. montana__ L. Lodyhy v trse, vystoupavé, dole dřevnaté, nahoře bezlisté, jednoduché neb s 1—2 jednoúbornými větvemi. Listy přitloustlé, úkrojky čárkovité neb opak kopinaté. Vnitřní lístky zákrovu tupé, po kraji suchomázdřité, někdy nahnědlé. Plévy často uťaté a vyhlodaně zubaté. Paprslek bílý. ♃. 3—10″. (A. styriaca Vest. R. horní.) 6—8. *Č.* Skalnaté stráně u Dobříše, borek a vřesoviště u Veltrus.

4. *__A. arvensis__ L. Vlnatě pýřitý neb dosti lysý, zřídka bělavě hedbávitoplstnatý (f. sericea). Plévy čárkovito-kopinaté, skoro celokrajné. Nažky nahoře s tupým tlustým okrajem. Paprslek bílý. ⊙ a ☉ $^1/_2$—$1^1/_2$'. (R. rolní.) 6—10. Role, meze, cesty, škrobotiny. *Vh.*

*__A. ruthenica__ M. B. Vlnatě šedohuňatý. Plévy podlouhlo-kopinaté, ku konci rozšířené a zubaté. Nažky s ostrým hořejším okrajem, vnější často s polovičnou korunkou. ⊙ $^1/_2$—1'. (R. ruský.) 5—8. Písčiny, pole, cesty, hráze. *Č. P. Lsz. Sj. M.* jižnější.

5. *__A. austriaca__ Jacq. Kořen 1-letý. Listy vlnato-pýřité, s vřetenem skoro celokrajným, úkrojky celokrajnými. Plévy čárkovito-klínovité, náhle v dlouhý hrot zúžené. Nažky po každé straně 3-žebré. Koruny v paprsku bílé, zřídka žádné, v jedné znamenité odrůdě (β. bilabiata) rozmanitým způsobem 2-pyské: hoření pysk 3-zubý, dolení hluboce 2-dílný. ⊙ 1—$1^1/_2$'. (R. rakouský.) 5—7. Role, pustá místa, písčiny, stráně. *Č. P. Lsz. Sn. R. (B.) M.* jižnější. β. u Hradce Králové.

*__A. tinctoria__ L. Kořen s oddenkem vytrvalým. Listy vezpod neb obak šedovlnaté, s vřetenem zubatým, s úkrojky spoře zubatými. Plévy čárkovito-kopinaté, ve hrot zúžené. Nažky obak 5-pruhé. Paprslek citronově žlutý, zřídka bílý neb žádný. ♃. 1—2'. (R. barvířský.) 7—9. Kamenité stráně, meze. *Vr.*

Míšenec. A. austriaca-tinctoria (A. ochroleuca Čel. fil.) *Č.* u Oustí n. L.

250. Matricaria L. Heřmánek.

1. Lůžko úborů kuželovité, duté. Nažky bez jamek na hřbetě. 2.

Lůžko vejčité, posléz krátce kuželovité, dření vyplněné. Nažky na hřbetní straně pod korunkou se 2 žlázovitými, ze dvou splaskl ých, zprvu vypouklých a zelených hrbolků povstalými jamkami.

*__M. inodora__ L. Listy 2—3-krát peřenodílné s úkrojky úzce čárkovitými, jako lodyha lysé. Nažky se 3 tlustými žebry, napříč svraskalé, posléz černohnědé. Jazykovité květy krajní bílé, zřídka žádné. Nemá vůně. ⊙ i ♃. 3″—2½′. (H. nevonný, psí rmen.) 6—8. Pole, pustá místa, cesty, návsí. *Vh.*

2. *__M. chamomilla__ L. Lod. řídce listnatá. Stopky úborů prodloužené, sotva ztlustlé. Koruny v terči 5-zubé, žluté, v paprsku jazykovité, bílé. Nažky na břišní straně 5-žebré, bez podélných pruhů. Zápach aromatický. ⊙ ½—1′. (H. pravý. Kamille.) 5—8. Role, pustá místa. *Vr.*

† __M. discoidea__ DC. Lod. hustě listnatá. Stopky úborů kratičké, nahoře ztlustlé. Koruny v terči 4-zubé, zelenožlutavé, v paprsku žádné. Nažky na břiše 3-žebré, na 2 postranních žebrech s hnědým žláznatým pruhem. Jinak jak předešlý, úkrojky listů něco širší, čárkovité až čárkovito-kopinaté. ⊙ 2″—1′. (Santolina suaveolens Pursh. H. cizí.) 6—8. Zdivočelý na paloucích. *Č.* u Prahy, Kralup, Podmokel a j.

Míšenec. Matricaria inodora-Anthemis cotula. *Č.* u Chuděnic.

251. Chrysanthemum L. em. Kopretina. Wucherblume.

1. Úbory veliké, jednotlivě konečné na lodyze a větvích. 2.

Úbory dosti malé, v latě chocholičnaté. Listy peřenodílné. Nažky všecky s korunkou. 4.

2. Koruny jazykovité v paprsku žluté. Plody v paprsku 3-hranné, s hranami všemi 3 neb 2 postranními křídlovitě rozšířenými, v terči přiobléneb přísmačknuté, bezkřídlé. 3.

Koruny jazykovité v paprsku bílé (zřídka žádné). Plody všecky bezkřídlé.

*__Ch. leucanthemum__ L. Listy hrubě zubaté, dolení dlouze řapíkaté, opakvejčité, hoření poloobjímavé, čárkovito-podlouhlé neb klínovité, dole často stříhano-zubaté, zřídka hlouběji zpeřenoklané. Nažky černavé, s 10 stejnými bílými žebry, v paprsku stojící 3-hranné. ♃. 1—2′. (K. bílá.) 6—8. Suchá luka, světlé háje. *Vh.*

3. † __Ch. segetum__ L. Listy stříhano-zubaté až mělce protisečné, dolení krátce řapíkaté, hoření srdčitým zpodkem poloobjímavé, podlouhle kopinaté. Stopky úborů kyjovitě ztlustlé. ⊙ 1—2′. (K. polní.) 6—8. Na polích velmi porůznu a nahodile.

† __Ch. coronarium__ L. Listy peřenodílné, s úkrojky peřenoklanými, dolejší řapíkaté, hoření zpodem ouškatým, stříhaným poloobjímavé. Stopky úborů sotva ztlustlé. ⊙ 1—2′. (Zlatý květ). 6—8. Pořídku zdivočuje.

4. Koruny krajní jazykovité, bílé, zřídka výminečně žádné, v terči s trubkou 2-řízně smačknutou. Květenství dlouhovětevné. Vřeteno listů nezubaté 5.

Koruny krajní nítkovito-trubkovité, nejvíce 3-zubé, v terči s válcovitou oblou trubkou korunní. Květenství směstnané, krátkovětevné. Vřeteno listů ku konci rozšířené a zubaté.

*__Ch. tanacetum__ Karsch. Úkrojky listů na líci žláznato-tečkovaných kopinaté, stříhano-pilovité neb protisečné. Nažky 5-žebré. Kv. zlatožluté. Zápach silný. ♃. 2—4′. (Tanacetum vulgare L. Vrátič.) 7—10. Meze, cesty, mýtiny, pořící. *Vr.*

5. ***Ch. corymbosum** L. Listy trochu tuhé, v obrysu podlouhlé, dolení řapíkaté, prostřední přisedlé; úkrojky podlouhlé až kopinaté, špičaté, dolení protisečné s ušty pilovitými. Nažky 5-žebré. ♃. 2—3'. (K. chocholičnatá.) 6, 7. Suché lesní stráně, světlé háje. *Vr.*

***Ch. parthenium** Pers. Listy měkké, řapíkaté, v obrysu vejčité; úkrojky podlouhlé neb vejčité, tupé, protisečné s ušty vroubkovanozubatými. Nažky s 10—12 bílými žebry. Zápach aromatický. ♃. 1 až 2'. (Matricaria parthenium L. Rimbaba.) 6, 7. Rumiště, zdi, křoví blíž obydlí. *Vr.*

252. Achillea L. Řebříček.

1. Květy v paprsku 4—5, kratší vejčitého zákrovu. Úbory malé v husté chocholičnaté latě. Listy 2- neb i 3-krát přenodílné. 2.

Květů v paprsku asi 10, jich jazyky zdělí zákrovu polokulatého. Úbory větší, méně četné a méně husté. Listy nedělené.

***A. ptarmica** L. Oddenek plazivý. Listy přisedlé, čárkovito-kopinaté, až do polovice drobně a hustě, odtud ku konci hlouběji a oddáleněji pilovité, zubů útle chruplavkovitě pilkovitých. Koruny jazykové bílé, v terči nažloutle bílé. ♃. 1—3'. (Bertrám. persán. Weisser Dorant.) 7—9. Břehy, příkopy, vlhké křoví a luhy. *Vo.*

2. Oddenek plazivý. Listy v obrysu kopinaté neb čárkovité, vřeteno jich bezzubé neb ku konci s jednotlivými zoubky, zřídka veskrze zubaté. Květy jazykové rovnovážně odstálé, 2—3-krát kratší než zákrov. 3.

Oddenek bez výběžků. Listy v obrysu vejčité neb podlouhlé s úkrojky čárkovitými; vřeteno jich od polou až ku konci mezi úkrojky nepravidelně zubaté. Květy jazykové ohrnuté, 3—4-krát kratší než zákrov, bělavé neb žlutavé.

***A. nobilis** L. Zákrov rezavě chlupatý, z lístků podlouhlých. Odr. α) albiflora (A. nobilis Kerner), koruny v terči i v paprsku bílé, úbory často větší; β) ochroleuca Opic (A. Neilreichii Kerner), koruny v terči bledožlutavé, v paprsku na líci žlutavé, na rubu bělavé, úbory namnoze menší, úkrojky listů užší, bylina obyčejně hustěji chlupatá. ♃. $^1/_2$ až $1^1/_2$'. (Ř. sličný.) 7—9. Suché stráně, meze. ***Č.** *R. Lvz. Rtk. Šk.* ***M.** *pj.*

3. ***A. millefolium** L. Úkrojky listů krátce kopinaté neb čárkovité. Úbory a květy větší, krajní kor. bílé neb růžové, zřídka žlutavé. Byl. dosti lysá neb roztroušeně vlnatá, řídčeji (β. lanata) vlnatohuňatá. Odr. γ) alpestris W. et Gr. (A. sudetica Opic), listy 3-krát peřenodílné s ušty úzce čárkovitými; lístky větších zákrovů širší s černohnědým krajem, δ) tanacetifolia (All. sp.), vřeteno listů širší, křídlaté, mezi úkrojky zubaté; úkrojky všecky do jedné plochy postavené, ε) asplenifolia (Vent. sp., A. crustata Roch.), vřeteno listů křídlaté, celokrajné, úkrojky tuhé, krátké, chruplavičné, zákrovy skoro lysé, koruny namnoze růžové. ♃. 1 až 2' neb 2—4". (Ř. obecný. Schafgarbe.) 7—9. Luka, pastvy, cesty, kraje lesní. *Vo.* γ) na Krkonoších a na Mor. Jeseníku, δ) na horních lesnatých stranách: ***Č.*** zvláště v údolí Vltavy výše Zbraslavi, u Zvíkova, ε) mokrá luka: ***Č.*** Polabí u Sadské poskrovnu. ***M.*** nížiny jižní.

*A. **setacea** W. K. Úkrojky listů velmi útle štětinkovité, hustě sestavené. Úbory a květy značně menší; kor. jazykové žlutavě bílé. Byl. vlnatě huňatá. ♃. 3″—1′. (Ř. tenkolistý.) 6, 7. Suché kopce, meze, na písku a vápně. *Č. P. Lsz. Sj. Rt. M.* jižnější.

253. Artemisia L. Pelyněk.

1. Vnější lístky zákrovu plsťnaté. Květy všecky plodné. Listy aspoň vezpod bělo- neb šedoplsťnaté. 2.

Lístky zákrovu lysé, po kraji mázdřité, lesklé. Květy v terči neplodné. Listy dospělé dosti lysé, jen z mládí hedvábitě šedé, dolení 2—3-krát, hoření jednou peřenoklané, s ušty čárkovitými. Lůžko lysé. 5.

2. Lůžko úborové lysé. Řapík na zpodu ouškatý. 3.

Lůžko chlupaté. Řapík na zpodu bez oušek.

*A. **absinthium** L. Listy hedvábitě šedo- neb žlutavo-plsťnaté, 2- až 3-krát peřenodílné, hoření 3-dílné neb celé, uštů kopinatých, tupounkých. Úbory laty skoro kulaté, nící. Kv. světle žluté. ♃. 2—4′. (P. pravý. Wermuth.) 7—9. Návsí, cesty, stráně skalnaté. *Vr.*

3. Listy 2—3-krát peřenodílné, s ušty úzkými, čárkovitými. Lod. dřevnatá, s úzkou hroznovitou latou. Úbory vejčité neb kulaté. 4.

Listy jednoduše peřenodílné, s širšími kopinatými ušty. Lod. bylinná, s větvemi hroznité latnatými. Úbory podlouhle vejčité.

*A. **vulgaris** L. Listy na líci lysé, vezpod běloplsťnaté, úkrojků kopinatých, celých neb zastřihovaných. Zákrov běloplsťnatý. ♃. 2—5′. (Černobýl. Beyfuss.) 8, 9. Cesty, ploty, křoviště, palouky. *Vo.*

4. *A. **pontica** L. Listy vezpod neleskle bělavo-plsťnaté, uštů krátkých, čárkovitých, odstálých; listy v latě nedělené, dosti krátké. Úborky skoro kulaté, přitiskle šedoplsťnaté, nící. Kv. sírožluté. Zápach aromatický. ♃. $1^1/_2$—3′. (P. pontický.) 8. 9. Výslunné stráně a meze, trávnaté kopce. *Č. Ps. Lsz. Rt. M.* jižnější.

△ A. **austriaca** Jacq. Listy hedvábitě bělošedo-plsťnaté, uštů delších, čárkovitých, vzpřímených; hoření nepravidelně skoro prstnatě dělené, v latě stojící nedělené, nad úborky daleko čnějící. Úborky okrouhle vejčité, srstnato-plsťnaté, trochu nící. Květy špinavě žlutavé. ♃. 1—2′. (P. rakouský.) 8, 9. Jak předešlý. *Č.* u Teplice, Litoměřic? *Mj.* u Ivančic, Třebíče.

5. *A. **campestris** L. Oddenek přímo-větevnatý. Lodyhy polokřovité, od dolejška mnohovětevné, neplodné trsnaté, položené, květoucí vystoupavé, prutovitě latnaté. Úborky malé, vejčité, 1‴ dlouhé, v odr. β. microcephala ale jen $^1/_2$‴ dl. Kv. načervenalé. ♃. 1—4′. (P. ladní.) 8—10. Suché úklony, skály, meze, cesty. *Vh.*

*A. **scoparia** W. K. Kořen vřetenovitý, větevnatý, 1—2-letý. Lodyha jednotlivá, přímá, nahoře latnatá, někdy též od zpodu větvitá, její nejdolejší listy v rozetce, ale za květu namnoze již zahynulé. Úborky velmi malé, kulato-vejčité. K předešlému, zvlášť jeho maloúborné odrůdě β. velice podobný. ⊙ neb ☉ 1—2′. (P. metlatý.) 8, 9. Písečné kopce, průhony, u zdí a cest, pořídku. *Č. P. Lz. Šj. Rk. Čzj. M.* zvláště jižnější.

254. Filago L. Bělolist.

1. Lůžko krátké, rozšířené. Lístky zákrovu tupounké, za plodu hvězdovitě rozložené. 2.

   Lůžko prodloužené, tence válcovité. Lístky zákrovu vlnato-plsťnaté, hrotovitě zašpičatěné, se špicí suchomázdřitou, lysou, lesklou, za plodu přímé.

   ***F. germanica** L. Vlnato-plsťnatý, s plstí hned hustší, bělošedou (α. F. canescens Jord.), hned řídčejší, špinavě nažloutlou (β. F. lutescens Jord.). Klubka úborů v rozsochách a konečná, kulatá, velmi oddálená. Špičky lístků zákrovních nebarevné neb načervenalé (tak zvláště při β.). ☉ 1″—1′. (B. německý.) 7—9. Suché pahorky, písečná lada, pole, pořičí. *Vh*, α) řídčeji.

2. Lístky zákrovu sice na zpodu trochu žlabovité, však plody ve svém úžlabí nezaobalují. Listeny nic delší než klubka. 3.

   Vnitřní lístky zákrovu zaobalují své úžlabní nažky dřevnatě stvrdlou dutinkou dokonale. Listeny delší svých klubek.

   † **F. gallica** L. Listy čárkovito-šídlovité, husté. Klubka 3—6-květá. ☉ 3—8″. (B. francouzský.) 7—9. Role, cesty; pořídku semenním zavlečený.

3. ***F. minima** Fr. Tence vlnato-plsťnatý. Lodyha nahoře převládně vidličnatě větvitá. Listy čárkovito-kopinaté. Úborky po 3—6 v klubku, z břichatého zpodu kuželovité. Vnitřní lístky zákrovu plsťnaté, leč se špičkou přítupou, lysou, lesklou, sucho-mázdřitou, vejčito-kopinaté, na dolejšku vakovitě vyhlubené. ☉ 3—8″. (F. montana L. p. B. nejmenší.) 7—9. Písčiny, role, paseky, kopce. *Vr.*

   ***F. arvensis** L. Hustě bělovlnatý. Lod. a větve převládně hroznitě větvité, jen na koncích vidličnaté. Listy kopinaté. Úbory po 2—7, válcovité. Vnitřní lístky zákrovu až skoro do špičky hustě vlnaté, čárkovito-kopinaté, nejdoleji uvnitř mělce žlabovité. ☉ $^1/_2$—1′. (B. polní, plesnivec.) 7—9. Jak předešlé. *Vo.*

   Míšenec. F. canescens-arvensis (F. mixta Holuby). ***M.*** u Vsetína.

255. Gnaphalium L. Protěž.

1. Úbory dvojkvěté: na kraji ♀ niťovité květy, uvnitř obojaké. 2.

   Úbory stejnokvěté, dvoudomé, buďto se samými niťovitými ♀ květy a niťovitými chlupy chmýru, anebo všecky se samými trubkovitými, obojakými leč neplodnými květy a s chlupy chmýru kyjovité ztlustlými. Zákrov na plodu hvězdovitě rozložený. 7.

2. Byliny 1-leté, s vřetenovitým kořenem. Úbory sklubené. Chlupy chmýří všech květů niťovité. 3.

   Byliny mnoholeté, více méně plsťnaté, trsnaté, s válcovitým oddenkem. 4.

3. ***G. luteo-album** L. Byl. běloplsťnatá. Prostřední a hoření listy lodyžní poloobjímavé. Klubka úborů několika krátkými lístky podepřená. Lístky zákrovní dosti stejné, zaokrouhleně tupé, skoro celé mázdrovité, lesklé, žlutavo-bílé. Blizny čnějící, nachové. ☉ $^1/_2$—1′. (P. žlutobílá.) 7—9. Vlhká pole, písčiny, příkopy, břehy řek a rybníků. *Vr.*

*G. **uliginosum** L. Listy všecky k dolejšku zúžené, šedovlnaté neb olysající. Klubka několika je přesahujícími listy obdaná. Lístky zákrovu nestejné, nahnědle žlutavé, v hoření polovici suchomázdřité, vnitřní špičaté. Nažky hladké neb jemně měkkoostenné (G. pillulare Wahlb.). Odr. β. nudum DC., byl. úplně lysá. ⊙ 1/2—9″. (P. bažinná.) 7—10. Místa vlhká, dříve zaplavená, role, břehy, příkopy. *Vo.* β) velmi pořídku: u Přelouče.

4. Chlupy chmýří všech květů niťovité. Úbory zvláštní pokrývkou neobdané. 5.

Chlupy chmýří květů v terči kyjovitě ztlustlé. Konečné, ploché, kytkovité květenství obklopené pokrývkou z delších, hustě bělopl'sťnatých, hvězdovitě rozložených listů.

† G. **leontopodium** Scop. Lod. jednoduché, v trsu. Listy čárkovito-kopinaté, dolení podlouhle opak vejčité, jak celá bylina, zvláště vezpod, hustě bělopl'sťnaté. Lístky zákrovní vně vlnaté, hnědokrajné. ♃. 1/4—3/4′. (Leontopodium alpinum Cass. P. alpská.) 7, 8. *Č.* Na skalinách Lizu u Zdikova v Šumavě nasázená a nyní zdomácnělá, z Alp přinešená.

5. Krajní ♀ květy namnoze četné, víceřadé. Zákrov za plodu hvězdovitě rozložený. Úbory na lodyze hroznovitě postavené, jednotlivé neb sklubené v úžlabích. 6.

Krajní ♀ květy nehojné, 1-řadé. Zákrov za plodu nerozevřený. Úbory kulato-vejčité v latě hustě chocholičnaté.

*G. **arenarium** L. Listy jak lodyha bělopl'sťnaté, dolení podlouhle-opakvejčité, hoření čárkovito-kopinaté. Lístky zákrovu volné, za plodu koncem nazpět ohnuté, lesklé, citronové neb pomorančové. ♃. 1/2—1′. (Helichrysum aren. DC. P. písečná, smil.) 7, 8. Písčiny, pastvy, kopce, vřesoviště. *Vr.*

6. ♂ G. **supinum** L. Oddenek vyhání trsnaté, položené neb vystoupavé, hustě listnaté kmenky. Lod. tenká, chudolistá. Úbory vejčité, po 1 až 5 v hroznu velmi krátkém, listnatém, koncem nazpět ohnutém. Lístky zákrovu skoro jen 2-řadé, vnější delší než polovice zákrovu. Květy krajní ♀ v 1—2 řadách. Nažky smačknuté. ♃. 1/2—4″. (P. nízká.) 7, 8. Pastviny na hřebenech Krkonošů.

*G. **silvaticum** L. Oddenek válcovitý žene přímé neb vystoupavé, listnaté lodyhy. Úbory krátce kuželovité, v květenství jednoduše neb složitě hroznatém. Lístky zákrovu zřejmě střechovité, nejvnější 3-krát kratší celého zákrovu. Květy krajní víceřadé. Nažky tence válcovité. ♃. (P. lesní.) 7—9. a) Suché lesy, paseky. *Vo.* b) a c) v horních lesích vyšších hor *Č.* Sudetských, Rudohorských a Šumavských. ***M. S.*** Jeseník, Beskydy.

a) *rectum* (Sm. sp.). Lodyha 1/2—3′, hustě listnatá. Listy svrchu posléz dosti lysé, hořejší stále menší, 1-žilné, hoření čárkovito- kopinaté. Lístky zákrovu zelenavě bělomázdřité neb s hnědou skvrnou.

b) *fuscatum* Wahl. (G. norvegicum Gunner). Lod. 1/2—1′, oddáleně listnatá. Listy též na líci ač tenčeji plsťnaté, prostřední zdélí neb delší dolejších, kopinaté až podlouhle kopinaté, 3-žilné. Lístky zákrovů větších pod koncem s černohnědou skvrnou.

c) *Hoppeanum* (Koch sp.). Lod. $^1/_2$—3″ vys. Listy úzce čárkovito-kopinaté, 1-žilné; úbory nemnohé v krátkém hroznu. Jinak jak b).

7. ***G. dioicum** L. S výběžky listnatými, kořenujícími. Lodyha odstále vlnato-plsťnatá, od dolejška oddáleně chudě listnatá. Listy vezpod bělo-plsťnaté, dolení kopisťovité, hoření čárkovito-kopinaté. Úbory nemnohé v směstnaném chocholíku. Zákrov bílý neb světle nachový. ♃. 3—8″. (Antennaria dioica Gärtn. P. d v o u d o m á, k o c i á n e k.) 5, 6. Lesní mýtiny a vřesoviště. *Vo.*

† **G. margaritaceum** L. S výběžky podzemními, šupinatými. Lod. přitiskle plsťnatá, nejdoleji šupinatá, výše hojně listnatá. Listy vezpod šedoplsťnaté, široce čárkovité, dlouze zašpičatělé. Úbory větší v latě chocholičnaté. Zákrovy čistě bílé. ♃. 1—2′. (P. p e r l o v á.) 7, 8. Zdivočelá v Šumavě u Černého jezera a u Jindřichova Hradce.

256. Arnica L. P r h a.

A. montana** L. Lod. žláznato-pýřitá. Listy vstřícné, přízemní v rozetce, podlouhle opakvejčité, lodyžní podlouhlo-kopinaté, toliko v 1 až 2 párech. Koruny velkých úborů pomorančové. ♃. 1—$1^1/_2$′. (P. c h l u m n í. Wohlverlei.) 6—8. Horní a lesní luka. ***Č.** *Pj. Shpv. Rhk. Bp. Shb. Čvj.* ***M. jen u Slavonic. ***S.***

257. Doronicum L. K a m z i č n í k.

1. Oddenek s dužnatými, šupinatými, na konci hlízovitě ztlustlými výběžky a s listy přízemními. Listy lodyžní všecky lupenovité. 2.

Oddenek bez výběžků a listů přízemních, válcovitý, ukousnutý. Nejhořejší listy na lodyze malé, listenovité, kopinaté.

D. austriacum L. Lod. nahoře spoře pýřitá a žláznato-chlupatá. Listy vykrajovaně zoubkaté, dolení mělce srdčité s řapíkem 2-ušetným, hořejší objímavé. Lístky zákrovní čárkovito-kopinaté, sotva delší terče. Kv. zlatožluté. ♃ 2—3′. (K. r a k o u s k ý.) 6—8. Lesnaté horní stráně. ***Č.*** Kladský Sněžník, Šumava, níže u Puchoře, Benešova něm. ***M. S.*** Jeseník, Karpaty.

2. † **D. pardalianches** L. Lodyha listnatá (5—8-listá), nahoře často rozvětvená, víceúborná, však též jen 1-úborná, na zpodu jen asi se 2 přízemními, srdčito-vejčitými listy, nahoře jak stopky úborů hustě žláznato-pýřitá až huňatá. Listy lodyžní 2 nejdolejší řapíkaté, druhý s řapíkem ve 2 široká úška rozšířeným, ostatní poloobjímavě přisedlé, třetí často houslovitý. Lístky zákrovu kratší, kratšeji zakončité, žláznato-pýřité. Kor. světle žluté. ♃. $^1/_2$—4′. (K. o b e c n ý.) 5, 6. Horní lesy. ***Č.*** v Rudohoří? (nejspíš jen zdivočelý).

† **D. caucasicum** M. Bieb. Lod. toliko 2—3-listá, namnoze 1-úborná, zřídka 2-úborná, na zpodu s četnými široce srdčitými přízemními listy, jemněji pýřitá. Lodyžní list nejdolejší řapíkatý s řapíkem dole mírně rozšířeným, druhý (a třetí) hluboce srdčitým, objímavým zpodem přisedlý. Lístky zákrovu dlouze jemně zakončité, spořeji žláznato-pýřité. Kor. zlatožluté, krajní dlouhé. ♃. 1—2′. (D. eriorrhizon Guss. K. k a v k a z s k ý). 5, 6. ***Č.*** Hájky u Nových Hradů, snad jen zdomácnělý.

258. Senecio L. Starček. Baldgreis.

1. Zákrov dvojí, vnitřní válcovitý neb zvonkovitý, vnější z menších lístků na zpodu jeho. 2.

   Zákrov zvonkovitý, bez vnějších lístků. 14.

2. Květy jazykovité buď žádné, buď krátké, nepaprskující. Zákrov válcovitý neb kuželovitě válcovitý. Bylina 1-letá neb ozimě 1-letá, s kořenem kůlovým. Listy peřenoklané, s ušty zubatými, hoření více méně objímavé. 3.

   Květy jazykovité větší, paprskující, kolkolem rovnovážně odstálé, jen výjimkou, a to jen u rostlin dvou- neb víceletých (S. Jacobaea) někdy žádné. Zákrov zvonkovitý neb válcovito-zvonkovitý, zřídka, a to jen u mnoholetých (S. Fuchsii), válcovitý. 5.

3. Květy jazykovité nemnohé, krátké, nazpět ohnuté. 4.

   Květy jazykovité žádné.

   ***S. vulgaris** L. Lysý neb pavučinato-vlnatý. Úkrojky listů vejčité neb podlouhlé. Vnější lístky zákrovu velmi krátké, na konci jak zuhleně černé, namnoze 10. Nažky spoře chlupaté. ⊙ 1″—1′. (S. obecný. Kreuzkraut.) 4—10. Role, záhony, cesty, rumiště. *Vo.*

4. ***S. viscosus** L. Lepkavě žláznato-chlupatý. Úkrojky listů podlouhle opakvejčité, chobotnatě zubaté. Vnější lístky zákrovu niťovité, 2- až 3-krát kratší vnitřního zákrovu, na konci tmavě zbarvené. Nažky lysé. ⊙ $^1/_2$—2′. (S. lepkavý.) 6—10. Píšciny, lesní paseky, zdi. *Vo.*

   ***S. silvaticus** L. Roztroušeně pýřitý a pavučinatý, bezžlázný. Úkrojky listů čárkovité, zubaté. Vnější lístky zákrovu nemnohé, namnoze nebarevné, mnohem kratší než vnitřní zákrov. Nažky srstnaté. ⊙ 1 až 2′. (S. lesní.) 7, 8. Lesy, paseky, stráně. *Vo.*

5. Bylina 1-letá neb mnoholetá, však s kořenem kůlovitým. Listy peřenoklané. Nažky mrtnaté neb srstnaté. 6.

   Bylina 2-letá neb mnoholetá, s oddenkem posléze ukousnutým neb výběžkatým, bez kořene kůlového. Listy aspoň hoření peřenodílné. Nažky aspoň v terči chlupaté (jen u S. barbareaefolius někdy lysé). 7.

   Bylina mnoholetá, s oddenkem ukousnutým neb výběžkatým, bez kořene kůlového. Listy nedělené neb hoření toliko nejdoleji protisečné. Nažky lysé. 9.

6. **S. vernalis** W. K. Pavučinato-vlnatý, zřídka olysalý. Listy podlouhlé, chobotnato-protisečné, kadeřavé. Vnější lístky zákrovní četné, v hořejší polovici černé. ⊙ 1′. (S. jarní.) 5, 6 (někdy opět 9—10). Pole, úhory, mýtiny. V *Č.* noněji pořídku, u Roudnice, Č. Lípy. ***M.*** u Brna, ***S.*** na Opavsku.

   △ **S. nebrodensis** L. Lysý neb z mládí vlnatý. Listy podlouhlé neb podlouhle opak vejčité, ostrými zářezy peřenoklané, ploché, s ušty úhlatě zubatými. Vnější lístky zákrovu četné, na konci černé. ♃ (neb ⊙) $^3/_4$—$1^1/_2$′. (S. rupestris W. K. S. skalní.) 6, 7. Skalnaté stráně, lesy. ***M.*** pouze v Heraltickém lese u Třebíče.

7. Vnější zákrovní lístky nemnohé, několikrát kratší zákrovu. Nažky v paprsku vždy lysé. Oddenek ukousnutý, bez výběžků a lodyh neplodných. 8.

Vnější lístky zákrovní 4—6, skoro polovice délky vnitřního zákrovu dosahující. Nažky všecky chlupaté. Oddenek vyhání plazivé výběžky a neplodné lodyhy.

*S. **erucaefolius** L. Lod. hustolistá, tuhá. Listy poněkud tuhé, pavučinaté, hoření s malými celými neb 2-klanými oušky, peřenodílné; úkrojky často rozevřeně 2—3-klané; ušty hořeních listů čárkovité, špičaté, na kraji ohrnuté. ♃. 1—3′. (S. tenuifolius Jacq. S. rukvolistý.) Vlhká jílovitá luka, příkopy, kraje lesů. *Č. Ls. Sj. Rt. Mjs. S.*

8. *S. **Jacobaea** L. Lod. na konci, řídčeji od polou s latou chocholičnatou, hustou, pravidelnou, přímovětevnou. Listy dolení za květu namnoze uschlé, prostřední a hoření peřenodílné, s úkrojky podlouhlými neb podlouhločárkovitými. Lístky zákrovu krátce válcovitého podlouhle kopinaté. Nažky v terči na žebrech srstnaté. ♃. a ☉ 1—3′. (Přímětník.) 7—9. Suchá luka, meze, kopce, lesy. *Vh.*

*S. **barbareaefolius** Krock. Lod. často od polou latnatá, s větvemi tuhými, namnoze rozkladitými, nestejnými. Listy namnoze lýrovité peřenodílné s klínovitým uštem konečným, dolení též nedělené, za květu čerstvé. Lístky zákrovu polokulatého široké, náhle přišpičatěné. Nažky v terči lysé neb přeútle pýřité. ☉ 1—3′. (S. barborkolistý.) 7, 8. Vlhká luka, břehy. *Č. Lv. Špb. M. S.*

9. Hoření listy neobjímavé neb oušky celými objímavé. 10.

Hoření listy rozeklanými oušky napolo objímavé. Květy jazykové četné.

S. subalpinus Koch. Listy dolejší mělce srdčité, hrubě zubaté, dlouze řapíkaté, hoření s řapíkem kratším, křídlatým, celé neb nejdoleji protisečné, stříhaně zubaté. Úbory nemnohé, dosti velké. ♃. 1—2′. (S. horský.) 7, 8. Vlhká lesní luka. *Č.* v Šumavě: na Javoru, Rokli, u jezírka Laky. *S.* Beskydy.

10. Květů v paprsku pět až osm. 11.

Květů v paprsku deset až šestnáct.

S. paludosus L. Oddenek plazivý. Listy prodlouženě kopinaté, ostře pilovité, vezpod neb slaběji také na líci tmavozeleném pavučinato-vlnaté až plsťnaté, zřídka lysé (S. bohemicus Tausch). Vnější lístky zákrovu sotva na $^1/_2$ zdélí zákrovu. ♃. 3—6′. (S. bahenní.) 7, 8. Vlhké poříční křoví. *Č.* pouze *Lvs.* u Poděbrad a Dašic. *Mv.*

11. Listy trávozelené, dosti hebké, hoření až po větve květenství ještě dosti velké, pak náhle v úzké listeny přecházející. 12.

Listy nasivělé, kožovité, jako tučné, dolení velké, eliptičné až podlouhlokopinaté, zoubkaté neb celokrajné, hoření zúženým zpodkem trochu objímavé neb trochu sbíhavé, k hořejšku lodyhy (tím jako nahé) značně se zmenšující a v úzké listeny poznenáhla přecházející. Vnější lístky zákrovní nanejvýš z $^1/_2$ zákrovu hlavního.

△ **S. Doria** L. Oddenek dřevnatý, ukousnutý. Lod. i s listy lysá neb trochu vlnatá. Květů v paprsku namnoze 5. ♃. $1^1/_2$—3′. (S. velkolistý.) 7—9. Vlhká luka, příkopy nížin. *M.* jižní.

12. Oddenek bez výběžků neb někdy s krátkými výběžky. Květů v paprsku namnoze 5 (řídko 6 neb 8). 13.

Oddenek s prodlouženými, plazivými výběžky. Květů v paprsku 7—8.

*S. **fluviatilis** Wallr. Listy četné, husté, podlouhlo-kopinaté neb kopinaté, pilovité, se zuby ku předu ohnutými, hoření klínovitě zúžené, neobjímavé. Zákrov krátce šedochloupkatý. ♃. 3—6'. (S. saracenicus Autt. L. p. S. p o ř í č n í.) 7, 8. Ve vrboví poříčním v nížinách. *Č. P. L. M. S.*

13. *S. **nemorensis** L. Listy řídce stojící, odstálé, zubaté, se zuby odstálými, dolení vejčité, prostřední a hoření nad poloobjímavým zpodkem zúžené, vezpod jak širší, často nahnědlý zákrov namnoze mrtnaté. Vnější lístky zákrovní čárkovito-nitkovité, skoro zdélí vnitřního zákrovu. ♃. 2 až 4'. (S. Jacquinianus Rchb., S. h á j n í.) 7, 8. Lesy, paseky hornatějších poloh. *Vr.*

*S. **Fuchsii** Gmel. Listy všecky řapíkaté neb hoření k dolejšku zúžené, neobjímavé, kopinaté až vejčité, vezpod jako válcovitý, nažloutlý zákrov dosti lysé. Ostatně jak předch., příliš příbuzný. ♃. 2 až 4'. (S. saracenicus L. p. S. F u c h s ů v). 7. 8. Jak předch. a ještě více rozšířený.

14. Bylina mnoholetá, pavučinato-vlnatá, bezžlázná. Lod. jednoduchá, nahoře chocholičnatá, nejdoleji s rozetkou listů; hoření listy lodyžní zmenšené, listenovité. 15.

Bylina 2-letá, žláznato-huňatá, světle zelená. Lod. nahoře trochu větevnatá, větví chocholičnatých, na zpodu bezlistá, jinak dosti stejně listnatá.

S. palustris DC. Listy kopinaté, dolení chobotnato-zubaté, hoření zubaté až celokrajné, poloobjímavé. ☉ 1—2'. (Cineraria palustris L. S. k a l i š t n í.) 6, 7. Bařiny, rašelinné břehy rybníků. *Č.* U Hrobů rudohorských, u Kuří vody, Jindř. Hradce, *M.* na hranici Čech, *S.*

15. **S. rivularis** DC. Listy vyhlodávaně až pilovitě zubaté, dolení srdčito-vejčité, do řapíka křídlovitě sbíhavé, hoření podlouhlé, poloobjímavé. Semeník lysý. Chmýr zdélí nažky neb málo delší. Kor. žluté neb šafránové (β. Cin. crocea Tratt., spolu zákrov červenohnědý). ♃. 1—3'. (Cineraria rivul. W. K. C. crispa Koch. S. p o t o č n í.) 6, 7. Lesní bařiny v horách. *Č. Svh. Rh. Shk. Čj.*, β. v Krkonoších. *M. S.*

*S. **campestris** DC. em. Listy celokrajné neb vykrajovaně slabě zubaté, dolení vejčité neb podlouhlé, v řapík zúžené, hoření podlouhle klínovité až čárkovito-kopinaté, přisedlé. Semeník srstnatý. Chmýr vícekrát delší než nažka. Kor. světle žluté neb pomorančové (β. Cin. aurantiaca Hoppe, spolu zákrov nahoře načervenalý), krajní jazykovité neb všecky trubkovité (γ. Cin. capitata Wahl.). ♃. $^1/_2$—1'. (Cineraria campestris Retz. S. c h l u m n í.) 5, 6. Trávnaté a keřnaté chlumy. *Č.* Karlštejn, Říp, Čedičové Středohoří, Sv. Dobrotivá, Krumlov. *Mpj.*

Míšenci.

S. v u l g a r i s - v e r n a l i s. *S.* u Bélice.

S. s i l v a t i c u s - v i s c o s u s (S. intermedius Lasch). *Č.* n. př. na Chudenicku, Žatecku.

259. Ligularia Cass. Popelivka.

L. sibirica Cass. Listy vyhlodaně zubaté, přízemní dlouhořapičné, ledvinkovitě 3-hranné, skoro střelovité; řapík lodyžních listů křídlatý s malou čepelí, nejhořejších objímavý, až i bezčepelný. Úbory v konečném hroznu. Kor. jazykovité velké, žluté. ♃. $1^1/_2$—3'. (Cineraria sibirica L. P. sibiřská.) 7, 8. Rašelinné bařiny. *Č.* u Hiršberka a spoře u Řečkova blíž Bělé.

260. Petasites Gärtn. Devětsil. Pestwurz.

1. Plazivý oddenek na konci hlízovitě ztlustlý. Listy nejprv šedoplsťnaté, posléz olysající, okrouhle srdčité, mělce chobotnatě zubaté, na zpodu až po žíly postranní srdčitě vykrojené. Květenství hroznovité, husté, mnohoúborné, stopky uborů ponejvíce jednoduché. 2.

Plazivý, tenký oddenek na konci neztlustlý. Listy vezpod tence běloplsťnaté, úhlatě zubaté, se zuby hrotitými; postranní žíly na zpodu obyčejně substancí listovou obroubené. Květenství dosti řídké, chudší, dolejší stopky úborů obyčejně prodloužené, rozvětvené. 2—4 úborné.

***P. albus** Gärtn. Stvol běloplsťnatý, nahoře, jak listeny a zákrov, s chlupy článkovanými. Blizny květů obojakých čárkovito-kopinaté, přišpičatěné. Kor. žlutavě bílé. ♃. 3"—1'. (Tussilago alba L. D. bílý.) 4. Vlhké lesy horní, lesní potůčky. *Č. Svh. Rhk. Bp. Šh. Č. M. S.*

2. **P. Kablikianus** Tausch. Listy z mládí tlustě plsťnaté, záhy olysalé, později tuhé, kožovité, 3-hranně srdčité, na kraji s menšími zuby oddálenějšími, obloukovitým chobotem oddělenými. Stvol s šupinami bledými, nahoře jakož i šupiny zákrovu četnými článkovanými chlupy drsný. Blizny obojakých květů čárkovito-kopinaté, zašpičatěné. Kor. žlutavo-bělavé ♃. $^1/_2$, pak 1'. (D. Kablíkové.) 4, 5. Jak před. *Č.* V Krkonoších od Spindelmühle (Sv. Petr) až za Vrchlabí v údolí Labském, na břehu a v štěrku Labe velmi hojný, též v Kotli Krkonošském.

***P. officinalis** Mönch. Listy méně tuhé, okrouhle neb 3-hranně srdčité, na kraji rovném mezi většími zuby s hustými menšími. Stvol s nemnohými článkovanými chlupy, s šupinami nachově naběhlými; zákrovy a listeny hořeji hladké, brunatné. Blizny obojakých květů krátké, vejčité, špičaté. Kor. pletně růžové. Odr. β. fallax Uechtritz, úbory a koruny menší, tyto bělavé, bledorůžově naběhlé, s ušty více vzpřímenými, zákrovní lístky zelené, jen po krajích načervenalé. ♃. $^1/_2$, pak 1'. (Tussil. petasites L. D. obecný.) 3, 4. Vlhká luka, příkopy, u potoků. *Vr.*, β. *Č.* pod Krkonoši u Vrchlabí. *M.* u Vsetína.

Míšenci.

P. albus-Kablikianus. *Č.* nad Vrchlabím v údolí Labském.

P. officinalis-Kablikianus. *Č.* u Vrchlabí.

261. Homogyne Cass. Podbělice.

H. alpina Cass. Stvol nahoře se 2—3 šupinami, 1—2-úborný. Listy přízemní dost malé, srdčito-okrouhlé neb ledvinkovité, hrubě zubaté, vezpod bledší. Zákrov červenavý. Kor. červenavé neb bělavé. ♃. $^1/_2$ až 1'. (Tussilago alpina L. P. horní.) 5—7. Horní lesy a luka lesní. *Č.* Sudetské hory, Ještěd, Rudohoří, Šumava a Blánský les. *M. S.* Jeseník, Beskydy.

262. Tussilago Gärtn. P o d b ě l. Huflattich.

***T. farfara** L. Listy přízemní, po květech se vyvinující, srdčito-okrouhlé, úhlatě zubaté, vezpod šedoplsťnaté, posléz trochu olysalé; postranní nervy na zpodu listů substancí listovou obroubené. Kv. žluté. ♃. 3—6″, potom 1′. (P. o b e c n ý.) 3, 4. Příkopy, role, cesty, u potoků. *Vh.*

263. Adenostyles Cass. H a v e z.

A. albida Cass. Listy ledvinkovitě 3-hranně srdčité, přišpičatěné, nestejně neb 2-krát ostře zubaté, vezpod tence pavučinato-plsťnaté; mezi žilami hlavními slabší žilky s nezřejmou drobounkou sítí žilnou. Řapíky namnoze s oušky patrně oddělenými. Úbory chudokvěté latnaté. Květy světle nachové, zřídka bílé. ♃. 2—4′. (A. albifrons Rchb. Cacalia alpina *α.* L. H. b ě l o l i s t á.) 7, 8. Horní lesní luka. *Č.* v Krkonoších a na Kladském Sněžníku. *M. S.* Jeseník, Beskydy.

264. Eupatorium L. S a d e c. Wasserdost.

***E. cannabinum** L. Listy vstřícné, krátkořapičné, ve 3—5 lístků přenosečně rozdělené, řídčeji nedělené; lístky vejčito- až prodlouženě kopinaté, hrubě pilovité, vezpod jak lodyha drobně žlázkaté, vonné. Úbory svazčité, v chocholičnaté latě. Květy brunátné neb bílé, 5—6 v zákrovu. ♃. 3—5′. (K o n o p á č.) 7—9. Vlhké křoví, lesní stráně, mýtiny. *Vr.*

3. Čeleď. **Cynareae.**

R o z b o r r o d ů.

1. Květy v paprsku jazykovité ♀ plodné, v terči ♂ neplodné. Chmýr žádný. Zákrov ze 2 řad stejně dlouhých. Plody ohnuté, hranaté. **Calendula 265.**

Květy všecky trubkovité a obojaké, neb krajní nálevkovité a nijaké. Chmýr rozličný, zřídka žádný. 2.

2. Zákrov střechovitý; kvítky nahé, mezi nimi žádné tuhé plévy, leč někdy toliko chlupy na lůžku úborovém. Chmýr chlupovitý, zřídka žádný. 3.

Zákrov střechovitý; mezi kvítky tuhé plévy co listence jejich. Chmýr z pérovitých tuhých štětinek neb z 5—10 plév. 11.

Zákrov kulatého úboru složen z nemnohých, štětinovitých, nazpět sehnutých lístků. Každý kvítek úboru obdán zvláštním střechovitým zákrovečkem, jehož 5 nejvnějších lístků skráceno na 5 svazečků nestejných zoubkovaných štětin. Nažka 5-žebrá, s roztřepenou korunkou místo chmýru. **Echinops 278.**

3. Chlupy chmýru mezi sebou prosté, bez kroužku, jednotlivě opadavé neb vytrvalé neb pozdě spolu se spodkem čnělky opadávající. 4.

Chlupy chmýru na dolejšku v kroužek srostlé, kroužkem tím v celku od plodu se odlučující. Lístky zákrovu útleji neb hruběji ostnité zakončené. 8.

4. Lístky zákrovu bez ostnu a bez přívěsku. Chmýr nestejný, jeho nejvnitřnější řada nejdelší. Nažky se zpodním, ač někdy trochu šikmým pupkem. 5.

Lístky zákrovu ostnem neb několika ostny aneb přívěskem suchumázdřitým ukončené. 6.

5. Prašníky na dolejšku 2 niťovitými přívěsky ocasaté. Zpodek čnělky stlustlý, čepičkovitý nad samým chmýrem, s ním pospolu pozdě opadavý. Nažka 4-hranná se zoubkovanou obrubou okolo chmýru. **Jurinea 267.**

Prašníky bezocasé. Chlupy chmýří jednotlivě opadávající, zpodek čnělky tenký. Nažka smačknutě přioblá, s málo patrnou obrubou okolo chmýru. **Serratula 266.**

6. Lístky zákrovní (vyjma jen nejvnitřnější) ostnem hákovitým ukončené. Chmýr záhy opadávající z chlupů stejně dlouhých. Nažky smačknutě 4-hranné, trochu svraskalé, s pupkem spodním. Prašníky na dolejšku ocasaté. **Lappa 268.**

Lístky zákrovní s rovným trnem neb vícetrným neb suchomázdřitým přívěskem. Chmýr trvalý, víceřadý; nejvnitřnější řada chlupů krátká, předposlední nejdelší; aneb chmýr zcela schází. Nažky pupkem dokonale postranním na lůžku přisedlé. Prašníky bezocasé. 7.

7. Vnější lístky zákrovní lupenovité, odstálé, nejvnitřnější kožovité, s bodlavou špičkou. Květy všecky stejné, obojaké. Nažky skoro 4-hranně žebrnaté. **Carthamus 270.**

Lístky zákrovní kožovité, na konci s kolcem zpeřeným, kolců pobočních odstálých. Květy krajní jalové, tenké, nepaprskující. Nažky podél čárkované. **Cnicus 271.**

Lístky zákrovní s přívěskem suchomázdřitým neb více chruplavičným a silně ostnitým. Květy krajní namnoze větší, paprskující, jalové. Nažky smačknutě přioblé, bez žeber. **Centaurea 269.**

8. Chmýr málořadý, chlupy jeho brvitě chlupaté, dole v blánu srostlé. Kraje hlubších důlků na lůžku třepenitě zubaté, ale bez štětinovitých chlupů. Nažka smačknutě 4-hranná. **Onopordon 272.**

Chmýr mnohořadý; chlupy přirostlé na kroužek manšetkovitý, mezi sebou prosté. Lůžko štětinovitými chlupy posázené. Nažka smačknutě přioblá. 9.

9. Vnější lístky zákrovu rozšířené v konečný listovitý, vejčitý, trnitě zakončený a ostnitě zubatý přívěsek. Nitky tyčinek trubkovitě srostlé, prašníky s přívěsky tupými. Chmýr pérovitý. **Silybum 275.**

Lístky zákrovu úzké, přímo ostnem neb hrotem zakončené. Nitky tyčinek prosté, prašníky s přívěsky špičatými. 10.

10. Chmýr z jednoduchých zoubkovaně drsných chlupů. **Carduus 273.**

Chmýr z chlupů pérovitých. **Cirsium 274.**

11. Lístky zákrovu všecky suchomázdřité. Květy krajní ♀ trubkovité, 2-pyské, neplodné. Chmýr z 5—10 kopinato-šídlovitých, brvitých plev, na krajních nažkách častěji žádný. **Xeranthemum 277.**

Vnější lístky zákrovu lupenovité, ostnitě zubaté, vnitřní suchomázdřité, barvené. Květy všecky obojaké, trubkovité. Chlupy chmýru dole srostlé, pérovité, opadávají spolu s terčovitým výkrojkem se svršku nažky. **Carlina 276.**

265. Calendula L. Měsíček. Ringelblume.

† **C. officinalis** L. Listy oddáleně zoubkaté, dolení kopisťovité, hoření podlouhlé až kopinaté, poloobjímavé. Plody téměř všecky člunkovité, křídlaté, na hřbetě se špičatými hrboulky, vnější sotva zobanité, vnitř nahoře s křídlovitým kýlem. Úbory dosti velké, koruny pomorančové. ⊙ 1—1½'. (M. zahradní, krusíček.) 6—10. Pěstovaný a zdivočelý.

† **C. arvensis** L. Listy oddáleně hrotitě zubaté, všecky podlouhlo-kopinaté, hoření poloobjímavé. Plody vnější čárkovité, zobanité, na hřbetě kolcaté, vnitřní do kruhu stočené. Úbory malé, kor. zlatožluté. ⊙ 4—8''. (M. polní.) 6—9. Ze zahrad pořídku zdivočelý.

266. Serratula L. Srpek. Scharte.

***S. tinctoria** L. Lod. nahoře chocholičnatá neb chocholičnato-latnatá. Listy vejčito-podlouhlé, jemně ostnitě až stříhano-zubaté, hoření přisedlé často protisečné, dolení dlouhořapičné. Zákrovy válcovité. Kv. nachově lilákové, zřídka bílé. ♃. 1—3'. (S. barvířský.) 7—9. Lesní luka, světlé háje. *Vr.*

△ **S. heterophylla** Desf. Lod. 1-úborná, dole jak listy pýřitá, nahoře lysá, bezlistá. Listy dolení řapíkaté, vejčité, hrubě neb stříhano-zubaté, hoření přisedlé, peřenoklané neb hřebenitě peřenodílné. Zákrovy kulato-vejčité. Kor. nachové. ♃. 1—3'. (S. dvojlistý.). 6, 7. Mokrá luka. ***M.*** u Čejče a Habrovan.

267. Jurinea Cass. Sinokvět.

♂ ***J. cyanoides** Rchb. Lod. listnatá, jen pod konečným úborem nahá, nahoře s dlouhými 1-úbornými větvemi neb jednoduchá 1-úborná. Listy vezpod bělavo-plsťnaté, peřenodílné, zřídka dolení neb všecky nedělené; úkrojky čárkovité, celokrajné, na kraji ohrnuté. Úbory dost velké. Lístky zákrovu kopinato-šídlovité, šedoplsťnaté, přímo-odstálé. Nažky hladké, žebrnaté. Kv. nachové. ♃. 1—½'. (S. chrpovitý.) 7, 8. Písečné bory, hráze. ***Č.*** okolo Roudnice, u Neratovic a Nymburka.

△ **J. mollis** Rchb. Lod. jen do ⅓ listnatá, nahoře nahá, 1-úborná. Lístky zákrovu kopinaté, pavučinato-vlnaté, vnější koncem nazpět ohnuté. Nažky na příč řásnato-svraskalé. Ost. jak předch. ♃. 1—2'. (S. měkký). 5, 6. Výslunné, keřnaté stráně, zvlášť na vápně. ***M.*** jižní.

268. Lappa Hall. Lopuch. Klette.

1. Dolení větve úboronosné prodloužené, tudíž květenství chocholičnaté. 2.
   Úboronosné stopky krátké, pročež květenství hroznovité. 3.
2. ***L. major** Gärtn. Listy veliké, vejčité neb slabě srdčité, zubaté neb skoro celokrajné, vezpod šedoplsťnaté. Lístky zákrovu velikého, světle zeleného bez pavučiny, též i nejvnitřnější zelené, úzce kopinaté s hákovitou špičkou. Květy nachové, růžové neb bílé. ☉ 3—6'. (L. offici-

nalis All. L. v ě t š í.) 7, 8. Cesty, pustá místa, poříčí, mýtiny. *Č. P. L. R. Bp. Šk. M. S.*

***L. tomentosa** Lamk. Úbory prostředně veliké; lístky zákrovu namnoze hustě pavučinaté, vnitřní nachově zbarvené skoro čárkovité, uťaté, tupé neb vykrojené s hrotem rovným. Listy a úbory tmaveji zelené. Jinak jak předešlý. ☉ 2—4′. (L. p a v u č i n a t ý.) 7, 8. Jak předch. *Vo.*

3. ♂ **L. macrosperma** Wallr. Větve lodyhy dlouhé, obloukovité, skoro převislé, s úbory velkými, velmi krátce stopkatými, nahloučenými. Lístky zákrovní dost lysé neb slabě pavučinaté, všecky hákovité, vnitřní na konci načervenalé, delší nachových květů. Nažky velké, silně svraskalé. Listy tenké, světle zelené. ☉ 4—6′. (Arctium nemorosum Lej. L. l e s n í.) 7, 8. Světlé lupenaté háje. *Č.* Dymokurské lesy, Mochov u Opočna.

***L. minor** DC. Úbory nejmenší neb prostřední, více oddálené, dlouheji stopkaté. Lístky zákrovní trochu pavučinaté, všecky zelené neb nejvnitřnější ponačervenalé, všecky s hákovitou neb nejvnitřnější s rovnou špičkou; tyto kratší než růžové neb bílé květy. Nažky menší, méně svraskalé. ☉ 2—4′. (L. m e n š í.) 7, 8. Cesty, pustá místa, lesy. *Vr.*

Míšenci.

L. m a j o r - t o m e n t o s a (L. ambigua Čel.). *Č.* u Prahy a Žatce.

L. m i n o r - t o m e n t o s a. *Č.* u Chuděnic, *M.* u Krumlova.

269. Centaurea L. C h r p a. Flockenblume.

1. Lístky zákrovu nahoře se suchomázdřitým barevným krajem neb přívěskem. Květy krajní namnoze větší, paprskující. 2.

Lístky zákrovu nahoře s ostnem konečným silnějším a pod tímto s dvěma postranními krátkými a tenkými ostny. Květy krajní nic větší ostatních. 11.

2. Suchomázdřitá část lístků zákrovních j a k o ž t o k o n e č n ý p ř í v ě s e k. 3.

Suchomázdřitá část j a k o o b r u b a as od polovice lístku začínající, nahoře širší, hřebenitě třepenitá. 8.

3. Přívěsek suchomázdřitý od dolení části lístku zákrovního oddělený. Listy nedělené, zubaté neb trochu peřenoklané. 4.

Přívěsek od dolení části lístku zákrovního neoddělený neb jen na vnitřních lístkách trochu oddělený, hnědý, špičatě 3-hranný, hřebenitě třepenitý. Listy peřenodílné.

***C. paniculata** Jacq. Lod. nahoře latnatě mnohoúborná. Úkrojky listů čárkovité neb čárkovito-kopinaté, na ohrnutém kraji drsné. Lístky vejčitého zákrovu 3—5-žilné. Kv. nachové. ☉ 1—3′ neb 1—3″. (C. maculosa Lamk. C. rhenana Bor. Ch. l a t n a t á.) 7—9. Suché kopce, skály, meze, zdi; v teplejších polohách. *Vr.*

4. Přívěsky zákrovní okrouhle vejčité neb 3-hranné až kopinaté, celé neb jen natržené a vyduté, aneb ploché, hřebenitě třepenité, však jen krátkým jednoduchým hrotem ukončené. 5.

Přívěsky zákrovní z kopinatého, hřebenitě třepenitého dolejška prodloužené ve hrot šídlovitý, pérovitě třepenitý. Nažky s chmýřím několikrát kratším. Krajní květy skoro vždycky větší, paprskující. 6.

5. ***C. jacea** L. Listy podlouhlé až čárkovité, zubaté neb trochu protisečné, draslavé. Přívěsky namnoze veliké, zákrov zakrývající, hnědé neb bledé, zřídka malé, 3-hranné, černavé, třepenité, zelenou část zákrovu nezcela zakrývající (β. C. nigrescens Willd.), obyčejně lasturovitě vypouklé a celé, neb toliko sem tam natržené, leda 1—3 nejdolejší dřípaté, řídčeji dolejší neb všecky hřebenitě dřípaté, a sice buď zaokrouhlené (γ. C. decipiens Thuill.) aneb úzce kopinaté se šídlovitou a koncem trochu nazpět ohnutou, oddáleněji třísnitou špičkou (δ. C. pratensis Thuill.). Krajní květy skoro vždy větší, paprskující. Nažky bez chmýří, zřídka s chmýřím 3-krát kratším. Kor. světlonachové, zřídka krajní bílé. ♃. 1—2′ neb 1—3″. (Ch. luční.) 6—9. Sušší luka, meze, kraje lesní. *Vo.*, β) u Litomyšle, Třeboně a Žatce, γ) a δ) *P. S.*, zvlášť *Sv. M. S.* zvláště na Jeseníku a Beskydech.

† **C. nigra** L. Listy podlouhle kopinaté, dolejší chobotnato-zubaté. Přívěsky velké, přímé, černohnědé, celý zákrov zakrývající, v obrysu okrouhlé, s prostředkem kopinatým, třísněmi dlouhými, sblíženými. Zveličené krajní květy pravidelně scházejí. Nažka s chmýřím 3-krát kratším. Kor. nachové. ♃. $1^1/_2$—3′. (Ch. černá.) 7, 8. Lesní luka, křoviště. *Č.* u Chebu nejspíš jen zavlečená.

6. Lodyha jak listy drsně mrtnatá, jinak lysá, zelená. Listy pooddálené, hoření poloobjímavým zpodkem přisedlé. Úbory velké, vejčité neb téměř kulovaté, jednotlivé na konci lodyhy a delších větví, řídčeji na konci lodyhy více sblížené. 7.

Lod. hořeji a listy hořejší krom mrtnatosti též více méně hedvábitě bělopliťnaté. Listy četné, sblížené, k hořejšku stále menší, hoření podlouhlo-eliptičné neb kopinaté, přisedlé, neobjímavé. Úbory prostřední, vejčité neb podlouhle vejčité, na konci lodyhy chocholičnatě sblížené, zřídka jen 1 konečný.

△ **C. stenolepis** Kern. Přívěsky lístků zákrovních úzké, rezavo-hnědé, od polou nazpět ohnuté, zákrov nezakrývající ani nezaobalující. Chmýr as 6-krát kratší nažky. ♃. $1^1/_2$—3′. (C. austriaca β. cirrhosa Rchb. fil. Ch. úzkoperá.) 7—9. Luka, křoviska. *Mj.* Náměšť, Bzenec, Vsetín.

7. **C. phrygia** L. p. Pérovité hroty úzkých, zákrov zcela nekryjících přívěsků prodloužené, delší než tyto samé, většinou nazpět ohnuté, úbor jak paruka zaobalujíce. Chmýr asi 4-krát kratší nažky. Listy škrablavě mrtnaté, podlouhlé až eliptičné, zoubkaté, někdy chobotnato-protisečné. Kor. světle nachové, zřídka bílé. ♃. $1^1/_2$—3′. (C. pseudophrygia C. A. Meyer. Ch. třepenitá.) 7—9. Luka, kraje lesů, v hornatinách. *Č. Svh. Rhk. (Bp.) Shb. Čv. M. S.* Jeseník, Beskydy, Kunstát a Olešnice.

≠ **C. austriaca** Willd. Pérovité hroty větších, černých, zákrov skoro dokonale kryjících přívěsků málo delší než tyto, přímé neb trochu zpět ohnuté, tudíž úbory méně obalené. Chmýr 5-krát kratší nažky. Jinak jak předešlá, k níž co plemeno patří. ♃. $1^1/_2$—3′. (Ch. krátkoperá.) 7—9. Horní luka, v nejsevernějším cípu Čech u Rumburka.

8. Listy dolení řapíkaté, hoření přisedlé. Chmýr zdělí nažky. 9.

Listy dolení řapíkaté, často chobotnatě protisečné, hoření sbíhavé. Chmýr několikrát kratší než nažka. 10.

9. *C. scabiosa L. Oddenek vlákny čuprynatý. Listy hned nedělené, vejčité až podlouhlé, celokrajné neb zubaté, hned 1- až 2-krát peřenosečné, s úkrojky podlouhlými. Mázdřitý kraj lístků zákrovních černý, se špicí měkkou, řídčeji delší trnitou (β. C. spinulosa Roch.). Kor. nachové, zřídka bílé. ♃. 1—3'. (Čekánek, jesenec.) 6—9. Suché kopce, meze, cesty, pole. *Vh.*

*C. cyanus L. Kořen 1-letý, vřetenovitý. Listy čárkovité neb čárkovitokopinaté, hoření celokrajné, dolení na zpodu zubaté až peřenoklané. Kor. krajní modré, vnitřní fijalové, zřídka všecky bílé, růžové neb hnědofijalové. ☉ 1—2'. (Ch. polní, modrák. Kornblume.) 6, 7. V obilí, na úborech, rumištích. *Vo.*

10. **C. montana** L. Lod. jednoduchá, 1-úborná, namnoze široce křídlatá, jakož i nedělené listy tence pavučinatá, zelená. Lístky zákrovu hřebenitě pilovité; zuby stejně dlouhé neb kratší než černohnědý okraj. Květy krajní modré, vnitřní fijalové. ♃. $1^1/_2$—2'. (Ch. horní.) 6, 7. Vlhké horní lesy. *Č. Sh. Šhk.* ***M.*** u Jevíče. ***S.***

*C. axillaris Willd. Lod. často větvitá, 1—víceúborná, namnoze úžeji křídlatá, i s listy šedoplsťnatá. Listy nedělené neb chobotnatě protisečné, úžeji kopinaté. Lístky zákrovu hřebenitě třepenité, třísně často bělavé, delší než okraj namnoze jen nahnědlý. Kor. vnitřní červenavé. ♃. $^1/_2$—1'. (Ch. chlumní.) 6, 7. Výslunné stráně, zvlášť na vápně. *Č. P. B. Lzv. Rt. Mpj.*

11. † **C. solstitialis** L. Lod. rozkladitě větevnatá, s větvemi 1-úbornými. Listy čárkovito-kopinaté, celokrajné až vykrajovaně zubaté, úzkým křídlem sbíhavé. Kor. citronově žluté. ☉ $^1/_2$—2'. (Ch. žlutá.) 7—9. V polích mezi vojtěškou a jetelem, pořídku.

† **C. calcitrapa** L. Lod. nahoře chocholičnatá, s úbory četnými, nahloučenými. Listy krom nejhořejších peřenodílné, s úkrojky kopinatými neb čárkovitými, nesbíhavé. Kor. světle nachové. ☉ 1—2'. (Šikavice.) 7—9. Pastvy, rumiště. U Mimoně a Ml. Boleslavi zdivočelá.

Míšenec. C. scabiosa-paniculata. ***M.*** posud jen u Třebíče.

270. Carthamus L. Světlice.

† **C. tinctorius** L. Lysá. Listy tuhé, žilnaté, podlouhlo-vejčité, trnitě zubaté. Úbory velké, s květy šafránovými. Nažky bez chmýru. ☉ 2—4'. (Šafrán planý, saflor.) 7, 8. Z Egypta; v *Č.* u Žatce, též na ***M.*** jižní se pěstuje.

271. Cnicus Gärtn.

† **C. benedictus** L. Lod. větevnatá, jak listy chobotnaté pavučinatovlnatá. Úbory konečné; zákrovní lístky vnitřní s kolcem peřenodílným, vlnaté, vnější srdčité, listenovité s trnem jednoduchým. Kor. žluté. ☉ 1' vys. 6, 7. Z Evropy jižní, zřídka zdivočelý.

272. Onopordon L. Ostropes.

***O. acanthium** L. Lod. a větve listy sbíhavými široce křídlaté, tak jako řeřabaté, chobotnato-zubaté a trnité listy pavučinato-šedoplsťnaté. Kor. světle nachové. ☉ 1—5'. (Trubil.) 7—9. Pusté, kamenité kopce, průhony, cesty. *Vh.*

273. Carduus L. Bodlák. Distel.

1. Listy obak stejnobarevné, roztroušeně vlnaté, lalůčky oddělenými, silně trnitými sbíhavé, hluboce peřenoklané, s úkrojky skoro dlanitě 3—5-klanými, ušty silně trnitými. Úborky nejvíce jednotlivé na konci větví. 2. Listy vezpod více méně hustě pavučinato-bělavo-plsťnaté, křídlem laločnatým ale souvislým, útle trnitým sbíhající, nedělené neb mělčeji peřenoklané s tenkými trny a tuhými brvami. Úbory na konci lodyhy a větví namnoze nahloučené. 3.

2. ***C. nutans** L. Lod. a větve pod úbory delší kus nahé. Úbory velké, sploštěle kulaté, namnoze nící. Lístky zákrovu nad širším zpodkem trochu zaškrcené a tam nazpět zlomené, široce kopinaté, silnějším trnem ukončené. Květy nachové, zřídka bílé, medově vonné. ☉ 1—3'. (B. nící.) 7—9. Suché kopce, pažity, škrobotiny. *Vh.*

***C. acanthoides** L. Lod. a větve až k úborům listnaté a kolcatě křídlaté. Úbory prostředně velké, kulaté, přímé. Lístky zákrovní četné, vnější čárkovito-kopinaté, pichlavým tenčím trnem ukončené, v oblouku odstálé ale nezlomené. Kor. nachové, zřídka bílé. ☉ 1—3'. (B. obecný.) 7—9. Cesty, ploty, úhory, rumiště. *Vh.*

3. ***C. crispus** L. Kořen 2-letý, vřetenovitý. Listy hoření podlouhlé až podlouhlo-kopinaté, chobotnatě zubaté, s ušty často 2—3-klanými. Lístky zákrovu na zevnějšek stále menší, nejzevnější 4-krát kratší vnitřních. Kor. nachové. ☉ $1^1/_2$—5'. (B. kadeřavý.) 7, 8. Vlhké křoví, háje, u potoků, příkopů. *Č. P. L. (Sh.) R. B. (Šv. Čv.) M. S.*

C. personata Jacq. Oddenek trvalý. Listy hoření vejčito-kopinaté, kolcatě pilovité a brvité. Lístky zákrovu nejzevnitřnější málo kratší ostatních vnitřních. Kor. nachové. ♃ 2—5'. (Arctium personata L. B. lopuchovitý.) 7, 8. Křoviště potoční, zvlášť v údolích horských. *Č.* Krkonoše, Kladský Sněžník, Orličné hory, Karlovy Vary, Krumlov. *M. S.* na Jeseníku.

Míšenci.

C. acanthoides-nutans (C. orthocephalus Wallr.). *Č.* u Prahy, Chuděnic, na Žatecku. *M.* u Znojma.

C. crispus-acanthoides. *Č.* u Rokycan.

C. crispus-nutans (C. polyanthemus Schleich.). *Č.* u Lnář.

274. Cirsium Hall. Pcháč. Kratzdistel.

(Carduus et Cnicus L.)

1. Listy na líci malými ostenci škrablavé. Květy všecky obojaké s korunou 5-klanou. 2.

Listy na líci hladké, bez ostenců. 3.

2. ***C. lanceolatum** Scop. Listy pavučinato-vlnaté neb skoro lysé, namnoze chobotnatě protisečné, úkrojků 2—3-klaných trnitých, dokonale neb hoření do polou sbíhavé; lodyha jimi laločnatě křídlatá. Zákrovy pavučinaté neb lysé. Kor. nachové. ☉ 2—5'. (P. k o p i n a t ý.) 6—9. a) Cesty, kopce, škrobotiny. *Vh.* b) Lesy, paseky, v Polabí a j. řídčeji.

a) *genuinum.* Listy vezpod zelené, jen spoře pavučinaté neb přílysé, protisečné, úkrojků dílem z plochy listu vyvrácených; lístky zákrovu tužší; nažky hnědé, větší.

b) *silvaticum* Tausch sp. (C. nemorale Rchb.). Listy vezpod bělavě pavučinato-plsťnaté, ploché, úkrojků kratších a širších, až i chobotnatě zubaté; lístky zákrovu kulatějšího měkčí, koncem zpět ohnuté; nažky šedé, značně menší.

***C. eriophorum** Scop. Listy svrchu tmavozelené, vezpod běloplsťnaté, peřenodílné, s úkrojky až ku zpodu 2-dílnými, trnitými, objímavé, nesbíhavé; lodyha tudíž bezkřídlá. Zákrovy velké, kulaté, hustě bělovlnaté. Kor. nachové. ☉ 2—5'. (P. b ě l o h l a v ý.) 7, 8. Výslunné kamenité stráně, u cest, kraje lesů. *Č. P. L. Sn. R. (B.) M. S.*

3. Úbory všecky s květy obojakými. Kraj koruny asi do $^1/_2$ neb něco hlouběji rozeklaný, stejně dlouhý až 2-krát delší neb něco kratší než trubka. Chmýr kratší než koruna. 4.

Úbory zaprtáním 2-domé. Kraj koruny zvonkovitý, až dolů 5-dílný, vícekrát kratší než trubka. Chmýr ♀ květů po odkvětu mnohem delší než koruna.

***C. arvense** Scop. Listy více méně sbíhavé, hoření namnoze jen přisedlé, kopinaté, chobotnaté neb protisečné, zřídka skoro celokrajné, ostnaté a brvité, lysé neb pavučinaté neb vezpod běloplsťnaté (β. C. incanum Fischer). Úbory menší, sblížené neb nahloučeně chocholičnaté. Vnější lístky zákrovu 3-hranné, s trnem dosti silným. Kor. temně nachové, zřídka bílé. ♃ 2—4'. (Serratula arvensis L. O s e t.) 7, 8. Role, úhory, lesní paseky. *Vo.*

4. Úbory jednotlivé neb shloučené, bez lupenovitých listenů. Květy nachové, zřídka (jen v odrůdách) růžové neb bílé. 5.

Úbory sblížené neb shloučné, listeny velkými lupenovitými, vejčitými, dlouze a útle ostnitými, bledozelenými zpočátku docela obalené. Květy bledo-žlutavé (v řídké odrůdě nachové).

***C. oleraceum** Scop. Listy lodyžní dosti lysé, přisedlé, širokými laloky objímavé, útle ostnitě brvité, hned všecky neb zvlášť hoření nedělené, hned, zvláště dolení, velké, peřenoklané neb peřenodílné. Lístky zákrovu měkkoostnem zakončené, bledozelené. ♃ 2—4'. (P. z e l i n n ý.) 7, 8. Vlhká luka. *Vo.*

5. Listy všecky v řapík b e z o u š e k z ú ž e n é, n e s b í h a v é, dolení velké v přízemní rozetce rozložené. Lod. až pod úbor listnatá, n a m n o z e v e l m i s k r á c e n á, řídčeji (nanejvýš do $^1/_2$') prodloužená, jednoduchá neb z dolejška s 1—3 1-úbornými větvemi. Lístky zákrovu vejčitoválcovitého krátce hrotité, přitisklé.

***C. acaule** All. Kořeny stejně tlusté. Listy roztroušeně srstnaté, podlouhlé, chobotnato-protisečné, s úkrojky 2—3-klanými, silně trnitými,

ostnitě brvitými. Kor. nachové, zřídka bledě pletní neb bílé. ♃. 1/4—6″. (P. nízký.) 7—9. Vlhká luka, pastvy, kraje lesní. *Č. P. L. S. R. (Bp. Šp. Čz.) Mv.* u Vsetína.

Listy lodyžní křídlem laločnatým a ostnitě zubatým dokonale sbíhající. Lod. prodloužená (2′ a více vysoká), až nahoru listnatá, ač nahoře drobněji a oddáleněji. Úbory malé, nahloučené. Lístky zákrovu útle krátce ostnité.

***C. palustre** Scop. Listy podlouhle až čárkovito-kopinaté, chobotnato-protisečné, s úkrojky 2—3-klanými. ☉ 2—6′. (P. bahenní.) 7—9. Bažinná luka, vlhké lesy, paseky. *Vh.*

Listy lodyžní stopami namnoze celokrajnými jen krátce sbíhavé neb docela nesbíhavé, častěji většími oušky objímavé. Lod. prodloužená (1/2—4′ vys.), nahoře téměř bezlistá, nahá neb s větvemi delšími, nahými. Úbory jednotlivé, zřídka po 2—4 shloučené. Lístky zákrovu neostnité, nanejvýš jen hrotité. 6.

6. Listy krátce, bez objímavých oušek sbíhavé. Úbory velké, na lodyze, neb jest-li tato rozvětvena, též na její větvích konečné. 7.

Listy zcela nesbíhavé, prostřední a hoření dvěma oušky objímavé neb poloobjímavé. Úbory na konci lodyhy a její větví jednotlivé. 8.

Listy prostřední a hoření oušky trochu sbíhavými a spolu objímavými přisedlé. Úbory po 2—4 hustě nahloučené, pořídku někdy jednotlivé.

C. rivulare Lk. Kořeny neztlustlé. Listy obak zelené, roztrouseně mrtnaté, vejčité neb podlouhlé, chobotnato-protisečné, řídčeji hluboce peřenodílné neb jen chobotnato-zubaté, s úkrojky 3-hrannými až kopinatými, často 2-klanými. Lístky zákrovu přitisklé, většinou barevné, vnější s černým lepkavým kýlem. ♃. 1—3′. (P. potoční.) 6, 7, potom 8, 9. Vlhká tučná luka. *Č. Lvh. (Čv.) M. S.*

7. ***C. canum** All. Mrcasy kořenové mrkvovitě ztlustlé, svazčité. Listy šedozelené, podlouhlo-kopinaté, vykrajovaně zubaté až chobotnatě protisečné, prostřední stopou namnoze zúženou krátce sbíhavé, hruběji brvité. Lístky zákrovu ku konci porozšířené, pak dlouze zakončité, suchomázdřité a nachově zbarvené. Kor. nachové, růžové neb bílé. ♃. 1—5′. (P. šedý.) 7, 8. Vlhká tučná luka. *Č. P. L. S. Rt. B. Mpj. S.*

***C. pannonicum** Gaud. Mrcasy kořenové neztlustlé, řídčejší. Listy světle zelené, podlouhlo-kopinaté, dolení ku zpodu houslovitě skrojené a pak stopou porozšířenou, slabě ouškovitou krátce sbíhavé, nestejně zubaté neb celokrajné, jemněji brvité. Lístky zákrovu dlouze zakončité, nahoře načervenalé, trochu suchomázdřité. Kor. nachové. ♃. 1—2′. (P. uherský.) 6, 7. Lesní luka, travnaté straně. *Č. P. Lsz. (Sp.) Rt. Mv.* pokarpatská.

8. † **C. dissectum** Lamk. Oddenek krátký, neplazivý. Mrcasy kořenové vřetenovité neb mrkvovitě ztlustlé. Listy světle zelené, vezpod tence pavučinaté, vejčité neb podlouhlé, chobotnatě protisečné neb peřenodílné, dolení v křídlatý řapík zúžené, ostatní přisedlé, malými úšky poloobjímavé; ušty úzké, kopinaté. Lístky zákrovu vejčito-kopinaté,

nejvnitřnější na konci fialově zbarvené. Kor. karmínové. ♃. 1—4′. (C. tuberosum All., C. bulbosum DC. P. rozeklaný.) 7, 8. Na trávnicích v parku Loučeňském v *Č.* náhodou zavlečený.

C. heterophyllum All. Oddenek plazivý. Mrcasy kořenové neztlustlé. Listy na líci lysé, trávozelené, vezpod bíle vlnato-plsťnaté, podlouhlokopinaté neb dolení eliptičné, nedělené neb přostřední přenoklané, nejdolejší řapíkaté, ostatní srdčitým, ouškatým zpodem objímavé, nad tímto často houslovitě zúžené. Úbory velké; zákrovní lístky přitiskle, lysé. ♃. $1^1/_2$—3′. (P. různolistý.) 6, 7. Lesní horní luka, u potoků. *Č. Sh. Rshk. (Bp.) Shk. M. S.* Jeseník.

Míšenci.

A) C. eriophorum s C. lanceolatum. Listy na líci porůznu ostenkaté.

C. eriophorum-lanceolatum (C. intermedium Döll). *Č.* u Litoměřic a j.

B) S C. oleraceum. Listy na líci neostenkaté. Koruny žlutavobílé neb červenavé, nikdy čistě nachové. Úbory na zpodu s listeny něco zveličelými.

C. oleraceum-acaule (C. rigens Wallr., C. decoloratum Koch). *Č.* dost hojně.

C. oleraceum-palustre (C. hybridum Koch). *Č.* častěji. *M.*

C. oleraceum-canum (C. tataricum W. Gr.). *Č.* velmi hojně. *M.*

C. oleraceum-rivulare (C. praemorsum Michl.) *Č.* Česká Třebová. *M. S.*

C. oleraceum-heterophyllum (C. affine Tausch). *Č.* Krkonoše, Rudohoří, Šumava. *M.* Jeseník.

C) S C. canum, pannonicum a acaule (s vyloučením C. oleraceum a C. palustre). Listy na líci bez ostenců (u předposledních dvou někdy s velmi sporými ostenci), málo neb nic nesbíhavé. Koruny nachové. Úbory na konci nahoře nahé lodyhy a její větví, bez zveličelých listenů.

C. canum-pannonicum. *Č.* u Smečna.

C. canum-rivulare (C. Siegerti Schultz bip.). *Č.* Landškroun. *M.* pohraničná.

C. canum-dissectum (C. Aschersoni Čel.). *Č.* v parku Loučeňském.

C. pannonicum-acaule (C. Freyerianum Koch). *Č.* Praha, Středohoří, Bilichov.

C. canum-acaule (C. Winklerianum Čel.). *Č.* dosti hojně.

C. acaule-lanceolatum. *Č.* u Loun, Ostrova.

C. canum-lanceolatum. *Č.* u Pardubic.

C. acaule-arvense. *Č.* u Bohosudova.

D) S C. palustre (s vyloučením C. oleraceum). Listy na líci bez ostenců, úplně neb aspoň delší kus sbíhající; hoření na lodyze často

menší a oddálenější. Úbory častěji částečně shloučené, bez zveličených listenů. Koruny nachové.

C. palustre-arvense (C. Čelakovskianum K. Knaf). *Č.* pod Krkonoši.

C. palustre-canum (C. silesiacum Schultz bip.). *Č.* častěji. *M.*

C. palustre-rivulare (C. subalpinum Gaud.). *Č. Sv. M. S.*

C. palustre-heterophyllum (C. Wankelii Reichardt). *Č.* Krkonoše, Rudohoří, Nové Hrady.

275. Silybum Gärtn. Ostropestřec.

† **S. Marianum** Gärtn. Listy veliké, lesklé, lysé, bíle žilnaté, po kraji silně trnité, dolení podlouhlé, chobotnaté, prostřední objímavé, protisečné. Úbory veliké. ☉ 3—5′. (Carduus Marianus L. O. obecný. Mariendistel.) 7, 8. Místy v libosadech a na rumištích zdivočelý.

276. Carlina L. Pupava. Eberwurz.

***C. vulgaris** L. Lod. prodloužená, 1-úborná až chocholičnatě víceúborná. Listy hrubě trnito-zubaté a útle zoubkované, hoření vejčitokopinaté, poloobjímavé. Vnější lístky zákrovu listovité kratší vnitřních, všecky kratší než úbor, nejvnitřnější světle žluté. Zákroveček plév zdělí nažky. Odr. β. nigrescens Formánek, špičky ostnů hořeních listů a lístků zákrovních na zpodu černavé, γ. virescens Čel. fil., zákrovní lístky všecky zelené, s ostny světle žlutavými. ☉ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (P. obecná.) 7—9. Suché kopce, vřesoviště. *Vr.*, β. *Č.* u Frant. lázní, Chuděnic a j. *M.* východní, γ. *Č.* u Chuděnic. *b) Č.* čedičové vrchy u Manetína (s b β), Mnichova, *M. S.* Jeseník.

b) longifolia Grab. Listy dlouze a úzce kopinaté, k oběma koncům poznenáhlu zúžené, ploché, skoro celokrajné, po kraji útleji osténkaté; zákrovy větší (1—3), vnější jich lístky delší vnitřních. Výš. 1 až 3′. (C. longifolia Rchb.). Přechodní forma do a) jest C. intermedia Schur (β. intermedia Uechtr.).

***C. acaulis** L. Lod. namnoze 1-úborná a silně zkrácená, s úborem uprostřed rozetky přízemních listů přisedlým, zřídka do 1′ prodloužená, řídce listnatá, s úborem menším, s listy podúbornými dolů svislými (β. C. caulescens Lamk.). Listy hluboce chobotnato-peřenosečné, mimo to zubaté a ostenaté, všecky řapíkaté. Vnější lístky zákrovu listovité, z části delší než úbor, nejvnitřnější bílé. Zákroveček plév 2-krát delší než nažka. ♃. (P. bílá.) 7—9. Stráně, meze, průhony, paseky. *Vr.* β) u Trmice blíž Oustí n. L., u Hradce Král., u Písku a j., též *Mj.*

277. Xeranthemum L. Suchokvět.

***X. annuum** L. Lod. namnoze větevnatá, větví 1-úborných, nahoře nahých, jak listy šedoplsnatá. Listy podlouhle kopinaté. Lístky zákrovní hrotité, lysé, vnější vejčité, vnitřní velké, kopinaté, odstálé, narůžovělé nebo bílé. ☉ $^1/_2$—2′. (S. otevřený.) 6—8. Skalnaté stráně. *Č.* pouze u Troje. *M.* jižnější.

278. Echinops L. Bělotrn.

***E. sphaerocephalus** L. Listy na líci tmavozelené, lepkavě pýřité, vezpod bělavě vlnato-plsťnaté, peřenoklané, s úkrojky skoro 3-hrannými, chobotnatými, ostnitě zubatými. Úbory velké, na lodyze a větvích konečné; zákrovečky modravé, žláznato-pýřité. Kor. namodrale bílé. ♃. 2—5′. (B. obecný.) 7, 8. Keřnaté stráně, hráze, u cest. *Č. P. Lsz. Mpj. S.* na Opavsku.

49. Řád. **Dipsaceae** DC. Štětkovité (str. 13).

Rozbor rodů.

1. Lůžko strboulu chlupaté, bezplévné. Lístky zákrovní bylinné. Zákrovečky neryhované, nahoře se 4 jamkami. Kraj kališní se 6—12 osinatými zoubky. **Trichera 280.**

   Lůžko plévnaté, plévy a lístky zákrovní bylinné. Zákrovečky 8-rýhé neb 8-žebré s krajem rozšířeným. 2.

   Lůžko plévnaté, plévy a lístky zákrovní tuhé, hrotité, pichlavé. Zákrovečky 4-hranné, 8-rýhé, s krajem kratičkým. Kraj kališní skoro 4-hranný, chlupatý a brvitý. **Dipsacus 279.**

2. Zákrovečky s bylinným 4-laločným okrajem. **Succisa 281.**

   Zákrovečky s krajem suchomázdřitým, mnohožilným, posléz rozprostřeným. **Scabiosa 282.**

279. Dipsacus L. Štětka. Kardendistel.

1. Úbory kulaté. Lístky zákrovní rovnovážně odstálé neb vystoupavé, čárkovito-kopinaté neb -šídlovité, ostenaté, mnohem delší než plévy. Listy vstřícné, po 2 dolejškem srostlé. 2.

   Úbory vejčito-podlouhlé. Lístky zákrovní posléz dolů sehnuté, klínovito-kopinaté, bylinné, jen na konci jemně ostnité, málo delší plév jemně trnitých, štětinatě brvitých. Listy řapíkaté, dole nesrostlé.

   D. pilosus L. Lod. dole srstnatá, na hranách ostenatá. Listy měkké, eliptičné neb kopinaté, na zpodu namnoze dvouušetné, hrubě zubaté neb hoření celokrajné. Stopky úborův jehličkaté. Kor. žlutavo-bílé. ☉ 2—4′. (Š. chlupatá.) 7, 8. Vlhké houští, ploty; snad jen zdivočelá. *Č. Lsz. Mj.*

2. Listy přízemní na hlavním nervu a namnoze i na líci ostenaté; lodyžní nebrvité, dole v širokou málo vydutou část srostlé. 3.

   Listy přízemní bezostenné, lodyžní štětinato-brvité, dolejškem v miskovitou část srostlé, nestejně chobotnato-peřenoklané.

   ***D. laciniatus** L. Lístky zákrovu čárkovito-kopinaté, daleko odstálé, toliko koncem vystoupavé. Plévy s rovnou, ohebnou špičkou. Kor. bledolilákové neb bílé. ☉ 3—6′. (Š. laločnatá.) 7—9. Pustá místa, štěrky poříční, u cest, potoků. *Č. P. Lsz. Rst. Mpj.*

3. ***D. silvestris** Huds. Lístky zákrovní čárkovito-šídlovité, obloukem vystoupavé. Plévy s rovnou ohebnou špičkou, delší než květy. Listy namnoze nedělené, vroubkovano-pilovité, zřídka prostřední peřenoklané

(β. pinnatifidus Koch). Kor. lilákové. ☉ 2—5'. (Š. obecná.) 7—9. Jak předešlá, ale *Vr.*

† **D. fullonum** Huds. Lístky zákrovní odstálé, na konci trochu sehnuté. Plévy s tuhou nazpět ohnutou špičkou, sotva delší než květy. Jinak jak předešlá, k níž nejspíš co plemeno patří. ☉ a ♃. 3—6'. (Š. soukenická. Weberkarde.) 7, 8. Pěstuje se pro potřebu soukeníků.

280. Trichera Schrad. Chrastavec.

***T. arvensis** Schrad. Lod. namnoze šedopýřitá a zvlášť doleji srstnatá, k ose oddenkové konečná. Listy trochu tuhé, lodyžní střední namnoze protisečné s ušty kopinatými, řídčeji (β. integrifolia G. Mey.) všecky celé, podlouhlo-kopinaté, hrubě zubaté. Kraj kališní 7—8-paprskový, menší, mističkovitý. Kor. světle fijalově lilákové, červenavé neb nažloutle bílé, krajní paprskující, zřídka stejné s ostatními. ♃. $^1/_2$—2'. (Scabiosa arvensis L. Knautia arvensis Coult. Ch. polní.) 7—9. Pole, meze, palouky lesní. *Vh.*

T. silvatica Schrad. Lod. roztroušeně srstnatá neb dosti lysá, nahoře pýřitá, někdy i žláznato-pýřitá. Listy měkčejší, nedělené, řídčeji trochu stříhané, eliptičné neb široce vejčito-kopinaté až podlouhlé, dlouze zakončité, vroubkované. Kraj kališní větší, ploštější, často 12-paprsečný. Kor. krajní namnoze paprskující. ♃. 1—3'. (Scabiosa silvatica L. Ch. lesní.) 7—9. Horní lesy, louky lesní, paseky. *Č. Svh. Rk. Bp. Š. Č. Mpj; a)* více v teplejší pahorkatině, zvláště ve východní části, u Chocně, Litomyšle, *b)* v hornatějších polohách, v Šumavě a na předhořích, v *Rk.* (Doupov) a j.

a) genuina (Scab. pannonica Jacq., Knautia pannon. Wettstein). Lod. namnoze k ose s letošní rozetkou zpodních listů postranní, ale též konečné. Listy lodyžní často širší, vejčité neb eliptičné, ale též podlouhlé. Úbory a koruny menší, tyto načervenale neb namodrale lilákové, zřídka bílé.

b) dipsacifolia Nym. (Scabiosa dipsacif. Host). Lod. vždy konečné, na zpodu hustě olistěné, listy dolejší však za květu namnoze již uschlé. Listy lodyžní častěji podlouhlé, prodloužené. Úbory a koruny větší, tyto tmavočerveně neb modře fijalové.

281. Succisa M. et. K. Čertkus.

***S. pratensis** Mönch. Listy jak lodyha přitiskle srstnaté, dolení vejčito-podlouhlé, v řapík zúžené, hoření podlouhlo-kopinaté. Úbory posléz kulaté. Kraj kališní 5-štětinný. Koruny 4-klané, stejné, lilákově modré, zřídka bílé. ♃. 1—3'. (Scabiosa succisa L. Č. luční. Teufelsabbiss.) 7—9. Vlhká a rašelinná luka. *Vh.*

282. Scabiosa (L.) Coulter. Hlaváč.

1. Listy rozetek podlouhlé neb eliptičné, vroubkované, bylinné, nedělené neb i s doleními lodyžními lýrovité; střední peřenodílné neb hluboce peřenoklané, s úkrojky opět peřenoklanými. 2.

Listy rozetek podlouhle kopisťovité, celokrajné, trochu kožovité; lodyžní peřenodílné neb hluboce peřenoklané s úkrojky celokrajnými.

*S. **suaveolens** Desf. Jemně šedopýřitý. Osiny kališní bledé, žlutavé. Úbory a květy menší než u následujících, tyto lilákově modré, vanilkou libě páchnoucí. ♃. 1/2—1'. (H. vonný.) 7, 8. Suché trávnaté stráně, meze, bory. *Č. P. L. Sn. Rt. Mpj.*

2. *S. **columbaria** L. Listy jak lodyha jemně pýřité, nelesklé. Úbor plodní kulatý. Osiny kališní hnědočerné, uzounké, namnoze bezžilné. Kor. modrofialové neb nachově červené, zřídka bílé, nevonné. ☉ neb ♃. 1—3'. (H. obecný.) 7, 8. Lesní humósní luka, keřnaté stráně v nižších teplejších polohách. *Č. P. L. Sn. R. B. Šv., Mvs.*

S. lucida Vill. Listy dosti lysé, toliko brvité, trochu lesklé, dolejší s úkrojky širšími. Úbory plodní kulaté, větší než u předch. Osiny kališní prodloužené, silnější a zřetelněji 1-žilné. Kor. nachové, zřídka bílé. ♃. 1—2'. (H. lesklý.) 7—9. Skalní stráně vysokého pohoří; *Č.* na Krkonoších, *M. S.* na Jeseníku.

*S. **ochroleuca** L. Listy a lodyha silněji chlupaté, často šedopýřité. Úbor plodní vejčitý. Osiny kališní nejprv ryšavé. Kor. bledožlutavé, nevonné. ☉ a ♃. 1—3'. (H. žlutavý.) 7, 8. Kopce, meze, cesty. *Č. P. L. Sn. Rt. Bk. Čz. M. S.*

50. Řád. **Valerianeae** DC. Kozlíkovité (str. 13).

Rozbor rodů.

Kraj kališní na květu do vnitř vehnutý, na plodu v pérovitý chmýr změněný, opadavý. Koruna nálevkovitá, dole s hrboulkem. Plod zakrněním 1-pouzdrý. **Valeriana 283.**

Kraj kališní nezřetelný neb zubatý, trvalý. Koruna nálevkovitá, bez hrboulku. Plod s 1 pouzdrem 1-semenným a 2 prázdnýma. **Valerianella 284.**

283. **Valeriana** L. p. Kozlík. Baldrian.

1. Květy všecky obojaké. Listy všecky zpeřené. 2.

Květy dvoudomé; na jedněch rostlinách větší, obojaké neb samčí s vynikajícími plodnými tyčinkami, na jiných menší, s uzavřenými neplodnými tyčinkami a s vyčnívající čnělkou. Dolení listy nedělené. 3.

2. *V. **officinalis** L. Oddenek přímo-větevnatý, obyčejně bez výběžků. Listy 6—11-jařmé; lístky kopinaté až eliptičné, hrubě neb stříhaně zubaté, v odr. β. (V. angustifolia Tausch) čárkovito-kopinaté až čárkovité, slabě zubaté až celokrajné. Kor. bílé, načervenalé, vonné. ♃. 1 až 5'. (K. lékařský, odolen, baldrián.) 6—8. Vlhká luka, křoviště, u potoků a příkopů, β) na lesnatých stráních. *Vr.*

V. sambucifolia Mik. Oddenek vyhání plazivé výběžky. Listy 3- až 5-jařmé, na neplodných výhonkách někdy jen trojené; lístky široké, podlouhle vejčité neb vejčito-kopinaté, hrubě zubaté. Květenství směstnanější, koruny trochu větší, s delší trubkou. ♃. 2—4'. (K. bezolistý.) 5, 6. Vlhké rokle, horní lesy. *Č. Sh. Rhs. Bp. Šh. M. S.*

3. Oddenek plazivý, výběžkatý. Listy lodyžní prostřední a hoření přisedlé. 4.

Oddenek větevnatý, bez výběžků. Listy lodyžní řapíkaté. 5.

4. ***V. dioica** L. Lodyha rýhovaná, pod uzlinami mrtnatá. Listy přízemní a na dolejšku lodyhy dlouhořapičné, vejčité neb eliptičné, někdy trochu srdčité, celokrajné neb vykrajované, prostřední a hořejší přisedlé, k dolejšku zúžené, peřenodílné neb lýrovitě protisečné. Kor. bílé neb růžové. ♃. $^1/_2$—1′. (K. dvoudomý.) 5, 6. Bařinná luka, mokřady lesní. *Vr.*

△ **V. polygama** Bess. Lod. statnější, křídlatě hranatá, lysá. Listy přízemní velké, okrouhle vejčité, často srdčité; lodyžní nedělené, hoření často hrubě zubaté, nejhořejší někdy 3-klané. Kor. bílé neb načervenalé. ♃. $^3/_4$—$^5/_4$′. (V. simplicifolia Kab. K. mnohomanželný.) 5, 6. Bařiny lesní, mokrá luka. ***M.*** pokarpatská a ***S.***

5. △ **V. tripteris** L. Lod. nejvíce lysá. Listy tenké, světle zelené, dolení a přízemní srdčito-vejčité, vykrajovano-zubaté, prostřední a hoření trojené, zřídka nedělené. Kor. bílé neb červenavé. ♃. $^1/_2$—$^5/_4$′. (K. trojený.) 5, 6. Vlhká místa horských lesů. ***M. S.*** Jeseník a Karpaty.

△ **V. montana** L. Lod. namnoze mrtnatá. Listy dosti tuhé, trochu mastné, našedivěle zelené, dolení a přízemní okrouhlé neb okrouhlo-vejčité, na zpodu uťaté neb zaokrouhlené, mělce zoubkaté, prostřední kratčeji řapíkaté, nedělené, vejčité až kopinaté. Kor. bělavé neb růžové, větší než u předch. ♃. $^3/_4$—$1^1/_2$′. (K. horský.) 6, 7. Vlhká skaliska horská. ***S.*** pouze na Těšínsku mezi Ostrým a Kohyňcem.

284. Valerianella Hall. Kozlíček.

1. Byliny jarní. Kraj kališní nezřejmě 1—3-zubý. Vrcholky velmi směstnané; v rozsochách prodloužených větví žádné květy. 2.

Byliny letní. Kraj kalicha šikmý, 3-zubý, zadní zub jeho velký, ostatní mnohem menší neb nezřejmé. Vrcholíky řídké; v rozsochách prodloužených větví jednotlivé květy. 3.

2. ***V. olitoria** Poll. Plod smačknutý, napříč vejčitý, na krajích rýhou prorytý, na plochách se silnějším žebrem a rýnou; vnější stěna plodného pouzdra houbovitě ztlustlá, toto stejně velké jak prázdná pouzdra. Lod. vidličnatá. Listy podlouhle kopisťovité, nejcelejší neb dole zubaté. Kor. namodrale bílé. ☉ 3—10″. (K. jarní, polní salat. Rapunzel.) 4, 5. Trávnaté úklony, křoví, meze, pole. *Vh.*

† **V. carinata** Lois. Plod podlouhle 4-boký, na přední straně člunkovitě vydutý; vnější stěna zadního plodného pouzdra neztlustlá; prázdná pouzdra velmi veliká. Ostatně jak před. ☉ (K. kýlnatý.) 4, 5. Jak předešlý; ***Č.*** u Prahy, Liberce, nejspíš jen zdivočelý. ***Mv.***

3. ***V. auricula** DC. Plod lysý neb chlupatý, skoro kulato-vejčitý, zpředu prázdnými pouzdry opuchlý, mezi nimi rýhovaný; prázdná pouzdra větší než plodná, tenkou příhradkou od sebe oddělená. Zadní velký zub kališní tupý. ☉ 6—10″. (V. rimosa Bastard. L. ušatý.) 6—8. V osení, na úhorech. ***Č.*** *Pk. L. Sn. (R.)* ***M. S.***

*V. **Morisonii** DC. Plod lysý neb chlupatý, vejčito-kuželovitý, vzadu vypouklý, zpředu dosti plochý, se 2 tlustými žebry, vnější stěnu pouzder prázdných, uzounkých, širokou příhrádkou od sebe oddělených naznačujícími. Zadní velký zub kališní špičatý. ⊙ 4—10″. (V. dentata Autt. K. zubatý.) 6—8. Jak předešlý. *Vh.*

51. Řád. **Rubiaceae** DC. Mařinovité (str. 13).

(Stellatae L.)

Rozbor rodů.

1. Kraj kališní 6-zubý s 2 menšími zuby, trvalý, na plodu zveličelý. Koruna nálevkovitá. Tvrdky suché. **Sherardia 285.**

   Kraj kališní nepatrný, na plodu nezřetelný. 2.

2. Koruna nálevkovitá neb zvonkovitá. Tvrdky suché. **Asperula 286.**

   Koruna kolovitá, plochá neb málo prohlubená. Tvrdky suché. **Galium 287.**

   Koruna kolovitá. Tvrdky příšťávnaté, peckovicovité. **Rubia 288.**

285. **Sherardia** L. Bračka.

***Sh. arvensis** L. Lod. položená, větvitá, na hranách jak listy malými ostenci drsná. Listy dolení po 4, kopisťovité, hoření po 5—7, kopinaté. Vrcholík strboulovitě stažený, zákrovem několikrát delším obalený. Kor. lilákové, zřídka bílé. ⊙ $^1/_2$—1′ dl. (B. rolní.) 5—9. Role, úhory, pustá místa. *Vo.*

286. **Asperula** L. Mařinka.

1. Bylina vytrvalá s oddenkem. Květy stopkaté ve volných vidličnatých vrcholících, bez obalu, s listeny nebrvitými. Koruny bílé neb trochu načervenalé. 2.

   Bylina 1-letá s kořenem vřetenovitým. Květy skoro přisedlé ve svazečku, obaleném delším obalem ze 6—8 listenů, dlouhými bílými štětinami brvitých. Koruny modré, dlouze trubkovité, 4-klané.

   ***A. arvensis** L. Lod. 4-hranná, na hranách draslavá. Listy po krajích drsné, po 6—8, čárkovito-podlouhlé, tupé, nejdolejší po 4, kopisťovité. ⊙ 3″—1′. (M. rolní.) 6—8. Role vápenitá a hlinitá, pořídku a nestále. *Č. P. Lz. M.*

2. Plody lysé. Vrcholíky namnoze ve větší latu spojené. 3.

   Plody hákovito-štětinaté. Vrcholík jediný konečný.

   ***A. odorata** L. Lod. 4-hranná. Listy po 8, podlouhle kopinaté, dolení po 6, kopisťovité. Koruna trubkovito-zvonkovitá, trubka zdělí kraje. ♃. $^1/_2$—2′. (M. vonná. Waldmeister.) 5, 6. Stinné humósní lesy hornatější. *Vh.*

3. Lodyha na hranách hladká. Listy čárkovité. 4.

   Lodyha na hranách zpátečnými ostny draslavá, popínavá, zavěšivá, rozkladitě větevnatá. Listy kopinaté, zpředu širší.

△ **A. aparine** Schott. Listy po 8—9, po krajích a na kýlu ostnatě drsné. Kor. nálevkovitá. Plody zrnkovaté, drsné. ♃. 2—3′. (A. rivalis Sibth. M. drsná.) 7, 8. U Prahy v křoví jen náhodou. ***M. S.***

4. Koruna nálevkovitá s dlouhou trubkou. Lod. 4-hranná. Listy po 4—6, v přeslenu nestejné, hoření často jen po 2 vstřícné. 5.

Koruna krátce zvonkovitá, přes $^1/_2$ 4-klaná. Lod. oblá, nezřetelně hranatá, přímá. Listy po 8—10, na kraji ohrnuté, tuhé, drsné.

***A. galioides** MB. Byl. nasivělá. Plody hladké. ♃. 1—3′. (Galium glaucum L. M. svízelovitá.) 5, 6, opět 8, 9. Skály, kamenité, obrostlé stráně. ***Č.** *P. Sjp. R. (B. Šk.)* **Mpj. S.** Opavsko.

5. ***A. cynanchica** L. Oddenek trsnatý, sotva plazivý. Lod. položená, vystoupavá, mnohovětevná, lysá neb dole krátce pýřitá. Listeny čárkovito-kopinaté až vejčité, hrotité. Koruna namnoze 4-klaná, vně hrbolatě drsná. Plody zrnkovaně drsné. ♃. 2″—$1^1/_2$′. (M. psí.) 6—8. Suché kopce, meze, průhony. ***Č.** *P. L. Sn. R. B.* **M. S.**

***A. tinctoria** L. Oddenek plazivý, šafránově žlutý. Lodyha přímá, lysá. Listeny vejčité, špičaté. Koruny namnoze 3-klané, hladké. Plody hladké. ♃. 1—2′. (M. barvířská.) 6, 7. Trávnaté obrostlé stráně, světlé suché háje. ***Č.** *P. Lsz. Sn. Rt. Bk. Mjv.*

287. Galium L. Svízel.

1. Listy čárkovité až opakvejčité, 1-žilné, po 5—9 (jen u Galium palustre po 4) v přeslenu. 2.

Listy vejčité až kopinaté, 3-žilné, po 4 v přeslenu. 11.

2. Bylina vytrvalá. Koruna v průměru širší než dozralý plod. Květenství konečné latnaté. 3.

Bylina 1-letá. Průměr koruny menší než průměr zralého plodu. Vrcholíky úžlabní, chudokvěté, na konci lodyhy často v jediné květenství splývající. Lod. 4-hranná, na hranách silně nazpět draslavá. 10.

3. Listy hrotité. 4.

Listy zaokrouhleně tupé, bezhroté. Ušty korunní špičaté.

***G. palustre** L. Lodyhy chablé, položené neb vystoupavé, rozkladité, 4-hranné, na hranách jemně osténkaté, někdy hladké. Listy po 4—5, čárkovito-podlouhlé, po krajích nazpět draslavé. Plody skoro hladké, lysé. Kor. bílé. ♃. $^1/_2$—2′ dl. (S. bahenní.) 6—8. Mokrá luka, bařiny, příkopy. *Vh*

4. Korunní ušty špičaté. Plody jemně bradavičnaté neb zrnité. Oddenek tenký, lámavý, trsnatý; též lodyhy chablé, položené neb vystoupavé. 5.

Korunní ušty tupounké, všecky neb nejmnožší měkkým hrotem ukončené. Plody hladké, útle ďubkaté. Oddenek pevný, dřevnatý, někdy ztlustlý. Lodyhy silné, vystoupavé neb přímé, řídčeji položené. 7.

5. Lod. 4-hranná, na hranách hladká. Koruna plochá. 6.

Lod. 4-hranně žebrnatá, na hranách jemnými ostenci draslavá. Koruna mističkovitě vydutá.

*G. **uliginosum** L. Listy nejvíce po 6, též po 7—8, čárkovito-kopinaté až opakvejčito-podlouhlé, po kraji drsné, lysé. Plody s jemnými, hustými, špičatými bradavkami. ♃. 3″—2′ dl. (S. mokřadní.) 6—9. Jak předešlý. *Vo.*

6. *G. **silvestre** Poll. Lodyhy v trsech volně rozkladitých, všecky stejnotvárné, namnoze květoucí, přioblé a bledými silnými žebry 4-hranné. Listy nejvíce po 8, též po 6—7, podlouhle neb čárkovitě kopinaté, zpředu širší, s nervem na rubu vyniklým, dosti tuhé, světle zelené, sušením nečernající, nejdolejší nejmenší opakvejčito-kopinaté. Vrcholíky volné, rozkladité, se stopkami delšími, vláskovitými. Plody velmi jemně (pod sklem) zrnité. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. Odr. α) glabrum (G. glabrum Hoffm., G. austriacum Autt.), lodyhy a listy lysé, lesklé, β) hirtum Koch (G. scabrum Jacq.), lodyhy doleji jak dolejší listy srstnaté. (S. chlumní.) 6—8. Keřnaté, kamenité stráně, suché háje, vřesoviště. *Vh.*

G. sudeticum Tausch. V hustších trsech. Lod. vystoupavé, nahoře tuhé, 4-hranné, jak listy úplně lysé. Listy často po 6, kopinaté, zpředu širší, se slabším nervem, jemné, temněji zelené a jak celá bylina sušením snadno zčernající. Vrcholíky konečný a úžlabní chudokvěté, stopek krátkých. Koruny větší. Plody nezřetelně zrnité. ♃. 3—6″. (S. krkonošský.) 7, 8. Na Sudetských horách: *Č.* na Krkonoších, *M.* na Jeseníku.

† **G. saxatile** L. Lodyhy neplodné položené se sblíženými přesleny listů opakvejčitých; květoucí vystoupavé, od zpodu s větvemi květonosnými, velmi dlouhočlenné, jemnými, skoro křídlovitě přiostřenými žebry 4-hranné, lysé, s listy podlouhle kopinatými, zpředu širšími. Listy namnoze po 6. Plody s jemnými, hustými, špičatými bradavkami. Kor. bílé, 2-krát větší než u před. ♃. 3″—1′. (S. horský.) 7. Horní stráně, v lesích, na paloucích, vřesovištích. *Č.* Sudetské hory (Krkonoše, Jizerské hory) a Rudohoří hojně.

7. Lata hroznovitá s prodlouženou hlavní osou a krátkými, hnedle od dolejška květonosnými větévkami. Oddenek dlouhočlenný, rozvětvený, namnoze hojné lodyhy a listnaté výhonky ženoucí. 8.

Lata chocholičnatá s větvemi prodlouženými, dosti stejnovrcholnými, doleji bezkvětými. Z oddenku namnoze jednotlivé, oddálené lodyhy. 9.

8. ***G. mollugo** L. Lod. až dolů 4-hranná a 4-stranná, se stranami skoro plochými, lysá neb s listy mrtnatá. Listy nejvíce po 8 (též 5—7), kopinaté až podlouhlo-opakvejčité, ploché neb slabě ohrnuté, vezpod mdlé, bleději zelené, lysé neb jen roztroušeně mrtnaté. Ušty koruny s dlouhým nitkovitým hrotem či přívěskem. Kor. bílé do zelenava neb žlutava. (Povázka.) 5—9. Luka, meze, lesy. *Vh.*

***G. verum** L. Lod. přioblá, 4-žebrá, nejdoleji též často 4-stranná, pýřitá neb mrtnatá. Listy nejvíce po 8 (6—12), čárkovité, ku konci širší, namnoze silně ohrnuté, vezpod pýřím aksamitnatým našedivěle třpytivé. Ušty korunní s krátkou špičkou. Kor. citronově žluté neb bledožluté, namnoze medově vonné, v odr. β. Wirtgeni (F. Schultz sp.) tmavěji zlatožluté, nevonné, spolu lata velmi štíhlá, větviček krátkých pooddálených. ♃. 1—3′. (S. syřišťový. Labkraut.) 6—9. Suchá luka, meze, cesty. *Vo,* β) na vlhkých lukách, roztroušený.

9. ***G. silvaticum** L. Oddenek krátkočlenný, potom uzlatý, hlízovitě napuchlý. Lod. přioblá, se 4 slabými, někdy sotva poznatelnými žebry, jen nahoře zřejmě 4-hranná. Listy namnoze po 8 (6—12), vejčité až podlouhlo-kopinaté, jasně zelené, vezpod nasivělé. Stopky květní před rozkvětením ponejvíce převislé. Koruna mískovitá, s ušty vejčito-podlouhlými, krátce hrotitými. Tyč. přímé, dosti krátké. Kor. malé, bílé, sotva vonné. ♃. 1—3′. (S. l e s n í.) 7, 8. Lesy, stráně. *Vr.*

G. aristatum L. Oddenek plazivý, výběžkatý. Lodyha přioblá, 4 zřetelnými vypouklými žebry hranatá, toliko nejdoleji bezhranná. Listy nejvíce po 8 (6—9), podlouhle kopinaté až úzce kopinaté, tmavěji zelené, vezpod často nasivělé. Stopky květní před květením nejvíce přímé. Koruna plochá, s ušty čárkovito-podlouhlými, dlouhým nitkovitým hrotem ocáskatými. Tyč. delší, nejprv obloukem dovnitř, pak nazpět ohnuté. Kor. větší, bílé, zasládle vonné. ♃. 1—4′. (G. Schultesii Vest. G. polymorphum Knaf. S. o s i n a t ý.) 7, 8. Lesy, stráně. *Č. Svn. (Lv.) M.*

10. ***G. aparine** L. em. Listy po 6—8, široce opak kopinaté neb čárkovito-kopinaté. Vrcholíky delší podpůrného listu, na konci lodyhy často v jedno květenství splývající. Stopky za plodu rovné, rozevřené. Plody namnoze s hákovitými štětinami, při tom větší, 2—3‴ šir. na rostlině silnější s širšími listy, anebo jen 1—1½‴ šir. na bylině menší s užšími listy (β. G. infestum W. K.), zřídka bez štětin a toliko útle zrnité na bylině též slabší, úzkolisté (γ. G. spurium L.). Květy bílé. ☉ 1—4′. (S. o b e c n ý, p ř í t u l a. Klebekraut.) 6—9. Křoviště, ploty, pole, β) více na polích, úhorech. *Vh.*, γ) též, zvláště v bramborech a ve lnu, ale řídčejší.

***G. tricorne** With. Listy po 6—8, čárkovito-kopinaté, v předu širší. Vrcholíky všecky úžlabní, nanejvýš zdělí listu podpůrného, 3-květé (řídčeji 5—6-květé). Stopky za plodu dolů ohnuté. Plody se špičatými bradavkami, ostatně lysé. Kor. žlutavě bílé. ☉ ½—1′. (S. t r o j r o h ý.) 6—9. Pole vápnitá a hlinitá. *Č. L. Rt. (P. Sp. Bk.) M. S.*

11. Vrcholíky úžlabní, kratších podpůrných listů, za plodu sehnuté a listy sehnutými přikryté. Květy nemnohé plodné, ostatní jalové, ♂. Plody hladké, lysé. 12.

Květenství vrcholičnaté neb latnaté konečné, se stopkami za plodu rovnými. Květy všecky obojaké. Plody hákovito-štětinaté, zřídka holé. 13.

12. ***G. cruciata** Scop. Lod. 4-hranná, srstnatá. Listy široce vejčité, eliptičné neb podlouhlé, srstnaté. Vrcholíky s eliptičnými listeny. Kor. žluté. ♃. ½—1½′. (Valantia cruciata L. S. k ř í ž a t ý.) 4—6. Vlhké houštiny a lesy. *Vr.*

***G. vernum** Scop. Lodyha 4-hranná, lysá, jen nejdoleji mrtnatá. Listy eliptičné neb podlouhlé, lysé, toliko brvité. Vrcholíky lysé, bez listenů. Kor. žluté neb nazelenalé. ♃. 3″—1′. (Valantia glabra L. S. j a r n í.) 5, 6. Světlé háje, lesní palouky: *Č.* u Josefova, Dymokur, Křivoklátu a v údolí Radotínském. *M. S.*

13. ***G. rotundifolium** L. Oddenek tenký. Lod. chablá, vystoupavá. Listy vejčité neb okrouhlé, tupé, krátce ošpičatěné. Vrcholík konečný, řídký, vidličnatý. Štětiny plodů dlouhé. Květy bílé, ♃. ½—1′. (S. o k r o u h l o l i s t ý.) 6—8. Stinné horní lesy. *Vr.*

*G. **boreale** L. em. Oddenek zdřevnatějící. Lod. tuhá, přímá. Listy eliptičné až čárkovitě kopinaté. Vrcholíky v konečné hojnokvěté latě. Štětiny plodů krátké neb žádné. Květy bílé. ♃. 1—2'. (S. severní.) 6—8. Luka, luhy. *Vr.* b) u Prahy jen nahodile.

a) *genuinum.* Listy kopinaté už čárkovito-kopinaté. Plody menší, hustě, pořídku spoře štětinaté neb holé.

b) *rubioides* L. sp. Listy širší, podlouhle až eliptičně kopinaté. Plody větší, lysé neb roztroušeně štětinaté. Ve všem větší.

Míšenec. G. verum-mollugo (G. ochroleucum Wolf). *Č. M. S.* velmi porůznu.

288. Rubia L. Mařina. Krapp.

† **R. tinctorum** L. Oddenek plazivý, červený. Lod. na 4 hranách a listy na kraji a hřbetní žíle silně ostnito-draslavé. Listy po 4—6, eliptičné neb kopinaté. Vrcholíčky konečné a úžlabní, 3-vidličné. Kor. namnoze 5-klané, nazelenale žluté. ♃. 2—4' dl. (M. barvířská. Färberröthe.) 7, 8. Zřídka pěstovaná neb zdivočelá.

52. Řád. **Caprifoliaceae** Juss. Zimolézovité (str. 12, 13).

Rozbor rodů.

1. Koruna trubkovitá, k hořejšku rozšířená. Čnělka 1 s jednoduchou bliznou. Pouzdra semeníková s několika vajíčky. 2.

   Koruna kolovitá, stejně 5- (zřídka 4-)laločná. Čnělky neb blizny 3—5. Pouzdra semeníková o 1 vajíčku. 3.

2. Kraj kalicha 5-dílný, s ušty kopinato-šídlovitými, opadavými. Koruna dosti pravidelně 5-laločná. Tyč. 4, dvě delší. Plod bezšťávný, 1-semenný. **Linnaea 289.**

   Kraj kalicha 5-zubý, krátký. Koruna skoro 2-pyská. Tyč. 5. Bobule šťávnatá, 2—3-pouzdrá, pouzder málosemenných. **Lonicera 290.**

3. Tyč. 5 2-pytličných. Blizny 3—5, přisedlé. Kraj kalicha drobně 5-zubý. Stromy neb kře. 4.

   Tyč. 5 neb 4 až na dno rozdělených (zdánlivě 10 neb 8 1-pytličných). Čnělky 4—5, šídlovité. Kraj kalicha polosvrchní, 3—2-klaný. Bobule příšťávnatá, 5—3-pouzdrá. Bylinka. **Adoxa 293.**

4. Kraj kalicha polosvrchní. Bobule šťávnatá s 3—5 pouzdry chruplavkovitými. **Sambucus 291.**

   Kraj kalicha svrchní. Bobule šťávnatá, peckovicovitá, zákrněním toliko s 1 kožovitým pouzdrem. **Viburnum 292.**

289. Linnaea Gronov. Zimozel.

⊀ **L. borealis** L. Pníčky položené, niťovité, listnaté. Listy vstřícné, skoro kožovité, okrouhlé, vroubkované, krátce řapíkaté. Stvoly květné úžlabní, dole listnaté, na konci vidličnatě 2-květé; stopky pod květem se 2 páry listenců, jichž hoření 2 zveličelé. Kor. bělavé, vnitř nachově pruhované. ♄ 4—6". (Z. severní.) 6, 7. Skály mechaté. *Č.* na Krkonoších v Malé sněžné rokli a na středním Jizerském hřbetě.

290. Lonicera L. Zimolez. Heckenkirsche.

1. Kmen popínavý a oplétavý. Vrcholíčky 3—2-květé v úžlabí vstřícných listů přisedlé, tudíž květy jako v přeslenech nebo strbouli. Kraj kališní na plodu stálý. 2.

   Kmen přímý, neoplétavý. Vrcholíčky 2-květé v úžlabí listů stopkaté. Kraj kališní po odkvětu opadavý. 3.

2. ***L. caprifolium** L. Listy okrouhle eliptičné, vezpod nasivělé, na květoucích větévkách hoření po 2 srostlé; v jich páždích květy jako přeslenaté, nejhořejší strboulovitě nahloučené. Kor. nejprv nachové, pak růžové a žlutavobílé, lysé, vonné. Bobule šarlátové. ♄ (Kozí list obecný, růže z Jericha. Geisblatt, Jelängerjelieber.) 5, 6. Keřnaté kopce, zvlášť na vápně. *Č. P. Lz. Rt.*, krom toho pěstovaný. *Mj.*

   † **L. periclymenum** L. Listy všecky oddělené, řapíkaté. Vrcholíčky v úžlabí listenů v konečný strboul sestavené. Koruny žlutavobílé a listeny silně žláznato-srstnaté. ♄ (Kozí list německý.) 6—8. V sadech pořídku pěstovaný.

3. Semeníky obou květů jen nejdoleji srostlé. Společná jich stopka zdělí neb delší květů. 4.

   Semeníky obou květů úplně srostlé; stopka kratší než květy.

   L. coerulea L. Listy eliptičné, z mládí jak mladé větévky a květy měkce huňaté. Listeny čárkovito-šídlovité, delší semeníka. Kor. žlutavě bílé. Bobule černá, modře ojíněná. ♄ (Z. modrý.) 5. V Šumavě na Javoru, tedy již za hranicemi.

4. Stopka květonosná asi zdělí květů. Listeny čárkovito-šídlovité, zdělí neb delší semeníka. Bobule červená neb žlutavá. 5.

   Stopka několikrát delší než květy. Listeny několikrát kratší semeníkův. Bobule černá, sivě ojíněná.

   L. nigra L. Listy podlouhlé neb eliptičné, vezpod trochu nasivělé a z mládí roztrouseně chlupaté, později lysé, svrchu na žilách lesklé. Kor. červenavo-bílé. ♄ 3—5′. (Z. černý.) 5, 6. Horní lesy, stráně, rokle. *Č. Svh. Rhk. Bp. Shk. Čv. M. S.*

5. ***L. xylosteum** L. Listy vejčité neb eliptičné, špičaté neb zašpičatěné, po obou stranách jak stopky květní roztrouseně pýřité, vezpod bledší. Kališní ušty vejčité. Kor. žlutavě bílé. ♄ do 8′. (Z. obecný.) 5, 6. Světlé háje, obrostlé stráně. *Vr.*

   † **L. tatarica** L. Listy srdčito-vejčité, tupé, jakož i větve a stopky lysé. Kališní ušty podlouhle kopinaté. Kor. špinavě růžové. ♄ 5—8′. Z. tatarský.) 5, 6. Ze Sibiře, zhusta sázený a zdivočelý.

291. Sambucus L. Bez. Hollunder.

1. Ušty korunní v poupěti střechovité. Nitky tyčinek tenké, hladké. Strom neb keř. 2.

   Ušty korunní v poupěti chlopnité. Nitky tyčinek tlusté, na vnitřní straně vroubkované. Bylina.

*S. ebulus L. Lodyha přímá, větevnatá. Listy zpeřené, s 5—9 podlouhlo-kopinatými, pilovitými lístky. Palisty nejvíce lupenovité, pilovité, hoření úzké, čárkovité. Lata vrcholičnatá, plochá, ze 3—4 hlavních větví. Kor. bílé, vně červenavé, prašníky nachové. ♃. 2—5′. (Chebdí.) 7, 8. Kraje lesní, paseky, stráně, zvlášť hornatější. *Vr.* (mimo *L.*)

2. *S. nigra L. Dřeň větví bílá. Listy zpeřené; lístky vejčité, dlouze zakončité, nestejně pilovité. Palisty zakrnělé, žlázkovité neb čárkovité. Lata vrcholičnatá, plochá, po odkvětu nící. Stopky lysé. Květy žlutavobílé; plody černé. ♄ do 20′. (B. černý.) 6, 7. Lesy, křoviště, u potoků, snad jen zdomácnělý.

*S. racemosa L. Dřeň skořicové barvy. Listy zpeřené; lístky vejčité až podlouhlo-kopinaté, ostře pilovité. Palisty žlázkovité. Lata vždy přímá, hustá, vejčito-kulatá. Stopky chlupaté. Květy žlutavo-bílé; plody šarlátové. ♄ do 10′. (B. červený.) 4, 5. Lesy horní, stráně, paseky, potoky lesní; v hornatinách. *Vr.*

292. Viburnum L. Kalina

*V. opulus L. Větve lysé. Listy 3—5-laločné, ostře zubaté, vezpod pýřité; řapík nahoře se 2 řadama žlázek, nejdoleji s několika čárkovito-šídlovitými přívěsky (palisty). Lata vrcholičnatá plochá, volná; koruny bílé, vonné, krajní (v zahradní odrůdě β. roseum L. všecky) větší, kolovité, jalové. Peckovice červená, štávnatá. ♄ do 10′. (Kalina. Maassholder, Schneeball.) 5, 6. Vlhké lesy, křoviště. *Vr.*

*V. lantana L. Větve mladé, řapíky a stopky plsťnaté. Listy vejčité, často trochu srdčité, ostře pilovité, vezpod svraskale žilnaté a hvězdovými chlupy plsťnaté; řapík bez žlázek i palistů. Lata plochá, dosti hustá; koruny špinavě bílé, všecky zvonkovito-kolovité, plodné. Peckovice červená, pak černá, moučnatá. Odr. β. glabrescens Wiesbaur (V. viride Kerner), listy, zvláště starší, v čas plodu silně olysalé. ♄ do 8′. (Tušalaj.) 5, 6. Porostlé, kamenité straně. *Č. Ps. Lz. Rs. Bk. Mj.* β. *Č.* u Mostu.

293. Adoxa L. Pižmovka.

*A. moschatellina L. Oddenek tenký, plazivý, šupinatý. Lod. postranní, nahoře 2-listá, s kulatým, namnoze 5-květým konečným strboulkem. Listy přízemní dlouze řapíkaté, 2-krát, lodyžní jednou trojené; lístky 2—3-klané a často laločnaté. Květy zelenavé, slabě pižmem páchnoucí. ♃. 3—6″. (P. obecná.) 4. Háje, křoviště, v kypré, humósní půdě. *Vr.*

53. Řád. Oleaceae. Lindl. Olivovité (str. 8, 13).

Rozbor rodů.

1. Kalich a koruna 4—2-dílné neb zcela scházejí. Plod křídlatá sploštělá nažka, 1—2-pouzdrá; pouzdra pometáním 1-semenná. **Fraxinus 296.**
Kalich 4-zubý. Koruna nálevkovitá, s dlouhou trubkou. 2.
2. Kalich opadavý. Bobule 2-pouzdá, pouzder 2—1-semenných.
Ligustrum 294.

Kalich vytrvalý. Tobolka 2-pouzdrá, pouzdrosečně 2-chlopná, pouzder 2-semenných. **Syringa 295.**

294. Ligustrum L.

***L. vulgare** L. Listy podlouhle kopinaté neb eliptičné, celokrajné, posléz skoro kožovité. Lata kytkovitá, podlouhlo-vejčitá. Koruny bílé, plody černé. ♄ 4—10'. (Ptačí zob. Rainweide.) 6, 7. Háje, keřnaté stráně. *Vr.*

295. Syringa L. Šeřík. Flieder.

1. Kraj koruny prohlubený. 2.

   Kraj koruny na plocho rozložený.

   † **S. chinensis** Willd. Listy vejčito-kopinaté. Kor. bledolilákové. ♄ (Š. čínský.) 5, 6. V sadech pěstovaný.

2. † **S. vulgaris** L. Listy srdčito-vejčité, zakončité, dosti velké. Kor. lilákově modré, fijalové neb bílé. (Š. obecný, bez modrý.) 5, 6. V sadech, na stráních, u cest pěstovaný a zdivočelý.

   † **S. persica** L. Listy se širšího zpodu kopinaté, v řapík zúžené, malé. Kor. červeně lilákové. ♄ (Š. perský.) 5, 6. V sadech pěstovaný.

296. Fraxinus L. Jasan. Esche.

***F. excelsior** L. Listy lichozpeřené, 4—6-jařmé; lístky skoro přisedlé, podlouhlo-kopinaté, drobně pilovité. Laty květní postranní z paždí loňských listů, před listím květoucí. Květy nahé, bez kalicha i koruny. Plody čárkovito-podlouhlé, k dolejšku klínovité. ♄ 30—100'. (J. ztepilý.) 4, 5. Lesy. *Vr.*

† **F. ornus** L. Listy lichozpeřené, 3—5-jařmé; lístky podlouhlo-kopinaté, řapíčkaté. Lata květní složitá, konečná, s listy současná. Květy s 4-dílným kalichem, 4 bělavými úzkými plátky. ♄ 20—30'. (J. manový, zimnář.) 5, 6. U Krumlova sázený.

54. Řád. **Apocyneae** R. Br. Brčálovité (str. 14).

297. Vinca L. Brčál. Singrün, Immergrün.

***V. minor** L. Lodyha položená, kořenatějící a dřevnatějící. Listy nejvíce vstřícné, eliptičné neb podlouhle kopinaté, krátkořapičné, posléz kožovité. Květy jednotlivě úžlabní, stopkaté. Kor. modrofijalová, zřídka bílá. ♄ $^1/_2$—1' dl. (B. menší, zimozelen.) 4, 5. Lesy hornatějších krajin. *Vr.*

55. Řád. **Asclepiadeae** R. Br. Tolitovité (str. 14).

298. Vincetoxicum Mönch. Tolita. Schwalbenwurz.

***V. officinale** Mönch. Listy vstřícné, zřídka po 3, vejčité neb vejčito-kopinaté, často přísrdčité, zakončité. Latky skoro okolíkovitě stažené, dlouze stopkaté, mimoúžlabní vedle listů. Koruny žlutavě nazelenale bílé. ♃ 1—1$^1/_2$'. (T. lékařská, vlastovičník.) 6—8. Kamenité, keřnaté stráně, lesy. *Vr.*

56. Řád. **Gentianeae** Juss. Hořcovité (str. 14).

Rozbor rodů.

1. Ušty korunní v poupěti chlopnité a do vnitř vehnuté. Semeník obklíčen žlázami neb celým terčem žláznatým. Byliny vodní a bahenní s listy nejvíce střídavými. 2.

   Ušty korunní v poupěti skroucené. Žádné žlázy pod semeníkem. Byliny lesní a luční s listy nejvíce vstřícnými. 3.

2. Koruna nálevkovitá, 5-dílná, ušty její uvnitř dlouhými šťávnatými vlákny vousaté. Semeník na terči žláznatém, brvitém.
   Menyanthes 299.

   Koruna kolovitá, v ústí vousatá. Semeník 5 oddělenými žlázami obklíčený.
   Limnanthemum 300.

3. Prašníky po vypylení šroubovitě skroucené. Tobolka nedokonale 2-pouzdrá. Koruna nálevkovitá, bez jamek medových. **Erythraea 303.**

   Prašníky po vypylení rovné. Tobolka dokonale jednopouzdrá. 4.

4. Koruna kyjovitá, zvonkovitá neb řepicovitá, bez jamek medových.
   Gentiana 302.

   Koruna kolovitá, ušty její na zpodu se 2 třásnitě brvitými medovými jamkami. **Sweertia 301.**

299. **Menyanthes** L. p. Vachta. Bitterklee.

***M. trifoliata** L. Listy 2-řadě střídavé z plazivého oddenku, trojené, dlouze řapíkaté; lístky opakvejčité až podlouhle opakvejčité, vykrajované. Stvol bezlistý s konečným hroznem. Kor. bělavě narůžovělé, prašníky fijalové. ♃. $^1/_2$—1′. (V. třílistá, trojlistník.) 5, 6. Rašelinná luka, bařiny. *Vr.*

300. **Limnanthemum** Gmel. Plavín.

***L. nymphaeoides** Lk. Listy vzplývající, okrouhlé, hluboce srdčité. Květenství svazčitě vrcholičnaté. Koruny zlatožluté, třásnitě brvité. ♃. (Menyanthes nymph. L. Villarsia nymph. Vent. P. leknínovitý.) 6—8. Stojaté vody. *Č.* (*Pj.*) *Sn. Šn. M.*

301. **Sweertia** L. Kropenáč.

S. perennis L. Lod. nahoře jak stopky květní křídlatě 4-hranná, chudolistá. Listy podlouhlo-eliptičné, nejhořejší podlouhlo-kopinaté. Lata úzká, hroznovitá. Kor. ocelově modro-fijalové, temněji tečkované, zřídka žlutavě nazelenalé. ♃. $^1/_2$—2′. (K. ozimý.) 7, 8. Rašelinná luka na Krkonoších, Gottesgab v Krušných horách, na Šumavě pod Lusenem. *M. S.* Jeseník.

302. **Gentiana** L. p. Hořec. Enzian.

1. Koruna v ústí holá. Byliny vytrvalé. 2.

   Koruna v ústí třísnitě vousatá. Byliny 1-leté. 8.

2. Ušty korunní po kraji netřepenité, mezi nimi po řásce, vybíhající namnoze v chobotu v zoubkovitý 1—2-klaný přívěsek. 3.

Ušty korunní po krajích dlouze třepenitě brvité, zpředu nestejně zubaté v chobotech mezi nimi žádný zoubek.

*G. ciliata L. Lod. dole šupinkatá. Listy čárkovito-kopinaté. Květy, jednotlivě konečné. Kalich zvonkovitý s ušty dlouze zakončitými. Koruna kyjovito-zvonkovitá, do 1/2 4-klaná, lilákově modrá. ♃. 1/2—1'. (H. brvitý.) 8—10. Háje, lesnaté stráně, zvlášť na vápně. *Č. P. Lz. S. R. Švk. M. S.*

3. Trubka korunní kyjovito-zvonkovitá. Lodyha vůbec mnohokvětá, jen na chudobných jednotnících někdy jediný květ konečný. 4.

Trubka koruny řepicovité až po kraj skoro stejně tlustá. Květ jeden konečný na krátké, chudolisté, z rozetky listů vystupující lodyžce.

G. verna L. Listy eliptičné neb eliptično-kopinaté, nejdolejší větší kopisťovité. Kalich trubkovitý, křídlato-hranatý. Koruna blankytná, mezi ušty se zoubkem 2-klaným. ♃. 1—3". (H. jarní.) 5. Vlhká horní luka. *Č. Rk. B. Švkb. M. S.* na Jeseníku.

4. Květy namnoze jednotlivé v úžlabích, zřídka v prostředních úžlabích stopky 2- neb vícekvěté. Listy dolejších párův malé, krátkopoševné, nejdolejší šupinovité. 5.

Květy v hořeních úžlabích po 2—5; nejhořejší 2 lichopřesleny s konečným květem v strboul splývají. Nejdolejší přízemní listy velké, pod nimi pošvy šupinovité. 6.

5. **G. asclepiadea** L. Oddenek s kůlovým kořenem, s lodyhami konečnými. Listy vejčito-kopinaté, dlouze zakončité, 5-žilné. Květy trochu jednostranné, všecky jednotlivé (pořádku prostřední po 2), překrátce stopkaté, vstřícné, bez listenců. Kalich dlouze válcovitý; trubka 3- až 5-krát delší čárkovitých uštů. Kor. sinomodré, v ústí tečkované, zřídka bílé. ♃. 1—3'. (H. tolitový.) 8, 9. Lesní luka, kraj lesů. *Č.* na Krkonoších a Jizerských horách, *M. S.* jen na severovýchodě, na Karpatech.

*G. pneumonanthe L. Oddenek ukousnutý, neukončený, toliko šupiny nesoucí, s lodyhami postranními. Listy kopinaté neb čárkovito-kopinaté, na kraji ohrnuté. Květy dolejší na delší stopce se 2 listenci. Kalich válcovito-zvonkovitý; zuby jeho čárkovito-kopinaté nemnoho kratší trubky. Kor. tmavě modré se zelenými tečkami. ♃. 1/2—1 1/2'. (Hořepník.) 7—9. Vlhká luka. *Č. Pj. L. S. Rt. Bp. Špvk. M. S.*

6. Oddenek krátký s lodyhou konečnou, chudolistou. Koruna 5—7-klaná. 7. Oddenek neobmezený, s rozetkou listů nad šupinami, s lodyhami postranními, nahoře hojně listnatými. Koruny 4-klané neb konečná 5-klaná.

*G. cruciata L. Listy podlouhlo-kopinaté, 3-žilné, dolejší k prodloužené pošvě dolů řapíkovitě zúžené. Ušty kalicha úzké, přímé. Koruna vnitř sytě modrá, vně modrošerá. ♃. 1/2—1 1/2'. (H. křížatý, prostřelenec.) 7, 8. Trávnaté chlumy, horní luka, říději. *Č. Pk. L. S. R. Bp. Švk. M. S.*

7. ✗ **G. pannonica** Scop. Listy dolení vejčité neb podlouhlo-eliptičné, skrojené v řapík na delší pošvě sedící, hoření vejčito-kopinaté. Ušty

kališní nazpět ohnuté. Kor. s cípy 3-krát kratšími trubky, brunatně nachová, tmavěji tečkovaná, dole zeleno-žlutavá. ♃. 1—$1^1/_2$'. (H. šumavský.) 7, 8. *Č.* Horní luka Šumavská.

△ **G. punctata** L. Listy přízemní eliptičné, v široký řapík zúžené, lodyžní podlouhlo-eliptičné, v pošvu kratičkou srostlé. Ušty kališní přímé. Koruna s cípy 4-krát kratšími trubky, žlutá, černonachově tečkovaná. ♃. $^1/_2$—$^5/_4$'. (H. tečkovaný.). 7, 8. *M. S.* Travnaté stráně Jeseníka.

8. Kalich ponejvíce 5-klaný, s ušty čárkovito-kopinatými, skoro stejnými neb málo v šířce rozdílnými, nesbíhavými neb jen nepatrně v trubku kališní sbíhajícími, na krajích i na nervech dosti hladkými. Koruna namnoze 5-klaná, zřídka 4-klaná. 9.

Kalich 4-klaný neb vedle 5-klané formy často 4-klaný; 2—3 vnější jeho ušty větší a značně širší, eliptičné kopinaté až eliptičné, po trubce kališní více méně hluboko sbíhající, všecky na krajích a často i na nervech a na sbíhajících křídlech papilami jemně pilkovito-draslavé. Koruna 4-klaná, neb často mezi 5-klanými 4-klaná. 11.

9. Semeník namnoze dlouženě stopkatý. Koruna skoro vždy 5-klaná, k hořejšku zřejměji porozšířená, větší (10‴—$1^1/_2$″ dl.). 10.

Semeník dolů súžený, ale bezstopečný. Koruna 5-, řídčeji 4-klaná, kyjovitě trubkovitá, nahoře málo rozšířená, s ušty namnoze špičatými, menší (5—8‴ dl.).

***G. amarella** L. Lod. štíhlá, hroznovitě přímo větvitá. Listy přízemní kopisťovité, v čas květu ponejvíce již porušené, lodyžní ze zpodu skoro poloobjímavého kopinaté neb dolení podlouhlé. Kališní zuby kopinaté neb čárkovito-kopinaté, skoro stejné, na drsném kraji ohrnuté, úzkou řáskou po trubce kališní sbíhavé. Koruna červenavě lilláková, zřídka žlutavo-bílá. Odr. β. turfosa Čel., statnější, listy větší, přízemní v čas květu zachovalé, lodyžní dolejší čárkovito-podlouhlé, koruny něco větší. ⊙ 1″—1'. (H. obecný.) 7—9. Luka, lesy, průhony, keřnaté kopce a meze. *Č. P. L. S. R. M.* β. na rašelinných lukách v *Ls.* v *Č.*

10. **G. obtusifolia** Willd. Lod. dosti jednoduchá, nahoře s větvičkami květonosnými. Listy zpodní kopisťovité, lodyžní podlouhlé, tupé, jen nejhořejší kopinaté, špičatější. Ušty kališní eliptično-kopinaté neb kopinaté, přítupé. Koruny dost velké, bledolilákové, s bílou trubkou, ušty jejich tupé. ⊙ $^1/_4$—$^1/_2$'. (G. spathulata Bartl., G. praecox Kerner. H. tupolistý.) 6, 7, o měsíc dříve než násled. Horní louky. *Č.* v Rudohoří a v Krkonoších velmi pořídku. *M.* u Vsetína.

***G. germanica** Willd. Lod. často od dolejška křovitě větevnatá. Listy lodyžní vejčito-podlouhlé, ku konci zúžené, až kopinaté, přišpičatěné. Kalich 5- zřídka 4-klaný, zuby jeho přístejné, úzké, kopinaté, choboty mezi nimi úzké a ostré. Koruna fialově modrá s bělavou trubkou, zřídka bílá. Odr. β. austriaca Kerner, ušty kališní úzké, čárkovito-kopinaté, choboty mezi nimi šíře a tupěji vykrojené, lod. nižší, dlouhovětevná, kor. velké. γ. carpatica Wettstein, kalichy jak u β., lod. štíhlá, krátkovětevná, s květenstvím jednodušeji hroznovitým, kor. menší. ⊙ $^1/_2$—$1^1/_2$'. (H. německý.) 8—10. Jak předch., v hornatějších polohách. *Vr.*, β. *Č.* nej-

více na jihovýchodu, ale též na západu, *M.* u Slavonic, γ. *Č.* nejvíce v severní polovici, *M.*

11. ♂ ***G. chloraefolia** Nees. Listy lodyžní z širokého zpodu kopinaté, polo-objímavé, kalich 5- i 4-klaný, ušty 2—3 vnější šířeji kopinaté až eliptičné, poohrnuté, užším neb širším křídlem po trubce kališní, často jen částečně, sbíhající. Koruna 4- a 5-klaná, hořeji rozšířená, červenavě fijalová, s třásněmi v ústí bělavými, s trubkou bělavou, kratší kalicha. ⊙ $^1/_2$—1′.(G. Sturmiana Kerner. H. o k ř í d l e n ý.) Konec 7—9. Lesní luka horní. *Č. P. S. B. R. Š.*

G. campestris L. Listy přízemní kopisťovité, lodyžní vejčito- až podlouhlo-kopinaté. Kalich 4-klaný; ušty 2 vnější mnohem větší, široce eliptičné, zašpičatěné, volnými křídlovitými, na zevnitř neohrnutými kraji až ke zpodu trubky sbíhající. Koruna trubkovito-válcovitá, 4-klaná, modrolilková, se žlutavou, v kalichu ukrytou trubkou, ušty nejvíce tupými. ⊙ 1—8″. (H. l u č n í.) 8, 9. Průhony, trávnaté pahorky. *Č. Sph. Bk. Rhk. Šp. Msv. S.*

303. Erythraea Pers. Z e m ě ž l u č. Tausendguldenkraut.

1. Listy zpodní sblížené, v rozetce, často vedlejší lodyhy vyhánějící. Květy na konci prodloužené lodyhy a větví ve vidličnatých, nejprv dosti hustých vrcholících. Kraj koruny ploše rozprostřený, s ušty nejvíce přítupými. 2.

Listy dolení oddálené, nikoli v rozetce. Hlavní lodyha krátká, záhy v dlouhověvětvný vidličnatý vrcholík s oddálenými květy se rozdělujíc. Kraj koruny nálevkovitě prohlubený s ušty namnoze špičatými.

***E. ramosissima** Pers. Listy vejčité až vejčito-podlouhlé, hoření kopinaté, po kraji jak lodyha hladké. Trubka korunní pod krajem v delším kuse zaškrcená, růžově pletní, zřídka bílá. ⊙ a ⊙· 1″—1′. (E. pulchella Fr. Z. n í z k á.) 7—9. Vlhké průhony, příkopy, role. *Č. P. L. S. Rt. B. Šn. M. S.*

2. ***E. centaurium** Pers. Listy tak jako lodyha na plochách a na kraji hladké, podlouhlo-vejčité až kopinaté. Vrcholík hojnokvětý, větviček skoro stejně vysokých. Kalich v čas rozkvětu o polovic kratší koruny; tato pod krajem sotva zaškrcená, růžově pletní, zřídka bílá. ⊙ a ⊙· $^1/_2$—$1^1/_2$′. (Gentiana cent. L. Z. o b e c n á.) 7—9. Lesní luka, paseky, vřesoviště. *Vh.*

***E. linariaefolia** Pers. Listy na plochách drsně tečkované, po kraji tak jako hrany lodyžní a kalichy útle pilkovitě drsné, čárkovito-podlouhlé neb čárkovité, dolejší podlouhlo-kopisťovité. Vrcholík dost volný, chudokvětý, květy nestejně vysoké. Kalich v čas rozkvětu zdělí trubky koruny pod krajem krátce zaškrcené. ⊙ a ⊙· 3″—1′. (E. compressa Hayne. Z. ú z k o l i s t á.) 7, 8. Průhony, staré rybničné půdy. *S. Lsv:* u Úužic a Liblic, na Poděbradsku, u Opočna, Slatinan. *Mj.* u Čejče, Mikulova a j.

57. Řád. **Hydrophyllaceae** R. Br. (str. 14).

304. Phacelia Juss.

† **Ph. tanacetifolia** Benth. Bylina srstnatá. Listy peřenoklané, úkrojky po každé straně 3—7, podlouhlé, nestejně střihano-zubaté. Lod. nahoře

jak větve její opětně vidličnatě rozdělovaná, vidlí vijanovitých. Vijany (lichohrozny) husté, klasovité. Květy krátce stopkaté. Koruna něco delší než kalich, růžově modrá, uvnitř mezi tyčinkami s 10 šupinkovitými výrostky. ⊙ 1′ vys. 6, 7. Z Kalifornie, pěstuje se a jednou po povodni r. 1890 u Třeboně hojně zdivočelá nalezena.

58. Řád. **Borragineae** Juss. Brutnákovité (str. 13).

Rozbor rodů.

1. Tvrdky 4, zprvu v semeníku spojené, potom rozpoltěním plodu suchého, peckovicovitého od sebe se oddělující. Čnělka na semeníku konečná, krátká. Kalich 5-dílný, koruna 5-klaná, nálevkovitá, v ústí bez hrbolků. **Heliotropium 305.**

   Tvrdky 4, vnitřní stranou na sloupec v čnělku vybíhající přirostlé, posléz od něho se oddělující. Ústí koruny s 5 tupými, dutými hrbolky. 2.

   Tvrdky 4 neb 2, spodkem svým na plochém lůžku přirostlé, jinak mezi sebou a od čnělky oddělené. 4.

2. Kalich nestejně 5-klaný, po odkvětení valně zveličelý, 2-chlopně složený, ušty po každé straně s 1 zoubkem. **Asperugo 306.**

   Kalich stejně 5-klaný neb 5-dílný, po odkvětení sotva zvětšený, ušty bez postranního zoubku. 3.

3. Tvrdky okrouhlé, vně mističkovitě vyduté, hladké. **Omphalodes 309.**

   Tvrdky vejčité, vně ploché a na celé ploše ostny nazpět hákovitými posázené, na vnějším kraji tupé a ztlustlé. **Cynoglossum 307.**

   Tvrdky 3-hranně hranolovité, na vnější hřbetní ploše zrnkované, na ztlustlém okraji 1—2 řadami nazpět hákovitých ostenců posázené. **Echinospermum 308.**

4. Tvrdky okolo pupku, jimž jsou na lůžku přirostlé, nevyduté. 5.

   Tvrdky (vždy 4) na dolejšku okolo pupku vyduté a kolem dutiny kruhovitým krajem obdané. 9.

5. Tvrdky 4 1-semenné. 6.

   Tvrdky 2 2-pouzdré, 2-semenné. Koruna válcovito-zvonkovitá, 5-klaná, bez dutých hrbolků. Prašníky střelovité, dole vespolek souvisící. **Cerinthe 314.**

6. Koruna s krátkou trubkou, její ústí 5 namnoze nezřetelně 2-laločnými hiboulky uzavřené. Tvrdky čočkovité, s ostrými kraji, hladké, velmi malým, po odpadnutí pupkem malý dužnatý přívěsek nesoucím na lůžko přirostlé. **Myosotis 310.**

   Koruna s ústím otevřeným bez hrbolků neb s malými hrbolky. Tvrdky širším plochým pupkem bez přívěsků se oddělující. 7.

7. Prašníky šípovité, dolejškem souvisící. Koruna pravidelně trubkovito-zvonkovitá, uvnitř bez řásek. Tyčinky stejné. **Onosma 312.**

   Prašníky vejčité neb podlouhlé, zcela prosté. 8.

8. Koruna trubkovito-nálevkovitá, se stejným okrajem, uvnitř nad stejnými tyčinkami s 5 chlupatými podélnými řáskami. **Lithospermum 311.**

Koruna nálevkovito-zvonkovitá, s nestejným, šikmo 5-laločným krajem, uvnitř bez řásek, s tyčinkami nestejnými. **Echium 313.**

9. Koruna s dlouhou trubkou. Tyčinky bez přívěsku 10.

Koruna kolovitá, v ústí s krátkými dutými zoubky. Tyčinky vně pod prašníkem s podlouhlým přívěskem; prašníky do kužele skloněné. Kalich 5-dílný. **Borrago 320.**

10. Kraj koruny válcovito-zvonkovitý, krátce 5-klaný, na dně s hrbolky špičatými, žláznatě zubatými, skloněnými v kužel nad prašníky. **Symphytum 319.**

Kraj koruny na dně svém s tupými, někdy velmi malými chlupatými hrbolky. 11.

Ústí nálevkovité koruny nad prašníky chlupaté, ale bez hrbolků. Kalich trubkovitý, 5-hranný, 5-zubý, na plodu nadmutý. **Pulmonaria 315.**

11. Trubka korunní na hřbetě prohnutá, pod prostředkem, kde tyčinky vynikají, seškrcená; hrbolky vysoko nad tyčinkami, ústí krátkého, od hřbetu skloněného, nestejně 5-klaného kraje zavírajíce. Kalich 5-dílný. **Lycopsis 318.**

Trubka korunní rovná, kraj pravidelný; hrbolky zrovna nad prašníky. 12.

12. Kalich 5-klaný, po odkvětu zvětšený, nadmutý. Kraj koruny válcovito-zvonkovitý, krátce 5-klaný; ústí malinkými hrbolky neuzavřené. **Nonnea 316.**

Kalich 5-klaný neb 5-dílný, později nenadmutý. Kraj koruny krátký, hluboce 5-klaný, ústí hrbolky uzavřeno. **Anchusa 317.**

305. Heliotropium L. Otočník.

△ **H. europaeum** L. Lod. větevnatá. Listy vejčité neb eliptičné, jak lodyha plsťnato-drsné. Lichoklasy bezlisté. Kalichy za plodu hvězdovitě rozložené. Kor. malé, namodralé neb bílé. ⊙ 3″—1′. (O. evropský.) 7, 8. Pole, úhory, cesty. ***M.*** jižní.

306. Asperugo L. Ostrolist.

A. procumbens** L. Bylina chablá, položená neb vystoupavá, mrtnatá, na hranách ostnito-štětinatá. Listy podlouhlé, kopisťovité. Květy jednotlivé neb po 2—4 sblížené; kalichy plodní sehnuté. Kor. malé, nachové, potom modré. ⊙ $^1/_4$—$1^1/_2$′. (O. položený.) 5, 6. Rumiště, cesty, zdi, křoviště. ***Č. P. L. S. R. (Bp.) M. jižnější. ***S.***

307. Cynoglossum L. Užanka.

C. officinale** L. Listy šedopýřité, podlouhlo-kopinaté, dolení kopisťovité, hoření poloobjímavé. Tvrdky na ztlustlém kraji husté, na ploše roztroušené měkkoostenné, bez uzlin mezi ostny. Kor. špinavě krvavé s hrbolky nachovými. ⊙ $1^1/_2$′. (U. lékařská, myšinec.) 6, 7. Pahorky, cesty, pustá místa. ***Č. P. L. S. R. Bk. Švk. Čj. M. S.

308. Echinospermum Swartz. Strošek.

***E. lappula** Lehm. Listy podlouhle kopinaté, jak lodyha přitiskle mrtnaté. Vrcholík hroznovitý s listeny kopinatými. Stopky vždy přímé.

Lístky kališní úzce kopinaté, delší než plod. Tvrdky na obojím kraji s 2 řadama přitlouštlých, nejdoleji sotva spojených ostnů, na úzké hřbetní ploše hrubozrnaté. Kor. malé, blankytné. ⊙ neb ⊙ $^1/_2$—$1^1/_2$'. (Myosotis lappula L. S. obecný.) 6—8. Pustá místa, zdi, skály, cesty. *Č. P. L. Sn. Rt. B. Šhk. M. S.*

E. deflexum Lehm. Listy jak lodyha odstále jemně mrtnaté. Vrcholíky nahoře pro malost listenů skoro nahé. Stopky po květení sehnuté. Lístky kališní vejčito-kopinaté, mnohem kratší než plod. Tvrdky na krajích 1 řadou plochých, dole blánovitě srostlých ostenců posázené, na široké hřbetní ploše jemně zrnkované. ⊙ $^1/_2$—2'. (S. sehnutý.) 5, 6. Kamenité stráně: *Č.* Milešovka a Kletečná hora, Šemnická hora u Karl. Varů. *M. S.*

309. Omphalodes Mönch. Pupkovec.

***O. scorpioides** Schrank. Lod. chablá, položená neb vystoupavá, větevnatá s rozvláčnými listnatými vrcholíky. Listy roztroušeně chlupaté, dolení kopisťovité, hoření podlouhlo-kopinaté. Stopky květní posléz sehnuté. Kor. malé, blankytné, s hrbolky žlutými. ⊙ $^1/_2$—1'. (P. pomněnkovitý.) 4, 5. Vlhké lesy, houštiny. *Č. B. L. Sn. R. Bk. M.* jižnější.

310. Myosotis L. p. Pomněnka. Vergissmeinnicht.

1. Přívěsky lůžkové tvrdek velmi malé, někdy sotva znatelné. Lichohrozny hojnokvěté, nahé neb jen nejdoleji listnaté. 2.

   Přívěsky na zpodu tvrdek odpadlých značně vyvinuté. Květy velmi oddálené, nehojné, dolení v rozporách větví a vedle listů, jen 2—4 na konci v bezlistém lichohroznu.

   ***M. sparsiflora** Mik. Lod. chablá, rozkladitá, roztroušeně mrtnatá. Dolejší stopky květní 4-krát delší než otevřený kalich plodní, posléz sehnuté; kalich až skoro na dno 5-dílný. Kor. velmi malé, blankytné. ⊙ $^1/_2$—1'. (P. řídkokvětá.) 5, 6. Vlhké háje, křoviště. *Vr.*

2. Kalich do $^1/_3$ až něco přes $^1/_2$ rozeklaný, přitiskle chlupatý. 3.

   Kalich přes $^1/_2$ rozeklaný, odstále srstnatý, doleji s chlupy tuhými hákovitými, řídčeji obloukovitými. 4.

3. ***M. caespitosa** Schultz. Lod. přioblá, nanejvýš hořeji slabě hranatá, spoře chlupatá. Lichohrozny často doleji listnaté. Stopky plodní skoro rovnovážné neb nejdolejší sehnuté, $1^1/_2$—3-krát delší kalicha. Kalich do $^1/_2$ rozeklaný, delší trubky korunní. Čnělka kratičká. Kor. malé, světle blankytné s bledožlutými šupinkami. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (P. trsnatá.) 5—9. Příkopy vodní, bařiny, kraje rybníků. *Vr.*

   ***M. palustris** Roth. Lod. stopami listů hranatá, namnoze hustěji chlupatá. Lichohrozny vždy bezlisté. Stopky plodní šikmo, zřídka rovnovážně odstálé, namnoze jen zdéli kalicha. Kalich namnoze do $^1/_3$ rozeklaný, zdéli neb kratší trubky korunní. Čnělka zdéli neb o $^1/_2$ kratší kalicha. Kor. blankytné, řídčeji růžové neb bílé, s hrbolky tmavěji žlutými, zřídka tak malé jak u před., namnoze 2-krát větší. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (P. bahenní.) 5—9. Potoky, kalužc, bažinná luka. *Vo.*

4. Lichohrozny zcela bezlisté. Stopky květní delší, stejně dlouhé neb jen o $^1/_2$ kratší než kalich. 5.

Lichohrozen doleji listnatý, hned nad dolejškem lodyhy začínající. Stopky květní za plodu vícekrát kratší než kalich.

***M. stricta** Lk. Kalich kuželovitý, za plodu zavřený, přímý neb šikmo odstálý. Trubka velmi malé koruny kratší než kalich, s krajem prohlubeným. ⊙ 3—10″. (M. arvensis Rchb. P. tuhá.) 4—6. Role, cesty, meze, kopce, kraje lesní, zvlášť na písku. *Vh.*

5. Stopky plodní nanejvýš zdélí kalicha. Lichohrozny vyvinuté asi zdélí neb delší chudolisté lodyhy. Kraj koruny mískovitě prohlubený. 6.

Stopky 1—2-krát delší uzavřeného plodního kalicha, posléz skoro rovnovážné. Lichohrozny rozvinuté kratší než statná listnatá lodyha. 7.

6. ***M. hispida** Schlecht. Kalich krátce zvonkovitý. Stopka zdélí neb trochu kratší otevřeného plodního kalicha, skoro rovnovážná. Trubka koruny velmi malé, blankytné kratší než kalich. ⊙ 3″—1′. (M. collina Rchb. P. srstnatá.) 5, 6. Suché kopce, křoviště, mýtiny, pole. *Vr.*

***M. versicolor** Sm. Kalich vejčito-kuželovitý. Stopka skoro 2-krát kratší než zavřený plodní kalich, šikmo odstálá. Trubka koruny posléz 2-krát delší kalicha. Kor. nejprv bělavá, žlutá, pak modrá, posléz modrofijalová. ⊙ $^1/_2$—1′. (P. měňavá.) 5. 6. Horní, lesní luka, mýtiny. *Vr.*

7. ***M. intermedia** Link. Kalich přes $^1/_2$ až do $^2/_3$ rozeklaný, do $^2/_3$ výšky své hustě posázený delšími rovnovážnými chlupy, na dolejšku pak chlupy tuhými, hákovitými. Trubka koruny velmi malé (blankytné, zřídka bílé) kratší kalicha, její kraj mističkovitě vydutý. ⊙ a ☉ zřídka ♃. $^1/_2$—2′. (M. arvensis Roth. P. prostřední.) 6—9. Role, úhory, světlé lesy. *Vh.*

***M. silvatica** Hoffm. Kalich do $^2/_3$ rozeklaný, nejprv šedochlupatý, posléz zezelenající, vezpod s chlupy dosti roztroušenými a tenkými, hákovitými neb sotva ohnutými. Trubka koruny dosti velké (blankytné, zřídka růžové neb bílé) zdélí kalicha, kraj její na plocho rozprostřený. ♃. řídčeji ☉ (P. lesní.) 5, 6. a) Lesy, paseky. *Vh.* b) Skály, výslunné pahorky. *Č. Pj. Sh.* (Krkonoše) *Lz. Rt. Šh.* (Šumava).

a) *genuina.* Měkčeji chlupatá, $^1/_2$—$1^1/_2$′ vys., kalichy méně hustě chlupaté, dole s rovnovážnými hákovitými chlupy.

b) *alpestris* (Schmidt sp.). Srstnatější, 3—8″ vys.; kalichy hustěji a srstnatěji chlupaté, dolení chlupy delší, obloukem vystupující neb jen z části slabě ohnuté. Koruny často velmi veliké.

311. Lithospermum L. Kamejka. Steinsame.

1. Řásky v ústí korunním k oběma koncům poznenáhla se tratící, bez hrbolků. Postranní nervy listů nevynikají. 2.

Řásky v ústí korunním vybíhají nahoře v malé duté hrbolky. Postranní žebra listů vezpod vyniklá, na líci vtisklá.

***L. officinale** L. Lod. nahoře velmi větevnatá, hustě listnatá. Listy kopinaté. Tvrdky hladké, lesklé, bílé. Kor. malé, nazelenale běložlutavé. ♃. 1—2′. (K. lékařská, vrabí símě.) 5—7. Výslunné, keřnaté stráně, háje. *Č. Lsz. Rt.* (*Bk.*) *M.* jižnější. *S.*

2. *L. arvense L. Lod. větevnatá, s kořenem 1-letým. Listy podlouhlo-kopinaté, dolení podlouhlo-opakvejčité. Koruny vně roztroušeně dlouze chlupaté, žlutavobílé, zřídka modré, málo delší kalicha. Tvrdky bradavičnatě svraskalé, nahnědlé. ⊙ 3″ až 1½′. (K. rolní.) 4—6. Role, meze. *Vo.*

*L. purpureo-coeruleum L. Lod. jednoduché z oddenku, vysýlajícího též nekvětoucí, obloukem k zemi se kladoucí a posléz kořenující listnaté výhonky. Listy kopinaté. Koruna vně jemně pýřitá, s dlouhou z kalichu čnějící trubkou, nejprv nachová, pak temně blankytná. Tvrdky hladké, lesklé, bělavé. ♃. 1—1½′. (K. modronachová.) 5, 6. Výslunné, porostlé stráně. *Č. P. L. (Rt.) Mpj.*

312. Onosma L. Ruměnice.

△ **O. echioides** L. Byl. škrablavě srstnatá, o 1—3 lodyhách, lonskými svadlými svazečky listů obdaných. Listy kalně zelené, čárkovito-kopinaté, hoření a listeny lichohroznů širší. Květy nící, bělavé, pak žlutavé. Prašníky na kraji hladké. Tvrdky k dolejšku nezúžené, zobanovitě zakončité, nezřetelně bradavkaté, málo lesklé. ⊙ ½—1½′. (R. hadincovitá.) 5. 6. Suché, kamenité škrobotiny. *Mjv.* u Velehradu, Čejče a Kyjova.

△ **O. arenarium** W. K. Byl. s oddenkem krom lodyh čerstvé svazečky listů ženoucím. Listy světleji zelené. Koruny bledožluté. Prašníky ku špičce pilkovaté. Tvrdky k dolejšku zúžené, špičaté, hladké, lesklé. Ost. jak předch. ♃. (R. písečná.) 5—7. Písčiny a škrobotiny. *Mjv.* jen u Kyjova.

313. Echium L. Hadinec. Natterkopf.

***E. vulgare** L. Štětinato-chlupatý. Listy kopinaté neb čárkovito-kopinaté. Lichohrozny četné, krátké, v jehlancovité úzké latě. Trubka koruny (modré, zřídka růžové neb bílé) kratší kalicha. Tyčinky sehnuté, na kraj koruny přiložené. Čnělka 2-klaná. ⊙ 1—3′. (H. obecný, volský jazyk.) 6—9. Meze, cesty, zdi, kopce. *Vo.*

△ **E. rubrum** Jacq. Trubka koruny (krvavě červené, zřídka bílé) 2-krát delší kalicha. Čnělka nedělená s bliznou 2-laločnou. Ost. jak předch. ⊙ 1—3′. (H. červený.). 6. Loučky lesní, vršky. ***M.*** jižní: u Brna, Klobuk, Znojma a j.

314. Cerinthe L. Voskovka.

***C. minor** L. Listy jak lodyha lysé, sivé, pupkatými pahrbečky posázené, dolení kopisťovitě opakvejčité, hoření srdčito-vejčité. Koruna přes ⅓ 5-klaná, zubů čárkovitých, přímo skloněných, citronově žlutá, někdy v ústí s nachovými skvrnami. Prašníky vícekrát delší nitky své. ♃. neb ⊙ 1—2′. (V. menší.) 5—8. Suchá luka, meze, cesty. *Č. P. L. Sn. Rt. (Švk.) Mpj. S.*

315. Pulmonaria L. Plicník. Lungenkraut.

***P. officinalis** L. Lod. srstnatá, s vtroušenými žláznatými chlupy. Listy postranních výhonků v úzkokřídlý dlouhý řapík zúžené, přišpičatělé, dolení srdčito-vejčité, vnitřní eliptičné neb eliptično-kopinaté;

lodyžní velmi málo sbíhavé, dolejší kopisťovitě ku zpodu zúžené. Kor. nejprv červené, pak modrofijalové, zřídka bílé. Odr. β. maculosa Hayne, listy širší, kratší, běloskvrnité. ♃. $^1/_2$—1′. (P. obscura Dum. P. obecný.) 4, 5. Vlhké, stinné lesy. *Vh.*

P. angustifolia** L. Lod. srstnatá, skoro bezžlázná. Listy hedvábitě mrtnaté, postranních výhonků kopinaté až podlouhlo-kopinaté, zašpičatěné, v řapík široce křídlatý zúžené; lodyžní zřetelně sbíhavé, dolejší ku zpodu málo zúžené. Kor. sytě blankytné. ♃. $^1/_2$—1′. (P. azurea Bess. P. úzkolistý.) 4, 5. Horní a lesní luka. *Č. L.* (*Sn.*) *Rt. Bp.* (*Šp.*) ***M. S. (Opava.)

P. mollis** Wolff. Lod. odstále měkce chlupatá, nahoře hojnými článkovanými žláznatými chlupy až lepkavá. Listy hustě skoro aksamitnatě chlupaté, na postranních výhonkách eliptičné až podlouhlo-kopinaté, v řapík nahoře křídlatý skrojené; lodyžní podlouhlé, hoření až vejčito-podlouhlé, širokým poloobjímavým zpodem přisedlé neb trochu sbíhavé. Kor. dost malé, modrofijalové, jich trubka uvnitř roztroušeně pýřitá. ♃. 1—1$^1/_2$′. (P. mollissima Kerner. P. měkký.) 4, 5. Lesní stráně. *Č.* jen za Zbraslaví u Prahy, ***M. jižnější.

Míšenci.

P. officinalis (obscura)-angustifolia (P. notha Kern.). *Č.* u Čelakovic a Litoměřic, ***M.*** u Bzence.

P. officinalis (obscura)-mollis (mollissima). ***M.*** u Kroměříže.

316. Nonnea Med. Pipla.

N. pulla** DC. Srstnatě a žláznatě chlupatá. Listy podlouhlé, hoření kopinaté neb vejčito-kopinaté, poloobjímavé. Lichohrozny listnaté. Kor. tmavě nachově hnědé, zřídka růžové, žlutavé neb bělavé. ♃. $^1/_2$—1$^1/_2$′. (Lycopsis pulla L. P. osmáhlá.) 5—8. Suché vršky, meze, pole, cesty. *Č. P. L. Sj. Rt. Mpj.* ***S.

317. Anchusa L. Pilát. Ochsenzunge.

***A. officinalis** L. Byl. hustě srstnatá. Listy podlouhle až čárkovito-kopinaté, hoření polobjímavé. Kališní ušty kopinaté. Koruny nachově fijalové, modré neb bílé, jich hrbolky aksamitnatě chlupaté. ♃. neb ☉ 1—3′. (P. lékařský.) 5—9. Suchá luka, pořící, meze, cesty. *Vh.*

318. Lycopsis L. Prlina. Liebäugel.

***L. arvensis** L. Byl. s tuhými, štětinovitými, bledými chlupy. Listy podlouhlé neb kopinaté, vykrajovaně zubaté. Kalich plodonosný přímý. Koruny světle modré, s hrbolky bílými, dlouze chlupatými. ☉ a ☉ $^1/_2$—1′. (P. rolní.) 6—9. Písečná role, úhory, meze, rumiště. *Vh.*

319. Symphytum L. Kostival. Beinwell.

***S. officinale** L. Oddenek krátký s kořenem vřetenovitým. Lodyha nahoře větevnatá. Listy dokonale (zřídka nedokonale) sbíhající, prostřední a hořejší podlouhlo-kopinaté až úzce kopinaté, zpodem zúženým namnoze přisedlé. Hrbolky asi zdělí tyčinek. Tvrdky lesklé, jemně svraskalé.

♃. 1—3'. Odr. α) vulgare, byl. častěji vyšší, listy temněji zelené; koruny špinavě fijalovo-nachové, růžové neb čistě bílé; trubka jich značně delší kalicha, límec do $^1/_4$ v zuby krátké rozeklaný; β) bohemicum (Schmidt sp.), byl. nižší, 1—$1^1/_2$' vys., listy světleji nasivěle zelené, koruny žlutavobílé, trubka jich sotva delší kalicha, límec do $^1/_3$ v trochu delší zuby rozeklaný. (K. lékařský.) 5—9. Příkopy, potoky, vlhká luka. *Vh.* β) v *Č. L. R. Spj.*

***S. tuberosum** L. Oddenek šikmý neb rovnovážný, dužnatý, nestejně ztlustlý. Lod. nejvíce jednoduchá. Listy krátce sbíhavé, prostřední vejčité až podlouhlo-eliptičné, v řapík křídlatý sbíhající. Hrbolky delší tyčinek. Tvrdky nelesklé, svraskalé, hustě hrbolaté. Kor. žlutavobílé. ♃. $^1/_2$—1'. (K. hliznatý.) 4, 5. Stinné lesy, zvlášť horní. *Č. P. Sh. Lz. Rt. Šhvk. Č. M. S.*

320. Borrago L. Brutnák. Boretsch.

† **B. officinalis** L. Štětinato-srstnatý. Listy vejčité až podlouhlé, řapíkaté, nejhořejší poloobjímavé. Květy nemnohé, nící, v řídkém lichohroznu, modré, zřídka bílé. ⊙ 1—2'. (B. obecný, burák.) 6—8. Na polích, rumištích řídčeji zdivočelý.

59. Řád. Polemoniaceae Vent. Jirnicovité (str. 14).

Rozbor rodů.

1. Koruna zvonkovito-kolovitá s kratičkou trubkou, ústí rozšířeným chlupatým dolejškem nitek tyčinkových pouzavřené. Kalich zvonkovitý. Pouzdra tupé tobolky vícesemenná. **Polemonium 321.**

Koruna nálevkovitá neb řepicovitá s dlouhou trubkou. Pouzdra tobolky 1—2-semenná. 2.

2. Kalich trubkovito-zvonkovitý neb opak kuželovitý. Koruna nálevkovitá, s trubkou tenkou, vyčnívající. Tyčinky nestejně vysoko vetknuté Tobolka na konci 3-laločně vykrojená, pouzdra 1—2-semenná. **Collomia 322.**

Kalich 5-hranně trubkovitý. Koruna řepicovitá, s krajem ploše rozloženým. Tyčinky asi z prostředka trubky. Tobolka tupá, pouzder 1-semenných. **Phlox 323.**

321. Polemonium L. Jirnice.

P. coeruleum L. Listy střídavé, lichozpeřené, s vřetenem křídlovitě obroubeným, dolení řapíkaté, mnohojařmé; lístky vejčito-kopinaté až kopinaté, celokrajné. Lata i kalichy žláznato-pýřité. Kor. modré neb bílé. ♃. 1—3'. (J. modrá.) 6, 7. Vlhká luka, křoviště; snad jen zdomácnělá. *Č. Shp. Šhk. M.* Vsetín, Kunštát a j. *S.*

322. Collomia Nutt.

† **C. grandiflora** Dougl. Lod. často větevnatá, nahoře jak kalichy žláznato-chlupatá. Listy podlouhlé, nejhořejší vejčito-kopinaté, celokrajné neb spoře zubaté. Svazečky květní na konci lodyhy a větví strboulovitě nahloučené. Koruna nejprv žlutavá, pak špinavě pletní.

⊙ 1—2'. 6, 7. Ze sev. Ameriky, na škrobotinách zdivočelá. *Č.* u Chuchle, Nové hutě.

323. Phlox L. Plamenka.

† **Ph. paniculata** L. Listy jak lodyha lysé, podlouhle kopinaté, hoření krátkořapičné, k dolejšku přísrdčitému neb zaokrouhlenému zúžené. Latka z hroznů chocholíkovitých složená. Zuby kališní šídlovité. Koruna s dlouhou, vně pýřitou trubkou, bledonachová neb bílá. ♃. 2½ až 3'. (P. latnatá.) 7—9. Ze sev. Ameriky, na stráních někdy zdivočelá.

60. Řád. **Convolvulaceae** Vent. Svlačcovité (str. 14).

324. Convolvulus L. Svlačec. Winde.

***C. arvensis** L. Listy vejčité až čárkovité, dole střelovité neb hrálovité. Květenství úžlabní 1—3-květá. Listence malé, čárkovité, od květu oddálené. Tobolka 2-chlopná. Kor. bílé neb narůžovělé. Odr. β. auriculatus Desr., listy úzké, čárkovité, s úšky dolů sehnutými, dlouze zašpičatěnými. ♃. (S. rolní.) 6—10. Role, meze, cesty, písčiny. *Vo.* β) pořídku.

***C. sepium** L. Listy vejčité, srdčito-střelovité s oušky úhlatě uťatými. Květy úžlabní jednotlivé. Listence velké, srdčito-vejčité, pod samým kalichem. Tobolka nepravidelně pukající. Koruny velké, bílé. ♃. (Calystegia sepium R. Br. S. větší.) 7—9. Křoví poříční a potoční. *Vh.*

61. Řád. **Cuscuteae** Link. Kokoticovité (str. 14).

325. Cuscuta L. Kokotice.

1. Květenství klubkovitá, kulatá. Čnělky 2 s bliznama niťovitýma. 2.

   Květy v úzkých hroznovitých latkách. Čnělka 1 s bliznou 2-laločnou.

   △ **C. lupuliformis** Krock. Lod. větevnatá, dosti silná. Květy z části stopkaté. Korunní trubka válcovitá, 2-krát delší odstálých uštů; šupinky krátké, přitisklé. Kv. načervenalé. ⊙ (C. monogyna Autt. K. chmelovitá.) 7, 8. V křovištích, zvlášť na vrbách. Pro *Č.* pochybná. ***M.*** jen u Břeclavy.

2. Lodyha větevnatá. Trubka korunní nejprvé válcovitá, delší než kalich, zdělí okraje. 3.

   Lodyha skoro zcela jednoduchá, dosti silná. Trubka korunní kulatá, sotva delší kalicha, 2-krát delší okraje.

   ***C. epilinum** Weihe. Šupinky malé, k trubce koruny přiložené. Tyčinky nečnělící. Čnělka mnohem kratší semeníka. Kv. žlutavo-bílé. ⊙ (Hubilen. Flachsseide.) 7, 8. Toliko na lnu a jeho plevelech. *Vr.*

3. ***C. major** DC. Lodyha mírně tlustá. Ušty koruny odstálé, koncem zase vzhůru ohnuté. Šupinky k trubce korunní přitisklé, někdy přemalinké. Tyčinky nečnělící. Čnělka kratší než semeník. Květy bělavé neb červenavé. ⊙ (C. europaea L. α., C. vulgaris Pers. K. větší.) 7, 8. Na nízkých křech a rozličných bylinách. *Vr.*

*C. epithymum Murr. Lodyha tenounká, niťovitá. Ušty koruny posléz nazpět ohnuté. Šupinky koruny veliké, nad semeníkem skloněné. Tyčinky z koruny čnějící. Čnělka delší semeníka. Květy bílé neb narůžovělé. ⊙ (C. minor DC. K. menší.) 7. 8. Lesní luka, vřesoviště, na nižších bylinách, v jetelištích na jeteli. *Vh.*

62. Řád. **Solanaceae** Juss. Lilkovité (str. 15).

Rozbor rodů.

1. Plod tobolka chlopněmi neb víkem pukající. 2.

   Plod bobule šťavnatá, nepukavá, namnoze zbarvená, 2-pouzdrá (zřídka mnohopouzdrá). 5.

   Plod bobule bezšťávná, nepukavá, 5-pouzdrá. Kalich ostře 5-hranný, 5-dílný, uštů na zpodu střelovitých, za plodu nafouklý. Koruna zvonkovitá, slabě 5-laločná. **Nicandra 329.**

2. Koruna nálevkovitá, trochu nestejná, v poupěti střechovitá. Tyč. 5 rovněž nestejných. Kalich trubkovitě baňkovitý, 5-klaný. Tobolka 2-pouzdrá, pod hořejškem zaškrcená a tamtéž kolkolem víkem pukající, ve zveličelém kalichu zavřená. **Hyoscyamus 333.**

   Koruna úplně pravidelná. Tyč. 5 stejných. 3.

3. Tobolka kulatá v polou kolkolem obřízнutě pukající. Koruna v poupěti řásnatě střechovitá, trubkovito-zvonkovitá. Kalich zvonkovitý. **Scopolia 334.**

   Tobolka podélně shora dolů neúplnými chlopněmi pukající. 4.

4. Tobolka 2—4-pouzdrá, na konci 4 krátkými chlopněmi pukající. Koruna nálevkovitá neb skoro řepicovitá, v poupěti střechovitá. Kalich zvonkovitý, vytrvalý. **Nicotiana 331.**

   Tobolka dole 4-pouzdrá, do polou 4-chlopná, s chlopněmi přehrádky nesoucími. Koruna v poupěti jednostranně skroucená. Kalich trubkovitý, 5-zubý, po odkvětení od mističkovitého zpodu kolkolem se odkrojující. **Datura 332.**

5. Kalich 5-klaný, po odkvětení velmi zveličelý, nadmutý, bobuli zavírající. Koruna kolovito-zvonkovitá s 5 špičatými laloky. **Physalis 330.**

   Kalich 5-dílný, po odkvětení zveličelý, avšak hvězdovitě pod bobulí rozložený. Koruna válcovito-zvonkovitá. **Atropa 328.**

   Kalich po odkvětení nezměněný, mnohem kratší než bobule. 6.

6. Kalich trubkovitý, 5-zubý neb 2-pyský. Koruna nálevkovitá. Prašníky podél pukající, rozestálé. **Lycium 327.**

   Kalich 5-dílný neb 5-klaný. Koruna kolovitá. Prašníky dohromady skloněné. **Solanum 326.**

326. **Solanum** L. p. Lilek. Nachtschatten.

1. Prašníky prosté, 2 děrama na konci pukající. Bobule 2-pouzdrá, nebrázdovaná. 2.

   Prašníky spojidly nad pouzdra prodlouženými srostlé, uvnitř podélnými skulinami pukající. Bobule mnohopouzdrá, brázdovaná.

† **S. lycopersicum** L. Lod. bylinná, žláznatě chlupatá. Listy vezpod sivé, přetrhávaně zpeřené, lístků zpeřeně stříhaných. Kor. žlutá, ve více než 5 uštů rozeklaná, zdělí kalicha. ☉ (R a j s k é j a b l k o. Paradiesapfel, Liebesapfel.) 7—10. Pěstuje se.

2. Lodyha bylinná. Bobule kulaté. 3.

Polokeř s kmenem dřevnatým, větvemi bylinnými, položený neb popínavý. Bobule elipsoidické.

***S. dulcamara** L. Listy vejčito-podlouhlé, nedělené neb hoření 2 odstálými oušky střelovité. Vrcholíky zdánlivě postranní, latovité. Kor. fijalové, na zpodu uštů se 2 zelenými tečkami, zřídka bílé. Bobule šarlátové. ♄ 1—10′. (P o t m ě c h u ť. Bittersüss.) 6—8. Vlhké křoví, potoky, příkopy. *Vh.*

3. † **S. tuberosum** L. Oddenek hlízonosný. Listy přetrhovaně lichozpeřené. Vrcholík konečný. Kor. bledofijalové neb bílé. ♃. (B r a m b o r. Kartoffel, Erdapfel.) 7, 8. Vůbec sázený.

***S. nigrum** L. Kořen 1-letý. Listy nedělené, vejčité neb přítrojhranné až kosníkovité, chobotnato-zubaté až vykrajované. Vrcholíky zdánlivě postranní, okolíkovité. Kor. bílé, zřídka lilákové. ☉ 1—2′. (L. o b e c n ý, p s i n k y.) 6—10. Pustá místa, cesty, role, zahrady. a) *Vo.*, b) *Č. P. L. Rt. Mpj.*, c) *Č. P. Lsz.*

a) *genuinum.* Lod. hranatá, jak stopky a kalichy roztroušeně přitiskle bezžlázně chlupatá. Listy v řapík klínovitě zúžené. Bobule černé, zelené neb žluté (S. humile Bernh.).

b) *alatum* (Mönch) (S. miniatum Bernh.). Lod. skoro křídlatě hranatá, na hranách s chlupy dole silně ztlustlými, zubovitými, bezžlázně chlupatá. Listy hlouběji chobotnaté, dole skoro uťaté. Bobule červené. Zápach silně pižmový.

c) *villosum* (Lamk.). Lod. tupohranná, nahoře jako stopky a kalichy krom jednoduchých chlupů žláznato-huňatá. Bobule žluté neb nažloutle zelené.

327. **Lycium** L. K u s t o v n i c e. Bocksdorn.

† **L. barbarum** L. Keř větví prutovitých, převislých. Listy podlouhlo-kopinaté neb kopinaté. Kalich 2-pyský, pysků celých neb 2-zubých. Kor. špinavě fijalově nachové. Bobule podlouhlé, šarlátové. ♄ (K. o b e c n á.) 6—8. Zhusta sázená a někdy zdivočelá.

328. **Atropa** L. p. R u l í k. Tollkirsche.

***A. belladonna** L. Lod. větevnatá. Listy vejčité neb eliptičné, v řapík sbíhající, v květenství po 2 vedle sebe. Květy namnoze nící; kor. špinavě hnědofijalové (nejřídčeji tak jak bobule žluté). Bobule černé, jedovaté. ♃. 3—5′. (R. j e d o v a t ý.) 6—8. Paseky horních lesů. *Vr.*

329. **Nicandra** Adans. L i l í k.

† **N. physaloides** Gärtn. Lodyha větví hranatých. Listy vejčité neb eliptičné, nestejně chobotnato-zubaté. Květy v rozporách větví a vedle listů,

převislé. Kor. světle modré, dole bílé. ♃. 1—4′. (L. durmanovitý.) 7—9. Na rumných místech pořídku zdivočelý, z Peruvie.

330. Physalis L. Mochyně. Schlutte.

***Ph. alkekengi** L. Lod. větevnatá z plazivého oddenka. Listy vejčité, vykrajované, v řapík sbíhající, hoření 2 vedle sebe a vedle jednotlivých za plodu nících květů. Plodní kalich žilnatý, posléz šarlátový, uvnitř žlázkatý. Bobule pomorančová. ♃. 1—3′. (Židovská třešně. Judenkirsche.) 6—8. Vinice, ploty, rumiště, řídčeji. *Č. P. L. (Sj.) R. M.* jižnější. *S.*

331. Nicotiana L. Tabák.

†**N. rustica** L. Listy vejčité, řapíkaté. Trubka koruny válcovitá, ušty okraje okrouhlé, tupé. Kor. nazelenale žlutavá. ☉ 2—3′. (T. selský.) 7, 8. Z Ameriky, pořídku zdivočelá, n. př. u Opočna.

332. Datura L. Durman. Stechapfel.

***D. stramonium** L. Listy vejčité, chobotnato-zubaté. Květy přímé, jednotlivé v rozsochách lodyhy a konečné. Tobolka ostenatá. Kor. bílá. Jedovatý. ☉ $^1/_2$—3′. (Panenská okurka.) 7—9. Pustá místa, cesty, pole. *Č. P. L. Sj. Rt. M. S.*

333. Hyoscyamus L. Blín. Bilsenkraut.

***H. niger** L. Bylina lepkavě chlupatá. Listy vejčité neb podlouhlé, chobotnaté až vykrajované, dolení řapíkaté, hoření poloobjímavé. Lichoklas jednostranný, listnatý. Kor. bledě špinavožlutá, fijalově žilkovaná, v odr. β. pallidus Kit. sp. světle sírové žlutá, bez fijalové sítě žilek. Jedovatý. ☉ a ☉ 1—2′. (B. černý.) 6—9. Rumiště, cesty, návsi. *Vh.* β) *Ls.* u Liblic.

334. Scopolia Jacq.

† **S. atropoides** Jacq. Lod. vidličnatá, jak listy lysá. Listy vejčité, celokrajné. Květy stopkaté, nící. Kor. hnědočervená, vnitř zelenavě žlutá. ♃. 1—$1^1/_2$′. — 4, 5. V Č. Lípě v školní zahradě zdivočelá.

63. Řád. **Scrofulariaceae** R. Br. Křičníkovité (str. 15).

Rozbor rodů.

1. Semeník 1-pouzdrý, se 2 podvojnými semenicemi a četnými semeny. Koruna 2-pyská, po odkvětení opadávající. Tyč. 4, dvoumocné. Kalich 4-klaný. Bylina cizopasná, nezelená, šupinatá. **Lathraea 351.**

   Semeník 2-poudrý. Byliny s listy zelenými. 2.

2. Tyč. 5 nestejných; nitky 3 kratších neb všech tyčinek vlnato-huňaté. Kalich 5-dílný. Koruna kolovitá neb nálevkovitá s kratičkou trubkou, nestejně 5-laločná. **Verbascum 335.**

   Tyč. 4 neb 2, někdy pátá v patyčinku šupinkovitou přeměněná. 3.

3. Tyč. 2. Koruna s krajem nestejně 4-laločným, s krátkou, obyčejně až nezřejmou trubkou. **Veronica 344.**

   Tyč. 4 dvojmocné, ač někdy 2 z nich neplodné s prašníky zakrnělými. 4.

4. Prašník 1-pytličný, 1 skulinou pukající. 5.

Prašník ze dvou oddělených pytlíčkův, z nichž každý svou zvláštní skulinou se puká. 6.

5. Kalich 5-zubý. Koruna krátce zvonkovitá, skoro pravidelně 5-klaná. Tobolka neúplně (jen dole) 2-pouzdrá. **Limosella 337.**

Kalich 5-dílný. Korunní trubka skoro kulovatá, pod krátkým nepatrně 2-pyským krajem zaškrcená. Tobolka úplně 2-pouzdrá. **Scrofularia 336.**

6. Kalich 5-dílný. 7.

Kalich 4—5-zubý neb -klaný neb krátce 2-pyský. Koruna 2-pyská. 10.

7. Koruna trubkovito-zvonkovitá s šikmým, slabě 2-pyským krajem. Tobolka 2-chlopná. **Digitalis 343.**

Koruna 2-pyská, na dolejšku bez ostruhy neb hrbolku. Tobolka 2-chlopná. 8.

Koruna 2-pyská, tlamatá, na dolejšku s ostruhou neb hrbolkem. Pouzdra tobolky pukají na konci otvorem chlopnité zubatým neb opadlým víčkem povstalým. 9.

8. Koruna trubkovitá s krajem 2-pyským. Dvě delší tyč. namnoze se zakrnělými prašníky. Blizna 2-laločná. Tobolka na prostředku pouzder (plodolistů) pukající. **Gratiola 339.**

Koruna 2-pyská, dolejší pysk delší, 3-klaný. Tyč. všecky plodné. Blizna nedělená. Tobolka vymizením přehrádky posléz skoro 1-pouzdrá, po kraji plodolistů pukající. **Lindernia 338.**

9. Koruna ostružnatá. **Linaria 341.**

Koruna dole s vakovitým hrbolkem. **Antirrhinum 342.**

10. Tobolka pometáním 1-pouzdrá, do pola 2-chlopná, 1-semenná (ze semeníka původně 2-pouzdrého s pouzdry o 2 vajíčkách). Kalich 5-zubý. Korunní trubka poznenáhlu nahoru rozšířená, kraj 2-pyský; hoření pysk 2-klaný, dolení 3-klaný, uštův téměř stejných. **Tozzia 345.**

Tobolka 2-pouzdrá. Koruna tlamatá. 11.

11. Kalich nestejně 5-klaný neb 2-pyský s řeřabatě laločnatými a vroubkovanými zuby neb pysky. **Pedicularis 346.**

Kalich 5-hranný, stejně 5-zubý, zubů celých. **Mimulus 340.**

Kalich stejně 4-zubý neb 4-klaný, zubů celých. 12.

12. Kalich nadmutý, smačknutý, síťnatě žilnatý. Prašníky bezosinné. Pouzdra tobolky vícesemenná; semena plochá, okrouhlá, obyčejně s blánovitým okřídlím. **Rhinanthus 347.**

Kalich zvonkovitý neb trubkovitý, nesmačknutý, nenadmutý. Prašníky dole na každém pytlíčku s osinou neb hrotem. 13.

13. Pouzdra tobolky 1—2-semenná; semena vejčito-podlouhlá, slabě hranatá. Semeník žlázkou podepřený. Dolejší pysk koruny v ústí s 2 hrbolky, hoření smačknutý s kraji ohrnutými. **Melampyrum 350.**

Pouzdra tobolky mnohosemenná. Semeník dole bez žlázky. Dolejší pysk koruny bez hrbolků. 14.

14. Semena vřetýnkovitá, visutá, s ostrými, řasovitými, podélnými žebry. **Euphrasia 348.**

Semena vejčitá, na protější břišní straně napříč připevněná, podél žebrnatá; žebra vypouklé hřbetní strany křídlovitě rozšířená. **Bartsia 349.**

335. Verbascum L. Divizna. Wollkraut, Königskerze.

1. Prašníky dvou delších tyčinek po lysé nitce více méně sbíhající, 3 kratší nitky bělohuňaté. Hrozny tlusté, z vícekvětých svazečků složené. Listy prostřední a hoření více méně a často úplně sbíhající. Lod. a listy plsťnaté. 2.

Nitky všech tyčinek huňaté. Listy lodyžní nesbíhavé neb jen kratičce sbíhavé. 3.

2. ***V. phlomoides** L. (Meyer). Koruna kolovitá, plochá, velká, citronově žlutá, zřídka bílá. Nitky 2 delších tyčinek $1^1/_2$—2-krát delší než prašník po jedné straně hluboko sbíhající. Čnělka dlouhá, s bliznou sbíhající. ☉ 1—5′. (D. velkokvětá.) 7—9. Kamenité stráně, cesty, rumiště. a) i b) *Vr.*

a) *genuinum.* Listy hoření šířeji vejčité, nesbíhavé neb krátce, teprva prostřední zřetelněji sbíhavé.

b) *thapsiforme* (Schrad. sp.). Listy často podlouhlo-eliptičné, někdy též široce vejčité, dokonale neb skoro dokonale sbíhavé.

***V. thapsus** L. Koruna nálevkovitě prohlubená, o polovic menší, citronová, vnitř tmavší, zřídka bělavá. Nitky 2 delší 4-krát delší než prašník po jedné straně velmi krátce sbíhající. Čnělka s hlavatou bliznou. ☉ 1—5′. (D. malokvětá.) 7—9. Jak předešlá, v hornatějších polohách. *Vh.*, b) jen pořídku.

a) *genuinum.* Listy obak hustě plsťnaté, hoření podlouhlo-eliptičné, dokonale sbíhavé.

b) *semidecurrens* (V. montanum Autt.). Listy zvlášť na líci s tenkou, krátkou plstí, hoření šířeji vejčité, jen krátce sbíhavé.

3. Hrozny dosti řídké, ze svazečků vícekvětých složené, často do laty sestavené. Prašníky všecky ledvinkovité, nesbíhavé. 4.

Hrozny řídké, jednoduché, z květů jednotlivě k listenům úžlabních. 7.

4. Hunina nitek bílá. 5.

Hunina nitek nachově fijalová. 6.

5. △ **V. speciosum** Schrad. Lod. nahoře hranatá, latou namnoze kuželovitou ukončená. Listy celokrajné, dolení podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, hoření vejčité neb podlouhlé, srdčitým zpodkem poloobjímavé, všecky obak jak celá bylina hustě bělošedě plsťnaté. Stopky 2—3-kráte delší kalicha. Kor. větší než u násled., citronově žluté. ☉ 2—5′. (D. nádherná.) 7, 8. Kamenité stráně a pořičí. ***M.*** nejjižnější, podle Dyje (Neuhäusel).

***V. lychnitis** L. Lod. nahoře ostrohranná, namnoze latnatá. Listy hrubě vroubkované, lodyžní vejčito-kopinaté, velmi krátkořapičné neb zpodem zaokrouhleným přisedlé, vezpod, jak lodyha hořeji a jak celý hrozen, šedě

neb bělavě pomoučeně plsťnaté, zřídka olysalé. Stopky 2-krát delší kalicha. Kor. dosti malé, světle žluté, zřídka bílé. ☉ 2—3′. (D. knotovkovitá.) 6—8. Suché kopce, poříčí, cesty. *Vr.*

6. **V. austriacum** Schott. Lodyha nahoře ve květenství namnoze velmi větevnatém, latnatém ostře 5-hranná, mělce rýhovaná, roztroušeně hvězdovitě chlupatá. Listy též vezpod roztroušeně chlupaté, vejčito-podlouhlé neb podlouhlé, dolení na zpodu někdy zastříhované, v dlouhý řapík zúžené, hoření velmi krátce řapíkaté. Stopky nanejvýš zdělí kalicha, jak tento jemně šedoplsťnaté. Kor. zlatožlutá. ☉ $1^1/_2$—4′. (V. Chaixii Vill. f. nemnoho odchylná. D. rakouská.) 6, 7. Na stráních, mezích. *Č.* u Krumlova. *Mpj.*

*__V. nigrum__ L. Lod. nahoře ve květenství přiostřeně mnohohranná, silně rýhovaná, s hroznem namnoze jedním konečným, tlustým, směstnaným. Listy na líci tmavozelené, vezpod řídce až hustě plsťnaté, dolení dlouhořapičné, dole srdčité, nemnohé hoření krátce řapíkaté. Stopky dvakrát delší než kalich a jak tento roztroušeně hvězdovitě šedochlupaté. Kor. temnožluté, dole často krvavé, zřídka bílé. ☉ 2—4′. (D. rudovlná.) 7—9. Cesty, palouky, návsi, břehy. *Vr.*

7. ***V. blattaria** L. Lodyha lysá, v hroznu jak stopky a kalichy žláznato-chlupatá. Listy skoro lysé, vyhlodávano-zubaté, dolení podlouhlé, často chobotnato-protisečné; lodyžní přisedlé, poznenáhlu se umenšující, hoření srdčitě poloobjímavé a trochu sbíhavé. Stopky $1^1/_2$—2-krát delší kalicha. Prašníky 2 delších tyčinek trochu sbíhavé, podlouhlé. Hunina nitek fijalová. Kor. žlutá, vnitř na dně fijalově vousatá, vně před rozvitím hnědočerveně naběhlá. ☉ 2—4′. (D. červíková.) 6—8. Poříčí, příkopy, cesty. *Č. P. (Bk.) L. Sn. Mpj.*

__V. phoeniceum__** L. Lod. pýřitá, v hroznu jak stopky a kalichy žláznato-chlupatá, chudolistá. Listy vezpod pýřité, hrubě vroubkované, přízemní v rozetce rozložené, vejčité neb podlouhlé, lodyžní velmi malé, přisedlé. Stopky květní 3—4-krát delší než kalich. Prašníky všecky ledvinkovité, nesbíhavé. Hunina 3 kratších tyčinek jen doleji fijalová, hořeji bílá. Kor. fijalová, nejdoleji žlutavá. ♃. 1—3′. (D. brunátná.) 5, 6. Písečné pláně, kopce, kraje lesní. *Č. P. (Sn.) L. Rt.* ***M. jižnější.

Míšenci.

V. phlomoides-lychnitis (V. denudatum Pfund. V. Reissekii Kerner). *Č.* ***M.***

V. thapsiforme-lychnitis (V. ramigerum Schrad.). ***M.*** Znojmo.

V. thapsus-lychnitis (V. spurium Koch). *Č.* Karl. Vary, Děčín.

V. phlomoides-speciosum (V. Neilreichii Reichardt). ***M.*** Znojmo.

V. phlomoides-nigrum. ***M.*** Znojmo.

V. thapsiforme-nigrum (V. adulterinum Koch). *Č.* Orlík. ***M.*** Náměšť.

V. thapsus-nigrum (V. collinum Schrad.). *Č.* ***M.***

V. phlomoides-austriacum. ***M.*** Adamov.

V. thapsus-austriacum. ***M.*** Brno.

V. speciosum-lychnitis. *M.* Znojmo.

V. nigrum-lychnitis (V. Schiedeanum Koch). *Č. M.*

V. lychnitis-austriacum (V. Hausmanni Čel.). *Č.* Krumlov. *M.* Znojmo.

V. speciosum-austriacum (V. Schottianum Schrad.). *M.* Lukov.

V. nigrum-austriacum. *M.* Lukov blíž Dyje.

V. phoeniceum-thapsus (V. versiflorum Schrad.). *Č.* Toušeň, Malnice.

V. phoeniceum-phlomoides. *Č.* Neratovice.

V. phoeniceum-lychnitis. *Č.* Roudnice. *M.*

V. phoeniceum-nigrum (V. commutatum Kern.). *Č.* Lysá.

V. phoeniceum-austriacum (V. rubiginosum W. K.). *M.* Brno.

V. phoeniceum-blattaria (V. pseudophoeniceum Reich.). *Č.* Č. Lípa.

V. blattaria-nigrum (V. intermedium Rupr.). *Č.* Sadská. *M.* Kroměříž.

V. blattaria-phlomoides (V. flagriforme Pfund). *Č.* Praha.

336. Scrofularia L. Krtičník. Braunwurz.

1. Hoření vrcholíčky v paždí listenů skládají konečnou latu. Trubka korunní břichatá, nahoře nezúžená. Kypt 5té tyčinky vyvinut. 2.

Vrcholíčky všecky úžlabní, hoření skoro přisedlé. Trubka korunní baňkovitá, pod ústím silně zúžená. Kypt 5té tyčinky žádný.

S. vernalis L. Byl. žláznatě huňatá. Lod. 4-hranná. Listy srdčitovejčité neb okrouhlé, 2-krát stříhano-pilovité. Kor. zelenavě žlutá. ☉ $^1/_2$—$1^1/_2$'. (K. jarní.) 5, 6. Vlhká stinná místa, křoviště; snad jen zdomácnělá. *Č.* u. Karlových Varů, *M.* u Brna, *S.* na Těšínsku.

2. Lodyha i listy lysé. 3.

Lodyha i listy, tyto zvláště vezpod, odstále jemně žláznato-pýřité.

△ **S. Scopolii** Hoppe. Oddenek neztlustlý. Lod. ostře 4-hranná. Listy srdčité neb hoření klínovitě zúžené, s řapíkem úzkokřídlým, nestejně vroubkovano-pilovité. Ušty kališní s širokým, hnědým krajem blánovitým. Kor. žlutozelená, na hřbetě hnědočervená. ♃. $1^1/_2$—3'. (S. glandulosa W. K. K. žláznatý.) 6—8. Lesy, křoviště. *M. S.* na Jeseníku a na Beskydech.

3. ***S. nodosa** L. Oddenek hlízovitě napuchlý. Lodyha 4-hranná, velmi uzounce křídlatá. Listy skoro 2-krát pilovité, s řapíkem slabě křídlatým. Ušty kalicha s úzkou blánovitou obrubou. Kor. kalně zelené, červenohnědě naběhlé, zřídka žlutavozelené. ♃. 1—4'. (K. hliznatý.) 6—8. Křoviště, háje, kraje řek a potoků. *Vo.*

***S. alata** Gil. Oddenek neztlustlý. Lodyha široce 4-křídlá. Listy s řapíkem vlnitě křídlatým. Ušty kališní s krajem široce blánovitým. ♃. 2—4'. (S. aquatica Autt. K. čtyrkřídlý.) 6—8. Kraje potoků, příkopů, řeki. *Č.* a) *P. Bk. L. Sn.* (*R*), b) tamže řídčeji. *M. S.*

a) *Ehrharti* (Steven sp.). Křídla lodyhy užší než její plochy. Listy všecky ostře pilovité, dosti špičaté. Kor. špinavě zelená, na hřbetě hnědá. Kypet tyčinky 2-laločný, ku zpodu zúžený.

b) *Neesii* (Wirtgen sp.). Křídla lodyhy často širší než její plochy. Listy dolení vroubkované, tupé. Kor. hnědonachová, jen na hřbetě zelená. Kypet tyčinky 3-krát širší než dlouhý, zpředu mělce vykrojený.

337. Limosella L. Blatěnka.

***L. aquatica** L. Listy střídavé, podlouhle kopisťovité, dlouze řapíkaté, v rozetce, z paždí svých dílem niťovité výběžky, dílem květy jednotlivé, kratčeji stopkaté ženoucí. Kor. malá, bělavá neb lilláková, tobolka podlouhlá. ☉? 1—2″. (B. obecná.) 7—9. Břehy řek, rybníků a tůní. *Vr.*

338. Lindernia All. Puštička.

L. pyxidaria All. Lod. 4-hranná, nejdoleji obyčejně s položenými a kořenujícími postranními lodyhami. Listy vstřícné, vejčito-podlouhlé neb vejčité, celokrajné, 3-žilné. Květy úžlabní dlouze stopkaté. Kor. malé, bílé s červenavým krajem, rychle vadnoucí. ☉ 1—6″ dl. (P. rozložená.) 7, 8. Vlhké neb bahnité břehy rybničné. *Č.* na Třeboňsku a Bydžovsku. *M.* též velmi pořídku.

339. Gratiola L. Konítrud.

***G. officinalis** L. Oddenek větvitý, plazivý, šupinatý. Lod. vystoupavé, nahoře 4-hranné. Listy vstřícné, nasivělé, eliptičné neb kopinaté, poloobjímavé, oddáleně drobně pilovité. Stopky květní jednotlivě úžlabní, kratší listů. Kor. běložlutavá, načervenalá. ♃ $^1/_2$—1′. (K. lékařský.) 6—8. Vlhká luka, štěrk poříční. *Č.* (*P.*) *L. Sn. Rt. M. S.*

340. Mimulus L. Kejklířka.

† **M. luteus** L. Lysá neb žláznato-pýřitá. Lodyha přímá neb vystoupavá. Listy vstřícné, podlouhlé až okrouhlo-vejčité, vyhlodávaně zubatounké, hoření poloobjímavé, dolení řapíkaté, postrannými lalůčky lýrovité. Stopky květní úžlabní, delší listů. Zuby kalicha posléz nadmutého vejčité, nejhořejší mnohem větší. Kor. dosti velké, žluté, v ústí namnoze hnědě skvrnaté. ♃ 1—2′. (M. guttatus DC. K. žlutá.) 6—9. Řídčeji, ale často ve velikém množství u potoků a příkopů lučních v *Č.* a na *M.* zdivočelá.

† **M. moschatus** Douglas. Žláznato-huňatá. Lod. rozložená, největevnatější. Listy vejčité, zubaté, všecky krátce řapíkaté. Zuby kalicha podlouhlého kopinaté, nestejné. Koruny žluté. Páchne pižmem. ♃ 4—8″. (K. pižmová.) 6—10. Blíž Kašperských hor a u Rokycan v *Č.* zdivočelá.

341. Linaria Mill. Lnice. Leinkraut.

1. Květy v úžlabích listů, dlouze stopkaté. Listy řapíkaté. 2.
   Květy v paždích listenů, v konečném hroznu, krátce stopkaté. Listy přisedlé neb toliko nejdolejší krátce řapíkaté. 5.
2. Ústí koruny jícnem zavřené. Lodyha od zpodu v niťovité, položené větve rozdělená. Listy okrouhlé až vejčité. 3.

Ústí koruny jícnem neuzavřené. Lodyha přímá neb vystoupavá, větví přímých. Listy podlouhlo-kopinaté až čárkovité, celokrajné, nejdolejší vstřícné.

*L. **minor** Desf. Žláznato-pýřitá. Stopky květní 2—3-krát delší kalicha. Pouzdra tobolky na konci otvory 3-zubými pukající. Semena podél křídlovito-žebrnatá. Koruny bledofijalové s jícnem bledožlutým. ☉ 3—8″. (L. m e n š í.) 6—9. Kamenité a písčité škrobotiny, skály, břehy, pole. *Vr.*

3. Listy delší než řapík, peřenožilné, celokrajné neb zoubkaté. Pouzdra tobolky po odloučení víčka otvorem pukající. Byl. více méně huňatá a žláznatá. 4.

Listy kratší svého řapíka, dlanito-žilné, srdčito-okrouhlé a 5-laločné. Pouzdra tobolky nahoře 3 zuby pukající. Bylina lysá.

† L. **cymbalaria** Mill. Lod. trsnatě větevnatá. Ušty kališní čárkovito-kopinaté. Kor. světle fijalová, na jícnu namnoze 2 žluté hrbolky. ♃. 1—2′ dl. (Z v ě š i n e c v ě t š í.) 6—8. Na vlhkých stinných místech, na zdech pořídku zdivočelá.

4. *L. **elatine** Mill. Listy vejčité, nejdolejší na zpodu zaokrouhlené, oddáleně úhlatě zubaté, prostřední nejčastěji hrálovité, nejhořejší střelovité. Stopky květní štětinovité, namnoze lysé. Ostruha špičatá, rovná. Kor. žlutavo-bílá, pysk dolení žlutý, hoření uvnitř fijalový. ☉ 3″—1′. (Z. m e n š í.) 7—9. Hlinitá a vápnitá role. *Č. (Ps.) Ssv. M. S.*

*L. **spuria** Mill. Listy okrouhlo-vejčité, všecky na zpodu zaokrouhlené neb přísrdčité, celokrajné neb úhlatě zubaté. Stopky květní huňaté. Ostruha namnoze ohnutá. Kor. žlutá, hoření pysk černofijalový. ☉ 3″—1′. (Z. h u ň a t ý.) 7—9. Jak předešlá. *Č. Ps. L. Sjv. M. S.*

5. Koruna liláková neb fijalová. 6.

Koruna žlutá. 8.

6. Byl. zcela lysá. Stopky květní zdélí kalicha neb delší. Semena více méně svraskalá, neobroubená. 7.

Byl. nasivělá, lysá, leč nahoře žláznato-pýřitá. Stopky květní 2- až 3-krát kratší kalicha. Semena plochá, hladká, blánovitě obroubená.

*L. **arvensis** Desf. Listy čárkovité, dolení po 4 přeslenaté. Hrozen nejprve strboulovitý, později prodloužený. Hoření pysk koruny velmi malé, lilákově modré plochý, 2-ušetný. ☉ $^1/_2$—1′. (L. r o l n í.) 7, 8. Role písečná, paseky, pustá místa. *Vr.*

7. † L. **bipartita** Willd. Trávozelená. Listy široce čárkovité, dolení po 2—3. Hrozen volný, jednoduchý. Hoření pysk koruny modrofijalové, na jícnu pomorančové hluboce 2-dílný. ☉ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (L. d v o u d í l n á.) 6—8. Pořídku ze zahrad zdivočelá.

† L. **purpurea** Mill. Sivá. Listy čárkovité, často po 3—6 do přeslenu sblížené. Hrozen složený, latnatý. Hoření pysk koruny nachově fijalové krátký, 2-laločný, dolení větší vousatý. ☉ 2—3′. (L. n a c h o v á.) 7, 8. Z Evropy jižní, *Č.* u Josefova zdivočelá.

8. *L. **vulgaris** Mill. Lodyha s listy lysá, neojíněná, toliko v květenství žláznato-pýřitá. Listy čárkovito-kopinaté až čárkovité, po kraji ohrnuté,

sblížené. Hrozen hustý, střechovitý. Semena okrouhlá, plochá, velmi útle zrnkovaná, blánovitě obroubená. Koruny namnoze veliké, bledě sírkově žluté s jícnem pomorančovým, huňatým. ♃. 1—3′. (Antirrhinum linaria L. L. obecná.) 6—9. Písčiny, úhory, meze, cesty. *Vh.*

L. genistaefolia Mill. Lodyha s listy úplně lysá, sivě ojíněná. Listy široce kopinaté neb podlouhlo-kopinaté, tuhé, ploché, roztroušené. Hrozen volný, prodloužený. Semena čtyrploše hranatá, ďubkovano-svraskalá, neobroubená. Kor. menší než u předešlé, citronově žluté s tmavším jícnem. ♃. $1^1/_2$—4′. (L. kručinkolistá.) 7, 8. Výslunné kopce. *Č.* u Chotusic na dvou místech samorostlá, krom toho pořídku zdivočelá. *Mpj.*

342. Antirrhinum Mill. Hledík. Löwenmaul.

***A. orontium** L. Listy čárkovito-podlouhlé až čárkovité. Květy jednotlivé úžlabní. Ušty kališní čárkovité, špičaté, delší koruny i tobolky. Kor. růžově nachová, s jícnem tmavěji pruhovaným. ☉ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (H. menší.) 7, 8. Role, úhory, rumiště. *Vr.*

† **A. majus** L. Listy kopinaté. Květy v konečném, volném hroznu. Ušty kališní vejčité, tupé, mnohem kratší koruny; tato světle nachová, růžová neb bílá, se žlutým jícnem. ♃. 1—2′. (H. větší, lví tlama.) 6—8. Na zdech a rumištích pořídku ze zahrad zdivočelý, u př. na Pražském Karlově mostě.

343. Digitalis L. Náprstník. Fingerhut.

1. Ušty kališní kopinaté, špičaté. Kor. žluté. 2.

   Ušty kališní vejčité, tupé, hrotité. Kor. nachové neb bílé.

   ✗ **D. purpurea** L. Lodyha a rub listů vejčitých až vejčito-kopinatých, vroubkovaných hedbávitě šedoplsťnaté. ☉ 1—5′. (N. červený.) 6 až 8. Na chlumech lesních. *Č.* Rudohoří: za Děčínským Sněžníkem ku saským hranicím a u Kinžvartu blíž Mariánských lázní v hojnosti; mimo to někdy nestále zdivočelý, taktéž ve *S.*

2. ***D. ambigua** Murr. Lodyha jak listy pýřitá, hořeji žláznato-pýřitá. Kor. hlínožlutá, uvnitř světlohnědě síťkovaná, břichatě zvonkovitá, žláznato-pýřitá; pysk hoření tupý, vykrojený neb zoubkatý; ušty doleního pysku 3-hranné. ♃. 1—3′. (D. grandiflora Lamk. N. hlínožlutý.) 6—8. Lesnaté, kamenité stráně, paseky horních poloh. *Vr.*

   † **D. lutea** L. Lodyha jak brvité listy lysá. Kor. menší žlutá, neskvrnatá, vně lysá; pysk hoření ostře 2-zubý; ušty pysku doleního vejčité, špičaté. ☉ 1—2′. (N. žlutý.) 7. U Hostinného jednou zdivočelý.

344. Veronica L. Rozrazil. Ehrenpreis.

1. Hrozny květní pobočné, v úžlabí listů vždy vstřícných. Kraj koruny plochý, trubka překratická. 2.

   Hrozen konečný listenatý nad listy, aneb květy v úžlabí listů lodyžních. 9.

2. Kalich 4-dílný. 3.

Kalich 5-dílný, zadní ušet velmi malý. Hrozny namnoze vstřícné. Listy vroubkovano-pilovité až protisečně střihané. 8.

3. Byliny bahenní neb vodní, jich lodyhy jak listy lysé neb toliko nahoře žláznato-pýřité. 4.

Byliny suché půdy, na lodyze a listech chlupaté. 6.

4. Hrozny nejčastěji vstřícné, v úžlabích obou vstřícných listů. Tobolky okrouhlé, naduřelé, slabě vykrojené. 5.

Hrozny obyčejně jen v paždí jednoho obou vstřícných listů, velmi řídké. Tobolky ploše smačknuté, na příč širší, hluboce vykrojené.

***V. scutellata** L. Listy čárkovito-kopinaté až kopinaté, poloobjímavé, se zoubky nazpět ohnutými, namnoze vroubkem shora přikrytými. Stopky niťovité, vícekrát delší než listen a tobolka. Kor. malé, bělavé s modravými žilkami. ♃. 3″—1′. (R. štítnatý.) 6—9. U rybníků, příkopů, mokré pastvy. *Vh.*

5. ***V. beccabunga** L. Lodyha skoro oblá. Listy vejčité neb podlouhlé, nepravidelně vroubkovano-pilovité až skoro celokrajné, všecky v krátký řapík zúžené. Stopky za plodu namnoze zdělí listenů. Tobolka velmi mělce tupě vykrojená. Kor. tmavě blankytné, zřídka růžové. ♃. $^1/_2$ až $1^1/_2$′. (R. potoční.) 5—8. Potoky, příkopy. *Vh.*

***V. anagallis** L. Lodyha skoro 4-hranná. Listy (na hlavní lodyze) zpodkem poloobjímavým neb přisrdčitým přisedlé, vejčito-kopinaté až kopinaté a čárkovito-kopinaté, oddáleně drobně pilovité. Stopky za plodu delší než listen. Tobolka ostrým úhlem vykrojená. Kor. světle modré neb bledolilákové. ♃. $^1/_2$—1′. (R. vodní.) 5—9. Příkopy, tůně, potoky. a) *Vh.*, b) velmi zřídka, *Č.* skoro jen *Lsv. Mj.*, c) jen *Mj.*

a) *genuina*. Lod. dutá. Listy vejčité až vejčito-kopinaté. Stopky plodní šikmo odstálé, vystoupavé, nejvíce lysé. Tobolka okrouhle vejčitá. Kor. větší, světle modrá.

b) *pallidiflora* Čel. (V. aquatica Bernh.). Listy vejčito-podlouhlé až kopinaté. Stopky plodní téměř rovnovážně odstálé, nejčastěji žláznato-pýřité. Květy a plody menší, kor. bledolilákova, bělavá, s žilkami nachovými. Ost. jak předch.

c) *anagalloides* (Guss.). Lod. téměř hutná. Listy kopinaté až čárkovito-kopinaté. Tobolka podlouhle eliptičná. Květy a plody ještě menší. Kor. bílé, trochu namodralé. Ost. jak předch.

6. Hrozny mnohokvěté, namnoze vstřícné. Tobolky 3-hranně opaksrdčité, k dolejšku zúžené. 7.

Hrozny 1—4-květé, velmi řídké, zhusta jen v úžlabí jednoho z obou listů, jen 1—3 okolo prostředka lodyhy. Tobolky sploštělé, nahoře i dole mělce vykrojené, skoro brýlovité.

V. montana L. Lod. dolèm položená, roztroušeně chlupatá. Listy dlouhořapičné, vejčité neb okrouhlé, hrubě vroubkovano-pilovité; řapíky hustě brvité. Kor. bělavé, nafijalovělé. ♃. $^1/_2$—1′. (R. horní.) 5, 6. Stinné horní lesy. *Č. S. R. Bp. Šhv.* (*Čv.*) ***M. S.*** zvlášť na Jeseníku a Karpatech.

7. *V. **officinalis** L. Lod. položená, kořenující, kolkolem srstnatá až huňatá, též s vtroušenými chlupy žláznatými. Listy vejčité až podlouhlé, drobně pilovité, v krátký řapík skrojené. Stopky s tobolkou k ose hroznu přitisklé. Tobolka delší než kalich, tupě vykrojená, s laloky zaokrouhlenými. Kor. bledomodré, lilákové neb bílé. ♃. Odr. β. alpestris Čel. (V. Allionii Schmidt), světleji zelená, spořeji žláznato-chlupatá, koruna větší, pěkně blankytná, tobolka menší, hlouběji vykrojená s laloky špičatějšími. (R. lékařský, přítržník.) 6—8. Suché lesy, vřesoviště. *Vh.* β) v Šumavě a na Krkonoších.

*V. **chamaedrys** L. Lod. vystoupavá, podél spojených stop listních dvouřadě chlupatá. Listy srdčito-vejčité, stříhaně vroubkované až protisečné, namnoze přisedlé neb krátkořapičné. Stopky s plodem přímo odstálé. Tobolka kratší kalicha. Kor. blankytné, zřídka růžové neb bílé. ♃. $^1/_2$—1′. (Rezekvítek. Mannstreu.) 4—6. Křoviště, háje, travnaté vršky. *Vo.*

8. *V. **teucrium** L. Oddenek nemnohé vystoupavé neb přímé, pýřité až huňaté lodyhy ženoucí. Listy trávozelené, jakož i kalichy roztroušeně pýřité, všecky, vyjma nedolejší, přisedlé, vejčité neb podlouhlé, skoro srdčitě objímavé. Hrozny prodloužené. Kor. úhledné, tmavě blankytné. ♃. 1—3′. Odr. β. minor, jen $^1/_2$—1′ vys., listy neobjímavé, vejčito-podlouhlé až kopinaté, květy menší. (V. latifolia Autt. R. ožankolistý.) 6, 7. Lesnaté, skalnaté stráně, palouky, meze, křoviště. *Vr.*

*V. **austriaca** L. Listy podlouhle kopinaté až čárkovité, vroubkovano-pilovité, vyjma nejhořejší přisedlé všecky krátkořapičné. Bylina nižší (jen $^1/_2$—$1^1/_2$′ vys.), květy a plody menší. Ost. jak předch., k níž jako plemeno patří. ♃. (V. dentata Schmidt. R. rakouský.) 5, 6. Výslunné kopce. *Č.* Praha, Karlštein, Tetín, Lovoš. ***M.*** Čejč, Polava, Javorník.

*V. **prostrata** L. Oddenek mnoho do kruhu rozložených lodyh ženoucí; tyto položené, květoucí vystoupavé, jemně a krátce kadeřavo-pýřité. Listy přitlouštlé, šedozelené, vejčito- až čárkovito-podlouhlé, krátkořapičné, jako kalichy kratičce pýřité. Hrozny krátké, husté. Kor. bledě modré neb lilákové, růžové neb bílé, mnohem menší než u předešlé. ♃. 3″—1′ dl. (R. rozprostřený.) 5, 6. Suché, krátkotrávné pahorky, meze. *Č. P. L. Sn. Rt. Bk.* ***M. S.***

9. Trubka koruny válcovitá, delší než široká, s krajem více 2-pyským. Hrozen konečný s malými listenci, od listnaté části lodyhy znatelně oddělený. 10.

Koruna kolovitá s kratičkou trubkou. 12.

10. Listy po 2—4 v přeslenu, až ku konci ostře pilovité. Stopky květní zdélí neb delší kalicha. 11.

Listy po 2 vstřícné, tupě vroubkovano-pilovité, obyčejně na obou koncích, nejřídčeji celé celokrajné, vejčité až kopinaté. Stopky několikrát až 2-krát kratší kalicha a mnohem kratší listenů.

*V. **spicata** L. Oddenek dosti krátkočlenný. Lod. pýřitá až huňatá, nahoře žláznato-chlupatá. Hrozny namnoze husté. Kor. fijalově modré, zřídka bělavé. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (R. klasnatý.) 6—8. Kraje lesní, trávnaté úklony, luka lesní. *Č. P. L. S. R. B.* ***Mpj. S.*** Těšínsko.

11. ***V. longifolia** L. Oddenek dosti krátkočlenný. Lod. ztuha přímá, pýřitá neb skoro lysá, nahoře jak hrozen skoro bezžlázná. Listy ze zpodu přísrdčitého neb zúženého kopinaté, 2-krát pilovité, zubův přišpičatěných, nestejnostranných, ku předu ohnutých. Hrozny dosti husté; stopky kratší listenů, posléz i s tobolkami k ose přitisklé. Kor. fialově modré. ♃. 1½—4'. (R. dlouholistý.) 7, 8. Vlhká luka, příkopy, břehy, vlhké křoví. *Vr.*

† **V. spuria** L. Oddenek dlouhočlenný, plazivý. Lod. často zprohýbaná, hustě pýřitá, nahoře jak hrozen hojně žláznato-chlupatá. Listy vejčito-kopinaté až kopinaté, 1—2-krát zubato-pilovité, zubů špičatých, širokých, skoro stejnostranných. Hrozny obyčejně četnější, poněkud volné; stopky delší listenů, i s tobolkou od osy hroznu poodstálé. Kor. lilákově modré, jak tobolky menší než u předešl. ♃. 2 až 3'. (V. paniculata L. R. latnatý). 7, 8. *Č.* Údlické doubí u Chomútova.

12. Listy poznenáhlu do listenův hroznu přecházející. Stopky po odkvětení přímé. 13.

Květy všecky v úžlabí lupenů. Stopky květní později nazpět ohnuté. Lod. větevnatá, větve položené. Semena mističkovitě vydutá. 21.

13. Bylina mnoholetá s větvemi dole poléhajícími. Tobolka více méně naduřelá, nanejvýš po krajích smačknutá. Semena štítovitá, nevydutá. 14.

Bylina 1-letá s tenkým vřetenovitým hlavním kořenem. 16.

14. Hrozen chudokvětý, krátký, směstnaný. Tobolka delší než široká, trochu naduřelá. 15.

Hrozen prodloužený, volný, mnohokvětý. Tobolka na příč širší, napuchlá, ale na krajích smačknutá.

***V. serpyllifolia** L. Lod. dole plazivá a kořenující, pýřitá neb dosti lysá, bezžlázná. Listy vejčité neb podlouhlé, dolejší též okrouhlé, drobně vroubkované. Kor. malé, lilákově bělavé, tmavěji žilkované. ♃. 2"—1'. (R. douškolistý.) 5—9. Vlhké písčiny, pastvy, příkopy, cesty. *Vo.*

15. † **V. alpina** L. Roztroušeně chlupatá, nahoře skoro huňatá, bezžlázná. Listy vejčito-okrouhlé, slabě vroubkované neb skoro celokrajné, nejdolejší menší, oddálené, usýchající. Tobolka podlouhlo-vejčitá. Kor. malé, lilákově modré. ♃. 2—6". (R. horský.) 7, 8. *Č.* Skalní skuliny nejvyšších Krkonošů.

V. bellidioides L. Hustě srstnatá, nahoře žláznatá. Listy přitloustlé, opak vejčité, drobně vroubkované, nejdolejší o mnoho větší, vytrvalé, v rozetku směstnané. Tobolka vejčitá. Kor. větší, blankytné. ♃. 3 až 6". (R. chudobkovitý.) 7, 8. Na vrcholi Sněžky v Krkonoších a na Kotli na Moravském Jeseníku.

16. Tobolka sploštělá. Semena štítovitá, plosko-vypouklá. 17.

Tobolka napuchlá, nanejvýš nahoře smačknutá. Semena mističkovitě vydutá. 20.

17. Listy pouze vroubkované neb zubaté neb celokrajné; listeny celokrajné. 18.

Listy dolení střihano-zubaté, prostřední protisečné, ku zpodu klínovitě zúžené, úkrojkův čárkovitých neb kopisťovitých. Listeny dolení 3—2-klané, hoření čárkovité, celokrajné. 19.

18. ***V. arvensis** L. Pýřitá, nahoře žláznato-pýřitá. Listy srdčito-vejčité, vroubkovano-pilovité, hoření přisedlé. Listeny zdélí neb trochu delší květů. Stopky asi o polovic kratší kalicha. Tobolka opaksrdčitá, ostrým úhlem hluboce vykrojená. Kor. světle modré. ⊙ 1″—1′. (R. r o l n í.) 4—6. Role, úhory, pastvy, cesty. *Vo.*

† **V. peregrina** L. Lysá, nahoře s přisedlými žlázkami. Listy podlouhle opakvejčité, ku zpodu klínovitě zúžené, celokrajné neb oddáleně zoubkaté. Listeny vícekrát delší květů. Stopky několikrát kratší kalicha. Tobolka mělce tupě vykrojená. Kor. světle modré. ⊙ $^1/_4$—1′. (R. c i z i n s k ý.) 4, 5. V sadech a na záhonech zahradních zřídka jednotlivě zdivočelá.

19. ***V. verna** L. Koruny velmi malé, světle modré. Tobolka malá, bledo-žlutavá, okrouhlá, ku zpodu více klínovitě skrojená, s laloky rozestálými. Čnělka z výkrojku tobolky tupoúhelného sotva čnějící, as 5-krát kratší než přehrádka. Pouzdra tobolky 6—8-semenná, semena malá. Byl. řídčeji a kratčeji žláznato-pýřitá, drobná, 1—6″ dl. ⊙ (R. j a r n í.) 4, 5. Trávnaté pahorky, skály, písčiny, okraje lesní. *Vr.*

***V. campestris** Schmalhausen. Koruny větší, sytě modré. Tobolka větší, nahnědlá, okrouhle ledvinkovitá. Čnělka z výkrojku tobolky daleko vyčnívající, asi z $^1/_2$ délky přehrádky. Pouzdra tobolky 9—13-semenná, semena větší. Byl. ve všem větší, statnější, 4—8″ vys., nahoře hustěji a dlouheji žláznato-pýřitá, listy temněji zelené, stopky květní delší. ⊙ (V. Dillenii Crantz probab., V. verna β. succulenta Tausch, β. longistyla Fröl. R. l a d n í.) 4, 5. Jak předešlá. *Č. P. L. Sjp. Rk. M.* Brno.

20. ***V. praecox** All. Listy všecky krátce řapíkaté, okrouhlo-vejčité, hrubě neb stříhaně vroubkované. Listeny dolení po každé straně 1—2-zubé, hoření celokrajné. Tobolka vejčitá, napuchlá. Kor. blankytné. ⊙ 2—6″. (R. č a s n ý.) 4, 5. Travnaté pahorky, skály, písečná lada, role. *Č. P. Lz. (Bk.) Mpj.*

***V. triphyllos** L. Listy dolení krátce řapíkaté, okrouhlo-vejčité, stříhaně vroubkované, prostřední a hořejší přisedlé, dlanitě 3—7-klané, s úkrojky kopisťovitými. Listeny 3-dílné. Tobolka okrouhlá, dole napuchlá, nahoře smačknutá. Kor. tmavoblankytné. ⊙ 2—8″. (R. t r o j p r s t ý.) 3—5. Role, meze. *Vo.*

21. Listy-vroubkovano-pilovité. Ušty kališní nesrdčité. Tobolka vykrojeně 2-laločná. 22.

Listy 3—9-laločné, okrouhlé, slabě srdčité, střední ušet větší. Ušty kališní široce srdčité. Tobolka skoro kulovatě 4-laločná, 4-semenná.

***V. hederaefolia** L. Byl. roztrouseně chlupatá neb huňatá. ⊙ (R. b ř e č t a n o l i s t ý.) 3—5. Role, záhony, trávnaté meze, a) *Vo.*, b) pořídku: *Č. P. L. Mj.*

a) *genuina.* Kor. bledě namodralá neb lilláková, též bělavá. Stopky plodní 3—4-krát delší kalicha. Listy 5—9-laločné, zřídka 3-laločné.

b) *triloba* Opic. Kor. tmavě blankytná. Stopky plodní 1—2-krát delší kalicha. Listy malé, 3-laločné neb méně zřetelně 5-laločné.

22. Tobolka ostrým úhlem vykrojená, s laloky (pouzdry) tupě zoblenými, napuchlými, souběžně vedle sebe postavenými, za sucha slabě žilnatá. Stopky 3—4-krát delší než tobolka. 23.

Tobolka úhlem velmi tupým vykrojená, s laloky špičatými, rozestálými, smačknutými, za sucha vynikle síťnatě žilnatá. Stopky 4—6-krát delší než tobolka.

*__V. Tournefortii__ Gmel. Listy vejčito-okrouhlé. Ušty kališní podlouhlé, špičaté, v tupém úhlu rozestálé. Kor. blankytné. ⊙ (V. persica Poir. V. Buxbaumii Ten. R. Tournefortův.) 4, 5 a 8, 9. Pole, záhony. *Vh.*

23. Ušty kališní podlouhlé neb vejčito-podlouhlé, tupé, na plodu od sebe odstálé. 24.

Ušty kališní široce vejčité, příšpičaté, na plodu se doleji dotýkající neb částečně kryjící, vně dole spoře chlupaté.

*__V. polita__ Fr. Listy jasně zelené, hladké, roztroušeně chlupaté. Nitky tyčinek nad dolením okrajem trubky korunní vetknuté. Pouzdra tobolky sotva vyšší než širší, na hřbetě bez kýlu, řídce pýřitá a krátce žláznato-chlupatá. Koruna namnoze temně blankytná, v ústí s nachovým kroužkem. ⊙ (V. didyma Ten. R. lesklý.) 3—5 a 8, 9. Role, meze, rumiště. *Vo.*

24. *__V. agrestis__ (L.) Fr. Listy světle zelené, mastně lesklé, spoře chlupaté, hoření obyčejně více podlouhlé. Kalich spoře chlupatý a brvitý. Nitky právě nad dolejškem okraje trubky korunní vetknuté. Pouzdra tobolky 2-krát vyšší než široká, slabě kýlnatá, s hojnými žláznatými chlupy a sporým krátkým pýřím. Kor. namodrale bílá. ⊙ (V. pulchella Bastard. R. polní.) 4, 5 a 8, 9. Role, zvlášť bramborová. *Vr.*

*__V. opaca__ Fr. Listy dosti měkké, temnozelené, měkce šedopýřité. Kalich vně zvlášť na zpodu hustě odstále šedochlupatý. Nitky do prostředka trubky korunní vetknuté. Pouzdra tobolky málo vyšší než široká, zřetelně kýlnatá, krátce a husté pýřitá, s roztroušenými delšími chlupy žláznatými. Kor. čistě blankytná. ⊙ (R. tmavý.) 4, 5 a 7—9. Role, rumná místa. *Vr.*

345. Tozzia L.

△ __T. alpina__ L. Oddenek šupinatý. Lodyha 4-hranná, nahoře mrtnatá. Listy vstřícné, poloobjímavé, vejčité až vejčito-podlouhlé, vroubkovano-pilovité. Květy úžlabní, hroznité. Koruna žlutá, dolení pysk krvavě skvrnatý. ♃. $^1/_2$—1′. — 7, 8. Pramenitá místa na Beskýdech v *S.* na Těšínsku.

346. Pedicularis L. Všivec. Läusekraut.

1. Koruna žlutá, pysky její skloněné, trubku nahoře zvonkovitě rozšířenou uzavírající, dolení pysk červeně obroubený.

⚥ __P. sceptrum Carolinum__ L. Listy na lodyze nemnohé, střídavé neb po 3 přeslenaté, zpeřenoklané; úkrojky podlouhle vejčité, tupé, 2-krát vroubkované. Listeny vejčité, nedělené. Kališní zuby podlouhlé, tupé, vroubkované. ♃. 1—3′. (V. žezlovitý.) 6—8. Bařinné louky. *Č. Sh.* Lipka (Freiung) u Vimberka, dosti hojně.

Koruna nachová, pysky její trubku neuzavírají. 2.

2. Kořen namnoze 2-letý. Listy přízemní malé, za květu namnoze už uschlé Hoření pysk koruny skoro rovný, zpředu helmovitý. 3.

Oddenek vytrvalý, šupinatý. Listy zpodní veliké, zachovalé, nad nimi lodyha do polou bezlistá. Hoření pysk koruny srpovitě ohnutý.

♃ **P. sudetica** Willd. Lod. jednoduchá. Listy hřebenité peřenosečné. Hrozen dost hustý, huňatý. Kalich do $^1/_2$ 5-klaný, uštů kopinatých, drobně pilovitých. Kor. krvavě nachové. ♃. 1′. (V. krkonošský.) 6, 7. *Č.* Bařinná luka vysokých Krkonošův.

3. ***P. silvatica** L. Lod. hlavní zkrácená, skoro od zpodu hroznitá, nejdoleji s vedlejšími položenými neb vystoupavými lodyhami. Úkrojky listů peřenodílných zblížené. Kalich 5-hranný, nestejně 5-klaný, síťnatě žilnatý, uštů laločnatě zubatých. Hoření pysk koruny s přilbou náhle a strmě skloněnou, na dolejším kraji bezzubý. Ušty doleního pysku skoro stejně velké, odstálé. Kor. růžově nachová. ⊙ 1—6″. (V. lesní.) 5, 6. Mokrá luka, bařiny lesní. *Vr.*

***P. palustris** L. Lod. přímá, prodloužená, listnatá, na konci hroznatá. Úkrojky listů protisečných trochu oddálené. Kalich 10—15-hranný, nezřetelně žilnatý, 2-pyský; pysky kadeřavé, ohrnuté, laločnatě vroubkované. Hoření pysk koruny s přilbou zvolna šikmo skloněnou, na dolením kraji uprostřed obak se zoubkem. Kor. světle nachová, zřídka bílá. ⊙ $^1/_2$—1′. (V. bahenní.) 6, 7. Mokrá luka, příkopy. *Vr.*

347. **Rhinanthus** L. Kokrhel, luštinec. Klapper.

(Alectorolophus Hall.)

1. Trubka koruny asi zdělí kalicha, v přilbovitý hořejší pysk značně vzhůru prohnutá, tento s 2 delšími vejčitými neb podlouhlými až čárkovito-podlouhlými, namnoze fijalovými zuby. 2.

Trubka koruny kratší než kalich, v hoření pysk rovně napřažený jen slabě prohnutá; jedině pysky z kalicha čnějící, hoření s 2 krátkými bělavými neb namodralými zuby.

***Rh. minor** Ehrh. Listy úzce čárkovito-podlouhlé, dole zaokrouhlené. Listeny zelené, často nahnědlé, doleji se zuby 3-hranně kopinatými. Kalich lysý, neskvrnatý. Lod. namnoze nečárkované. Kor. zlatožlutá. $^1/_2$—1′. (Alectorolophus parviflorus Wallr. K. malokvětý.) 5, 6. Vlhká luka. *Vh.*

2. Dolení pysk koruny přímo napřažený, s hořejším skoro rovnoběžný. Korunní trubka delší. Kalichy a listeny zelené neb bledavé, nečárkované. 3.

Dolení pysk koruny malý, vroubkovaný, od hořeního odstálý. Korunní trubka kratší. Kalichy a listeny obyčejně černými čárkami a tečkami zdobené (zřídka bez nich).

Rh. alpinus Baumg. Listy podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, tupě vroubkovano-pilovité, dolejškem trochu objímavým přisedlé. Listeny široce kopinaté, dole se zuby 3-hranně kopinatými, jemně zašpičatěnými. Kališní zuby 3-hranné. Kor. zlatožlutá, na dolením pysku fijalově tečkovaná. ⊙ $^1/_2$—1′. (Alector. pulcher Schummel. K. horský.) 7, 8. Travnaté stráně, luka vyšších Krkonošů, Kladského Sněžníka a Rudohoří v *Č.*, Jeseníka a Beskýd na *M.*

3. ***Rh. major** Ehrh. Lod. dosti lysá, černě čárkovaná, jednoduchá neb větvitá. Listy podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, tupě vroubkovano-pilovité, zpodem trochu objímavé. Listeny široké, bledavé, nejdoleji se zuby 3-hranně kopinatými, útle zašpičatěnými. Kalich velký, zubův 3-hranně vejčitých, přišpičatěných, ku konci mrtnatých, jinak lysý, jen dvouřadě pýřitý. Zuby hořeního pysku koruny vejčité neb podlouhlé. Semena široce okřídlená. ☉ 1—3′. (Alector. grandiflorus Wallr. K. v ě t š í.) 5—7. Vlhká luka. *Vh.*

***Rh. villosus** Pers. Lodyha nahoře jak kalichy huňatá. Semena s úzkou křídlovou obrubou neb neobroubená. Ost. jak předch. ☉ 1—3′. (Rh. hirsutus Lamk. K. h u ň a t ý.) 7, 8. Nejvíce v obilí, zvláště v hornatějších polohách. *Vr.*

Rh. serotinus** Schönheit. Lodyha namnoze mnoho- a dlouhověvná. Listy čárkovité neb čárkovito-kopinaté, dlouze zakončité, ostřeji pilovité, při zpodu zaokrouhlené, dolení krátkořapičné. Listeny bledozelené, menší než plodní kalichy, k dolejšku užší, s dlouhými, úzkými, skoro osinovitě zakončitými zuby. Kalich menší, zubů 3-hranných. Zuby hořeního pysku korunního úzce podlouhlé neb čárkovito-podlouhlé. Kor. tmavěji zlatožlutá, v ústí modře kropenatá. ☉ 1—2½′. (Rhin. angustifolius Autt., an Gmel.? K. ú z k o l i s t ý.) 7, 8. Keřnaté, lesnaté stráně a hráze, světlé lesy. ***Č.** *L. Shp. Rt. Ch. Šk.* ***M. Jihlava, Dačice, Jeseník, Beskydy.

348. Euphrasia L. S v ě t l í k. Augentrost.

1. Hoření pysk koruny a ušty doleního pysku nedělené neb mělce vykrojené. Pytlíčky prašníků všecky se stejnými hroty. 2.

Tytéž části koruny hluboce vykrojené neb 2-klané. Vnější pytlíček 2 kratších tyčinek s delším hrotem.

***E. officinalis** L. Listy vejčité neb vejčito-podlouhlé. Květy v hořejších úžlabích. Tobolky podlouhle klínovité. ☉ 2—8″. (S. l é k a ř s k ý; a m b r o ž k a.) 7—9, c) už na konec 6. a) luka, pastvy, d) sušší luka, kopce, vřesoviště lesní. *Vo.*, e) podobně, ale řídčeji, b) na Krkonoších řídko, Kladský Sněžník, Moravský Jeseník, c) Jizerské hory, Krkonoše, Orličné hory.

a) *pratensis* Fr. Lod. nahoře jak listy měkce pýřitá a odstále žláznato-chlupatá. Listy širší, vejčité, světlejší, měkčí, se zuby kratčeji hrotitými neb tupými. Kor. větší, bíle a žlutě malované s fijalovými pruhy. Tobolka širší, zpředu vykrojená.

b) *picta* (Wimm.). Lod. (i listy) bezžlázně krátce pýřitá neb téměř lysá. Kor. větší, s modrým pyskem hořením, lilákově bílým, fijalově pruhovaným pyskem dolením. Ost. jak a).

c) *coerulea* (Tausch). Listy často užší, vejčito-podlouhlé, chudozubé. Kor. celá modro-liláková, s tmavěji pruhovaným pyskem dolením, prostředně velká až malá (jak u d). Tobolka úzká, zpředu slabě vykrojená. Ost. jak b).

d) *stricta* (Host). Lodyha nahoře i s listy bezžlázná, kadeřavě přitiskle pýřitá. Listy tmavší, tužší, hořejší se zuby osinatě přišpičatěnými. Koruny prostředně veliké, nafijalovělé, hořejší pysk s ušty delšími,

slabě zubatými, dolejší pysk nad listen podpůrný dokonale vyčnívající. Tobolka úzká, zpředu namnoze uťatá.

e) *nemorosa* (Pers.). Lod. často mnohovětevná. Listy přitlouštlé. Koruny malé, bělavé. Hořejší pysk s cípy krátkými ostřeji zoubkovanými, dolejší pysk málo delší než podpůrný listen. Ost. jak předešlá.

2. ***E. lutea** L. Lod. jemně pýřitá. Listy čárkovito-kopinaté neb čárkovité. Listeny celokrajné, kratší květů. Tyčinky všecky 4 skoro stejně dlouhé; prašníky volné, lysé. Koruny zlatožluté. ⊙ 1/2—1'. (S. žlutý.) 8, 9. Suché, výslunné, holé neb lesnaté stráně. *Č. P. Lz. Rt. M.* jižnější.

***E. odontites** L. Lodyha nazpět přitiskle mrtnatá. Listy kopinaté až čárkovito-kopinaté. Listeny pilovité, delší květů, zřídka kratší (E. serotina Lamk.). Tyč. po 2 nestejné dlouhé; prašníky huninou nejprve spojené. Kor. špinavě růžové, zřídka bílé. ⊙ 1/2—1'. (Ždravínek.) 6—9. Vlhká role, průhony, návsi. *Vo.*

349. **Bartsia** L. Babí květ.

B. alpina L. Lod. jednoduché, dole šupinaté, nahoře listnaté a jak kalichy lepkavě huňaté. Listy vstřícné, vejčité, zpodkem srdčitým objímavé, vroubkovano-pilovité. Květy v hořeních úžlabích, hroznité. Kor. lilákové. ♃. 3—8". (B. horní.) 6, 7. Pramenitá místa horních luk v Krkonoších. *M. S.* Jeseník.

350. **Melampyrum** L. Černýš.

1. Klasy husté, střechovitě 4-stranné, 4-hranné; listeny široce srdčité, řásně složené, nazpět ohnuté, kraje své hřebenitě peřenosečné nahoru obracující.

***M. cristatum** L. Kalichy skoro lysé. Koruny (i listeny) nachově naběhlé se žlutým pyskem, neb bledožluté a listeny bledavo-zelené. ⊙ 1/2 až 1'. (Č. hřebenitý.) 6—8. Lesnaté stráně, lesní luka, zvlášť na vápně a čediči. *Č. P. L. Sn. Rt.* (*Švb.*) *Mpj. S.* Těšín.

Klasy dosti husté, střechovité, všestranné, listeny jeho ploché, vzhůru stojící. 2.

Klasy volné, jednostranné, s listeny plochými, odstálými. 3.

2. ***M. arvense** L. Listeny zcela ploché, vzhůru stojící, vejčito-kopinaté, dole peřenosečné, úkrojků čárkovito-štětinovitých, vezpod se 2 řadami černých žlázovitých teček. Kalich krátce srstnatý, zuby jeho zdělí trubky korunní, úzce šídlovité. Koruna kalně nachová, v jícnu žlutá; listeny nachové, zřídka bílé. ⊙ 1/2—1 1/2'. (Č. rolní. Wachtelweizen.) 6—9. Role. *Vr.*

† **M. barbatum** W. Kit. Listeny na zpodu žlabovité, koncem do vnitř ohnuté, více vejčité, zelené, jen na líci s 1—2 žlázovitými tečkami neb bez teček. Kalich dlouze vlnato-huňatý, mnohem kratší trubky korunní, zuby jeho 3-hranně šídlovité. Kor. nachová, zřídka žlutá neb bílá. Ost. jak předch. ⊙ 1/2—1 1/2'. (Č. bradatý.) 6—9. *M.* u mlýna v Zábřehu (Hohenstadt), patrně cizím obilím zavlečený.

3. Koruna trubkovito-kyjovitá, s ústím uzavřeným; dolení pysk k hořenímu přilehlý. Ušty kališní čárkovito-šídlovité. 4.

Koruna s krátkou trubkou, nálevkovitě rozšířená, s ústím široce rozevřeným; pysk dolení dolů sehnutý, široce vejčitý, nic delší pysku hořeního. Ušty lysého kalicha široce kopinaté, šídlovitě přišpičatěné, odstálé.

M. silvaticum L. Listeny (jak listy) kopinaté neb čárkovité, celokrajné neb dole krátce zubaté. Tobolka naduřelá, nahoře síťnatě na příč žilnatá, s rovným smačknutým zobánkem. Kor. menší, zlatožluté. ⊙ $^1/_2$—1'. (M. alpestre Pers. Č. horský.) 6—8. Horní lesy. *Č. Sh. Rhk. Bp. Svkh. M. S.* Jeseník, Beskýdy.

4. ***M. pratense** L. Kalich krátce zvonkovitý. Dolení pysk koruny málo delší hořeního, se 2 vejčitými hrbolky. Tobolka smačknutá, v ploský zoban šikmo přišpičatěná, nahoře šikmo podél žebrnatá. Listeny kopinaté, dole obak s 1—3 dlouhými, kopinato-šídlovitými zuby, řídčeji celokrajné. Kor. bílá se žlutým dolením pyskem neb celá žlutá. ⊙ $^1/_2$—1'. (Č. luční.) 6—8. Lesní luka, lesy. *Vh.*

M. nemorosum** L. Kalich trubkovitý. Dolení pysk koruny mnohem delší hořeního, se 2 podlouhlými hrbolky. Tobolka vejčitá, v rovný zoban přišpičatěná, nahoře síťovitě napříč žilnatá. Kor. zlatožlutá, zpředu žloutková, trubka dole rezavá. ⊙ $^1/_2$—2'. (Č. hajní.) 7—9. Lesy, háje, luka. a) *Vh.*; b) u Chuděnic; c) ***M. u Vsetína; d) *Č. Lv.* ***M.*** jen u Kunštátu.

a) *genuinum.* Lodyha, listy a kalichy namnoze kadeřavě pýřité až huňaté. Listy vejčité neb vejčito-kopinaté; listeny hoření 3-hranné srdčito-vejčité, dole stříhano-zubaté, fijalově modré, zřídka nachově neb bíle zbarvené.

b) *decrescens* Čel. fil. Listeny podlouhle 3-hranné, na zpodu přísrdčité neb uťaté, obak dole spoře zubaté, zelené neb jen nejhořejší trochu namodralé; kalichy jako řapíky listenů huňaté, páry jich k hořejšku lodyhy pravidelně se umenšující v květenství jako přetrhovaném.

c) *moravicum* (H. Braun sp.). Listy kopinaté, listeny v klasu staženém hojnokvětém sblížené, vejčité až 3-hranné, dolení též vejčito-kopinaté, dole hluboce a široce stříhano-zubaté, zubů dlouze zakončitých, dolení zelené, hoření modré. Kalichy jak listeny a listy spoře bělohuňaté. Koruny dost veliké, úhledné.

d) *fallax* Čel. (M. bohemicum Kerner.) Byl. dosti lysá, kalichy spoře pýřité. Listeny (jak listy) čárkovito-kopinaté, jen dole na obojí straně 2-zubé, nebarvené neb jen nejhořejší trochu namodralé.

351. Lathraea L. Podbílek. Schuppenwurz.

***L. squamaria** L. Oddenek se srdčitými, poloobjímavými, dužnatými šupinami. Lod. též šupinatá, nahoře jak hrozen hustý jednostranný žláznato-chlupatá. Květy nící, nachově nadchnuté; ostatní bylina bělavorůžová. ♃. 3—6". (P. šupinatý, babí zub.) 3—5. Stinné, humósní lesy, zvlášť u potoků. *Vr.*

64. Řád. **Orobancheae** Rich. Zárazovité (str. 15).

Rozbor rodů.

Kalich 2-listý; lístky jeho někdy zpředu srostlé, jednoduché neb 2—3-

klané. Listence pod květy žádné. Tobolka chlopněmi na konci pod vytrvalou čnělkou spojenými, tedy skulinami pukající.

Orobanche 352.

Kalich zvonkovito-trubkovitý, 4—5-zubý. Pod každým květem 2 postranní listence. Tobolka 2—4 až ku špičce oddělenými chlopněmi pukající.

Phelipaea 353.

352. **Orobanche** L. Záraza.

1. Tyčinky uvnitř nejdolejší třetiny trubky korunní, blíže nad dolejškem jejím vyniklé. 2.

   Tyčinky právě v třetině trubky korunní neb něco výše vyniklé. 5.

   Tyčinky do polovice krátké korunní trubky vetknuté. 10.

2. Koruna dole volatě břichatá, nahoře zvonkovitě rozšířená. Blizna žlutá neb červenohnědá. 3.

   Koruna z užšího (nebřichatého) dolejška poznenáhla zvonkovitě rozšířená. Blizna z pravidla tmavě nachová. Tyč. asi v $^1/_5$ délky trubky korunní vetknuté. 4.

3. † **O. cruenta** Bertol. Lístky kališní vejčito-kopinaté, stejně 2-klané neb dolení nedělené, zdélí neb delší trubky korunní. Kor. hojně pýřitá, krátce trubkovitá, náhle silně zvonkovitě rozsířená. Nitky zcela nad dolejškem trubky korunní vetknuté, nejdoleji chlupaté, nahoře jak čnělka hojně žláznato-pýřité. Laloky blizny na příč podlouhlé, žluté, červenohnědě obroubené. Kor. uvnitř tmavě krvavá, vně na hřbetě též červeně naběhlá. Klas nahoře hojně žláznato-pýřitý. ♃. $^1/_2$—1′. (O. gracilis Sm. Z. krvavá.) 7, 8. Žďár u Chudenic, na Lotus corniculatus jednou, patrně jen zavlečená.

   O. pallidiflora Wimm. Lístky kališní ze širšího zpodu kopinaté, dlouze zakončité, namnoze nedělené, o $^1/_2$ kratší až skoro zdélí trubky korunní. Koruna spoře chlupatá, trubkovito-zonkovitá. Nitky výše nad dolejškem v $^1/_4$—$^1/_5$ trubky korunní vetknuté, nejdoleji spoře chlupaté, ostatně i s čnělkou lysé. Blizna světle červenohnědá neb žlutavá. Kor. bledě hlínožlutá, červenavě žilnatá. Klas dosti řídký, prodloužený, listeny otrubnatě chlupaté. ⊙ 1—3′. (O. procera Koch. O. cirsii Fr. Z. bledokvětá.) 6, 7. Na Cirsiích. *Č.* u Loun, Litoměřic, Jičína, Král. Hradce, Pardubic, *Mpj.* Čejč, Mikulov, Prostějov a j.

4. ♂ ***O. epithymum** DC. Listy kališní z vejčitého dolejška dlouze šídlovitě zakončené, nedělené neb se šídlovitým zoubkem postranním, od sebe oddělené, skoro zdélí trubky korunní. Kor. zvonkovitá, na hřbetě jemně ohnutá, s uzlinkami chlupů nejvíce nachovými; hoření pysk s laloky nahoru ohrnutými; střední ušet doleního pysku delší postranních. Nitky jen dole roztrouseně chlupaté, nahoře jakož i čnělka žláznato-chlupaté. Kor. světleji neb temněji růžové do modrava, často na krajích žlutavé. ♃. 3″—2′. (Z. doušková.) 6, 7. Na mateří doušce, dobrémysli, pamětníku (Calamintha acinos). *Č. (P.) Lz. Rt. Bk. Šk.*

   ***O. caryophyllacea** Sm. Lístky kališní široké, vejčité, namnoze 2-klané, zpředu se dotýkající neb srostlé, o $^1/_2$ kratší než trubka korunní. Koruna trubkovito-zvonkovitá, s uzlinami chlupů bledými; hoření pysk helmovitý,

s laloky rovně ku předu namířenými; ušty doleního pysku skoro stejně velké. Nitky do polou hustě chlupaté, nahoře jako čnělka žláznato-chlupaté. Kor. bledočervené, brunátné neb žlutavé; blizna nachová, řídčeji žlutá. ♃. 1—1½'. (O. galii Duby. Z. hřebíčková.) 6, 7. Na Galium mollugo, silvaticum, verum. *Č. P. Lz. (Sj.) Rt. Mpj.*

5. Blizna žlutá. Koruna na kraji žláznato-brvitá. 6.

Blizna nachová neb nachově fijalová. Koruna s krajem lysým. 8.

6. Kališní lístky skoro stejně 2-klané neb nedělené, delší než polovice trubky korunní. Koruna na hřbetě stejně neb v prostředku silněji prohnutá. 7.

Kališní lístky široké, do polou nestejně 2-klané, nejčastěji ještě se zoubkem, toliko do polovice trubky korunní. Koruna trubkovito-zvonkovitá, na hřbetě nad dolejškem a na hořením pysku ohnutá, mezi tím rovná.

***O. rubens** Wallr. Hoření pysk koruny 2-laločný, s laloky odstálými. Tyč. mírně ohnuté, v délce málo rozdílné, sotva do polou chlupaté, nahoře lysé. Koruny bělavé, do žlutava, někdy červenohnědě naběhlé. ♃. 1—1½'. (O. lutea Baumg. O. medicaginis Duby. Z. červenavá.) 6. Na Medicago sativa a falcata. *Č. P. Lsz. (Rt.) Mpj.*

7. **O. elatior** Sutt. Kališní lístky a listeny huňaté. Koruna trubkovito-zvonkovitá, v polovici hřbetu silně prohnutá; kraj řasnatý, kadeřavě zubatý; hoření pysk nezřejmě 2-laločný. Tyč. 2 dolejší značně delší a silným obloukem ohnuté, přes polovici vnitř hustě huňaté, nahoře žláznato-chlupaté. Prašníky dlouze hrotité. Laloky blizny kulaté. Kor. žlutavo-nahnědlé, červeně naběhlé. ♃. 1—1½'. (O. stigmatodes Wimm. Z. vysoká.) 6, 7. Na Centaurea scabiosa, zvlášť na jetelištích. *Č.* U Litoměřic, Jičína a Jaroměře. ***M. S.***

O. Kochii** F. Schultz. Kališní lístky hladké, roztroušeně chlupaté. Koruna trubkovitá, nahoře málo rozšířená, na celém hřbetě jemně ohnutá; kraj drobně vroubkovano-zubatý; hoření pysk slabě 2-laločný. Tyč. skoro stejně dlouhé a mírně ohnuté, do polou vnitř hustě huňaté, nahoře spoře žláznaté. Prašníky krátce hrotité. Laloky blizny podlouhlé, odstálé. Kor. menší, bledožlutavé pletní, před rozvitím červenavé. ♃. 1—1½'. (Z. Kochova.) 7, 8. Na Centaurea scabiosa. *Č. P. L. (Rt.)* ***M. Brno a j.

8. Koruna trubkovitá, nahoře zvonkovitě rozšířená, na hřbetě rovná, na konci trochu dolů ohnutá. 9.

Koruna trubkovitá, na hřbetě mírně, na konci pak sotva ohnutá.

O. minor Sutt. Kališní lístky z podlouhlo-vejčitého zpodu dlouze šídlovitě zakončené, celé neb hořeji 2-klané, zdélí neb delší trubky korunní. Hoření pysk koruny 2-klaný s laloky přímými. Nitky lysé, toliko nejdoleji spoře chlupaté. Koruna malá, bělavá, fijalově pruhovaná, obyčejně též nachově naběhlá. ♃. 5—8''. (Z. menší.) 7, 8. V jetelištích na jeteli. *Č.* Wurzelsdorf u Jizery, ***M.*** Brno.

9. ✗ **O. loricata** Rchb. Kališní lístky hluboce 2-dílné, 2—5-žilné, zdélí trubky korunní. Hoření pysk koruny 2-klaný s laloky odstálými. Nitky toliko nejdoleji trochu chlupaté, jinak lysé. Kor. žlutavé s fijalovými

žilkami. ♃. $^3/_4$—1′. (Z. šupinatá.) 6. Na Artemisia campestris (též na Alyssum saxatile?). *Č.* Šperlingštein u Děčína.

✗ ***O. picridis** F. Schultz. Kališní lístky nedělené neb s menším zoubkem, zřídka 2-klané, 1—2-žilné, delší než trubka korunní. Hoření pysk koruny sotva vykrojený. Nitky až do polou roztroušeně chlupaté. Kor. malé, žlutavobílé s fijalovými žilkami. ♃. $^1/_2$—1′ i 2′. (Z. hořčíková.) 6, 7. Na Picris hieracioides. *Č.* u Litoměřic a Oustí n. L., Bíliny, Mostu, Mělníka, v Podbabě u Prahy.

10. **O. cervariae** Suard. Listeny spoře chlupaté. Kališní lístky 2-klané sotva delší než polovice trubky korunní. Koruna hnědožlutavá, fijalově nadchnutá, trubkovito-zvonkovitá, na hřbetě silně, v polovici nejsilněji prohnutá, s okrajem velmi rozšířeným, jako odškrceným, silně vyhlodanozubatým; hoření pysk mělce vykrojený. Blizna žlutá. ♃. 1—2′. (O. libanotidis Opic. Z. smldníková.) 6, 7. Na Seseli libanotis a Peucedanum cervaria. *Č.* na Milešovce a u Zebuzína. *M.* u Olomúce.

***O. coerulescens** Steph. Listeny pavučinato-plsťnaté. Kališní lístky krátce 2-klané, aspoň zdélí trubky korunní. Koruna namodralá, trubkovitá, ohnutá, pod ústím seškrcená, po kraji útle zubatá; hoření pysk 2-klaný. Blizna bělavá. ♃. 4—8″. (Z. namodralá.) 6. Na Artemisia campestris. *Č.* u Bělé, Litoměřic a Prahy. *M.* u Mohelna, Ivančic, Brna.

353. Phelipaea C. A. Mey. (Záraza).

1. Lodyha jednoduchá. Kalich namnoze 5-zubý; zuby jebo dlouze kopinaté neb kopinato-šídlovité, nejhořejší velmi malý. Koruna větší, fijalová neb ametystově modrá, s trubkou bělavou neb bledožlutavou. 2.

Lodyha namnoze větevnatá. Kalich 4-zubý; zuby jeho široce 3-hranné, přišpičatěné, zdélí trubky kališní. Koruna malá, trubkovitá, v polou seškrcená, liláková, dole bělavá.

Ph. ramosa C. A. Meyer. ⊙ 4—8″. (Orobanche ramosa L. Z. větevnatá.) 7, 8. V polích na konopí (kukuřici, lilku). *Č. Lvz. Bp. M. S.* (Těšín).

2. Zuby kališní kratší trubky. Koruna s trubkou prohnutou, v ústí nenadmutá; ušty doleního pysku špičaté. Prašníky na švech lysé. 3.

Zuby kališní delší než trubka. Koruna s trubkou málo ohnutou, v ústí zřetelně nadmutá; ušty doleního pysku zaokrouhlené, vlnovitě zubaté. Prašníky na švech vlnaté.

***Ph. arenaria** Walpers. ♃. $^3/_4$—$1^1/_2$′. (Orobanche arenaria Borkh. Z. písečná.) 7. Výslunné stráně, na Artemisia campestris. *Č.* u Prahy, Mělníka, Litoměřic, Oustí n. L., Bíliny. *Mj.*

3. ✗ ***Ph. bohemica** Čel. Klas velmi hustý, hojnokvětý (až 40-květý). Zuby kalicha šířeji zvonkovitého z široce 3-hranného zpodu kopinaté, po kraji trochu řeřabaté a zoubkaté, nejzadnější kratší, však namnoze dobře vyvinutý, kopinatý. Koruna tmavofijalová, vzpřímená, v polovici hřbetu na zevnitř prohnutá; ušty doleního pysku vyhlodávaně zoubkaté, jak ostatní koruna jen spoře žláznato-chlupaté. Blizna bledě sírožlutá. ♃. $^1/_2$—$1^1/_4$′. (Z. česká.) 7. Výslunné, keřnaté stráně; na Artemisia campestris. *Č.* na Velké hoře u Karlštejna a u Litoměřic.

*Ph. coerulea C. A. Meyer. Klas řídčejší, namnoze jen 10—12-květý. Zuby kalicha úžeji trubkovitého kopinato-šídlovité, dosti ploché a celokrajné, zadní namnoze velmi kratičký, zakrnělý. Kor. světleji ametystově modrá, od zaškrceniny nad semeníkem na zevnitř prohnutá; ušty doleního pysku skoro celokrajné a uvnitř delšími žláznatými chlupy více méně huňaté. Blizna bělavá. ♃. 8—10″. (Orobanche coerulea Vill. O. purpurea Jacq. Z. modrá.) 6, 7. Na řebříčku, na lesnatých chlumech. *Č.* Poděbrady, Štiřín, Karlštejn, Zbiroh, Rudohoří. *Mpj.* Brno, Mikulov a j.

65. Řád. **Verbenaceae** Juss. Sporýšovité (str. 15).

354. Verbena L. Sporýš.

*V. officinalis L. Lod. 4-hranná. Listy prostřední k dolejšku klínovité, 3-klané s velkým středním uštem, tupě střídhano-pilovité, hořejší nedělené, přisedlé. Klasy latnatě sestavené. Kor. bledolilákové. ♃. 1—2′. (S. lékařský, železník.) 6—9. Návsi, u silnic a cest, příkopů. *Vr.*

66. Řád. **Labiatae** Juss. Pyskaté (str. 15).

Rozbor rodů.

1. Koruna nálevkovitá, s přímým, málo nestejným, 4-klaným krajem. Tyčinky od sebe oddálené, nahoře se rozestupující. 2.

   Koruna 2-pyská. 4.

   Koruna zdánlivě 1-pyská; hořejší pysk schází neb jest velmi nepatrný. 23.

2. Pytlíčky prašníka souběžné, oddělené, každý svou skulinou pukající. 3.

   Pytlíčky prašníka v rovné čáře rozevřené, společnou skulinou pukající. Tyč. 4, plodné. **Elssholzia 355.**

3. Květy obojaké. Tyč. 2 plodné, 2 hořejší zakrnělé. **Lycopus 357.**

   Květy mnohomanželně 2-domé. Tyč. 4, v květech obojakých všecky plodné. **Mentha 356.**

4. Tyč. 2 sblížené, pod hořením pyskem koruny souběžné. Kalich 2-pyský. Nitka tyčinek krátká, spojidlo na příč prodloužené, nitkovité neb lupénkovité, na hořejším konci nesoucí plodný pytlíček, na dolejším zákrsek pytlíčka nedokonalý. **Salvia 364.**

   Tyč. 4 od sebe oddálené, nahoře buď se rozstupující anebo k sobě skloněné. 5.

   Tyč. 4 sblížené, pod hořením pyskem koruny rovnoběžné. 10.

5. Pytlíčky prašníka na široké 3-hranné spojidlo po každé straně šikmo přirostlé, nahoře oddělené. 6.

   Pytlíčky prašníka v rovnovážné čáře rozevřené, vnitř spojené, společnou skulinou pukající. 9.

6. Květy jednotlivé za střechovitými listeny hustých klasů. Kalich stejně 5-zubý neb v půli rozštěpený. **Origanum 358.**

   Květy v úžlabních svazcích (polopřeslenech). 7.

7. Kalich 2-pyský, hoření pysk 3-zubý. 8.

Kalich skoro stejně 5-zubý. Tyčinky nahoře obloukem k sobě skloněné. **Satureja 360.**

8. Tyčinky nahoře se rozstupující. **Thymus 359.**

Tyčinky nahoře obloukem k sobě skloněné. **Calamintha 361.**

9. Kalich 2-pyský, hoření pysk 3-zubý. Tyč. nahoře k sobě skloněné. **Melissa 362.**

Kalich válcovito-nálevkovitý, stejně 5-zubý. Tyč. nahoře rozestouplé. **Hyssopus 363.**

10. Tyčinky 2 hořejší delší. 11.

Tyčinky 2 dolejší delší. 13.

11. Kalich skoro stejně 5-zubý. Hoření pysk koruny plochý. 12.

Kalich 2-pyský. Hoření pysk koruny vyklenutý. Pytlíčky prašníka v rovné čáře položené. **Dracocephalum 367.**

12. Střední ušet doleního pysku koruny plochý. Pytlíčky prašníkové v tupém úhlu rozkročené. **Glechoma 365.**

Střední ušet doleního pysku koruny vyhlubený. Pytlíčky prašníkové v rovné čáře položené. **Nepeta 366.**

13. Kalich 2-pyský, za plodu otevřený. Hoření pysk koruny dosti plochý, skoro kruhovitý. **Melittis 368.**

Kalich 2-pyský, v čas plodu zavřený. 14.

Kalich dosti stejně 5-zubý. 15.

14. Kalich krátce zvonkovitý, jeho pysky nedělené, hořejší vzadu s vydutým šupinovitým výrostkem, za plodu opadávající. Hoření pysk koruny 2-klaný, dolejší nedělený. Dolení delší 2 tyčinky s 1 vyvinutým, 1 zakrnělým pytlíčkem. Květy jednotlivě úžlabní. **Scutellaria 379.**

Kalich trubkovito-zvonkovitý; hořejší pysk krátce 3-zubý, dolení 2-klaný. Hoření pysk koruny nedělený, dolejší 3-klaný. Květy v 3-květých úžlabních vrcholíčkách. **Prunella 380.**

15. Střední ušet doleního pysku koruny dole po každé straně dutým zoubkem opatřený. Každý pytlíček prašníka chlopní se pukající. **Galeopsis 369.**

Dolení pysk koruny bez dutých zoubků. Pytlíčky prašníka skulinami pukající. 16.

16. Tvrdky vejčité, na hořejším kraji zaokrouhlené. 17.

Tvrdky 3-boké, nahoře 3-strannou plochou uťaté. 20.

17. Tyčinky z trubky korunní vyčnívající. 18.

Tyčinky i čnělka v trubce koruny ukryté; její pysk hoření přímý, malý, dosti plochý. Pytlíčky prašníkové v rovné čáře ležící, společnou skulinou se pukající. Čnělka 2-klaná, jedno rameno oblé, druhým rozšířeným dole objaté. **Sideritis 373.**

18. Korunní trubka uvnitř s kroužkem chlupů. Pytlíčky prašníka v rovné čáře ležící, společnou skulinou pukající. 19.

Korunní trubka uvnitř bez kroužku chlupatého. Pytlíčky prašníkové souběžné neb úhlem rozkročené, každý zvláštní skulinou se pukající. **Betonica 370.**

19. Dolejší 2 tyčinky po vypylení šroubovitě skroucené a z koruny ven vyhrnuté. **Stachys 371.**

Tyčinky všecky po vypylení neskroucené. **Ballota 372.**

20. Tyčinky z trubky korunní daleko vyčnívající. Kalich 5-zubý, 5-žebrý. 21.

Tyč. skoro stejně dlouhé, toliko zdélí trubky korunní. Pytlíčky od sebe odstálé. Kalich 5-zubý, 10-žebrý. **Chaeturus 377.**

Tyčinky i čnělka v trubce korunní uzavřené. Pytlíčky v rovné čáře položené. Kalich 5—10-zubý. **Marrubium 378.**

21. Nitky dvou hořeních kratších tyčinek na zpodu nad výnikem opatřené nitkovitým vzhůru ohnutým přívěskem. Tyčinky dolení po vypylení neskroucené. Hoření pysk koruny vyklenutý, vykrojený. **Phlomis 374.**

Nitky hořeních tyčinek bez přívěsku. 22.

22. Hoření pysk koruny přilbovitě vyklenutý. Tyč. po vypylení neskroucené. Pytlíčky v rovné čáře položené. **Lamium 375.**

Hoření pysk koruny trochu vyhlubený. Tyčinky 2 dolejší po vypylení skroucené a z koruny ven vyhrnuté. Pytlíčky skoro rovnoběžné. **Leonurus 376.**

23. Koruna vadnoucí, neopadavá; hoření pysk nepatrný, velmi krátký, 2-laločný, dolení 3-klaný; trubka s kroužkem chlupů. **Ajuga 381.**

Koruna opadavá; všech 5 uštů na dolejší straně její obráceno, tudíž pysk dolejší 5-klaný a na místě hořejšího pysku výkrojek; trubka bez chlupového kroužku. **Teucrium 382.**

355. Elssholzia Willd.

† **E. cristata** Willd. Listy řapíkaté, vejčité neb podlouhlo-eliptičné, vroubkovano-pilovité. Hrozny z lichopřeslenů husté, jednostranné. Listeny též jednostranné, široce vejčité, hrotitě přišpičatěné, brvité. Kor. růžově lilákové. Vůně silně aromatická. ☉ 1—2′. (Mentha Patrini Lepechin. Máta hřebenitá.) 7. Na vzdělávané půdě v dolením Posázaví, u Č. Dubu, Dašic a j. v *Č.* zdivočelá.

356. Mentha L. Máta. Minze.

1. Kalich v ústí bez kroužku chlupův, stejně 5-zubý. Korunní trubka poznenáhlu v jícen rozšířená. 2.

Kalich v ústí věncem chlupů zavřený, trubkovitý, skoro dvoupyský; zuby hořeního pysku užší, nazpět ohnuté. Trubka korunní náhle v ústí volatě rozšířená.

* **M. pulegium** L. Lod. větevnatá, rozkladitá. Listy vejčité neb opakvejčité, spoře drobně pilovité. Přesleny četné, kulaté, úžlabní, oddálené. Kor. lilákové. ♃. $^1/_2$—1′ dl. (Polej.) 7—9. Vlhké písečné břehy. *Č. L. Mpj. S.* Těšín.

2. Lichopřesleny v paždí listenů, sestavené v klasy nahoře nepřetrhované, ku konci ztenčené. 3.

Lichopřesleny v paždí lupenů neb hořejší v okrouhlém, listenatém, strboulovitém květenství. 6.

3. Listy přisedlé neb zcela kratičce řapíkaté. 4.

Listy s řapíkem mírně dlouhým.

† **M. piperita** L. Lodyha a listy jen roztroušeně chlupaté neb dosti lysé. Listy podlouhlé neb vejčito-kopinaté, skoro 2-krát ostře pilovité, u odr. β) crispa (M. crispa L.) kadeřavé, stříhaně pilovité. Klasy tlusté, dosti řídké, doleji namnoze přetrhované; vidlany dlouželi stopkaté, 2 nejdolejší v úžlabí lupenů. Kalich lysý. ♃. $1^1/_2$—2′. (M. peprná. Pfefferminze.) 6—8. Pěstuje se a časem zdivočuje.

4. Listy vejčité až kopinaté, ostře pilovité; nervy jich nevynikající. Listeny čárkovito-šídlovité. 5.

Listy okrouhle srdčito-vejčité, tupé, vroubkovano-pilovité, skoro přisedlé, vezpod s vyniklou sítí žil a tence plsťnaté. Listeny vejčito-kopinaté.

† **M. rotundifolia** L. Lod. huňatá, na konci latnatá. Kor. bělavo-lilákové. ♃. 1—2′. (M. okrouhlolistá.) 7—9. Potoky, příkopy; zřídka zdivočelá, tak v *Č.* u Lysé na rašelinných lukách.

5. ***M. silvestris** L. Lod. měkce chlupatá až šedo-plsťnatá. Listy vezpod plsťnaté. Listeny zdélí neb něco kratší lichopřeslenů. ♃. 1—3′. (M. candicans Crantz. M. lesní.) 7—9. Potoky, příkopy, vlhké křoví. *Vh.*

† **M. viridis** L. Lod. jak listy lysá neb skoro lysá. Listeny dílem delší lichopřeslenův. Klasy tenčí, útlejší než u předch. ♃. (M. zelená.) 7—9. U potoků zřídka zdivočelá.

6. Listy řapíkaté. 7.

Listy skoro přisedlé.

† **M. rubra** Huds. Listy jak lodyha jemně pýřité neb lysé, vejčito- neb podlouhlo-kopinaté, ostře pilovité, v odr. β. crispa široce vejčité a stříhano-pilovité. Přesleny kulaté, oddálené, nejhořejší splývající. Kalichy široce zvonkovité, lysé, se zuby kopinatými, hustě srstnatými. ♃. (M. pratensis Sole. M. červená.) 7, 8. Břehy, příkopy, zdivočelá. *Č.* u Karl. Varů? *M.* v údolí řeky Moravy.

7. Kalich trubkovitý neb trubkovito-zvonkovitý, zuby jeho ze širšího, někdy 3-hranného zpodu kopinato-šídlovité. 8.

Kalich zvonkovitý, valně otevřený, slabě žebrnatý, zubů tříhranných, špičatých.

***M. arvensis** L. Lod., listy a kalichy srstnaté neb přílysé. Listy vejčité neb vejčito-podlouhlé k dolejšku zúžené neb přiokrouhlé, zubato-pilovité. Polopřesleny všecky úžlabní, přisedlé neb nepatrně stopkaté, kulovitě rozložené. Tvrdky na špičce na zdání hladké. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (M. rolní.) 7—9. Vlhká role, příkopy, břehy. *Vo.*

8. Lodyha, listy a kalichy zelené, mrtnaté neb skoro lysé. 9.

Tytéž části hustě srstnaté a popelavě třpytivé.

† **M. hortensis** Tausch. Listy krátkořapičné, vejčité, k oběma koncům špičaté, hrubě pilovité, v odr. β. crispa (M. sativa Tausch) široce vejčité, stříhano-pilovité. Polopřesleny skoro přisedlé, všecky úžlabní. ♃. 1—2′. (M. sativa L.? M. zahradní.) 7, 8. Pěstuje se, snad i zdivočuje.

9. † **M. gentilis** Sm. Listy krátkořapičné, vejčito-kopinaté, ostře a hluboce pilovité, podle nervů postranních svraskalé, jak lodyha obyčejně červená a kalichy velmi spoře chlupaté neb skoro lysé. Polopřesleny všecky úžlabní, dolení stopkaté. Zápach bazilkovitý. ♃. 1—2′. (M. l y s á.) 7, 8. Pěstuje se a zřídka zdivočuje.

***M. aquatica** L. Listy dlouženi řapíkaté, vejčité až podlouhlo-eliptičné, na zpodu namnoze zaokrouhlené neb přísrdčité, mělčeji a tupěji zubatopilovité, jak lodyha a kalichy mrtnaté, řídčeji dosti lysé. Některé lichopřesleny na konci lodyhy a větví v strboul nahloučené, pod tímto často 1—2, řídčeji více oddálených úžlabních lichopřeslenů. Kalich trubkovitý, silně žebrnatý a rýhovaný. Tvrdky na špičce bradavkaté. ♃. 1—3′. (M. v o d n í.) 7—9. Potoky, příkopy, bařiny v nižších polohách, jako *Č. L.* a *Rt.*, též *Šp. Mpj.*

***M. verticillata** L. Crép. Lichopřesleny všecky v úžlabí lupenů, z nichž hoření menší. Listy ku zpodu často zúžené a měkčejší. Ost. jak předch., k níž jako plemeno se druží. ♃. 1—3′. (M. palustris Mönch. M. sativa Mutt. M. p ř e s l e n a t á.) 7—9. Jak předch. *Vh.*

Míšenci.

M. s i l v e s t r i s - a q u a t i c a (M. pubescens W. M. nepetoides Lej.). *Č. M.* s rodiči.

M. s i l v e s t r i s - v e r t i c i l l a t a (M. Braunii Oborny). *M.* u Znojma

357. Lycopus L. K a r b i n e c.

***L. europaeus** L. Listy podlouhlé neb kopinaté, stříhaně zubaté, dolejší často doleji protisečné. Zuby kalicha delší jeho trubky. Tvrdky toliko zpodu uštů kališních dosahující. Lichopřesleny husté, mnohokvěté. Kor. malé, bílé, nachově tečkované. ♃. 2—3′. (K. o b e c n ý, v l č í n o h a.) 7, 8. Příkopy, potoky, bařiny. *Vo.*

L. exaltatus L. fil. Listy v objemu vejčité neb vejčito-podlouhlé, hluboce chobotnato-peřenoklané neb peřenodílné, s úkrojky kopinatými. Zuby kalicha jen zdělí jeho trubky. Tvrdky výše než do polovice uštů kališních dosahující. Kor. bílé. ♃. 3—5′. (K. v y s o k ý.) 7, 8. *Č.* Břeh Labský u Podmokel. *Mj.* nížiny dolení Dyje a Moravy.

358. Origanum L. D o b r o m y s l. Dosten.

***O. vulgare** L. Lod. slabě hranatá, větevnatá, nahoře latnatá. Listy vejčité, špičaté, skoro celokrajné, spoře mrtnaté. Listeny vejčité, lysé. Klasy krátké, příkulaté. Kalich stejně 5-zubý. Koruny kalně světlonachové neb bílé. ♃. 1—2′. (D. o b e c n á.) 7, 8. Výslunné, keřnaté kopce, kraje lesní. *Vh.*

† **O. majorana** L. Listy eliptičné, tupé, šedoplsťnaté. Listeny okrouhlé, šedoplsťnaté, po kraji huňaté. Klasy kulaté. Kalich poloviční, bezzubý. Kor. načervenale bílé. 1—$1^1/_2$′. (M a j o r á n, m a r j á n k a, v o n ě k r a s.) 7, 8. Pěstuje se.

359. Thymus L. D o u š k a. Quendel.

1. Bylina polokřovitá, mnohověvná, doleji kořenující. Listy krátkořapičné, po kraji slabě ohrnuté. 2.

Kříček nízký, šedomrtnatý, větví vystoupavých nekořenujících. Listy přisedlé, po kraji silně ohrnuté, podlouhlé až čárkovité, v užlabích s krátkými svazečky listů.

† **Th. vulgaris** L. Kor. červenavé. ♄ $^1/_2$'. (Tymián.) 5, 6. Pěstuje se v kuchyňských zahradách.

2. Hlavní výhonky (lodyhy) na zemi kolkolem rozložené, šlahounovité, často neplodné; na nich větvičky krátké, vystoupavé, částečně květoucí řaděné Květenství krátké, strboulovitě směstnané. 3.

Hlavní výhonky (lodyhy) z části neplodné, z části květoucí v trsu více méně hustém, nejprv rozložené, pak vystoupavé, nikoliv šlahounovité. Postranní nervy listů obloukovité, ku kraji se ztrácející, krajní okružní nerv tudíž žádný. Lichopřesleny častěji oddálené, jen na konci strboulovitě sblížené. 5.

3. Šlahouny i větvičky nezřetelně 4-hranné, přioblé, kolem stejně chlupaté (pýřité až huňaté). 4.

Větévky položených lodyh zřetelné 4-hranné, na 2 stranách (pod listy) lysé, na 2 ostatních pýřité, jen nejhořeji pod květenstvím kolkolem chlupaté.

△ **Th. pulcherrimus** Schur. Listy okrouhlé až vejčité, lysé neb na líci s velmi roztroušenými chlupy, blízko kraje s dokonalým okružným nervem, s nímž postranní nervy se spojují. Koruny dost velké, pěkně nachové. ♃. (Th. carpathicus Čel. D. překrásná.) 6, 7. Toliko na vysokém moravském Jeseníku.

4. ***Th. humifusus** Bernh. Listy okrouhlé neb okrouhlo-vejčité, dloužeji řapíkaté, lysé neb roztroušeně chlupaté; postranní nervy před krajem obloukovitě ku předu ohnuté a ztenčenými konci částečné v nedokonalý pokrajní nerv se spojující. Kor. světle nachové. ♃. (Th. nummularius Autt. nec M. B. D. položená.) 5—7. Suché výslunné kopce, stráně. *Č. P. Lz. Sp. M.* jižní.

***Th. angustifolius** Pers. Listy čárkovité až podlouhlé neb eliptičné, v krátky řapík klínovitě zúžené, tuhé, přitlustlé, na líci lysé, s nervy dosti rovnými, šikmými, pokrajního nervu netvořícími, teprv za sucha vynikajícími. Kor. pěkně sytě růžové. (Th. serpyllum L. Fr. D. úzkolistá.) 7, 8. Písčiny. *Č. P. L. Sn. Rt. M.* posud jen u Bzence.

5. Lodyhy lysé neb obyčejně na hranách silněji chlupaté, na plochách lysé neb pýřité, v řídčím trsu rozložené. Listy vejčité až podlouhlé, namnoze lysé, jen doleji brvité. 6.

Lodyhy namnoze v hustém trsu, nahoře slabě 4-hranné, kolkolem dosti stejně pýřité až huňaté. Listy čárkovité až čárkovito-podlouhlé, k dolejšku klínovité, úzké a dlouhé, namnoze velmi sblížené.

***Th. Marschallianus** Willd. Kor. bledě lilákové, zřídka bílé. Odr. α) glabrescens, větve pýřité, listy (jen pod lupou znatelně) jemně mrtnaté; β) hirsutus (M. B.), větve srstnato-huňaté, listy srstnaté; γ) lanuginosus (Schk. sp.), větve i listy huňaté, onyno na hranách silněji, s listy více oddálenými. ♃. (Th. pannonicus Autt. pl. D. uherská.) 5—7. Pahorky, meze. *Č. P. Lz. (Rt.) Mpj.*

6. *Th. chamaedrys Fr. Větve dole nezřetelně 4-hranné a kolem přitiskle mrtnaté, nahoře zretelně 4-hranné, na hranách vždy chlupaté. Listy okrouhlé, eliptičné až podlouhlé. Kor. světle nachové neb bílé. Odr. β) alpestris (Tausch), silně lysá; kor. sytě nachové, 2-krát větší. ♃ (Th. montanus W. K. Th. serpyllum Autt. D. obecná, mateří.) 5—7, opět porůznu 8, 9. Trávníky, meze, kopce. *Vo.* β) na Krkonoších.

⁂ Th. laevicaulis Čel. Větve dokonale oblé (bezhranné) a lysé. Listy vejčité, dole trochu brvité, jinak jak kalichy lysé. Kor. světle nachové neb bílé. ♃ (D. hladká.) 5—7. Travnaté pahorky. *Č.* Jičín, Písek.

360. Satureja L. Čibr.

† S. hortensis L. Lod. větevnatá. Listy čárkovito-kopinaté, špičaté, celokrajné. Polopřesleny 3—5-květé, úžlabní. Koruna lilaková, v ústí nachově tečkovaná, sotva delší kopinatých zubů kališních. ☉ 1—1½'. (Saturej.) 7—10. Pěstuje se.

361. Calamintha (Mönch em.). Marulka.

*C. acinos Clairv. Listy vejčité neb kosníkovité, zpředu slabě pilovité. Vrcholíky 3—5-květé, okoličnaté, v úžlabích přisedlé; listeny jich krátké, nehojné. Kalich štětinatý, dole břichatý, pod zuby za plodu skloněnými, šídlovitými silně zaškrcený, uvnitř věncem chlupů zavřený. Kor. malé, nachové. ♃ neb ☉ ½—1'. (Thymus acinos L. Pamětník.) 6—9. Stráně, skály, meze, úhory. *Vh.*

*C. clinopodium Spenn. Listy vejčité neb vejčito-podlouhlé, kolkolem drobně zubaté, huňaté. Vrcholíky mnohokvěté, vidličnatě-rozvětvené, v úžlabích krátce stopkaté, kulaté lichopřesleny tvořící; jich listeny dlouhé, štětinovité, huňaté, okolo kalichů obal tvořící. Kalich huňatý, pod zuby nezaškrcený, vnitř bez věnce chlupatého. Kor. nachové, zřídka bílé. ♃ 1—2'. (Clinopodium vulgare L. Stořišek, klinopád.) 7—9. Stráně, háje, houštiny. *Vh.*

362. Melissa L. p. Meduňka. Melisse.

† M. officinalis L. Listy vroubkovano-pilovité, vejčité neb srdčito-vejčité, hoření klínovitě zúžené. Vrcholíčky úžlabní, jednostranné, s listenci vejčitými. Kor. bílé neb narůžovělé. ♃ 1½—3'. (Včelník, rojovník.) 7, 8. Pěstuje se a zdivočuje.

363. Hyssopus L. Ysop.

† H. officinalis L. Lod. polokřovitá, nejdoleji větevnatá. Listy krátkořapičné, kopinaté až čárkovito-kopinaté, lesklými žlázkami tečkované. Lichopřesleny v hrozen sestavené, jednostranné, s listenci čárkovito-šídlovitými. Kor. modré, růžové neb bílé. ♃ 1'. (Y. lékařský.) 8, 9. Na skalách a zdech různě zdivočelý.

364. Salvia L. Šalvěj. Salbei.

1. Lichopřesleny nanejvýš 10-květé. Čnělka pod hořením pyskem koruny vystoupající. Krátké rameno spojidla tyčinkového se zakrnělým pytlíčkem. 2.

Lichopřesleny 20—40-květé, kulaté, v paždí suchomázdřitých listenů. Čnělka na dolení pysk sehnutá. Rameno spojidlové pytlíček nesoucí v prodloužení nitky, druhé rameno zubovité, sehnuté.

*S. verticillata L. Listy 3-hranně srdčité, nejčastěji se 2 oušky na řapíku, vroubkované neb vyhlodávaně zubaté, jak lodyha mrtnaté. Kor. malé, modrolilákové, zřídka bílé. ♃. 1—2'. (Š. přeslenatá.) 6—8. Kopce, meze, cesty. *Č. P. L. S. Rt. Šk. M. S.*

2. Trubka koruny uvnitř bez chlupatého kroužku, do obloukovitého hořeního pysku silně prohnutá. 3.

Trubka koruny uvnitř s šikmým chlupatým kroužkem, do rovného hořeního pysku sotva prohnutá.

† **S. officinalis** L. Lod. dole dřevnatá, křovitá; větévky a mladé listy šedoplsťnaté. Listy podlouhlé, drobně vroubkované. Hoření pysk kalicha 3-zubý. Kratší rameno spojidla nerozšířené s malým pytlíčkem. Kor. fijalové. ♄ 1—2'. (Š. lékařská.) 6, 7. Pěstovaná, zřídka zdivočelá.

3. Krátké rameno spojidla plátkovitě rozšířené, na konci s knoflíkovitým zákrskem pytlíčka. Hoření pysk kalicha 3-zubý. Trubka koruny fijalově modré, řídčeji růžové neb bílé uvnitř lysá. 4.

Kratší rameno spojidla nerozšířené, na konci s malým neplodným pytlíčkem. Hoření pysk kalicha nedělený. Trubka koruny špinavě žluté, hnědotečkované uvnitř jemně pýřitá.

S. glutinosa L. Lod. srstnatá, nahoře i s květy žláznato-huňatá. Listy 3-hranné, vejčité neb vejčito-podlouhlé, dole srdčito-hrálovité, hrubě vroubkované. Přesleny tvoří řídké hrozny. ♃. 2—4'. (Š. lepkavá.) 7—8. Lesy, stráně, u potoků. *Č. Šk. Bp.* (údolí hoření Vltavy) *Mjv. S.*

4. Zuby hořeního pysku kališního kratičké, skloněné, špičaté neb hrotité. Byliny mnoholeté. 5.

Zuby kališní vejčité, ostnitě osinaté. Byliny 2-leté. 7.

5. Lodyha nahoře jak listeny a kalichy žláznato-huňatá. Listy bez žlázních teček; přízemní četné v rozetce, podlouhlé neb vejčito-podlouhlé, dole srdčité, puchýřnaté svraskalé, kadeřavě vroubkované až protisečné; lodyžních krátce řapíkatých až i přisedlých listů jen 1—3 oddálené páry. Listeny vejčité, bylinné. 6.

Lod. jemně pýřitá, bezžlázná, dost hustě a hojně listnatá (aspoň se 4—5 páry listů), na zpodu bez přízemní rozetky. Listy leskle žláznato-tečkované, vejčité až podlouhlo-kopinaté, dole slabě srdčité neb uťaté, vezpod hustě pýřité až krátce plsťnaté. Listeny vejčité, dlouze zakončité, namnoze zbarvené, poněkud blánovité.

*S. silvestris L. Přesleny četné, dosti sblížené. Tyč. kratší než koruna modrofijalová, růžová neb bílá. ♃. 1—2'. (S. nemorosa Rchb. Š. ladní.) 7, 8. Stráně, cesty, meze, suchá luka. *Č. P. L. Rt. M.*

6. *S. pratensis L. Listeny hoření kratší než kalichy. Tyčinky kratší než hoření pysk koruny, tato modrofijalová, růžová neb bílá, obyčejně velká, ale též 2-krát menší. ♃. 1—2'. (Š. luční.) 5—7. Luka, cesty, stráně. *Č. P. L. S. R. (Bk.) M. S.*

△ **S. austriaca** Jacq. Listeny zdělí kalichů. Tyčinky 2-krát delší než koruna, z ní spolu s čnělkou daleko vyčnívající. Kor. velká, bledožlutá neb žlutavě bílá. ♃. 1—2′. (Š. rakouská.) 5, 6. Meze, trávníky, cesty. *M.* u Olomúce, Lomnice, snad jen zavlečená.

7. † **S. sclarea** L. Lod. huňatá, nahoře žláznato-chlupatá. Listy vejčité, dvakrát vroubkované, téměř plsťnaté, dolení srdčité, svraskalé. Listeny veliké, široce vejčité, blánovité, růžově zbarvené. Lichopřesleny 6-květé. Kor. světle modré. ☉ 2—3′. (Š. muškatelová.) 6, 7. V Klamově zahradě v Praze zdivočelá.

† **S. Aethiopis** L. Lod. jak listy a kalichy bělovlnatě plsťnatá. Listy vejčité, často přísrdčité, chobotnatě zubaté až laločnatě protisečné, silně svraskalé. Listeny okrouhle vejčité, vyduté, žláznatě tečkované, často nachově naběhlé. Lichopřesleny 6—10-květé. Kor. malé, bílé, trochu načervenalé. ☉ 1—3′. (Š. uherská.) 6, 7. U cest, na rumných místech, na *M.* pořídku zdivočelá.

Míšenec. S. silvestris-pratensis (S. ambigua Čel.). *Č.* u Prahy, Loun, Žatce, *M.* u Znojma.

365. Glechoma L. Oponec. Gunderman.

***G. hederacea** L. Lod. položená, kořenující. Listy srstnaté neb pýřité, dolení ledvinkovité, hoření okrouhlo-srdčité, hrubě vroubkované, zřídka pilovité. Vrcholičky užlabní, jednostranné, 1—3-květé. Kor. světle fialové, zřídka růžové. ♃. $^1/_4$—2′ dl. (O. obecný.) 4—6. Luka, meze, křoviště, luhy lesní. *Vo.*

366. Nepeta L. Šanta.

***N. cataria** L. Lod. větevnatá, šedopýřitá neb plsťnatá. Listy srdčito-vejčité, přítrojhranné, hrubě pilovité, vezpod šedoplsťnaté. Zuby kališní kopinato-šídlovité, hořejší delší. Tvrdky hladké. Kor. bělavé neb červenavé, pysk dolení nachově tečkovaný. ♃. $1^1/_2$—3′. (Š. kočičí. Katzenkraut.) 6—8. Vsi, rumiště, zdi. *Vr.*

***N. nuda** L. Lod. nahoře jehlancovitě latnatá, jak listy velmi krátce pýřitá. Listy podlouhlé, dole srdčité, hrubě vroubkované, obak zelené. Zuby kališní čárkovité, špičaté, skoro stejné. Tvrdky špičatými bradavkami drsné. Koruny bílé neb bledofijalové. ♃. $1^1/_2$—3′. (N. pannonica Jacq. Š. nahá.) 7, 8. Pahorky, cesty, meze. *Č. Ps. Lz. Rt. Šk. Mpj.*

367. Dracocephalum L. Včelník.

† **D. Moldavica** L. Lod. hořeji jak kalichy krátce šedopýřitá. Listy kopinato-podlouhlé, hluboce vroubkovano-pilovité, pod přesleny stojící na zpodu a listence vůbec se zuby útle a dlouze osinatými. Lichopřesleny v úžlabí listů stále se zmenšujících klasovitě sblížené. Prašníky lysé. Kor. fijalové neb bílé. ☉ 1—2′. (Melissa turecká.) 7, 8. Na poli u Vysokého v *Č.* zdivočelá, též na *M.* na více místech.

⊀ ***D. austriacum** L. Lod. a rub listů vlnato-huňaté. Listy hluboce peřenodílné; úkrojky (3—7) čárkovité, celokrajné, listů hořeních útle

osinaté. Lichopřesleny v listenatém klasu, neb nejdolejší oddálený. Hoření pysk kalicha velmi veliký, vejčitý, s chruplavkovitými žilami. Prašníky vlnaté. Kor. fialové. ♃. $^3/_4$—1'. (V. r a k o u s k ý.) 5, 6. Keřnaté, vápenné stráně. *Č.* Karlštejn, Roblín; u Hlubočep jindy.

368. Melittis L. M e d o v n í k.

***M. melissophyllum** L. Lod. jednoduchá, srstnatá. Listy srdčito- až podlouhlo-vejčité, hrubě vroubkované. Květy po 1—3 v paždí hořeních listů. Kor. velké, růžově a nachově zdobené. ♃. 1—$1^1/_2$'. (D o u b r a v n í k, d o b r o n i k a.) 5, 6. Světlé lesy, doubravy. *Č. P. L. Sn. R. Bk. (Šv.) M. S.*

369. Galeopsis L. K o n o p i c e. Hanfnessel.

1. Lod. pod uzlinami neztlustlá, nazpět přitiskle pýřitá, často i žláznato-chlupatá, bez štětin. 2.

   Lod. pod uzlinami více méně napuchlá, tam štětinami zpět obrácenými srstnatá, mimo to pýřitá neb skoro lysá. 4.

2. Listy pýřité. 3.

   Listy po obou stranách hustě hedvábité, pilovité, dolení vejčité, hořejší a návětevní vejčito-kopinaté.

   † **G. villosa** Huds. Zuby kališní s krátkou ostnitou špičkou. Koruna běložlutá se sírkově žlutým dvůrkem na dolením pysku, 2-krát větší než u obou následujících. ☉ $^1/_2$—1'. (G. ochroleuca Lamk. K. h u ň a t á.) 7—9. V polích, toliko zavlečená. *Č.* Stromovka pražská, Lovosice, Šluknov.

3. ***G. latifolia** Hoffm. Listy vejčito-kopinaté, sblížené, vroubkovano-pilovité, na zpodu skrojené. Lichopřesleny namnoze od sebe oddálené. Zuby kališní s kratší ostnitou špičkou. Kor. světle nachové, zřídka růžové neb bílé, se žlutavou skvrnou na pysku dolením. ☉ $^1/_2$—1'. (G. ladanum L. p. K. š í r o l i s t á.) 7—9. Role, kamenité stráně. *Vr.*

   ***G. angustifolia** Ehrh. Listy úzce kopinaté až čárkovito-kopinaté, oddáleně a mělce pilovité, na dolejšku klínovité. Lichopřesleny namnoze na konci větví zblížené. Zuby kališní s delší ostnitou špičkou. Kor. jak u před. ☉ $^1/_2$—1'. (K. ú z k o l i s t á.) 7—9. *Vr.*

4. Lod. více jen štětinatě srstnatá, zvláště pod uzlinami, jinak (zvlášť doleji) jen spoře pýřitá. 5.

   Lod. hojněji pýřitá, jen pod uzlinami slabě napuchlými štětinatá neb i bez štětin.

   ***G. pubescens** Bess. Listy vejčité, dolení často přísrdčité, tmavozelené, pýřité. Kor. větší, krásně nachové, na dolením pysku se 2 žlutýma skvrnama, trubka namnoze značně delší než načervenalý kalich. ☉ 1—$2^1/_2$'. (K. p ý ř i t á.) 7, 8. Lesy, křoviště, potůčky. *Vr.*

5. ***G. versicolor** Curt. Listy podlouhlo-vejčité, světle zelené. Kor. velmi veliké, bělavé a sírkově žluté, střední ušet dolního pysku nachový, trubka namnoze značně delší než kalich, duté hrbolky větší než u před. a násled. ☉ 2—4'. (G. speciosa Mill. K. ž l u t á.) 7, 8. Vlhké lesy. *Vr.*

***G. tetrahit** (L. p.). Listy kalně zelené. Kor. dosti malé, špinavě a světle nachově, růžové neb bílé, zřídka žlutavo-bílé s dolením pyskem růžovým, jeho středním uštem nachovým (β. ochroleuca, G. neglecta Schultes); jejich trubka zdělí kalicha neb málo delší; střední ušet doleního pysku skoro 4-hranný, plochý, tupý, neb (γ. G. bifida Bönn.) podlouhlý, na konci vykrojený a na krajích ohrnutý. ☉ $^1/_2$—2′. (K. polní.) 7—9. Pole, mýtiny. *Vo.*, β) a γ) řídčeji.

370. Betonica L. Bukvice.

***B. officinalis** L. Lodyhy k přízemním listům postranní, dole listnaté, asi v polovici s 2 listy, nahoře nahé. Listy dolení srdčito-podlouhlé, hrubě vroubkované. Lichopřesleny hoření namnoze do klasu sblížené. Koruny vně šedopýřité, nachové, zřídka bílé. ♃. 1—2′. (B. lékařská.) 6—8. Lesy, lesní luka. *Vh.*

371. Stachys L. Čistec. Ziest.

1. Lichopřesleny 10-vícekvěté. Listence čárkovito-kopinaté, dolejší zdělí kalichů. 2.

   Lichopřesleny 4—12-květé. Listence niťovité, mnohem kratší kalichů. 3.

2. ***S. germanica** L. Byl. třpytivě bělovlnato-plsťnatá. Listy podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, dolení na zpodu slabě srdčité. Lichopřesleny 30—40-květé. Kalich huňatý; zubů velmi nestejných, 3-hranných. Kor. nachové, vně huňaté. ☉ neb ♃. 1—3′. (Č. německý.) 7, 8. Suchopary, kopce, cesty. ***Č.** *P. Bk. L. Sn. R.* ***MS.***

   S. alpina L. Byl. pýřitá s odstálými dlouhými chlupy a vtroušenými chlupy žláznatými. Listy srdčito-vejčité. Lichopřesleny 10—20-květé. Kalich dlouze srstnatý a žláznatý; zubův široce vejčitých. Kor. nahnědle brunátné, bělo-tečkované. ♃. 1—3′. (Č. horní.) 7, 8. Lesnaté horní stráně. ***Č.** *Shp. Rh.* ***MS.*** zvlášť na Jeseníku a Beskydech.

3. Koruny nachové neb růžové. Listy na dolejšku srdčité. 4.

   Koruny žlutavé, s nachovými tečkami v ústí neb na dolením pysku. Listy v řapík zúžené. 6.

4. Bylina vytrvalá s plazivým oddenkem. Koruna 2-krát delší než kalich, nachová (zřídka bílá), dolení pysk s bílými hadovitými čárkami. 5.

   Bylina 1-letá s tenkým hlavním kořenem. Koruna málo delší než kalich, bledě růžová, dolení pysk nachově tečkovaný.

   S. arvensis L. Srstnatý, bezžláznatý. Listy srdčito-vejčité, tupé, řapíkaté, hoření podkvětní silně zmenšené. Vrcholíčky 3-květé, dolení 1—2-květé. Kališní zuby kopinaté, hrotité. ☉ $^1/_4$—1′ dl. (Č. rolní.) 7—9. Úhory, ve lnu. ***Č.** Liberec, Šluknov, Děčín, též na ***M.** velmi pořídku.

5. ***S. silvatica** L. Výběžky všude stejně tlusté. Listy srdčito-vejčité, zakončité, vroubkovano-pilovité, srstnaté až plsťnaté, dlouze, hoření prostředně řapíkaté. Koruna temně karmínová. ♃. 2—3′. (Č. lesní.) 6—8. Vlhké lesy, zvlášť potoky, bařiny lesní. *Vr.*

   ***S. palustris** L. Výběžky oddenkové na podzim na konci ztlustlé. Listy podlouhlé neb kopinaté, špičaté, dole slabě srdčité, dosti tupě

vroubkované, velmi kratičce řapíkaté, hoření podkvětné namnoze přisedlé, zřídka kratičce řapíkaté. Kor. světle nachová. ♃. 1—3'. (Č. bahenní.) 7, 8. Pořící, potoky, příkopy, vlhká role. *Vh.*

6. ***S. annua** L. Pýřitý neb skoro lysý, namnoze větevnatý. Listy vejčité neb podlouhlé, tupě vroubkované, podkvětní jemně přišpičatěné, neosinaté. Lichopřesleny volné, 4—6-květé, dolení velmi oddálené. Květy skoro rovnovážné. Zuby kališní kopinaté s hrotem až skoro ku špičce chlupatým. ☉ $^1/_2$—$1^1/_2$'. (Č. roční.) 7—9. Úhory, meze, cesty, vinice, pahorky. *Č. P. L. Sj. Rt. M.* zvláště jižní. *S.* Těšínsko.

***S. recta** L. Krátce srstnatý. Listy podlouhlé až kopinaté, vroubkovano-pilovité, podkvětní osinaté. Lichopřesleny husté, 6—12-květé, v přetrhované klasy sestavené. Květy přímé. Zuby kališní 3-hranné s lysým hrotem. ♃. 1—$1^1/_2$'. (Č. přímý.) 6—8. Kamenité, skalnaté, keřnaté stráně, meze. *Č. P. L. R. Šk. M. S.*

Míšenec. S. palustris-silvatica (S. ambigua Smith). *Č.* u Litoměřic.

372. Ballota L. Šedivka.

***B. nigra** L. Lod. větvitá. Listy řapíkaté, vroubkované, vejčito-podlouhlé až vejčité, slabě srdčité až slabě klínovitě skrojené. Vrcholíčky oddálené, oba vstřícné namnoze velmi nestejně stopkaté; květy jednostranné a sehnuté. Zuby kališní 3-hranně kopinaté, dlouhoosinné, neb vejčité, krátkoosinné. Kor. špinavě růžové, zřídka bílé. ♃. 2—4'. (Š. černá, měrnice.) 6—9. Rumiště, zdi, ploty, cesty. *Vo.*

373. Sideritis L. Hojník.

† **S. montana** L. Řídce huňatá. Listy podlouhlo-kopinaté, zpředu málozubé. Lichopřesleny nejvíce 6-květé. Kalich 5-zubý, skoro 2-pyský; zuby vejčité, pichlavou osinou posléz odstálé, delší než koruna žlutá, za sucha hnědá. ☉ $^1/_2$—2'. (H. chlumní.) 7, 8. V Bučkových sadech a u Dvorců u Prahy, patrně zavlečená. *Mj.*

374. Phlomis L.

△ **Ph. tuberosa** L. Mrcasy kořenové na konci často hlízovitě ztlustlé. Lod. lysá, hnědonachová. Listy roztroušeně mrtnaté, vroubkované, dolení 3-hranně srdčité, hoření srdčito-podlouhlé. Lichopřesleny mnohokvěté, husté, skoro kulaté. Kor. nachová, hoření pysk její huňatý. ♃. 2—3'. — 6, 7. Keřnaté stráně, meze. *M.* jižní.

375. Lamium L. Hluchavka. Taubnessel.

1. Postranní ušty doleního pysku nevyvinuté, 1—více malými zoubky na ústí naznačené; střední ušet opak srdčitý, ku zpodu stažený. Prašníky vousaté. Kor. nachové neb bílé. 2.

Všecky 3 ušty doleního pysku kopinaté, špičaté, prostřední něco větší, dole široký. Prašníky lysé. Kor. žluté, vnitř hnědoskvrnaté.

***L. galeobdolon** Crantz. Oddenek vyhání kromě lodyh výhonky položené výběžkovité. Listy vejčité, vejčito-podlouhlé, hoření též vejčito-kopinaté, vroubkované. Polopřesleny 3—5-květé. Odr. β) montanum

(Pers.), listy hoření podlouhlé až kopinaté, nejhořejší menší, bezkvěté, čnělky červenavé. ♃. 1—2'. (Galeopsis galeobd. L. Galeobdolon luteum Huds. Pitulník.) 4—6. Stinné, vlhké lesy. *Vr.*, β) v horských polohách.

2. Trubka koruny veliké ohnutá, dole zaškrcená, nad tímto místem s věncem chlupů; hoření pysk 2-kýlný. Byliny vytrvalé. 3.

Trubka koruny (menší) rovná, tenká; hoření pysk nekýlnatý. Byliny 1-leté s vřetenovitým kořenem. 4.

3. ***L. maculatum** L. Listy nejdolejší okrouhlé, ostatní srdčito-vejčité až vejčito-podlouhlé neb 3-hranné. Polopřesleny 3—5-květé. Chlupatý kroužek koruny příčný. Kraj ústí toliko s 1 šídlovitým zoubkem. Hoření pysk krátce mrtnatý. Kor. nachová, zřídka růžová neb čistě bílá. ♃. (H. blamatá.) 3—7. Stinné lesy, křoviště, u potoků. *Vr.*

***L. album** L. Listy hoření 3-hranně vejčité neb vejčito-podlouhlé, dlouheji zašpičatěné. Polopřesleny 5—8-květé. Kroužek chlupů šikmo na zad vystupující. Kraj ústí mimo šídlovitý zoubek namnoze ještě se 2 kratičkými zoubečky. Hoření pysk odstále dlouze huňatý. Kor. špinavě žlutavo-bílá. ♃. (H. bílá, hluchá kopřiva.) 3—9. Ploty, návsi, zdi, cesty. *Vo.*

4. ***L. purpureum** L. Listy všecky, hoření krátce, řapíkaté, nejdolejší okrouhlé, ostatní srdčito-vejčité, všecky vroubkované. Polopřesleny 3—5-květé, sblížené. Trubka korunní dole zaškrcená a příčným věncem chlupův opatřená. Kor. nachové, zřídka bílé. ⊙ 1/2—1'. (H. nachová.) 3—11. Pole, záhony. *Vo.*

***L. amplexicaule** L. Listy dolení menší, řapíkaté, okrouhlo-srdčité neb ledvinkovité, vroubkované, podkvětní přisedlé, poloobjímavé, ledvinkovité, stříhaně vroubkované. Polopřesleny 6—10-květé, 2 nejdolejší často oddálené. Trubka korunní uvnitř lysá. Kor. nachové, jarní a podzimní stále zavřené velmi malé. ⊙ 1/2—1' dl. (H. objímavá.) 3—10. Jak předešlá. *Vo.*

376. Leonurus L. Srdečník. Herzgespann.

***L. cardiaca** L. Listy řapíkaté, vezpod hustěji než na líci tmavozeleném pýřité, dolení na zpodu srdčité, 5—7-klané, hoření k dolejšku klínovité, 3-klané, nejhořejší též jednoduché, pilovité. Kor. malé, růžové. ♃. 2—5'. (S. obecný.) 7, 8. Návsi, ploty, u silnic. *Vh.*

377. Chaeturus Willd. Bušina.

***Ch. marrubiastrum** Rchb. Listy světle zelené, dolení vejčité, hoření vejčito-kopinaté, k dolejšku klínovité, hrubě pilovité, vezpod hustě šedopýřité neb krátce plsťnaté. Kališní zuby přímo-odstálé, ostnité, delší než koruna bledorůžová. ⊙ 2—3'. (Kočičí chvost.) 7, 8. Palouky a křoviště pobřežní, ploty, cesty. *Č. L. R. B. M.* jižnější.

378. Marrubium L. Jablečník. Andorn.

***M. vulgare** L. Lod. vlnato-běloplsťnatá, namnoze jen od zpodu přímo větvitá. Listy okrouhle vejčité, nestejně, často zastřihovaně vroubkované,

bublinato-svraskalé, vezpod šedoplsťnaté. Přesleny husté, mnohokvěté, skoro kulaté. Zubů kališních 10, hořeji lysých, ostnitě zakončených, hákovitě ohnutých, 5 jich střídavě kratších. Kor. malé, bílé. Zápach jablkový. ♃. 1—1½'. (J. obecný.) 7—9. Návsi, kraje silnic, kamenité suchopary, kopce. *Č. P. L. Sn. Rt. (Bk. Škp.) Mpj.*

M. peregrinum L. Lod. odstále větevnatá. Listy dolení v čas květu již zrušené, hoření eliptično-kopinaté, v řapík zúžené, vroubkovano-zubaté, na líci šedo-, vezpod i s listeny a kalichy jemně bělоplsťnaté. Lichopřesleny dost chudokvěté (6—vícekvěté), skoro stejně vysoké. Zubů kališních 5 nestejných, vždy přímých, mimo kratičkou rovnou špičku celých plsťnatých. ♃. 2—3'. (M. creticum Mill. M. pauciflorum Wallr. J. cizí.) 7—9. Jak předch. *Č.* jen v Malnicích u Loun v hojnosti, *Mpj.* hojněji.

Míšenec. M. peregrinum-vulgare (M. remotum Kit.), slaběji plsťnatý, více šedozelený, s listy vejčitými neb podlouhlými, kalichy 5—10-zubými, zuby jich s delším pichlavým, nahým hrotem. S rodiči. *Č.* v Malnicích hojně, *Mj.* u Znojma, Čejče a j.

379. Scutellaria L. Šišák.

1. Oddenek plazivý. Listy krátkořapičné, ze srdčitého, hrálovitého neb uťatého zpodu podlouhlé až podlouhlo-kopinaté. Květy v úžlabí listů k hořejšku hroznu poznenáhlu zmenšených. Koruny jednobarevné, modrofijalové, zřídka bílé. 2.

Oddenek krátký, uzlinatý. Listy dlouhořapičné, srdčito-vejčité, hrubě vroubkované. Květy v úžlabí malých, kosníkově vejčitých listenů, v prodloužených, řídkých hroznech, krátce stopkaté. Koruny dvojbarevné, hoření pysk modrý, dolení a trubka bílé.

S. altissima L. ♃. 2—3'. (Š. vysoký.) 6. *Č.* V lese bažantnice Kačinské u Nových Dvorů v náramném množství zdomácnělý, též v parku Teplickém zdivočelý.

2. ***S. galericulata** L. Listy vroubkované, podlouhlo-kopinaté, na zpodu uťaté neb srdčité neb nezřetelně hrálovité. Květy v paždí oddálených větších listů, jichž nejhořejší jen zmenšené. Kalichy bezžlázně pýřité neb lysé. Kor. modro-fijalová, zřídka bílá. ♃. 1—2'. (Š. obecný.) 7—9. Vlhké křoví u vod, řek, potoků. *Vh.*

***S. hastifolia** L. Listy celokrajné, jen vykrajované, na zpodu uťaté a 2 rovnovážně odstálými zoubky aspoň z části hrálovité. Květy v pažděch nemnohých sblížených, hořeji velmi zmenšených listů, tudíž hroznovitě sestavené. Kalichy jak koruny žláznato-chlupaté. Kor. modrofijalové, větší. ♃. ½—1½'. (Š. hrálovitý.) 7, 8. Mokré příkopy luční, vlhké křoví. *Č. L. Rt. M.* v nížinách jižních.

380. Prunella L. Černohlávek. Brunelle.

1. Klas zrovna nad nejhořejšími listy přisedlý. Zuby hořeního pysku kališního nízké, rovně uťaté, s hrotitou špičkou. Trubka koruny na hřbetě pod hořením pyskem se 2 delšíma rýhama. 2.

Klas od nejhořejších 2 listů oddálený. Zuby hořeního pysku kališního vejčité, ve hrot přišpičatěné. Trubka koruny pod hořením pyskem se 2 hlubokýma okrouhlýma jamkama.

*P. **grandiflora** Jacq. Hoření pysk koruny namnoze velké, modrofijalové, zřídka růžové neb bílé ostrým kýlem smačknutý. Delší nitky pod prašníkem s tupým krátkým pahrbkem. Listy nedělené, zřídka protisečné. ♃. 3″—1′. (Č. v e l e k v ě t ý.) 6—9. Travnaté úklony, luka, meze. *Č. P. L. Sn. R. (sn.) Mpj.* a Jeseník.

2. *P. **vulgaris** L. Roztroušeně chlupatý neb skoro lysý a zelený. Listy nedělené, velmi zřídka dole peřenosečné (P. pinnatifida Pers.). Dolení zuby kališní spoře a krátce brvité. Hoření pysk koruny bez kýlu, dolení dost plochý. Delší nitky se špičatým dosti rovným zubem. Kor. světle fijalové, zřídka růžové neb čistě bílé. ♃. $^1/_4$—1$^1/_2$′. (Č. o b e c n ý.) 6—9. Luka, příkopy, lesy. *Vh.*

*P. **laciniata** L. Hustěji šedochlupatý. Listy namnoze peřenoklané, zřídka nedělené. Dolení zuby kališní hřebenitě brvité. Hoření pysk koruny se slabým kýlem, dolení prohlubený s kraji obak vehnutými. Delší nitky se špičatým, delším, ku předu ohnutým zubem. Kor. namnoze žlutavobílé (P. alba Pallas), řídčeji fijalově modré neb světle modré (P. hybrida Knaf). ♃. 3″—1$^1/_2$′. (Č. d ř í p a t ý.) 7, 8. Travnaté stráně a pažity, zvlášť na vápně. *Č. P. L. Rt. Mpjv.*

381. **Ajuga** L. Z b ě h o v e c. Günsel.

1. Polopřesleny vícekvěté. Kroužek chlupů v trubce koruny nepřetržitý, hluboko pod vetknutím tyčinek. Koruny modré, růžové neb bílé. 2.

Květy jednotlivé v úžlabí listů. Kroužek chlupů zpředu přetržený, právě pod výnikem tyčinek položený. Koruny žluté.

*A. **chamaepitys** Schreb. Listy nejdolejší podlouhle kopisťovité, hrubě zubaté, ostatní 3-dílné, uštů čárkovitých, tupých. ☉ 3″—1′ dl. (Teucrium cham. L. Y v a.) 7—9. Role, úhory, kamenité kopce. *Č. P. Lsz. Rt. (Škv.) Mpj.*

2. Listeny celokrajné, mělce vykrajované neb vykrajované vroubkované, zaokrouhleně tupé. Hoření pysk koruny ostrým úhlem hluboce vykrojený. 3.

Listeny hrubě vroubkovano-zubaté, prostřední namnoze třílaločné, se středním uštem dosti špičatým. Hoření pysk koruny tupějším úhlem krátce vykrojený.

*A. **genevensis** L. Lod. huňatá, bez výběžků. Listy přízemní květoucích lodyh namnoze již vyhynulé, malé, na podzim také veliké. Semeno na povrchu drobně síťnaté. ♃. $^1/_4$—1′. (Z. l e s n í.) 5, 6, někdy 8, 9. Lesy, lesní luka. *Vh.*

3. *A. **reptans** L. Lod. 2-řadě chlupatá, jinak lysá neb skoro lysá, s velkými přízemními, podlouhlo-opakvejčitými listy, nad těmito oddáleně listnatá, bez postranních lodyh, leč s výběžky listnatými plazivými. Listeny oddálené. nejhořejší kratší neb zdélí květů. Kor. s širší trubkou. Semeno tupými lištami síťovité. ♃. $^1/_4$—1″. (Z. p l a z i v ý.) 5, 6. Vlhká luka, pastvy, kraje lesů. *Vh.*

*A. **pyramidalis** L. Lod. kolkolem huňatá, s velkými krátce řapíkatými, opak vejčitými přízemními listy, nad těmi s listy namnoze hustými, stále k hořejšku lodyhy se zmenšujícími, tudíž jehlancovitá, brzy

nad dolejškem květonosná, jednoduchá neb s vystoupavými oddáleněji listnatými postranními lodyhami, (namnoze) bez výběžků. Listeny husté, všecky (leda nejhořejší vyjímaje) delší květů. Kor. s úzkou trubkou. Semeno ostrými lištami síťovité. ♃. $^1/_4$—1'. (Z. jehlancovitý.) 5, 6. Horní luka lesní. *Č.* Krušné hory a předhoří jižní Šumavy, pak u Lomnice n. Lužn.

Míšenci.

A. genevensis-reptans (?) *Č.* u Slaného.

A. pyramidalis-reptans (?) *Č.* v Rudohoří.

382. Teucrium L. p. Ožanka. Gamander.

1. Květy po 1—3 v paždí lupenů. Kalich skoro stejně 5-zubý. 2.

Květy jednotlivé v paždí listenů, v hroznech konečných a postranních. Kalich 2-pyský.

☿ **T. scorodonia** L. Oddenek výběžkatý. Listy řapíkaté, srdčito-vejčité, vroubkované. Koruny bělavo-žluté, v ústí zelenavé. ♃. 1—3'. (O. lesní.) 7, 8. Lesnaté chlumy. *Č.* Eichwald v Rudohoří, Zbiroh, Sedlice u Blatné.

2. Lichopřesleny oddálené neb toliko nejhořejší sblížené. Listy hrubě zubaté neb stříhano-vroubkované. Bylina vytrvalá, s oddenkem, bezžlázně pýřitá neb huňatá, pořídku skoro lysá. Koruny světle nachové, zřídka bílé. 3.

Lichopřesleny všecky oddálené, hořejší jednostranné. Listy řapíkaté, 2-krát a hoření jednou peřenoklané, s cípy čárkovitými. Bylina 2-letá, žláznato-pýřitá a huňatá.

***T. botrys** L. Lod. větevnatá. Kalich na zpodu silně volatý. Kor. nachové. ☉ $^1/_4$—1'. (O. hroznatá.) 7—9. Skalnaté, kamenité stráně. *Č. P. Lz. (Sp. Rk. Bk. Šk.) Mjv.*

Lichopřesleny nemnohé, na konci lodyh a větví strboulovitě směstnané. Listy přisedlé, čárkovito-kopinaté, celokrajné, vezpod šedoplsťnaté, po krajích ohrnuté. Bylina mnoholetá, polokřovitá, bezžlázně pýřitá až plsťnatá.

△ **T. montanum** L. Větve v trsu do kruhu rozložené. Kor. malé, zelenavě neb žlutavě bílé. ♃. 2—6''. (O. horní.) 6—8. Vápenné skály, výslunné stráně. *M.* jižní a východní: Mikulov, Polavské vrchy, Hostýn.

3. ***T. chamaedrys** L. Oddenek trsnatě větevnatý. Lod. dole dřevnaté, polokřovité. Listy vejčité, v krátký řapík klínovitě zúžené, stříhano-vroubkované. Lichopřesleny nejhořejší sblížené, v hrozen splývající. ♃. 3—8''. (Kalamandra.) 7—9. Výslunné, keřnaté stráně. *Č. P. Bk. Lsz. Sn. Rt. Šk. Mpj.*

***T. scordium** L. Oddenek daleko plazivý, výběžkatý. Lod. bylinné, huňaté. Listy podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, přisedlé, hrubě zubaté. Lichopřesleny všecky oddálené. Zápach česnekem neb užovkou. ♃. $^1/_2$ až $1^1/_2$'. (O. čpavá.) 7—9. Bažinné příkopy, luka, u rybníků. *Č. Lsv. (Sn.) Rt. M.* nížiny Dyje, Svratky a Moravy.

67. Řád. **Plantagineae** Juss. Jitrocélovité (str. 7, 14).

Rozbor rodů.

Květy 1-domé, ♂ jednotlivě úžlabní, dlouhostopečné, jich kalich 4-dílný, koruna trubkovitá s krajem 4-klaným, tyč. volné na lůžku. Květy ♀ po 2—3 při zpodu ♂ květu přisedlé, jich kalich namnoze 3-listý, koruna baňkovitá, 3—4-zubá; plod nažka 1-semenná, čnělkou zobanitá.

Litorella 383.

Květy obojaké, v klasech. Kalich 4-dílný. Koruna trubkovitá, s krajem rozloženým, 4-dílným. Tyč. do koruny vetknuté. Plod tobolka 2-pouzdrá (zřídka 4-pouzdrá), víčkem pukající; semenice střední posléz příhrádkami od stěny tobolky odtrženými 2—4-křídlá, volná; pouzdra 1—4-semenná.

Plantago 384.

383. **Litorella** Berg. Pobřežnice.

* **L. juncea** Berg. Listy vesměs zpodní, ve svazečku, čárkovito-šídlovité, přehrádkované, s výběžky nitkovitými. Tyč. a čnělka daleko čnějící. Kor. bělavá. ♃. $^1/_2$—4″. (L. lacustris L. P. sítinovitá.) 6, 7. Písečné břehy rybníků. *Č.* na Třeboňsku, u Jindř. Hradce a u Dokes.

384. **Plantago** L. Jitrocél. Wegetritt.

1. Lod. skrácená s rozetkou listů, postranními klasonosnými stvoly v jich úžlabích. 2.

   Lod. prodloužená, větevnatá, s oddálenými, vstřícnými listy, z jejichž paždí stopkaté klasy.

   ***P. arenaria** W. K. Listy čárkovité, celokrajné neb trochu zoubkaté. Přední 2 ušty kališní šikmo kopisťovité, velmi tupé, mnohem širší uštů zadních kopinatých. ⊙ $^1/_2$—1′. (J. písečný.) 7, 8. Písečné pláně, role, pořící. *Č. (Ps) L. (Sp.) M.* jižnější.

2. Listy kopinaté až vejčité, trávozelené. Listy suchomázdřité. Trubka koruny lysá. 3.

   Listy čárkovité neb úzce čárkovito-kopinaté, celokrajné neb oddáleně zubaté, dužnaté, sivozelené, žlabovité. Listeny bylinné, jen na kraji úzce suchomázdřité. Trubka koruny huňatá.

   P. maritima L. Stvol oblý, přitiskle chlupatý. Klas čárkovito-válcovitý. Pouzdra tobolky 1-semenná. Kraj koruny světle nahnědlý. ♃. $^1/_2$—1′. (J. slatinný.) 6—9. Luka, průhony, zvlášť na slané půdě. *Č. Lz. Rt. M.* jižnější.

3. Stvol přioblý, leda mělce rýhovaný, někdy dole smačknutý. Zuby kališní všecky prosté. Semena na vnitřní straně dosti plochá. 4.

   Stvol hranatý, silně rýhovaný. Přední 2 zuby kališní srostlé v ušet 2-klaný. Semena na vnitřní straně žlabovitá.

   ***P. lanceolata** L. Listy kopinaté, celokrajné neb oddáleně zoubkované, 3—7-žilné. Pouzdra tobolky 1-semenná. Kraj koruny nahnědlý, nitky bělavé, prašníky žluté. ♃. 3″—1$^1/_2$′. (J. kopinatý.) 4—9. Luka, průhony, cesty, pole. *Vo.*

4. △ **P. montana** Lamk. Listy úzce kopinaté, 3—5-žilné. Stvol zdélí neb delší listů, rovný, oblý, hladký. Klas krátký, vejčitý, hustý. Listeny suchomázdřité, nahnědlé. Pouzdra tobolky 1-semenná. Kraj koruny průsvitný, nahnědlý, nitky žlutavé. ♃. 3—8″. (J. horský). 7, 8. Travnaté stráně Velkého Kotlu na Mor. Jeseníku.

*__P. media__ L. Listy eliptičné až eliptičně kopinaté, 5—9-žilné. Stvol namnoze mnohem delší než listy, před květením sehnutý, slabě rýhovaný. Klas podlouhle válcovitý. Pouzdra tobolky 1—2-semenná. Kraj koruny bílý, průsvitavý, nitky lilákové, prašníky bledší. ♃. $^3/_4$—$1^1/_2$′. (J. prostřední.) 5—9. Luka, cesty, pole. *Vo.*

*__P. major__ L. Listy vejčité neb eliptičné, 5—9-žilné. Stvol zdélí, řídčeji delší listů, vždy rovný. Klas čárkovito-válcovitý. Pouzdra tobolky 4-semenná. Kraj koruny nahnědlý, nitky bílé, prašníky nejprve fijalové. ♃. $^1/_2$—1′. (J. větší.) 6—9. Jak předešlý. *Vo.*

68. Řád. **Globularieae** DC. Koulenkovité (str. 15).

385. **Globularia** L. Koulenka.

*__G. vulgaris__ L. p. Lodyhy z oddenku četné, jednoduché, s konečným kulatým strboulem. Listy kožovité, přízemní v rozetce řapíkaté, opak vejčité neb kopisťovité, z předu vykrojené, se zoubkem ve výkrojku; lodyžní mnohem menší, přisedlé, kopinaté. Kor. fijalově modré. ♃. 3″ až 1′. (K. obecná.) 5, 6. Trávnaté pahorky. *Č.* u Litoměřic, Roudnice, Mšena budyň., Bilichova u Panenského Týnce a u Liblic (Všetat). *M.* jižní.

69. Řád. **Lentibularieae** Rich. Bublinatkovité (str. 15).

Rozbor rodů.

Kalich nestejně 5-klaný. Hoření pysk koruny vykrojený neb 2-laločný, dolení pysk 3-laločný. Tobolka 2-chlopná. **Pinguicula 386.**

Kalich hluboce 2-dílný, úkrojků celých. Hoření pysk koruny nedělený neb vykrojený, dolení pysk delší, nedělený neb mělce 3-laločný s vypouklým patrem. Tobolka nepravidelně pukající. **Utricularia 387.**

386. **Pinguicula** L. Tučnice. Fettkraut.

*__P. vulgaris__ L. Listy v rozetce k zemi přitisklé, podlouhlé neb podlouhlo-opakvejčité, lepkavě žláznatě chlupaté. Stopky s květem nícím 1—6 z rozetky. Kor. fijalová, s ostruhou as 2-krát kratší, válcovito-šídlovitou; laloky doleního pysku podlouhle čtyrstranné, skoro stejně veliké. ♃. 4—6″. (T. obecná.) 5, 6. Bařinná luka, rašeliny. *Č. (P.) Ls. S. R. Šhk. (Čj.) M. S.* Jeseník.

387. **Utricularia** L. Bublinatka. Wasserhelm.

1. Listy na lodyze a větvích jejich, ve vodě ponořených a rovnovážných, 2-řadé, dvojího tvaru, jedny na hlavních větvích namnoze bez měchýřků,

zelené, v obryse okrouhlé neb ledvinkovité, vícekrát vidličnaté, s úkrojky čárkovitými, ostnito-brvitými, do jedné plochy rozloženými; druhé namnoze na zvláštních nitkovitých bledých větévkách zakrnělé, bez zelených uštů, jen 2—více měchýřků nesoucí. Stopky plodonosné přímé. Hoření pysk koruny 2-krát delší než patro; toto zdělí plochého přiokrouhlého doleního pysku. 2.

Listy na lodyze a větvích, ve vodě ponořených, spirálně postavené, všecky stejného tvaru, mnohodílné, s úkrojky čárkovitými neb vláskovitými, všestranně rozloženými a spolu nejmnožší měchýřkonosné. 3.

2. ♃ **U. brevicornis** Čel. Úkrojky listů ku konci zúžené, špičaté a hrotité, po každé straně s 2—3 zoubečky brvkou ukončenými. Stvol pod hroznem 2—3-květým se 2—3 prázdnými šupinkami. Hoření pysk koruny citronově žluté mělce vykrojený, nepruhatý. Ostruha asi z polovice doleního pysku, od něho poodstálá, z širokého zpodu krátce kuželovitá. Měchýřky malé, bledé. ♃. 3—6″. (U. ochroleuca Hartm. var. microceras Hartm. B. krátkoroh á.) 6—8. Rašelinné vody. *Č.* posud jen u Třeboně a Lásenic.

U. intermedia Hayne. Úkrojky listů dlouhé, až téměř ku konci stejně široké, tupé, s hrotem nasazeným, po každé straně s 10 a více brvkami. Stvol pod hroznem 2—6-květým namnoze jen s jednou šupinkou. Hoření pysk koruny světle citronově žluté nedělený, krvavě pruhovaný. Ostruha od zpodu tence válcovitá, k dolenímu pysku přiložená, skoro tak dlouhá jak tento. Ve všech částech větší než předch., kalichy a hnědé měchýřky dvakrát tak veliké. ♃. 6—9″. (B. prostřední.) 6—8. Rašelinné vody. *Č.* u Františkových lázní. ***M.*** Čejč. ***S.*** Opava.

3. Listy 2—3-krát peřené mnohodílné, úkrojků vláskovitých, štětinato-brvitých. Stopky plodonosné přímé. 4.

Listy vícekrát vidličnaté dělené, úkrojků čárkovitých, celokrajných (nebrvitých). Stopky plodonosné nazpět ohnuté.

U. minor L. Hoření pysk koruny zdělí plochého patra, dolení vejčitý, s krajem později široce ohrnutým. Ostruha co krátký hrbol, jen tak dlouhý jak široký. Útlejší než ostatní; kor. bledožluté, s patrem rezavohnědě pruhovaným. ♃. 2—6″. (B. menší.) 6—8. Bažinné příkopy, rašeliny, kraje rybničné. *Č. Ls. Sp. (Rt. Bk.) Š.* ***M.*** Jihlava, Telč. ***S.***

4. ***U. vulgaris** L. Stvol pod hroznem s několika (až 6) prázdnými šupinami. Stopky květní 2—3-krát delší svého listenu. Hoření pysk koruny okrouhle vejčitý, zdělí neb málo delší 2-laločného patra; dolení pysk slabě 3-laločný, krajů nazpět ohrnutých, kratší než patro. Ostruha ze širokého zpodu značně ztenčená, často trochu ohnutá. Semeník odkvětlý kulatý, delší než čnělka. Kor. žloutková, patro pomorančově pruhované. ♃. $^1/_2$—1′. (B. obecná.) 6—8. Vodní tůně, příkopy; *Č.* nejvíce jen v *L.*, jinde velmi pořídku. ***M. S.***

***U. neglecta** Lehm. Stvol pod hroznem toliko s 1—2 neb se žádnou prázdnou šupinou. Stopky květní 3—5-krát delší listenů. Hoření pysk koruny vejčitý neb podlouhle vejčitý, mnohem delší než zaokrouhlené patro; toto též kratší dosti plochého, širokého, zaokrouhleného doleního pysku. Ostruha krátce kuželovitá, tupá. Semeník odkvětlý kulato-vejčitý, zdělí čnělky. Kor. citronově žluté, s patrem pomorančově pruhovaným.

4—9″. (B. zanedbaná.) 6—8. Jak předešlá, též v rašelinných vodách, v *Č.* rozšířena, na *M.* řídčeji, tak u Slavonic, Fridlandu.

70. Řád. **Primulaceae** Vent. Prvosenkovité (str. 16).

Rozbor rodů.

1. Koruna žádná. Kalich 5-klaný, zvonkovitý, korunovitě zbarvený. Tyč. 5, do dna kalicha vetknutých, s ušty kališními střídavých. Tobolka 5-chlopná. **Glaux 389.**

Koruna vyvinuta. Kalich zelený. 2.

2. Semeník polozpodní. Kalich zvonkovitý, s krajem volným, 5-klaným. Koruna krátce zvonkovitá, 5-klaná. Kromě 5 tyčinek ještě 5 nitkovitých neplodných patyčinek mezi ušty korunními. **Samolus 388.**

Semeník zcela svrchní, volný. 3.

3. Tobolka kulatá, uprostřed kolem pukající. Kalich 4—5-dílný. Květy úžlabní. 4.

Tobolka po odvržení čnělky neb malého víčka zuby neb chlopněmi pukající. 5.

4. Květ 4-četný (výminkou 5-četný). Koruna baňkovitá s trubkou kulovitě nadmutou, na plodu usýchající. **Centunculus 390.**

Květ 5-četný. Koruna kolovitá s kratičkou trubkou, opadávající. **Anagallis 391.**

5. Koruna kolovitá neb miskovitá, bez trubky neb s kratičkou trubkou, hluboce 5—7-dílná. Lodyha listnatá. 6.

Koruna zvonkovitá, 5-klaná neb 5-dílná. Stvol bezlistý neb žádný. 8.

Koruna s dlouhou trubkou, nálevkovitá neb řepicovitá. Stvol bezlistý. 9.

6. Mezi přímými ušty koruny až na dno rozdělené po 1 zoubku (patyčince). Tyč. daleko vyčnívající. Květy obyčejně 6-četné, v úžlabních hroznech. **Naumburgia 394.**

Mezi rozloženými ušty korunními žádné patyčinky. Květy 5- neb 7-četné, v úžlabí listův neb listenův hlavní lodyhy. 7.

7. Květ 5-četný. Koruna kolovitá s kratičkou trubkou. Semena četná. **Lysimachia 393.**

Květy nejčastěji 7-četné. Koruna hvězdovitá. Semena nemnohá (až 5). **Trientalis 392.**

8. Kraj koruny z uštů přímých, třísňovitě mnohoklaných. Tobolka válcovitá, víčkem a spolu zuby na ústí pukající. **Soldanella 396.**

Kraj koruny z uštů prodloužených a nazpět ohnutých, celých. Tobolka kulatá, bez víčka 5 nazpět svinutými chlopněmi pukající. **Cyclamen 395.**

9. Kalich 5-dílný. Chlopně tobolky nahoře i dole spojené. Květy hroznaté. **Hottonia 399.**

Kalich trubkovitý, 5-zubý neb 5-klaný. Chlopně tobolky oddělené. Květy okoličnaté. 10.

10. Trubka korunní válcovitá, v ústí stejně široká neb širší. Semena četná. **Primula 397.**

Trubka korunní vejčitá, pod ústím sůžená. Semena méně četná (3—15). **Androsace 398.**

388. Samolus L. Solnička. Bunge.

***S. Valerandi** L. Listy opakvejčité, sivozelené, vezpod bělošupinaté, přízemní v rozetce. Hrozen řídký, prodloužený; listeny na stopkách kolénkovitě prohnutých vzhůru pošinuté. Kor. malá, bílá. ♃. 2″—1½′. (S. Valerandova.) 6—8. Bařiny slané půdy. *Č.* u Oužic *(Ls.) M.* u Čejče a Přerova.

389. Glaux L. Sivěnka. Milchkraut.

***G. maritima** L. Oddenek výběžkatý. Listy vstřícné, nahoře střídavé, sivozelené, dužnaté, eliptické neb podlouhlo-kopinaté, vypíchaně tečkované. Květy kratičce stopkaté, úžlabní, bělavě růžové. ♃. 1—8″ dl. (S. slatinná.) 5—7. Vlhké pastviny, příkopy slané půdy. *Č. Ps. Lsz. R. Mj.*

390. Centunculus L. Drobýšek.

***C. minimus** L. Lod. často trsnatě větvitá. Listy střídavé, vejčité. Květy úžlabní, kratičce stopkaté. Ušty kališní čárkovito-kopinaté, osinatě zašpičatěné, delší než plod. Kor. bílé neb červenavé. ☉ ½ až 4″ dl. (D. nejmenší.) 6—8. Písečná role, pastvy, kraje rybníků. *Vr.*

391. Anagallis L. Drchnička. Gauchheil.

***A. arvensis** L. Lod. od dolejška rozkladitě větevnatá, 4-hranná. Listy vstřícné neb po 3 v přeslenu, přisedlé, vejčité neb podlouhlo-vejčité. Květy úžlabní dlouhostopečné, s plodem nazpět ohnuté. Ušty kališní kopinaté. Ušty korunní zpředu zubaté a hustě žláznato-brvité, červené, pletní neb zřídka bílé, aneb tytéž skoro bezžlázné, pouze zubaté, modré (β A. coerulea Schreb.). ☉ 3—6″ dl. (D. rolní.) 6—9. Role, záhony. *Vo.*; β. řídčeji: *Č. P. L. Sn. R. M. S.*

392. Trientalis L. Sedmikvítek.

T. europaea L. Lod. dole šupinatá, hořeji s několika oddálenými menšími listy, na konci s rozetkou listů nestejných, opakvejčitých, eliptičnýchaž kopinatých, špičatých neb krátce hrotitých. Květy dlouhostopečné z úžlabí rozetky, obyčejně jen 1—2. Kor. bílá, na dolejšku žlutá. ♃. 2—8″. (S. obecný.) 5, 6. Vlhké stinné lesy, zvlášť na rašelinách. *Č. Shp. Rhk. Bp. Šh. M. S.* Jeseník, Beskydy.

393. Lysimachia L. em. Vrbina.

1. Lodyha plazivá neb koncem vystoupající. Listy vstřícné. Květy jednotlivě úžlabní. Stopky plodní nazpět ohnuté. 2.

Lod. přímá. Listy vstřícné neb častěji po 3—4 v přeslenu, vejčito-podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, zřídka široce vejčité. Květy v konečném latnato-hroznatém květenství. Stopky plodní přímé. Nitky rozšířeným dolejškem až skoro do polou srostlé v trubku. 3.

2. **L. nemorum** L. Lod. koncem i větvemi vztýčená. Listy vejčité, špičaté, netečkované. Ušty kališní čárkovito-šídlovité. Nitky tyčinek prosté, nitkovité. Kor. dosti malé, žloutkové. ♃. (V. hájní.) 6—9. Vlhké stinné lesy horní. *Vr.*

*L. nummularia L. Lodyha šlahounovitá, kořenující. Listy okrouhlovejčité, slabě srdčité. tupé neb krátce zašpičatěné, žláznato-tečkované. Ušty kališní srdčité. Nitky dole rozšířené a krátce srostlé. Koruny větší, zlatožluté, hnědě tečkované. ♃. (V. penízková. Pfennigkraut.) 6—8. Vlhká luka, lesy, poříčí. *Vo.*

3. ***L. vulgaris** L. Lod. nahoře přiobla, slabě hranatá, pýřitá neb huňatá. Dolení květné větévky laty v paždí lupenů, hoření v paždí listenů. Ušty kališní kopinaté, hnědě obroubené. Ušty zlatožluté koruny na kraji lysé. ♃. 2—4′. (V. obecná.) 6—8. V křoví u řek, potoků, rybníků. *Vh.*

L. punctata L. Lod. s úzce křídlatými hranami, jak listy, kalichy, stopky žláznato-pýřitá. Větévky květní vesměs v paždí lupenů, 1-květé neb dolení 2—3-květé. Ušty kališní neobroubené. Ušty zlatožluté, v ústí často červenohnědé koruny žláznato-brvité. ♃. (V. kropenatá.) 6, 7. Ve vlhkém křoví pořídkum v *Č.* jen pořídku zdivočelá, ve středním Polabí a u Jičína. *M.* Ivančice, Koryčany.

394. Naumburgia Mönch. Bazanovec.

***N. thyrsiflora** Rchb. Lod. dosti oblá, dole šupinatá. Listy kopinaté, na kraji ohrnuté, zpodkem objímavé, nejvíce vstřícné, žláznatě tečkované. Hrozny stopkaté, v úžlabích prostředních listů. Kor. malé, s ušty čárkovitými. ♃. 1—2′. (Lysimachia thyrsifl. L. B. kytkovitý.) 6, 7. Bařiny, příkopy, zvlášť rašelinné, kraje rybníků. *Č.* (*P.*) *Svp. R. Švbk. Čj. M. S.*

395. Cyclamen L. Brambořík.

C. europaeum L. Oddenek dole v kulatou hlízu napuchlý. Listy přízemní dlouhořapičné, okrouhlo-srdčité, vlnovitě drobně vroubkované. Stopky jednokvěté, jak řapíky žláznatě drsné, s květem převislým, za plodu šroubovitě svinuté. Ušty kališní kratší než široká, v ústí bezzubá, nachově růžová, vonná koruna. ♃. 2—4″. (Sviňský ořech. Schweinsbrot, Erdscheibe.) 7, 8. Horní lety, křoviště, zvlášť na vápně. *Č.* s jistotou jen nad Krumlovem, někdy, jako v parku Vlašímském, v bažantnici Hořiněvesské a j. po vysázení zdomácnělý. *Mpj.*

396. Soldanella L. Dřípatka.

S. montana Mik. Listy přízemní, okrouhle ledvinkovité, mělce vroubkované. Stvoly s okolíkem konečným 3—7-květým. Stopky květní jemně žláznato-pýřité, s květy nícími. Koruna asi do ½ 5-klaná, světle fijalová; šupinky k hořejšku klínovitě zúžené a vykrojené, mezi sebou a s nitkami nesrostlé. ♃. 2—6″. (D. horní.) 5, 6. Stinné, horní lesy, bařiny lesní. *Č. Čv. Šhk. (Bp.) M.* pouze u Jihlavy.

397. Primula L. Prvosenka. Himmelsschlüssel.

1. Listy v mládí kraji svými nazpět ohrnuté, svraskalé, vejčité neb po-

dlouhlé, s křídlatým řapíkem. Okolík obyčejně hojnokvětý. Kalich 5-hranný. Koruna žlutá, ušty její vykrojené. 2.

Listy v mládí do vnitř vehrnuté, pak ploché, tlusťounké, hladké. Stvol 1—2-květý. Kalich bezhranný. Koruna nachově růžová, zřídka bílá, ušty její klínovité, na polo 2-klané.

♂ **P. minima** L. Listy klínovité, zpředu uťaté a pilovitě zubaté. ♃. $^1/_2$—1″. (P. nejmenší.) 5, 6. Travnaté hole a skalní stěny vysokých Krkonošů.

2. ***P. officinalis** Scop. Byl. krátkými hustými chlupy aksamítnatě pýřitá. Kalichy nadmuté a široce otevřené, se zuby vejčito-kopinatými, špičatými, mnohem delší než tobolka. Kraj koruny žloutkové kratší než trubka, mískovitě vydutý, do $^2/_3$ rozeklaný. Odr. β. pannonica (Kerner sp.), listy v dlouhý úzký řapík stažené, vezpod bělavě plsťnaté. ♃. $^1/_2$—1′. (P. veris α. L. Petrklíč, podléska.) 4, 5. Lesy, křoviště, lesní a chlumní luka. *Vh.* β. *Č.* Praha, České středohoří.

P. elatior Jacq. Byl. delšími, poněkud roztroušenými chlupy pýřitá. Kalichy válcovité, úzce trubkovité, se zuby šídlovitě zašpičatěnými, tobolku delší neb stejně dlouhou ztuha objímající. Kraj koruny bledě sírkové skoro zdělí trubky, plochý neb odstálý, skoro až ku zpodu rozeklaný. Odr. β. mirabilis Čel., koruny velmi malé, listy v širší řapík klínovitě sůžené, jen oddáleně zoubkované. ♃. $^1/_2$—1′. (P. veris β. L. P. bledožlutá.) 4, 5, β. opět 8. Lesy, mokrá luka hornatějších poloh. *Vr.* β. u Rovenska.

Míšenec. P. elatior-offinalis (P. media Peterm.). ***M.*** u Třebíče a Hardeku.

398. Androsace L. Pochybek.

1. Byl. 1-letá, s rozetkou přízemních listů nad kořenem. Listy (aspoň větší z nich) zpředu oddáleně zubaté, kopinatě klínovité až opak vejčité. Kor. bílé (neb narůžovělé) se žlutými hrbolky. 2.

Byl. vytrvalá, s kmenky položenými, konečné rozetky nesoucími. Listy celokrajné. Kor. načervenale bílé.

♂ **A. obtusifolia** All. Stvol a stopky hvězdovitými a jednoduchými chloupky pýřité. Listy kopinaté, kopisťovité, brvité. Okolík 2—6-květý. Kalich o $^1/_2$ kratší koruny. ♃. 1—4″. (P. tupolistý.) 6, 7. V malé sněžné rokli Krkonošské.

2. Listeny obalní kopinaté neb eliptičně kopinaté. Stopky květní mnohem delší listenů. Kalichy za plodu nezměněné. 3.

Listeny obalní opak vejčité, tupé. Stopky květní za květu asi zdělí listenů, potom 2-krát delší. Kalichy delší své koruny, za plodu valně zveličelé, s ušty zlupenatělými, namnoze pilovitými.

△ **A. maxima** L. Stvol a stopky květní pýřité. ⊙ 2—6″. (P. největší.) 4, 5. Pole, úhory, meze. ***M.*** jižní u Ivančic a Znojma.

3. ***A. elongata** L. Lodyha jen zdělí až 2-krát delší okolíka. Listeny obalní eliptičně kopinaté. Kalich hvězdově pýřitý, delší než koruna, dosti ostrými choboty vykrojený. ⊙ $^1/_2$—4″. (P. dlouhostopečný.) 4, 5. Pahorky, meze. *Č. P. (Bp.) Lz. Rt. Mpj.*

♃ ***A. septentrionalis** L. Lod. vícekrát delší okolíka. Listeny obalní velmi malé, úzce kopinaté. Kalich lysý, o něco kratší než koruna, choboty tupými vykrojený. ⊙ 1/2—1'. (P. severní.) 5, 6. Písčiny, světlé bory, skály. *Č. (Ps.) Lz.*

399. Hottonia L. Řebratka.

***H. palustris** L. Listy ponořené, po 2—více do přeslenů sblížené, hřebenitě peřenodílné s ušty čárkovitými. Stvol vynořený, nahoře ve hroznu žláznato-pýřitý. Hrozen z oddálených přeslénků květních. Kor. bílé neb bledě růžové. ♃. 1/2—1'. (Vodní řebříček.) 5, 6 a opět 8, 9. Vodní tůně a příkopy. *Č. Lsv. Sn. R. Švb. M. S.*

71. Řád. **Plumbagineae** Vent. Trávnicovité (str. 16).

400. Armeria L. Trávnička. Grasnelke.

***A. vulgaris** Willd. Listy přízemní, čárkovité, 1-žilné, namnoze brvité. Šupiny obalu suchomázdřité, vnější 3—4 útle zašpičatěné, vnitřní tupé. Kor. růžové, zřídka bílé. ♃. 1/2—2'. (Statice armeria L. T. obecná.) 5—9. Suché písečné pastvy, pahorky. *Vr.*

72. Řád. **Ericaceae** Juss. Vřesovité (str. 16, 17, 18).

Rozbor rodů.

1. Semeník nadkvětný. Plod tobolka neb peckovice. 2.
   Semeník podkvětný. Plod bobule. 11.
2. Koruna z 5 neb 4 volných plátků. 3.
   Koruna srostloplátečná, zvonkovitá neb baňkovitá. 8.
3. Květ konečný (v hroznu) 5-četný, postranní 4-četné. Semeník do poloviční výšky 4—5-pouzdrý, s centrálními semenicemi, nahoře 1-pouzdrý se 4—5 nástěnnými semenicemi, 10 žlázkami na zpodu obdaný. Plátky dole s vakovitě vydutým hrbolkem. Bylina nezelená, šupinatá. **Monotropa 408.**
   Květy všecky 5-četné. Semeník dokonale 5-pouzdrý. Byliny se zelenými listy. 4.
4. Pytlíčky prašníkové v rourku prodloužené. Tobolka pouzdrosečně skulinami pukající; semena na vnitřním úhlu pouzder, droboulinká. Byliny s listy lysými. 5.
   Prašníky bez rourek. Tobolka po rozpoltění přihrádek 5 chlopněmi od dolejška nahoru pukající; semena na 5 se středního sloupce visících semenicích. Keřík s listy vezpod rezavo-plstnatými. **Ledum 405.**
5. Květy v konečném hroznu. Tobolky nící, dole silněji a dříve pukající než nahoře; kraje chlopní plstí související. 6.
   Květy okoličnaté neb jednotlivě konečné. Tobolky přímé, nahoře silněji a dříve pukající; kraje chlopní lysé. 7.
6. Pod semeníkem 10 nitkovitých výrostků z lůžka. **Ramischia 409.**
   Výrostky z lůžka podplodní žádné. **Pirola 410.**

7. Pod semeníkem mističkovitý kroužek z lůžka. Nitky dole v okrouhlý zpodek rozšířené. Květy v okolíku. **Chimophila 412.**

Žádný podplodní kroužek. Nitky dole tlusté, 3-hranné. Květ konečný. **Monesis 411.**

8. Koruna 4-četná, usýchající leč neopadávající. Pupeny bez šupin obalných, listy jehlicovité. 9.

Koruna 5-četná (5-zubá), po odkvětení opadávající. Pytlíčky prašníkové na hřbetě s štětinovitým nazpět ohnutým přívěskem. Pupeny s šupinami obalnými, listy ploché. 10.

9. Koruna hluboce 4-klaná, zvonkovitá, kratší než kalich. Tobolka oddělením se chlopní od příhrádek pukající. **Calluna 401.**

Koruna 4-zubá, delší než kalich. Tobolka pouzdrosečně pukající, příhrádky na chlopních zůstávající. **Erica 402.**

10. Koruna vejčito-zvonkovitá. Tobolka pouzdrosečná, příhrádky na chlopních ostávající, pouzdra vícesemenná. **Andromeda 403.**

Koruna baňkovitá s 5 nazpět ohrnutými zuby. Peckovice s 5 1-semennými peckami. **Arctostaphylos 404.**

11. Koruna zvonkovitá neb baňkovitá, 4—5-zubá. **Vaccinium 406.**

Koruna až na dno 4-dílná, uštů na zpět ohnutých. **Oxycoccos 407.**

401. Calluna Salisb. Vřes. Heidekraut.

***C. vulgaris** Salisb. Listy čárkovito-šídlovité, 3-hranné, vstřícné, střechovitě 4-řadé. Květy v jednostranných, potom prorůstajících hroznech. Květy růžové, zřídka bílé. ♄ 1—3'. (Erica vulg. L. V. obecný.) 7—10. Lesní vřesoviště, stráně. *Vo.*

402. Erica L. p.

⚹ **E. herbacea** L. Listy namnoze po 4 přeslenovitě sblížené, úzce čárkovité, hrotité. Květy hroznaté, jednostranné, po 1—2 v úžlabích. Kor. báňkovito-trubkovitá. Prašníky bezocasé, na konci 2-klané, čnějící. Kalich i koruna růžové, zřídka bílé. Již na podzim nese zelená poupata pro příští rok. ♄ $^1/_2$—1'. (E. carnea L. Vřes zelenavý.) 4, 5. Vřesoviště lesní, skály. *Č. Rk. (Bp.) Špk.*

403. Andromeda L. Kyhanka.

A. poliifolia L. Listy krátkořapičné, podlouhlo-eliptičné neb podlouhlo-kopinaté, po kraji silně ohrnuté, vezpod sivě ojíněné. Květů více konečných, okoličnatě shloučených, nících, na vícekrát delších stopkách. Kor. načervenale bílá, kalich a listeny růžové. ♄ $^1/_2$—1'. (K. bažinná.) 5, 6 a opět 8, 9. Rašeliny horské. *Č. Shp. Rhk. Šh. Čvj. M. S.* Jeseník, Beskýdy.

404. Arctostaphylos Adans. Medvědice. Bärentraube.

⚹ **A. officinalis** Wimm. Kmen položený. Listy opakvejčité, celokrajné, tupé, kožovité, síťnato-žilnaté. Hrozen krátký, chudokvětý, konečný. Koruny bílé, na konci růžové. Plody červené. ♄ 1—3' dl. (Arbutus uva

ursi L. M. lékařská, tolokněnka.) 5, 6. Vřesnaté, lesnaté chlumy. *Č. Sp. Rs.*

405. Ledum L. Rojovník.

L. palustre L. Listy podlouhlé až čárkovito-kopinaté, po kraji široce ohrnuté, vezpod jak mladé větévky rezavě vlnato-plsťnaté. Květy dlouhostopečné v konečném bohatém chocholíku; stopky žláznaté, s plodem převislé. Kor. bílé. Zápach silný, omámivý. ♄ 2—4′. (R. bahenní. Sumpfporst.) 5, 6. Rašeliny, bařinné lesy. *Č. Shp. Rhk. Šhb. Čj. S.* Jeseník, Beskydy.

406. Vaccinium L. p. (Brusnice.)

1. Listy bylinné, opadavé, obak vynikle síťnato-žilnaté. Květy po 1—3 úžlabní; jich stopky bez listenců. Prašníky na hřbetě se 2 štětinovitými přívěsky; nitky lysé. Bobule černé, modře ojíněné, zřídka bílé. 2.

Listy vytrvalé, kožovité, na líci vtiskle žilnaté. Květy v nících, krátkostopečných hroznech; stopky jich se 2 listenci. Prašníky bez přívěsků; nitky chlupaté. Bobule červené.

***V. vitis idaea** L. Listy opakvejčité, nepatrně vroubkované, bradavičnaté tečkované. Kraj kališní 4-dílný. Koruny zvonkovité, bílé, namnoze narůžovělé. ♄ $^1/_4$—$^1/_2$′. (B. obecná. Preisselbeere.) 5—7. Vřesovinne jehličnaté lesy, horní stráně. *Vh.*

2. ***V. myrtillus** L. Větve ostrohranné. Listy stejnobarevně zelené, eliptičné, drobně vroubkovano-pilovité. Květy jednotlivé, úžlabní. Kraj kališní nedělený. Koruna kulato-baňkovitá, bledozelená, načervenalá. Bobule černé, velmi zřídka bílé (β. leucocarpum Hausm.). ♄ $^1/_2$—2′. (Borůvka, černá jahoda. Heidelbeere.) 5. Lesy, vřesoviště, rašeliny. *Vo.*, β) Prachovské skály, Příchovice, Děčín.

V. uliginosum L. Větve oblé. Listy vezpod sivozelené, opakvejčité, celokrajné. Květy po 1—2 na krátké postranní šupinaté větvičce. Kraj kalicha 4—5-laločný. Koruny bílé neb narůžovělé. ♄ 1—2′. (Vlochyně. Tränkelsbeere.) 5, 6. Rašeliny, bařinné lesy. *Č. Shp. Rhk. Šhb. Čvj. M. S.* Jihlava, Jeseník, Karpaty.

407. Oxycoccos Pers. Klikva. Moosbeere.

O. palustris Pers. Položená; větve niťovité, plazivé. Listy vždy zelené, vejčité, špičaté, po kraji ohrnuté, vezpod sivé. Květy po 1—2, na dlouhých nachových stopkách nící. Prašníky bezosinné. Kor. růžově nachové. Bobule přezimovavší krvavě červené. ♄ (K. bahenní, žoravina, blatnice.) 5, 6. Rašeliny. *Č. Shp. Rhk. Šhb. Čvj. M. S.* Jihlava, Jeseník, Karpaty.

408. Monotropa L. Hnilák. Fichtenspargel.

***M. hypopitys** L. Bylina celá bledožlutavá, s vejčitými šupinami, konečným, nejprve nícím hroznem. ♃. 4—10″. Odr. α) hirsuta, osa hroznu, vnitřek plátků, nitky, semeník a kraj blizny chlupaté, tobolka podlouhlá; β) glabra (M. hypophegea Wallr.), ve všech částech lysá,

tobolka více příokrouhlá. (H. žlutavý.) 7, 8. Stinné humusové lesy. *Vr.*, β) řídčeji, zvláště v bukových lesích.

409. Ramischia Opic.

***R. secundiflora** Opic. Listy vejčité, ponejvíce špičaté. Hrozen jednostranný. Čnělka ze zvonkovitě sevřené, bělavo-zelené koruny čnějící. ♃. 3—6″. (Pirola secunda L. Hruštička jednostranná.) 6, 7. Lesy vřesovištní. *Vh.*

410. Pirola L. p. Hruštička. Wintergrün.

1. Čnělka šikmo dolů sehnutá, nahoře rozšířená v kruhovitý terč; tento širší než přímé laloky bliznové. 2.

   Čnělka rovná, na semeníku kolmá, kratší než tento, nahoře do terče nerozšířená, nýbrž ukončená bliznou 2-krát širší, rozložitě 5-laločnou.

   ***P. minor** L. Listy vejčito-okrouhlé. Ušty kališní srdčito-vejčité, dole vespolek se kryjící, ke koruně přitisklé. Koruna kulovitě sevřená, bílá neb narůžovělá. ♃. 4—8″. (H. menší.) 6, 7. Lesy. *Vh.*

2. Koruna otevřeně zvonkovitá. Tyčinky nahoru ohrnuté; rourky prašníků prodloužené. Čnělka hned od dolejška sehnutá a silněji prohnutá, poznenáhlu v terč rozšířená. 3.

   Koruna kulovito-zvonkovitá. Tyč. skoro stejně okolo semeníka skloněné; rourky prašníků krátké. Čnělka trochu dolů sehnutá, leč jen slabě prohnutá, pod bliznou náhle v terč rozšířená, delší než semeník, z koruny čnějící.

   P. media Sw. Listy skoro okrouhlé, útle přišpičatěné. Ušty kališní vejčito-kopinaté, špičaté, o polovic kratší koruny, špičkami odstálé, dole se nekryjící. Kor. bílé neb narůžovělé. ♃. 8″—1′. (H. prostřední.) 6, 7. Lesy stinné, horní. *Č. S. Rsh. (Bk. Šv.) M. S.*

3. ***P. rotundifolia** L. Listy příokrouhlé, tupé neb vykrojené. Stvol dole s širokými objímavými šupinami. Listeny zdélí neb delší stopek květních. Ušty kališní kopinaté, přišpičatěné, koncem ohnuté, 2-krát kratší koruny. Prašníky na konci tupounké. Kor. bílé neb načervenalé. ♃. 8″—1′. (H. okrouhlolistá.) 6, 7. Stinné lesy. *Vr.*

   ***P. chlorantha** Sw. Listy okrouhlé, tupé i vykrojené. Stvol dole s úzkými čárkovitými šupinami. Listeny kratší stopek květních. Ušty kališní okrouhle 3-hranné, špičaté, přitisklé, 4-krát kratší než koruna. Prašníky na konci krátce hrotité. Koruny bledě žlutozelenavé. ♃. 4 až 6″. (H. zelenokvětá.) 6, 7. Stinné lesy. *Vr.*

411. Monesis Salisb. Jednokvítek.

***M. grandiflora** Salisb. Listy okrouhlé, v řapík klínovitě zúžené. Květ rozevřený, nící, bílý. Ušty kališní vejčité. ♃. 2—4″. (Pirola uniflora L. J. velekvětý.) 6, 7. Stinné mechaté lesy jehličné. *Vr.*

412. Chimophila Pursh. Zimozelen.

***Ch. umbellata** Nutt. Listy klínovito-kopinaté, ostře pilovité, kožovité. Ušty kališní vejčité, zoubkované. Kor. polootevřená, zvonkovitá, bělavorůžová. ♃. $^1/_4$—$^1/_2$′. (Pirola umb. L. Z. okoličnatý.) 7, 8. *Vr.*

3. Shluk. **Choripetalae.** Prostoplátečné.

73. Řád. **Ranunculaceae** Juss. Pryskyřníkovité (str. 10, 22, 23).

Rozbor rodů.

1. Nažky nepukavé, jednosemenné, několik až přemnoho na lůžku. 2.

   Měchýříky vícesemenné, na vnitřním švu pukající, více jich (neb zřídka 1) na lůžku. 10.

   Bobule jedna, vícesemenná. Kalich 4-listý, korunovitý, záhy opadající. Plátky 4, úzké, bez jamky medové. **Actaea 430.**

2. Kalich (okvětí) v poupěti chlopnitý, korunovitý, namnoze 4-listý. Koruna schází. Nažky dlouhou huňatou čnělkou ocasaté. Listy vstřícné. **Clematis 413.**

   Kalich (neb okvětí jednoduché) v poupěti střechovitý. Listy střídavé. 3.

3. Plátky ploché bez medové jamky, neb žádné. Vajíčko visuté. 4.

   Na nehtu plátků jamka medová, často šupinkou přikrytá. 8.

4. Nažky nemnohé, bezocasé, na malém terčovitém lůžku vetknuté. Kalich 4—5-listý, korunovitý, opadavý. Koruna žádná. **Thalictrum 414.**

   Nažky četné na lůžku polokulatém neb kuželovitém. 5.

5. Okvětí dvojí, z kalicha trochu bylinného 5-listého a plátků 5—mnohých. Lodyhy listnaté, listy 2—3-krát peřenosečné s úkrojky čárkovitými. **Adonis 418.**

   Okvětí jedno, korunovité, z plátků 5—více. Stvoly asi uprostřed jen s tří-listým přeslínkem neb obalem prstnatě stříhaným, neb se zeleným kalichovitým obalem pod samým květem. 6.

6. Pod okvětím ze 6—9 plátkovitých, hvězdovitě rozložených lístků, toliko krátkou stopečkou oddělený, kalichovitý obal ze 3 (zřídka 4) vejčitých lístků. Nažky krátce špičkaté. **Hepatica 417.**

   Pod květem neb okolíkovitým květenstvím na stvolu asi uprostřed neb výše přeslen třílistý z listů zelených, lupenovitých, někdy v obal dří-patý srostlých. Okvětí z 5—více plátků barevných. 7.

7. Okvětních lístků 5—více, hvězdovitě rozložených. Nažky krátkou lysou čnělkou ošpičatěné. **Anemone 416.**

   Okvětních lístků nejčastěji 6, nejvíce zvonkovitých. Nažky dlouhou pérovitou čnělkou ocasaté. **Pulsatilla 415.**

8. Kališní lístky (5) dole v nitkovitou ostruhu prodloužené, opadavé. Plátky s dlouhým nitkovitým nehtem, nad ním s rourkovitou jamkou. Tyč. nemnohé, často jen 5. Nažky přečetné na prodlouženém válcovitém lůžku. Vajíčko visuté. **Myosurus 419.**

   Kališní lístky bezostružné. Plátky s krátkým nehtem. Vajíčko zpodní, přímé. 9.

9. Nažky na lůžku válcovitém, podél hořeního (břišního) švu se 2 dutými, s pouzdrem souběžnými hrbolky. **Ceratocephalus 420.**

   Nažky na kuželovitém neb polokulatém lůžku, bez dutých hrbolků. **Ranunculus 421.**

10. Kalich (i koruna, neschází-li) pravidelný, nejčastěji barvený. 11.

Kalich i koruna nepravidelné (zygomorfické). Kalich 5-listý, barevný. Plátků původně 5 neb 8, leč jen některé vyvinuté, medníkovité, ostatní zakrní. 17.

11. Plátky malé, medníkovité (s jamkou medovou) neb ostružnaté neb žádné; však kalich namnoze korunovitý, zbarvený. 12.

Plátky (5 neb více) úhledné, ploché, bez ostruhy i bez jamky medové, větší než kalich. Kalich 5-listý, zelený, trvalý; vnější lístky jeho častěji lupenovité. Měchýříky 3 neb 2, prosté, žláznatým terčem obdané. **Paeonia 432.**

12. Plátky žádné. Tyčinky spirální četné. Kalich 5-listý, barevný, opadavý. Měchýříků 5—10 prostých. **Caltha 422.**

Plátky malé, medníkovité, často nehetnaté, trubkovité neb na zpodu s jamkou medovou, bezostružné. Tyčinky spirální četné. 13.

Plátky (5) nálevkovité, ostružnaté, bez nehtu. Tyč. v střídavých 5-četných kruzích, 10 vnitřních šupinkovitých bez prašníků. Kalich 5-listý, barvený, opadavý. Měchýříků 5 prostých. **Aquilegia 427.**

13. Měchýříky četné (více než 20), válcovité, zcela prosté. Plátky četné, čepel jich plochá, čárkovitá, na zpodu s jamkou otevřenou. **Trollius 423.**

Měchýříky 1—5, nanejvýš 10. Plátky 4—mnohé. 14.

14. Měchýříky (3—10) do polou neb výše srostlé. Plátků namnoze 8 (5—10), kolínkatých, jich čepel 2-klaná, na zpodu s velkou jamkou, již prodloužená šupina přikrývá. Listy mnohodílné. **Nigella 426.**

Měchýříky zcela prosté neb jen nejdoleji kratičce srostlé. 15.

15. Plátky trubkovité, 2-pyské, 5—mnohé. Kalich 5-listý, zelený neb barevný, na plodu stálý. Měchýříky (3—10) přisedlé. **Helleborus 424.**

Plátky ploché, okrouhlé, na zpodu pouze kápovitě vyhlubené. Kalich barvený a koruna opadává. 16.

16. Kalich i koruna namnoze 5-četné, jen někdy 4—7-četné. Plátky mnohem menší než kalich, též tyčinky kratší než tento. Květy jednotlivé v úžlabí hořeních listů. **Isopyrum 425.**

Kalich i koruna namnoze 4-četné, někdy 5-četné. Plátky nemnoho menší než kalich, tyčinky z kalicha čnějící. Květy v hroznu listenatém. **Cimicifuga 431.**

17. Zadní kališní lístek ostružnatý. Plátky buď 4, z nichž 2 zadní ostružnaté, neb jen 1 zadní ostružnatý; ostruhy jich v ostruze kališní ukryté. **Delphinium 428.**

Zadní kališní lístek největší, přilbovitý, ale bezostružný. Plátky 2 zadní v přilbici ukryté, o dlouhém nehtu, kuklovité. **Aconitum 429.**

413. Clematis L. Plamének. Waldrebe.

1. Listy lichozpeřené (jen nejdolejší na lodyze nedělené). Květy bílé v latě neb vrcholících. 2.

Listy nedělené, vejčité neb vejčito-kopinaté, přisedlé. Květy modrofijalové, buď jediný konečný neb též z paždí hořeních listů větve 1—3-květé.

C. integrifolia L. ♃. 1—2'. (P. celolistý.) 5, 6. Vlhká luka, křoviště nížin. *M.* nejjižnější (?) při stoku Moravy a Dyje, ale snad již v N. Rakousích.

2. ***C. recta** L. Lod. bylinná, přímá, jemně rýhovaná. Listy nejvíce 7-četně zpeřené; lístků vejčitých a srdčito-vejčitých až kopinatých, celokrajných. Lata konečná. Lístky kališní vně na kraji plsťnaté, ostatně lysé, bílé. Ocásek plodní as 3-krát delší nažky. ♃. 3—5'. (P. přímý.) 6, 7. Keřnaté stráně, světlé háje. *Č. P. L. Spj. Rt. M.* jižnější.

△ **C. vitalba** L. Kmen dřevnatý, oplétavý, hluboce brázdovaný. Listy 5—7-četné; lístků srdčitých neb vejčitých, celokrajných neb hrubě až laločnatě vroubkovaných. Květenství konečné a četná úžlabní. Lístky kališní obak plsťnaté. Ocásek plodní mnohokrát delší nažky. ♄ 6—12'. (P. plotní, barvínek.) 7, 8. Lesy, ploty. *Č.* Blíž rakouských hranic u Linecké dráhy (?), též pěstovaný a zdivočelý. *Mj.* hojně. *S.* Těšínsko.

414. Thalictrum L. Žlutucha. Wiesenraute.

1. Nitky tyčinek nepatrně ztlustlé, 1—4-krát delší prašníků. Nažky přisedlé, přímé, žebrnaté. Květy žlutavé neb zelenavé. 2.

Nitky tyčinek silně ztlustlé, mnohem delší prašníků. Nažky stopkaté, převislé, křídlatě 3-hranné. Květy bílé neb lilákové.

***T. aquilegiaefolium** L. Listy 2—3-krát trojeně zpeřené, na zpodu řapíčků všech s blánovitými okrouhlými palístky; lístky okrouhle opakvejčité, stříhaně vroubkované. ♃. 1—3'. (Ž. orlíčkolistá.) 6, 7. Horní lesy, skály, u lesních potoků. *Č. Pj. S. R. Bp. Šhk. Č. M. S.*

2. Květenství lata jehlancovitá. Květy dosti stejně oddálené, i s tyčinkami převislé. 3.

Květenství lata chocholičnatá, z větví skoro stejně vysokých. Květy svazčité, i s tyčinkami přímé. 5.

3. Listy trojeně 3—4-krát zpeřené, v obrysu stejnostranně tříhranné; lístků okrouhlých až klínovitě opakvejčitých. Ouška řapíka krátce vejčitá, zaokrouhlená. Lod. jemně rýhovaná. Prašníky s dlouhou špičkou. 4.

Listy umenšené 2—3-krát zpeřené, v obrysu podlouhle tříhranné; lístků široce klínovitých až úzce čárkovitých, 3-klaných i nedělených. Ouška řapíka podlouhle vejčitá, na hořejších listech špičatá. Lod. hranatě rýhovaná. Prašníky s krátkou špičkou.

T. simplex L. Nažky eliptičné, 8—10-žebré, s bliznou širokou, 3-hranně střelovitou. ♃. 1—3'. (Ž. jednoduchá.) 6, 7. Luka, zvlášť vlhká, meze, a) *Č.* u Žatce? b) *Č. Ls.*: u lesa Doubice a u Liblic, pořídku. *Mj.*

a) *genuinum.* Byl. statná, na 3' vys., lístky široké, podlouhle klínovité, nelesklé, lata květní velká, hojnokvětá.

b) *tenuifolium* (Sw. sp.) (Th. laserpitiifolium Willd.). Byl. nižší, 1—$1^1/_2$' vys., štíhlejší, s dlouhou úzkou latou, lístky a úkrojky užší, na líci trochu lesklé, přitlustlejší, hořeních listů čárkovité, doleních podlouhlo-klínovité.

4. ***T. foetidum** L. Lod. a listy jednoduchými a žláznatými chloupky pýřité. Hlavní úkrojky listů skoro rovnovážně odstálé; lístků drobných, stříhaně vroubkovaných, sytě zelených, vezpod olověně šedých. Nažky vejčité až okrouhle eliptičné, smačknuté a obroubené, obak 3-žebré, s bliznou podlouhlou, nazpět ohrnutou a tudíž úzkou, zoubkovanou. ♃. $^1/_2$—1'. (Ž. smrdutá.) 6, 7. Skály vápenné a čedičové. *Č. Pj.* Sv. Ivan, Sv. Prokop a Závist; *Rs.* Zlatnická hora u Mostu, Buškerg u Týnce Mnichovského, Hazenburk. *M.* Polavské vršky.

***T. minus** L. Lod. a listy ponejvíce lysé. Hlavní úkrojky listů ostrými úhly odstálé; lístků mělčeji vroubkovaných, vezpod trávo- nebo sivozelených. Nažky eliptičné neb podlouhle eliptičné, málo smačknuté, 8—10-žebré, s bliznou široce 3-hranně hrálovitou, málo nazpět ohrnutou a nezubatou. ♃. 1—4'. (Ž. menší.) Luka, meze, skalnaté a keřnaté stráně. a) *Vr.* β. u Tetína. b) *Č.* u Žatce. c) V humosních lupenatých lesích, *Č.* u Kounové.

a) *genuinum*. Oddenek krátkočlenný, bez šlahounů neb s kratkými šlahouny; řapíčky úkrojků listových hranaté. Lod. a listy lysé neb (β. glandulosum) žláznatými chloupky pýřité.

b) *elatum* Čel. ((Th. elatum Gaud.?). Oddenek s dlouhými, tlustými, šupinatými šlahouny, listy vezpod trávozelené. Výš. 4—5'.

c) *silvaticum* (Koch sp.). Oddenek tenkými, rozvětvenými šlahouny daleko plazivý, listy tenké, vezpod silně sivé, lístky okrouhlé, často hluboce srdčité, řapíčky smačknutě oblé, řapík smačknutý, široce žlabovitý.

5. ***T. flavum** L. Oddenek plazivý, dlouhočlenný. Listy v obrysu 3-hranné podlouhlé, zpeřené; nejdolejší 2 úkrojky krátké, jen 2—1-jařmé; lístky klínovitě opak vejčité neb podlouhlé, namnoze 3-klané, vezpod trávozelené, lysé, se zřetelnou síťkou žilek. ♃. $1^1/_2$—3'. (Ž. luční.) Vlhká luka. *Č. Lvs.* pořídku. *M.* jižní. *S.* Těšín.

***T. angustifolium** (L. p.). Oddenek trsnatý, krátkočlenný. Listy v obrysu 3-hranné, skoro trojeně zpeřené; nejdolejší 2 úkrojky mnohem delší následujících, 3—2-jařmé; lístky podlouhle kopinaté až úzce čárkovité, zřídka klínovitě opakvejčité, namnoze celokrajné, vezpod nasivělé, pýřité, nezřetelně síťkované. ♃. 2—4'. (Ž. úzkolistá.) 6, 7. Vlhká luka, křoviny. *Vr.*

415. Pulsatilla Mill. Koniklec. Kuhschelle.

1. Listy obalné lodyžní od listů přízemních rozdílné, dlanitě dělené, doleji v pošvu srostlé. 2.

Listy obalné listům přízemním podobné, 2-krát zpeřené, na krátkých, jen nejdoleji trochu srostlých pošvách.

† **P. alpina** Schult. Listy s květem současné, skoro trojeně 2-krát zpeřené; lístky peřenodílné s úkrojky kopinatými. Květ bílý, vně červenavý, zřídka sírožlutý. ♃. 3"—1'. (Anemone alpina L. K. horský) 5, 6. Travnaté hole Krkonošů.

2. Listy přízemní na podzim hynoucí. 3.

Listy přízemní vytrvalé a potom kožovité, v rozetce.

P. vernalis Mill. Listy přízemní 2—1-jařmě zpeřené; lístky klínovitě opakvejčité, protisečné. Květ otevřeně zvonkovitý, bílý, vně růžový až fijalový, zřídka slámožlutý. ♃. 2—6″. (Anem. vern. L. K. jarní.) 4, 5 (v Krkonoších 6, 7). Světlé písečné bory: *Č.* Ml. Boleslav a Bělá, Plzeň, Jindřichův Hradec, Krkonoše. *M. S.* Jeseník.

3. Listy přízemní 2-krát zpeřené; lístky peřenodílné neb protisečné, ušty čárkovité neb řídčeji kopinaté a čárkovito-podlouhlé. 4.

Listy přízemní dlanitě 3-četné.

⚥ ***P. patens** Mill. Listy přízemní až po květení se vyvinující, jich lístky 2—3-klané, uštů klínovitých, krátce 2—3-klaných. Úkrojky obalu skoro nedělené. Květ přímý, trochu šikmý, světle lilákově fijalový, z lístků rovných. ♃. 3″. (Anem. pat. L. K. otevřený.) 3, 4. Travnaté horní stráně, bory. *Č. Pj. Sp. Lz. Rt. B.*

4. ***P. pratensis** Mill. Listy přízemní s květem současně vyvinuté. Úkrojky obalu namnoze dopolou neb zpředu 2—3-klané. Květ nící neb převislý, sevřeně zvonkovitý, z lístků koncem ven ohnutých, tmavofijalový neb rudý, nejřídčeji slámožlutý. ♃. $^1/_2$—$^3/_4$′. (Anem. prat. L. K. luční.) 4, 5. Travnaté stráně, bory. *Č. P. L. Sjp. Rt. Bk. Čj. Mpj.*

△ **P. grandis** Wenderoth. Listy přízemní v čas květu málo vyvinuté. Úkrojky obalu skoro nedělené. Květ skoro přímý, otevřeně zvonkovitý, veliký, bledofijalový, z lístků rovných. ♃. (P. vulgaris Autt. Anem. pulsatilla Neilr. nec L. K. velkokvětý.) 3, 4. Jak předešlý. *Mj.*

Míšenci.

P. pratensis-patens (P. Hackelii Pohl). *Č.* s rodiči u Prahy, Litoměřic, Bělé.

P. pratensis-vernalis. *Č.* Vrbělá u Ml. Boleslavi.

416. Anemone Mill. Sasanka. Windröschen.

1. Listy obalné na lodyze řapíkaté, listům podobné. Květ namnoze 1 konečný. Nažky malé, blánovitě neobroubené, chlupaté. 2.

Listy obalné přisedlé, dlanitě stříhané. Květy namnoze 3—4 v okolíku. Nažky lysé, vejčito-okrouhlé, blánovitě obroubené.

A. narcissiflora L. Listy přízemní dlanitě 3—5-dílné; úkrojky 2-krát 3-klané s ušty čárkovitými. Květ obak lysý, bílý neb růžově naběhlý. ♃. 3″—1′. (S. narcisokvětná.) 5, 6. *Č.* Travnaté hole a stráně Krkonošů. *M. S.* Jeseník.

2. Oddenek rovnovážný, dlouhočlenný, hnědý, s šupinami a jednotlivými lupeny. Strboulek plodní převislý, nažky srstnaté, se zobánkem aspoň s $^1/_3$ jich dlouhým. 3.

Oddenek krátkočlenný, přímo-větevnatý, s kořenem kůlovým, s listy četnými svazčitě shloučenými. Strboulek plodní přímý, nažky bělohuňaté, se zobánkem malinkým.

***A. silvestris** L. Listy přízemní dlanitě 5-četné neb pětidílné, úkrojků 2—3-klaných, zpředu stříhano-pilovitých. Květ bílý neb vně červenavý, vně plsťnatý. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (S. lesní.) Travnaté lesnaté stráně. *Č. P. L. S. R. Bk. Šk. Mpj.*

3. *A. **nemorosa** L. Listy obalní 3-četné, na řapíku o polovic kratším. Lístků kališních namnoze 6 bílých neb růžových, vně skoro lysých neb spoře pýřitých. Zobánek 3-krát kratší své nažky, rovný neb do vnitř vehnutý. ♃. 3—9″. (S. h a j n í.) 4, 5. Lesy, houště. *Vo.*

*A. **ranunculoides** L. Listy obalní 3-četné, na řapíku mnohem kratším, jich lístky hrubě zubaté. Lístků kališních namnoze 5 žlutých, vně hustě pýřitých. Zobánek stejně dlouhý jako nažka, nazpět ohnutý. Odr. β. s u b i n t e g r a Wiesbaur, lístky listů lodyžních podlouhlo-kopinaté, celokrajné neb částečně drobně pilované. ♃. 3—9″. (S. p r y s k y ř n í k o v i t á.) 4, 5. Jak předešlá. *Vr,* β. u Bohosudova.

Míšenec. A. r a n u n c u l o i d e s - n e m o r o s a. *Č.* u Peruce.

417. Hepatica Dillen. J a t e r n í k. Leberblümchen.

*H. **nobilis** Schreb. Oddenek s šupinami, lupeny srdčitými, 3-laločnými, laloků celých, velmi zřídka opět 2-laločných, a s přízemními úžlabními stopkatými květy. Plátky okvětní modré, řídko růžové neb bílé. ♃. 3—6″. (Anemone hepatica L. Hepat. triloba Gil. J. t r o j l a l o č n ý, p o d l é s k a.) 3, 4. Lesy, křoviny. *Vh.*

418. Adonis L. H l a v á č e k.

1. Bylina 1-letá. Plátkův 6—8. Nažky lysé, v strboulku válcovitém. 2. Bylina mnoholetá s oddenkem. Plátků 10—20. Nažky chlupaté, v strboulku kulato-vejčitém.

*A. **vernalis** L. Lod. listnatá, nejdoleji šupinatá. Kališní lístky vyhlodaně zubaté; plátky 2-krát jich delší, podlouhlé, rozložené, žluté. ♃. 4″—1′. (H. j a r n í.) 4, 5. Trávnaté vršky, pastvy. *Č. P. Lzs. Sp. Rt. Mj.*

2. Plátky hvězdovitě rozložené, podlouhlé, ke kališním lístkům přitisklé. Nažky pod zobánkem na hořejší hraně s hrbolkem. 3.

Plátky zvonkovitě skloněné, na krajích se kryjící, vejčité, od kališních lístků srstnatých odstálé. Nažky bez hrbolka.

† **A. autumnalis** L. Plátky krvavé. ⊙ 1—$1^1/_2$′. (H. p o d z i m n í.) 7, 8. Velmi zřídka zdivočelý.

3. *A. **aestivalis** L. Kališní lístky podlouhlé, lysé; plátky nanejvýš 2-krát delší. Nažky husté, se špičatým hořením hrbolkem, na zpodu se zubem špičatým, se zobánkem stejnobarevným, zeleným. Plátky šarlátové, na zpodu nejvíce s černou skvrnou, řídko citronové. ⊙ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (H. l e t n í, o h n í č e k.) 5—7. V osení. *Vr.*

*A. **flammeus** Jacq. Kališní lístky vejčité, vně vlnatě chlupaté; plátky úzké, 3—4-krát delší, karmínové. Nažky poněkud řídké, se zaokrouhleným hořením hrbolkem, dole s nezřetelným zoubkem, se zobánkem černým. ⊙ $^3/_4$—$1^1/_2$′. (H. p l a m e n n ý.) 6—8. V osení. *Č. P. Lz. (Sj. Rt.) M.* jižnější.

419. Myosurus L. M y š í o c á s e k. Mäuseschwanz.

***M. minimus** L. Listy přízemní lysé, čárkovité, kratší 1-květých stvolů. Plátky malinké, žlutavé. ⊙ 1—4″. (M. n e j m e n š í.) 4—6. Vlhká role, písčiny. *Vr.*

420. Ceratocephalus Mönch. Rohohlavec.

***C. orthoceras** DC. Listy přízemní, vlnatě šedochlupaté, 3-dílné, úkrojků čárkovitých. Stvol 1-květý. Plátky malé, žluté. Nažky nahoře mezi hrbolky s mělkou, úzkou rýhou, se zobanem mečovitě šídlovitým, slabě ohnutým, od dolejška zúženým. ⊙ 1—3″. (R. rovnorohý.) 3, 4. Travnaté meze. *Č.* u Prahy zřídka. *Mj.* u Brna, Znojma a j.

△ **C. falcatus** Pers. Nažky nahoře mezi hrbolky s širokou vyhlubenou rýhou, se zobanem srpovitým, v prostředku nejširším. Jinak jako předch., však silnější, méně šedý. ⊙ (R. srpovitý.) 4, 5. Jak předch. *Mj.* u Mikulova, Jevišovic.

421. Ranunculus L. Pryskyřník. Hahnenfuss.

1. Rostliny vodní, ve vodě s listy mnohodílnými, nejhořejšími někdy vzplývajícími. Plátky bílé, na zpodu žluté, s nahou jamkou medovou. Stopky květní za plodu sehnuté. 2.

Rostliny zemní, neb ve vodě-li, s listy vynořenými. Plátky žluté, zřídka bílé, však tehdy vždy s šupinkou na jamce medové. Stopky květní za plodu přímé. 6.

2. Listy ponořené v obrysu okrouhlé neb ledvinkovité, úkrojků všestranně rozložených. Tyč. delší nažek namnoze chlupatých. Plátků namnoze pět. 3.

Listy ponořené v obrysu podlouhlé, s prodlouženými, rovnoběžnými úkrojky. Tyč. kratší lysých nažek. Plátků 5—10.

***R. fluitans** Lamk. Listy vesměs ponořené, všecky nejprv 3-dílné, pak opětně 2-dílné. ♃. do 20′. (P. říční.) 6—8. Vody tekoucí. *Vr.*

3. Listy ponořené mnohodílné, všestranně rozložené; úkrojky tenké, nitkovité, mimo vodu více méně štětičkovitě se sléhající. 4.

Listy všecky ponořené, na své pošvě přisedlé, mnohodílné; úkrojky tenké ale tuhé, rozestálé, do plochy ledvinkovitě okrouhlé, k lodyze téměř kolmé rozložené, mimo vodu se nesléhající.

***R. circinatus** Sibth. Tyčinky četné. ♃. (R. divaricatus Koch. P. rozevřený.) 6—8. Ve vodách; v nížinách a v pahorkatině. *Vr.*

4. Tyčinky nehojné (10—16). Kalich záhy nazpět ohrnutý a pak brzy opadávající. Listy nejčastěji všecky potopené, řídčeji nejhořejší vzplývající, lupenovité, 5-klané až 5-dílné i trojené, ostře zubaté neb vějířovitě rozeklané. 5.

Tyčinky četné (23—27). Kalich ke koruně přilehlý, pozdě opadávající. Listy řapíkaté neb hoření přisedlé, nejhořejší namnoze vzplývající, lupenovité, dlanitě 3—5-laločné; laloků tupě vroubkovaných neb nedělených.

***R. aquatilis** L. Listy vzplývající vezpod chlupaté. Blizny hlavičkovité. ♃. (P. vodní, lakušník.) 5—8. Stojaté a zvolna plynoucí vody. *Vh.*

5. ***R. paucistamineus** Tausch. Listy na svých pošvách krátkořapičné, vzplývající vezpod hojně chlupaté; pošvy hoření jak semeníky srstnaté. Květy namnoze krátce stopkaté. Lůžko kulaté, hustě štětinaté. Plátky malé, úzké, klínovito-opakvejčité, od sebe odstálé. Čnělka dosti dlouhá,

tenká, s bliznou úzkou, podlouhlou. ♃. (P. chudokvětý.) 5—8. Rybníky, tůně, hlavně v nížinách. *Vr.*

***R. Petiveri** Koch. Listy na pošvách nejvíce přisedlé, vzplývající na rubu, jak též pošvy listů a semeníky, téměř lysé. Květy nejvíce dlouhostopečné. Lůžko vejčité, spoře štětinkaté. Plátky opakvejčito-podlouhlé, vespolek se dotékající. Čnělka krátká, s bliznou široce vejčito-podlouhlou. ♃. (R. confusus Godr. P. Petiverův.) 6—8. Potoky, rybníky, tůně. *Č.* v nížinách, dosti rozšířený. *M.* u Jihlavy.

6. Plátky žluté. 7.

Plátky bílé s medovou jamkou rourkovitou, povytáhlou na straně plátku samého v značnou plátkovitou šupinu.

R. aconitifolius L. Lod. přímá, nahoře větvitá. Listy dlanitě 3—7-dílné, úkrojků 2—3-klaných neb nedělených, nestejně stříhano-pilovitých. Nažky neobroubené, obak vypouklé, krátce zobanité, lysé, v kulatém strboulku. ♃. 1—3'. (P. oměj olistý.) 5—8. Horní lesy, potoky, obrostlé stráně. *Č.* Sudetská pohoří, Krušné hory, Šumava. *M. S.* Jeseník, Beskydy.

7. Jamka medová do plátku taštičkovitě vyhloubená, však bez zvláštní volné šupinky. Listy všecky nedělené, eliptičné až čárkovito-kopinaté. 8.

Jamka medová přikryta šupinkou s doleního okraje jejího vyrostlou, volnou. Listy 3—5-sečné, -dílné neb -laločné, neb jen přízemní z části nedělené. 9.

Jamka medová malá, zcela nahá, bez šupinky. Listy 3-dílné až 3-laločné.

***R. sceleratus** L. Listy dolejší 3-dílné neb 3-laločné, laloků často 2—3-klaných a stříhano-zubatých, hořejší hluboce 3-dílné, úkrojků úzce klínovitých. Plátky malé, bledožluté, opadavé. Nažky neobroubené, bezzobané, v strboulku válcovitém. ⊙ neb ☉ $^1/_4$—$1^1/_2$'. (P. lítý, lítík.) 6—9. Mokřady, příkopy. *Vr.*

8. ***R. lingua** L. Oddenek tlustý, rourovitý, výběžkatý. Lod. ztuha přímá. Listy prodlouženě až čárkovito-kopinaté, dolejší krátce řapíkaté. Stopky květní oblé. Nažky smačknuté, široce obroubené, se zobánkem širokým, mečovitým. ♃. 2—4'. (P. velký.) 7, 8. Bařiny, rybníky. *Č. Lsv. Sjp. R. B. Šbv. Čj. M.*

***R. flammula** L. Oddenek bez výběžků. Lod. přímá neb položená a kořenující. Listy eliptičné, kopinaté až čárkovito-kopinaté, dolejší dlouze řapíkaté. Stopky květní rýhované. Nažky vypouklé, slabě obroubené, krátce zobanité. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (Plamének.) 6—9. Místa mokrá, břehy, příkopy. *Vo.*

9. Kališních lístků 5, plátků tolikéž, zřídka více. Nažky zřetelně, někdy dlouze zobanité, užším neb širším plochým krajem obroubené. 10.

Kališní lístky 3 (zřídka 4—5); plátků 8—12. Nažky bezzobané, s bliznou skoro přisedlou, neobroubené.

***R. ficaria** L. Lysý. Kořen svazčitý, s hlízkami kyjovitými. Listy ledvinkovito-srdčité, vykrajované neb úhlatě vroubkované. Plátky zlatožluté. Odr. β) nudicaulis (Kerner sp.) (Ficaria calthaefolia Rchb.), lod. skrácená, 1—2-členná, 1—2-listá, delší stopkou květní ukončená, chobot na zpodu listů laloky rovnoběžnými neb přes sebe položenými více uza-

vřený, ♃ 3—9″. (Ficaria verna Huds. Orsej.) 4, 5. Stinné houště, lesy. *Vo.* β. *Č.* u Jeníkova, Bíliny.

10. Bylina mnoho- neb 2-letá, za květu bez hlavního kořenu. Nažky četné, hladké, nanejvýš bradavičnatě tečkované, na lůžku prodlouženém. 11.

Bylina 1-letá s hlavním kůlovým kořenem. Nažky nemnohé (5—8), velké, síťkovano-žilnaté, ostny neb kuželovitými hrbolky posázené, dlouze zobanité.

***R. arvensis** L. Lod. přímá, větevnatá. Listy dolení 3-dílné, uštů klínovitých, zpředu stříhano-zubatých, hoření 3-četné s úkrojky 3-dílnými. ☉ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (P. rolní.) 5—7. Role. *Vh.*

11. Mrcasy kořenové všecky niťovité. Strboulek plodní skoro kulatý. 12.

Mrcasy kořenové z největší části ztlutlé, co podlouhlé hlízy. Strboulek plodní vejčito-podlouhlý.

***R. illyricus** L. Lod. jednoduchá, chudolistá, 1-květá, neb dlouhovětevná a vícekvětá, jak listy šedě hedbávitě vlnatá. Listy 3-dílné neb 3-sečné, s úkrojky úzce čárkovitými, celokrajnými. Kalich sehnutý. Plátky zlatožluté. ♃ 1—$1^1/_2$′. (P. ilyrský.) 5, 6. Travnaté úklony, palouky, houště, *Č. P. Lz. Mj.*

12. Stopky květní oblé. Kalich k plátkům volně přiléhající. Lůžko lysé. 13.

Stopky květní rýhovano-hranaté. Lůžko chlupaté. 16.

13. Nažky lysé. Listy přízemní všecky dlanitě 5-dílné neb 3—5-laločné. 14.

Nažky chlupaté, s dlouhým hákovitým zobanem. Listy přízemní z části nedělené, srdčito-okrouhlé, hrubě zubaté neb vroubkované, z části 3—5-klané až dlanitodílné.

***R. auricomus** L. Listy lodyžní přisedlé, prstovitě dělené, úkrojků čárkovitých až podlouhlých. Plátky zlatožluté, však často zakrnělé. ♃ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (P. zlatožlutý.) 3, 4. Lesy, houště, louky. a) *Vo.*, b) *Č. S. Lv. Čv.*: Děčín, Jičín, Jaroměř, Č. Třebová, Humpolec, Pardubice, Německý Brod.

a) *vulgaris.* Listů přízemních obyčejně více, bezlisté pošvy kolem nich namnoze žádné. Úkrojky lodyžních listů užší, celokrajné neb slabě zubaté.

b) *cassubicus* (L. sp.). List přízemní namnoze jeden nedělený, bezlistými pošvami obdaný. Úkrojky lodyžních listů širší, hrubě až stříhaně zubaté. Bylina statnější, květy velké.

14. Lod. jak listy a stopky květní přitiskle chlupatá. Zobánek mnohem kratší než nažka, mírně na zevnitř ohnutý. 15.

Lod. jak listy a stopky květní odstále huňatá. Zobánek jen o $^1/_2$ kratší než nažka, smačknutý, s tenkým, kruhovitě svinutým koncem.

***R. lanuginosus** L. Úkrojky 3—5-laločných dolejších listů široce opakvejčité, mělce 3-klané, hrubě neb stříhano-zubaté. Plátky žloutkové. ♃ 1—3′. (P. kosmatý.) 5, 6. Vlhké, stinné lesy, u potoků lesních. *Vr.*

15. † **R. Steveni** Andrz. Oddenek rovnovážný, prodloužený. Řapíky a pošvy listů odstáleji srstnaté. Listy přízemní dlanitě 5-dílné neb častěji

3-dílné s postranními úkrojky opět hluboce 2-klanými; ušty kosníkově vejčité. 2—3-klané, střihano-zubaté. Plátky zlatožluté. ♃. 1—2′. (R. Frieseanus Jord. P. Stevenův.) 5—7. Luka, trávníky; nejspíš jen zavlečený. *Č.* u Třeboně, Hluboké, Teplice. ***M.*** Brno, Vsetín.

***R. acer** L. Oddenek kratičký, ukousnutý. Řapíky a pošvy listů též přitiskle chlupaté. Úkrojky 5-dílných přízemních listů skoro kosočtverečné, 2—3-klané, uštů kopinatých, střihano-zubatých. Plátky zlatožluté. ♃. 1—3′, též 2—3″. (P. prudký.) 5—9. Luka, stráně. *Vo.*

16. Kališní lístky k plátkům volně přiléhající. 17.

Kališní lístky dolů sehnuté. 19.

17. Listy přízemní dlanitě 3—5-dílné neb -klané. Lod. přímá bez výběžků. 18.

Listy přízemní 1—2-kráte 3-četné, z lístků řapíkatých, 3-laločných neb 3-klaných, klínovito-kosočtverečných. Lod. vystoupavá, s listnatými kořenujícími výběžky.

***R. repens** L. Plátky zlatožluté. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (P. plazivý, žarouš.) 5—7. Vlhká místa, příkopy, kaluže. *Vo.*

18. ***R. polyanthemos** L. Lodyhy dole a řapíky listů přízemních odstále chlupaté. Listy přízemní 5-dílné, úkrojků 1—2-krát 2—3-klaných, neb 3-dílné s úkrojky postranními do polou 2-klanými; uštů čárkovitých, čárkovito-kopinatých až podlouhle klínovitých. Zobánek nažky dosti rovný s krátkým, tupounkým, hákovitě ohnutým koncem. Plátky zlatožluté. ♃. 1—2′. (P. mnohokvětý.) 5—7. Světlé suché háje, travnaté stráně. *Č. Pj. L. Sjp. Rt.* ***M.*** jižnější.

***R. nemorosus** DC. Lod. dole a řapíky listů přízemních nejvíce přitiskle chlupaté. Listy přízemní 3-dílné neb 3-klané, s úkrojky postranními do polou 2-klanými neb 2-laločnými; úkrojků a uštů široce kosočtverečné vejčitých neb podlouhle klínovitých. Zobánek nažky dlouhým, tenkým koncem kruhovitě svinutý. Plátky tmavě zlatožluté, skoro žloutkové. ♃. 1—2′. (P. hajní.) 5—8. Horní lesy a luhy. *Vr.*

19. ***R. bulbosus** L. Lod. nejdoleji v kulatou hlízku napuchlá. Dolejší listy 3-četné. Nažky tlustě terčovité, s tupou kýlovitou obrubou, hladké. ♃. $^1/_2$—$^3/_4$′. (P. bambulinatý.) 5—7. Pole, meze, průhony. *Vh.*

***R. sardous** Crantz. Lod. dole neztlustlá. Dolejší listy 3-četné. 3-dílné neb 3-laločné. Nažky sploštěle terčovité, s obrubou přiostřenou, jemnými bradavkami tečkované (R. philonotis Ehrh.), řídčeji hladké. ♃. 3″—1′. (P. srstnatý.) 5—9. Průhony, role. *Vr.*

422. Caltha L. Blatouch. Dotterblume.

C. palustris** L. Listy vroubkované neb zubaté, dolejší srdčito-okrouhlé, hoření lodyžní ledvinkovité. Květ žloutkový. Odr. β. radicans (Forster sp.), byl. ve všem drobnější, lodyha poléhající, na uzlinách kořenující. ♃. $^1/_2$—1′. (B. bahenní, boleočko, žluťák.) 4—6. Bařiny, mokrá luka. *Vo.* β) *Č.* Orličné hory, ***M. Slavonice.

423. Trollius L. Upolín.

***T. europaeus** L. Lod. 1-květá, řídčeji 2—3-květá. Listy dolení dlanitě 5-dílné; úkrojky kosníkové opakvejčité, 3-klané, střihano-pilovité.

Květ do koule schoulený, žlutý. ♃. 1—$1^1/_2$'. (U. evropský.) 5, 6. Vlhká luka. *Č. Pj. L. S. R. B. M. S.*

424. Helleborus L. Čemeřice. Niesswurz.

H. viridis L. Lod. doleji bezlistá, šupinatá, nahoře s 2—3 dělenými listy, 2—3-květá. Listy přízemní znoženě 5—7-sečné, úkrojků podloublé kopinatých, ostře pilovitých. Květy nící, zelené. ♃. $^3/_4$—$1^1/_2$'. (Č. zelená.) 3, 4. Horní lesy, selské zahrádky. *Č. Svh. Rt. M. S.*

† **H. niger** L. Lod. jednoduchá, nahá, nahoře se 2—3 vejčitými listeny, 1—2-květá. Listy přízemní posléz kožovité, znoženě 7—9-sečné, úkrojků podloublých, k dolejšku klínovitých, zpředu pilovitých. Květ přímý, bílý neb růžově nadchnutý. ♃. 3—6''. (Č. černá, kýchavka.) 12—3. V horských zahrádkách zřídka pěstovaná.

425. Isopyrum L. Zapalice. Tolldocke.

***I. thalictroides** L. Lod. jednoduchá, doleji nahá, nahoře listnatá. Listy 2-krát, hoření jednoduše trojené až nedělené; lístků nestejně 3-dílných neb 3-laločných, zpředu stříhaně vroubkovaných; řapíky se 2 blánovitými palisty. Květy bílé, úžlabní. ♃. $^1/_2$—1'. (Ž. žlutuchovitá.) 4. Lesy, lesní luka. *Č. (Pk.) Čv. Svj. Bk. M.* zhusta.

426. Nigella L. Černucha. Schwarzkümmel.

1. Květy bezobalné. 2.

   Květy obalem z listů mnohodílných podepřené.

   † **N. damascena** L. Kališní lístky zakončité, s krátkým nehtem, světle modré. Prašníky bezosinné. Měchýříky až nahoru srostlé. ⊙ $^1/_2$—1'. (Č. zahradní.) 5—7. V zahradách, zřídka zdivočelá.

2. † **N. sativa** L. Kališní lístky tupé, s krátkým nehtem, modrobělavé. Prašníky bezosinné. Měchýříky až nahoru srostlé. Semena na příč svraskalá. ⊙ $^3/_4$—1'. (Č. setá, černý kmín.) 6, 7. Zřídka pěstovaná.

   ***N. arvensis** L. Kališní lístky přišpičatěné, v stejně dlouhý nehet zúžené, bílé, zpředu modré, se zelenou skvrnou. Prašníky osinaté. Měchýříky do polou srostlé. Semena bradavkatě tečkovaná. ⊙ $^1/_4$—1'. (Č. rolní.) 7—9. Role, stráně. *Č. P. L. Sj. Rt. Bk. M. S.*

427. Aquilegia L. Orlíček. Akelei.

***A. vulgaris** L. Lod. nahoře větevnatá, odstále mrtnatá neb dosti lysá, zřídka (β. viscosa, A. viscosa Gouan) hořeji jak stopky květní žláznatě pýřitá. Listy 2-krát trojené; lístky vejčito-okrouhlé, 2—3-laločné, stříhano-vroubkované, vezpod sivé, roztroušeně mrtnaté, zřídka (γ. subtomentosa Čel.) vezpod hustě šedopýřité, téměř aksamitnatě plsťnaté. Ostruhy plátků hákovité. Květy fialové, růžové neb bílé. ♃. 1—2'. (O. obecný.) 5, 6. Stinné lupenaté lesy, keřnaté stráně. *Vr.*

428. Delphinium L. Stračka. Rittersporn.

1. Bylina 1-letá. Listy mnohodílné s úkrojky čárkovitými. Plátek 1, vykrojený, 2-křídlý, 1-ostružný. Semeník 1, řídko dva až tři. 2.

Bylina mnoholetá. Listy hluboce dlanitě 5-dílné; úkrojky kosníkově podlouhlé, 3-klané, střídaně pilovité. Plátky 4. 2 ostružnaté, 2 postranní vousaté. Semeníky namnoze 3, v dlouhou čnělku zakončené.

D. elatum L. Hrozen hojnokvětý, volný; květy modrofijalové, zřídka bílé. ♃. 3—6′. (S. vysoká.) 7, 8. Horní stráně Krkonošů a Kladského Sněžníka; u Semil v poloze neobyčejně nízké. ***M. S.*** na Jeseníku.

2. ***D. consolida** L. Hrozen chudokvětý; stopky květní niťovité, delší listenu. Květ tmavě modrofijalový, zřídka bílý. Měchýříky lysé, náhle v dlouhou čnělku ztenčené. ☉ 1—1½′. (S. polní, kozí brádka.) 6—8. Role. *Vo.*

† **D. Ajacis** L. Hrozen hojnokvětý; stopky květní tlusté, zdélí neb kratší listenu. Květy modré, růžové neb bílé. Měchýříky pýřité, poznenáhlu v dosti krátkou čnělku ztenčené. ☉ 1—3′. (S. znamenaná.) 6—8. V zahradách, náhodou zdivočelá.

429. Aconitum L. Oměj. Eisenhut.

1. Listy dlanitě 5—7-dílné neb -klané; úkrojky v obrysu kosníkovité neb podlouhle kosníkovité, jednou až opětně 2—3-klané, s ušty šířeji neb úžeji kopinatými. Kalich za plodu opadalý. 2.

Listy dlanitě 5—9-dílné; úkrojky zpeřeně mnohodílné, s ušty úzce čarkovitými. Kalich na plodu uschlý, neopadavý, bledožlutý.

△ **A. anthora** L. Oddenek s 1—3 hlízovitě napuchlými kořeny. Hrozny listnaté. Ostruha kápovitých plátků do těsného závitku stočená. Přilba okrouhle šišákovitá. ♃. 1—3′. (O. tenkolistý.) 8, 9. Skalnaté, keřnaté stráně. ***M.*** jižní: údolí Dyje a Jevišovky, M. Krumlov.

2. Oddenek krátký, s 1—3 hlízovitě napuchlými kořeny. Listy 5—7-dílné. Květy modrofijalové, zřídka bíle kropenaté neb celé bílé. 3.

Oddenek šikmý, s tenkými vlákny kořenovými. Listy dlanitě hluboce 5—7-klané. Květy bledožluté, nahnědle žilnaté.

A. lycoctonum** L. Hrozen dosti hustý. Přilba kališní válcovito-kuželovitá. Ostruha 2 kápovitých plátků volně spirálně stočená. ♃. 1—4′. (O. žlutý.) 7, 8. Světlé háje, stráně. ***Č. P. Sv. Lz. Rk. Šk. M. jižnější.

3. Hrozen řídkokvětý. Přilba vyšší než široká, válcovitá neb kulato-válcovitá. Plátky kápovité, šikmo nahnuté; ostruha hákovitá. 4.

Hrozen dosti hustokvětý, nejvíce jednoduchý, skoro bezlistý, listenatý. Přilba šikmo polokruhovitá, širší než vysoká. Plátky na obloukovitém nehtu nahnuté, s rovnovážným kápím, ostruhou tlustou, mírně, nevšak hákovitě, ohnutou.

A. napellus L. Lod. ztuha přímá; listy tuhé, přitlouštlé, trochu lesklé. ♃. 1—5′. (Šalamúnek.) 7, 8. Horské stráně. ***Č. Sh. Rh. Šh. M. S.*** Jeseník, Beskydy.

4. ***A. variegatum** L. Lod. přímá neb popínavá; listy nelesklé, dosti hebké. Hrozen doleji listnatý. Přilba vysoko klenutá. Plátky na nehtu rovném přímé neb šikmo nakloněné, stropu přilbového namnoze nedosahující; ostruha silně hákovitá. ♃. 1—5′. (O. modrý.) 7, 8. Světlé háje, stráně, u potoků. ***Č. Pk. L. S. R. Šhbp. (Č.) M. S.***

A. Stoerkianum Rchb. (A. napellus-variegatum?). Listy lesklé. Hrozen sotva listnatý. Přilba níže ji klenutá, širší a kratší než u před. Plátky na obloukovitém nehtu nahnuté, stropu přilbového dosahující; ostruha slaběji hákovitá. ♃. 2—4'. (O. pravý.) 7, 8. Krkonoše, Jeseník; též v horských zahrádkách někdy pěstovaný.

430. Actaea L. Samorostlík. Christofskraut.

***A. spicata** L. Listy řapíkaté, 2—3-krát trojeně zpeřené; lístky vejčité neb podlouhlé, stříhano-pilovité. Květy v hustém vejčitém hroznu, bělavé; plátky žluté, zdélí tyčinek. Bobule černé. ♃. 1—2'. (S. klasnatý.) 5, 6. Stinné lesy. *Vh.*

431. Cimicifuga L. Plostičník. Wanzenkraut.

△ **C. foetida** L. Listy trojeně dvakráte zpeřené; lístky vejčito-podlouhlé, nestejně 2-krát pilovité. Lata z hroznů složená. Semeníky namnoze 4, pýřité, krátce stopkaté. Plátky nazelenalé. ♃. 2—5'. (P. smrdutý.) 7, 8. Lesy horní. *M.* jižnější: Adamov u Brna, Vranov, Hardek u Dyje.

432. Paeonia L. Pivoňka.

♂ **P. peregrina** Mill. Kořeny v podlouhlé, stopkaté hlízy ztlustlé. Lod. jednoduchá, 1-květá. Listy dvakrát 3-četné; lístky jednou neb dvakrát 2—3-klané, vezpod nasivělé, neleskłé, více méně pýřité. Plátky nachové. Plody 2 neb 3, rozestálé, huňaté. ♃. 2'. (P. banatica Rochel. P. přespolná.) 5, 6. V *Č.* pod Zlatnickou horou a na Černém vrchu u Mostu, pravděpodobno samorostlá.

74. Řád. **Berberideae** Vent. Dřišťálovité (str. 9, 23).

Rozbor rodů.

Kalich 6-listý, barevný. Plátků 6 zákališních, uvnitř na zpodu se 2 medovýma, temněji zbarvenýma žlázkama. Tyč. 6, dvěma chlopněma pukajících. Plod bobule 1-pouzdrá, málosemenná. **Berberis 433.**

Kalich 4-listý, zbarvený, několika páry malých opadavých lístků (listenů) podepřený. Plátky 4, zákališní, kápovitě pohárkovité. Tyč. 4, dvěma chlopněma pukající. Plod tobolka šešulovitá, 2 chlopněma pukající. **Epimedium 434.**

433. Berberis L. Dřišťál. Sauerdorn.

***B. vulgaris** L. Listy v svazečkách, opakvejčité, jemnoostnitě pilovité; pod svazečkem trn namnoze 3-klaný namísto listu. Hrozny hojnokvěté, převislé, květy žluté. Bobule podlouhlé, šarlátové. Tyč. dráždivé. ♄ 4—10'. (D. obecný.) 5. Křoviště, stráně, ploty. *Vr.*, však z části jen pěstováním rozšířený.

434. Epimedium L. Škornice.

† **E. alpinum** L. Lod. dole bezlistá, šupinatá, hořeji s jediným 2-kráte trojeným listem; lístky srdčito-vejčité, zakončité, pichlavě brvito-pilovité. Hrozen konečný, volný, rozvětvený, se stopkami žláznato-pýřitými. Kalich krvavě červený, plátky žluté. ♃. $^3/_4$—1'. (Š. horská.) 4, 5. Dle některých udání v *Č.* na Rudohoří a též prý v Šumavě zdivočelá.

75. Řád. **Nymphaeaceae** Salisb. Leknínovité (str. 18).

Rozbor rodů.

Kalich 4-listý, na plodu opadávající. Plátky bez medníků. Tyčinky na vnější stěně semeníkové vetknuty. Blizna v 6—mnohé vzhůru ohnuté paprsky rozdělena. **Nymphaea 435.**

Kalich 5-listý, na plodu stálý. Plátky nazad s medovou jamkou. Tyčinky pod semeníkem vetknuty. Blizna celokrajná neb hvězdovitě zubatá. **Nuphar 436.**

435. **Nymphaea** L. Leknín. Seerose.

♃ ***N. alba** L. Čtyrhranný zpodek kalicha málo vytčený. Nitky nejvnitřnější sotva širší neb užší než prašník. Semeník kulatý, až pod samou bliznu tyčinkami posázený. Paprsky bliznové četné (12—20), úzké, kopinaté, bez rýhy, světložluté. Koruna čistě bílá. Listy vzplývající kožovité, hluboce srdčité. ♃. (L. bílý.) 6—8. Ve vodách, pořídku. *Č. Ls. Šb.*

***N. candida** J. Sv. Presl. Čtyrhranný zpodek kalicha silně vyniklý. Nitky nejvnitřnější nahoře značně širší než prašník. Semeník vejčitý, pod bliznou ztenčený a bez tyčinek. Paprsků bliznových nejvíce 6—10, vejčito-podlouhlých, zaokrouhlených, se 2 postranními rýhami, žlutých neb červených. ♃. (L. bělostný.) 6—8. Ve vodách. *Vr.*

436. **Nuphar** Sm. Stulík. Nixblume.

***N. luteum** Sm. Řapíky listů srdčito-vejčitých 3-hranné. Plátky as 3-krát kratší než kalich. Prašník podlouhle čárkovitý, vícekrát delší než širší. Blizna nálevkovitá, celokrajná neb vykrajovaná, 10—20-paprsečná, s paprsky plochými, kraje nedosahujícími. Květ žlutý. ♃. (S. žlutý.) 6—8. Ve vodách. *Č. L. Sj. R. Špb. Mj.*

N. pumilum Sm. Řapíky smačknuté. Plátky as 5-krát kratší kalicha. Prašníky 4-hranné, krátké, vypylené jen 2- až $2^1/_2$-krát delší než širší. Blizna dosti plochá, hvězdovitě laločnatá, s paprsky 10—12 silně vyniklými, až skoro do konce laloků vybíhajícími. Květ žlutý, mnohem menší. ♃. (S. menší.) 6—8. Ve vodách Budějovického kraje; *M.* Dačice, Jihlava.

76. Řád. **Papaveraceae** DC. Mákovité (str. 22).

Rozbor rodů.

1. Blizna terčovitá, 4—20-paprsečná. Tobolka vejčitá neb kyjovitá, nedokonale 4—20-pouzdrá, pod bliznou děrami (krátkými chlopněmi) pukající. **Papaver 437.**

   Blizna 2-laločná. Tobolka prodloužená, šešulovitá, 1—2-pouzdrá, 2-chlopná. 2.

2. Tobolka (šešule) 2-pouzdrá, s příhrádkou houbovitou, v jejíž jamkách semena uhnízděna, shora dolů 2-chlopně pukající. **Glaucium 438.**

   Šešule 1-pouzdrá, dvěma od dolejška vzhůru od rámce semenicového se oddělujícími chlopněmi pukající. **Chelidonium 439.**

437. Papaver L. Mák. Mohn.

1. Listy 1—2-krát hluboce peřenodílné neb -klané, úzkým zpodkem přisedlé. 2.

Listy nedělené, objímavé, podlouhlé, stříhano-zubaté.

† **P. somniferum** L. Lysý, sivozelený. Kv. modrofialový, červený, bílý neb přestý. ☉ 2—4′. (M. setý.) 6—8. Sem tam na polích pěstovaný.

2. Nitky tyčinek nitkovité. Paprsky bliznové nízké, úzké, u prostřed terče bliznového nesplývající. Tobolky lysé, nerýhované. 3.

Nitky tyčinek pod prašníkem rozšířené. Paprsky bliznové vyniklé, u prostřed terče hvězdovitě splývající. Tobolky štětinaté, pořídku lysé, kyjovité neb kyjovitě vejčité, rýhované.

***P. argemone** L. Byl. mrtnatá chlupy přímo odstálými. Úkrojky listů celokrajné. Blizna 4—5-paprsečná. Plátky vodnatě krvavé, s černou skvrnou. ☉ $^1/_2$—1′. (M. polní.) Pole, lada písečná. *Vh.*

3. ***P. dubium** L. Úkrojky listů spoře zubaté. Stopky květní tuhými přitisklými štětinami mrtnaté. Blizna hnědoaksamitná, plochá, 6—8-laločná; laloků vespolek se nekryjících. Tobolka podlouhle kyjovitá. Kv. šarlátový. ☉ $^1/_2$—1$^1/_2$′. (M. pochybný.) 6, 7. Role, kopce. *Vr.*

***P. rhoeas** L. Úkrojky listů vícekrát stříhano-zubaté. Stopky květní s odstálými (řídko přitisklými) chlupy. Blizna nízko kuželovitá, se 7—14 po krajích se kryjícími laloky. Tobolka opakvejčitá. Květ šarlátový. ☉ 1—2′. (M. vlčí, pleskanec, ohníček.) 5—7. Role, cesty, rumiště. *Vo.*

438. Glaucium Hall. Růžkovatec.

† **G. flavum** Crantz. Lod. jak listy lysá neb spoře mrtnatá, sivá. Listy jednou až 2-krát chobotnatě protisečné, hoření hluboce srdčitým zpodem objímavé. Šešule roztroušenými uzlinkami drsné. Plátky velké, žluté. ☉ 1—3′. (G. luteum Scop. Chelidonium glaucium L. R. žlutý.) 6. 7. Meze, škrobotiny; na *M.* toliko zavlečený, u Brna, Uhersk. Hradiště.

***G. phoeniceum** Crantz. Lodyha jak listy srstnatá. Listy podlouhlé neb hoření vejčité, chobotnato-protisečné, hoření slabě srdčitým zpodem poloobjímavé. Šešule přímými štětinami mrtnaté. Plátky pomorančové neb šarlátové, s černou skvrnou. ☉ $^1/_2$—1$^1/_2$′. (G. corniculatum Curt., Chelidonium cornic. L. R. červený.) 6, 7. Meze, úhory, rumiště. V *Č.* pořídku v okolí pražském, snad jen zavlečený, též u Velvar, Slatinan, Chrudími. *M.* jižní: v kraji znojemském.

439. Chelidonium L. Vlašťovičník. Schellkraut.

***Ch. majus** L. Listy chobotnato-peřenodílné, úkrojků vejčitých, hrubě stříhanozubatých. Květy okoličnaté, žluté. Žlutomléčný. ♃ 1—2′. (V. větší.) 4—9. Rumiště, zdi, skály, houště. *Vo.*

77. Řád. **Fumariaceae** DC. Dymnivkovité (str. 22).

Rozbor rodů.

Plod šešule 1-pouzdrá, 2-chlopná, vícesemenná. **Corydalis 440.**

Plod nažka 1-semenná, nepukavá. **Fumaria 441.**

440. Corydalis Vent. Dymnivka. Lerchensporn.

1. Kořen větevnatě mrcasatý. Listy trojeně 3-kráte peřenosečné. Koruny citronově, na konci sytě žluté.

† **C. lutea** DC. Hrozen hojno- a hustokvětý. Listeny podlouhlé, vláskovitě zakončité, zubaté, kratší než stopky květní. Semena lesklá. ♃. 1'. (Fumaria lutea L. D. žlutá.) 7—9. *M.* Skály pod zříceninou na Polavských vrších, zdivočelá.

Kořen v kulatou hlízu přeměněný. Listy 2-krát trojsečné. Koruny nachové, lilákové neb bělavé. 2.

2. Hlíza kulatá, celistvá, na dolejším konci s věncem kořínků. Lod. k pupenu hlízovému, pouze z šupin sestávajícímu konečná, výše nad tímto s šupinkou, v jejíž paždí často větévka vyniká. 3.

Hlíza dutá, dole odumřelá, na více místech svého povrchu s kořínky. Lodyhy k pupenu hlízovému, ze šupin a lupenů sestávajícímu pobočné, dole bez šupinky.

*__C. cava__ Schw. et K. Listeny hroznu celokrajné, pořídku nejdolejší 2—3-klané. Kraje hořeního pysku koruny silně ohrnuté. Květy světlonachové neb bělavé. ♃. $^1/_4$—1'. (C. tuberosa DC. D. dutá.) 4. Světlé háje a houště. *Vr.*

3. Hrozen chudokvětý, za plodu převislý. Stopky květní aspoň 3-krát kratší než šešule. Semeník pod čnělkou mírně neb sotva prohnutý. 4.

Hrozen namnoze hojnokvětý, za plodu přímý. Stopky květní tenké, asi zdělí šešule. Semeník pod čnělkou silně prohnutý.

*__C. digitata__ Pers. Listeny široce klínovité, zpředu prstnatě stříhané, zřídka jen zubaté. Dolení pysk koruny dole vakovitě vyhloubený. Přívěsek semena dost malý, plochý, podlouhle lžicovitý, od semena odstálý. Kv. nachový. ♃. 6—10''. (C. bulbosa DC., C. solida Sw. D. prstnatá.) 4. Háje, křoviska. *Č. P. L. S. Rt. Mj.*

4. *__C. pumila__ Rchb. Listeny klínovitě vějířovité, prstovitě stříhané. Hoření pysk koruny skoro 3-hranný, s úzkým zoubkovaným krajem. Šešule široce eliptičné, namnoze jednostranně dolů ohnuté. Přívěsek od semena plachtovitě odstálý, slabě skroucený. Kv. bledolilákové. ♃. $^1/_4$—$^3/_4$'. (D. nízká.) 3, 4. Jak předešlé. *Č. P. Lv. Rt. Mj.*

*__C. fabacea__ Pers. Listeny vejčité, celé neb zřídka 2—3-klané. Hoření pysk koruny okrouhlý, s širokým odstálým krajem. Šešule podlouhle kopinaté, přímé. Přívěsek malý, k semenu nejprve přitisklý, pak celým obvodem šroubovitě točený. Kv. světle nachové. ♃. 3—8''. (D. bobovitá.) 3, 4. Jak předešlé. *Vr.*

441. Fumaria (L.) DC. Zeměděým. Erdrauch.

1. Kališní lístky 2—3-krát kratší koruny (bez ostruhy), pozdě opadávající. 2.

Kališní lístky malinké, 6—10-krát kratší než koruna (bez ostruhy), záhy opadávající. 3.

2. *__F. rostellata__ Knaf. Kališní lístky veliké, vejčité neb vejčito-okrouhlé, o $^1/_2$ kratší než koruna (bez ostruhy) a širší trubky korunní. Vnější lístky korunní špičkaté. Plod kulatý s kratičkou špičkou a 2 podlouhlýma

jamkama. Kv. růžově nachový. ⊙ 1/2—1'. (Z. zobánkatý.) 6, 7. Role, ploty, meze. *Č. P. Lz. (Sn.) R. M.* (Znojmo).

*F. officinalis L. Kališní lístky vejčito-kopinaté, 3-krát kratší než koruna, užší než trubka korunní. Vnější lístky korunní tupé. Plod na příč širší, hruškovitý, zpředu uťatý a povykrojený, se 2 okrouhlýma jamkama. ⊙ 1/2—1'. (Z. lékařský.) 5—10. Role, rumiště, houště. *Vo.*

3. Úkrojky listů čárkovito-kopinaté, ploché. 4.

Úkrojky listů úzce čárkovité, přitloustlé, žlabovité, sivozelené.

† F. parviflora Lamk. Stopka květní kratší než listen. Plod příkulatý, špičkatý. Kor. bílé, na konci tmavonachové. ⊙ 1/2—1'. (Z. malokvětý.) 6—8. V sadech, zahradách pořídku zdivočelý.

4. *F. Vaillantii Lois. Listy tlustounké, sivozelené. Stopka květní zdělí plodu, málo až 2-krát delší listenu. Vnější lístky korunní v rourku krátkou a dosti tlustou sevřené. Plod kulatý, nezřetelně špičkatý. Kv. bledorůžový neb žlutavý, na konci černonachový. ⊙ 1"—1'. (Z. Vaillantů v.) 6, 7. Role, stráně, křoviště. *Č. P. L. Sj. R. M. S.*

*F. Schleicheri Soyer. Listy hebké, slabě nasivělé. Stopky květní tenké, značně delší než plod, 2—3-krát delší listenu. Rourka korunní dlouhá a tenká. Plod kulatý, kratičce špičatý. Kv. růžově nachový neb čistě bílý. ⊙ 1/2—1'. (Z. Šleicherův.) 5—7. Jak před. *Č. P. Lz. R. Bk. Mj.* (Znojmo, Brno, Klobuky.)

78. Řád. **Cruciferae** Juss. Křižaté (str. 22).

Rozbor rodů.

1. Šešule příčnými příhrádkami ve 2—více nad sebou ležících pouzder (článků) rozdělovaná, v články své namnoze se rozpadávající. Žlázky na lůžku 4, 2 nad oběma kratšími tyčinkami, 2 po jedné vně mezi delšími tyčinkami. 2.

Šešule napříč nepříhrádkovaná, nýbrž podélnou příhrádkou 2-pouzdrá neb toliko 1-pouzdrá. 4.

2. Šešule podlouhlá, ve více pouzder 1-semenných nad sebou ležících rozdělená, buď dužnatá, vně hladká, nepukající, neb zřetelně článkovaná a ve články se rozpadávající. **Raphanus 479.**

Šešule krátká (šešulka), 2-členná, dolejší článek stopkovitý, tenký, hoření příkulatý neb vejčitý. 3.

3. Oba články ztěží od sebe se oddělující; dolení podlouhle válcovitý, s semenem shora zavěšeným, někdy prázdný, hoření v kuželovitou čnělku přišpičatěný, s semenem na krátké šňůrce, zdola vyniklé, přímým. Květ žlutý. **Rapistrum 480.**

Oba články od sebe se oddělují; dolení krátký prázdný, hoření kulatý, bezčnělečný, s semenem na dlouhé, obloukem zdola vystupující šňůře zavěšeným. Květ bílý. **Crambe 480b.**

4. Šešulka krátká, 1-pouzdrá, 1-semenná (zřídka 2-semenná), nepukající (nažka). Kořínek na jedné děloze ležící. Květ žlutý. 5.

Šešulka 2-pouzdrá, krátká (nanejvýš 4-krát delší než široká), 2—vícesemenná, kulatá, vejčitá, eliptičná až eliptičně kopinatá. 6.

Šešule 2-pouzdrá, vícesemenná, prodloužená, čárkovitá neb čárkovitokopinatá, smačknutá, oblá neb 4-hranná. 20.

5. Šešulka smačknutá, opak-klínovitá neb vejčitá, již původně (jakožto semeník) 1-pouzdrá, s pouzdrem 1—2-semenným. Žlázek lůžkových 6, hořejší se sousedními dolejšími splývající. **Isatis 446.**

Šešulka přioblá, hruštičkovitá, téměř opak srdčitá, již původně 1-pouzdrá, 1-semenná, nahoře dvěma ve stěně pouzdra povstalými a v plodu se zveličujícími vzdušnými dutinami, které 2 prázdná hoření pouzdra nápodobí, dvouuzlinně napuchlá. Žlázky lůžkové 4, dolejší 2-laločné, vně kruhovité. **Myagrum 463.**

Šešulka kulatá, z mládí (jakožto semeník) 2-pouzdrá, s pouzdry 2-vaječnými, potom pometáním jednoho pouzdra 1-pouzdrá, 1-semenná. Žlázky 4, dolejší 2-laločné, vně kruhovité. **Neslia 464.**

6. Šešulka kolmo na příhrádku smačknutá, příhrádka totiž úzká, mnohem užší nejširšího průměru šešulky; chlopně neb (u šešulky nepukavé) stěny pouzder článkovitě vyduté, často křídlaté. 7.

Šešulka přioblá, naduřelá, neb leda jen na okraji (semenicemi tvořeném) smačknutá, kulatá, vejčitá neb hruštičkovitá, s příhrádkou asi stejně jak druhý příčný průměr širokou, chlopně neb stěny pouzder vypouklé. 14.

Šešulka (kteráž jest vždy 2-chlopná, okrouhlá až eliptičně kopinatá) souběžně s příhrádkou smačknutá, příhrádka tudíž v nejširším průměru šešulky rozepjatá; chlopně ploché neb jen v prostředku málo vypouklé. 18.

7. Pouzdra šešulky 1-semenná. 8.

Pouzdra šešulky (vždy 2-chlopně pukající, semena propouštějící) 2—vícesemenná. 12.

8. Žlázky lůžkové 4, 2 větší postranní, 2 střední.*) Šešulka brýlovitá (dvojštítek), 2-chlopná, chlopně své semeno chovají uzavřené. Květy žluté. **Biscutella 445.**

Žlázky 4, všecky postranní.**) Šešulka nahoře zaokrouhlená neb vykrojená. Čnělka namnoze krátká, přitlustlá. Květy bílé neb narůžovělé (jen Lepidium perfoliatum má žluté). 9.

Lůžko celé okolo a mezi tyčinkami žláznatě nadmuté. Šešulka nahoře v dlouhou niťovitou čnělku přišpičatěná, 2-chlopná, na dolejšku přísrdčitá, na krajích (hřbetě chlopní) zoblená. Květy bílé. **Cardaria 449.**

9. Šešulka ledvinkovitá, nepukavá (neb 2-chlopná, chlopní semeno uzavírajících), síťkovitě svraskalá, na kraji paprskovitými žebry hřebenitě zubatá. **Coronopus 447.**

---

*) t. j. 2 pod postrannimi kratšími 2 tyčinkami, 2 pod 2 páry delších, v střední ploše květu postavených tyčinek.

**) t. j. po každé straně 2 kratších tyčinek po jedné žlázce.

Šešulka 2-chlopná, chlopní semeno propouštějících, okrouhlá neb vejčitá, nahoře často vykrojená, na krajích kýlnatá neb křídlatá, ale nezubatá 10.

10. Plátky velmi nestejné, vnější větší, paprskující. Šešulka vejčitá neb opakvejčitá, vykrojená, chlopně na hřbetu křídlaté. Kořínek ku stranám děloh položený. **Iberis 443.**

Plátky stejné. 11.

11. Semenice na zevnitř nahoře tenounké, skoro zakryté, ke zpodu rozšířené a vyniklé. Kořínek na dělohu položený. **Lepidium 448.**

Semenice na zevnitř všude stejně tenké, jen nejdoleji náhle rozšířené. Kořínek ku stranám děloh položený. **(Thlaspi 444.)**

12. Plátky nestejné. Tyčinky vnitř s plátkovitým přívěskem. Šešulka okrouhlá, nahoře vykrojená, pouzder 2-semenných. Kořínek při stranách děloh. **Teesdalia 442.**

Plátky stejné (někdy žádné). Tyčinky bez přívěsku. 13.

13. Šešulka vejčitá neb opakvejčitá, nahoře vykrojená; chlopně na hřbetě křídlaté. Kořínek na stranách děloh ležící. **Thlaspi 444.**

Šešulka 3-hranná, k dolejšku súžená, zpředu velmi tupě vykrojená (neb podlouhlá); chlopně na hřbetě zoblené. Kořínek na ploše dělohy. **Capsella 450.**

14. Šešulka nepukavá (nažka), pouzder 1-semenných. 15.

Šešulka 2-chlopně pukající, pouzder vícesemenných. 16.

15. Šešulka skoro kulatá, v zobánkovitou čnělku přišpičatěná, s semenicemi vně rozšířenými znatelnými, pouzdry kolmo vedle sebe stojícími. Dělohy rovně na sobě ležící. Plátky malinké, bílé. **Euclidium 461.**

Šešulka šikmo vejčitá, krátce přišpičatěná, s trochu šikmou příhrádkou a tudíž jedním pouzdrem trochu vyvýšeným, s semenicemi vně sotva znatelnými. Dělohy na sobě, spirálně stočené. Plátky žluté. **Laelia 462.**

16. Šešulka vejčitá neb hruštičkovitá, na krajích (semeničných) smačknutá; chlopně nahoře náhle zúžené v špičku, na čnělku přirostlou. Čnělka s jednou chlopní spolu opadávající. Květy žluté. **Camelina 465.**

Šešulka kulatá, elipsoidní až krátce válcovitá, na semenicích nesmačknutá; chlopně nahoře zaokrouhlené. Čnělka na rámci semenic stálá, obě chlopně bez ní opadávající. 17.

17. Postranní žlázky uvnitř krátké tyčinky kroužkovitě zavřené, často 2-laločné, vně otevřenější; střední 2 veliké s postranními často splývající. Květy žluté. **Roripa 459.**

Postranní žlázky vnitř otevřené, se středními žlázkami splývající. Plátky bílé. **Armoracia 460.**

18. Nitky tyčinek se zoubkovitými přívěsky, často také křídlaté, aneb žlázky po stranách kratších tyčinek štětinkovitě prodloužené. Šešulinka okrouhlá neb vejčitá, smačknutá, na prostředku ploch často vypouklá. **Alyssum 452.**

Nitky tyčinek nitkovité, bez přívěsků neb křídel; žlázky lůžkové krátké, nikoliv štětinkovité. 19.

19. Žlázky 2, postranní, 3-laločné, do půlkruhu nad kratšími tyčinkami. Šešulka na lůžku dlouze stopkatá. Šňůry semen ku příhrádce přirostlé. Plátky bílé neb růžové. **Lunaria 453.**

Žlázky 4 neb 2 postranní, malé, nedělené. Šešulka na lůžku přisedlá. Šňůry semen z největší části prosté. Plátky bílé neb nažloutlé. **Draba 451.**

20. Postranní žlázky: po 1 hranaté (nikoli kroužkovité) žlázce nad kratšími tyčinkami; střední žlázky 2, po 1 pod každým párem delších tyčinek. Dělohy žlabovité, na sobě jezdící, kořínek do žlábku přijímající. 21.

Postranní žlázky buď po 2 po stranách každé krátké tyčinky neb po 1 kroužkovité neb podkovovité okolo ní. Dělohy ploché. 26.

21. Šešule smačknutě přioblá neb smačknutě 4-hranná, nezřetelně zobanitá. Semena vejčitá neb podlouhlá, trochu smačknutá. Chlopně 1-žilné. 22.

Šešule naduřelá, oblá neb 4-hranná, zřetelně zobanitá. Semena kulatá. 23.

22. Semena v každém pouzdře 2-řadá. **Diplotaxis 473.**

Semena v každém pouzdře 1-řadá. **Erucastrum 474.**

23. Šešule v zoban kuželovitý až i šídlovitý, často hranatý přišpičatěná neb zúžená. Semena v každém pouzdře 1-řadá. 24.

Šešule přioblá, se zobanem silným, mečovitě sploštělým neb aspoň smačknutě kuželovitým. 25.

24. Šešule 4-hranná, šídlovitě dlouze přišpičatěná; chlopně 1 silnějším žebrem kýlnaté. **Melanosinapis 475.**

Šešule přioblá, v zoban ponenáhlu súžená; chlopně s 1 slabším nervem. **Brassica 476.**

25. Chlopně šešule s 1 slabším nervem. Semena 2-řadá. **Eruca 477.**

Chlopně šešule se 3—5 stejně silnými nervy. Semena 1-řadá. **Sinapis 478.**

26. Květy bílé, žlutavo-bílé neb nachové. 27.

Květy žluté. 32.

27. Blizna ze 2 přímých, vejčitých, plochých lupínků. Šešule smačknutě přioblá, chlopní 1-žilných. Postranní lístky kališní dole vakovité. **Hesperis 466.**

Blizna nedělená neb pouze vykrojeně 2-laločná. 28.

28. Šešule souběžně s širokou příhrádkou smačknutá, s chlopněmi plochými. Kořínek při kraji děloh. 29.

Šešule kolmo na úzkou příhrádku smačknutá, s chlopněmi člunkovitě vydutými. Žlázky postranní po jedné pod krátkými tyčinkami, neb schází-li tyto, na jejich místě. Kořínek na hřbetě děloh. **Stenophragma 467.**

Šešule přioblá, naduřelá; chlopně bezžilné. Žlázky postranní po 2 nad kratšími tyčinkami se stýkající. Kořínek při kraji děloh. **Nasturtium 458.**

Šešule 4-hranná s vypouklými semenicemi; chlopně se silným středním nervem. Kořínek na hřbetě jedné dělohy. 31.

29. Semena 2-řadá. Chlopně 1-žilné, po oddělení nestočené. Žlázky postranní vně kruhovité, vnitř otevřené; střední žlázky okolo delších tyčinek obtočené a s postrannímí splývající. **Turritis 455.**

Semena 1-řadá. Žlázky střední od postranních oddělené neb žádné. 30.

30. Žlázky postranní vně otevřené, vnitř kruhovité, 2-dílné neb vícelaločné. Chlopně s 1 středním nervem neb bez nervu, po oddělení nestočené. **Arabis 456.**

Žlázky postranní vně kruhovité, vnitř otevřené. Chlopně bezžilné, při oddělení zpružně se skrucující. **Cardamine 454.**

31. Žlázky postranní kruhovité neb vnitř rozpoltěné; střední žlázky veliké, s postrannímí po stranách splývající. Chlopně s 1 silným a 2 slabšími nervy. **Alliaria 470.**

Žlázky postranní vnitř podkovovité, vně otevřené; střední žlázky žádné. **Conringia 472.**

32. Šešule 4-hranná. Postranní žlázky podkovovité, vně otevřené neb ve 2 nahoře se stýkající žlázky rozdělené, od středních žlázek oddělené. 33.

Šešule přioblá, stejně tlustá, válcovitá. Postranní žlázky kruhovité, vně často nižší, se středními v jeden žláznatý terč splývající. 34.

Šešule přioblá, dole uťatá, ku konci kuželovitě šídlovitá. Postranní žlázky 4, po obou stranách tyčinek, střední žádné. **Chamaeplium 469.**

33. Střední žlázky po 2—3. Kořínek na plochu dělohy položený. Listy celé, leda zubaté neb chobotnatě zubaté. **Erysimum 471.**

Střední žlázky po 1. Kořínek ke kraji děloh položený. Listy lýrovitě protisečné. **Barbarea 457.**

34. Chlopně šešule 3—1-žilné. Semena 1-řadá. Kořínek na ploše dělohy. **Sisymbrium 468.**

Chlopně šešule bezžilné. Semena nedokonale 2-řadá. Kořínek po kraji děloh. **(Roripa 459.)**

442. Teesdalia R. Br. Teesdálka.

☌ **T. nudicaulis** R. Br. Listy přízemní v růžetce, lýrovitě protisečné, řídčeji nedělené. Lod. bezlisté neb chudolisté. Stopky plodní rovnovážně odstálé, málo delší než šešule. Kor. malé, bílé. ⊙ 2—6″. (Iberis nud. L. T. nahoprutá.) 4—6. Písečná lada, průhony, bory. *Č. L. S. R. Šb.*

443. Iberis L. p. Stěničník.

† **I. umbellata** L. Listy kopinaté neb čárkovité, ostré, hoření celokrajné. Hrozny za plodu chocholíkovité, téměř okolíkovité. Šešulky nahoře prodloužené ve 2 vejčité, zašpičatěné křídlovité laloky zdělí pouzder. Plátky světle nachové. ⊙ ½—1′. (S. okoličnatý.) 6—8. Na rumištích ze zahrad zřídka zdivočelá.

444. Thlaspi L. Penízek. Täschelkraut.

1. Bylina 1-letá, bez rozetek listův. Čnělka krátká, v hlubokém výkrojku šešulky zapuštěná. 2.

Bylina vytrvalá, s rozetkami přízemních, opak vejčitých, kopisťovitě v řapík zúžených listů. Čnělka dlouhá, z mělkého výkrojku šešulky vyčnívající. 3.

2. *T. **arvense** L. Listy světle zelené, lodyžní oušky odstálými špičatými střelovitě přisedlé, vykrajované zubaté. Šešulka plochá, okrouhle opakvejčitá, s širokou, ku zpodu jen málo zúženou křídlovitou obrubou; pouzdra 5—7-semenná. Semena se soustřednými žebry. Kv. bílý. ⊙ $^1/_2$ až $1^1/_2'$. (P. r o l n í.) 4—10. Role, pustá místa. *Vo.*

*T. **perfoliatum** L. Listy nasivělé, lodyžní vejčito-podlouhlé, velkými okrouhlými oušky srdčitě objímavé. Šešulka vezpod trochu vypouklá, opak srdčitá, s křídlovitým krajem zpředu širokým, ku zpodu klínovitě zúženým; pouzdra 2—4-semenná. Semena hladká. Kv. bílý. ⊙ 2″—1′. (P. p r o r o s t l ý.) 4, 5. Travnaté kopce, meze, role. *Č. P. L. (Sjp.) R. Bk. M. S.*

3. *T. **alpestre** L. Oddenky krátké. Listy lodyžní od lodyhy poodstálé, srdčito-střelovitým zpodem přisedlé. Hrozen květní dosti volný, vejčitý. Tyč. zdélí neb něco kratší plátkův; prašníky vypylené načernale fijalové. Pouzdra 4—8-semenná. ♃. $^1/_4$—1′. (P. h o r n í.) 4, 5. Horní stráně, kamenité vlhké hráze. *Č. P. Sp. R. B. Mpj.*

⚹ *T. **montanum** L. Oddenky výběžkovitě prodloužené; listy jejich posléz kožovité, lodyžní mnohem menší, k lodyze přitisklé. Hrozen květní krátký, hustý, chocholičnatý. Tyč. o polovic kratší plátkův, prašníky vypylené žlutavé. Pouzdra šešulky 1—2-semenná. ♃. 3—8″. (P. c h l u m n í.) 4, 5. Keřnaté, vápenné stráně. *Č.* Blíž Berounky od Radotína až k Tetínu, Litoměřice.

445. **Biscutella** L. D v o j š t í t e k. Brillenschote.

***B. laevigata** L. Listy srstnaté, přízemní podlouhlé, v řapík zúžené, úhlatě až chobotnatě zubaté, též celokrajné, lodyžní nemnohé, kopinaté až čárkovité, okrouhlým zpodem přisedlé. Šešulka lysá, hladká, dole i nahoře vykrojená. Kv. citronově žlutý. ♃. $^1/_2$—1′. (D. o b e c n ý.) 5—7. Skály, stráně, meze travnaté. *Č. P. Sp. Rt. Mpj.*

446. **Isatis** L. B o r y t. Waid.

***I. tinctoria** L. Lod. nahoře větvitá, i s listy sivě ojíněná. Listy dolejší podlouhlé, řapíkaté, ostatní střelovitým zpodem přisedlé, podlouhle kopinaté. Šešulky podlouhle klínovité, na niťovitých stopkách květních namnoze visuté. ♃. $1^1/_2$—4′. (B. b a r v í ř s k ý. Färberwaid.) 5, 6. Suché stráně, hráze, cesty. *Č. P. Lzv. (Sj.) M.* jižnější.

447. **Coronopus** Hall. V r a n í n o ž k a.

***C. Ruellii** All. Lod. četné, rozvětvené, položené. Listy peřenodílné, úkrojků čárkovitých neb podlouhle kyjovitých. Hrozny krátké, protilistné, přisedlé; květy krátce stopkaté, malé, plátky bílé. Šešulka ledvinkovitá, čnělkou jehlancovitou špičkatá, síťnatě svraskalá, na kraji hřebenitě žebrnatá a zubatá. ⊙ 1—6″. (Senebiera coronopus Poir.) 6—8. Cesty, příkopy, průhony. *Č. P. L. Sj. Rt. Bk. (Čj.) Mj.*

448. **Lepidium** L. Řeřicha.

1. Listy hořejší hluboce srdčitým neb střelovitým zpodem objímavé, nedělené. Bylina 1-letá neb ozimá s kořenem jednoduchým. 2.

Listy hořejší zúženým zpodem přisedlé, dolejší řapíkaté, všecky krom nejhořejších peřenodílné, uštů čárkovitých neb čárkovito-kopinatých. Bylina 1-letá neb ozimá s kořenem jednoduchým. 3.

Listy hořejší vejčito-kopinaté, zúženým zpodkem přisedlé neb velmi krátce řapíkaté, všecky nedělené. Bylina vytrvalá s oddenkem vícehlavým.

△ **L. latifolium** L. Listy tuhé jak lodyha lysé, neb dolejší roztroušeně chlupaté, celokrajné neb vroubkovano-pilovité, přízemní vejčité neb přísrdčité, dlouze řapíkaté. Hrozny v objemné latě. Šešulky okrouhlé, slabě vykrojené, na hřbetě chlopní kýlnaté, roztroušeně chlupaté. Kor. velmi malé, bílé. ♃. $1^1/_2$—2′. (Ř. širolistá.) 6, 7. Průhony, pouště slané půdy. *Mj.* u Bořetic u Klobuk.

2. ***L. campestre** R. Br. Hustě šedopýřitá. Listy všecky nedělené, neb přízemní někdy chobotnatě protisečné, lodyžní podlouhlé až vejčité, chobotnatě zubaté. Šešulky vejčité, široce okřídlené, bradavičnatě tečkované, vypouklo-vyduté. Kor. malé, bílé. ⊙ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (Thlaspi campestre L. Ř. polní.) 6, 7. Suché kopce, meze, cesty. *Č. P. L. Sn. R. Bk. Šp. Mpj.*

† **L. perfoliatum** L. Hořeji lysá, dole pýřitá. Listy přízemní a dolejší lodyžní 1—2-krát peřenodílné s ušty čárkovitými neb čárkovito-kopinatými, poznenáhlu do hořejších nedělených srdčitých a celokrajných, lesklých přecházející. Šešulky kosníkově vejčité, zpředu úzce okřídlené, hladké. Kor. malé, citronově žluté. ⊙ $^1/_2$—1′. (Ř. prorostlá.) 5, 6. Na mezích a hrázích železnic, patrně zavlečená a nestálá. *Č.* u Nuslí, Č. Lípy, Rakovníka, Lomnice n. Lužn. *Mpj.* u Znojma, Brna a j.

3. ***L. ruderale** L. Jemnými chloupky mrtnatá, šedozelená. Plátky namnoze žádné. Tyč. 2. Šešulky zpředu sotva okřídlené, na stopkách odstálých. ⊙ $^1/_2$—1′. (Ř. rumní.) 5—10. Rumná místa, cesty. *Vh.*

† **L. sativum** L. Lysá, modře ojíněná. Plátky malé, bílé. Tyč. 6. Šešulky široce okřídlené, na stopkách přímých k ose přitisklé. ⊙ 1—2′. (Ř. zahradní. Gartenkresse.) 6, 7. Pěstovaná, pořídku zdivočelá.

449. **Cardaria** Desv. Vesnovka.

***C. draba** Desv. Šedopýřitá. Listy podlouhlé až vejčité, vykrajovaně zubaté, střelovitým zpodem objímavé, dolejší v řapík zúžené. Šešulky na příč širší, skoro 2-kokusné, na dlouhých, odstálých stopkách květních. Kv. bílé. ♃. 1—2′. (Lepidium draba L. V. obecná.) 5, 6. Meze, cesty, role, rumiště. *Č. P. L. Sj. Rt. (Šb.) M.* jižnější.

450. **Capsella** Vent. Kokoška. Hirtentäschel.

* **C. bursa pastoris** Mönch. Listy zpodní v rozetce, peřenodílné, často kracovité, neb nedělené neb zubaté; lodyžní kopinaté, střelovitým zpodem objímavé. Šešulky tříhranně opak srdčité. Plátky malé, bílé, časem

v tyčinky přeměněné. ♃. 1″—2′. (Thlaspi b. p. L. Pastuší tobolka.) 2—11. Pustá i vzdělávaná půda. *Vo.*

451. Draba L. Osívka. Hungerblümchen.

1. Lod. listnatá, někdy větvitá. Plátky na konci jen vykrojené. 2.

Listy všecky v přízemní rozetce, z níž vycházejí nahé stvoly. Plátky do polou 2-klané.

***D. verna** L. Listy rozetky kopisťovitě kopinaté, v řapík zúžené, celokrajné neb oddáleně zubaté. Stopky květní vícekrát delší než šešulky. Plátky napolo 2-klané. ☉ $^1/_2$—8″. (O. jarní, nouze.) Odr. α. vulgaris, šešulka podlouhlá; β. rotunda (D. praecox Steven), šešulka okrouhle vejčitá. 3—5. Průhony, písčiny, cesty, kopce. *Vo.*, β. řídčejší.

2. ♂ ***D. muralis** L. Listy úhlatě zubaté; přízemní kopisťovité, krátkořapičné, lodyžní okrouhle vejčité, srdčitě objímavé. Hrozen plodní kratší prodloužené, hojnolisté lodyhy. Šešule vejčité neb vejčito-podlouhlé, lysé, na stopkách rovnovážně odstálých, $1^1/_2$—2-krát delších; pouzdra 8-semenná. Kv. velmi malinké, bílé. ☉ $^1/_2$—2′. (O. zední.) 4, 5. Keřnaté stráně. *Č.* Vltavské stráně u Prahy až za Štěchovice, hora Sedlo u Ouštku, Podmokly, Červený Hrádek.

△ **D. nemorosa** L. Listy lodyžní vejčité, ku zpodu zaokrouhlenému skrojené, mělce zubaté. Hrozen plodní delší než krátká lodyha. Šešulky vejčito-podlouhlé až podlouhlé, pýřité (zřídka lysé), dolení na stopkách až 3-krát delších rovnovážně odstálé; pouzdra 16-semenná. Květy větší, žlutavé, semena 2-krát menší. ☉ $^1/_2$—$^3/_4$′. (D. nemoralis Ehrh. O. hájní.) 5. Háje, písčité pláně. *Mj.* u Čejče a v Hodonínském lese.

452. Alyssum L. Tařice.

1. Plátky žluté, celé, zpředu zaokrouhlené neb mělce vykrojené. Pouzdra sešule 2-semenná. 2.

Plátky bílé, hluboce 2-klané. Pouzdra šešule 6—mnohosemenná.

***A. incanum** L. Hvězdovitými chloupky šedivá. Listy kopinaté. Šešule eliptičné, k ose hroznové přitisklé. ☉ 1—2′. (Berteroa incana DC. T. šedivá, šedivka.) 6—9. Cesty, meze, průhony, kopce. *Vr.*

2. Lodyhy dole bezlisté, jizvami opadalých listů značené, bez zvláštní rozetky. Listy hvězdovitými chlůpy drsné a zvláště vezpod šedivé, celokrajné, dolejší kopisťovité, hořejší čárkovito-klínovité neb kopinaté. Hrozen konečný, za plodu prodloužený. 3.

Lodyhy malolisté, na dolejšku s rozetkou velkých, podlouhlých, vykrajovaně neb oddáleně zubatých, měkce šedoplsťnatých listů; oddenky starými jejich zbytky šupinaté. Hrozny i za plodu skrácené, namnoze latnatě sestavené. Šešulky lysé.

***A. saxatile** L. Kalich po odkvětu opadavý. Tyč. všecky dole uvnitř s tupým zoubkem. Květy zlatožluté. ♃. $^1/_2$—1′. (T. skalní.) 4, 5. Skály. *Č. P. Lz. (Sp.) R. Bk. Švk. (Čj.) M.* jižnější, u Brna, Polavy a Mikulova, Znojma.

3. Bylina 1-letá. Plátky žluté, po odkvětu zbělající. Žlázky 4 po stranách kratších tyčinek štětinkovité. Čnělka mnohem kratší okrouhlé šešulky. 4.

Bylina vytrvalá, posléz na dolejšku zdřevnatělá. Plátky zlatožluté, po odkvětu v barvě nezměněné. Žlázky 4 po stranách kratších tyčinek krátké, čípkovité. Čnělka málo kratší než okrouhlá neb vejčitá, hvězdnatě chlupatá šešulka.

*__A. montanum__ L. Kalich po odkvětu opadavý. Tyč. delší křídlovitě rozšířené, kratší vnitř na dolejšku s 2-zubým přívěskem. ♃. 3—6″. (T. chlumní.) 5, 6. Suché písčité kopce, meze, skály. *Č. P. L. S. R. B. Mpj.*

4. __A. minimum__ Willd. Kalich po odkvětu opadavý. Nitky delších tyčinek rozšířené, bez zoubku neb s 1 zoubkem, kratší křídlovitě rozšířené, hořeji 2-zubé. Šešulky lysé, lesklé. ⊙ 3—6″. (T. nejmenší.) 6, 7. Písčiny. *Mjv.* u Uhersk. Hradiště?

*__A. calycinum__ L. Kalich na plodu stálý. Nitky všech tyčinek jednoduché, nitkovité. Šešulky hvězdnato-chlupaté. ⊙ 3—6″. (T. kališní.) 4—6. Pole, meze, trávnaté kopce. *Vo.*

453. Lunaria L. Měsíčnice. Mondviole.

*__L. rediviva__ L. Listy vstřícné, hoření střídavé, řapíkaté, hluboce srdčité, zubaté. Šešule eliptično-kopinatá. Koruna úhledná, světle fialová. ♃. 1—4′. (M. lesní.) 5—7. Stinné horní lesy, u potoků. *Č. S. R. B. Špk. Č. M.* Polavské hůry a j.

454. Cardamine (L.) R. Br. Řeřišnice. Schaumkraut.

1. Oddenek dužnatý, bílý, četnými dužnatými šupinami zubatý. Šešule kopinatá; šňůra pupečná pod semenem rozšířená. 2.

Oddenek tenký, nezdužnělý, toliko lupeny neb také nemnohé šupiny nesoucí. 4.

2. Listy lodyžní toliko 3 v přeslenu, řapíkaté, trojené, v úžlabí bez cibulek. 3.

Listy lodyžní četné, střídavé, dolejší 2—3-jařmě peřenosečné, hořejší 3-četné až nedělené, v úžlabí svém po jednom černavém, dužnatém, cibulkovitém pupenu mající.

*__C. bulbifera__ R. Br. Květy přímé, růžově fijalové. ♃. 1—2′. (Dentaria bulbif. L. Ř. cibulkatá, zubová bylina.) 4, 5. Vlhké stinné lesy. *Vr.* (vyjma *L.*).

3. *__C. enneaphylla__ R. Br. Lístky vejčito- až podlouhlo-kopinaté, nestejně pilovité, jak lod. lysé. Hrozen 5—12-květý; květy nící. Plátky žlutavobílé, zdélí tyčinek. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (Dentaria enneaphyllos L. R. devítilistá.) 4, 5. Jak předešlá. *Vr.* (vyjma *L.*)

△ __C. glandulosa__ Čel. Lístky podlouhle kopinaté, nestejně hrubě až i střihano-pilovité, někdy jak lod. roztroušeně chlupaté; řapík při zpodu obak se žlázkou. Hrozen 2—5-květý; květy přímé. Plátky nachové, dvakrát delší tyčinek. ♃. $^1/_2$—1′. (Dentaria gland. W. Kit. Ř. žláznatá.) 4. Stinné lesy. *S.* na Beskydech.

4. Oddenek nese toliko lupeny. Šešule čárkovitá; šňůra semenná nitkovitá, nerozšířená. 5.

Oddenek nese krom lupenů 3-četných dlouhořapičných též šupiny. Šešule kopinatá; šňůra pupečná pod semenem rozšířená.

C. trifolia L. Lod. bezlistá neb s 1—2 malými listy. Lístky přízemních listů kosníkově okrouhlé, krátkořapičné. Plátky 2—3-krát delší kalicha, bílé. ♃. $^1/_2$'. (Ř. třílistá.) 5, 6. Stinné horní lesy. *Č. Šk. Čjv. Mz.* u Třebíče a Jihlavy.

5. Listy všecky zpeřené; aspoň přízemní s lístky v řapíček zúženými. Semena nekřídlatá. 6.

Dolejší přízemní listy nedělené, okrouhlé neb okrouhle srdčité, následující a lodyžní listy 1—3-jařmě protisečné; úkrojky opakvejčité až podlouhle klínovité, bezřapičné. Semena na konci úzce křídlatá.

C. resedifolia L. Listy lodyžní řapíkem střelovitě ouškatým přisedlé. Plátky 2-krát delší kalicha, přímé, bílé. ♃. 1—5''. (Ř rýtolistá.) 6—8. Nejvyšší Krkonoše; *M. S.* Jeseník.

6. Bylina vytrvalá. Plátky opakvejčité, 2—3-krát delší kalicha, s čepelí rovnovážně odstálou. 7.

Bylina 1—2-letá. Plátky malé, čárkovité neb úzce klínovité, přímé, někdy zcela žádné. 10.

7. Oddenek s listnatými výběžky. Lod. tupě 5-hranná, neojíněná. Listy 3—8-jařmé, žádné v rozetku neshloučené. Prašníky fialové. Šešule v dlouhou tenkou čnělku s tečkovitou bliznou šídlovitě přišpičatěné. 8.

Bez výběžků. Lod. oblá, dutá, sivě ojíněná. Listy 4—mnohojařmé, nejdolejší v rozetku shloučené. Prašníky žluté. Šešule s krátkou dosti tlustou čnělkou a hlavatou bliznou. 9.

8. ***C. amara** L. Lod. řídčeji listnatá, lysá neb doleji roztroušeně mrtnatá. Listy 3—4-jařmé; nejdolejší lístky často střídavé. Plátky bílé. Chuť řeřichová. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (Ř. hořká.) 5, 6. Potoky lesní a luční. *Vr.*

C. Opicii Presl. Lod. hustěji listnatá, silnější, i s řapíky a stopkami květů namnoze hustě srstnatá, řídčeji lysá neb roztroušeně mrtnatá. Listy 5—8-jařmé; lístky menší, skoro úplně vstřícné. Jinak jak před.; plátky ponejvíce menší. ♃. 1—2'. (Ř. Opicova.) 5—7. U potoků horských. *Č.* v Krkonoších a na Kladském Sněžníku. *M. S.* na Jeseníku.

9. ***C. pratensis** L. Úkrojky hořeních lodyžních listů čárkovité neb úzce podlouhlé, celokrajné, na vřetenu sotva zúženým zpodem sedící, neopadávající. Kor. lilákové neb bílé. ♃. $^1/_2$—1'. (Ř. luční, žabí květ.) 4—6. Mokrá luka, bařiny, příkopy. *Vh.*

χ ***C. dentata** Schult. Lístky hořeních listů, tak jako doleních rozetkových, vesměs řapíčkaté, vejčité až podlouhlo-kopinaté, úhlatě zubaté; postranní posléz kloubem opadávající. Kor. větší, čistě bílé. Byl. statnější, dužnější. ♃. 1—2'. (C. paludosa Knaf. Ř. zubatá.) 4—6. Bařiny, vodní příkopy, řídčeji. *Č. P. L. Sp. Rt. Šb.*

10. Lod. nejdoleji s rozetkou čerstvých listů. Listy 2—5-jařmé; dolejší s lístky okrouhlými, úhlatě zubatými neb vykrajovanými. Řapíky neúškaté. Šešule krátce přišpičatěné. 11.

Lod. nejdoleji v čas květu s uschlými listy. Listy útlé, 5—9-jařmé; dolejší s lístky vejčitými, 2—5-klanými. Řapíky střelovitě 2-ušetné. Šešule dlouze šídlovitě přišpičatěné.

***C. impatiens** L. Plátky velmi malé, bílé, často žádné. ☉ a ☉ $^1/_2$ až 2'. (Ř. n e d ů t k l i v á.) 5, 6. Vlhké, stinné lesy, houštiny. *Vr.*

11. ***C. hirsuta** (L.) Lk. Lodyh často několik z jednoho trsu, dosti lysých. Listy roztroušeně srstnaté, lodyžní 3—4-jařmé, hoření s úzkými, malými, dolejší s vykrajovanými lístky. Tyč. namnoze 4. Šešule na přímých stopkách přímé, hoření květův daleko přesahující. ☉ neb ☉ $^1/_2$—1'. (C. multicaulis Hoppe. Ř. s r s t n a t á.) 4, 5. Lesní luka, horní lesy. *Č. (Pj.) Sh. Rh. M. S.*

C. silvatica Lk. Lodyhy namnoze jednotlivé, srstnaté. Listy lodyžní velké, 4—6-jařmé, hoření ještě s širokými lístky, dolení s lístky zřetelněji zubatými. Tyč. 6. Šešule na odstálých stopkách přímé, květův málo přesahující. S předešlou příliš blízko příbuzná. ☉ neb ☉ $^1/_4$—1'. (Ř. l e s n í.) 4, 5 a často 7, 8. Stinné horní lesy. *Č. S. R. B. Š. Č. M. S.*

455. Turritis L. S t r m o b ý l.

***T. glabra** L. Lod. ztuha přímá, namnoze jednoduchá. Listy přízemní chobotnatě zubaté, chlupaté; lodyžní lysé, sivé, podlouhlé, celokrajné, srdčito-střelovitým zpodkem objímavé. Šešule k ose hroznové přitisklé. Kv. žlutavobílé. ☉ $1^1/_2$—5'. (S. o b e c n ý.) 6, 7. Kamenité stráně, křoviště, kraje lesní. *Vo.*

456. Arabis L. H u s e n í k.

1. Listy lodyžní srdčitým neb střelovitým zpodkem objímavé. 2.

Listy lodyžní zpodkem zúženým přisedlé neb krátce řapíkaté. 7.

2. Chlopně šešulí přímo odstálých neb k ose hroznu přiložených aspoň v dolejší části se zřetelným středním nervem. Semena úzkou, leda ku konci trochu křídlovitě rozšířenou obrubou obdaná neb neobroubená. Plátky čárkovito-klínovité. 3.

Chlopně šešulí na přímo odstálé stopce dolů sehnutých, namnoze jednostranných, bez středního nervu, toliko slabými postranními nervy prostoupené. Semena širokým mázdrovitým křídlem obdaná. Plátky klínovité, odstálé.

△ **A. turrita** L. Lod. přímá, jednoduchá neb nahoře větvitá, jak listy vidličnatými chloupky pýřitá. Listy vlnovitě zubaté, dolení eliptičné, v řapík zúžené, hoření podlouhlé, srdčité. Plátky žlutavo- neb zelenobílé. ☉ neb ♃. 1—2'. (H. p ř e v i s l ý.) 5, 6. Kamenité, lesnaté stráně. *M.* nejjižnější: údolí Dyje, Polavské hůry.

Chlopně šešulí přímo odstálých bez středního nervu, se slabými nervy postranními. Semena úzkým blánovitým křídlem obroubená. Plátky podlouhle opakvejčité, odstálé.

♃ **A. alpina** L. Oddenky rozvětvené, lámavé. Listy větvitými chlupy posázené, vykrajovaně až chobotnatě zubaté, přízemní opakvejčité, lodyžní

srdčitě vejčité, špičaté. Šešule odstálé. ♃. 1/4—1'. (H. horní.) 6—8. Skály Sněžné jámy v Krkonoších.

3. Listy chlupaté neb aspoň dolejší brvité, zubaté, přízemní rozetkové v krátký široký řapík sbíhající. Plátky přímé. Bylina neojíněná. 4.

Listy vezpod, jakož i lodyha, ojíněné, celokrajné, zcela lysé, přízemní v dlouhý, doleji úzký řapík zúžené. Plátky odstálé.

*A. **brassicaeformis** Wallr. Lod. jednoduchá. Hrozen plodní velmi řídký; šešule na odstálých stopkách šikmo odstálé. ♃. 1—3'. (Brassica alpina L. H. brukvolistý.) 5, 6. Lesnaté, kamenité stráně. *Č. P. Rt. (Sp.) Bk. M.* Brno, Znojmo.

4. Byl. 2—víceletá s krátkým oddenkem. Listy zubaté, přízemní velké, za květu čerstvé. Hrozen hojnokvětý, více méně hustý; stopky květní mnohem tenčí než šešule přímé, k ose přiléhající. 5.

Byl. 1-letá s kořenem tenkým. Listy vidličné chlupaté, oddáleně zoubkaté, přízemní malé, za květu namnoze již uschlé. Hrozen velmi řídký; stopky květní skoro stejně tlusté jak šešule šikmo odstálé.

*A. **auriculata** Lamk. Kor. malé, bílé. ☉. 1/4—1'. (H. ouškatý.) 4, 5. Keřnaté vršky, stráně. *Č.* Karlštejn. Zbraslav, Podbaba u Prahy, Slánská hora, Litoměřice. *Mj.* Mikulov, Polavské hůry.

5. Lod. i listy přitisklými vidličnými a odstálými jednoduchými chlupy oděné. 6.

Byl. zcela lysá, jen dolejší listy brvité.

A. sudetica Tausch. Listy podlouhlé, mělce zoubkaté, hoření střelovité s oušky poodstálými. Kv. něco větší než u násled., bílé. ☉ a ♃. 1/2—1 1/4'. (H. krkonošský.) 6, 7. Na Kotli v Krkonoších. *M. S.* Jeseník.

6. *A. **hirsuta** Scop. Lod. řídčeji listnatá, jednoduchými chlupy srstnatá; vidličnaté chlupy na ní sporé. Listy vejčité neb vejčito-podlouhlé, hoření se srdčitým, dolení s ufatým zpodem. Šešule úzké, méně husté. ♃. a ☉ 1—1 1/2'. (Turritis hirsuta L. H. srstnatý.) 5—7. Světlé háje, houště, keřnaté stráně. *Vr.*

*A. **sagittata** DC. Lod. hustěji listnatá, jednoduchými chlupy spořeji mrtnatá; vidličnaté chlupy hojnější. Listy podlouhlé, dolení srdčité, hoření střelovité, s oušky odstálými. Šešule širší, v dlouhém, hustém hroznu. ♃. a ☉ 2—3'. (H. střelovitý.) 5—7. Lesy. *Č. P. Lz. Rt. Mj.*

♃ *A. **Gerardi** Bess. Lod. husté listnatá, přitisklými vidličnatými chlupy škrablavá; jednoduché chlupy na ní sporé. Listy podlouhlé, hoření střelovité, s oušky k lodyze přitisklými. ♃. a ☉ 1 1/2—3'. (H. Gerardův.) 5—7. Luhy a vlhká křoviště. *Č.* v Polabí.

7. Bez výběžků. Lod. s listy sivě ojíněná. Listy přízemní v rozetce, lýrovitě protisečné neb zubaté neb z části celokrajné; lodyžní všecky neb hořejší úzce podlouhlé, celokrajné, k dolejšku poznenáhlu zúžené. Šešule čárkovité, dosti ploché. 8.

Výběžky nadzemní tenké, krátké, s malou rozetkou na konci, kořenující. Listy trávozelené, neojíněné, dolejší okrouhle srdčité neb vejčité, úhlaté

zubaté neb s 1—2 malými postranními lalůčky; hoření lodyžní vejčité neb podlouhlé, v řapík krátký nahle stažené. Šešule trochu naduřelé, růžencovitě zaškrcované.

A. Halleri L. Kv. bílé. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (H. Hallerů v.) 5, 6. Louky, pramenitá místa, vlhké stěny. *Č. Shp. Rhk. B. Shbp. Č. M. S.* Jeseník, Lysá hora.

8. ***A. arenosa** Scop. Rozetky z listů lýrovitě protisečných, vidličnato-chlupatých namnoze veliké, rozložené, světleji zelené; dolení listy lodyžní protisečné neb kracovité, jakož i dolejšek lodyhy chlupaté. Kv. lilákové neb bílé. ☉ neb ♃. 3"—1'. (H. píseční.) 5, 6 a opět 7, 8. Stráně, skály, břehy písečné. *Vr.*

***A. petraea** (Lamk.) Koch. Rozetky malé, z listů dílem celokrajných, dílem chobotnato-zubatých neb lýrovito-protisečných, namnoze jednoduchými chlupy mrtnatých, tuhých, tmavozelených; listy lodyžní všecky celokrajné, lysé, neb nejdolejší trochu mrtnaté. Kv. bílé. ♃. 3—8". (A. hispida Mygind. H. skalní.) 5, 6 a opět 8. Skalní skuliny, pořídku. *Č.* Modřany a Kundratice u Prahy, Rakovník, Bezděz, Lovosice a j. *Mj.* Náměšť, M. Krumlov, Ivančice.

457. Barbarea R. Br. Barborka.

***B. vulgaris** R. Br. Listy dolejší lýrovito-peřenodílné, jich postranní ušty 2—4-jařmé, jichž nejhořejší 2 zšíří konečného uštu; nejhořejší listy vejčito-klínovité, zpředu stříhano-zubaté neb protisečné. Plátky 2-krát delší kalicha. Šešule odstálé. ☉ a ♃. 1—2'. (B. obecná.) Odr. α. pachycarpa, šešule tlusté, 1‴ šir., $^1/_2$—1" dl., dosti rovné; β. arcuata, šešule tenké, málo přes $^1/_2$‴ šir., 1—$1^1/_2$" dl., obloukem vystoupavé. 5—7. Luka, meze, příkopy, břehy. *Vo.*

***B. stricta** Andrz. Listy světleji zelené, dolejší vejčité neb vejčito-podlouhlé, nedělené neb s 2—3 jařmy malých lalůčků na řapíku; hořejší podlouhle opakvejčité, vroubkovano-zubaté. Plátky o $^1/_2$ delší kalicha. Šešule na přímých stopkách k ose hroznové přitisklé. ☉ 2—3'. (B. tuhá.) 5, 6. Břehy, příkopy. *Č. P. L. Sp. (Rt.) Čz. Šb. Mj.* Znojmo, Polavské hůry a j.

458. Nasturtium Rchb. Potočnice. Brunnenkresse.

N. officinale R. Br. Lod. kořenující, dutá, hranatě rýhovaná. Listy zpeřené, 1—7-jařmé; lístky celokrajné neb vykrajované, postranní vejčité neb vejčito-podlouhlé, přisedlé, konečný větší, často srdčitý. Plátky bílé, 2-krát delší kalicha; prašníky žluté. Šešule namnoze srpovitě ohnuté, na stopkách rovnovážných neb sehnutých as stejně dlouhých. Chuť řeřichovitá. ♃. 1—3'. (Řeřicha potoční.) 5—7. Potoky, prameny, příkopy. *Č. Sph. M.*

459. Roripa Bess. Rukev.

1. Plátky skoro 2-krát delší kalicha, zlatožluté. 2.
Plátky jen zdělí kalicha, bledožluté, oprchavé.

*R. **palustris** Bess. Listy lýrovitě chobotnato-peřenodílné, hoření protisečné; lodyžní ouškatým zpodem přisedlé. Šešule podlouhle eliptičné, naduřelé, as zdélí stopky, posléz rovnovážně odstálé až i sehnuté. ☉ neb ♃. $^1/_2$—3′. (Nasturtium palustre DC. R. b a h e n n í.) 6—9. Mokré břehy, průhony, příkopy. *Vo.*

2. Šešule čárkovitá až podlouhle eliptičná, po krajích smačknutá, zdélí stopky neb něco kratší. 3.

Šešule eliptičná, as 2-krát delší než širší, trochu delší své čnělky, na tenké, dlouhé (3—5-krát delší) stopce. 4.

Šešule dokonale kulatá, velmi malá, zdélí čnělky, na stopce nitkovité, asi 6-krát delší.

*R. **austriaca** Bess. Lod. dřevnatá, dutá. Listy nedělené, dvakrát drobně zubaté, podlouhlé, prostřední a hořejší zpodem hluboce srdčitým 2-ušetným přisedlé. ♃. 1—3′. (Nast. austriacum Crantz. R. r a k o u s k á.) 6, 7. Břehy, luka pobřežní. *Č.* dolení Berounka a Vltava, Labe. *Mj.*

3. *R. **silvestris** Bess. Listy všecky peřenodílné. Šešule čárkovito-válcovité, asi zdélí stopky květní. Čnělka kratičká neb žádná. ♃. $^1/_2$—2′. (Nasturtium silvestre R. Br. R. l e s n í.) 6—9. Vlhká role a luka, cesty, břehy, příkopy. *Vo.*

*R. **barbaraeoides** Čel. Listy peřenoklané neb dolejší lýrovito-peřenodílné, hoření klínovito-podlouhlé, hlouběji neb mělčeji stříhané. Šešule podlouhlo-eliptičná, namnoze kratší své stopky. Čnělka namnoze 1‴ dl. ♃. 1—2′. (Nast. barbaraeoides Tausch. R. b a r b o r k o v i t á.) 6—8. Břehy dolejší Vltavy a Labe. *Mj.* pořídku.

4. Lod. pevná, hutná. Listy chobotnato-zubaté neb stříhaně 2-krát pilovité až peřenodílné, aspoň prostřední ouškaté. Šešule s čnělkou stejně dlouhou neb jen něco kratší. 5.

Lod. namnoze rourkovitá, dolejškem plazivá a kořenující. Listy ostře neb vroubkovano-zubaté, dolejší často hřebenitě neb lýrovitě protisečné, všecky k dolejšku zúžené, na zpodu bezušetné, pořídku srdčito-ušetné. Šešule elipsoidní, naduřelá, 2—3-krát delší své čnělky, tolikéž delší než širší.

*R. **amphibia** Bess. ♃. $1^1/_2$—3′. (Nasturt. amphibium R. Br. R. o b o j ž i v e l n á.) 5—7. Břehy, příkopy, mokřady. *Č. P. L. S. Rt. Šbk. M. S.*

5. *R. **terrestris** Čel. Listy nedělené neb úzce chobotnatě peřenodílné; prostřední na zpodu s úzkými, dosti dlouhými úšky. Šešule eliptičné, as 3-krát delší než široké, s čnělkou něco kratší (2-krát menší než u předešlé). ♃. 2—3′. (Nast. terrestre Tausch. R. z e m n í.) 5—7. Břehy dolení Vltavy a Labe.

*R. **armoracioides** Čel. Listy nedělené, všecky velikými oušky srdčité objímavé. Šešule kulato-eliptičné, jen $1^1/_2$-krát delší než široké, s čnělkou asi stejně dlouhou. ♃. 2—3′. (Nast. armorac. Tausch. Ř. k ř e n o v i t á.) 5—7. Břehy dolní Vltavy a Labe pořídku.

460. **Armoracia** Fl. Wett. K ř e n. Meerrettig.

† **A. rusticana** Fl. Wett. Lod. nahoře latnatá. Listy přízemní dlouze řapíkaté, srdčito- neb vejčito-podlouhlé, vroubkovano-pilovité, dolení

lodyžní hřebenitě peřenodílné neb protisečné. ♃. $1^1/_2$—4′. (Cochlearia armoracia L. K. polní.) 5—7. Pěstovaný a nezřídka na břehách zdivočelý.

461. Euclidium R. Br.

E. syriacum R. Br. Lod. rozkladitě větvitá, jak listy vidličnatými chlupy více méně draslavá. Listy řapíkaté, podlouhle kopinaté, celokrajné neb oddáleně zoubkaté. Šešulky na krátké stopce přímé, mrtnaté. Plátky bílé, malinké. ⊙ $^1/_2$—1′. (Anastatica syriaca L. Soria syriaca Desv.) ⊙ 5, 6. Cesty, meze, pastviny. *Č.* u Běchovic, nejspíš jen zavlečená. *M.* v nížinách jižních, u Klobuk, Čejče, Sokolnic a j.

462. Laelia Adans. Rukevník.

† **L. orientalis** Desv. Lod. přímá, větvitá. Listy drsně mrtnaté, dolení řapíkaté, kracovitě protisečné, s velkým podlouhlo-kopinatým, zubatým uštem konečným, prostřední na zpodu namnoze hrálovité, hoření přisedlé, vejčito-kopinaté. Šešulky bradavkaté, dlouze stopkaté. Plátky žluté. ⊙ $1^1/_2$—4′. (Bunias orientalis L. R. východní.) 5, 6. *Č.* u Loun při Oharce, u Pardubic a Chrudimi, původně zavlečený.

463. Myagrum L. p.

△ **M. perfoliatum** L. Lod. jak listy lysá a sivě ojíněná. Listy podlouhle kopinaté, přízemní v rozetce řapíkaté, chobotnaté neb zubaté, lodyžní střelovitým zpodem přisedlé, zoubkaté neb celokrajné. Stopky květní za plodu nahoře ztlustlé, duté. Plátky malé, žluté. ⊙ 1—2′. — 5, 6. Mezi osením. *M.* u Kroměříže.

464. Neslia Desv. Řepinka.

***N. paniculata** Desv. Lod. namnoze nahoře latnatá. Listy podlouhlé až kopinaté, zoubkované, lodyžní střelovitým zpodkem přisedlé, vidličnatými chlupy draslavé. Šešulky síťovitě svraskalé, na dlouhých, tenkých, odstálých stopkách. ⊙ $^1/_2$—2′. (Myagrum paniculatum L. R. latnatá.) 5—7. Pole, cesty. *Vo.*

465. Camelina Crantz. Lnička. Leindotter.

1. Šešulka záhy ztvrdlá, skořepatá, 2—4-krát delší než čnělka, na stopce přímo odstálé. Semena přejemně zrnkovitě tečkovaná, všecka stejná, přítrojboká, s kořínkem na prostřed dělohy položeným. 2.

Šešulka dlouho tenkoblanná, později ztvrdlá, opakvejčitá, na konci uťatá neb vykrojená, 4—5-krát delší než čnělka, na stopce dlouhé, namnoze rovnovážně odstálé neb sehnuté. Semena zřejmě zrnkovitě tečkovaná, dvojtvárná, dílem 3-boká, dílem plochá, příokrouhlá, s kořínkem na kraji dělohy.

***C. foetida** Fr. Lod. a listy jasně zelené, roztrouseně chlupaté neb skoro lysé. Kv. světle žluté. ⊙ 1—3′. (L. smrdutá.) Odr. α. integerrima, listy všecky celokrajné neb drobně zoubkované, β. dentata (Pers.), listy dolejší chobotnatě zubaté až protisečné. 6, 7. Ve lnu. *Vr.*

2. ***C. sativa** Crantz. Lod. a listy roztroušenými, přitisklými chlupy trochu drsné. Kv. větší, tmavěji žluté. Šešule naduřelá, podlouhle hruškovitá, se smačknutým úzkým krajem, na konci příokrouhlá, 3—4-krát delší své čnělky. Semena 3-hranně válcovitá, světle červenohnědá, větší. ⊙ 1—2′. (L. s e t á.) 5—7. Pole, hráze. *Č. P.*, též se pěstuje u Benešova.

***C. microcarpa** Andrz. Lod. a listy (nepatrně zoubkované) větvitými a jednoduchými chlupy srstnaté. Plátky malé, bledo-žluté. Šešule opak-vejčitá, s širokým, ostrým, zpředu zaokrouhleným neb trochu do čnělky zakončeným krajem, 2—3-krát delší své čnělky. Semena 3-hranně vejčitá, tmavě červeno-hnědá, malá. ⊙ $^1/_2$—2′. (L. m a l o p l o d á.) 5—7. Pole, meze, zdi, škrobotiny. *Vr.*

466. Hesperis L. V e č e r n i c e. Nachtviole.

***H. matronalis** L. Lod., listy, stopky květní bezžlázné, jednoduchými a vidličnatými chlupy mrtnaté neb skoro lysé. Listy vejčito-kopinaté až kopinaté, vykrajovaně zoubkované až hrubě zubaté, hoření skoro přisedlé, dolení řapíkaté, zřídka lýrovitě zastřihané. Kor. veliké, lilákové, fijalově nachové neb bílé, na večer vonné. Šešule přímé neb obloukovité, dosti oblé. ♃ a ⊖ 1$^1/_2$—3′. (V. v o n n á.) 5—7. Světlé háje, křoviště, zvlášť pobřežní. *Č. P. L. Sjp. R.*, namnoze jen zdivočelá. *M.* u Jihlavy.

H. runcinata W. K. Lod., listy, stopky květní hojnými žláznatými chlupy, sporými jednoduchými, pořídku jednotlivými vidličnatými chlupy pýřité. Listy hlouběji vykrajovaně zubaté, na zpodu skoro zastřihané, dolejší lýrovitě kracovité. Ostatně jak před. ♃ a ⊖ 1$^1/_2$—3′. (V. k r a c o v i t á.) 5—7. Porostlé vršky. *Č. Ls. Sj.*: Voškovrch u Poděbrad, Chotuc u Křince, Chlum u Mladé Boleslavi. *Mj.*: Náměšť, Polava, Jihlava a j.

467. Stenophragma Čel. C h u d i n a.

***S. Thalianum** Čel. Sivě ojíněná, dole odstále srstnatá. Listy odděleně zubaté, vejčité až podlouhle kopinaté, nejdolejší kopisťovité, hoření menší čárkovito-kopinaté, k dolejšku zúžené. Šešule čárkovitá, daleko odstálá, na stopce málo kratší. Kv. bílé, malinké. ⊙ 1″—1′. (Arabis Thaliana L. Ch. r o l n í.) 4. 5. Úhory, průhony, meze. *Vo.*

468. Sisymbrium L. H u l e v n í k. Rauke.

1. Bylina 1—2-letá. Listy dělené. Semena bez přívěsku. 2.

Bylina vytrvalá. Listy nedělené, podlouhle kopinaté, nestejně vykrajovaně zubaté. Semena na konci se špičatým přívěskem.

***S. strictissimum** L. Lod. listnatá. Listy pýřité. Šešule odstálé, namnoze prohnuté. ♃ 2—5′. (H. n e j t u ž š í.) 6, 7. Stráně, křoviště, pořící. *Č. P. L. (Sj.) Mj.*

2. Listy lýrovitě peřenodílné. Plátky delší než kalich. Šešule přioblé, chlopní 3-žilných, příhrádka bezžilná. 3.

Listy 2—3-krát peřenosečné. Plátky kratší než kalich. Šešule trochu smačknuté, chlopní 1-žilných; příhrádka 2 útlými nervy protkaná.

*S. **sophia** L. Úkrojky listů čárkovité neb čárkovito-kopinaté, šedopýřité. Šešule na tenké odstálé stopce vystoupavé. ⊙ 1—3′. (H. mnohodílný.) 5—10. Cesty, rumná místa. *Vo.*

3. Stopka květní ztlouštĺ šešule. Úkrojky listů na zpodu dolejšího kraje s lalokem vzestoupajícím. 4.

Stopka květní tenčí než šešule; příhrádka této tenká, bez příčných řásek. 5.

4. **S. altissimum** L. Lod. dole jakož i dolejší listy srstnatá, nahoře ojíněná a spolu s hořejšími sivými listy a s odstálými šešulemi lysá. Listy nejdolejší hluboce chobotnato-zubaté, následující skoro kracovitě přetrhovaně peřenodílné, s úkrojky podlouhlými zubatými, nejhořejší peřenosečné s úkrojky čárkovitými celokrajnými. Kališní lístky daleko odstálé. Příhrádka šešule s příčnými řáskami mezi semeny. ⊙ $1^1/_2$—3′. (S. sinapistrum Crantz. S. pannonicum Jacq. H. uherský.) 5, 6. Zdi, role, cesty. *Č. L. Mj.* od Brna jižněji.

△ **S. Columnae** Jacq. Lod., listy, kalichy i šešule šedochlupaté. Listy hoření 2—3-jařmé, kracovitě peřenodílné, nejhořejší střelovito-hrálovité. Kališní lístky přímé. Příhrádka šešule tenká, bez řásek. ⊙ 1—3′. (H. Kolumnův.) 6, 7. *M.* nejjižnější, podle Dyje a její přítoků.

5. Šešule 2—5-krát delší svých stopek; nejmladší nepřesahují vypouklého květoucího hroznu. 6.

Šešule 5—8-krát delší svých stopek; nejmladší přesahují daleko květy v ploše postavené.

† **S. irio** L. Listy útlé, světlozelené, jak lodyha jemně spoře pýřité neb lysé, chobotnato-protisečné. Kalich poodstálý. Plátky 1‴ dl. ⊙ 1″ až $1^1/_2$′. (H. drobnokvětý.) 5—7. V Praze v klášterním dvoře Alžbětinek zdomácnělý.

6. △ **S. austriacum** Jacq. Lod. a listy lysé neb jen spoře chloupkaté. Listy jasně zelené, vícejařmě peřenodílné neb kracovito-peřenodílné; úkrojky postranní z širšího zpodu 3-hranné neb kopinaté, často zúženě zašpičatělé, konečný kratší ostatního listu, na hořeních listech často prodloužený a chobotnatě zubatý. Kalich poodstálý. Šešule na stopce své odstálé, často všelijak prohnuté, hustě pohromadě. ⊙ 1—2′. (H. rakouský.) 5, 6. Škrobotiny, meze, cesty. *Mv.* u Vsetína.

*S. **Loeselii** L. Lod. a listy dolejší srstnaté. Listy smutně zelené, kracovito-peřenodílné; úkrojky postranní ve 2—4 jařmech podlouhlé neb kopinaté, konečný značně větší, delší ostatního listu, často hrálovitě 3-hranný. Kalich daleko odstálý. Šešule na stopce odstálé vystoupavé neb vzpřímené, více oddálené; stopky tenčí než u předch., semena menší. Plátky 2—3‴ dl. ⊙ 1—3′. (H. Loeselův.) 5—8. Zdi, cesty, škrobotiny. *Č. P. L. (Sj. Rt.) Mpj.*

469. Chamaeplium Wallr.

*Ch. **officinale** Wallr. Byl. mrtnatá, rozkladitě větvitá. Listy kracovitě peřenodílné, s velikým hrálovito-3-hranným konečným lalokem. Šešule krátké, na stejně tlustých stopkách k ose hroznu přitisklé. ⊙ 1—2′. (Erysimum off. L. Hulevník lékařský.) 5—9. Cesty, ploty, rumná místa. *Vo.*

470. Alliaria Adans. Česnáček.

*A. officinalis Andrz. Listy řapíkaté, srdčito-okrouhlé, hrubě vroubkované. Šešule tlusté, na stopkách skoro stejné tlustých, skoro rovnovážných odstálé. Zápach česnekový. ⊙ 1—3′. (Erysimum alliaria L. Č. obecný.) 5, 6. Křoviště, háje, ploty, cesty. *Vo.*

471. Erysimum L. Trýzel. Hederich.

1. Chlupy vřetenovité na listech a šešulích převládají, 3-ramenné velmi sporé. Šešule tupě 4-hranné, na stopkách krátkých stejně tlustých neb něco tenčích odstálé. 2.

Chlupy 3—4-ramenné na listech a šešulích převládají. Šešule ostře 4-hranné, se stran trochu šmačknuté, na stopkách mnohem tenčích. 4.

2. Byl. dvouletá, se zbytky uschlých lonských listů na zpodu, neb i vytrvalá s postranními svazečky listů. Lod. dřevnatá jednoduchá neb nahoře přímo větvitá. Stopky tenčí než šešule. Semena bezkřídlá. 3.

Byl. jednoletá. Lod. jednoduchá neb velmi rozkladitě větevnatá. Stopka květní ztlouští šešule, as o $^1/_2$ kratší než kalich. Semena na konci s úzkým okřídlím.

*E. repandum L. Listy čárkovito-podlouhlé, chobotnato-zubaté neb skoro celokrajné. Plátky citronově žluté, malé, v nehet klínovitě zúžené. Šešule odstálé, mrtnatě draslavé, zelené, hrbolaté. ⊙ $^1/_4$—1′. (T. rozkladitý.) 5—7, Role, meze, cesty. *Č. P. L. (Sj.) Rt. (Bk.) Mpj.*

3. ♂ *E. crepidifolium Rchb. Lod. nahoře větvitá. Listy podlouhlé neb podlouhle kopinaté, chobotnatě neb vykrajovaně zubaté. Stopka květní 2- až 3-krát kratší kalicha. Plátky sírožluté, opakvejčité, v nehet skrojené. Šešule odstálé, smačknutě 4-hranné, celé i na hranách šedopýřité, hladké. ⊙ 1—2′. (T. skardolistý.) 5, 6. Návrší, skály, cesty, škrobotiny. *Č. P. L. (Sjp.) Rt. Bk. Šp.*

△ E. canescens Roth. Lod. nahoře s neplodnými, drobnolistými větévkami v úžlabích. Listy čárkovito-kopinaté neb čárkovité, celokrajné, řídčeji oddáleně zoubkaté. Stopka květní asi zdělí kalicha. Plátky sírožluté, klínovitě v nehet skrojené. Šešule dokonale 4-hranná, tenká, štíhlá, hustými chloupky šedá, na hranách zelená, dosti lysá. ⊙ neb ♃. 1—3′. (E. diffusum Ehrh. T. šedivý.) 6, 7. Návrší, zdi, hráze. *Mj.* (Jaroslavice, Hrušovany, Polava, Mikulov a. j.)

4. Stopka květní nanejvýš zdělí kalicha a mnohem kratší než šešule. 5.

Stopka květní 2—3-krát delší kalicha a skoro jen o $^1/_2$ kratší než šešule.

*E. cheiranthoides L. Listy zelené, roztroušeně chlupaté, podlouhle kopinaté, celokrajné neb vykrajovaně až chobotnatě zoubkované. Šešule zelené, spoře hvězdovitě chlupaté, na stopkách šikmo odstálých vystoupavé. Plátky žloutkové, malé. ⊙ $^1/_2$—2′. (V. malokvětý.) 6—9. Role, cesty, břehy, rumiště. *Vo.*

5. Stopky květní namnoze zdělí kalicha. Plátky malé, klínovitě opakvejčité. Šešule zelené, přitiskle chlupaté, přímé, k ose často přitisklé, s bliznou hlavatou, slabě 2-laločnou. 6.

Stopky květní as o $^1/_2$ kratší kalicha. Plátky větší, s okrouhle opakvejčitou čepelí. Šešule jemně hedvábitě šedoplsťnaté, se zelenými hranami, šikmo odstálé neb k ose volně přilehlé, s bliznou velkou, ponejvíce zřetelně 2-laločnou.

*E. **pannonicum** Crantz. Listy vykrajovaně až chobotnaté zubaté. Plátky citronové, vonné. ☉ 1—3′. (E. odoratum Ehrh. T. vonný.) 6—8. Stráně kefnaté, kamenité. *Č. P. Lz. Rt. (Sj.) Mj.*

6. *E. **hieracifolium** L. Listy mdle trávozelené, dosti řídce a spoře chlupaté, dolení podlouhlo-kopinaté, tupé, hoření kopinaté, namnoze zubaté neb drobně pilovité. Květy rozkvětlé okolo nečetných, volně v nálevkovité prohlubině stojících poupátek. Čepel plátků opakvejčito-podlouhlo-klínovitá, zlatožlutá neb skoro žloutková. Šešule prodloužené, na stopkách obloukem odstálých k ose hroznu volně přiložené neb i poodstálé. Čnělka 3—4-krát delší než širší. ☉ 2—4′. (E. strictum Fl. Wett. T. jestřábníkový.) 5, 6. Poříčí, zdi. *Č. P. L. Rt. Mj.*

*E. **durum** Presl. Listy tmavě modrozelené, tuhé, hustými chlupy našedivělé, hoření čárkovito-kopinaté, celokrajné, dolení klínovito-podlouhlé, nepatrně zoubkované až pilovité. Květy rozkvětlé okolo četných, hustých, plochu mírně vydutou dělajících poupátek. Čepel plátků podlouhlo-klínovitá, sírožlutá. Šešule krátké, k ose hroznu ztuha přitisklé, na stopce obloukem prohnuté. Čnělka $1^1/_2$—2-krát delší než širší. ☉ 1—2′. (E. virgatum Autt. T. tvrdý.) 7, 8. Suché škrobotiny, poříčí, zdi. *Č. P. L. (Sj.) R. (Šp.) Mpj.*

472. **Conringia** Adans. Hořinka.

*C. **orientalis** Andrz. Lysá, sivozelená. Listy lodyžní vejčité neb vejčito-podlouhlé, celokrajné, srdčito-střelovitým zpodem objímavé. Šešule šikmo odstálé, chlopní 1-žilných. Plátky bělavé. ☉ 1—$1^1/_2$′. (Brassica orientalis L. H. východní.) 6—8. Role vápenná a hlinitá. *Č. P. L. Sj. Rt. Bk. Mj. S.* Těšínsko.

473. **Diplotaxis** DC. Křez.

*D. **muralis** DC. Lod. bylinné, z rozetky přízemních listů; tyto chobotnatě peřenoklané neb skoro peřenodílné. Listy lodyžní lýrovitě protisečné, s úkrojky podlouhlými, ku předu namířenými, neb jen hrubě zubaté. Šešule na lůžku skoro přisedlé. Kv. citronově žlutý, po odkvětu narudlý. Odr. β. dentata Tausch, listy rozetky i lodyžní podlouhlé, toliko hrubě zubaté. ☉ a ☉ $^1/_4$—$1^1/_2$′. (Sisymbrium murale L. K. zední.) 6—9. Role, cesty, pustá lada. *Č. Ps. L. Rt. Mpj.* β) u Prahy.

*D. **tenuifolia** DC. Lod. dole dřevnatá, polokřovitá, mnohovětevná. Listy všecky peřenoklané, hořejší s úkrojky rozestálými, prodlouženými, čárkovitými neb podlouhle čárkovitými. Šešule na lůžku značně stopkaté (stopka 1‴ dl.). ♃ 1—2′. (Sisymb. tenuifolium L. K. úzkolistý.) 6—8. Skály, písčiny. *Č.* Praha, Ml. Boleslav, Roudnice. *M.* Polavské a Mikulovské vrchy.

474. **Erucastrum** Presl. Řetkevník.

*E. **Pollichii** Schimper. Listy lýrovitě chobotnato-peřenodílné, s ušty podlouhlými, tupě zubatými. Dolení květy v paždí malých peřenodílných

lupenů. Kališní lístky přímo odstálé. Delší tyčinky ke čnělce přitisklé. Lod. větevnaté, $^1/_2$—2′ vys. ☉ (Ř. r o l n í.) 6—9. Role, úhory. *Č.* Na Voškovrchu a na Blatě u Poděbrad, u Toušně, Čelakovic a Lysé. *M.* Václavice.

△ **E. obtusangulum** Rchb. Ušty listů nestejně úhlatě zubaté. Květy všecky bez podpůrných listů. Kališní lístky rovnovážně odstálé. Delší tyčinky nahoře od čnělky odehnuté. ♃. $^3/_4$—$1^1/_2$′. (Sisymbrium obtusangulum Schleicher. Ř. t u p o h r a n n ý.) 6—8. Role, břehy, lada. *M.* Klobuky, Hoštěhrádek.

475. Melanosinapis Schimper.

† **M. communis** Schimper. Listy trávozelené, všecky řapíkaté, dolejší lýrovité až laločnatě zubaté, hořejší kopinaté, celokrajné. Kalich posléz rovnovážně odstálý. Šešule se svými krátkými stopkami k ose přitisklé. Kv. zlatožluté, malé. ☉ $1^1/_2$—3′. (Sinapis nigra L. H o ř č i c e č e r n á.) 6, 7. Pořídku zdivočelá.

476. Brassica L. B r u k e v. Kohl.

1. Šešule na lůžku přisedlá. 2.

   Šešule na lůžku stopečkatá.

   ♂ ***B. elongata** Ehrh. Lod. nahoře rozkladitě větevnatá. Listy vejčito-podlouhlé neb podlouhlé, v řapík zúžené, peřenoklané, zubaté, mrtnato-brvité, nejhořejší podlouhlo-čárkovité, nejcelejší. Hrozny prodloužené, bezlisté; šešule přímo odstálé. Kv. žluté. ☉ neb ♃. 2—3′. (Erucastrum elongatum Rchb. B. p r o d l o u ž e n á.). 7—10. Keřnaté stráně. *Č.* na stráni u Dvorců blíž Prahy hojná; u Litoměřic (?)

2. Hrozen již za květu volný a prodloužený, tudíž květy otevřené pupenů nepřesahující. 3.

   Hrozen za květu krátký, hustý; květy otevřené nad pupeny stojící.

   † **B. campestris** L. Listy nejdolejší trávozelené, mrtnaté, lýrovitě protisečné, lodyžní vejčito-podlouhlé, skoro celokrajné, hluboce srdčitým zpodkem objímavé. Kališní lístky posléz rovnovážně odstálé. Kratší 2 tyč. obloukem vystoupavé. Kv. zlatožlutý. ☉ a ☉ (B. p o l n í.) Odr. α. g e n u i n a (B. campestris L.), kořen tenký, lod. 1—$1^1/_2$′; β. o l e i f e r a (ř e p á k o l e j n ý), kořen tenký, lod. $1^1/_2$—3′, silnější, šešule a semena větší; γ. r a p a (L.) (ř e p a, v o d n i c e), kořen řepovitý. ☉ 4, 5, ☉ 7, 8. α. zdivočelá, β., γ. pěstované.

3. † **B. napus** L. Listy všecky sivé a lysé, neb nejprvnější trochu mrtnaté, dolejší lýrovito-protisečné, hoření zpodem rozšířeným, hluboce srdčitým objímavé. Lístky kališní přímo odstálé. Tyč. 2 kratší obloukem vystoupavé. Semena síťkovitě tečkovaná. Kv. zlatožlutý. ☉ a ☉ 1—3′. (Řepka.) Odr. α. o l e i f e r a DC. (ř e p k a o l e j n á), kořen tenký; β. n a p o b r a s s i c a L. (t u ř í n, k o l n í k), kořen a dolejšek lodyhy řepovitě ztlustlé. ☉ 4, 5, ☉ 7, 8. Pěstuje se.

† **B. oleracea** L. Listy všecky sivé a lysé, dolejší lýrovité, hoření zpodkem zúženým neb okrouhlým přisedlé. Kalich a tyč. přímé. Semena hladká. Kv. sírkově žlutý. ☉ a ☉ 1—3′. (B. o b e c n á.) Odr. α. g o n g y l o d e s

L. (brukev, kerlubny), dolejšek lodyhy hlízovitě ztustlý; β. botrytis L. (karfiol), květenství celé zduřnělé a bledé, v pevnou kytku slité; γ. capitata L. (zelí hlavaté), listy v kulatou pevnou hlavu svinuté, hladké, lod. skrácená, δ. sabauda L. (kapusta), listy u volnou hlavu sevřené, bublinaté, ε. acephala DC. (jarmuz, kadeřávek), listy rozevřené, nejvíce chobotnato-protisečné, lod. prodloužená. ☉ 5, 6, zřídka ⊙ 7—9. Pěstovaná a zdivočelá.

477. Eruca Lam. Roketa.

† **E. sativa** Lam. Listy lýrovitě protisečné, úkrojků zubatých, špičatých. Plátky běložlutavé, s žilkami hnědofijalovými. Šešule na přímé, tlusté stopce k ose hroznu přitisklé, naduřelé, se zobanem as 2—3krát kratším, mečovitým. ⊙ 1—3′. (Brassica eruca L. R. obecná.) 6, 7. Z Evropy jižné; u Ml. Boleslavi blíž Jizern. Vtelna ve vojtěšce letos četně zdivočelá.

478. Sinapis L. Hořčice. Senf.

***S. arvensis** L. Listy nestejně zubaté, někdy na zpodu lýrovitě zastříhané, všecky řapíkaté. Šešule odstálé neb k ose přitisklé, lysé neb srstnaté; zobánek smačknutě kuželovitý, obak se 3 silnými, stejně oddálenými žebry, namnoze kratší než šešule. Kv. žloutkový. ⊙ 1—2′. (H. polní.) 6—8. Pole, rumiště. *Vo.*

† **S. alba** L. Listy lýrovitě peřenodílné, nejhořejší namnoze 3-klané. Šešule krátká, bílými štětinami srstnatá; zoban zdělí neb delší samé šešule, mečovitě smačknutý, obak se 3 ke střední čáře bližšími žebry, po obou stranách jich čárkovaný. Kv. světle žluté. ⊙ 1—2′. (H. bílá.) 6, 7. Na polích pěstovaná a zdivočelá.

479. Raphanus L.

***R. raphanistrum** L. Listy lýrovitě peřenodílné, nejhořejší nedělené, zubaté. Šešule na lůžku stopkatá, mezi semeny růženco vitě zaškrcená, zobanitá, v články 1-semenné, 8-hranné se rozpadávající. Květ bledožlutý, zřídka bílý. ⊙ 1—$1^1/_2$′. (Ohnice.) 6—8. Pole. *Vo.*

† **R. sativus** L. Šešule na lůžku sotva stopkatá, naduřelá, podél rýhovaná, nečlánkovaná aniž se rozpadávající. Plátky bílé neb lilákové, s fijalovými žilkami. ⊙ a ☉ 1—3′. (Ředkev. Rettig.) 6—8. Pěstovaná a zdivočelá.

480. Rapistrum All. Povázka. Repsdotter.

***R. perenne** All. Lod. rozkladitě větevnatá, i s listy mrtnatá. Listy kracovitě protisečné, úkrojků úhlatě zubatých, nejhořejší nedělené. Plátky žluté. Šešulky přímé, k ose přiložené. Čnělka tlustá, kuželovitá, kratší než hořejší vejčitý, 8-žebrý článek šešulky. ♃ 2—3′. (Myagrum perenne L. P. ozimá.) 6, 7. Pole, cesty, meze. *Č. P. Lz(v). (Sj.) Rt. M.* jižnější.

480b. Crambe L. Katrán. Meerkohl.

△ **C. tatarica** Jacq. Listy jak lodyha sivé, roztroušeně srstnaté, dolení lýrovito-protisečné, lodyžní 2—3-krát chobotnaté peřenodílné; úkrojky podlouhlé, zubaté. Lata rozkladitá. Plátky bílé. Nitky ty-

činek delších nahoře 2-klané. Hoření článek šešulky vejčito-kulaté za sucha svraskale žilnatý. ♃. 2—3'. (K. v ý c h o d n í.) 6. ***M.*** jižnější: u Čejče, Uh. Hradiště a j.

79. Řád. **Resedaceae** DC. Rýtovité (str. 22).

481. **Reseda** L. Rýt, r e z e d a.

1. Kališních lístků 6, čárkovitých. Stopky květní zdělí kalicha neb delší. Lod. vystoupavá neb položená. 2.

   Kališní lístky 4, vejčito-podlouhlé. Stopky květní kratší než kalich. Lod. ztuha přímá, mnoholistá.

   R. luteola** L. Listy nedělené, kopinaté, celokrajné, na zpodu obak se zoubkem. Plátky 4, hoření 5—7-klaný. ☉ 1—4'. (R. b a r v í ř s k ý. Wau.) 6—9. Průhony, cesty, břehy. ***Č. P. L. Sj. R. Mpj.

2. Listy většinou 1—2-krát 3-dílné, úkrojků čárkovito-podlouhlých, po kraji řeřabatých. Plátky 3-klané s krátkým středním uštem. Tobolky přímé. Semena hladká.

   R. lutea** L. ☉ i ♃. $^1/_2$—2'. (R. ž l u t ý.) 6—8. Suché kopce, cesty, rumiště. ***Č. P. L. Sj. Rt(k). Mpj.

   Listy nedělené až 3-klané. Plátky hoření mnohoušetné. Tobolky nící. Semena svraskalá. 3.

3. ⚹ ***R. phyteuma** L. Listy nasivělé. Kalichy za plodu zveličelé. Obě poloviny mnohoklané čepele hořeních plátků k sobě přiložené; nehet 2-laločný, toliko ve střední čáře zelený. Prašníky bledožluté. ☉ $^1/_2$—1'. (R. v e l k o k a l i š n ý.) 6, opět 9. Pole, meze. ***Č.*** u Velvar a Zlonic.

   † **R. odorata** L. Listy trávozelené. Kalichy za plodu sotva zvětšené. Čepel plátků hořeních ploše rozložená; nehet na hořením okraji toliko vykrojený, nevšak 2-laločný, celý zelenavý. Prašníky pomorančové. ☉ $^1/_2$—1'. (R. v o n n ý, r e z e d a z a h r a d n í.) 7—10. Pěstovaná a nahodile na rumné půdě zdivočelá.

80. Řád. **Tamariscineae** Desv. T a m a r y š k o v i t é (str. 22).

482. **Myricaria** Desv. T a m a r y š e k.

M. germanica Desv. Větve prutovité. Listy malé, vřesovité, šedozelené, podlouhle čárkovité, střechovitě se kryjící. Květy v konečných, dosti hustých, dlouhých hroznech; plátky růžové, dlouho vytrvalé. ♄ 3 až 6'. (Tamarix germ. L. T. o b e c n ý.) 6. Poříčí, u potoků. Pro ***Č.*** pochybný: Krumlov, Teplá? Německý Brod (1 expl.). ***Mv.*** na Beskýdech nezřídka.

81. Řád. **Droseraceae** DC. R o s n i č k o v i t é (str. 22).

R o z b o r r o d ů.

Kalich 5-dílný. Semeník s 3 mnohovaječnými semenicemi. Čnělky 3 hluboce 2-dílné. Prašníky zevnitř pukající. Lichohrozen (vijan) z části bezlistenný na stvolu konečný. Listy v rozetce, na hoření straně čepele žláznato-brvité. **Drosera 483.**

Kalich 5-listý. Semeník s 5 semenicemi 1—4-vaječnými. Čnělek 5 nedělených, krátce nitkovitých. Prašníky po stranách pukající. Květy jednotlivé úžlabní. Listy v přeslenech, s čepelí bublinovité vydmutou.

Aldrovandia 484.

483. **Drosera** L. Rosnička. Sonnenthau.

1. Stvol obyčejně na zpodu položeném obloukovitě vystoupavý. Tobolka rýhovaná. Semena válcovitě vejčitá, s osemením jádro volně obdávajícím, vně bradavičnato-osténkatým.

⚷ **D. intermedia** Hayne. Listy opakvejčito-klínovité. Stvol málo, nanejvýš 2-krát, delší než listy, $1^1/_2$—3″ vys. Plátky bílé. Drobnější než obě následující. ♃. (R. prostřední.) 7, 8. Rašeliniska. *Č.* v Českém lese u Eisendorfu na bavorských hranicích.

Stvol přímý. Tobolka nerýhovaná. Semena tenká, vřetýnkovitá, s osemením hladkým, k jádru přiléhajícím. 2.

2. ***D. rotundifolia** L. Stvol nahý, s konečným až 10-květým lichohroznem. Listy s červenými lepkavými žláznatými chlupy, skoro okrouhlé, náhle v dlouhý řapík skrojené, rovnovážně rozložené, několikrát kratší stvolu. Plátky bílé. ♃. 3—8″. (R. okrouhlolistá.) 6—8. Bařiny, rašeliny, mokré písčiny. *Vr. Č.* zvláště v *S. R. Š.*

D. longifolia L. Stvol namnoze 4—6-květý. Listy čárkovito-klínovité, v dlouhý řapík poznenáhlu zúžené, přímo odstálé, jen 2—3-krát kratší stvolu. Květy 2-krát větší než u před., kratčeji stopkaté. Ost. jak předch. ♃. 3—8″. (D. anglica Huds. R. dlouholistá.) 7, 8. *Č.* rašeliny u Třeboně a Jindřichova Hradce, Krkonoše, Mělník. *Mz.* jen u Slavonic. *S.* Těšínsko.

Míšenec. D. rotundifolia-longifolia (D. obovata M. et K.) (s listy opakvejčitými), s oběma předešlýma. *Č.* u Stráže a Jindř. Hradce, *Mz.* u Slavonic.

484. **Aldrovandia** Monti. Aldrovandka.

△ **A. vesiculosa** L. Lod. nitkovitá, ponořená. Listy v hustých přeslenech; jich řapíky ploché, vzhůru rozšířené a po obou stranách ve 2—3 dlouhé, brvovité třásně vybíhající; čepel vejčitá, břichatě vydmutá. Květy jednotlivé úžlabní, dlouhostopečné. Plátky bílé asi zdélí kalicha. ♃. 4—8″. (A. puchýřnatá.) 7, 8. Na rybníkách a tůních plovající. *S.* u Těšína.

82. Řád. **Parnassieae** E. Mey. Tolijovité (str. 22).

485. **Parnassia** L. Tolije. Studentenröschen.

***P. palustris** L. Listy srdčito-vejčité, přízemní dlouze řapíkaté. Lod. 1-květá, nad zpodem s 1 srdčito-objímavým listem. Plátky velké, bílé. ♃. $^1/_2$—1′. (T. bahenní.) 8, 9. Mokrá luka. *Vr.*

83. Řád. **Violaceae** DC. Violkovité (str. 22).

486. **Viola** L. Violka, fijalka. Veilchen.

1. Plátky postranní na obě strany poodstálé. Čnělka dosti rovná, dole

zaškrcená. Květy první s korunou vyvinutou, často neplodné, pozdější s plátky zakrnělými, vždy plodné. 2.

Plátky postranní k hořejším plátkům obrácené a je hořením krajem kryjící. Čnělka dole sehnutá, pak vystupující. Květy ponejvíce všecky s korunou a plodné. 15.

2. Blizna v hákovitou špičku vybíhající. 3.

Blizna v šikmou špičkatou mističku porozšířená.

V. palustris** L. Oddenek plazivý. Listy ledvinkovité neb okrouhle srdčité, vroubkované, lysé, zřídka vezpod roztroušeně mrtnaté. Stopky květní z oddenku, též za plodu přímé. Kališní lístky vejčité neb podlouhlé, zaokrouhlené. Plátky opakvejčité, bledo-lilákové. ♃. 2—6″. Odr. β. epipsila Fr. (V. epipsila Ledeb.), listy špičatější, vezpod roztroušeně mrtnaté, plátky větší, podlouhle opak-vejčité, temněji lilákové. (V. bařinná.) 5, 6. Bařiny luční. *Vr.* (V *Č.*, vyjma *L.*, hojně, nejhojněji v *S. R. Š.*) β. ***M. u Špachendorfu.

3. Květy velkoplátečné všecky neb skoro vsecky z oddenku a jeho výběžků. 4.

Květy všecky z prodloužených, přímých neb vystoupavých lodyh vyniklé. 9.

4. Oddenek pouze lupeny, nevšak šupiny ženoucí. Květy všecky z oddenku; stopky plodonosné položené. Kališní lístky tupé. 5.

Oddenek pod lupeny s hnědými šupinami. Velkoplátečné květy z oddenku, pozdější bezkorunné (a někdy též 1 nejdolejší lodyžní velkokorunný) z lodyh prodloužených, k oddenku postranních. Stopky plodonosné přímé. Kališní lístky špičaté.

***V. mirabilis** L. Listy široce srdčito-vejčité, vezpod odstále mrtnaté. Palisty celokrajné, brvité. Přívěsky 2 předních a zadního lístku kališního široce 4-hranné, zoubkované, 2 postranních mnohem kratší. Kor. bledo-lilákové, vonné. ♃. 3—9″. (V. divotvárná.) 3, 4. Lupenaté lesy, stráně. *Č. P. L. Sj. R. (Bk.) Šk. Čv. Mpj.*

5. Oddenek s dlouhočlennými, kořenujícími výběžky. 6.

Oddenek bez výběžků. 7.

6. ***V. odorata** L. Listy okrouhle ledvinkovité až srdčito-vejčité, jemně pýřité, na výběžcích po květení se vyvíjejících, příštím rokem květoucích ledvinkovitě srdčité. Palisty vejčito-kopinaté, špičaté. Stopky květní as v prostředku se 2 listenci. Přívěsky kališní široké, od stopky volně odstálé. Semeník namnoze hustě pýřitý. Kor. fijalové, růžové neb bílé, vonné. ♃. (V. vonná.) 3, 4. Křoviště, ploty, meze. *Vo.*

△ **V. alba** Bess. Listy 3-hranně srdčité, na zpodu choboty širokými vykrojené, zakončité, na výběžcích v témž roce květoucích skoro 3-hranné, náhle zakončité. Palisty úzce kopinaté, dlouženi třásnité. Semeník pýřitý. Plátky namnoze bílé. ♃. (V. bílá.) Jak předch. ***M.*** nejjižnější; u Břeclavi.

***V. cyanea** Čel. Listy okrouhlé, hoření široce srdčité, přítupé, za květu skoro lysé, světlozelené, lesklé. Palisty kopinaté, dlouze zašpičatěné. Stopky květní hluboko pod prostředkem se 2 listenci. Přívěsky kališní

kratičké a k stopce přiléhající. Semeník úplně lysý, řídčeji slabě chloupkatý. Plátky sinomodré, v dolejší $^1/_3$ bílé, slabě vonné. ♃. (V. modrá.) 3, 4. Trávníky, ploty zahradní v Praze. ***M.*** u Znojma.

7. Listy vejčito-podlouhlé, vroubkované, přítupé, našedivěle zelené, přitloušťlé, na nervech, vezpod ostře vyniklých, roztroušeně mrtnaté, jinak lysé (jen nejmladší, kornoutovitě svinuté listy hustěji mrtnaté), na zpodu uťaté neb vykrojené (ale nesrdčité), v široký, hořeji ještě rozšířený, jemně hustě pýřitý řapík skrojené. Semeník vejčitý, s chlopněmi 3-žilnými.

V. ambigua W. Kit. Palisty kopinaté, dlouze třísnité, třísně lysé. Přívěsky kališní od stopky odstálé. Koruny fialové. Semeník hustě mrtnatý, zřídka (β. V. gymnocarpa Janka) lysý. ♃. (V. campestris M. Bieb. V. obojetná.) 4. Keřnaté chlumy. ***Č.*** na Milé a Oblíku u Loun, na úpatí Široké hory u Mostu. ***M.*** Brno, Bzenec (spolu s β).

Listy srdčito-vejčité, trávozelené, dosti měkké a tenké, mrtnaté až šedopýřité. Semeník 3-hranný, s chlopněmi 1-žilnými. 8.

8. ***V. collina** Bess. Listy šedopýřité, světleji zelené, široce vejčito-srdčité. Palisty nejmnožší kopinaté, dlouze zakončité, dlouze třásnité, na kraji a na třásních hustěji brvité; třásně delší než šířka palistu. Přívěsky kališní poodstálé. Plátky bledolilákové, doleji bělavé, s bělavou ostruhou, trochu vonné. ♃. (V. kopečná.) 3, 4, Háje, stráně. *Vr.*

***V. hirta** L. Listy odstále mrtnaté, tmavěji trávozelené, první 3-hranně srdčito-vejčité, pozdější srdčito-vejčité. Palisty vejčité až kopinaté, krátce třásnité, spoře brvité; třásně lysé, kratší než šířka palistu. Přívěsky kališní k stopce dosti přiléhající. Plátky světle fialové s ostruhou stejnobarevnou, zřídka bílé, nevonné. ♃. (V. srstnatá.) 4. Lesy, křoviště, luka. *Vo.*

9. Oddenek neukončený, s postranními lodyhami a s dlouhořapičnými listy v prostředku. Listy srdčito-vejčité až ledvinkovité. 10.

Oddenek a větve jeho v konečné lodyhy vyrůstající a pak ovšem bez centrálních svazečků listových. Listy podlouhle vejčité až kopinaté, na dolejšku srdčité až klínovité. 12.

10. Všecky částky lysé neb jen různými chloupky opatřené. Listy srdčito-vejčité, hoření přišpičatěné. Palisty kopinaté, dlouze hřebenitě třásnité. 11. Lod. a stopky květní namnoze jemně pýřité. Listy okrouhle srdčité, tupé, dolejší ledvinkovité. Palisty vejčito-kopinaté, krátce hřebenito-pilovité, hořejší brvité.

V. arenaria** DC. Přívěsky všech kališních lístků krátké, skoro stejně dlouhé, postranní zaokrouhleně 4-stranné. Kor. lilláková neb bělavá. ♃. $^1/_2$—3″. (V. písečná.) 4, 5. Suchá vřesoviště, kopce, bory. ***Č. *P. Lz. Sjp. R. B.* ***M.*** jižnější.

11. ***V. silvestris** Kit. Přívěsky zadního a 2 postranních kališních lístků kratičké, jako zakrnělé. Plátky jasně modrofijalové, zřídka bledolilákové, postranní krátce vousaté, ostružnatý na konci vykrojený; ostruha dosti rovná, krátká, stejnobarevná. ♃. $^1/_2$—$^3/_4$′. (V. silvatica Fr. V. lesní.) 4, 5. Stinné lesy. *Vh.*

***V. Riviniana** Rchb. Přívěsky postranních kališních lístků 3-hranné až 3-hranně kopinaté, protáhlé, namnoze zubaté. Plátky vodnatě modré,

nejdoleji bílé, neb celé namodrale bílé (značně větší než u před.), postranní s hustým dlouhým vousem, ostružnatý na konci zaokrouhlený; ostruha namnoze bělavá. Listy šířeji srdčité, sytěji zelené. ♃. $^1/_2$—1′. (V. Rivinova.) 4, 5. Stinné lesy. *Vh.*

12. Listy podlouhle kopinaté, na zpodu slabě srdčité, zaokrouhlené neb klínovitě skrojené. Palisty zveličelé. Lod. přímá. 13.

Listy 3-hranné neb vejčito-podlouhlé, přítupé, na zpodu srdčité neb skoro uťaté. Palisty malé, zřídka zveličelé.

***V. canina** L. Lod. vystoupavá až přímá. Řapíky úzce křídlovitě obroubené. Kor. sině modré, na zpodu bělavé, zřídka zcela bílé; ostruha bílá neb žlutavá. ♃. (V. psí.) Odr. α. ericetorum, lod. vystoupavá, 2—6″ dl., listy a květy menší, palisty úzké, krátké, třásnitě pilovité; β. lucorum Rchb., lod. přímá, do 1′ vys., listy a květy větší, palisty širší a větší; γ. Ruppii Rchb., palisty zveličelé, hoření zdělí svého řapíka, prostřední o $^1/_2$ kratší. 5, 6. Suché louky, meze, příkopy, houště lesní. *Vh.*, γ. pořídku.

13. Řapíky nahoře široce obroubené. Palisty zvláště veliké, lupenovité, ponejvíce delší než řapík, celokrajné neb oddáleně až stříhaně zubaté. 14.

Řapíky úzce obroubené. Palisty úzce kopinaté, krátce třásnitě pilovité, prostřední as o $^1/_2$ kratší řapíka.

V. stagnina Kit. Lod. ztuha přímé, tenké, lysé, v trsu. Listy trochu tuhé, světle zelené. Plátky příokrouhlé, mlékobílé. ♃. 3″—1′. (V. lactea Sm. V. slatinná.) 5, 6. Mokrá luka, kraje rybničné, vlhké luhy. *Č. Lvs. Sh. Rt. Šb. M.* (Mollenburk).

14. ***V. pumila** Chaix. Lod. lysá. Listy přitlouštlé, tmavozelené, namnoze klínovitě v řapík zúžené, drobně vroubkované. Plátky vejčito-podlouhlé, bledě sinomodré. Tobolka tupá. ♃. 3—6″. (V. pratensis Koch. V. nízká.) 5, 6. Mokrá luka, příkopy. *Č. Sj. Lvs. Rt. Mj.* (Černovice, Rajhrad, Židlochovice a j.)

***V. elatior** Fr. Lod. nahoře chlupatá. Listy hebké, světle zelené, na zpodu přísrdčité neb uťaté, zřídka klínovité, vroubkovano-pilovité. Plátky široce opakvejčité, bělavo-lilákové. Tobolka přišpičatěná. ♃. $^1/_2$—1$^1/_2$′. (V. vysoká.) 5, 6. Vlhké luhy. *Č. L. Mj.*

15. Blizna hlavatá, vydutá, s pystíčkem na dolejším kraji svého ústí. Lodyhy konečné. Palisty peřenosečné. 16.

Blizna příplochá, slabě 2-laločná. Větve oddenku šupinaté, neobmezené, na konci lupenaté, lodyhy k nim postranní, 2—3-listé, 1—2-květé. Palisty vejčité, celokrajné.

V. biflora L. Listy ledvinkovité, vroubkované. Kor. citronově žluté. ♃. 3—6″. (V. dvoukvětá.) 5—8. Vlhké lesy horní, hole, skály písečné. *Č. Sh.*: Sudety, Děčínské pískovce. *M. S.* Jeseník, Beskydy.

16. ***V. tricolor** L. Lod. 1—2-letá, s kůlovým kořenem. Listy vroubkovano-zubaté. Palisty lýrovitě protisečné, jich konečný úkrojek větší, často vroubkovaný, ku zpodu silně zúžený. Kališní lístky kopinaté, poznenáhlu zakončité. ⊙ neb ☉ 3″ až 1′. (V. trojbarevná, maceška. Stiefmütterchen.) 4—10. a) Lesní luhy a stráně hornatější. *Vr.* b) Pole, rumiště. *Vo.*

a) *montana*. Plátky 2-krát delší kalicha, žluté, neb dolejší žlutý, ostatní fijalové, neb všecky modrofijalové.

b) *arvensis* (Murr.). Plátky málo delší až i kratší kalicha, žlutavé, neb některé částečně fijalově zbarvené.

V. lutea Huds. Tenké, plazivé dolejšky lodyh vytrvalé. Listy mělce vroubkované. Palisty skoro stejně protisečné; konečný úkrojek čárkovito-podlouhlý, ku zpodu sotva zúžený. Kališní lístky podlouhle kopinaté, přítupé, špičaté neb náhle zašpičatěné. Koruny značné, žluté neb fijalově přeřesté. ♃. 3—10″. (V. žlutá.) 6, 7. Horní luka. *Č.* Králický Sněžník, Krkonoše. ***M. S.*** Jeseník.

Míšenci.

V. odorata-collina. *Č. Pj. M.*

V. odorata-hirta (V. permixta Jord.). *Č. M.*

V. mirabilis-silvestris (V. spuria Čel.). *Č.* u Poděbrad.

V. mirabilis-Riviniana. *Č.* Karlštein, Ml. Boleslav. *M.*

V. Riviniana-silvatica. *M.*

V. Riviniana-arenaria. *Č.* Smečno, Bělá.

84. Řád. **Cistineae** DC. Cistovité (str. 22).

487. **Helianthemum** Hall. Devaterník. Sonnenröschen.

1. Listy vstřícné. Květy v konečném listnatém lichohroznu. Tyčinky všecky s pytlíčky. Chlopně tobolky s 3 vnitřními většími lístky kališními střídavé. 2.

Listy roztroušené, úzce čárkovité, hrotité, bez palistů. Květy ojedinělé, zdánlivě postranní na listnaté lodyze. Vnější tyčinky jalové, nitkovité. Chlopně tobolky nad 3 vnitřní velké lístky kališní postavené.

H. fumana Mill. Polokřovitý, rozložený, jemně pýřitý. Čnělka 3-krát delší semeníka. Plátky zlatožluté. ♄ 4—8″. (Fumana procumbens Godr. Gr. D. tenkolistý.) 6—8. Výslunné stráně. *Č.* na skalnaté stráni pojizerské za Ml. Boleslaví. *Mj.* Sv. Hora u Mikulova.

2. Palisty žádné. Stopky plodní přímo odstálé. Čnělka zdělí semeníka. 3.
Palisty čárkovité. Stopky plodní nazpět ohnuté. Čnělka 2—3-krát delší semeníka.

***H. chamaecistus** Mill. Lod. rozložené, vystoupavé. Listy vejčité neb podlouhlé, chlupaté, temně zelené. Kor. citronové, zřídka bílé. Odr. β. grandiflorum DC., listy tupé, po kraji neohrnuté, roztroušeně chlupaté, lichohrozen toliko 2—5květý, koruny větší; γ. glabrum Koch, listy zcela lysé neb toliko po krajích spoře brvité, jasně zelené. ♃. 3″ až 1′. (H. vulgare Gärtn. D. obecný.) 5—7. Vršky, průhony, kraje lesů. *Vr.*, β. na Velk. Kotlu Jeseníka morav., γ u Chuděnic.

3. ✗ ***H. vineale** Pers. Lod. trsnaté. Listy vejčité, podlouhlé neb kopinaté, po kraji trochu ohrnuté, na líci svazčitými chlupy roztroušeně chlupaté, vezpod šedo- neb běloplsťnaté. Kor. menší, žluté. ♃. 3—6″. (Cistus canus L. D. douškolistý.) 5, 6. Vapenné kopce. *Č.* Silurské vápno u Prahy a Karlštejna; Roudnice.

△ **H. oelandicum** Wahl. Listy ploché, na obou stranách zelené, delšími svazčitými chlupy hned spoře, hned hojněji chlupaté. Ostatně jak předch. ♃. 3—6″. (Cistus oelandicus L. Helianth. rupifragum Kern. etc. D. skalní). 5, 6. Vápenné skály. *Msv.* Na Kotouči u Štramberka.

85. Řád. **Portulacaceae** Juss. Šruchovité (str. 15, 16).

Rozbor rodů.

Trubka kališní k dolení části semeníka přirostlá, kraj polosvrchní, 2-klaný, od zpodu kalicha obříznutě opadávající. Plátky prosté neb nejdoleji srostlé. Tyč. 8—15, často ke zpodině plátků přirostlých. Tobolka kolem obříznutě pukající, semenice střední v 5 mnohosemenných větví rozdělená. **Portulaca 488.**

Kalich hluboce 2-dílný, vytrvalý, podkvětný. Plátky v trubku po jedné straně rozčísnutou srostlé, jejíž cípy 3 menší. Tyč. 3. Tobolka 3-chlopná, s 3—2 semeny na zpodu. **Montia 489.**

488. **Portulaca** L. Šrucha. Portulak.

***P. oleracea** L. Lod. větevnatá, rozprostřená. Listy skoro vstřícné podlouhle opakvejčité, dužnaté. Květy po 1—5 v svazečkách konečných a vidlových, žluté. ⊙ $^1/_2$—1′. (Š. obecná, kuří noha.) 6—8. Na vdělávané a pusté půdě pořídku zdomácnělá. *Č. P. L. Sj. Rt. Mj.*

489. **Montia** L. Zdrojovka.

***M. rivularis** Gmel. Byl. namnoze vytrvalá s lodyhou větevnatou, tmavěji zelená. Listy vstřícné, dolení kopisťovité, hoření čárkovito-podlouhlé, přisedlé. Květy ve vrcholíčkách 2—5-květých, konečných, leč obyčejně nejhořejší silnou větví na stranu zatlačených, zdánlivě pobočních; stopky po odkvětu sehnuté. Semena lesklá, slaběji ploše zrnitá. Kor. bílé. ♃ až 1′. (M. fontana L. p. Z. obecná, potočka.) 5—9. V potocích, zdrojích horních, též na mokrých pískách, v *Č.* zvláště *S. R. Š. Č.* (též *P.*) *M.*

M. minor Gmel. Byl. 1-letá, žlutavozelená. Vrcholíčky zřejmě konečné, větví silnější nepřerostlé. Semena hruběji špičato-zrnitá, málo lesklá. Ost. jak předch. ⊙ $^1/_2$—3″. (Z. menší.) 5. Mokré písčiny, pořídku. *Č.* u Hrobů, Č. Lípy, Veselí, *M.* u Jihlavy, *S.* u Vidnavy.

86. Řád. **Alsineae** DC. Ptačincovité (str. 21).

Rozbor rodů.

1. Číška kalichovitá velmi veliká, zvonkovitá, semeník úplně uzavírající. Plátky žádné. Tyč. 5—10. Semeník s jediným semenem. Listy bez palistů. **Scleranthus 490.**

   Číška zcela nízká až mírně vyvinutá, semeník jen na zpodu jeho obklučující. Plátky vyvinuté, někdy velmi malé. 2.

2. Semeník 1-pouzdrý, s jediným, na šňůře ze zpodu vystupující zavěšeným vajíčkem. Plod nažka neb tobolka skulinami pukající, 1-semenná. Tyč. 5. Plátků 5, malých. Listy s blánovitými palisty. 3.

Semeník dospělý 1-pouzdrý, se středním sloupkem mnohovaječným. Plod tobolka mnohosemenná, zuby na konci neb chlopněmi pukající, zřídka příbobulovitá, nepukající. Tyč. 10, řídčeji 5—3. Plátky 4 neb 5.— 5.

3. Plátky skoro zvící uštů kališních, opak vejčito-podlouhlé. Blizny 3. Nažka stvrdlá. Listy střídavé. **Corrigiola 493.**

Plátky malinké, šídlovité. Blizny 2. Listy aspoň dolejší vstřícné. 4.

4. Kališní lístky trochu vyduté, bylinné. Plod nažka kulatá, tenkoblanná, nepukavá. **Herniaria 491.**

Kališní lístky chruplavkovité, barvené, vnitř úzce žlabovité, osinou přišpičatěné. Plod tobolka brázdovaná, v brázdách skulinami podélnými 5—10 pukající. **Illecebrum 492.**

5. Listy s blánovitými palisty. 6.

Listy bez palistů. 8.

6. Kališní lístky vyduté, se smačknutým, v špičku vybíhajícím kýlem. Tyč. 3—5. Čnělky 3 kratičké. Tobolka mezi čnělkami pukající, 3-chlopná. **Polycarpum 494.**

Kališní lístky dosti ploché. Tyč. 10—3. Tobolka pod čnělkami pukající, 3—5-chlopná. 7.

7. Čnělky 3 (zřídka 5 zákališních). Tobolka nejvíce 3-chlopná. Semena hruškovitá neb šikmovejčitá, s blánovitým křídlem neb bez něho. **Spergularia 495.**

Čnělek 5 zákorunních. Tobolka 4-chlopná. Semena čočkovitá, s ostrým neb široce blánovitým krajem. **Spergula 496.**

8. Tobolka tolikými chlopněmi, kolik čnělek (3—5), a sice pod čnělkami pukající. Plátky celé neb málo vykrojené. Semena ledvinkovitá. 9.

Tobolka 2-krát tolika zuby neb chlopněmi, kolik čnělek, (pod i mezi čnělkami) pukající. 10.

9. Květy pravidlem 5-četné. Tyč. namnoze 10. Čnělek méně než kališních lístků (3—4). **Alsine 498.**

Květy 4—5-četné. Tyč. 4—5 neb 10. Čnělek tolik co kališních lístků (4—5), zákorunních. **Sagina 497.**

10. Plátky celé, z předu zoubkované. Semena štítkovitá, na jedné straně vypouklá, s kýlem, na druhé s rýhou. Tyč. nejčastěji 3. Čnělky nejčastěji 3. **Holosteum 499.**

Plátky celé, nezubaté, někdy z předu mělce vykrojené. Semena ledvinkovitá neb skoro kulatá. 11.

Plátky 2-klané až hluboce 2-dílné. Semena ledvinkovitá neb skoro kulatá. Květy 5-četné; tyč. namnoze deset, zřídka méně, až jen 3. 13.

11. Semena na pupku s bílým přívěskem. Květ 4—5-četný; čnělek z pravidla méně, 2—3. **Möhringia 500.**

Semena bez přívěsku. 12.

12. Květ 5-četný; čnělek méně, 3—2. Tobolka nejprv 6—4 zuby, pak 3—2 2-klanými chlopněmi pukající. **Arenaria 501.**

Květ (namnoze) 4-četný, čnělek tolik co kališních lístků (4 zákališní). Tobolka (namnoze) 8 zuby pukající. **Mönchia 502.**

13. Tobolka válcovitá, na konci 10—6 krátkými zuby pukající. Plátky nanejvýš do polou 2-klané. Čnělek 5 zákališních, zřídka 3. **Cerastium 503.**

Tobolka 5-hranně vejčitá, až přes polovic (namnoze) 5 nahoře 2-klanými chlopněmi pukající. Plátky hluboce 2-dílné. Čnělek 5 zákorunních (zřídka 4 neb 6). **Malachium 504.**

Tobolka kulatá až elipsoidní, až přes polovic (namnoze) 6 stejnými nedělenými chlopněmi pukající. Plátky 2-klané neb hluboce 2-dílné. Čnělky namnoze 3. **Stellaria 505.**

490. Scleranthus L. Chmerek.

1. Lod. 1—2-letá, řídčeji vytrvalá. Ušty kališní ku konci zúžené, za květu i za plodu rovně neb šikmo odstálé. 2.

Lod. od zpodu trsnatá, vytrvalá. Ušty kališní zaokrouhleně tupé, kápovité, s širokým mlékobílým okrajem, za květu hvězdovitě rozevřené, na plodu skloněné.

***S. perennis** L. Lod. lysá, na jedné čáře pýřitá. Tyč. skoro zdélí kalicha, namnoze všech 10 plodných, s většími prašníky. ♃. 3—9″. (Ch. ozimý.) 5—9. Suché vršky, vřesoviny, pole, meze. *Vo.*

2. ***S. annuus** L. Kališní ušty špičaté a rovné, s uzounkou bílou obrubou. Tyč. 3—4-krát kratší kalicha, jen 2—5 plodných s malými prašníky. ☉, ☉· 1—8″. (Ch. roční.) 5—10. Pole, průhony, vršky. *Vo.*

***S. intermedius** Kittel (S. annuus-perennis?). Kališní ušty přítupé a trochu kápovité, s mírně širokou mlékobílou obrubou. Tyč. as o $^1/_2$ kratší kalicha, s malými, často zakrnělými prašníky. ☉ i ♃. (Ch. prostřední.) 5—9. Pole, meze, suché vršky. *Č. P. Rt. Bp. Šk. Mj.*

491. Herniaria L. Průtržník.

***H. glabra** L. Lod. jemně mrtnatě pýřitá. Listy podlouhlé neb eliptičné, lysé, nanejvýš na zpodu krátce brvité. Klubka květní klasovitě splývající. Kalich zvonkovitý, lysý neb na zpodu spoře chlupatý, kratší zralého plodu; uštů tupých, namnoze bezosinných. ♃. 3—6″ dl. (P. lysý, husí mýdlo.) 6—10. Písčité průhony, meze, role. *Vo.*

***H. hirsuta** L. Lod. odstále srstnatě chlupatá. Listy srstnatě šedochlupaté a brvité. Klubka poodálená. Kalich válcovito-vejčitý, srstnatý, delší než plod; ušty jeho delší štětinou osinaté. ♃. 2—6″ dl. (P. chlupatý.) 7—9. Písečná pole. *Č. Ls. Sn. M.* nejjižnější: u Břeclavi.

492. Illecebrum Gärtn. fil. Nehtovec.

↗ **I. verticillatum** L. Lysá. Lod. položená, větevnatá. Listy vstřícné, opakvejčité, krátce řapíkaté. Květy bílé, po 4—5 úžlabní, zdánlivě přeslenaté, každý se 2 stříbrobílými, suchomázdřitými listenci. ☉ 1″—1′ dl. (N. přeslénkatý.) 7—9. *Č.* Vlhké písčité a rašelinné kraje rybníků Třeboňské pánve, u Počátek.

493. Corrigiola L. Drobnokvět.

↗ **C. litoralis** L. Lysá, sivozelená. Lod. do kruhu rozložené. Listy

střídavé, čárkovito-klínovité neb kopinaté; palisty polostřelovité, zoubkované. Vrcholíky hojno- a drobnokvěté, zdánlivě poboční a konečné. Kališní ušty široce bělomázdřitě obroubené. ⊙ 1″—1′. (D. p o b ř e ž n í.) 7, 8. *Č.* Křemenité břehy Labské v *Lz.*

494. Polycarpum L. K ý l a t k a.

† **P. tetraphyllum** L. fil. Lod. nahoře vidličnatě vrcholičnatá. Listy lysé, vstřícné, často nestejně velké, opakvejčité, krátce hrotité, řapíkaté. Palisty sousední srostlé. Listy bílé, suchomázdřité. Kališní ušty špičaté, bíle obroubené. Plátky přemalé, bílé. ⊙ 2—6″. (K. č t y r l i s t á.) 7—9. V Chomútově podél jedné zdi (zdali posud?) zdomácnělá.

495. Spergularia Presl. K u ř i n k a.

1. Listy úzce čárkovité, namnoze obak dosti ploché, hrotité. Palisty prodloužené, vejčité neb vejčito-kopinaté, stříbrobělé lesklé. Semena šedohnědá neb hnědá, drobná, 3-hranně hrudičkovitá, s okrajem odulým, rýhou od ploch odděleným, na plochách zrnitá, na okraji krátkými, špičatými bradavkami posázená, vesměs bezkřídlá.

   ***S. rubra** Presl. Byl. hořeji žláznato-chlupatá neb dosti lysá. Tobolka 3-hranně vejčitá, asi zdělí kalicha. Pl. růžové. ⊙, ☉ neb ♃. 2—6″. (K. č e r v e n á.) 6—9. Písčiny, meze, průhony. *Vo.*

   Listy útle čárkovito-niťkovité. přitlouštlé, jen hoření hrotité, dolení tupé. Palisty malé, velmi krátké, široce 3-hranné, přišpičatěné, málo lesklé. Semena černavá, drobná, 3-hranně hrudičkovitá, na kraji od ploch neodděleném s četnějšími delšími osténci, na plochách špičatými bradavkami posázená, vesměs bezkřídlá.

   ⚷ **S. echinosperma** Čel. Tobolka z vejčitého zpodka kuželovitě zašpičatěná, namnoze trochu delší než kalich. Ostatně jak předešlá, jen že ve všem útlejší, stopky květní nitkovité, tyč. namnoze 10. ⊙ 2—4″. (K. o s t n o s e m e n n á.) 6—9. *Č.* na břehu Švarcenberského rybníka u Protivína.

   Listy polooblé, jen kratičce krotité. Palisty široce vejčité, málo lesklé. Semena (2-krát větší) okrouhle 3-hranná, s roztroušenými špičkatými hrbolky neb hladká. 2.

2. ***S. salina** Presl. Bylina hořeji hustě žláznato-chlupatá, s tenkým kořenem. Tobolka něco delší než kalich. Semena vesměs bezkřídlá, zřídka několik nejdolejších křídlatých. Kv. růžové neb bělavé, větší. ⊙ a ☉ 3—10″. (S. marina Bess. K. s o l n á.) 6—9. Průhony, cesty. *Č.* v slané půdě Libochovické, Mostecké a Chebské, též u Oužic. *Mj.* Čeč, Kobylí, Otmarov, Mikulov a j.

   S. marginata Kittel. Byl. hořeji hustě žláznato-chlupatá, s kořenem mrkvovitě stlustlým. Tobolka $1^1/_2$-krát delší kalicha. Semena všecka blánovitým, paprskovitě pruhovaným křídlem obdaná neb několik nejhořejších bezkřídlých. Jinak jak před. velmi podobná. ♃. 6—10″. (S. media Gris. K. o b r o u b e n á.) 7—9. Slaná pastviště. *Č.* u Bylan, Zaječic. *M.* s předešlou.

496. **Spergula** L. Kolenec.

1. Byl. sivozelená. Listy čárkovito-šídlovité, přioblé, nebrázděné. Semena smačknutě čočkovitá, uprostřed hladká, křídlem blánovitým, širokým, paprskovitě pruhatým, ledvinkovitě vykrojeným kolkolem obemknutá. 2.

Byl. trávozelená. Listy čárkovito-šídlovité, vezpod žlabovité. Semena silně vypouklá, čočkovitá, útle tečkovaná, ostrým úzkým krajem obdaná, leč bezkřídlá.

*__S. arvensis__ L. Plátky bílé, tupé. ⊙ $^1/_2$—$1^1/_2$'. (K. r o l n í. Spark, Spergel.) 6—9. Písečná neb křemenitá pole a lada; také se seje. a) *Vo.* b) mnohem vzácněji.

a) *vulgaris.* Semena malá, bílými, pak nahnědlými, kyjovitými bradavkami porostlá. Odr. β. m a x i m a (Bönningh. sp.), větší, statnější, semena 2—3-krát větší.

b) *leiosperma* (S. sativa Bönningh.). Semena malá, hladká, bez bradavek, toliko jemně tečkovaná.

2. *__S. Morisonii__ Bor. Obruba semen více méně nahnědlá, užší než ostatní průměr semena, jehož kraj bílými bradavkami posázený. Plátky bílé, obdýlné, tupé. Tyč. 10, někdy méně. ⊙ 3—10″. (S. vernalis Willd. K. t m a v o k ř í d l ý.) 4, 5. Písečné meze, lada, bory, vřesoviště, skály. ***Č.** *P. L. S. R.* ***M.*** Prostějov.

*__S. pentandra__ (L.) Bor. Obruba semen bělostná, zšíří ostatního semena, jehož kraj hladký, jemně tečkovaný. Plátky bílé, kopinaté, špičaté. Tyč. namnoze 5. ⊙ 3—10″. (K. b ě l o k ř í d l ý.) 4, 5. Jak před. velmi příbuzný, však mnohem řídčeji. ***Č.** *P. Lz.* ***M.*** u Jihlavy?

497. **Sagina** L. em. Ú r a z n í k.

1. Tyč. 10 (zřídka 8). Kalich a koruna 5-listé (zřídka 4-listé). Plátky 1—2-krát zdělí kalicha neb nanejvýš jen trochu kratší. 2.

Tyč. 4 (zřídka 5). Kalich a koruna 4-listé (zřídka 5-listé). Plátky malinké, brzy opadavé neb žádné. 4.

2. Plátky kratší neb zdělí kalicha. Stopky květní po odkvětu hákovitě sehnuté, posléz zase vzpřímené. Bylina nitkovitými, větvitými, položenými stonky trsnatá. 3.

Plátky 2-krát delší než kalich. Stopky květní stále přímé. Byl. od zpodu mnoholodyžná.

*__S. nodosa__ Mey. Listy čárkovito-nitkovité, krátce hrotité, hoření v paždí se svazečkem listů. Tobolka delší než kalich. Kor. bílé. ♃. 2 až 6″. (Spergula nod. L. Ú. u z l a t ý.) 7, 8. Mokré písčiny, rašelinná luka. ***Č.** *Lsv. S. Rk.* ***M. S.***

3. **S. Linnaei** Presl. Lod. namnoze 1-květé. Listy úzce čárkovité, krátce hrotité, lysé, leda na kraji draslavé. Plátky bílé, trochu kratší než kalich. Tobolka skoro 2-krát delší kalicha. ♃. 1—3″. (S. saxatilis Wimm. Spergula saginoides L. Ú. L i n n é ů v.) 6—8. Horské pastvy, pramenitá místa Krkonošů a Šumavy, však též u Polné a Humpolce, u Chuděnic. ***M. S.*** Jeseník.

S. subulata Torrey. Lod. 2—3-květá, řídčeji 1-květá. Listy čárkovito-šídlovité, s dlouhým osinovitým hrotem, zláznato-brvité. Plátky bílé, zdělí

kalicha. Tobolka málo delší kalicha. ♃. 1—2″. (Ú. šídlovitý.) 6, 7. Písčité průhony a úhory. *Č.* okolo Bělé a Mimoně, u Zákup, Ml. Boleslavi. *S.* Nýdek u Těšina.

4. ***S. procumbens** L. Vytrvalá, položenými, často kořenujícími lodyhami trsnaté větevnatá. Listy úzce čárkovité, hrotité, na kraji hladkě, pořídku zoubkovano-drsné a sem tam brvité. Stopky květní po odkvětení hákovitě sehnuté, za plodu přímé. Lístky kališní tupě zaokrouhlené. ♃. 1—3″. (Ú. položený.) 5—9. Vlhké písčiny, průhony, úhory. *Vo.*

S. apetala L. Lod. 1-letá, přímá, větevnatá leč nekořenující. Listy na zpodu brvité. Stopky květní stále přímé. Vnější 2 lístky kališní krátce hrotité. ⊙ 2—4″. (Ú. bezpláteční.) 5, 6. Role, průhony. *Č.* u Loučně. *S.* Opava.

498. Alsine Wahl. Kuřička.

1. Bylina 1-letá, přímá, vidličnatě větvitá. Plátky kratší kalicha, bílé. 2. Bylina mnoholetá, roztrouseně trsnatá. Stopky květní 2—4-krát delší kalicha. Plátky zdělí neb něco delší kalicha, bílé. 3.

2. ***A. tenuifolia** Wahl. Listy čárkovito-štětinovité, 3-žilné. Květy ve vrcholíku volnějším, stopky květní mnohem delší kalicha. Kališní lístky 3-žilné, šídlovito-špičaté, zelené, po kraji mázdřité. Plátky o $^1/_3$ kratší kalicha. ⊙ 1—4″. (Arenaria tenuif. L. K. úzkolistá.) Odr. α. glabra, zcela lysá, s tobolkou namnoze delší než kalich, β. viscosa (Schreb.), více méně žláznato-chlupatá, s tobolkou jen zdělí kalicha. 6, 7. Písečné úhory, lada. β. *Č. L. (Sn.) Mpj.*

△ **A. fasciculata** M. et K. Listy šídlovité, nejdoleji 3-žilné. Květy ve vrcholících svazčitých; stopky zdělí neb 2-krát delší kalicha. Kališní lístky kopinato-šídlovité, bělo-chruplavičné se zeleným 1-žilným pruhem hřbetním. Plátky malinké, 3-krát kratší než kalich. ⊙ 3—10″. (A. Jacquini Koch. Arenaria fasciculata Jacq. K. svazčitá.) 7, 8. Keřnaté kopce, skály. *Mj.* Polavské hůry, Juliánov u Brna.

3. ***A. setacea** M. et K. Lod. lysé neb doleji mrtnaté. Listy štětinovité. Lístky kališní bělochruplavičné, se zeleným pruhem hřbetním. ♃. 3—8″. (K. štětinkatá.) 5—7. *Č. P.* Skály u Libšic a u Sv. Ivana. *Rs.* na Kozím vrchu u Velk. Března u Oustí n. L. ***M.*** jižní: Mikulov, Znojmo, M. Krumlov a j.

≠ **A. verna** Bartl. Lod. dole lysé, nahoře žláznato-pýřité. Listy čárkovito-šídlovité. Lístky kališní bylinné, zelené, pro kraji úzce mázdřité. ♃. (K. jarní.) a) 5, 6. *Č.* Písečné meze u Bělé; Kamberk u Ml. Vožice. b) 6, 7. Skály Riesengrundu v Krkonoších.

a) *collina.* Lod. 2—8″ vys., 3—6-květé.

b) *Gerardi* (Wahl.). Lod. 2—4″, v hustších trsech, 2—3-květé; květy větší.

499. Holosteum L. Plevel.

***H. umbellatum** L. Sivě ojíněná. Listy eliptičné neb podlouhlé, přisedlé, dolejší řapíkaté. Vrcholík okolíkovitý; stopky po odkvětení sehnuté. Kor. bílé. ⊙ 1—8″. (P. okoličnatý.) 4, 5. Role, meze, stráně. *Vh.*

500. Moehringia L. em. Mateřka.

***M. trinervia** Clairv. Byl. mrtnato-pýřitá. Listy vejčité neb vejčito-podlouhlé, 3-žilné. Vrcholík vidličnatý, listnatý. Květ 5-četný, čnělky 3. Plátky bílé, kratší než kalich. ⊙ $^1/_2$—1′. (Arenaria trin. L. M. trojžilná.) 5—7. Stinné lesy, houště. *Vo.*

M. muscosa L. Byl. lysá, rozloženě větvitá. Listy úzce čárkovité, jemně hrotité, bezžilné. Vrcholík 3—5-květý, s štětinkovitými listeny. Květ 4-četný, čnělky 2. Plátky bílé, trochu delší než kalich. ♃. 2—6″. (M. trsnatá.) 6—8. Skály, zdi, kamenité stráně. Pro *Č.* (Křivoklát?) velmi pochybná.

501. Arenaria L. Písečnice.

***A. serpyllifolia** L. Byl. 1-letá, pýřitá, často žláznatá. Listy vejčité, zašpičatěné, 3—vícežilné, průhledně tečkované. Kališní lístky kopinaté, 3-žilné, 2—3-krát delší plátků bílých, špičatých. Tobolka na dolejšku břichatě naduřelá. Odr. β. leptoclados (Guss.), ve všem drobnější, stopky nitkovité, tobolky menší, válcovité, dole jen mírně napuchlé, tenkoblannější. ⊙ 1—6″ dl. (P. douškolistá.) 5—8. Meze, pole, cesty. *Vo.* β. pořídku: *Č.* u Kralup, *M.* u Bzence, Vsetína.

△ **A. grandiflora** Allione. Byl. dřevnatými, trsnatými pníčky vytrvalá, žláznato-pýřitá. Listy kopinato-šídlovité, hrotem zakončité, s krajem ztlustlým, vezpod 1-žilné. Kališní lístky vejčito-kopinaté, 1-žilné. Plátky velké, 2-krát delší než kalich, bílé. ♃. (P. velekvětá.) 6, 7. Skály vápenné. *M.* nejjižnější: na hůrách Polavských a Mikulovských.

502. Moenchia Ehrh. Běličk a.

M. quaternella Ehrh. Byl. lysá, nasivělá, přímá, skoro jednoduchá, 1—2-květá. Listy čárkovito-podlouhlé. Květ 4-četný se 4 tyčinkami. Kalich delší než plátky. ⊙ 1—4″. (Sagina erecta L. B. počtveřená.) 5, 6. Průhony, úhory, *Č.* u Šluknova.

503. Cerastium L. Rožec.

1. Čnělek 5. Tobolka válcovitá, více méně prohnutá, 10 přímými, na krajích zevnitř ohrnutými zuby pukající. 2.

   Čnělky 3. Tobolka podlouhle válcovitá, 6 plochými zuby pukající.

   C. anomalum W. K. Byl. žláznato-chlupatá, lepkavá, kalnozelená. Listy čárkovité, tupé, přisedlé, dolejší v řapík zúžené. Vrcholík vidličnatý; stopky květní vždy přímé, dolejší 3-krát delší než kalich. Plátky delší než kalich, bílé. ⊙ 3—8″. (Stellaria viscida M. B. R. odchylný.) 5, 6. Meze, trávníky. *Č.* Jičín, Ml. Boleslav, Kostomlaty, Lysá. *M.* Mikulov, Polava, Měnín.

2. Bylina 1-letá, bez neplodných lupenatých výhonků. Plátky zdělí kalicha neb kratší. 3.

   Bylina vytrvalá, krom květných lodyh s lupenatými, neplodnými výhonky. Plátky zdělí až 2-krát delší kalicha. Listeny, aspoň hořejší, a kališní lístky na konci více méně suchomázdřité. 6.

3. Listeny všecky neb aspoň hořejší, jakož i kalichy, s delší neb kratší suchomázdřitou lysou špicí. 4.

Listeny vesměs zcela bylinné, jakož i kalichy až do špičky chlupaté. 5.

4. ***C. semidecandrum** L. Byl. mrtnatá a žláznato-chlupatá. Listy vejčité neb podlouhlé. Listeny a kalichy v celé hořejší $^1/_3$ suchomázdřité, namnoze silněji zoubkaté. Nehet plátků, namnoze mnohem kratších kalicha, a tyčinky lysé. Stopky plodonosné $1^1/_2$—3-krát delší kalicha, nejčastěji docela sehnuté. Tobolky 2-krát kratší až málo delší kalicha. ☉ 1—10″. (C. viscosum Pers. R. p ě t i m u ž n ý.) 4, 5. Kopce, meze, pole. *Vr.*

***C. glutinosum** Fr. Listeny až na kratičkou, málo zoubkatou, mázdřitou špičku bylinné neb i celé bylinné. Plátky namnoze skoro zdélí kalicha. Stopky plodní skoro rovnovážně obloukem odstálé, s tobolkou sehnutou. Ost. jak předch. ☉ (C. pumilum Curt. R. l e p k a v ý.) 4, 5. Jak předch. *Vh.*

5. ***C. glomeratum** Thuill. Byl. nažloutle zelená, krátce mrtnatá, nahoře namnoze též žláznato-chlupatá. Listy vejčité neb okrouhlé. Plátky na nehtu brvité, někdy žádné; tyčinky lysé. Stopky plodonosné zdélí kalicha neb kratší. Tobolky tenké, dolení 2-krát delší kalicha. ☉ 3″—1′. (C. vulgatum L., C. ovale Pers. R. k l u b k a t ý.) 5, 6 a 8, 9. Mýtiny, lesní cesty, meze, úhory. *Vr.* (vyjma *Ps. Lz.*)

***C. brachypetalum** Desp. Byl. dlouze šedochlupatá, nahoře žláznato-chlupatá (α. g l a n d u l o s u m Koch., C. tauricum Spreng.) neb bezžlázná (β. e g l a n d u l o s u m). Listy vejčité neb podlouhlé. Nehty plátků i nitky tyčinek brvité. Stopky plodonosné 2—5-krát delší kalicha. Tobolka namnoze málo delší kalicha. ☉ 3″—1′. (R. k r á t k o p l á t e č n ý.) 4, 5. Travnaté, keřnaté stráně. *Č. α. P. B. Lz. Sn. R.*, β. velmi pořídku u Prahy. *Mpj.*

6. V úžlabí listů žádné svazečky listů. Kališní lístky na hřbetě dlouze srstnaté. Plátky zdélí neb málo delší kalicha.

***C. triviale** Lk. Listy vejčité neb podlouhlé, dolejší v řapík kopisťovitě zúžené. Žláznaté chlupy nehojné neb žádné. ♃ někdy ☉ 3″—1′. (C. viscosum L. R. o b e c n ý.) 5—10. Luka, role, meze, lesní houště. a) *Vo.* b) Stráně Sudetův. *Č.* Kladský Sněžník. *M. S.* Jeseník.

a) *genuinum.* Byl. tmavěji zelená. Tobolky namnoze jen až 2-krát delší kalicha.

b) *alpestre* Lindb. (C. macrocarpum Schur. C. longirostre Wichura.) Byl. statnější, trávozelená. Tobolky větší, širší, až skoro 3-krát delší kalicha, též semena 2-krát větší.

V úžlabích listů sedí svazečky užších listů. Kališní lístky jemně pýřité neb žláznato-pýřité. Plátky namnoze 2-krát delší kalicha. 7.

7. ***C. arvense** L. Lod. v trsu vystoupavé. Listy jak lodyhy chlupaté, zřídka přílysé, temněji zelené. Listeny a kalichy široce mázdřitě obroubené. Kališní listy podlouhlé. Tobolky 1—2-krát delší než kalich. ♃. 3″ až 1′. (R. p o l n í.) 5, 6 a poskrovnu 8, 9. Suché meze, průhony, skály. *Vo.*

⸸ **C. alsinefolium** Tausch. Lod. v trsu kolem do kola rozložené, květoucími vrcholky vystoupavé. Listy světle zelené, eliptičné neb podlouhle-eliptičné, lysé neb částečně brvité. Listeny dolejší bylinné, hořejší jak kališní listy úzce suchomázdřitě obroubené. Listy kališní vejčité, okrouhle tupé. Tobolky 2—3-krát delší kalicha. Květy menší, celá bylina drobnější. ♃. 3—6″. (C. Kablikianum Wolfner. R. kuříčkolistý.) 5, 6 a hojně zas 8, 9. *Č.* Návrší „Rauschenbacher Haide“ u Mnichova blíž Mariánských lázní, na lesní serpentýnové půdě.

504. Malachium Fries. Křehkejš.

***M. aquaticum** Fr. Lod. nahoře hustě žláznato-chlupatá, chablá, lámavá, nahoře vidličnatě vrcholičnatá. Listy srdčito-vejčité, dlouze zakončité. Kališní lístky bylinné, sotva po kraji suchomázdřité, žláznatě chlupaté, 2-krát kratší plátků. ♃. 1—3′. (Cerastium aquat. L. K. vodní.) 6—9. U vod, v bažinách. *Vo.*

505. Stellaria L. Ptačinec.

1. Lod. oblá. Alespoň dolejší listy řapíkaté. Vrcholík listnatý, vidličnatý. Plátky hluboce 2-dílné. 2.

   Lod. 4-hranná. Listy všecky přisedlé. 3.

2. ***S. nemorum** L. Lod. nahoře pýřitá a žláznato-chlupatá. Listy podlouhle vejčité, zakončité, dolejší trochu srdčité. Stopky plodonosné rovnovážně odstálé. Kališní lístky lesklé, slabě pýřité, na kraji široce mázdřité. Plátky 2-krát delší kalicha. Semenice prodloužená. ♃. 1—2′. (P. hajní.) 5, 6. Stinné lesy, potoky lesní. *Vr.*

   ***S. media** Vill. Lod. jednořadě chlupatá, bezžlázná. Listy vejčité, krátce zakončité, dolejší kopisťovité. Stopky plodonosné dolů sehnuté. Plátky nanejvýš zdělí kalicha, někdy žádné. Semenice kratičká. ☉ i ☉ 3″—1′ dl. (Alsine media L. P. obecný, žabinec. Vogelmiere.) 2—12. Vzdělávaná a pustá půda. a) *Vo.* b) pořídku, *Č.* posud jen u Prahy.

   a) *genuina.* Květenství volnější, stopky posléz až 6-krát delší kalicha. Plátky namnoze vyvinuté. Tyč. namnoze 5 (až i 10). Tobolka značně delší kalicha.

   b) *apetala* Tausch (S. pallida Piré, S. Boraeana Jord.). Byl. nažloutle bledozelená. Květenství směstnanější, stopky plodní posléz nanejvýš 3-krát delší, často jen zdělí kalicha. Plátky zakrnělé. Tyč. namnoze 3, menší. Tobolka málo delší kalicha, semena menší, četnější.

3. Vrcholík aspoň v hořejší části s listeny suchomázdřitými. Plátky až dolů 2-dílné. 4.

   Vrcholík listnatý. Plátky do polou 2-klané.

   ***S. holostea** L. Listy kopinaté neb čárkovito-kopinaté, dlouze zakončité, na krajích a na kýlu draslavé. Kališní lístky bezžilné, blánovité; plátky 2-krát jich delší. ♃. 1—2′. (P. velekvětý.) 5. Lesy, stráně, houště. *Vh.*

4. Lod. a listy hladké. Semena svraskalá. 5.

Lod. nahoře na hranách a listy zvláště na krajích zoubkovaně drsné. Semena hladká.

S. Frieseana Ser. Lod. mnohověvětevná. Listy úzce čárkovito-kopinaté. Listeny lysé. Plátky zdělí kalicha; tobolky dolejší 2-krát delší kalicha. ♃. $^1/_2$—1′. (S. longifolia Fr. P. Friesův.) 5—7. Rašelinné lesy. *Č. Šh. Čjv. Bp.:* Boubín, Krumlov, Třeboň, Jindř. Hradec, Krucemburk, Hořovice. *S.* Karlsbrun na Jeseníku.

5. Lod. 1-osá, pod konečným vrcholíkem s 1—více krátkými, namnoze jen lupenatými, vrcholík nepřerůstajícími větvičkami. Plátky delší kalicha. 6.

Lod. nahoře sympodiálně víceosá, namnoze s několika protilistními postrannímí vrcholíky. Plátky skoro 2-krát kratší kalicha.

***S. uliginosa** Murr. Byl. trochu dužnatá, nasivělá. Listy podlouhlé neb eliptično-kopinaté. Listeny lysé. ♃. 3″—1′. (P. bažinný.) 5—7. Pramenitá a bařinná místa. *Vh.*

6. ***S. palustris** Ehrh. Lod. dosti přímá. Listy čárkovito-kopinaté, jakož i listeny nebrvité, často nasivělé. Nejdolejší větve vrcholíka často z paždí vstřícných lupenů. Plátky skoro 2-krát delší kalicha. Semena bradavičnatě svraskalá. ♃. $^3/_4$ až $1^1/_2$′. (S. glauca With. P. sivý.) 6, 7. Vlhká luka, příkopy, bažiny lesní a luční. *Vr.*

***S. graminea** L. Lod. chablá, poléhající. Listy čárkovité neb kopinaté, řídčeji eliptičně kopinaté, trávozelené. Listeny a někdy i listy na zpodu brvité. Vrcholík pouze listenatý. Plátky málo delší kalicha. Semena kruhovitě svraskalá. ♃. $^1/_2$—2′. (P. trávolistý.) 5—8. Luka, houště, pole, meze. *Vo.*

87. Řád. **Sileneae** DC. Silenkovité (str. 21).

Rozbor rodů.

1. Kalich kromě žeber do zubů kališních vybíhajících též s 5 žebry komissurálními (k chobotům kalicha vybíhajícími). Čnělky z pravidla 3 neb 5. Semena ledvinkovitá. 2.

Kalich bez žeber komissurálních. Čnělky z pravidla 2. Tobolka úplně 1-pouzdrá, 4-zubá. 7.

2. Plátky dole na nehtu s 2 křídlovitými podélnými výrostky, bez korunky. Blizen 5, zákorunních, kolkem chlupatých. Kalich s 5 lupenovitými dlouhými ušty. Tobolka úplně 1-pouzdrá, krátce 5-chlopná. **Agrostemma 517.**

Plátky na nehtu bez křídel, nad nehtem nejčastěji s korunkou. Blizny 3 neb 5 zákališních, jen na vnitřní straně chlupaté. 3.

3. Tobolka vejčitá až kulatá, 5—10 zuby pukající. Kalich zvonkovitě neb kyjovitě válcovitý. 4.

Tobolka kulatá, bobulovitá, zbarvená, nepukavá. Kalich miskovitě zvonkovitý. Čnělky 3. **Cucubalus 512.**

4. Tobolka dole 3—5-pouzdrá. 5.

Tobolka úplně 1-pouzdrá. 6.

5. Čnělek 5. Tobolka 5 uprostřed délnou čárou značenými zuby pukající, pod čnělkami se poltící. **Viscaria 513.**

Čnělky 3 (zřídka 5). Tobolka pod i mezi čnělkami se poltící, tudíž 6 (neb 10) zuby pukající. **Silene 514.**

6. Čnělek 5. Tobolka mezi čnělkami se pukající, 5-zubá. **Lychnis 516.**

Čnělek 5 neb 3. Tobolka pod i mezi čnělkami se poltící, tudíž 10- neb 6-zubá. **Melandryum 515.**

7. Kalich dole 1—více páry šupinovitých listenů obalený. Semena štítkovitá. Plátky bez korunky. 8.

Kalich bez obalu listenového. Semena ledvinkovitá neb kulovitá. 10.

8. Kalich trubkovito-válcovitý, 15—mnohožebrý. Plátky dlouze nehetnaté, v ústí k sobě přilehající. 9.

Kalich vrtlíkovito-zvonkovitý, 5-hranný, pod choboty s široce mázdrovitými pruhy. Plátky v krátký nehet zvolna zúžené, nálevkovitě odstávající. **Tunica 509.**

9. Kalich celý blánovitý, 15-žebrý, suchomázdřitými listeny zcela obalený, tobolkou dorůstající podél roztrhlý. Plátky v nehet zvolna sůžené. **Kohlrauschia 510.**

Kalich celý bylinný, bez blánovitých proužků, mnohožebrý, listeny nedocela obalený, za plodu neroztržený. Plátky v nehet náhle stažené. **Dianthus 511.**

10. Plátky na nehtu s křídlovitými podélnými výrostky. Kalich zvonkovitý, s širokými blánovitými proužky. Plátky v nehet zvolna sůžené. **Gypsophila 506.**

Plátky na nehtu bez křídel. 11.

11. Kalich jehlancovitý, dole břichatý, ostře 5-hranný, s blánovitými proužky. Tobolka krátce vejčitá; vnější vrstva její od hedbávité vnitřní vrstvy posléz se odtrhující. Semena kulatá. **Vaccaria 507.**

Kalich trubkovito-válcovitý, mnohožebrý. Tobolka válcovitá, stěna její se netrhá ve vrstvy. Semena ledvinkovitá. **Saponaria 508.**

506. Gypsophila L. em. Šater.

1. Byl. vytrvalá, s oddenkem mnohohlavým. Květy v konečném vrcholíku neb latě listenaté. 2.

Byl. jednoletá. Květy ve vidlích lodyhy od dolejška vidličnatě rozvětvené jednotlivé.

***G. muralis** L. Lod. lysá neb dole trochu pýřitá. Listy čárkovité. Kalich zvonkovitý. Plátky růžové, zřídka bílé. ☉ 2—6″. (Š. polní.) 7—10. Meze, cesty, průhony, kraje rybníků. *Vo.*

2. **G. fastigiata** L. Lod. vystoupavé, pak přímé, dosti jednoduché, s konečným hustým, stejnovrcholným, listnatým vrcholíkem, nahoře jak tento lepkavě žláznato-pýřité. Listy čárkovité. Kalich zvonkovitý, s ústy vejčitými. Tyč. a čnělka čnějící. Plátky bílé neb načervenalé. ♃. 1—2′. (Š. stejnovrcholný.) 6—8. Písečné bory, lada. *Č.* u Bělé, Slaného, mezi Roudnicí a Terezínem. *Mjv.:* Vracovská hora, Sokolnice, Hodonín, Kostelov.

△ **G. paniculata** L. Lod. přímé až vystoupavé, rozkladitě větevnaté, s latou z vrcholíků hojno- a volnokvětých, lysou neb trochu žláznato-pýřitou. Listy kopinaté neb čárkovito-kopinaté, přišpičatěné. Kalich miskovito-zvonkovitý, s ušty vejčito-okrouhlými. Tyč. ze květu nečnějící. Plátky malé, bílé. ♃. 1—4′. (Š. latnatý.) 6, 7. Písčiny, kopce, meze. *Mj.* u Čejče, Bzence, Rajhradu, Břeclavi a j.

507. Vaccaria Med. Kravinec.

***V. pyramidata** F. Wett. Byl. lysá, sivě ojíněná, nahoře vidličnatě mnohovětevná, rozkladitý listnatý vrcholík květní nesoucí. Listy podlouhlo-kopinaté, s vyniklým nervem. Plátky růžově nachové. Odr. α. parviflora (Mönch. sp.), plátky malé, zoubkované, málo delší než kalich, β. grandiflora (Jaub. et Sp. sp.), plátky s delším nehtem, s širší, šířeji a zřetelněji vykrojenou, kalich o polovici a více přesahující čepelí. ⊙ 1—2′. (Saponaria vaccaria L. K. malokvětý.) 6, 7. Na polích v osení a luštinách. α. *Č. Ps. Lsz. Rt. M. S.* β. *Č.* pořídku: u Sadské, Prahy, Č. Lípy a j.

508. Saponaria L. em. Mydlice. Seifenkraut.

***S. officinalis** L. Byl. trávozelená, lysá neb pýřitá. Listy vejčito- neb podlouhlo-kopinaté, 3-žilné. Květy svazčité, v konečném a pobočních vrcholících. Plátky bílé neb pletně narůžovělé. ♃. 1—2′. (M. lékařská.) 7—9. Břehy, vlhké křoviny. *Vr.*

509. Tunica Scop. em. Hvozdíček.

† **T. saxifraga** Scop. Lod. trsnaté, větevnaté. Listy čárkovito-šídlovité. Květy v rozkladitém vidličnatém vrcholíku. Zuby kališní tupé, široce bělomázdřité. Listeny obalné vejčité. Plátky bledě růžové. ♃. ½—1′. (H. lomikámen.) 6—8. Suché kopce, písčiny, škrobotiny. V *Č.* pořídku, nejspíš jen zdivočelý, n. p. u Ploškovic a pod Kalichem u Třebušína, u Všetat na náspech železničných, u Josefova, Jindřichova Hradce.

510. Kohlrauschia Kunth.

***K. prolifera** Kunth. Listy čárkovité. Květy 3—8 v svazku, třemi páry opakvejčitých, nahnědle suchomázdritých listenův obalené. Plátky malé, lilákové. ⊙ ¾—1½′. (Dianthus prolifer L. Hvozdíček prorostlý.) 6—8. Suché kopce, cesty, hráze, břehy. *Vr.*

511. Dianthus L. em. Hvozdík. Nelke.

1. Květy kratičce stopkaté, ve svazku strboulovitém (aspoň 2-květém). Plátky zpředu zubaté. 2.

   Květy dlouženy stopkaté, oddálené, ve volném neb mírně staženém vrcholíku, neb jednotlivě konečné. 5.

2. Listeny obalné kožovité, lysé, tupé, s osinou svou namnoze o ½ kratší, zřídka skoro zdělí trubky kališní. Pochva as 4-krát delší šířky listové. 3.

   Listeny obalné zelené, s osinami svými zdělí neb delší trubky kališní. Pochva srostlých listů nanejvýš zdělí šířky listové. 4.

3. *__D. Carthusianorum__ L. Svazek 2—6- (zřídka až 10-) květý (na nízkých slabcích někdy 1-květý). Listeny obalné hnědé, vnitřní široce vejčité, na konci zaokrouhlené, suchomázdřité a v hrot krátký jako nasazený náhle zúžené. Plátky nachové, vnitř chloupkaté, s čepelí obyčejně asi jak nehet dlouhou, zřídka 2-krát kratší (var. p a r v i f l o r u s), ku konci rozšířenou, 3-hranně opak vejčitou, hrubě zubatou. ♃. 2″—2′. (K a r t o u z e k, s l z i č k y.) 6—8. Suché travnaté úklony, meze, skály, palouky. *Vh.* (v *Č.* vyjma *Sh. Rh. Shp.*)

△ __D. atrorubens__ All. Svazek 6—20-květý. Listeny obalné bledé, z části načervenalé neb nahnědlé, vnitřní vejčité, úžeji suchomázdřité a kopinatě zúžené. Plátky nachové, spořeji chloupkaté, malé, s čepelí rhombickou neb opakvejčitou, drobně a nehojně zoubkatou. Kalichy 2-krát menší než u předch., tmavonachové. ♃. 1—1½′. (D. Pontederae Kern. H. t e m n o r u d ý.) 6, 7. Vrchy, stráně. ***M.*** u Mikulčic, Bzence.

4. *__D. armeria__ L. Lod. nahoře jakož i listeny a kalichy srstnatá. Listy čárkovité. Listeny obalné z vejčitého dolejška kopinato-šídlovité, přímé. Plátky malé, karmínové. ☉ 1—2′. (H. s v a z č i t ý.) 6—8. Světlé lesy, mýtiny, keřnaté stráně. *Vr.*

† __D. barbatus__ L. Lod. lysá, z oddenku plazivého. Listy široce neb podlouhle kopinaté, k dolejšku zúžené. Listeny z vejčitého dolejška svinutě šídlovité, po kraji drsné, lysé, vnější širší, daleko odstálé neb nazpět ohnuté. Plátky růžové. ♃. 1½—2′. (H. b r a d a t ý.) 6—8. Pěstovaný, v křovištích zřídka zdivočelý.

5. Plátky v čárkovité úkrojky zpřeně neb skoro dlanitě rozeklané, jich nehet s úzkými přitisklými 2 řáskami. 6.

Plátky zpředu zubaté neb stříhaně zubaté, podle nehtu s 2 odstálými křídlovitými řáskami. 8.

6. Lod. 1—3-květé (zřídka 4—5-květé), sivě ojíněné, oblé, sušením příčtyrhranné, z pníčků položených, rozvětvených, hustě trsnatých četné vystupující. Listy čárkovito-šídlovité, tuhé, sivé, v trsu příšpičaté, jemně brvkatě zoubkované, hoření lodyžní malé. Listeny obalné 4, hoření 2 široce neb okrouhle vejčité, s krajem široce suchomázdřitým, s trojhrannou nasazenou špičkou, 4-krát kratší kalicha.

__D. plumarius__ L. Plátky vonné, s čepelí opakvejčitou až podlouhlou, do polou skoro prstnatě rozeklanou, v dlouhý, kalich daleko přečnívající nehet zúžené, bílé, na zpodu čepele s červenými 3 proužky neb bez nich, chloupkaté, řídčeji celé narůžovělé. ♃. ¼—2′. (H. p é r n a t ý.) 6, 7. Stráně vápenité a humosní, vřesoviště. ***Č.*** u Roudnice na stráních u Klenče a Vražkova; ***M.*** na Polavských a Mikulovských vrších.

Lod. z oddenku mnohohlavého, jednotlivé, přímé neb vystoupavé, 2- až hojnokvěté (zřídka 1-květé). Listy čárkovito-kopinaté. Listeny obalné 4, vejčité, krátce hrotité. 7.

7. *__D. superbus__ L. Bylina lysá, trávozelená. Lod. obyčejně hojnokvěté, stopky květní tenké, rozkladité. Plátky zpřenodílné, s úzce podlouhlým nedělením pruhem středním, lilákové neb bělavé. ♃. 1—1½′. (H. p y š n ý.) 7—9. Světlé lupenaté háje, luka lesní. ***Č.*** *Pks. L. Sn. R. S.* ***M. S.***

__D. speciosus__ Rchb. Byl. lysá, často nasiveě ojíněná. Listy širší.

Květ 1—nemnohé, stopky silnější, přímější. Kalichy širší, jak obalné listeny načervenalé. Plátky skoro 2-krát větší, zpeřenodílné, s neděleným středním pruhem podlouhle opakvejčitým, tmavěji nachové, zřídka bílé. ♃. 1—2′. (D. Wimmeri Wichura, D. superbus β. alpestris Kablík. H. ozdobný.) 8, 9. Hřebeny a stráně Krkonošů, Kladského Sněžníka a Jeseníka, v *Č.* až k Solnici sestoupivší.

8. Bylina zcela lysá. Dolení pošvy listů 2—3-krát tak dlouhé jak široké. Listeny obalné vejčité, přišpičatěné, 2—3-krát kratší kalicha. Zuby kališní vejčité, špičaté neb krátce zašpičatěné. Plátky střihaně zubaté. 9.

Bylina více méně pýřitá. Pošvy listů kratičké, nanejvýš tak dlouhé jak široké. Zuby kališní kopinaté, dlouze zakončité. Plátky krátce zubaté.

***D. deltoides** L. Lodyhy ve volném trsu, spolu s listnatými výhonky. Lata volná, chocholičnatá, s dlouhostopečnými květy konečnými. Listeny obalné eliptičné s delší špičkou, nanejvýš zdélí polovice kalicha, jak tento na pohled lysé, pod lupou přejemně pýřité. Kalich mezi žebry s rýhami stejně širokými. Plátky karmínové, bíle tečkované, zřídka bílé. ♃. $^1/_2$—1′. (H. kropenatý, slzičky.) 6—9. Lada, meze, kraje lesův. *Vh.*

9. **D. silvaticus** Hoppe. Oddenek volně trsnatý, rozlezlý, jednotlivé lodyhy a výhonky ženoucí. Lodyha jak listy lysá, nahoře vrcholičnatě vícekvětá. Květy oddálené neb i po 2 sblížené. Listy čárkovito-kopinaté, trávozelené. Kališní zuby na kraji sotva suchomázdřitém vlnatě brvité, přišpičatěné, s tuhou špičkou. Plátky nachové. ♃. 1—2′. (D. Seguierii Autt. p. H. lesní.) 7, 8. Lesy, porostlé stráně. *Č. Sp. Rt. B. Šk. M.*

***D. caesius** Sm. Oddenek hustěji polštářkovitě trsnatý. Lod. 1-květé, řídčeji 1—3-květé. Listy čárkovité, hrotité, tuhé, nasivělé. Kališní zuby po kraji šířeji suchomázdřité a jemně vlnato-brvité, špičaté neb i tupé. Plátky pěkně růžové, vonné. ♃. 3—10″. (H. sivý.) 5, 6. Skály. *Č. Pj. Rt. Sp. M.* u M. Krumlova.

Míšenci.

D. armeria-deltoides (D. Hellwigii Borbás). *Č.* V Polabí u Přívoru, pak u Karlštejna a j. s rodiči.

D. Carthusianorum-plumarius. *Č.* Stráň u Klenče blíž Roudnice s rodiči.

512. Cucubalus Gärtn. Nadmutice.

***C. baccifer** L. Lod. rozkladitě větevnatá, hojnokvětá, povláčivá. Listy vejčito- až podlouhlo-kopinaté. Kv. jednotlivé na větvích laty; plátky zelenavo-bílé. Bobule černá, na kalichu odstálém neb sehnutém. ♃. 3—5′. (N. obecná.) 7, 8. Poříční křoviště. *Č. L. Sj. Šb. Mj. S.*

513. Viscaria Röhl. Smolnička. Pechnelke.

***V. vulgaris** Röhl. Lod. nahoře lepkavá. Listy dolení opakvejčito-kopinaté, hoření čárkovito-kopinaté. Hrozen konečný z vrcholíčků 1- až 5-květých. Kor. nachové, zřídka bílé. 1—3′. (Lychnis viscaria L. S. obecná.) 5, 6. Lesní luka, stráně. *Vh.*

514. Silene L. Silenka. Taubenkropf.

1. Čepel plátková 2-dílná neb 2-klaná. Byl. vytrvalá neb dvouletá. 2.

Čepel nedělená, zpředu povykrojená neb zoubkovaná, opakvejčitá, na zpodu se 2 špičatými hrbolky. Květy obojaké. Byl. jednoletá. 6.

Čepel nedělená, čárkovitá, bez hrbolků. Květy 2-domé, prašníkové se zákrskem semeníkovým v číšce pohárkovité. Byl. vytrvalá.

*S. otites Sm. Lod. trochu žláznatě lepkavá. Listy čárkovito-kopinaté, dolení kopisťovité. Hrozen ztuha přímý, dole často větvitý, z vrcholíčků 1—7-květých. Kalich trubkovito-zvonkovitý. Plátky malinké, zelenavé. ♃. 1—2'. (Cucubalus otites L. Ušnice.) 6—8. Suché pahorky, průhony, skály, bory, zvlášť na písku. *Č. P. L. Sn. R. M.*

2. Kalich trubkovito-kyjovitý, 10-žebrý, bez žilek síťkovitě spojených. Plátky v poupěti skroucené. Květenství hroznovité, jednoduché neb častěji ze vstřícných vrcholíčků složené. Květy obojaké. 3.

Kalich nadmutý, vejčitý, 20—30-žebrý a síťnato-žilnatý. Plátky v poupěti střechovité, s 2 hrbolky. Vrcholík listnatý, vidličnatý, 3—vícekvětý, řídko 1-květý. Květy 2-domě mnohomanželné, obojaké a prašníkové, neb obojaké a pestíkové.

*S. inflata Sm. Lod. vystoupavá, i s listy sivě ojíněná a lysá. Listy dolení eliptičné, hořejší eliptično- až čárkovito-kopinaté. Kalich zelenavobílý; plátky bílé, zřídka načervenalé. ♃. $^3/_4$—$1^1/_2$'. (Cucubalus behen L. S. nadmutá.) 6—8. Luka, meze, trávnaté stráně. *Vo.*

3. Květy v hroznu jednoduchém neb častěji ze vstřícných vrcholíčků složeném. Byl. vytrvalé, na oddenku se svazečky listů. 4.

Květy v konečném neb častěji na zpodu vidličnatě rozděleném lichohroznu (vijanu). Byl. dvouletá.

† S. dichotoma Ehrh. Listy eliptičné kopinaté, dolení kopisťovité. Kalichy krátkostopečné, trochu břichaté, srstnaté, nejprv nící, za plodu vejčito-podlouhlé. Kor. bílá. ☉. 1—2'. (S. rozsochatá.) 5, 6. Pole, škrobotiny; pořídku zavlečená. *Č.* u Prahy, Č. Lípy a j., Haidy, *M.* u Brna.

4. Plátky s 2 delšími, špičatými, zoubkovitými výrostky. 5.

Plátky s 2 malými, ploskými neb nezřetelnými hrbolky.

*S. italica Pers. Lod. bezžlázně pýřitá, nahoře lepkavá. Listy eliptično-kopinaté. Hrozen přímý, z vrcholíčků 1—7-květých. Listence blízko pod květem. Kalich pýřitý, zřídka spoře žláznatý, vždy přímo odstálý. Tobolka na stopečce aspoň stejně dlouhé. Koruny bělavé. ♃. 1 až 2'. (S. nemoralis W. Kit. S. hajní.) 6, 7. Keřnaté a skalnaté stráně. *Č. P. Rt. M.* Svitava.

5. ♂ S. longiflora Ehrh. Byl. lysá. Listy sivozelené, kopinaté až čárkovito-kopinaté. Hrozen přímý, nejvíce jednoduchý; stopky nanejvýš zdělí přímého kalicha. Tobolka na stopečce stejně dlouhé. Plátky zelenavobílé. ♃. $1^1/_2$—3'. (S. dlouhokvětá.) 6—8. *Č.* Polní meze u Litoměřic, velmi pořídku.

*S. nutans L. Byl. pýřitá, nahoře lepkavě žláznato-chlupatá, zřídka zcela neb skoro zcela lysá (β. glabra, S. infracta W. K. S. glabra Schk.). Listy trávozelené, kopinaté až eliptičné. Hrozen jednostranný, převislý,

z vrcholíčkův 1—7-květých; listence od květu vzdálené. Kalich žláznato-chlupatý, za květu nící. Tobolka na stopečce 3-krát kratší. Kor. špinavo-bílá. ♃. 1—2'. (S. nící.) 6, 7. Suché háje, kamenité stráně. *Vh.* β. pořídku, u Prahy, Nymburka, Valče, Radonic, Horažďovic.

6. Květy na vrcholíku jednou neb opětovaně vidličnatém. 7.

Květy v lichohroznu (vijanu) konečném neb podvojném.

S. gallica L. Byl. krátce pýřitá, nahoře žláznatá. Listy kopisťovité, hoření čárkovito-kopinaté. Kalich válcovitý, za plodu zveličelý, vejčitý, bledý, zelenožebrý, zubův čárkovito-kopinatých. Kor. bledorůžové neb bělavé. ☉ $^1/_2$—$1^1/_2$'. (S. francouzská.) 7—9. Pole, strniště. *Č. Svp. Lv. Čj. Ms.* posudetská. *S.*

7. † **S. armeria** L. Byl. lysá, sivě ojíněná. Lod. nahoře lepkavá. Listy vejčité neb vejčito-podlouhlé. Vrcholíky svazčitě stažené. Kalich válcovito-kyjovitý, 10-žebrý, se zuby vejčitými. Plodonoš aspoň zdělí tobolky. Plátky světle nachové, růžové neb bílé. ☉ $^1/_2$—$1^1/_2$'. (S. svazčitá.) 7, 8. Někdy ze zahrad v plotech, křovištích zdivočelá.

S. conica L. Lod. šedopýřitá a z části lepkavá. Listy dolení klínovito-, hoření čárkovito-kopinaté. Vrcholíky dosti volné. Kalich válcovito-, za plodu zvětšením vejčito-kuželovitý, na zpodu břichatý, lepkavě pýřitý, 30-žebrý; zuby jeho kopinato-šídlovité. Tobolka skoro přisedlá. Plátky růžové. ☉ $^1/_2$—$1^1/_2$'. (S. kuželovitá.) 5, 6. Písčiny, návrší. *M.* u Bzence, snad jen nahodile.

515. Melandryum Röhl. Knotovka. Lichtnelke.

1. Čnělky 3. Květy obojaké. 2.

Čnělek 5. Květy 2-domé v rozkladitém, vidličnatém, listnatém vrcholíku. Plátky 2-klané, s 2 zoubky. 3.

2. **M. viscosum** Čel. Byl. silně lepkavě chlupatá. Listy podlouhle kopinaté, řeřabaté. Hrozen přímý, tuhý, z vrcholíčků 1—3-květých, krátce stopkatých. Zuby kališní tupé, vejčito-podlouhlé. Plátky 2-klané, bez přívěsků, bílé. ☉ 1—2'. (Cucubalus viscosus L. Silene viscosa Pers. K. lepkavá.) 6, 7. Trávnaté vršky, meze, průhony, pořídku a nestále. *Č. Lž.* (Roudnice, Veltrusy, Libiš.) *M.* nejjižnější: u Mikulova, Lednice.

***M. noctiflorum** Fr. Byl. žláznato-chlupatá. Listy ploché, podlouhle kopinaté neb kopinaté. Vrcholík konečný, vidličnatý, namnoze 3—4-květý. Zuby kališní kopinato-šídlovité. Plátky 2-klané, s 2 zoubky, špinavě bílé neb pletní. ☉ $^1/_2$—$1^1/_2$'. (Silene noctiflora L. K. noční.) 7—10. Role, strniště. *Č. P. L. Sj. R. Bk. Mpj.*

3. ***M. silvestre** Röhl. Lod. dlouze huňatá, bezžlázná (zřídka lysá). Listy hořejší eliptičné neb vejčité. Tobolka vejčitá, zuby ohrnutými, stejně oddělenými pukající. Koruny světle nachové, pořídku bílé, nevonné. ♃. 1 až 2'. (L. diurna Sibth. K. lesní.) 5—8. a) Lesní potoky, mokré luhy, vlhká luka horní. a) *Č. S. Lsv. R. (Bp.) Šh. M. S.* b) Skály u Kosti blíž Mnich. Hradiště.

a) *villosum.* Byl. huňatá.

b) *glaberrimum* (Lychnis Preslii Sekera). Byl. úplně lysá.

*M. pratense Röhl. Lod. krátce, nahoře žláznatě chlupatá. Listy hoření kopinaté neb podlouhle kopinaté, zřídka eliptičné. Tobolka vejčitokuželovitá, zuby přímými, rovnými, po 2 více spojenými pukající. Kor. bílé, pořídku růžové, slabě vonné. ♃ a ☉ 1—3'. (Lychn. vespertina Sibth. K. luční.) 5—9. Suchá luka, meze, cesty, pole. *Vo.*

516. Lychnis Röhl. Kohoutek.

*L. flos cuculi K. Lod. mrtnatá, pod uzly lepkavá. Listy podlouhle neb čárkovito-kopinaté. Kalich lysý, blánovitý, stejně žebrnatý. Květenství vidličnatě vrcholičnaté. Plátky dlanitě 4-dílné, světle nachové až bílé, se 2 zoubky. ♃. 1—2'. (K. luční. Kukuksnelke.) 5, 6. Vlhká luka, u potoků. *Vo.*

† L. coronaria Lamk. Lod. jak listy a kalichy hedvábitě běloplstnatá a huňatá. Listy podlouhlé. Květy na lod. a větvích jednotlivé konečné. Kalich kožovitý, 5-křídlý. Plátky nedělené, špinavě nachové, s tuhou 2-zubou korunkou. ♃. 2—3'. (Růže sv. Marie, koukol zahradní.) 7, 8. Zřídka zdivočelá, tak u Karl. Varů.

517. Agrostemma L. Koukol. Rade.

*A. githago L. Listy čárkovité neb čárkovito-kopinaté. Květy jednotlivé, dlouze stopkaté. Kalich kožovitý, hedvábně plstnatý, posléz ztvrdlý, se zuby čárkovito-kopinatými. Plátky kalně nachové. ☉ 1—3'. (K. polní. Kornrade.) 6, 7. Mezi osením. *Vo.*

88. Řád. Malvaceae DC. Slézovité (str. 20).

Rozbor rodů.

1. Semeník 5-pouzdrý, pouzder 2—vícevaječných. Čnělka 5-klaná. Plod tobolka 5-pouzdrá, pouzdrosečně 5-chlopná. Kalíšek 6—mnoholistý. **Hibiscus 521.**

   Semeník mnohopouzdrý, pouzder okolo tlustého sloupku do kruhu sestavených, 1-vaječných, na plodu od středního sloupku a mezi sebou se oddělujících. Čnělka na mnoho ramen rozeklaná. 2.

2. Kalíšek pod kalichem ze 3 oddělených lístků. **Malva 518.**

   Kalíšek srostlolupenný, 3-klaný. **Lavatera 519.**

   Kalíšek srostlolupenný, 6—9-klaný. **Althaea 520.**

518. Malva L. Sléz. Malve.

1. Květy po 2—více v úžlabí listův dlanito-laločnatých. 2.

   Květy po 1 úžlabní, hořejší v hrozen konečný splývající. Listy hoření dlanito-dělené. Koruny veliké. 6.

2. Stopky květní aspoň za plodu několikrát delší než kalich. 3.

   Stopky květní kratičké, za plodu nanejvýš 2-krát delší kalicha.

   † M. crispa L. Listy srdčité, tupě laločnaté, drobně zubaté a kadeřavé. Svazek drobno- a hojnokvětý, hustý. Kalich trochu kratší plátkův bělolilákových, za plodu zveličelý, blánovitý, žilnatý. ☉ 3—6'. (S. kadeřavý.) 7—9. V zahradách pěstovaný a časem zdivočelý.

3. Stopky plodní rovnovážně odstálé neb sehnuté, s kalichem přímým. Lístky kalíška čárkovito-kopinaté. Květy a plátky dosti malé. Listy okrouhle srdčité, mělce laločnaté. Bylina položená, větevnatá. 4.
Stopky plodní šikmo odstálé neb přímé. Lístky kalíška vejčité neb podlouhlé. Květy prostřední; plátky 3—4-krát delší než kalich. Listy hlouběji laločnaté. 5.

4. ***M. rotundifolia** Huds. Kališní ušty dlouze zakončité, na kraji ploché, s brvami ku předu namířenými. Plátky hluboce vykrojené, 2—3-krát delší kalicha, bledorůžové. Terč podčnělkový skoro zšíří tvrdek; tyto hladké, po krajích zoblené, na postranních plochách bez žeber. ☉ neb ♃. (M. neglecta Fr. S. okrouhlolistý, syrečky. Käsepappel.) 5—10. Návsí, u silnic, zdí. *Vo.*

***M. pusilla** Sm. Kališní ušty krátce přišpičatěné, na kraji kadeřavé, s brvami štětinovitými odstálými. Plátky mělce vykrojené, asi zdělí kalicha, bílé. Terč podčnělkový užší než tvrdky; tyto vynikle síťkovano-svraskalé, ostřeji obroubené, na postranních plochách s radiálními žebry silně vyniklými. ☉ neb ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′ dl. (M. rotundifolia Fr. M. borealis Liljeb. S. nizounký.) 6—10. Jak předešlý, méně hojný.

5. ***M. silvestris** L. Byl. srstnatá, často rozprostřená. Laloky listů ponejvíce špičaté. Lístky kalíška podlouhlé. Plátky podlouhle klínovité, hluboce vykrojené, růžově nachové, tmavěji pruhaté, zřídka bílé. ☉ a ♃. $1^1/_2$—3′ dl. (S. planý.) 7—9. Jak předešlé. *Vh.*

† **M. Mauritiana** L. Lod. lysá, statnější, přímá. Listy spoře chlupaté, s laloky tupými. Lístky kalíška široce vejčité. Plátky široce opaksrdčité, mělčeji vykrojené, tmavěji brunatné. ☉ 2—5′. (L. mauretanica Spr. S. brunatný.) 7—9. Pěstovaný a zřídka zdivočelý.

6. ***M. alcea** L. Lod. s chlupy delšími odstálými a kratšími svazčitými přitisklými. Lístky kalíška vejčité neb vejčito-podlouhlé, zakončité. Tvrdky lysé, na hřbetě kýlnaté, po stranách silně napříč svraskalé. Koruny růžové, zřídka bílé. ♃. 2—4′. (S. velkokvětý.) 7—9. Suché stráně, křoviska, u cest, na kraji lesů. *Vr.*

† **M. moschata** L. Lod. chlupy delšími namnoze jednoduchými srstnatá. Lístky kalíška úzce čárkovito-kopinaté. Tvrdky husté srstnaté, na hřbetě hladké, na plochých stranách přeútle napříč svraskalé. Kor. růžové. ♃. 2—3′. (S. pížmový.) 7, 8. Jak předešlý, leč jen zřídka zdivočelý.

Míšenec. M. pusilla-rotundifolia (M. adulterina Wallr.). *Č.* u Prahy a Loun s rodiči. ***M.*** Znojmo.

519. Lavatera L. Lavaterka.

L. thuringiaca** L. Lod. hořeji, řapíky, stopky a kalichy plsťnaté. Listy vezpod šedé, tence plsťnaté, 5—3-laločné, úhlatě vroubkované. Kv. dlouze stopkaté, jednotlivě úžlabní, hořeji v hroznu. Plátky velké, světle růžové. ♃. 2—3′. (L. obecná.) 7, 8. Keřnaté i skalnaté stráně, světlé háje. ***Č. *P. L. (Sj.) Rt.* ***M. S.***

520. Althaea L. Proskurník. Eibisch.

***A. officinalis** L. Byl. aksamitově plsťnatá. Listy vejčité, na zpodu

často srdčité, vroubkované, slabě laločnaté. Svazečky hojnokvěté, všecky v úžlabí větších a jich delších listů. Kalíšek značně kratší než kalich, namnoze 9-klaný, uštů kopinatých. Kor. bledorůžové. ♃. 2—3′. (P. lékařský, ibišek.) 7, 8. Vlhká slaná luka, velmi pořídku. *Č.* Poděbrady, Neratovice, Zaječice; též zdivočelý. *M.* nejjižnější a jihovýchodní.

△ **A. pallida** W. et K. Bylina drsně plsťnatá. Listy okrouhlé neb vejčité, na zpodu obyčejně srdčité. Květy jednotlivé neb nemnohé úžlabní, hoření krátce stopkaté, v paždí malých listenovitých lístků, volný klas skládajíce. Kalíšek namnoze 6-klaný, skoro zdělí kalicha. Plátky podlouhle opak srdčité, bledě růžové s nehtem žlutým. ☉ 1—4′. (P. bledokvětý.) 7—9. *M.* nejjižnější podle Dyje.

521. Hibiscus L. Ibišek.

△ **H. Trionum** L. Byl. roztroušeně štětinato-srsťnatá. Listy přísrdčité, nejdolejší okrouhlé, nedělené neb 5-laločné, hoření 3—5-dílné až 3—5-klané; úkrojky podlouhlé, hrubě zubaté. Květy jednotlivě úžlabní, stopkaté. Kalíšek ze 12 čárkovitých lístků. Kalich nadmutý, blánovitý, 20 klikatými pruhy prostoupený. Plátky bledosírkové, na zpodu tmavonachové. ☉ $^1/_2$—2′. (H. ternatus Kit. I. hodinový.) 7, 8. Pole, meze. Na *M.* u Ivančic; nověji v *Č.* u Prahy, Chrudimi a Jaroměře pomíjejičně zavlečený.

89. Řád. **Tiliaceae** Juss. Lípovité (str. 20).

522. Tilia L. Lípa. Linde.

1. Tyč. 50—70, nejvnitřnějších 5 plátkovitých, namnoze bezpytličných, korunku dělajících. Čnělka po odkvětení prodloužená. 2.

   Tyč. 20—40, bez korunky. Čnělka po odkvětení sotva prodloužená. 3.

2 † **T. argentea** Desf. Listy vezpod, jakož i létorosty, pupeny, listeny a kalichy husté běloplsťnaté. ♄ (T. alba W. Kit. L. stříbrná.) 7, 8. Z Uher, zřídka pěstovaná.

   † **T. americana** L. Listy zelené, lysé, toliko v úžlabíčkách žil slabě vousaté, veliké, dlouze zakončité. Vrcholíky 10—20-květé. ♄ (L. americká.) 7. Ze sev. Ameriky; zřídka sázená.

3. ***T. platyphylla** Scop. Létorosty a řapíky namnoze silněji chlupaté, řídčeji přílysé. Listy obak trávozelené, vezpod bledší, roztroušeně pýřité, v úžlabíčkách žeber bělavě vousaté, se zuby jemně hrotitými. Vrcholíky visuté, 2—5-květé. Laloky bliznové přímé. Nažky tlustoskořepné, dřevnaté, vynikle 5-žebré. ♄ (T. grandifolia Ehrh. L. širolistá. Sommerlinde.) 6, 7. Lesy. *Vr.*; též v stromořadích se sází.

   ***T. ulmifolia** Scop. Létorosty a řapíky lysé. Listy lysé, toliko v úžlabíčkách žeber vezpod rezavě vousaté, vezpod nasivělé, se zuby krátce a tlustě zašpičatěnými. Vrcholíky 5—10-květé (zřídka jen 3-květé), přímé. Laloky bliznové rozložené. Nažky tenkostěnné, slabě žebrnaté. ♄ (T. parvifolia Ehrh. L. maloletá. Winterlinde.) 7. Lesy. *Vh.*, též v stromořadích a vesnicích.

90. Řád. **Hypericineae** DC. Třezalkovité (str. 20).

523. **Hypericum** L. Třezalka. Hartheu.

1. Lístky kališní se nekryjí. Tyč. mnohé (40—60). Lod. přímá neb vystoupavá. 2.

Lístky kališní podlouhlé, tupé, skoro bezžlázné kraji svými se kryjí. Tyč. nemnohé (15—20). Žlázka prašníků světle hnědá. Lod. mnohovětevná, položená, často kořenující.

*H. **humifusum** L. Lod. slabě 2-hranná, nitkovitá. Listy vejčité neb podlouhlé, po kraji černě, jen hořejší průsvitavě tečkované. Květenství chudo- a řídkokvěté. Plátky malé, světle žluté. ♃. neb ⊙ 3—10″ dl. T. rozprostřená.) 7—9. Vlhčí role, úhory, jeteliště, mýtiny. *Vr.*

2. Lístky kališní s krajem bezžlázným. Žlázka prašníková černá. 3.

Lístky kališní po krajích žláznatě brvité neb žláznato-zubaté. 5.

3. Lod. 4-hranná. Pouzdra plodu vně s četnými podélnými pruhy. 4.

Lod. 2-hranná. Pouzdra plodu na hřbetě se 4 podélnými, pryskyřičnými pruhy, jichžto 2-krajní vysýlají ku kraji šikmo dolů jdoucí a místy vespolek spojené, puchýřovité ponaduřelé proužky postranní.

*H. **perforatum** L. Listy vejčité až podlouhle čárkovité, okrouhlým zpodkem přisedlé, průsvitavě, po kraji černě tečkované. Kališní lístky kopinaté, špičaté. Kor. zlatožluté. ♃. $^1/_2$—2′. (T. tečkovaná. bylina sv. Jana. Johanniskraut.) 7—9. Suchá luka, meze, kopce, lesní mýtiny. *Vo.*

4. *H. **tetrapterum** Fr. Hrany lodyhy úzce křídlaté. Listy vejčité, tupé dole poloobjímavé, hrubookou, málo vyniklou síťkou žilnaté. Lístky kališní kopinaté, špičaté neb zakončité, jakož i plátky světle žluté skoro bez černých teček. Odr. α. laxiflorum, lodyha větevnatá, květenství dosti řídké, plátky světle žluté, β. densiflorum Čel. fil., lod. jednoduchá, větví neplodných více méně skrácených, květenství konečně krátké a husté, plátky bělavo-žlutavé. ♃. 1—$1^1/_2$′. (T. čtyřkřídlá.) 7, 8. Potoky, příkopy luční. *Vr.* β. v bařině u Žatce.

*H. **quadrangulum** L. Hrany lodyhy tupé, nekřídlaté. Listy vejčité neb podlouhlé, ku zpodu zúžené, neobjímavé, drobnookou silnou síťkou žilnaté. Lístky kališní vejčité neb eliptičné, tupé. Plátky s četnými černými tečkami a čárkami, zlatožluté. ♃. 1—$1^1/_2$′. (T. čtyrhranná.) 7, 8. Luka, kraje lesní hornatějších krajin. *Vr.*

5. Lod. oblá, bezhranná. Žlázka prašníka světle hnědá neb žlutá. 6.

Lod. nahoře 2-hranná. Žlázka prašníková černá.

*H. **elegans** Steph. Lod. husté listnatá, doleji s větévkami neplodnými, nahoře větvemi vrcholičnatými hroznito-latnatá. Listy lysé, vejčité neb vejčito-kopinaté, zpodkem slabě srdčitým přisedlé, po kraji černě tečkovaném často ohrnuté, na plochách husté prosvitavě tečkované. Kališní lístky kopinaté, jak listeny žláznato-třísnité. Plátky celokrajné, jen na konci černě žláznato-tečkované, světle zlatožluté. ♃. 1—2′. (T. ozdobná.) 6, 7. Travnaté kopce, vinice. *Č.* Veliká hora u Karlštejna, Říp, Budín, Lovosice. *M.* jižní: u Čejče.

6. Kališní lístky kopinaté, špičaté, jakož i listeny žláznato-třísnité. Plátky celokrajné. 7.

Kališní lístky vejčité, tupé, útle žláznato-zubaté. Listeny celokrajné. Plátky žláznato-pilovité.

H. pulchrum L. Listy lodyžní vejčité, tupé neb vykrojené, širokým srdčitým zpodkem objímavé, na líci sytě zelené, vezpod bledé, docela lysé. ♃. 1—2′. (T. p ě k n á.) 7, 8. Lesy, vřesoviny. *Č.* Pochybné udání: u Fugavy; leč nověji marně tam hledána. *Mj.* mezi Čejčem a Čejkovicemi.

7. ***H. montanum** L. Lod. lysá, nahoře chudolistá, namnoze zcela jednoduchá, s vrcholíkem konečným svazčitě směstnaným. Listy vejčité až podlouhlé, srdčitým objímavým zpodem přisedlé, lysé, jen vezpod na nervech kratkými chloupky draslavé, na kraji černě tečkované. Semena útle ďubkovaná, lysá. ♃. 1—3′. (T. c h l u m n í.) 6—8. Lesnaté chlumy a pohoří. *Vh.*

***H. hirsutum** L. Lod. mrtnato-huňatá, stejně hustě listnatá, s úžlabními větévkami, nahoře jehlancovitě latnatá. Listy vejčité neb podlouhlé, řapíkaté, na kraji bez černých teček. Semena hladká, aksamitově chlupatá. ♃. 1—2′. (T. s r s t n a t á.) 7, 8. Lesy, vlhké houště, stráně. *Vr.*

91. Řád. **Elatineae** Camb. Úporovité (str. 20).

524. Elatine L. Úpor.

1. Lod. trsnatě větevnatá, položená, kořenující. Listy vstřícné, řapíkaté. Plátky bílé neb narůžovělé. 2.

Oddenek v bahně plazivý, lodyhy vystoupavé. Listy po 3 až více v přeslenu, přisedlé. Plátky zelenavě bílé.

E. alsinastrum L. Dolení listy ve vodě čárkovité, v přeslenu četné, hoření podkvětné po 3, vejčité neb vejčito-kopinaté. Květy přisedlé neb nejdolejší stopkaté, 4-četné s 8 tyčinkami. ♃. 2—6″. (Ú. p ř e s l e n a t ý.) 7—9. Bahnivé kraje rybničné, mezi rákosím. *Č. Lv. Rt.* (N. Bydžov, Most, Chomútov.) *M.* u Náměšti.

2. **E. hydropiper** L. Listy eliptičné, aspoň dolejší s řapíkem značně delším. Květy přisedlé, 4-četné s 8 tyč. Semena podkovovitě skřivená, nestejnoramenná, žlutá. ⊙ 1—4″ dl. (Ú. p e p ř o v i t ý.) 6—8. Jak před. *Č. R. Sp. Špb. Mjz.*

E hexandra DC. Listy podlouhle eliptičné, v řapík stejně dlouhý neb kratší zúžené. Květy namnoze stopkaté. Kalich 3-dílný, plátky 3, tyč. 6. Tobolka ve vtisku špičkatá. Semena slabě prohnutá, na jednom konci tupá, hnědá. ⊙ (Ú. š e s t i m u ž n ý.) 6—8. Jak před. *Č. Rt. Sp. Šb. Mjz.*

***E. triandra** Schk. Listy podlouhle eliptičné až čárkovito-podlouhlé, krátce stopkaté. Květy všecky přisedlé. Kalich 2-dílný, plátky a tyčinky 3. Tobolka nahoře vtisklá. Semena slabě prohnutá, na koncích zaokrouhlená, bledožlutavá. ⊙ (Ú. t ř i m u ž n ý.) 6—8. Jak před. *Č. Pj. Špb. Rt. Šb. Mjz.*

92. Řád. **Oxalideae** DC. Šťavelovité (str. 20).

525. **Oxalis** L. Šťavel. Sauerklee.

1. Lod. prodloužená z kořene neb z oddenku konečná; stopky květní na lodyze úžlabní, 1—3-květé. Plátky malé, žluté. 2.

Oddenek podzemní, výběžkatý, šupinatý, bezlodyžný. Stopky z úžlabí listův oddenkových, 1-květé. Plátky dosti veliké, bílé, růžově žilkaté, neb růžové.

*__O. acetosella__ L. Listy trojené, lístky opak srdčité. ♃. 3—4″. Odr. β. rosea Hartm., plátky růžové, sušené fijalové. (Š. kyselý.) 4, 5. Stinné lesy, u potoků. *Vh.*, β. velmi pořídku.

2. *__O. stricta__ L. Lod. vystoupavá neb přímá, s podzemními výběžky. Palisty žádné. Stopky plodonosné přímé až rovnovážné. ♃. 1/2—1′. (Š. tuhý.) 6—9. Role, stromoví. *Č. P. S. L. Rt. M. S.*

† __O. corniculata__ L. Lod. větevnatá, rozprostřená, bez podzemních výběžků. Palisty malé, podlouhlé, brvité, k řapíku přirostlé. Stopky plodonosné obloukem sehnuté, s tobolkou vzpřímenou. ⊙ 1/2—3/4′ dl., často rudě naběhlý. (Š. růžkatý.) 6—9. Na záhonech, u cest, v polích zdivočelý. Cibulka u Prahy, Mimoň, Děčín, Karl. Vary.

93. Řád. **Balsamineae** Rich. Balsaminovité (str. 21).

526. **Impatiens** L. Netýkavka.

*__I. noli tangere__ L. Listy vejčité neb vejčito-podlouhlé, v řapík bezkřídlý zúžené. Hrozny 1—6-květé, pod list sehnuté, kratší než tento. Květy nící; kor. zlatožluté, v ústí červeně tečkované; ostruha ohnutá. ♃. 1—2′. (N. obecná.) 7, 8. Lesy a křoviny vlhké, bařinné. *Vh.*

† __I. parviflora__ DC. Listy vejčito-podlouhlé, v řapík křídlatý zúžené. Hrozny přímé, zdélí listu, 4—10-květé. Květy přímé; kor. světle žluté, malé, ostruha rovná. ⊙ 1—2′. (N. malokvětá.) 6—9. Zdivočelá v houštinách poříčních, v *Č.* podle Vltavy (na př. Štvanice Pražská) a Labe i j.

94. Řád. **Geraniaceae** DC. Kakostovité (str. 20).

Rozbor rodů.

Plodní osiny šroubovitě svinuté, na vnitřní straně dlouze brvitě chlupaté. **Erodium 527.**

Plodní osiny na venek kruhovitě stočené, na vnitřní straně lysé neb jemně pýřité. **Geranium 528.**

527. **Erodium** L'Hér. Pumpava. Reiherschnabel.

*__E. cicutarium__ L'Hér. Listy zpeřené; lístky protisečné neb stříhanozubaté. Květenství 2—mnohokvěté, okolíkovité, delší listu. Kor. nachově růžové až bílé, malé. ☉ neb ⊙ 1/2—1′ dl. (Geranium cicut. L. P. obecná.) 4—10. Meze, kopce, trávníky, úhory. *Vo.*

528. **Geranium** L. Kakost. Storchschnabel.

1. Kalich za květení rozložený. Plátky krátce nehetnaté. 2.

Kalich za květení přímý. Plátky dlouhonehetné, nedělené, 2-krát delší kalicha.

*G. **Robertianum** L. Listy 3—5-četné; lístky řapíkaté, peřenoklané a zubaté. Semeníky síťnato-svraskalé. Semena hladká. Byl. často krvavě naběhlá, smrdutá. Kor. růžová neb bílá. ☉ a ☉ 1—2′. (K. smrdutý, čapí nůsek.) Vlhká stinná místa. *Vo.*

2. Kořen kůlový 1-letý neb vytrvalý, v prodloužení krátkého oddenku. Plátky malé, 2—4‴ dl., málo delší, zřídka 2-krát delší než kalich. 3.

Kořen mnoholeté byliny vyhynulý, oddenek jako ukousnutý. Plátky větší, 5—9‴ dl., asi 2-krát delší než kalich. 11.

3. Listy dlanitě 5—7-dílné, úkrojků rozestálých, v čárkovité, ostré ušty rozeklaných. Kališní lístky dlouhoosinné. Semena buňkatě tečkovaná. 4.

Listy dlanité 5—7-klané i 3-klané. 5.

4. *G. **columbinum** L. Lod. přitiskle chlupatá, bezžlázná, rozkladitě větevnatá. Květenství 2-květé mnohem delší dvou předchozích listů. Kališní lístky přitiskle chlupaté, trochu kratší než plátky. Semeníky hladké, kratičce chlupaté, zoban přitiskle pýřitý. Plátky světlonachové. ☉ $^3/_4$—2′ dl. (K. holubičí.) 6—9. Suché, keřnaté kopce, skály, role. *Vr.*

*G. **dissectum** L. Lod. nazpět mrtnatá, nahoře často žláznato-chlupatá. Květenství 2-květé kratší listů předchozích. Kališní lístky srstnaté neb i žláznaté, zdélí plátků. Semeníky mrtnaté, jakož i zoban odstále žláznato-chlupaté. Plátky temné nachové. ☉ $^1/_4$—1′. (K. rozeklaný.) Role, úhory, rumiště. *Vr.*

5. Úkrojky listů kosníkovité neb podlouhle kosníkovité, ku konci zúžené, stříhaně hrubě zubaté. 6.

Úkrojky okrouhlých listů klínovito-opakvejčité, tupé neb uťaté, zpředu krátce 3—5-klané. 8.

6. Kořen 1-letý. Stopky 2-květé. 7.

Kořen vytrvalý s oddenkem. Stopky 1-květé, po odkvětení sehnuté.

† G. **sibiricum** L. Lod. rozkladitě větvitá, nazpět mrtnatá. Listy 5-, hoření 3-klané. Plátky opakvejčité, vykrojené, asi zdélí kalicha, bledorůžové, nachové žilnaté. Chlopně hladké, pýřité. Semena tečkovaná. ♃. 1—2′. (K. šibiřský.) 7, 8. ***S.*** u Vidnavy, zavlečený.

7. *G. **divaricatum** Ehrh. Úkrojky na jedné straně listu větší. Kališní lístky krátce mrtnaté, skoro bezžlázné, s krátkou osinou. Plátky a nitky tyčinek skoro lysé. Semeníky na příč svraskalé, nahoře jako zoban mrtnaté. Semena hladká. Kor. malé, světle nachové. ☉ 1—2′. (K. rozkladitý.) 6—8. Kamenité stráně, ploty, zdi, pořídku. ***Č.*** *P. (Lv.) Sn. R.* ***Mj.*** u Brna a na Znojemsku.

† G. **bohemicum** L. Úkrojky listů na obou stranách listu stejné. Kališní lístky hustě žláznaté chlupaté a dlouze huňaté, dlouze osinaté. Plátky na dolejšku brvité, nitky dlouze chlupaté. Semeníky hladké, huňaté a žláznaté. Semena důbkovaná. Kor. fijalově modré, dosti veliké. ☉ 1—1$^1/_2$′. (K. český.) 7, 8. Lesnaté chlumy. ***Č.*** Karl. Vary, Frant. lázně, leč nověji více tam nenalezen.

8. Plátky opak srdčité. Semena hladká. 9.

Plátky nedělené, podlouhle klínovité. Semena důbkovaná.

† **G. rotundifolium** L. Lod. odstále žláznato-chlupatá. Semeníky hladké, zobany žláznato-chlupaté. Kor. malé, růžové. ⊙ $^1/_2$—1′. (K. okrouhlolistý.) 6—9. Křoví, ploty. Pro *Č.* i *M.* pochybný, patrně časem jen zdivočelý, jako na př. nověji u Přepych u Opočna.

9. Bylina 1-letá. Plátky zdělí neb málo delší kalicha. Stopka 2-květého vrcholíčka nanejvýš zdělí předchozích listů. 10.

Bylina vytrvalá s oddenkem. Plátky 2-krát delší kalicha. Stopka 2-květého vrcholíčka mnohem delší předchozích listů.

***G. pyrenaicum** L. Lod. dlouze huňatá. Kalich srstnatý. Plátky nejdoleji brvité. Semeníky hladké, jak zoban přitiskle pýřité. Kor. modrofijalové neb bledě pletní. ♃. 1—2$^1/_2$′. (K. pyrenejský.) 6—9. Trávníky, ploty, kře; různě zdomácnělý, *Č.* zvlášť v *P. L. Sp. Rt. Šp. Mj.* od Brna na jih.

10. ***G. pusillum** L. Lod. krátce pýřitá. Kalich pýřitý, po kraji dlouze chlupatý. Plátky nejdoleji lysé. Semeníky hladké, přitiskle pýřité. Kor. nejmenší. bledolilákové. ⊙ (K. nízký.) 5—10. Pole, ploty, rumiště, pažity. *Vo.*

***G. molle** L. Lod. pýřitá a dlouze huňatá, kalich huňatý. Plátky nejdoleji brvité. Semeníky síťovitě svraskalé, lysé. Kor. světle nachové. ⊙ $^1/_2$—1′. (K. měkký.) 5—9. Křoviště, potoky lesní, trávníky. *Č. Pj. Sn. Rt. Šp. M.*

11. Plátky opakvejčité, vykrojené neb zaokrouhlené. Nitky lysé neb jemně pýřité. Semeníky hladké. Semena síťkovano-tečkovaná. 12.

Plátky okrouhlé, krátce přišpičatěné, ploše rozložené neb nazpět ohrnuté. Nitky dlouze chlupaté. Semeníky s 3—4 příčnými vráskami. Semena hladká.

G. phaeum L. Kor. hnědofijalová. ♃. 1—2′. (K. hnědočervený.) 5—7. Lesnaté stráně, luka lesní, trávníky zahrad. *Č. Lv. Sv. Čv. Šk. Mzs.*, též údolí Dyje. *S.*

12. Listy 5—7-dílné neb 5—7-klané, úkrojků sblížených, podlouhle klínovitých, přišpičatěných, hrubě neb stříhaně zubatých. Stopky 2-květé. 13.

Listy 5—7-dílné, úkrojků rozestálých, namnoze hluboce 2—3-klaných, s ušty čárkovitými neb čárkovito-podlouhlými. Stopky 1-květé.

***G. sanguineum** L. Odstále dlouze srstnatý, bezžlázný. Kor. krvavě nachová. ♃. 1—1$^1/_2$′. (K. krvavý.) 5—8. Stráně, lesní luka. *Č. P. L. Sn. Rt. Bk. M. S.*

13. Lod. pýřitá, nahoře namnoze žláznatě chlupatá. Listy 5—7-dílné. Kališní lístky 3-žilné (neb nezřejmě 5-žilné). 14.

Lod. nazpět dlouze srstnatá, bezžlázná. Listy 5—7-klané. Kališní lístky 5-žilné (neb neúplně 7-žilné).

***G. palustre** L. Stopky květní po odkvětu sehnuté, s kalichy vystoupavými. Kor. nachová. ♃. $^1/_2$—2′. (K. bahenní.) 6—8. Vlhká luka, v křoví u vod. *Vh.*

14. *G. pratense L. Stopky květní po odkvětení sehnuté, s kalichem dolů hledícím. Plátky okrouhlo-opakvejčité, jen po kraji nehtu vousaté. Nitky dole kruhovitě rozšířené. Kor. fijalově modrá, bledolilláková neb bílá. ♃. 1—2'. (K. l u č n í.) 6—8. Luka, křoviště, u potoků. *Vh.*

*G. silvaticum L. Stopky květní i s kalichy vždy přímé. Plátky podlouhle opakvejčité, vnitř nad nehtem vousaté. Nitky kopinaté. Kor. fijalová. ♃. 1/2—2'. (K. l e s n í.) 6—8. Lesy, horní stráně. *Č. Pj. Shp. R. (Bk.) Šh. M. S.*

95. Řád. **Lineae** DC. L n o v i t é (str. 21).

R o z b o r r o d ů.

Květ veskrze 4-četný. Kališní lístky dole srostlé, 2—3-klané. **Radiola 529.**

Květ veskrz 5-četný. Kališní lístky prosté, nedělené. **Linum 530.**

529. Radiola Gmel. S t o z r n í k.

*R. linoides Gmel. Lod. vidličnatě větvitá. Listy vstřícné, vejčité, přisedlé. Kv. malinké, plátky bílé. ⊙ 1—4''. (Linum radiola L. S. l n o v i t ý.) 7—9. Vlhké písčiny, kraje rybníků, průhony, role. *Č. Lsv. Shp. R. (Bp.) Špb. M.* (Hodonín?) *S.* (Bystřice).

530. Linum L. L e n. Lein.

1. Listy všecky střídavé neb jen nejdolejší vstřícné. 2.

Listy všecky vstřícné, bezžlázné, hoření podlouhlé neb kopinaté, dolení kopisťovité.

*L. catharticum L. Vrcholík vidličnatý. Kor. malé, bílé. ⊙ 3 až 10''. (L. l u č n í.) 6—8. Luka, průhony. *Vo.*

2. Listy bezžlázné. Kor. modré neb růžové. 3.

Listy na zpodu obak s hnědou žlázou. Kor. žluté.

*L. flavum L. Vrcholík mnohovidličný. Kališní lístky kopinaté, i s listeny brvito-pilovité. ♃. 1—1 1/2'. (L. ž l u t ý.) 6, 7. Stráně, úklony trávnaté. *Č. Pk. Lsz. Mj.* Mikulov, Klobouky a j.

3. Lod. jak listy a kalichy lysá. Stopky květní delší než kalich. 4.

Lod. jak listy a kalichy huňatá neb pýřitá (někdy nejdoleji lysá). Stopky květní kratší než kalich, za plodu přímé.

△ L. hirsutum L. Listy 3—5-žilné, dolení podlouhle opakvejčité, hoření podlouhlé neb kopinaté, ke zpodu zaokrouhleně skrojené, na kraji někdy žláznato-brvité. Kališní lístky kopinaté, zakončité, žláznato-brvité. Plátky velké, sytě modré neb lilákové, na zpodu žluté. ♃. 1—2'. (L. s r s t n a t ý.) 6, 7. Výslunné stráně, vinice. *Mj.*

4. Byl. vytrvalá, s trsnatými lodyhami. Listy 1-žilné. 5.

Byl. 1-letá, jednolodyžná. Listy 3-žilné.

† L. usitatissimum L. Stopky plodonosné ztuha přímé. Kališní lístky vejčité, přišpičatěné, krátce bezžlázně brvité, skoro zdělí tobolky. Plátky

světle modré, zřídka bílé. ⊙ 1—3′. (L. setý. Flachs.) 6—8. Seje se zhusta.

5. Listy čárkovito-kopinaté až kopinaté, na kraji šerpivé, avšak nebrvité. Kališní lístky vnitřní velmi tupé, zaokrouhlené, na kraji suchomázdřité, nebrvité, kratší než tobolka. Plátky modré se žlutým nehtem. 6.

Listy čárkovité, jemně ostnitě brvité. Kališní lístky vejčito-kopinaté, bez mázdřitého kraje, žláznato-brvité, delší než tobolka. Plátky bledě růžové.

*L. tenuifolium L. ♃. 1/2—1′. (L. úzkolistý.) 6, 7. Travnaté vápenné úklony. *Č. Ps. Lz. Mj.* od Brna jižněji: u Ivančic, Krumlova, Znojma, Mikulova a j.

6. ♂ *L. perenne L. Lod. dole listy opadalými zjizvená, nahá. Listy bez teček prosvitavých. Stopky plodonosné tuhé, přímé. Plátky velké. ♃. 1—3′. (L. ozimý.) 6, 7. Tučná luka. *Č.* v *Ls.* na jedné louce u Všetat, u Mělníka; u Poděbrad?

L. austriacum L. Lod. až dolů olistěná. Listy prosvitavě tečkované. Stopky plodonosné tenké, jednostranně obloukem přehnuté neb převislé. ♃. 1—2′. (L. rakouský.) 5—7. Travnaté kopce, meze. *Č.* Vrch Hoblík u Loun, Kožov, Duchcov. *Mj.* Mikulov, Polava, Znojmo, Špilberk u Brna.

96. Řád. **Polygaleae** Juss. Vítodovité (str. 16).

Rozbor rodů.

Kalich vytrvalý, křídla jeho plod přikrývající. Koruna s tyčinkami oplodní, přední ušet s hřebenovitě mnohoklaným přívěskem. Nitky tyčinek do polovice neb výše srostlé. Pytlíčky prašné společnou skulinou pukající. **Polygala 531.**

Kalich po květu opadavý. Koruna podplodní, přední ušet 4-laločný. Nitky tyčinek jen nejdoleji srostlé. Pytlíčky prašné každý svou skulinou pukající. **Chamaebuxus 532.**

531. **Polygala** L. em. Vítod. Kreuzblume.

1. Semeník krátkostopečný neb přisedlý; stopka zprvu nanejvýš zdélí, potom značně kratší semeníka. Koruny menší až velmi malé, 1 1/2 až 4‴ dlouhé. 2.

Semeník dlouhostopečný; stopka zprvu značné delší, potom aspoň zdélí semeníka. Kor. veliké, 6—8‴ dl.

△ **P. major** Jacq. Listy čárkovito-kopinaté, nejdolejší opakvejčité, v rozetku nesměstnané. Hrozen konečný hojnokvětý. Křídla kališní delší tobolky, eliptičná, 3-žilná; postranní nervy se středním na konci spojené a vně síťnato-žilnaté. Kv. růžové, nachové, modrofijalové neb zřídka bílé. ♃. 1/2—1′. (V. větší.) 5, 6. Kerňaté stráně, kraje lesní. *Mj.*

2. *P. vulgaris L. Listy na lodyze zdola nahoru namnoze vždy větší, nejdolejší opak vejčité neb vejčito-podlouhlé, leč v rozetku nesměstnané, podlouhle neb čárkovito-kopinaté. Křídla kališní namnoze značně delší tobolky, podlouhlá, často špičkatá; postranní jejich nervy se středním

sem tam příčmo spojené. Semeník ku zpodu stopkovitě zúžený. Kor. modrofijalové, růžové neb bílé. Chuť nehořká. ♃. (V. obecný.) 5—9. Luka, lesy, kopce; a) i c) *Vo.*, b) řídčejší, d) jen v *Č.* na Rudohoří.

a) *genuina.* Hrozen konečný, hojnokvětý, listeny kratší neb nanejvýš zdélí poupat. Listy všecky střídavé.

b) *comosa* (Schk.). Hrozen konečný, hojnokvětý, hustý; listeny delší než poupata, na konci hroznu chocholku dělající. Kv. nejvíce špinavorůžové. Listy střídavé.

c) *oxyptera* (Rchb.). Hrozen řídký, často chudokvětý, konečný. Kv. namnoze bílé, někdy modré, křídla špičatá, užší než tobolka. Listy všecky střídavé. Lod. často v trsu rozložené, poléhavé.

d) *depressa* (Wenderoth). Hrozen řídký, 4—5- (zřídka do 10-)květý, jinými prodlouženými hroznatými větévkami přerostlý. Kv. chrpově modré. Listy dolejší eliptičné, skoro vstříčné.

***P. amara** L. Listy nejdolejší velmi veliké, opak vejčito-klínovité, v rozetku směstnané, tamže často s malolistými vedlejšími lodyžkami, nad rozetkou silně zmenšené. Křídla kališní zdélí neb kratší než tobolka, zaokrouhleně tupá, k dolejšku zúžená, nervů sotva spojených. Semeník přisedlý. Chuť hořká. ♃. 2—6″. (V. hořký.) 5, 6. a) Travnaté úklony, suchá luka, na vápně. *Č. Pj. Lzs. S. M.* jen pod Hardekem v údolí Dyje. b) Luka rašelinná, bařinná. *Č. L. Shpv. (Šb.) Mj.*

a) *genuina.* 3—6″, ve všem větší. Kor. lilákově modré, as 3‴ dl.

b) *austriaca* (Crantz). Ve všem menší, do 3″ vys. Kv. malé, jen $1^1/_2$‴ dl., bílé neb bělavě namodralé, tobolky úžeji obroubené.

532. Chamaebuxus Spach.

♂ ***Ch. alpestris** Spach. Lod. položené, větví vystoupavých. Listy kožovité, podlouhle kopinaté. Květy 1—2 na krátké listenaté úžlabní větvičce, žluté, na konci červené, křídla bělavá. ♃. (Polyg. chamaebuxus L. Vítod žlutokvětý.) 5, 6. Lesy. *Č. Pks. R. B. Šp.*

97. Řád. **Empetreae** Nutt. Šichovité (str. 3).

533. Empetrum L. Šicha. Rauschbeere.

E. nigrum L. Listy čárkovito-podlouhlé, tuhé, lesklé, vezpod s bílým středním pruhem. Kv. 2-domé, na krátkých úžlabních listenatých 1—3-květých větvičkách. Plátky malé, ♂ růžové, ♀ nachové. Peckovice černá. ♄ Křík položený, $^1/_2$—$1^1/_2$′. (Š. černá.) 5, 6. Rašeliny horní. *Č.* Krkonoše, Jizerské hory, Rudohoří, Šumava. *M. S.* Jeseník, Beskýdy.

98. Řád. **Terebinthaceae** DC. Škumpovité (str. 4, 21).

534. Rhus L. Škumpa. Sumach.

† **Rh. toxicodendron** L. Listy 3-četné, dlouhořapičné; lístky široce vejčité, přísrdčité, zakončité, vykrajovaně zubaté neb skoro celokrajné. Laty úžlabní, mnohem kratší řapíku. Kmen položený, kořenující, neb

přímý, 2—8′. Mléko prudce jedovaté. ♄ (Š. jedovatá. Giftsumach.) 5, 6. Ze sev. Ameriky; někdy, jako u Ml. Boleslavi, zdivočelá.

† **Rh. typhina** L. Listy lichozpeřené, mnohočetné; lístky podlouhle kopinaté, pilovité, vezpod sivé. Laty konečné, husté, huňaté, hnědonachové. Květy 2-domé. Plátky žlutavobílé. ♄ 10—20′. (Š. ocetná. Essigbaum.) 6, 7. Ze severní Ameriky; v sadech zhusta, též zdivočelá někdy na stráních.

† **Rh. cotinus** L. Listy nedělené, opakvejčité neb vejčité, celokrajné, vezpod sivé. Lata konečná, rozkladitá; nejmnožší stopky bezkvětné, s dlouhými po odkvětu se zveličujícími chlupy. Květy obojaké. Plátky nazelenalé. ♄ 6—10′. (Ruj. Perückenbaum.) 6, 7. V sadech sázená, na *M.* u Znojma téměř zdivočelá.

99. Řád. **Xanthoxyleae** Adr. Juss. Žlutodřevovité (str. 4, 19, 22).

Rozbor rodů.

Květy mnohomanželné, obojaké, prašníkové a pestíkové. Kalich krátký, 5-klaný. Plátků 5, jak tyčinky vetknutých pod terčem podplodním. Tyč. ve květu ♂ (se zakrnělými semeníky) 8, v obojakém 2—3. Semeníky 3—5, 1-pouzdré, 1-semenné; nažky smačknuté, křídlaté. Strom se zpeřenými listy. **Ailantus 535.**

Květy neúplně 2-domé. Kalich 4—5-dílný. Plátky 4—5, s tyčinkami 4—5 pod vypouklým terčem vetknuté. Semeník 1, 2-pouzdrý; nažka křídlatá, vejčitá, 2-pouzdrá, 2-semenná. Keř s listy trojenými. **Ptelea 536.**

535. **Ailantus** Desf. Pajasan.

† **A. glandulosa** Desf. Listy lichozpeřené; lístky řapíkaté, vejčité až podlouhlé, zakončité, na zpodu mělce srdčité, doleji hrubě zubaté, na každém ze 2—5 zubů se žlázou. Květy latnaté, žlutavobílé. ♄ 40—60′. (P. žláznatý.) 6, 7. V sadech sázený; pochází z Číny.

536. **Ptelea** L. Křídlatec.

† **P. trifoliata** L. Listy 3-četné; lístky přisedlé, vejčité až podlouhlé, prostřední větší, k dolejku zúžený. Květy latnaté, nazelenale bílé, vonné. ♄ 5—10′. (K. trojlistý.) 6. Ze severní Ameriky; v sadech sázený.

100. Řád. **Rutaceae** Juss. Routovité (str. 19).

Rozbor rodů.

Květy pravidelné, 4-četné, květ konečný 5-četný. Tyč. 8—10 rovných. Stěna pouzder tobolkových při uzrání ve vrstvy nerozdělená. **Ruta 537.**

Květy trochu nepravidelné, 5-četné. Tyč. 10, dolů sehnutých, koncem vystoupajících. Vnitřní chruplavkovitá vrstva každého pouzdra plodního 2-chlopně pukající a od zevnější vrstvy (rubiny) se oddělující. **Dictamnus 538.**

537. Ruta L. Routa. Raute.

⸸ **R. graveolens** L. Listy sivozelené, umálené 2—3-krát peřenodílné, úkrojků klínovito-podlouhlých až kopinatých. Vrcholík vidličnatý, pak jednoramenný. Kor. žluté. ♃. 1—2′. (R. obecná.) 6—8. Stráně, vinice. *Č.* u Štětí a Žernosek.

538. Dictamnus L. Třemdava. Diptam.

***D. albus** L. Listy lichozpeřené, 6—3-jařmé; lístky eliptičné neb podlouhlé, drobně zubaté, průsvitavě tečkované. Hrozen prodloužený, doleji složitý, žláznatý. Kor. světle růžové, nachově pruhované, zřídka bílé. ♃. 1—3′. (T. bílá.) 5, 6. Keřnaté stráně, háje. *Č. P. Lsz. (Sj.) R. Bk. Mj.* od Brna na jih.

101. Řád. **Acerineae** DC. Javorovité (str. 19).

539. Acer L. Javor. Ahorn.

1. Vrcholičnaté laty přímé. 2.

   Hrozen visutý, prodloužený, v dolení části trochu složitý. Tyč. květů prašníkových 2-krát delší plátků.

   ***A. pseudoplatanus** L. Listy 5-laločné, vezpod sivozelené; choboty špičaté, úkrojky zakončité, nestejně vroubkovano-pilovité. Kv. nazelenalé. ♄ 60—80′. (J. horní. Bergahorn.) 5, 6. Horní lesy. *Vh.*

2. Tyčinky prašných květů zdélí neb málo delší plátků. Listy 5-laločné. 3.

   Tyčinky prašnýeh květů 2-krát delší plátků. Listy celé, vejčité, na zpodu srdčité, pilovité, zpředu jen slabě laločnaté, vezpod stejnobarevné.

   † **A. tataricum** L. Plátky bělavé. Plody posléz červené s křídly skoro rovnoběžnými. ♄ 10—15′. (J. tatarský.) 5, 6. Na keřnatých stráních pořídku sázený a zdivočelý.

3. ***A. platanoides** L. Listy 5-laločné, lysé, vezpod lesklé; laloky chobotnato-laločnaté neb hrubozubé, s lalůčky dlouze a jemně zakončitými. Stopky a květy skoro lysé. Kv. světle žlutozelené, poněkud předlisté. Řapíky mléčnaté. ♄ 60—80′. (J. mléčný, mléč, klen. Spitzahorn.) 4, 5. Lesy, zvlášť horní. *Vr.*

   ***A. campestre** L. Listy 5-laločné, vezpod aspoň z mládí pýřité; laloky tupounké, chobotnatě 2—3-laločné, s lalůčky tupými, neb nejcelejší. Stopky, kalichy a plátky chlupaté. Kv. zelenavé, brzy po vývinu listů. Bez mléka. Kůra druhdy korkem křídlatá. ♄ do 10 neb do 60′. (Babyka. Feldahorn.) 5. Lesy teplejší pahorkatiny a středohoří. *Vh.*

102. Řád. **Hippocastaneae** DC. Jirovcovité (str. 19).

540. Aesculus L. Jirovec.

† **A. hippocastanum** L. Listy namnoze 7-četné, prstnaté, lístků klínovito-opakvejčitých, vroubkovano-pilovitých. Lata kytkovitá. Plátky rozložené, namnoze 4, bílé se žlutými a červenými tečkami. Tyč. nejvíce 7, sehnutých. Tobolka ostenatá. ♄ 60—80′. (Kaštan koňský. Rosskastanie.) 5, 6. Z Asie; u cest, v sadech sázený.

103. Řád. **Staphyleaceae** Bartl. Klokočovité (str. 19).

541. **Staphylea** L. Klokoč. Pimpernuss.

***S. pinnata** L. Listy vstřícné, lichozpeřené, 5—7-četné; lístky vejčité neb eliptičné, drobně pilovité, přílysé. Laty hroznovité, převislé. Kv. bílé, vně narůžovělé. Tobolka nadmutá, blánovitá. ♄ 6—15'. (K. zpeřený.) 5, 6. Háje, obrostlé kopce. *Č.* Chotuc u Křince, Medník u Davlí. *Mj.* od Brna jižněji: Polavské a Mikulovské hůry, údolí Dyje aj. Též v plotech sázený.

104. Řád. **Celastrineae** R. Br. Brslenovité (str. 19).

542. **Evonymus** L. Brslen. Spindelbaum.

***E. vulgaris** Scop. Větévky mladé 4-hranné, později přioblé, hladké. Listy drobounce pilovité, podlouhlé až vejčité. Květy 4-četné, v 3—7-květých vrcholících, tyto na stopce sploštělé, v úžlabí přímé. Plátky podlouhlé, nazelenalé. Tobolka tupě 4-hranná, karmínová. Semeno bílé, celé míškem oranžovým obalené. ♄ 3—10'. (E. europaea L. part. B. obecný, kvadrátky, kněžské čepičky.) 5, 6. Kraje lesů, háje, křoviště. *Vr.*

△ **E. verrucosa** Scop. Větévky oblé, hustě bradavkaté. Květy 4-četné, ve vrcholících chudokvětých, jichž stopka niťovitá, v úžlabí skoro rovnovážně odstálá. Plátky okrouhlé, červeně tečkované. Tobolka 4-laločná, tupohranná, růžová. Semeno černé míškem jen do pola obalené. ♄ 3—6'. (B. bradavičnatý.) 5, 6. Lupenaté háje. V *Č.* sotva původní: Sv. Prokop (1 expl.); sv. Ivan, Karlštein (?) *Mpj.* od Brna na jih.

105. Řád. **Ampelideae** Kunth. Révovité (str. 19).

543. **Vitis** L. Réva. Weinstock.

† **V. vinifera** L. Listy srdčité, 3—5-laločné, hrubě zubaté, vezpod huňato-plsťnaté, později olysající. Kv. žlutavozelené. ♄ (R. vinná.) 6. Z Kavkazu, ve vinicích, nejhojněji v Labském údolí, též na *Mj.* pěstovaná.

106. Řád. **Rhamneae** R. Br. Řešetlákovité (str. 4, 19).

Rozbor rodů.

Květy 2-domě mnohomanželné (obojaké a prašné), ponejvíce 4-četné. Plátky beznehetné. Čnělka 2—4-klaná. Semeno s hlubokou rýhou. Dělohy tenké, při klíčení nad zem vycházející. **Rhamnus 544.**

Květy všecky obojaké, 5-četné. Plátky nehetnaté. Čnělka nedělená s hlavatou bliznou. Semeno smačknuté, 3-hranně čočkovité, nerýhované, po straně vykrojené. Dělohy tlusté, při klíčení v osemení zůstávající. **Frangula 545.**

544. **Rhamnus** Hall. Řešetlák. Kreuzdorn.

***R. cathartica** L. Větve trnem ukončené. Pupeny s šupinami obalnými. Listy skoro vstřícné, vejčité neb eliptičné, dvakrát drobně žláznato-

pilovité, po každé straně s 2—3 obloukovitými žebry postranními. Kališní ušty květu prašníkového nazpět sehnuté. Rýha semena zavřená. Kv. zazelenalé. Plod černý. ♄ 5—10′. (Ř. počistivý.) 5, 6. Keřnaté stráně, háje. *Vr.*

545. Frangula Hall. Kr u š i n a. Faulbaum.

***F. alnus** Mill. Větve beztrné. Pupeny bezšupinné. Listy zřetelnéji střídavé, lepké, eliptičné neb opakvejčité, nejcelejší, toliko slabě vykrajované, po každé straně s 8 a více rovnoběžnými žebry postranními. Kališní ušty přímé. Plátky bílé. Plod červený, pak černý. ♄ 5—10′. (Rhamnus frangula L. K. o b e c n á.) 5, 6. Vlhké lesy a křoviště. *Vh.*

107. Řád. **Lythraceae** Juss. Kyprejovité (str. 18).

R o z b o r r o d ů.

Číška smačknutě zvonkovitá. Tobolka nepravidelně pukající.
Peplis 546.

Číška trubkovito-válcovitá. Tobolka nepravidelně neb pouzdrosečně pukající. **Lythrum 547.**

546. Peplis L. K u ř i n e c.

***P. portula** L. Lod. položená, větevnatá, kořenující. Listy nedokonale vstřícné, podlouhlo-opakvejčité, v krátký řapík kopisťovitě zúžené, celokrajné. Květy 6-četné, jednotlivě úžlabní, se 2 listenci. Plátky malinké, růžové, prchavé, neb žádné. ⊙ 3—9″. (K. k a l u ž n í.) 7—9. Vlhké palouky, příkopy, kaluže, pořící písečná. *Vh.*

547. Lythrum L. K y p r e j. Weiderich.

1. Tyč. 12. Květy v klasech, v úžlabí doleních listenů po 2—6. Byliny vytrvalé. 2.

Tyč. 6 (neb méně). Květy v úžlabí listů, krátkostopečné, hned nad dolejškem lodyhy začínající, po 1 neb 2. Bylina 1-letá.

***L. hyssopifolia** L. Lod. 4-hranná, namnoze od dolejška prutovitě rozvětvená. Listy střídavé, jen dolejší skoro vstřícné, podlouhlé neb čárkovito-kopinaté, sivozelené. Plátky malé, světle nachové, opadavé. ⊙ 1″—1′. (K. y s o p o l i s t ý.) 7—9. Vlhké písečné průhony a role, u rybníčků. *Č. Ps. L. Rt. Bk. M.* jižní.

2. △ **L. virgatum** L. Lysý. Lod. namnoze větevnatá, slabě čtyrhranná. Listy skoro vstřícné, kopinaté, dole zaokrouhlené neb v krátký řapík zúžené. Klas tenký, řídkokvětý. Stopky květní 3-krát kratší kalicha. Kališní zuby obou řad skoro stejně dlouhé. Plátky světle nachové. ♃. 1—3′. (K. p r u t n a t ý.) 7, 8. Vlhké příkopy, luka. *Č.* V Polabí? *M.* jižní.

***L. salicaria** L. Pýřitý neb krátce srstnatý. Lod. namnoze jednoduchá, ostře až úzce křídlatě 4-hranná. Listy skoro vstřícné neb po 3, přisedlé, ze srdčitého zpodu podlouhlo-kopinaté neb kopinaté. Klas hustokvětý. Stopky květní vícekrát kratší kalicha. Vnitřní 3-hranné zuby kališní o polovic kratší vnějších šídlovitých. Plátky nachové. Odr. β.

glaberrimum Wildt, lodyha až do klasu, též trubka kališní úplně lysá, listy, listeny a ušty kališní toliko po kraji brvito-drsné. ♃. 1—3'. (K. obecný, vrbice.) 7—9. Příkopy, břehy, bařiny, vlhká luka. *Vh.*, β. u Kladna.

108. Řád. **Oenothereae** Endl. Pupalkovité (str. 17).

Rozbor rodů.

1. Náplodní kalich 2-klaný. Plátky 2. Tyč. 2. Čnělka 1 s 2-laločnou neb vykrojenou bliznou. Plod nažka nepukavá, 2- neb zakrněním časným 1-pouzdrá, s pouzdry 1-semennými. **Circaea 550.**

Náplodní kalich 4-klaný. Plátky 4. Tyč. 8. Čnělka s 4-laločnou bliznou, ač laloků někdy spojených. Plod tobolka hojnosemenná, šešulovitě prodloužená, 4-hranná, 4-pouzdrá, 4-chlopná. 2.

2. Tobolka jehlancovitě 4-hranná; semena holá. **Oenothera 548.**

Tobolka prismaticky 4-hranná; semena čupřinou věnčená. **Epilobium 549.**

548. **Oenothera** L. Pupalka. Nachtkerze.

***Oe. biennis** L. Listy neplodné rozetky podlouhlo-opakvejčité neb eliptičné, tupé, přišpičatěné, chobotnato- neb vykrajovano-zubaté neb skoro celokrajné. Kališní ušty vně hladké, chlupaté. Plátky delší tyčinek, síro-žluté, velké. Semena nepravidelně kostkovitá, ostrohranná, hnědá. ☉ 1 až 2'. (P. obecná, řepka.) 6—9. Pobřeží, kamenité, písčité pahorky a křoviště; původem z Ameriky. *Vr.*

⚹ **Oe. muricata** L. Listy rozetek prodlouženě kopinaté, zakončité, v krátký řapík poznenáhlu zúžené, vykrajovano-zubaté. Kališní ušty vně odstále srstnaté, chlupův na uzlince nachové sedících. Plátky zdélí tyčinek, žluté, menší než u předešlé. Semena smačknutě 2-plochá, našedivělá. ☉ (P. měkkoostenná.) 6—9. Z Ameriky; *Č.* toliko na břehu Labském od Litoměřic k Děčínu a na břehu Oharky u Žatce.

Míšenec. Oe. muricata-biennis (O. Braunii Döll). *Č.* u Podmokel a Žatce s rodiči.

549. **Epilobium** L. Vrbka, vrbovka. Weidenröschen.

1. Listy všecky střídavé. Květy v hroznu listenatém. Plátky ploše rozložené, toliko vykrojené. Čnělka a tyčinky dolů sehnuté. 2.

Listy dolení vstřícné, řídčeji po 3. Květy v úžlabí lupenů poznenáhlu se zmenšujících. Plátky 2-klané, nálevkovitě sestavené. Čnělka a tyčinky přímé. 3.

2. △ **E. Dodonaei** Vill. p. Lod. nahoře pýřitá, větevnatá. Listy úzce čárkovité, celokrajné neb slabě zoubkaté, vezpod nežilnaté. Hrozen krátký. Plátky podlouhle eliptičné, beznehetné, lilákově nachové. ♃. 2 až 3'. (E. rosmarinifolium Haenke. V. rozmarínolistá.) 7—9. Skalnaté stráně, štěrky pobřeží a potoků. *M.* východní. *S.*

***E. angustifolium** L. p. Lod. i listy téměř lysé. Listy kopinaté neb podlouhlo-kopinaté, vykrajované, předrobně žláznato-zoubkované, vezpod

nasivělé a síťnato-žilnaté. Hrozen prodloužený. Plátky opak vejčité, nehetnaté, nachové fijalové, zřídka bílé. ♃. 2—5′. (E. spicatum Lamk. V. úzkolistá.) 7—9. Mýtiny, světlé lesní palouky a vřesoviště, stráně. *Vh.*

3. Blizna 4-laločná, laloků rozložených. Lod. oblá beze stop od listů sbíhajících. 4.

Blizna kyjovitá, nedělená. Lodyha více méně zřejmě 2—4 čárami vyniklými obložená, přihranatá (jen při E. palustre bezčárně oblá). 7.

4. Oddenek má ku konci květní doby neb po ní výhonky krátké, z dužnatých šupin složené, cibulkovité, neb rozetky lupenů nadzemních. Listy nesbíhavé, dlouheji až velmi krátce řapíkaté. 5.

Oddenek vyhání za doby květní dlouhé dužnaté podzemní výběžky. Listy přisedlé, krátce sbíhající.

*__E. hirsutum__ L. part. Lod. větevnatá, odstálými kratšími, namnoze i žláznatými chlupy pýřitá, též i dlouhými chlupy huňatá neb bez těchto. Listy podlouhlo-kopinaté, ostře drobně pilovité. Plátky největší toho rodu, tmavě nachové. ♃. 2—5′. (V. chlupatá.) 6—9. Příkopy, potoky, břehy řek a rybníků. *Vh.*

5. Lod. přitiskle jemně pýřitá. Listy zřetelně ač často krátce, dolení též dlouheji řapíkaté. Lalůčky plátků tupě zaokrouhlené. 6.

Lod. odstálými bezžláznými chlupy huňatá neb pýřitá. Listy téměř přisedlé, jen dolení krátce řapíkaté. Lalůčky plátkův přišpičatěné.

*__E. parviflorum__ Schreb. Listy kopinaté neb podlouhlo-kopinaté, vykrajovaně drobno-zoubkované, zvlášť vezpod šedopýřité. Plátky nachové, dost malé. Tobolka s hranami hladkými, lesklými, mezi nimi odstále roztroušeně chlupatá. ♃. 1—3′. (E. pubescens Roth. V. malokvětá.) 6—9. Jak předešlá. *Vh.*

6. *__E. montanum__ L. Listy namnoze krátce řapíkaté, vejčité až vejčito-kopinaté, nestejně ostře pilovité neb nejcelejší, roztroušeně jemně pýřité. Plátky růžově nachové, zřídka bílé. Kališní ušty a tudíž i poupata tupé. Tobolka na hranách nejhustěji pýřitá. ♃. 1—6′ neb 1—3″. (V. chlumní.) 6—9. Kraje lesní, křoviště, keřnaté kopce. a) i c) *Vh.*, b) *Č.* Milešovka, Rudohoří.

a) *genuinum.* Lod. jednoduchá neb spoře větvitá. Listy 2-krát ostře pilovité, dole zaokrouhlené, trávozelené, až nad polovici lodyhy vstřícné, zřídka po 3 přeslenaté.

b) *hypericifolium* (Tausch sp.). Listy nejcelejší. Jinak jako a).

c) *collinum* (Gmel. sp.). Lod. statnějších exemplářů největvetvnatější. Listy vykrajovano-zoubkované, vyjma nejdolejší vesměs střídavé, v řapík poznenáhlu zúžené, menší, přitloustlé a trochu ponasivělé.

△ __E. lanceolatum__ Seb. & Mauri. Listy mdle zelené, kopinaté, oddáleně zoubkovano-pilovité, ke zpodu klínovité a celokrajné, dolení podlouhlé, tupé, v delší řapík zúžené, sehnuté. Kališní ušty a tudíž i poupata krátce špičkaté. ♃. $^3/_4$—$1^1/_2$′. (V. kopinatá.) 6—8. Lesy, stráně. *Mj.* na Znojemsku.

7. Oddenek vyhání krátké, přímé, cibulkovité neb rozetkovité výhonky, neb jest bez výhonků. 8.

Oddenek s prodlouženými, rovnovážnými výběžky. 11.

8. Výhonky lupenaté, lodyhy proto nejdoleji bez šupin. 9.

Výhonky a nejdolejší část lodyh s šupinovitými, hnědými lístky.

E. trigonum Schrank. Lodyha namnoze jednoduchá s 3 (zřídka 2 až 4) útle kadeřavo-pýřitými čárkami. Listy namnoze po 3 v přeslenu, řídčeji po 4 neb vstřícné, v kratičký široký řapíček skrojené neb přisedlé, vejčito-podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, nestejně zoubkaté. Kor. světle nachová. ♃. 1—3′. (E. alpestre Rchb. V. trojhranná.) 7, 8. Vlhké lesnaté stráně Krkonošů, Jizerských a Kladských hor, na Rudohoří u Gottesgabu. ***M. S.*** Jeseník, Beskýd.

9. Listy přisedlé neb pod zaokrouhleným dolejškem zcela kratičce řapíkaté. Rozetky namnoze pozdní, z lupenů plochých, aneb žádné. Lodyha 4-hranná, doleji 2-hranná. 10.

Listy v dosti dlouhý řapík zúžené. Listy rozetky namnoze trochu dužnaté, shloučené. Lodyha namnoze 2-čárná neb jen nejhořeji stopami nespojenými 4-čárná.

***E. roseum** Schreb. Listy kalně zelené, podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, obak zúžené, hustě nestejně drobně pilovité, jen dolejší vstřícné. Tobolka s hranami zoblenými, na plochách se širokou ploskou rýhou, odstále jemně a dílem žláznatě pýřitá. Plátky bledorůžové neb bílé. ♃. 1 až 3′. (E. tetragonum L. p. V. růžová.) 7, 8. Potoky, příkopy. *Vh.*

10. **E. Lamyi** F. Schultz. Listy čárkovito-podlouhlé, tupounké, oddáleně zoubkované, tmavozelené, vezpod přísivé, všecky kratičce řapíkaté, žádné nesbíhavé. Tobolky přitiskle jemně pýřité, z mládí šedé. Kor. nachová, větší kalicha. ☉? $^1/_3$—2′. (V. Lamyová.) 7, 8. Lesní mýtiny a lysiny, světlé keřnaté kopce pořídku. ***Č. Sn. Lv. Rt. Bp. Špv. Mpj.***

E. tetragonum** L. Listy kopinaté, hoření čárkovito-kopinaté, namnoze poznenáhlu ke konci zúžené, ostře a hustě pilovito-zoubkované, namnoze světlozelené, přisedlé, prostřední listovitým zpodem krátce sbíhající. Tobolky zelené, roztroušeně jemně pýřité. Koruny sytě růžové, sotva delší kalicha. ♃. a ☉? 1—3′. (E. adnatum Griseb. V. čtyrhranná.) 7, 8. Příkopy luční a potoky. ***Č. *(P.) L. Sj. Rt. Bk.* ***M. S.***

11. Výběžky nadzemní šňůrovité a listnaté, neb nitkovité, drobnolistečné. 12.

Výběžky podzemní dosti silné, s přitlouštlými vejčitými šupinovitými lístky. Čárky na lodyze často jen slabě vyniklé.

E. alsinefolium Vill. Lod. jednoduchá, lysá, jen na čárkách obyčejně trochu pýřitá. Listy vejčité neb vejčito-kopinaté, vykrajovaně zoubkované, kratičce řapíkaté, lysé, přitlouštlé, přítučně lesklé. Tobolka lysá, toliko s velmi roztroušenými žláznatými chloupky. Plátky světle nachové. ♃. 5—10″. (E. origanifolium Lamk. V. ptačincolistá.) 7, 8. Potoky, zdrojná místa v Krkonoších, hojně, Kladský Sněžník, ***M. S.*** Jeseník a Beskýdy.

12. Výběžky silnější, provázkovité, listnaté, později namnoze kořenující. Lodyhy čárami namnoze 2, více méně vyniklými, značené. 13.

Výběžky slabé, nitkovité, s přemalými, často šupinkovitými lístečky, tvořící na svém konci na podzim vejčitý cibulkovitý pupen. Čárky na lodyze nevyniklé, toliko řadou chloupků značené, řídčeji trochu vyniklé.

*__E. palustre__ L. Lod. jednoduchá neb větvitá, pýřitá neb doleji lysá. Listy široce až čárkovité kopinaté, k oběma koncům zúžené, přisedlé neb krátce řapíkaté, po krajích ohrnuté, nejcelejší neb slabounce zoubkované, přítupé, mdle zelené, vezpod bledozelené. Tobolky hustě jemně též žláznato-pýřité. Plátky malé, růžové, zřídka bílé. Semeno s přívěskem. ♃. $^1/_2$—2′. (V. b a h e n n í.) Bažinná luka, rašeliny, lesní bažiny. *Vh.*

13. Listy opakvejčité, zaokrouhleně tupé, aneb hořejší podlouhlé, všecky nejcelejší neb sotva patrně zoubkované, kratčeji neb dlouheji řapíkaté. Lod. jednoduchá, níci. 14.

Listy podlouhlo-kopinaté neb kopinaté, vykrajovaně oddáleně žláznato-zoubkované, okrouhlým zpodkem přisedlé neb v kratičký řapíček stažené, prostřední častěji trochu sbíhající. Lodyha namnoze větevnatá.

*__E. obscurum__ Schreb. Výběžky silné, listnaté. Lod. nejvíce obloučnatě větvitá; články její dolejší 2 čárami obložené. Listy tmavozelené, málo lesklé, zpodkem okrouhlým přisedlé neb v kratičký řapíček stažené, někdy prostřední listovitým zpodkem trochu sbíhající. Tobolky mladé jemně šedo-pýřité, na stranách s ostrou, blubokou rýhou. Plátky malé, světle nachové. ♃. 3″—2$^1/_2$′. (E. virgatum Fr., E. chordorrhizum Fr. V. t m a v á.) 7, 8. Potoky, příkopy, mokřady hornatějších poloh. *Vr.* (U Prahy nejřídčeji.)

14. __E. anagallidifolium__ Lamk. Lod. nejvíce 1—2-květá, skoro úplně lysá. Listy skoro všecky vstřícné, opakvejčito-podlouhlé, v delší řapík kopisťovitě skrojené. Semeníky lysé neb se sporými žláznatými chloupky. Plátky malé, růžově nachové. ♃. 1—3″. (E. alpinum L. p. V. h o r s k á.) 7, 8. Pramenitá místa vysokých hor; *Č.* v Krkonoších a Šumavě pořídku. *M. S.* Jeseník.

__E. nutans__ Tausch. Lod. 1—4-květá, nahoře i se stopkami a kalichy jemně pýřitá. Listy namnoze krátce řapíkaté, většinou (hoření) střídavé a podlouhlé. Semeníky hustě bělavě pýřité, s málo zřejmými chloupky žláznatými. Jinak jak před. velmi příbuzná. ♃. 3—6″. (V. n í c í.) 7, 8. Pramenitá, bařinná luka Kladských hor, Krkonošů, Rudohoří a Šumavy. *M. S.* Jeseník.

Míšenci.

A) S bliznou pravidelně 4-laločnou (skřížením druhův se 4-laločnou bliznou mezi sebou).

E. h i r s u t u m - p a r v i f l o r u m (E. intermedium Rchb.). *M.* u Znojma, Vsetína.

E. m o n t a n u m - p a r v i f l o r u m (E. limosum Schur). *Č.* Opočno. *M.* Brno, Znojmo.

B) S bliznou nepravidelně 4-laločnou (skřížením druhův s bliznou 4-laločnou a s bliznou kyjovitou).

E. m o n t a n u m - t r i g o n u m (E. Freynii Čel.). *Č. M.* Krkonoše, Kladský Sněžník, Jeseník.

E. montanum-roseum (E. glanduligerum K. Knaf). *Č. S.*

E. montanum-palustre (E. montaniforme K. Knaf). *Č.*

E. montanum-obscurum (E. aggregatum Čel.). *Č.*

b) collinum-obscurum. *Č.*

E. montanum-Lamyi. *M.* Znojmo.

E. parviflorum-roseum (E. Knafii Čel.). *Č.* častěji.

E. parviflorum-palustre (E. sarmentosum Čel.). *Č.*

C) S bliznou kyjovitou (skřížením druhů s bliznou kyjovitou mezi sebou).

E. roseum-obscurum (E. brachiatum Čel.). *Č.*

E. roseum-palustre (E. rivulare Čel.). *Č.* u Chuděnic.

E. obscurum-palustre (E. phyllonema K. Knaf). *Č. M.* Slavonice.

E. tetragonum-palustre (E. semiadnatum Čel.). *Č.* u Jičína.

E. alsinefolium-palustre? (E. scaturiginum Wimm.). *Č.* Krkonoše.

E. nutans-palustre. *Č.* Krkonoše. *M.* Jeseník.

E. alsinefolium-nutans. *Č. M.* Krkonoše, Kladský Sněžník.

550. Circaea L. Čarovník.

1. Oddenek na konci hlízovitě ztlustlý, nitkovité výběžky ženoucí. Listeny hroznu štětinkovité. Lod. lysá, toliko nahoře žláznato-pýřitá. 2.

Oddenek dlouhočlenný, dřevnatý, pod lodyhou sotva ztlustlý, šňůrovité výběžky ženoucí. Listeny hroznu zcela zakrnělé. Lod. pýřitá neb dole lysá, nahoře žláznato-pýřitá.

*C. lutetiana L. Listy vejčité, na zpodu uťaté neb slabě přísrdčité. Blizna 2-laločná. Plod hruškovitý, stejnostranný, s 2 stejnými 1-semennými pouzdry; měkkoostny jeho tuhé, na konci krátce háčkovité, dosti řídké neb skoro žádné. Plátky bílé neb načervenalé. ♃. 1/2—2'. (Č. obecný, černokvět.) 6—8. Vlhké stinné lesy a křoviště. *Vr.*

2. **C. intermedia** Ehrh. Listy srdčito-vejčité, zřídka vejčité. Stopečkovitý díl trubky kališní trochu delší semeníka. Plátky zdélí kraje kališního, sotva zřetelně nehetnaté, s laloky okrouhlými, tupými. Blizna 2-laločná. Plod skoro stejnostranně hruškovitý, 2-pouzdrý; jedno pouzdro i s vajíčkem obyčejně zakrnělé, smačknuté; měkkoostny jemné, mírně ohnuté, husté, zdélí a delší průměru pouzdra většího. ♃. 1/2—5/4'. (Č. prostřední.) 7, 8. Vlhké stinné horní a rašelinné lesy. *Vr.* (Schází u Prahy.)

C. alpina L. Listy srdčité. Stopečkovitý díl trubky kališní o polovic kratší semeníka. Plátky kratší kraje kališního, s delším nehtem a s laloky příšpičatými. Blizna vykrojená. Plod úplně 1-pouzdrý, nestejnostranně kyjovitý; měkkoostny dosti řídké, na koncích jen krátce ohnuté, mnohem kratší než příčný průměr pouzdra. ♃. 2—6". (Č. horský.) 7, 8. Jak předešlý. *Vr.*

109. Řád. **Trapaceae** E. Mey. Kotvicovité (str. 17).

551. **Trapa** L. Kotvice. Wassernuss.

T. natans L. Listy v rozetce na konci dlouhočlenného, potopeného oddenku, vzplývající, kosníkovité, zpředu nestejně chobotnato-zubaté, vezpod na žilách huňaté; řapíky nad prostředkem břichaté nadmuté, posléz duté. Květy úžlabní, krátkostopečné. Plody namnoze 4-rohé. Plátky bílé. ♃. (K. vzplývavá.) 6—8. Mělké vody, tůně, rybníky. *Č. Lv. Šp. Šb.* ***M.*** pouze u Mušova na Dyji. ***S.***

110. Řád. **Halorrhagideae** R. Br. Zrnulovité (str. 17).

552. **Myriophyllum** L. Stolístek.

1. Listy namnoze po 4 v přeslenu (však i po 5—6), hřebenitě peřenodílné. Listeny hořejší, zejména všech ♂ květů nedělené, celokrajné, aspoň nejhořejší kratší ♂ květů. 2.

   Listy po 5—6 v přeslenu, hřebenitě peřenodílné. Listeny všech květů peřenodílné neb peřenoklané, delší neb zdélí květů.

   M. verticillatum** L. Květy všecky v přeslenech, načervenalé; plátky nazelenale bílé, brzy odpadávající. ♃. (S. přeslenatý.) 6—8. Vodní tůně, kraje rybníků. *Č. P. L. Sp. R. Špbk.* ***M.

2. ***M. spicatum** L. Listy s úkrojky nitkovitými, tužšími, všecky v přeslenech. Květy četné, všecky v přeslenech. Listeny doleních ♀ přeslenů klasových peřenodílné a peřenoklané, hořejších ♀ a všech ♂ květů nejcelejší, vejčité, nejhořejší kratší květů. Plátky načervenalé. ♃. (S. klasnatý.) 6—8. Jak předešlý, hojnější. *Č. P. L. Sn. R. B. Šbk.* ***M. S.***

   ***M. alterniflorum** DC. Listy s úkrojky jemně vláskovitými, ponejvíce střídavými, nejhořejší nejčastěji po 3—2 neb částečně jednotlivé, střídavé. Klas chudokvětý, před rozkvětením nící, z jednotlivých střídavých ♂ květů, jichž listeny vesměs kratší květů; pod těmito jen ze 3—5 ♀ květů v 1—2 přeslenech s listeny peřenodílnými. Ve všem útlejší předešlých. ♃. (S. střídavokvětý.) 7—9. *Č.* Toliko v Šumavě: v jezérku „Laka“ a ve velkém Javorském jezeře, pak ve Vltavě a přítocích u Zelnavských mysliven.

111. Řád. **Umbelliferae** Juss. Okoličnaté (str. 17).

Rozbor rodů.

1. Semenný bílek na vnitřní straně plochý neb dosti plochý (někdy trochu vypouklý neb trochu vykrojený). (Orthospermae.) 2.

   Semenný bílek na vnitřní straně s hlubokou rýhou, neb kraji svými jako vehnutý. (Campylospermae.) 31.

   Semenný bílek na vnitřní straně skoro polokulatě vydutý. (Coelospermae.) 39.

2. Květenství spíše hroznovité než okolíkovité, chudokvěté, s kvítky na

hlavní ose z části oddálenými. Kraj kališní nezřetelný. Plod silně se stran smačknutý, nažky s 5 málo zřetelnými žebry, holé.
Hydrocotyle 553.

Okolíky neb strboulky jednoduché; jeden k lodyze konečný, postranní buď žádné buď stopkaté, pod konečným okolíkovitě sblížené a na stopce své často opět okolíky (3ho řádu) nesoucí. Kraj kališní 5-zubý. Plátky s dlouhou do vnitř vehnutou špičkou. 5.

Okolíky (okolíčky) opět do pravidelného okolíka (složitého neb hlavního) sestavené. Pod okolíkem (hlavním) často pokrývka (obal) listenů, pod okolíčky podobná pokryvečka (či obalíček). 6.

3. Okolík jednotlivě konečný, strboulovitý, s velikou pokrývkou. Plod se stran smačknutý, obě nažky vně vypouklé, s 5 nitkovitými, dutými (teprv na vyschlém plodu dobře znatelnými) žebry, bez ostnů neb šupin.
Hacquetia 554.

Okolíky neb strboulky četnější, do květenství vyššího stupně sestavené. Plod přiobly, šupinkami neb háčkovitými ostny pokrytý. 4.

4. Květy v strboulech, všecky obojaké, na válcovitém, plévnatém lůžku. Zuby kališní ostnitě zakončené. Plod s plévovitými šupinkami neb uzlinami.
Eryngium 555.

Květy obojaké i prašníkové, na krátkém, bezplevném lůžku. Zuby kališní neostnité. 5.

5. Květy v strboulech. Plod skoro kulatý, bez žeber, hákovitými ostny pokrytý.
Sanicula 556.

Květy v okolíkách. Plod podlouhlý, s 5 vyniklými, řasnatě vroubkovanými, dutými žebry.
Astrantia 557.

6. Nažky 5-žebré, bez vedlejších žeber, žebra vždy bez ostnů neb štětinek. 7.

Nažky s 5 hlavními a 4 vedlejšími žebry, tato buď tupá, buď křídlovitá, buď ostny posázená. Plod se hřbetu smačknutý. Kališní kraj 5-zubý. Plátky opak srdčité. 30.

7. Plod se stran zřetelně smačknutý, po krajích nikdy nekřídlatý. 8.

Plod oblý (průřez dosti okrouhlý). 15.

Plod se hřbetu nažek smačknutý, často zcela plochý. 21.

8. Kraj kališní 5-zubý. Pokryvečky vyvinuté. Plátky opak srdčité.*) 9.

Kraj kališní nezřetelný. 11.

9. Plod na příč širší, šmačknutě příkulatý, skoro 2-laločný, žeber tupých, přitloustlých; brázdy s 1 proužkem. Květy z části jen prašné. Pokrývka žádná neb 1—2-listá.
Cicuta 558.

Plod vejčitý, skoro 2-laločný. Květy všecky obojaké. Pokrývka mnoholistá. 10.

Plod podlouhle válcovitý, s niťovitými žebry. Květy z části jen prašné. Pokrývka mnoholistá.
Falcaria 561.

10. Terč náplodní poduškovitý. Žebra niťovitá, vyniklá, nejvnější pokrajní. Brázdy s 3—2 povrchními proužky.
Sium 559.

*) Rozuměj vždy také: s lalůčkem vehnutým.

Terč krátce jehlancovitý. Žebra niťovitá, vtisklá, nejvnější vedle kraje. Brázdy s několika oplodím pokrytými proužky. **Berula 560.**

11. Plátky opak srdčité, s lalůčkem vehnutým, bílé neb růžové. Pokryvky a pokryvečky žádné neb z 1—3 štětinkovitých lístků. Listy dělené. 12.

Plátky vejčité neb kopinaté s vehnutým koncem neb úzkým lalůčkem, bílé neb zelenavobílé. Listy dělené. 14.

Plátky okrouhlé, uťaté, s širokým vehnutým lalokem, žluté. Listy celé, celokrajné. Pokryvečky 3—vícelisté. Květy všecky obojaké. **Bupleurum 568.**

12. Nažky úzkým pruhem (pažním) vnitřní plochy spojené; krajní žebra od pruhu toho oddálená. Terč 2-dílný, každé jeho rameno poznenáhlu v čnělku sůžené. Sloupek (nažky nesoucí) na konci 2-klaný. 13.

Nažky širokým eliptičným pruhem pažním spojené, krajní žebra na kraj pruhu položena. Terč toliko jemnou brázdou rozdělený, čnělky sblížené. Sloupek až ke zpodu 2-dílný. Plod široce vejčitý s žebry niťovitými. Brázdky s 2—4 proužky. **Pimpinella 564.**

13. Plod podlouhle vejčitý s tenkými žebry. Brázdky a pruh pažní bez proužků. Bílek semenný oblý. **Aegopodium 562.**

Plod podlouhle vejčitý s přitloustlými žebry. Brázdky s 1 velkým proužkem. Bílek tupě 5-hranný. **Carum 563.**

14. Květy všecky obojaké. Plod příokrouhlý; brázdky o 1—3 proužkách. Sloupek (na němž nažky zavěseny) nedělený. Pokryvečky žádné. **Apium 566.**

Květy obojaké i ♂ (prašníkové). Plod vejčitý; brázdky o 1 proužku. Sloupek 2-dílný. Pokryvečky mnoholisté. **Petroselinum 567.**

Květy dvojdomé. Plod vejčitý; brázdky bez proužku neb s proužkem nezřetelným, avšak pod každým niťkovitým žebrem olejný kanálek. Sloupek 2-dílný. **Trinia 565.**

15. Kraj kališní 5-zubý. 16.

Kraj kališní nezřetelný. 17.

16. Plátky opak srdčité, nestejné. Plod podlouhle válcovitý neb vrtlíkovitý, dlouhými, přímými čnělkami věnčený. Žebra tupá. Ramena 2-dílného sloupku s pažním pruhem nažek srostlá. **Oenanthe 569.**

Plátky opak vejčité s lalůčkem vehnutým. Plod vejčitý neb podlouhlý. Žebra tlustá, kýlnatá neb tlustokřídlá. Sloupek 2-dílný, prostý. **Seseli 570.**

17. Pokryvečka 3—mnoholistá. 18.

Pokryvečky jakož i pokryvky žádné. Plátky okrouhlé, uťaté, s lalůčkem skoro 4-hranným, žluté. Plod podlouhle vejčitý, žebra tupě kýlnatá. **Foeniculum 575.**

18. Plátky opak srdčité, bílé. Sloupek 2-dílný. 19.

Plátky eliptičné, špičatým koncem vehnuté. Plod podlouhlo-vejčitý s žebry přiostřenými. Brázdky s několika proužky. Květy částečně jen prašné, bílé neb načervenalé. **Meum 598.**

Plátky podlouhle opak vejčité s úzkým vehnutým lalůčkem, žlutavé. Plod podlouhle vejčitý. Žebra vyniklá, přiostřená neb křídlovitá. Brázdky s několika proužky. Květy všecky obojaké, žluté.
Silaus 574.

19. Plátky stejné. Plod vejčitý; žebra stejná, skoro blánovitě úzce křídlatá. Brázdky s 1 proužkem. **Cnidium 572.**

Plátky nestejné, vnější v okolíčku větší. 20.

20. Plod kulovato-vejčitý; žebra tlustá, ostře kýlnatá. Brázdky s 1 proužkem.
Aethusa 571.

Plod vejčito-podlouhlý; žebra blánovitě křídlatá. Brázdky s 2—3 proužky.
Conioselinum 573.

21. Nažky celou širokou vnitřní plochou spažené; kraj plodu tudíž nerozpoltěný, nýbrž ztlustlý neb jednoduše křídlatý. 22.

Nažky toliko úzkým (pažním) pruhem vnitřní plochy spažené; kraj plodu tudíž 2-křídlý, křídel rozestálých. 27.

22. Plod krajem plochým, hladkým obdaný. 23.

Plod krajem stlustlým, svraskalým obdaný; žebra velmi jemná, málo znatelná. Kraj kališní 5-zubý. Plátky opak srdčité, vnější v okolíčku větší, hluboce 2-klané. **Tordylium 581.**

23. Plátky opak srdčité. 24.

Plátky okrouhlé, uťaté, s lalůčkem skoro 4-hranným. Brázdy s niťovitým proužkem zdělí brázdky. 26.

24. Plátky stejné. Proužky 1—3 v každé brázdce, niťovité, celou brázdkou probíhající. Pažní plochy nažek až do uzrání spojené. 25.

Plátky nejčastěji nestejné. Kraj kališní 5-zubý. Proužek v každé brázdce 1, dolejšího konce brázdky nedosahující a kyjovité ukončený. Pažní plochy dávno před rozpoltěním kraje plodního od sebe odděleny.
Heracleum 578.

25. Kraj kališní 5-zubý. **Peucedanum 579.**

Kraj kališní nezřejmý. **Imperatoria 580.**

26. Žebra tenounká, 2 krajní více oddálená, od stlustlého kraje jemnou rýhou oddělená. **Pastinaca 577.**

Žebra stejně od sebe oddálená, 3 hřbetní ostře kýlnatá, krajní slabší, s krajem porozsířeným splývající. **Anethum 576.**

27. Plátky okrouhlé, nevykrojené, krátkým, širokým lalůčkem vehnuté, žluté. Kraj kališní nezřetelný. Žebra všecka křídlatá, krajní 2-krát širší.
Levisticum 586.

Plátky opak srdčité, s lalůčkem vehnutým, bílé. 28.

Plátky eliptičné neb kopinaté, přišpičatěné, s rovnou neb vehnutou špičkou, bílé. 29.

28. Kraj kališní nezřetelný. Žebra blánovitě křídlovitá, krajní 2-krát širší.
Selinum 582.

Kraj kališní 5-zubý. Žebra dutá, kýlovitá, krajní široce křídlovitá.
Ostericum 583.

29. Plátky eliptičné. Žebra hřbetní niťovitá, krajní úzce křídlatá, křídel sotva s polovici tak širokých jako půl nažky. Vnější oplodí všude odloučené od vnitřní s semenem srostlé a hojnými proužky opatřené vrstvy. **Archangelica 584.**

Plátky kopinaté. Žebra hřbetní niťovitá, krajní široce křídlatá, křídel asi zšíří nažky. Semeno s celým oplodím srostlé; brázdky o 1 proužku. **Angelica 585.**

30. Plátky stejné. Hlavní žebra niťovitá, vedlejší 4 křídlatá, bez ostnů. **Laserpitium 587.**

Plátky stejné. Plod podlouhle vejčitý. Hlavní žebra vyniklá, tupá, vedlejší 4 slabší, bezkřídlá a bezostenná. **Siler 587b.**

Plátky nestejné, vnější v okolíčku větší, do polou 2-klané. Hlavní žebra niťovitá, štětinkami posázená, 4 vedlejší silnějšími ostny v 1—3 řadách porostlá. **Daucus 588.**

31. Hlavní žebra niťovitá, štětinkami neb ostny posázená; vedlejší 4 též ostnitá neb štětinatá. Plod se stran smačknutý. Kalich 5-zubý. Plátky opak srdčité. 32.

Hlavní žebra niťovitá, vyniklá, plochá neb žádná; vedlejší žebra žádná. 34.

32. Vedlejší zebra vyniklá, od hlavních žeber hlubšími brázdami oddělená. 33.

Vedlejší žebra plochá, nízká, skoro celou brázdku vyplňující, pročež celý povrch nažek ostny pokrytý. Bílek do vnitř vehnutý. **Torilis 591.**

33. Toliko vedlejší žebra 1—3 řadami ostnů posázená. **Caucalis 589.**

Netoliko 4 žebra vedlejší, nýbrž i 3 střední žebra hlavní ještě silněji vynikající nepravidelně 2—3-řadě ostnatá. **Turgenia 590.**

34. Kraj kališní 5-zubý. Plátky opak vejčité, nevykrojené. Žebra křídlovitá, uvnitř dutá, v dutině vnitřní žebro zavírající. **Pleurospermum 597.**

Kraj kališní nezřetelný. Plátky opak srdčité. Žebra přiostřená, dutá, v dutině bez vnitřního žebra. **Myrrhis 596.**

Kraj kališní nezřetelný. Žebra uvnitř celistvá, někdy velmi nízká neb žádná. 35.

35. Plod zobanitý, bez žeber neb s žebry velmi nezřetelnými. Brázdky bez proužků. 36.

Plod bezzobaný, původně bez žeber, však při uzrání splasknutím brázdek nevlastně žebrnatý, s plochými žebry. Brázdky o 1 proužku. **Chaerophyllum 595.**

Plod bezzobaný, s původními, vyniklými žebry. 38.

36. Zoban bezžebrý, značně delší než vlastní čárkovito-podlouhlý plod. **Scandix 592.**

Zoban 5-žebrý, kratší než ostatní (semena chovající) plod. 37.

37. Plod podlouhlý neb čárkovito-podlouhlý, hladký, štětinkatý neb uzlinkatý. Čnělky prodloužené, delší než teré. **Cerefolium 594.**

Plod vejčitý, ohnutými ostny posázený. Čnělky velmi kratičké, tudíž blizny skoro přisedlé. **Anthriscus 593.**

38. Plátky eliptičné neb vejčité, špičatým koncem vehnuté. Plod podlouhle vejčitý, nažky s přiostřenými 5 žebry. Brázdky s 3—4 proužky. Bílek toliko mělčeji rýhovaný neb z části skoro plochý. Květy z části jen prašné, bílé neb načervenalé. **Meum 598.**

Plátky eliptičné neb kopinaté, zašpičatěným koncem vehnuté. Plod se stran smačknutý, nažkami příokrouhlými 2-uzelný; nažky s 3 ostrými hřbetními, však nezřetelnými krajními žebry. Brázdky s několika proužky. Bílek kraji svými dovnitř vehnutý. Květy začasté z části jen prašné, žluté. **Smyrnium 599.**

Plátky opak srdčité. Plod vejčitý, s žebry vlnovitě vroubkovanými. Brázdky bez proužků. Květy všecky obojaké, bílé. **Conium 600.**

39. Kraj kališní 5-zubý. Plod kulatý. Hlavní žebra plochá, hadovitě zprohýbaná; žebra vedlejší silněji vyniklá, kýlnatá. **Coriandrum 601.**

Kraj kališní nezřetelný. Plod 2-laločný, ze 2 skoro kulatých nažek. Hlavní žebra vtisknutá, brázdovitá, 2 krajní polokruhovitá; vedlejší žebra žádná. **Bifora 602.**

553. Hydrocotyle L. Pupečník.

♃ **H. vulgaris** L. Lod. plazivá, kořenující, 2—8″ dl. Listy řapíkaté, štítkovité, okrouhlé, laločnato-vroubkované. Květenství stopkaté, hroznovité, chudokvěté, mnohem kratší řapíka, sotva 1″ vys. Plátky malinké, bělavé neb načervenalé. ♃. (P. obecný.) 7, 8. Rašelinná luka, zvlášť lesní, rašelinné kraje rybníkův. *Č. Lv. Sp. R. Šb.*

554. Hacquetia Neck.

△ **H. epipactis** DC. Oddenek plazivý. Listy všecky přízemní, dlouhořapičné, dlanitě 3—5-dílné; úkrojky opakvejčito-klínovité, 2—3-klané, pilovité. Okolík na bezlistém stvolu konečný, s obalem z 5—8 lístků větších, opak vejčitých, zpředu pilovitých, nažloutlých. Kor. zlatožluté. ♃. 4—10″. (Astrantia epipactis L. f.) 4, 5. Vlhké lupenaté lesy, luhy. *Msv.* (Olomúc, Prostějov, N. Jičín a t. d.) *S.*

555. Eryngium L. Máčka. Mannstreu.

*E. **campestre** L. Lod. největevnatější, i se strbouly jablečně zelená. Listy bodlavě tuhé, 3-četné, dvakrát peřenoklané, dolejší řapíkaté, hoření ušty ostnitě zubatými objímavé. Listy zákrovní delší okrouhlého strboulu. Plátky bílé, šedě naběhlé. ♃. $^1/_2$—2′. (M. polní.) 7, 8. Suché meze, cesty, palouky. *Č. P. L. Sj. Rt. B. Špb. M.* jižnější.

△ **E. planum** L. Lod. jednoduchá, nahoře chocholičnatá, i se strbouly ametystově naběhlá. Listy dolení řapíkaté, nedělené, srdčito-vejčité, tupé, vroubkovano-pilovité, hoření přisedlé, 5-dílné, ostnitě zubaté. Strbouly vejčité. Plátky modré. ♃. 1—2′. (M. namodralá.) 7, 8. *Č.* přeřídko (v parku Milešovském) jednotlivě zdivočelá. *M.* nejjižnější.

556. Sanicula L. Žindava. Sanikel.

*S. **europaea** L. Listy přízemní dlanito-5-dílné; úkrojky zaokrouhlené

klínovité, 2—3-laločné, nestejně 2-krát pilovité; listy lodyžní 1—2 malé, přisedlé. Okolíčky strboulovité z květů obojakých přisedlých, prašníkových stopkatých, vrcholíkovitě sestavené. Plátky malé, bílé neb načervenalé. ♃. 1—$1^1/_2$′. (Ž. evropská, žanykl.) 5, 6. Stinné lesy hornatější. *Vr.*

557. Astrantia L. Jarmanka.

***A. major** L. Listy přízemní dlanito-5-dílné; úkrojky podlouhlé neb podlouhlo-opakvejčité, špičaté, 3—5-laločné, 2-krát pilovité. Lístky obalu kopinaté, celokrajné neb na konci obak 1—2-zubé, bělavé, zeleně žilnaté, někdy narůžovělé. Plátky bílé neb načervenalé. ♃. 1—2′. (J. větší.) 7—9. Světlé lupenaté háje, lesní luka, křoviště. *Vr.*

558. Cicuta L. Rozpuk.

***C. virosa** L. Oddenek napuchlý, vnitř přehrádkovaný, vně kroužkovaný. Lodyha rournatá, jemně rýhovaná. Listy 2—3-krát zpeřené; lístky celé neb 2—3-dílné, s ušty čárkovito-kopinatými až čárkovitými, ostře 2-krát pilovitými, jednostranně sbíhavými. Obal žádný neb 1- až 2-listý, obalíčky mnoholisté, dolů sehnuté. Plátky bílé. ♃. 2—5′. (R. jizlivý. Wasserschierling.) 7, 8. Kraje rybníků, příkopů, mokřadů. *Vr.*

559. Sium (L.) Koch. Sevlák.

S. latifolium** L. Oddenek výběžkatý, s kořínky niťovitými. Lod. hranato-rýhovaná. Listy jednou zpeřené; lístky podlouhlo-kopinaté až čárkovito-kopinaté, na dolejšku šikmé, ostrými jemnohrotitými zuby jednoduše pilovité, listů ponořených hřebenitě stříhané neb mnohodílné, s ušty čárkovito-štětinovitými. Okolík zřejmě konečný, dlouhostopečný. Obaly i obalíčky mnoholisté. Plátky bílé. ♃. 2—5′. (S. širolistý; požír.) 7, 8. Stojaté vody, tůně, příkopy nížin. *Č. L. Sjp. Rt. M.* jižní, Olomúc. ***S.

560. Berula Koch. Berla.

***B. angustifolia** Koch. Lod. oblá, jemně a hojně rýhovaná. Listy jednou zpeřené; lístky dvakrát vroubkovano pilovité, na dolejšku často zastřihované, vejčito-podlouhlé, listů hořeních až kopinaté. Okolíky krátce stopkaté, zdánlivě postranní. Plátky bílé. ♃. 1—3′. (Sium angustifolium L. B. úzkolistá.) 7, 8. Příkopy, potoky nižších poloh. *Č. P. L. Sn. Rt. Bk. Mpj.*

561. Falcaria Bernh. Srpek.

***F. vulgaris** Bernh. Lod. jemně rýhovaná, rozkladitě větevnatá. Listy 3-četné s lístky 2—3-klanými, nejdolejší i jednoduché; úkrojky tuhé, čárkovito-kopinaté, špičaté, ostře chruplavkovito-pilovité. Lístky obalu a obalíčků mnohé, čárkovito-štětinovité. Plátky bílé. ☉ neb ♃. 1—2′. (F. Rivini Host. Sium falcaria L. S. obecný.) 7, 8. Role, meze, cesty nižších poloh. *Vr.*

562. Aegopodium L. Jarous.

***Ae. podagraria** L. Lod. hranato-brázdovaná. Listy přízemní namnoze 2-krát 3-četné, některé jednou 3-četné i nedělené; lístky vejčité neb

vejčito-podlouhlé, konečný často 3-laločný, všecky nestejně až 2-krát pilovité. Obal a obalíčky žádné. Plátky bílé. ♃. $1^1/_2$—4'. (Kozí noha, bršlice.) 5—8. Vlhké křoví, ploty u potoků. *Vo.*

563. Craum L. Kmín. Kümmel.

***C. carvi** L. Kořen vřetenovitý. Listy 2-krát peřenosečné; lístky peřenodílné, s ušty čárkovitými, špičatými; nejdolejší úkrojky druhého stupně na hlavním řapíku přes kříž postavené; pošvy po kraji široce bělomázdřité. Okolík 3—5-paprsečný. Obal i obalíčky žádné neb z 1—3 štětinovitých lístků. Plátky bílé neb narůžovělé. ♃. 1—3'. (K. luční.) 5, 6. Luka, meze, ploty, příkopy. *Vo.*

† **C. bulbocastanum** Koch. Kořen kulatá hlízka. Listy přízemní 2-krát peřenosečné, úkrojků čárkovitých, špičatých; lodyžní nemnohé, oddálené. Okolík mnohopaprsečný. Obal i obalíčky ze mnohých čárkovitých, jemně zakončitých lístků. Plátky bílé. ♃. 1—2'. (Bunium bulboc. L. K. bulvatý.) 6, 7. V *Č.* v křoví Kanálky u Prahy i na *M.* zdivočelý.

564. Pimpinella L. Bedrník. Bibernell.

1. Bylina mnoholetá. Plod lysý. 2.

   Bylina 1-letá. Plod přitiskle šedo-pýřitý.

   † **P. anisum** L. Lod. oblá, rýhovaná, přitiskle pýřitá. Listy dolejší okrouhle ledvinkovité, hluboce stříhano-pilovité, prostřední 3-četně peřenosečné, lístků klínovitých, namnoze 3-klaných. Plátky bílé. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (Anýz.) 7, 8. Z Orientu, pořídku pěstovaný.

2. ***P. saxifraga** L. Lodyha oblá, jemně rýhovaná, namnoze hustě pýřitá, zřídka jak listy lysá. Listy jednou zpeřené; lístky přízemních listů namnoze přisedlé, příokrouhlé, stříhaně vroubkovano-pilovité až peřenodílné; lodyžních listů peřenoklané neb 2—3-klané, uštů čárkovitých neb kopinatých; nejhořejší pošvy s čepelí zakrnělou neb bezčepelné. Plod kulato-vejčitý, terč náplodní o polovic plodu užší. Plátky bílé, zřídka narůžovělé. ♃. 1—2'. (B. obecný.) 7—9. Suchá luka, křesoviny lesní, meze, kopce. *Vo.*

   ***P. magna** L. Lod. hranato-brázdovaná, zřídka skoro oblá, i s listy lysá. Listy jednou zpeřené; dolejší lístky přízemních listů namnoze řapíčkaté, vejčité neb podlouhlé, nestejně stříhano-pilovité až 2-krát peřenoklané; nejhořejší pošvy s čepelí namnoze vyvinutou. Plod vejčitý; terč náplodní 3—4-krát plodu užší. Plátky bílé neb růžové. ♃. 1—3'. (B. větší.) 6—9. Luka, světlé háje. *Vh.* (mimo nejteplejší polohy).

565. Trinia Hoffm.

△ **T. vulgaris** DC. Kořen hlízovitě napuchlý. Lod. na zpodu se kšticí vláken, ostrohranná, hlouběji rýhovaná, od zpodu jehlancovitě větvitá, větví kratších, silnějších, s okolíky četnými. Listy sivé 2—3-krát peřenosečné, úkrojky čárkovité. Obalíček jak obal žádný neb 1—3-listečný. Plody vejčité, se žebry tlustými, na stopkách 3—5-krát delších. Plátky malé, bělavé. ☉ 3—6", zřídka do 1'. (T. glauca Dum. Pimpinella glauca L. P. dioica L.) 4, 5. Luka, kopce. *Mj.* Mikulov, Polava, Čejč, Hustopeč a j.

△ **T. Kitaibelii** M. Bieb. Lod. tupohranná, mělčeji rýhovaná, rozkladitě dlouhovětevná. Obalíček ze 3—6 malých úzce kopinatých lístků. Plody vejčité, ze žebry méně vyniklými, menší, na stopce 1—2-krát delší. Ost. jak před. ⊙ a ♃. 1—2½'. (Pimp. glauca W. K.). 5, 6. Keřnatá luka. *Mj.* v Bojanovickém luhu mezi Mutenicemi a Hodonínem.

566. Apium Hoffm. Miřík.

† **A. graveolens** L. Lod. hranato-brázdovaná. Listy dolení zpeřené, lístků 3-laločných neb 3-sečných, úkrojků široce kosníkovitých, 2—3-klaných, stříhano-pilovitých, hoření 3-sečné. Okolík kratičce stopkatý, postranními okoličnatě sestavenými okolíky daleko přerostlý. Obal i obalíčky žádné. Plátky žlutavobílé. ⊙ 1—2'. (Celer, apich. Sellerie.) 7, 8. Pěstuje se.

567. Petroselinum Hoffm. Petržel.

† **P. sativum** Hoffm. Lod. oblá, pruhovaná. Listy dolení 2—3-krát zpeřenosečné, úkrojků klínovitých, peřenoklaných, s ušty kopinatými, hoření 3-četné. Okolík konečný, dlouze stopkatý. Obal sporý neb žádný, lístky obalíčků hojné, niťovité. Plátky nazelenale žluté. ⊙ 2—3'. (P. kuchyňská. Petersilie.) 6, 7. Pěstuje se, ve vinicích u Litoměřic zdivočelá.

568. Bupleurum L. Prorostlík.

1. Plody na žebrech a v brázdách hladké. Květy a plody zřetelně stopkaté. 2.

   Plody na žebrech a v brázdách zrnito-bradavkaté. Květy a plody kratičce stopkaté, dílem skoro přisedlé.

   B. tenuissimum L. Lod. rozkladito-větevnatá. Listy přisedlé, úzce čárkovito-kopinaté, přišpičatěné, 3-žilné. Okolík konečný 3—5-paprsečný, postranní úžlabní krátce stopkaté 1—3-paprsečné. Okolíčky v témž okolíku velmi nestejně dlouze stopkaté. Obal i obalíčky 3—5-listečné. ⊙ 4"—1'. (P. nejtenší.) 7—9. Slané pastviny. *Č.* u Zaječic. *M.* jižnější.

2. Listy (lodyhou) neprorostlé. Obal okolíka 1—5-listečný; obalíček zdélí až o ½ delší květů. 3.

   Listy hoření prorostlé, vejčité, nejhořejší přiokrouhlé. Obal okolíka žádný; obalíček 2½krát delší květů.

   ***B. rotundifolium** L. Okolíky 4—8-paprsečné. Lístky v obalíčku 3—5, veliké, okrouhlo-vejčité, útle špičkaté. ⊙ ½—1½'. (P. okrouhlolistý, pupovník.) 6—8. Role, suché stráně. *Č. P. Lz. Rt. M. S.*

3. Oddenek vytrvalý. Okolíčky v témž okolíku na stopkách dosti stejných, asi zdélí obalíčků. 4.

   Kořen 1-letý. Okolíčky v témž okolíku na stopkách velmi nestejně dlouhých, s obalíčky až o ½ delšími.

   ***B. Gerardi** Jacq. Listy úzce čárkovito-kopinaté, dlouze zakončité, 3—5-žilné, objímavě přisedlé. Okolíky na lodyze a větvích konečné, 5—7-paprsečné, postranní toliko 1—3-paprsečné. Lístků v obalíčku na-

mnoze 5, kopinatých, jemně zakončitých. Plody vejčité neb podlouhlovejčité. Plátky malinké, žlutavé neb načervenalé. ☉ (P. Gerardův.) 7, 8. Travnaté stráně, meze. a) *Mj.* u Znojma. b) *Č.* u Prahy na Homoli u Vranného.

a) *patens* Rchb. (B. Gerardi Koch etc.), tenčí, toliko $^1/_2$—1′, listy světleji zelené, větve a okolíky odstálejší; stopky květní skoro zdélí plodů.

b) *virgatum* Rchb. (B. affine Sadler), často statnější, 1—3′, prutovitě větevnatý; listy tmavozelené, malé okolíky postranní četné, k lod. a větvím přitisklé; stopky květní namnoze o $^1/_2$ kratší plodů.

4. ***B. longifolium** L. Listy síťnato-žilnaté, dolejší řapíkaté, hořejší srdčitě objímavým zpodkem přisedlé, podlouhlé neb vejčité. Okolík 5- až 8-paprsečný; lístky obalíčků vejčité, přišpičatěné. Žebra plodu niťovitá. Lysý, sivě ojíněný. ♃. 1—2′. (P. dlouholistý.) 7, 8. Světlé, lupenaté lesy a stráně. *Č. Sjh. Lz. Rt. Pj. Mpj.* a Jeseník.

***B. falcatum** L. Listy 5—7-žilné, dolejší řapíkaté, hoření kopinaté, úzkým zpodkem přisedlé. Okolík 6—9-paprsečný; lístků v obalíčku 5 kopinatých. Žebra plodu úzce křídlatá. Lysý, šedozelený. ♃. 1—3′. (P. srpovitý.) 7—9. Kopce, skály, křoviště. *Č. P. L. Šn. Rt. B. Špk. Mpj. S.* (Opava).

569. Oenanthe L. Halucha.

1. Kořen svazčitý, mrcásky jeho dílem řepovitě ztlustlé. Okolík první zřejmě konečný; jeho okolíčky s květy dlouženi stopkatými, neplodnými, paprskujícími na kraji a s četnějšími květy plodnými, krátkostopečnými nahloučenými uprostřed; postranní okolíky vůbec neb částečně neplodné. Lod. přímo-větvitá, jak listy sivozelená. 2.

Kořen hlavní vřetenovitý, s mrcásky nitkovitými. Okolíky vícepaprsečné, na větvích konečné, krátce stopkaté, často zatlačením zdánlivě postranní; okolíčky rozložené, nepaprskující. Květy všecky obojaké, plodné. Lod. rozkladito-větevnatá, jak listy trávozelená.

***Oe. phellandrium** Lamk. Listy rozkladitě 2—3-krát zpeřené; lístky vejčité, hluboce peřenoklané s ušty kopinatými. Plod vejčito-podlouhlý. Plátky bílé. ♃. 2—5′. (Phellandrium aquaticum L. Kmín vodní.) 7, 8. Vody, příkopy, rybníky. *Vh.*

2. **Oe. fistulosa** L. Na zpodu s prodlouženými listnatými výběžky. Listy dlouze řapíkaté, s řapíkem trochu nafouklým, trochu kratším čepele, 2-krát, hoření jednou zpeřené; lístky čárkovité, často 2—3-klané. Okolík konečný plodný 1—4-paprsečný, postranní neplodné až 5-paprsečné; okolíčky plodonosné kulaté. Stopky plodní neztlustlé. Plody hranato-obrtlíkovité. Plátky bílé neb načervenalé. ♃. 1—2′. (H. trubkovitá.) 6—8. Mokřady, bařinné louky. Pro *Č.* i *M.* (Kunovice?) pochybná.

△ **Oe. silaifolia** M. Bieb. Bez výběžků. Listy 3-krát, hoření 2-krát až jednou zpeřené; lístky kopinaté, hořeních listů čárkovito-kopinaté. Okolíky 5—10-paprsečné; okolíčky plodonosné polokulaté. Stopky plodní naduřele ztlustlé. Plody vnější hranatě krátce válcovité, vnitřní více obrtlíkovité. Plátky bílé. ♃. 1—2′. (H. koromáčovitá.) 6, 7. Bařinné luka, mokřady. *Mjv.* v nížině pomoravské u Rohatce, Hodonína.

570. Seseli L. Sesel.

1. Zuby kališní krátce 3-hranné, někdy zcela malinké. Plody lysé neb jako moučkou poprášené. Obal žádný neb 1-listečný. Lístky neb úkrojky listů úzké, čárkovité neb čárkovito-kopinaté. 2.

Zuby kališní kopinato-šídlovité, opadavé. Plody šedo-mrtnaté. Obal mnoholistečný. Lístky neb úkrojky listů 1—2-kráte zpeřených vejčité až klínovito-podlouhlé, 1—2-krát peřenoklané, s ušty široce kopinatými.

***S. libanotis** Koch. Oddenek s čuprynou vláken. Lodyha hluboce rýhovano-hranatá. Dolejší na hlavním řapíku sedící páry úkrojků listových křížem postavené. Plátky bílé. ♃. 2—4′. Odr. α) b i p i n n a t u m (Athamanta libanotis L. Libanotis montana Crantz), dolení listy 2-krát zpeřené, lístky peřenoklané, β) b i p i n n a t i f i d u m (Atham. sibirica L.), dolení listy jednou zpeřené, lístky hluboce peřenoklané, na zpodu peřenodílné. (S. š í r o l i s t ý.) ☉ 7, 8. Keřnaté stráně, skály, luka. α) *Č. L. Rsk. Šbk. M. S.* β) u Pardubic.

2. Lístky obalíčků prosté, nesrostlé. 3.

Lístky obalíčků v terč mističkovitý, po kraji zubatý srostlé.

***S. hippomarathrum** L. Lod. oblá, jemně rýhovaná, sivá. Listy 2—3-krát zpeřené, lístků čárkovitých, hoření co pošvy s čepelí zakrnělou. Obalíčky a plody přejemně plsnaté (jako moučkou poprášené). Květy v okolíčku krátce stopkaté; plátky bílé neb načervenalé. ♃. $^1/_2$—2′. (S. f e n y k l o v ý.) 7, 8. Suché výslunné pahorky, skály. *Č. P. Lz. Rt. M.* jižnější.

3. Lod. oblá, jemně rýhovaná, bělavá, rozkladitě větevnatá, jakož i listy a paprsky okolíka lysá. Listy 2—3-krát zpeřené; lístky čárkovité neb kopinato-čárkovité. Obalíček 2-krát kratší okolíčka. 4.

Lod. přioblá, hranato-rýhovaná, jednoduchá neb nahoře větevnatá, i s listy jemně pýřitá, často špinavo-načervenalá. Listy 2—3-krát zpeřené; lístky namnoze 3-klané, uštů čárkovitých. Paprsky okolíka hustě pýřité. Obalíček o něco delší okolíčka.

***S. coloratum** Ehrh. Řapíky na hoření straně žlabovité. Okolík 15- až 30-paprsečný. Lístky obalíčků kopinato-šídlovité, široce bělokrajné. Plody posléz dosti lysé, málo poprášené. Plátky bílé neb načervenalé. ☉ a ♃. 1—3′ neb 1—3″. (S. annuum L. S. z b a r v e n ý.) 7, 8. Suché pahorky, pastvy, lesní palouky. *Č. P. L. Sn. Rt. B. Šb. M. S.*

4. △ **S. varium** Trevir. Lod. a listy málo ojíněné. Řapíky zvlášť doleních listů na hoření straně žlabovité. Okolík 15—25-paprsečný. Lístky obalíčka kopinaté. Plody čárkovito-podlouhlé, lysé, hladké; zuby kališní na nich velmi nepatrné. Plátky bílé. ☉ 2—4′. (S. p e s t r ý.) 7, 8. Suché trávníky, meze, cesty. *M.* jižnější.

***S. glaucum** Jacq. Lod. i listy sivě ojíněné. Řapíky oblé neb smačknuté, bez rýhy. Okolík 5—15-paprsečný. Lístky obalíčků šídlovité. Plody vejčité, moučnatě poprášené. Plátky bílé. ☉ a ♃. 1—4′. (S. s i v ý.) 7, 8. Skalnaté stráně. *Č. P. Lz. B. Šb. Mpj.*

571. Aethusa L. T e t l u c h a. Gleisse.

***Ae. cynapium** L. Lod. jemně rýhovaná, i s listy lysá. Listy 2- až 3-krát zpeřené; lístky peřenoklané s ušty čárkovito-kopinatými. Obal

žádný; obalíčky ze 3 jednostranných, odstálých neb dolů sehnutých čárkovitých lístků. Plátky bílé, malé. ⊙ 1—6′ neb 1—4″. (Kozí pysk, kozí petržel. Hundsgleisse.) 6—8. Role, úhory, záhony, rumiště, lesy. *Vo.*

572. Cnidium Cuss. Jarva.

***C. venosum** Koch. Lodyha nahoře hranato-brázdovaná, i s listy lysá, jednoduchá neb nahoře s několika přímými větévkami. Listy v obryse podlouhlé neb vejčité, 2—3-krát peřenosečné; úkrojky prvo- a druhořadé zúženě přisedlé, křídlovitě sbíhající, s ušty vzpřímenými, čárkovitými neb čárkovito-kopinatými, po krajích ohrnutými, vezpod sivozelenými a žilnatými. Pošvy dlouhé, trochu nafouklé, široce mázdřitě obroubené, nahoře 2-ušetné, hoření k lodyze a větvím přitisklé. Obalíčky z lístků mnohých, čárkovitých, po kraji nemázdřitých, asi zdélí okolíčků. Plátky bílé. ⊙ 1—3′. (Seseli venosum Hoffm. J. žilnatá.) 8, 9. Vlhká luka, světlé háje. *Č. Lv(s.) Rt. M.* roviny nejjižnější.

† **C. apioides** Spreng. Lod. hranato-rýhovaná, od polou odstále větvitá. Listy v obryse 3-hranně vejčité, 3-krát, hoření 2-krát zpeřené; lístky prvo- a druhořadé dlouženy řapíčkaté, vejčité neb podlouhlé, 2-klané až protisečné, rozestálé. Pošvy volně odstálé, úzké, s užším k čepeli vzhůru se ztrácejícím blánovitým okrajem. Ost. jak předch. ♃. 1½—3′. (J. miříkovitá.) 7, 8. Z jihu, na lesní stráni nad Nebozízkem pražským dosti hojně zdomácnělá.

573. Conioselinum Fischer. Šabřina.

△ **C. tataricum** Fischer. Lod. hořeji hruběji brázditá, ojíněná, i s listy lysá. Listy 2—3-krát zpeřené; lístky vejčité neb podlouhlé, peřenoklané, uštů kopinatých, útle zakončitých, na kraji ohrnutých; pošvy veliké, nadmuté. Obal žádný neb sporý; lístky obalíčků šídlovité, neobroubené, brvitodrsné, dílem delší okolíčků. Plátky špinavě bílé. ♃. 2—3′. (Š. horská.) Horní lesní stráně. Kladský Sněžník (?); jistěji a hojněji na mor.-slezském Jeseníku.

574. Silaus Bess. Koromáč.

***S. pratensis** Bess. Oddenek čuprynatý. Lodyha nahoře hranatá, větevnatá, i s listy lysá. Listy 2—3-krát, hoření jednou zpeřené; lístky 2-klané a peřenoklané, uštů kopinatých a podlouhlo-kopinatých, na plochém kraji velmi jemně pilkovano-drsných, vezpod zřetelně žilnatých; pošvy úzké, krátké. Lístky obalíčků mnohé, čárkovito-kopinaté, po kraji uzounce suchomázdřité, lysé, kratší okolíčka. Plátky bledožluté. ♃. 1—3′. (Peucedanum silaus L. K. luční.) 6—8. Luka, v rovinách. *Č. L. (Svj.) Rt. Mjv. S.* Těšínsko.

575. Foeniculum Hall. Fenykl. Fenchel.

† **F. vulgare** Mill. Lodyha jemně rýhovaná, jak listy lysá a sivě ojíněná. Listy 3—vícekrát peřenosečné, úkrojků čárkovito-šídlovitých, prodloužených; pošvy dlouhé, nahoře mázdřitě 2-ušetné, hoření s malou čepelí. Obal a obalíčky žádné. Plátky žluté. Zápach aromatický. ⊙ 3—5′.

(F. officinale All., Anethum foeniculum L. F. obecný.) 7—9. Pěstuje se, zřídka zdivočuje.

576. Anethum L. em. Kopr. Dill.

† **A. graveolens** L. Lod. jemně rýhovaná, jak listy lysá a sivě ojíněná. Listy 2—vícekrát peřenosečné, úkrojků čárkovito-šídlovitých; hoření pošvy krátké, trochu ouškaté, s čepelí řádně vyvinutou. Obal a obalíčky žádné. Plátky žluté. Zápach zvláštní, zakyslý. ☉ 1—3′. (K. zahradnický.) 7—9. Pěstuje se a zdivočuje.

577. Pastinaca L. Pastinák.

***P. sativa** L. Lod. silně hranatá a brázdovaná, mrtnatá, tak jako listy zelená. Listy jednou zpeřené; lístky na líci lesklém kratičce, vezpod hustěji mrtnaté, vejčité až podlouhlé, na dolejšku často srdčité, přisedlé, vroubkovano-pilovité, při zpodu často zastříhané, konečný 3-laločný. Okolíky z 8—10 prodloužených, nestejně dlouhých paprsků; konečný větší postranních, plody jeho větší než plody těchto. Obal a obalíčky žádné neb sporé. Plody na stopkách vzpřímených v okolíčku shloučené, okrouhle vejčité, vypouklejší, na kraji zoblené; 3 hřbetní žebra velmi ploská, brázdky velmi mělké. Plátky malé, žlutá. ☉ 1—3′. (P. obecný.) 7—9. Luka, meze, cesty nižších poloh. *Vh.*

⸸ ***P. opaca** Bernh. Lod. méně hranatá až i pouze mělce rýhovaná (P. urens Requien), srstnatá. Listy obak pýřito-srstnaté, na rubu jak řapíky a prostřední články lodyžní hustě šedochlupaté. Okolíky všecky asi stejně velké, toliko z 5—6 přístejných paprsků. Plody na stopkách skoro rovnovážně odstálých vzpřímené, vejčito-podlouhlé, více smačknuté, ostřejším krajem vroubené, 3 hřbetní žebra silněji vyniklá, s ostřejšími brázdkami. Plátky medově žlutavé, s malým lalůčkem. ♃ 1—3′. (P. tmavý.) 7—9. Meze, hráze, kamenité škrobotiny, lesy. *Č.* západní a jižnější. *Rk. Bk. Špv.*, nejseverněji u Ostrova, Nepomyšle a Kladna.

578. Heracleum L. Bolševník. Bärenklau.

***H. sphondylium** L. Lod. hranato-brázdovaná, i s listy srstnatá. Listy 1—3-jařmě zpeřené, řídčeji peřenodílné; lístky přisedlé, laločnaté neb peřenoklané, hrubě pilovité, konečný 3-laločný; pošvy břichaté. Obalíčky mnoholistečné. Krajní koruny obyčejně paprskující, bílé, nažloutlé neb nazelenalé. Plody z mládí mrtnaté, posléz lysé. ♃ 2—5′. (B. obecný, bršť.) 6—9. Luka, příkopy, křoviště. *Vo.* β. u Rovenska a Bělé. b) zvláště v Krkonoších, v Šumavě.

a) *latifolium.* Lístky s laloky široce vejčitými. Odr. β. glabrum Huth, celá bylina, též semeníky a mladé plody úplně lysé.

b) *angustifolium* (Jacq. sp.). Lístky peřenoklané, úkrojků prodloužených, kopinatých, konečný lístek 3-sečný, 7-dílný.

579. Peucedanum L. em. Smldník.

1. Lodyha vyplněná dření, bezmléčná. Proužky na styčné ploše plodní 2—více, v tenkém oplodí povrchní, průsvitavé. 2.

Lod. dutá, naříznutá roní mléko. Proužky na styčné ploše 2—4, oplodím přikryté, neprůsvitné.

*P. palustre Mönch. Lysý. Oddenek bez čupryny. Lod. hranato-brázdovaná. Listy 2—3-krát zpeřené; lístky hluboce peřenoklané, s ušty čárkovitými neb kopinatými, bělošpičkatými, na kraji ohrnutém hladkými. Obal a obalíčky mnoholistečné; jich lístky kopinaté, velmi dlouze zakončité, na blánovitém kraji brvito-drsné, dolů sehnuté, obalíčkové zdělí okolíčka neb delší. Plátky bílé. ☉ 3—5'. (Selinum palustre L., Thysselinum pal. Hoffm. S. b a h e n n í, o l e š n í k.) 7, 8. Bařinná luka, olšiny, rašeliny, kraje rybníků. *Č. Lsv. Sn. R. Špbh. M.* Jihlavsko, Olomúc, Prostějov a j. *S.*

2. Kraj plodu úzký, nanejvýš na $^1/_2$ tak široký jak ostatní plod. Oddenek čuprynatý. Hrany lodyhy s brázdami stejnobarevné. 3.

Kraj nažek křídlovitý, tenký, zšíří celého ostatního plodu. Oddenek bez čupryny. Lodyha a řapíky hranami jak kosť bílými, od brázd zelených se značně lišícími obložené.

† P. austriacum Koch. Listy dolení 3-krát zpeřené; lístky vejčito-klínovité, hluboce peřenoklané, uštů na kraji hladkých, se špičkou chruplavkovitou. Lístky obalu i obalíčků hojné, kopinaté. Plátky bílé. ♃. 2—4'. (Selinum austriacum Jacq. S. r a k o u s k ý.) 7, 8. Skalnaté, keřnaté chlumy. b) U Hlubočep u Prahy jednou nahodile vyskytlý.

a) *genuinum.* Ušty listů podlouhlo- až čárkovito-kopinaté.

b) *rablense* (Selinum rabl. Spreng.). Ušty listů úzce čárkovité.

3. Plátky bílé neb zprvu červenavé. Obal i obalíčky mnoholistečné. 4.

Plátky světle žluté. Obal 5—8-listečný.

*P. alsaticum L. Lod. hranato-brázdovaná, latnato-větevnatá; větve prutovité, často po 2—3 přeslenovitě sblížené. Listy 3-krát zpeřené, lístky peřenoklané neb peřenodílné, úkrojků čárkovito-kopinatých, po kraji jemně pilkovito-draslavých. Okolíky dosti malé a směstnané, paprsky lysé, hladké. ♃. 2—6'. (S. a l s a t s k ý.) 7, 8. Suché travnaté pahorky, křoviska, pořídku. *Č. (P.) Lszv. Mpj.*

4. *P. cervaria Cuss. Lod. oblá, rýhovaná. Listy přízemní 2-krát zpeřené; lístky většinou přisedlé, podlouhlo-vejčité, ostře pichlavě pilovité, jen nejdoleji zastříhované. Pochvy velké, nadmuté, hoření skoro bezčepelné. ♃. 1—4'. (Selinum cervaria L. S. j e l e n í, s r n í k.) 7, 8. Suché světlé lesy, lesní luka, stráně. *Č. P. L. Sn. Rt. B. (Šb.) M. S.*

*P. oreoselinum Mönch. Lod. jemně, nahoře hlouběji brázdovaná. Listy přízemní 3-krát zpeřené; lístky 1—2-krát peřenoklané, s ušty podlouhlo-kopinatými, na kraji nepravidelně pilkovito-draslavými; řapíčky postranních lístků v pravých neb tupých úhlech odstálé, v rozličných plochách položené. Pošvy dost velké, trochu nadmuté. ♃. 1—3'. (Athamanta oreosel. L. S. o l e š n í k o v i t ý.) 7, 8. Lesní luka, háje, křoviště. *Č. P. L. Sn. (R. B. Čz. Špb.) M. S.*

580. Imperatoria L. V š e d o b r.

I. ostruthium L. Listy jednou (neb přízemní 2-krát) trojené; lístky široce vejčité, konečný často 3-laločný, postranní 2-laločné, hrubě pilo-

vité; listy lodyžní menší s pošvami nadmutými. Lístky obalíčků nitkovité, nehojné. Plátky bílé. ♃. 1—3′. (V. horní. Meisterwurz.) 6, 7. Horní luka, blíž obydlí lidských. *Č. Sh. Rh. Šh. M.* u Jihlavy spoře, *S.* na Jeseníku jen pěstovaný.

581. **Tordylium** L. em. Zapalička.

***T. maximum** L. Lod. hranato-brázdovaná, i s listy přitiskle srstnatá. Listy jednou zpeřené, 2—4-jařmé; lístky vejčito-podlouhlé až podlouhlo-kopinaté, hrubě vroubkovano-pilovité neb též nejdoleji zastřihované, konečný prodloužený. Lístky obalu a obalíčků četné, kopinaté, bez mázdřitého okraje. Koruny vnější paprskující se 3 většími plátky, bílé. Plod okrouhlý, s tlustým bělavým okrajem, štětinato-srstnatý. ☉ 1—3′. (Z. veliká.) 7, 8. Kamenité, keřnaté stráně, vinice. *Č.* Folimanka u Prahy, Chlum u Ml. Boleslavi. *M.* jižní: Brno, Hustopeč, Polava.

582. **Selinum** L. p. Olešník.

***S. carvifolia** L. Lod. hranato-brázdovaná, s hranami přiostřenými, blánovito-křídlovitými. Listy dolení 3-krát, hoření jednou zpeřené; lístky peřenoklané neb peřenodílné, uštů plochých, úzce kopinatých neb čárkovitých, bělavo-hrotnatých. Lístky obalu žádné, obalíčků mnohé, čárkovito-šídlovité. Plátky bílé. ♃. 1—3′. (O. kmínolistý.) 7, 8. Vlhká, bažinná luka a potoky lesní. *Vh.*

583. **Ostericum** Hoffm. Matizna.

⚹ ***O. pratense** Hoffm. Lod. hranato-brázdovaná. Listy 2—3-krát zpeřené, s řapíčky rozkročenými; lístky šikmo srdčito-vejčité, zakončité, nestejně hrubě pilovité, na žilách a krajích trochu draslavé, nejhořejší s dlouhou, trochu nadmutou pošvou a s čepelí velmi malou. Plátky bílé. ♃. 2—3′. (O. palustre Bess. M. luční.) 8. Vlhká neb bažinná luka. *Č.* u Všetat v Polabí nehojně.

584. **Archangelica** Hoffm. Anjelika.

A. officinalis Hoffm. Lod. oblá, rýhovaná. Listy jednou neb 2- až 3-krát trojeno-zpeřené; lístky veliké, vezpod nasivělé, vejčité, nestejné hrubě hrotnato-pilovité, konečný často 3-laločný, postranní 2-laločné; pošvy břichaté. Lístky obalíčků mnohé, nitkovité. Plátky nazelenale bílé. ☉ 3—8′. (Angelica archangelica L. A. větší.) 6, 7. Bylinné rokle horní, též u obydlí horských zdivočelá. *Č. Sh. Rh. Šh. M. S.* Jeseník, Nový Jičín, jen zdivočelá.

585. **Angelica** L. p. Děhel. Brustwurz.

***A. silvestris** L. Lod. oblá, jemně rýhovaná. Listy 3-krát, hoření jednou zpeřené; lístky špičato-vejčité až vejčito-kopinaté, ostře pilovité, zubů bělošpičkatých, postranní nestejnostranné, dolením krajem častěji sbíhavé; pošvy břichaté. Lístky obalíčků nečetné, nitkovité. Plátky zazelenale neb načervenale bílé, drobounké. ♃. 1—5′. (D. obecný, anjelika menší.) 7—9. Vlhká luka, příkopy, lesní rokle. *Vh.*

586. Levisticum Koch. Libeček. Liebstöckel.

† **L. officinale** Koch. Lod. oblá, rýhovaná. Listy dolení 2-krát zpeřené; lístky kosníkově vejčité neb klínovito-podlouhlé, často 2—3-laločné, stříhano-zubaté. Plátky bledožluté. ♃. 4—7'. (Ligusticum levisticum L. L. lékařký.) 7, 8. Pěstuje se v horách vedle obydlí, *Č.* zvlášť *Sh. Rh. Šh.*, *M.* zvlášť na Jeseníku i j.

587. Laserpitium L. Hladýš.

1. Oddenek bez čupryny. Lod. hranato-brázdovaná, srstnatá neb aspoň mrtnatá. Lístky obalíčků i obalů dolů sehnuté. 2.

Oddenek pod lodyhou (vlákny zvětralých pošev) čuprynatý. Lod. oblá, jemně rýhova. Lístky obalu kopinato-šídlovité, dolů sehnuté, obalíčků štětinkovité, odstálé.

L. latifolium** L. Listy trojeně 3-krát zpeřené aneb 2-krát trojené; lístky lesklé, široce vejčité neb vejčito-podlouhlé, na zpodu srdčité, hrubě pilovité, postranní namnoze šikmé; pošvy břichaté. Plátky bílé. ♃. 2—5'. (H. širolistý.) 7, 8. Lupenaté lesy, porostlé stráně. *Č. Pjz. Lz. Rt. Bk.* ***M. jižnější: Brno, Klobouky.

2. ***L. prutenicum** L. Lod. srstnatá neb mrtnatá. Listy dolení 2-krát zpeřené; lístky nejdolejší peřenoklané, uštů široce kopinatých, po kraji útle pilovito-draslavých. Pochvy úzké, nenadmuté. Lístky obalíčků kopinaté, krátké, až do špičky široce bělomázdřitě obroubené, téměř lysé. Plátky žlutavo-bílé, sušené sírožluté. Plody srstnaté. ♃. 1—3'. (H. pruský.) 7, 8. Lesní luka, světlé háje. *Vr.*

△ **L. archangelica** Wulf. Lod. odstále srstnatá, větevnatá. Listy 2—3-krát umáleně zpeřené; lístky vejčité, nestejně ostře pilovité, konečný 3-laločný, postranní 2—3-klané, vezpod jak řapíky srstnaté. Pochvy velké, břichatě nadmuté. Lístky obalíčků čárkovité, dlouhé, jen doleji bělomázdřitě obroubené. Plody lysé. Kor. bílá. ♃. 3—6'. (H. vysoký.) 7—9. ***M. S.*** Keřnaté, travnaté stráně na Jeseníku nezřídka.

587b. Siler Scop. Timoj.

△ **S. trilobum** Scop. Lod. jemně rýhovaná, lysá. Listy světle zelené, vezpod nasivělé, 2-krát trojeně zpeřené, hoření trojené; lístky srdčito-okrouhlé, hluboce 2—3-klané až 3-dílné, úkrojků opak vejčitých, ku zpodu často klínovitých, hrubě vroubkovaných, často 2—3-laločných; pošvy nadmuté. Okolík velký, mnohopaprsečný. Obal a obalíčky žádné neb z několika eliptičně kopinatých lístečků. Plátky bílé. ♃. 2—5'. (Laserpitium aquilegiaefolium Jacq. T. trojlaločný.) 6, 7. Keřnaté stráně, lesy. ***Mj.*** u Hustopeče v lese Diváckém na cestě z Kurdějova do Divák na jednom místě as 30 expl., z nichž ročně jen 2—3 květou.

588. Daucus L. em. Mrkev. Möhre.

***D. carota** L. Lod. i listy namnoze srstnaté, zřídka lysé. Listy 2—3-krát zpeřené; lístky peřenoklané, uštů čárkovitých neb čárkovito-kopinatých, hrotitých. Okolík za plodu vydutý, mnohopaprsečný. Lístky obalu a obalíčků mnohé, onyno zdělí samého okolíka, peřenodílné s ušty čárko-

vitými. Květy krajní namnoze paprskující. Ostny plodních žeber vedlejších 1-řadé, na dolejšku mázdrovitě spojené, šídlovité. Plátky bílé, někdy narůžovělé. ☉ a ⊙ 1—3′. (M. obecná, mrkvous.) 6—9. Luka, meze, úhory. *Vo.*

△ **D. grandiflorus** Scop. Lod. lysá. Listy 2—3-krát zpeřené; lístky peřenodílné, uštů čárkovitých, špičatých. Okolík 5—9-paprsečný. Lístků obalu a obalíčků namnoze 5, podlouhlo-kopinatých, celých. Krajní koruny paprskující, velmi veliké. Ostny žeber vedlejších 3-řadé, ku konci šídlovité, namnoze hákovité. Plátky bílé. ☉ $^1/_2$—2′. (Caucalis grandifl. L. Orlaya grandifl. Hoffm. M. velekvětá.) 7. Role, kamenité stráně. V *Č.* jen nahodile. ***M.*** jižní: u Polavy a Mikulova.

589. Caucalis L. em. Dejvorec.

***C. daucoides** L. Lod. hranatá, nahoře brázdovaná, rozkladito-větevnatá. Listy 2—3-krát zpeřené, ušty čárkovité neb úzce kopinaté. Lístky obalíčků 3—5, kopinaté. Okolík namnoze 2-paprsečný, okolíčky chudokvěté. Ostny žeber vedlejších jednořadé, doleji rozšířené a žlabovité, od hlavních žeber širší brázdou oddělené. Bílek do vnitř závitkovitě stočený. Plátky bílé neb načervenalé. ☉ 3″—1′. (D. mrkvovitý.) 5—7. Role, úhory, cesty, kamenité stráně. *Č. P. Lzs. Sn. Rt. Bk. Šk. Mpj. S.* b) *Č.* Děčín, Litoměřice.

a) *genuina*. Ostny vedlejších žeber plodních silné, zdélí neb delší příčného průměru plodního.

b) *muricata* (Bisch. sp.). Ostny vedlejších žeber zakrnělé, mnohem kratší příčného průměru plodního.

† **C. orientalis** L. Lod. oblá, jemně rýhovaná. Listy 2—3-krát zpeřené, ušty úzce čárkovité, žlabovité. Lístky obalíčků mnohé, kopinaté. Okolík 8—15-paprsečný. Ostny žeber vedlejších 2—3-řadé, mnohem delší průměru plodního, šídlovité, hákovité, od hlavních žeber velmi uzounkými brázdkami oddělené. Bílek do vnitř mírně vehnutý. Plátky bílé, krajní v okolíku paprskující. ☉ $1^1/_2$—2′. (D. východní.) 6, 7. Z Kavkazu a Krimu, na Chuchelském vrchu u Prahy hojně zdomácnělý.

590. Turgenia Hoffm.

T. latifolia Hoffm. Lod. nahoře hlouběji žebrnato-rýhovaná, namnoze rozkladitě větevnatá, pýřitá a mrtnatá. Listy jednou peřenosečné; úkrojky podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, hrubě stříhano-pilovité až peřenoklané. Okolík 2—5-paprsečný, okolíčky chudokvěté. Lístky obalu i obalíčků 3—7, podlouhle kopisťovité. Ostny plodu špičkatě drsné. Plátky bílé neb narůžovělé. ⊙ 1—$1^1/_2$′. (Caucalis latifolia L. Dejvorec širolistý.) 6, 7. Na polích, nejspíš jen zavlečena. *Č.* u Kopidlna, Dobrovic u Ml. Boleslavi. ***M.*** u Brna, Uh. Hradiště, Znojma.

591. Torilis Adans. Tořice.

***T. anthriscus** Gmel. Listy mrtnaté, 2-krát, hoření jednou zpeřené, v obrysu podlouhlé; nejdolejší úkrojky 1. řádu dosti krátce řapíkaté. Obal z několika čárkovito-šídlovitých lístků. Ostny plodu vzhůru ohnuté,

šídlovitě ztenčené, bez protiostnů. Plocha styčná kopinatá. Čnělky na plodu dolů sehnuté. Plátky bělavé, často načervenalé. ☉ 1/2—3'. (Tordylium anthriscus L. T. třebulovitá.) 6—8. Křoviště, kraje lesů. *Vo.*

***T. helvetica** Gmel. Listy v obrysu 3-hranné neb 3-hranno-podlouhlé; nejdolejší úkrojky 1. řádu s řapíčkem mnohem delším než ostatní. Obal žádný neb 1-listečný. Ostny plodu dosti rovné, na konci s krátkými protiostenci. Plocha styčná úzce čárkovitá. Čnělky na plodu přímé neb rozestálé. ☉ a ⊙ 1/2—2'. (T. infesta Hoffm., Scandix infesta L. T. helvetská.) 6—8. Jak předešlá, leč velmi pořídku. *Č. P. Bk. Lz. (Sj.) Mpj.*

592. Scandix Hall. Vochlice.

***S. pecten Veneris** L. Lod. jemně rýhovaná, větevnatá. Listy 2- až 3-krát zpeřené; lístky peřenoklané s ušty čárkovitými. Okolík 2—3-paprsečný, okolíčky o více paprscích. Obal žádný, obalíčky namnoze z 5 2—3-klaných neb nedělených lístků. Zoban značného plodu od hřbetu nažek smačknutý, na obou krajích štětinato-brvitý. Plátky bílé. ⊙ 3"—1'. (Venušin hřeben.) 6, 7. Role, v osení. *Č. Ps. Lz. Rt. Mjv.*

593. Anthriscus Pers. Třebule.

***A. vulgaris** Pers. Listy jemné, 3-krát zpeřené; lístky peřenoklané s ušty čárkovito-podlouhlými, hrotitými. Okolíky 3—5-paprsečné, lichopostranní, dílem stopkaté, dílem přisedlé. Lístky obalíčků 2—5. Oplodí se semeny 3—4-krát delší než zoban. Plátky bílé. ⊙ 1/2—2'. (Scandix anthriscus L. T. obecná.) 5, 6. Ploty, zdi, křoviště, pořídku. *Č. P. (L.) Sn. Rt. M. S.*

594. Cerefolium Bess. Kerblík.

1. Plod podlouhlo-kopinatý, jeho svraskalý zobánek několikrát kratší. Okolíky mnohopaprsečné, zřejmě konečné, všecky stopkaté. Byliny vytrvalé, krabilicím podobné. 2.

   Plod čárkovitý, se zobánkem o 1/2 kratším. Okolíky 2—3-paprsečné, lichopostranní, dílem stopkaté, dílem přisedlé. Bylina 1-letá.

   ***C. sativum** Bess. Lod. jemně rýhovaná, větevnatá. Listy 2—3-krát zpeřené; lístky peřenoklané, s ušty podlouhlo-vejčitými, hrotitými. Lístky obalíčka 2—3, čárkovito-kopinaté. Plody lysé, lesklé, neb štětinato-mrtnaté (Chaerophyll. trichospermum Schult.). Plátky bílé. ⊙ 1—2'. (Anthriscus cerefolium Hoffm. K. setý. Kerbel.) 5, 6. Křoviště, ploty, kamenité stráně, toliko zdomácnělý. *Č. P. Lz. R. Šbk. M.* jižní.

2. ***C. silvestre** Bess. Listy umáleně 2—3-krát zpeřené, nejdolejší 2 hlavní úkrojky mnohem menší než celý ostatek listu; lístky hluboce střihano-pilovité, lalůčků podlouhlo-kopinatých, špičatých. Květy v okolíčku dosti stejně velké, z největší části (8—12) plodné. Čnělky v květu přímé neb skloněné. Plátky zazelenale bílé. ♃. 2—4'. (Chaerophyllum silv. L., Anthriscus silvestris Hoffm. K. lesní.) 6, 7. Luka, lesy, ploty, vlhká místa. *Vh.*

C. nitidum Čel. Listy trojeně zpeřené, 3 hlavní úkrojky stejně velké, 2-krát zpeřené neb zpeřeno-peřenoklané, pilovito-vroubkované, zubů tupounkých neb jemně špičkatých. Květy krajní plodné v okolíčku 2—6, namnoze mnohem větší ostatních neplodných. Čnělky trochu rozestálé. Plátky bílé. ♃. 2—4′. (Chaerophyllum nitidum Wahl., Anthriscus alpestris Wimm. K. lesklý.) 7, 8. Údolí, rokle horní, u potoků. *Č. Sh.* (Orlické hory, Krkonoše, Jizerské hory.) ***M. S.*** hlavně na Jeseníku, též na Beskýdech.

595. Chaerophyllum L. em. Krabilice.

1. Druhy 2-leté, bez oddenku. Čnělky zdélí neb něco delší terče plodního. Plátky lysé, bílé. 2.

   Druhy s vytrvalým oddenkem. Čnělky 2—vícekrát delší terče plodního. 3.

2. ***Ch. bulbosum** L. Krk kořenový v hlízku naduřelý. Lod. doleji srstnatá, nahoře lysá, červeně skvrnatá. Listy 3—4-krát zpeřené; lístky peřenoklané až peřenodílné, s ušty čárkovito-kopinatými až úzce čárkovitými. Plod vejčito-kuželovitý. ☉ 3—6′. (K. bulvatá, krkoška.) 6—8. Vlhké háje a křoviště nižších poloh. *Č. P. L. Sj. R. Špb.* ***M. S.***

   ***Ch. temulum** L. Krk kořenu neztlustlý. Lod. i s listy mrtnatá, špinavonačervenalá. Listy 2-krát zpeřené; lístky vejčité neb vejčito-podlouhlé, laločnato-peřenoklané, s ušty tupými, zašpičatěnými, částečně vroubkovanými. Plod podlouhlo-kuželovitý. ☉ a ⊙ 1—2′. (K. mámivá.) 5—7. Křoviště, háje, zdi, ploty. *Vh.*

3. Lístky obalíčků brvité. Plátky lysé. 4.

   Lístky obalíčků i plátky brvité.

   ***Ch. hirsutum** L. Lod. a listy srstnaté až zcela lysé. Listy 2-krát trojeně zpeřené; lístky nestejnostranně vejčité, hluboce peřenoklané, uštů vejčitých. Plod podlouhlo-kuželovitý. Čnělky ztuha přímé, několikrát delší než slabě ztlustlý terč náplodní. Plátky bílé neb růžové. ♃. 1—2′. (K. chlupatá.) Bažiny a potoky lesní hornatějších poloh. *Vh.*

4. ♂ **Ch. aureum** L. Lod. hranato-rýhovaná. Listy 3-krát zpeřené; lístky přitiskle hustě brvité, zdolejška vejčitého, peřenoklaného v kopinatou, jednoduše pilovitou špici povytáhlé, uštů kopinatých. Čnělky nejvýš 2-krát delší cibulovitého terče plodního. Plody hnědé s žebry žlutavými. ♃. 2 až 4′. (K. zlatoplodá.) 6, 7. Meze, luka horní, křoviště horských poloh. *Č. Pk. Bk. S. R. Šh.*

   ***Ch. aromaticum** L. Lod. oblá, rýhovaná. Listy 2—3-krát trojsečné, ku konci jednoduše zpeřené; lístky velké, nedělené, vejčito-podlouhlé, dole často přísrdčité, ostře pilovité. Čnělky ohnuté, 3-krát delší sploštělého terče plodního. Plody velké, nažloutlé. ♃. 2—3′. (K. západná.) 6—8. Vlhké křoví, luka, kraje příkopů a potoků. *Vr.*

596. Myrrhis Scop. Čechřice.

M. odorata Scop. Lod. i listy odstále šedochlupaté. Listy 3-krát zpeřené; lístky vejčité neb podlouhlé, peřenoklané. Lístků v obalíčku

5—7, blánovitých. Plátky bílé. Plody na 1″ dlouhé, tmavohnědé, jako lakované, na hranách štětinato-srstnaté. Zápach silně aromatický. ♃. 2 až 4′. (Scandix odorata L. Č. v o n n á.) 5, 6. Palouky horní blíže obydlí. *Č. Sh. Rh. Šh. M. S.* Jeseník.

597. Pleurospermum Hoffm. M á z d ř i n e c.

P. austriacum Hoffm. Lod. brázdovaná, dutá. Listy trojeně 2-krát zpeřené; lístky na kraji jemně pilovito-drsné, šikmopodlouhlé, dolejším krajem sbíhající, peřenoklané, na zpodu i peřenodílné, s ušty podlouhlými, pilovitými. Lístky obalu mnohé, často peřenodílné neb peřenoklané; lístky obalíčků mnohé, dolů sehnuté. Žebra plodní s kýlem trochu vlnkovitě zprohýbaným. Plátky bílé. ♃. 2—5′. (Ligusticum austr. L. M. r a k o u s k ý.) 7, 8. Skalnaté, keřnaté stráně a lučiny. *Č.* v Litoměřickém středohoří a na Krkonoších. *M. S.* Jeseník, Lomnice, Adamov.

598. Meum Hall. K o p r n í k.

M. athamanticum Jacq. Lod. hranato-rýhovaná. Listy přízemní 2—3-krát peřenosečné, poslední úkrojky v četné vláskovité ušty skoro vidličnatě dělené; lístky 1-ho řádu přisedlé, již na dolejšku rozdělené. Lístky obalíčků šídlovité, mázdřitě neobroubené. Paprsky okolíka plodonosného nestejně prodloužené. Plátky bílé. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (Athamanta meum L. K. š t ě t i n o l i s t ý.) 5, 6. Horní luka, meze. *Č. Sh. Rh.* (Jizerské hory, Rudohoří.)

M. mutellina Gärtn. Lod. dole oblá, jemně rýhovaná, nahoře hranato-rýhovaná. Listy přízemní 2—3-krát peřenosečné; úkrojky peřenoklané s ušty úzce čárkovito-kopinatými; lístky 1-ho řádu řapíkaté, až teprve výše nad dolejškem rozdělené. Lístky obalíčků často trochu jednostranně, kopinaté, bělomázdřitě obroubené. Paprsky okolíka plodonosného dosti stejné. Plátky bílé, narůžovělé. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (Phellandrium mutellina L. K. ú z k o l i s t ý.) 6, 7. Horní luka Kladského Sněžníka, Orličných hor a Šumavy, *M. S.* na Jeseníku.

599. Smyrnium L. T r o m í n.

† **S. perfoliatum** L. Kořen bambulinovitý. Lod. nahoře křídlato-hranatá. Listy dolení 2—3-krát trojené, lístků vejčitých střihano-zubatých, hoření na lodyze střídavé, objímavé, srdčito-vejčité, vroubkované. Okolíky 5—6-paprsečné, bez pokryvky i pokryveček. Kv. žluté. ☉ 2′. (T. o b j í m a v ý.) 5. Lesy a luka lesní; původem z jihu, na Závisti a v Kundratickém lese u Prahy nejnověji zdivočelý.

600. Conium L. B o l e h l a v.

***C. maculatum** L. Lod. mělce rýhovaná, sivě ojíněná, lysá, dole nachově skvrnitá. Listy 2—3-krát zpeřené, uštů podlouhlých, celých neb střihano-pilovitých. Obal a obalíčky 3—6-listečné, ohrnuté. Plátky bílé. Zápach protivný myšinou. Jedovatý. ☉ 3—6′. (B. b l a m a t ý. Gefleckter Schierling.) 6—8. Návsi, ploty, křoví. *Vr.*

601. Coriandrum L. Koryandr.

† **C. sativum** L. Lod. oblá, jemně rýhovaná. Listy dolení jednou zpeřené neb peřenoklané, s lístky neb úkrojky okrouhle klínovitými, peřenoklanými, s ušty vejčitými; hoření 2—3-krát zpeřené s ušty čárkovitými. Okolík 3—5-paprsečný. Obal žádný neb 1-listečný; obalíčky jednostranné, ze 3 šídlovito-štětinovitých lístků. Plátky bílé neb načervenalé, krajní paprskující. Zápach odporný. ⊙ 1—2′. (K. setý.) 6, 7. Pěstuje se a zdivočuje.

602. Bifora Hoffm. Stěničník.

B. radians M. B. Lodyha hranatá, brádovaná. Listy 2—3-krát zpeřené, s ušty čárkovitými, hoření s ušty skoro nitkovitými. Okolík 3—6-paprsečný. Lístky obalíčka 2—3, šídlovité. Plátky bílé, krajní paprskující. ⊙ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (S. paprskující.) 6—8. *Č.* Role pod Voškovrchem u Poděbrad, u Lhoty Jestřebí blíž Vel. Oseka a u Ml. Boleslavi blíž Sejčína hojně.

112. Řád. **Araliaceae** Juss. Aralkovité (str. 17).

603. Hedera L. Břečťan. Efeu.

***H. helix** L. Kmen kořínky přímětnými popínavý. Listy kožovité, srdčité, úhlato-3—5-laločné, na větvích květoucích kosníkově vejčité neb kopinaté, zakončité. Okolíky hroznitě sestavené, stopky květní plsťnaté. Plátky nazelenalé, bobule černé. ♄ (B. obecný.) 9, 10. Lesy, skály, zdi. *Vr.*, ale zřídka květoucí.

113. Řád. **Corneae** DC. Dřínovité (str. 17).

604. Cornus L. Dřín. Hornstrauch.

1. Květy bílé, ve vrcholíkovité konečné latě, neobalené, po listech se vyvinující. 2.

   Květy žluté, v okolíčkách skoro kulovatých, podepřených obalem 4 šupin kožovitých, asi stejně jak okolík dlouhých, před listím se vyvinující.

   C. mas** L. Listy eliptičné neb vejčité, v tupounkou špičku povytáhlé. Plod podlouhlý, červený, převislý, s peckou houbovitě děrnatou. ♄ 8—20′. (Dřín. Kornelkirsche.) 3, 4. Lupenaté háje, keřnaté pahorky. *Č. P. L. Rt.*, jinde sázený neb zdivočelý. ***M.

2. ***C. sanguinea** L. Větve přímé, na podzim špinavě krvavé. Listy vejčité, zakončité, roztroušeně pýřité, vezpod bleději zelené, s žilami 2-ho řádu slabými, nevynikajícími. Poupata podlouhlá. Plod kulatý, černý, bíle tečkovaný, s peckou celistvou. ♄ 3—20′. (Svída obecná. Hartriegel.) 5, 6. Lesy, křoviště. *Vh.*

   † **C. alba** L. Větve odstálé, někdy sehnuté a kořenující. Listy eliptičně vejčité, vezpod sivozelené, s žilami druhého řádu silně vynikajícími. Poupata vejčitá. Plod kulatý, bílý. ♄ (C. stolonifera Michx. Svída bílá.) 6, 7. Ze severní Ameriky, v sadech; místy u řek jako zdivočelá.

114. Řád. **Philadelpheae** Don. Pustorylovité (str. 17).

605. **Philadelphus** L. Pustoryl. Pfeifenstrauch.

† **Ph. coronarius** L. Listy eliptičné neb eliptično-kopinaté, drobně pilovité, 3-žilné. Hrozen konečný, listnatý, 5—7-květý. Čnělka hluboce 4-dílná, kratší tyčinek. Kor. velké, bílé, vonné. ♄ až 10′. (Jasmín český.) 5, 6. Z Evropy jižní, v sadech, křovištích, hájích sázený a jako zdivočelý.

115. Řád. **Grossularieae** DC. Meruzalkovité (str. 17).

606. **Ribes** L. Meruzalka.

1. Zpodní klouby (podušky) listů beztrné. Hrozny (jest-li pohlaví rozdčleno, aspoň prašníkové) hojnokvěté. 2.

   Listy prodloužených letorostů na kloubu pod řapíkem se žlutavým, jednoduchým neb 3-klaným ostnem. Hrozny 1—3-květé.

   ***R. grossularia** L. em. Listy dlanito-3—5-laločné, 2-krát stříhanovroubkované. Kalich zvonkovitý, s ušty brzy dolů ohnutými. Plátky bělavé. ♄ 1—3′. (Srstka, angrešt. Stachelbeere.) 4, 5. Křoviště, ploty, skály; pěstovaná a zdomácnělá. *Vr.*

2. Květy obojaké. Listeny vejčité, kratší stopek květních. Řapík namnoze zdělí neb delší čepele listové. 3.

   Květy neúplně 2-domé. Listeny kopinaté, delší stopek květních. Řapík namnoze o polovic kratší čepele.

   ***R. alpinum** L. Listy hluboce 3—5-laločné, dole uťaté neb přísrdčité. Hrozen ♂ hojnokvětý, ♀ toliko 2—10-květý. Číška kališní ploše miskovitá, lysá, nebrvitá, uštů vejčitých tupých. Květy nazelenale nažloutlé. Bobule červené. ♄ 2—5′. (M. horská.) 4, 5. Lesy a lesnaté stráně. *Č. P. Čv. R. S. Bk. Šh. M. S.*

3. Listy a kalichy bezžlázné. 4.

   Zpodní strana listů, řapíky, šupiny pupenů, kalichy posety žlutými lesklými žlázkami.

   R. nigrum L. Listy 3—5-laločné, vezpod na hlavních žilách a na řapíku velmi jemně pýřité. Stopky květní mnohem delší listenů vejčitošídlovitých. Kalich pýřitý, baňato-zvonkovitý, ušty podlouhlé, tupé, nazpět ohrnuté. Plátky čárkovito-podlouhlé, přímé, jen o $^1/_2$ kratší uštů kališních, namnoze načervenalé. Bobule černé. Zápach stěnicovitý. ♄ 2—6′. (M. černá. Gichtbeere.) 4, 5. Vlhké křoví, potoky, pořídku; též sázená. *Č. Ls. Sj. Šb. Rt. M.* (u Olomúce). *S.*

4. ***R. rubrum** L. Šupiny pupenů jemně pýřité. Řapíky žláznato-brvité. Listy 3—5-laločné, vezpod nejprv husté šedopýřité; laloky široké, krátké, přitupé. Hrozny brzy převislé, přílvsé; stopky 2—4-krát delší vejčitého listenu. Číška kališní ploše miskovitá; ušty okrouhlo-kopisťovité, nazpět neohrnuté, lysé. Plátky žlutavé, malinké. Bobule červené. ♄ 3—5′. (M. červená, rybíz. Johannisbeere.) 4, 5. Vlhké křoví, též zhusta sázená. *Č. Šb.*, jinde snad jen zdivočelá. *Mjv.*

   R. petraeum Wulf. Šupiny pupenů lysé, útle brvité. Řapíky bezžlázně třásnité. Listy hluboce 3—5-laločné, brvité, jinak lysé neb vezpod roz-

trouseně pýřité; laloky podlouhlé, špičaté neb zašpičatěné, pilovité. Hrozny zprvu dost přímé, pak visuté; stopky pýřité, nanejvýš 2-krát delší vejčitého listenu. Číška kališní zvonkovitá; ušty podlouhlé, tupé, brvité. Plátky nazelenale žluté, červeně kropenaté. Bobule červené. ♄ 2 až 5'. (M. skalní.) 5, 6. Skalnaté, vlhké stráně horské, velmi pořídku. *Č.* Kladský Sněžník, Krkonoše. *M. S.* Jeseník.

116. Řád. **Saxifrageae** Vent. Lomikámenovité (str. 11, 16, 18).

Rozbor rodů.

Kalich 5-klaný až 5-dílný, hned delší hned velmi krátkou trubkou k semeníku přirostlý. Plátků 5. Tyč. 10. Tobolka podkvětná neb skoro nadkvětná, 2-pouzdrá, 2-zobanná, mezi zobany širokou skulinou pukající. **Saxifraga 607.**

Kalich 4-laločný, zřídka 5-laločný, barevný, trubka jeho s polovičnou výškou semeníka srostlá. Plátky žádné. Tyč. 8, zřídka 10. Tobolka polozpodní, 1-pouzdrá, pukající až do polou ve 2 chlopně, na krajích semena nesoucí. **Chrysosplenium 608.**

607. **Saxifraga** L. Lomikámen. Steinbrech.

1. Listy střídavé, v rozetkách, po krajích s řadou malých jamek, pokrytých bílou vápennou šupinkou. 2.

   Listy střídavé, bez jamek vápno vylučujících na krajích. 3.

   Listy vstřícné, na větvích neplodných střechovitě 4-řadé, na zatlustlém konci s jamkou vylučující vápenitou šupinku.

   ⊀ **S. oppositifolia** L. Pníčky plazivé, větevnaté, poduškovitě trsnaté; větévky přímé, 1-květé, 1—2″ vys. Listy okrouhle kopisťovité, jak vejčité ušty kališní bezžlázně ztuha brvité. Trubka kališní s polovicí semeníka srostlá. Plátky lilákově nachové. ♃. (L. vstřícnolisté.) 5, 6. *Č.* Krkonoše: čertova zahrádka a staré hutě v Riesengrundě, Kotel, malá sněžná jáma.

2. ***S. aizoon** Jacq. Lod. na konci hroznitá neb hroznito-latnatá, větviček 1-květých neb 3—5-květých. Listy rozetek jazykovité, podlouhlé neb vejčito-eliptičné, pilovité, se zuby špičatými, ku předu ohnutými; lodyžní menší, kopisťovité. Ušty kalicha vejčité. Plátky bílé, přižloutlé, často nachově tečkované. ♃. $^1/_2$—1'. (L. vždyživé.) 6, 7. Skály vápenné a čedičové. *Č.* sv. Ivan, Prokop u Prahy, Středohoří Litoměřické. *Mpj.* též na Jeseníku.

   ⊀ ***S. Hostii** Tausch. Lod. nahoře hroznito-latnatá, větviček vrcholičnato-5—7-květých. Listy rozetek jazykovito-podlouhlé, vroubkované, s vroubky přítupými, uťatými neb málo povytáhlými; lodyžní menší čárkovito-podlouhlé. Ušty kalicha vejčito-trojhranné. Jinak jak předešlý. ♃. 1—1$^1/_2$'. (S. elatior M. et K. L. vyvýšený.) 6, 7. Skály vápenné. *Č.* Sv. Prokop u Prahy; sotva původní.

3. Bylina vytrvalá s podzemním oddenkem, však bez listnatých nekvětoucích výhonků. 4.

Bylina vytrvalá, ženoucí listnaté, nekvětoucí nadzemní pníčky neb výhonky. 6.

Bylina 1-letá, s tenkým vřetenovitým kořenem.

*S. **tridactylites** L. Listy dolení v široký řapík kopisťovitě sbíhající, 3-klané neb 3-zubé, nejdolejší nedělené, hoření přisedlé v listeny celé neb 2-dílné přecházející, zřídka (na formě hubené, tenkolodyžné, 1—3-květé, S. exilis Poll.) všecky nedělené. Kalich trubky zvonkovité, s plodem zvelič elý. Plátky bílé, 2-krát delší uštů kališních. ♃. 2—6″. (L. trojlaločný.) 4, 5. Mechaté skály, meze, písčiny, roztroušený. *Č. P. L. S. Rt. Mpj.*

4. Oddenek nese nahloučené cibulkovité pupeny. Lod. více méně listnatá. Listy přízemní okrouhlo-ledvinkovité, hrubě až i stříhaně vroubkované. 5.

Oddenek bezcibulný. Lod. bezlistá. Listy přízemní opakvejčité, kopisťovité, tupě zubaté.

⊀ **S. nivalis** L. Květy na konci lodyhy a větví vrcholíkových strboulovitě nahloučené. Kalich na $^1/_2$ 5-klaný, ušty 3-hranně vejčité, trubka s $^1/_3$ semeníka srostlá. Plátky bílé, úzké, málo delší uštů kališních. ♃. 3—5″. (L. sněžní.) 7. *Č.* Malá sněžná jáma v Krkonoších.

5. ***S. granulata** L. Lod. chudolistá, z paždí hořeních listů namnoze rozvětvená a tak dlouhovětevný chocholík květní dělající, nahoře žláznato-huňatá. Listy přízemní dlouze řapíkaté, lodyžní klínovité, dlanitě stříhano-vroubkované, bez cibulek. Kalich do $^2/_3$ 5-klaný, uštů přímých, podlouhlých, 2-krát delších trubky. Plátky bílé, skoro 3-krát delší uštů kališních. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (L. zrnatý.) 5, 6. Suchá luka, zvlášť lesní, meze, kopce. *Vr.*

△ **S. bulbifera** L. Lod. mnoholistá, na konci s chocholičnatým vrcholíkem krátkovětevným, někdy zcela směstnaným, nahoře jak kalichy hustě žláznato-chlupatá. Listy přízemní kratčeji řapíkaté, lodyžní četné, sblížené, hoření s cibulkami úžlabními. Kalich do $^1/_2$ 5-klaný, uštů přímých, vejčitých, zdélí trubky. Plátky bílé, zřídka žluté, 2-krát delší uštů kališních. ♃. $^1/_2$—1′. (L. cibulkatý.) 5, 6. Luka, zvlášť lesní, křoviště. *Mpj.*

6. Semeník od kalicha skoro až ke dnu rozděleného téměř celý volný. Listy celé, celokrajné neb ostnito-brvité, s brvami nečlánkovanými. 7.

Semeník s delší trubkou kališní srostlý. Listy článkovanými chlupy brvité, aspoň z části 3—9-klané. 8.

7. **S. hirculus** L. Oddenek s nitkovitými, listnatými výběžky. Lodyhy listnaté, s květem jedním konečným neb i několika květy z paždí hořeních listů. Listy kopinaté, celokrajné, lysé neb spoře brvité. Kališní listy po odkvětení nazpět sehnuté. Plátky zlatožluté, na zpodu červeně tečkované. ♃. $^1/_2$—$^3/_4$′. (L. žlutokvětý.) 7—9. Raselinné louky. *S.* u Opavy?

⊀ **S. bryoides** L. Pníčky hustě listnaté, poduškovitě trsnaté; lodyžky chudolisté, 1—2-květé. Listy kopinaté neb čárkovito-kopinaté, ostnitě brvité a zakončité. Kališní listy přímé. Plátky nažloutle bílé. ♃. 1—2″. (L. mechovitý.) 6, 7. Malá sněžná rokle v Krkonoších.

8. ♂ **S. moschata** Wulf. Lodyhy bezlisté neb chudolisté, 1-květé neb chudokvětě vrcholičnaté, i s listy lepkavě žláznato-pýřité. Listy za čerstva bezžilné, klínovité, zpředu 3- řídčeji 5-klané, neb jednoduché, čárkovité; cípy tupé, bezhrotné. Ušty kališní podlouhlé, tupé. Plátky zšíří neb málo širší a sotva 2-krát delší uštův kališních, nažloutle zelené. ♃. (S. muscoides Wulf. S. caespitosa L. part. L. pižmový.) 6, 7. Malá sněžná jáma v Krkonoších.

***S. caespitosa** L. em. Lodyhy listnaté, chudokvěté, zvláště ve květenství 3—9-květém jak kalichy jemně žláznato-pýřité. Listy přílysé neb skoro huňaté, dlouze brvité, v rozetkách 3—9-klané, na prodloužených výhonkách a lodyžkách 3-klané a nedělené, čárkovité; cípy 1-žilné, tupé neb hrotité až vláskovitě zakončené. Ušty kališní 3-hranně kopinaté. Plátky 2—3-krát delší a mnohem širší uštů kališních, bílé. ♃. 3‴—1½′. (S. decipiens Ehrh. S. villosa Willd. S. sponhemica Gmel. L. trsnatý.) 5, 6. Skály. *Č. B.* (Údolí Berounky a Vltavy.) *Rs.* (České Středohoří.) *Mzj.* (Údolí Dyje a Oslavy u Oslavan.)

608. Chrysosplenium L. Mokrýš.

***Ch. alternifolium** L. Listy dolejší dlouze řapíkaté, okrouhle ledvinkovité, střihano-vroubkované, přízemní v rozetce, lodyžní (1—3) střídavé, podkvětní ve vrcholíku okrouhle klínovité. Vnať jasně zelená, posléz žlutavá, hoření listy a květy žluté. ♃. 2—6‴. (M. střídavolistý; slezinník, žlouteník.) 3—5. Mokrá místa lesní, potoky. *Vr.*

Ch. oppositifolium L. Listy krátce řapíkaté, vstřícné, na dolejšku lodyhy v rozetku nesměstnané, okrouhlé, na zpodu uťaté neb trochu klínovité, vykrajovano-vroubkované. Jinak jak předešlý, útlejší, tmavěji zelený. ♃. 2—6‴. (M. vstřícnolistý.) 4, 5. Potoky, mokřiny horských lesů. *C. Sph. Rhk. Bp. Šh. Mv.* (u Domorazu).

117. Řád. **Crassulaceae** DC. Tučnolisté (str. 22).

Rozbor rodů.

Květ veskrze 4-četný. Plátky dokonale prosté. Tyč. 4. Šupinky podplodní 4, čárkovité. **Bulliarda 609.**

Květ nejčastěji 5-četný, zřídka 4—7-četný. Plátky prosté neb nejdoleji trochu souvislé. Tyč. 10 neb 8 (zřídka 5). Šupinky podplodní vejčité neb podlouhlé, celé neb vykrojené. **Sedum 610.**

Květ 6—20-četný. Plátky dole obyčejně vespolek i s tyčinkami trochu srostlé. Tyčinek 12—40. Šupinky podplodní na konci zubaté neb rozeklané. **Sempervivum 611.**

609. Bulliarda DC. Masnice.

B. aquatica DC. Lod. větevnatá, na dolejšku kořenující. Listy vstřícné, dolejškem blánovitě srostlé, čárkovité, příšpičaté. Květy lichopostranní, jednotlivé, krátce stopkaté neb skoro přisedlé. Plátky široké, bělavé, 1½-krát delší kalicha. ☉ Drobounká, 1½‴ dl. (Tillaea aquatica L. M. vodní.) 7, 8. *Č.* Mokré břehy rybníků Třeboňské pánve. *Mz.* pouze u Náměšti.

610. Sedum L. Rozchodník. Fetthenne.

1. Listy ploché, zubaté neb vykrajované. Vrcholík hojnokvětý, víceramenný. 2.

   Listy oblé neb přioblé, více méně válcovité, dokonale celokrajné. 7.

2. Květy obojaké, 5-četné. Tyčinek deset. 3.

   Květy 2-domé, 4-četné. Tyč. 8. Plátky květů ♀ malinké.

   S. rhodiola DC. Lod. jednoduchá, hustě listnatá. Listy sivozelené, dolejší vejčité, hoření podlouhlo-klínovité, zakončité, zpředu zubaté, zpodkem zaokrouhleným přisedlé. Plátky nazelenale žluté, často načervenalé. ♃. 3—8″. (Rhodiola rosea L. R. růžový.) 6, 7. Skály, kamenité stráně nejvyšších Krkonošů pořídku. ***M. S.*** Jeseník.

3. Lodyhy z oddenku, jenž podzemními pupeny přezimuje, přímo vystoupající, dosti vysoké. 4.

   Bylina s plazivými, kořenujícími, pak v krátké, nevysoké lodyžky vystoupajícími pníčky.

   † **S. spurium** M. B. Listy vstřícné, klínovitě opakvejčité, v hoření polovici vroubkované, na kraji chruplavkovitě brvité, na plochách pahrbečkaté drsné. Vrcholík 7—11-květý; květy konečné přisedlé. Plátky dlouze zakončité, růžové, zřídka bílé. ♃. 3—5″ vys. (R. zvrhlý.) 7, 8. Na trávnících, hrázích v *Č.* zřídka zdivočelý.

4. Listeny malé, mnohem kratší větví vrcholíkových. Plátky nazelenale bělavé neb nachové. Kořeny řepovitě ztlustlé. 5.

   Listeny dosti veliké, lupenovité, na větévkách květních pošinuté a je přesahující. Plátky žluté.

   † **S. aizoon** L. Listy střídavé, široce kopinaté, k dolejšku klínovitě zúžené, dosti ostře pilovité. Vrcholíky úzké, konečné i úžlabní. ♃. 1′. (R. vždyživý.) 7, 8. *Č.* Na stráni zámecké v Římově u Budějovic zdivočelý.

5. Plátky růžově nachové. Poupata s plochými stranami. 6.

   Plátky zazelenale žlutavo-bílé, někdy trochu načervenalé. Poupata na 5 svých stranách vyhlubená.

   ***S. telephium** L. em. Listy vejčité neb podlouhlé, na konci nestejně zubaté neb pouze vykrajované, zpodkem širokým ouškatým trochu objímavým přisedlé. Tyč. vnitřní nad zpodem plátků vetknuté. Tobolky malé, na hřbetě zoblené. ♃. 1—2′. (S. maximum Suter. R. velký.) 8, 9. Lesy, skály, zdi, suché stráně. *Vh.*

6. **S. purpureum** Schult. Tausch. Listy hoření zpodkem okrouhlým (neúškatým) přisedlé, dolení v krátký, široký řapík zúžené, klínovito-vejčité neb podlouhlé, na konci úhlato-zubaté. Tyčinky vnitřní do $^1/_6$ výšky plátků vetknuté. Tobolky větší, na hřbetě rýhované. ♃. 1—2′. (S. purpurascens Koch. R. nachový.) 7, 8. Lesy, meze, stráně, u potoků, bařin. *Č. Sp. Rh. Bp. Šhpb.* ***M.*** u Jihlavy a j.

   △ **S. fabaria** Koch. Listy podlouhlé až kopinaté, zubato-pilovité, všecky v krátký řapík klínovitě zúžené a všecky střídavé. Tyčinky do $^1/_3$ výšky plátků vetknuté. Tobolky kratší, na hřbetě zoblené. Kor. menší

než u předch. ♃. 1—$1^1/_2$'. (R. horský.) 7, 8. Skály horské. *S.* na Beskydech.

7. Listy tupé. 8.

Listy hrotité, oblé, dole s tupým, krátkým přívěskem, často dolů sehnuté.

***S. rupestre** L. Lod. přímé neb vystoupavé. Kališní cípy kopinaté, špičaté, na konci chruplavkovité, ve střední čáře prohlubené. Plátky kopinaté, víc než dvakrát delší kalicha, zlatožluté. Tobolky přímé, trochu žláznato-drsné. Semena podél žebrnatá. Listy sivé neb (u pěstované odrůdy, S. reflexum L.) trávozelené. ♃. $^1/_2$—1'. (R. skalní.) 7, 8. Suché písčité pahorky, kamenité stráně, kraje lesů. *Vr.*

8. Květy žluté. Květenství z několika klasovitých, jednoramenných vrcholíků sestávající neb jednoduše 3-květé. Květy krátce stopkaté neb skoro přisedlé. Tobolky rozestálé. 9.

Květy bílé neb růžové. Vrcholík mnohovětevný, vidličnatý. Stopky květní delší květů. Tobolky přímé. 12.

9. Bylina vytrvalá pníčky listnatými, trsnatými. 10.

Bylina 1—2-letá, bez neplodných pníčků.

† **S. annuum** L. Lod. rozvětvená. Listy čárkovito-válcovité, tupé, na líci připloché. Plátky kopinaté, $1^1/_2$-krát delší kalicha. ☉ neb ☉ 1—3'. (R. roční.) 6—8. Skály a zdi v horách; v *Č.* jen u Děčína na úhoru jednou zavlečený.

10. Květenství ze 2—3 vícekvětých lichoklasů, květů skoro přisedlých. Plátky kopinaté neb čárkovito-kopinaté, špičaté, odstálé, 2-krát delší kalicha. 11.

Květy jen 3—5, dosti krátkostopečné, v směstnaném konečném vrcholíčku. Plátky tupé, přímé, $1^1/_2$-krát delší kalicha.

S. alpestre Vill. Listy opakvejčito-podlouhlé, přísmáčknuté, na zpodu uťaté a tam trochu ve špičku povytažené. Tobolky uvnitř hladké, nehrbolaté, tak jako lodyhy často načervenalé. Plátky bledožluté. ♃. $^1/_2$—3" vys. (S. rubens Haenke, S. repens Schleich. R. plazivý.) 6, 7. Kamenité, skalnaté stráně a hole českých Krkonošů a morav. Jeseníka.

11. ***S. acre** L. Listy vejčité, na líci ploché, na hřbetě vypouklé, dole uťaté a jen krátce povytažené. Kališní lístky vejčité, na zpodu povytáhlé. Tobolky uvnitř hrbolaté. Semena hladká. ♃. $1^1/_2$—4" vys. Odr. α) genuinum, listy roztroušené, lichoklasy prodloužené, hojnokvěté, chuť ostrá; β) sexangulare (S. sexang. L.), listy směstnané, lichoklasy krátké, namnoze 2—3-květé, chuť sotva ostrá. (R. ostrý; tučný mužík. Mauerpfeffer.) 6, 7. Suché kopce, cesty, meze, zdi, skály. *Vr.*

***S. boloniense** Lois. Listy válcovito-čárkovité, oblé, na zpodu povytažené dolů v čípkovitou špičku. Kališní lístky čárkovito-válcovité, na zpodu ve špičku nevytáhlé. Tobolky uvnitř nehrbolaté. Semena (pod sklem) jemně bradavkatá. ♃. 3—6" vys. (R. tenkolistý.) 6, 7. Jak předešlý. *Vh.*

12. ***S. album** L. Lysý. Listy sivozelené, válcovité, na líci přisploštělé, rovnovážně odstálé. Kališní lístky vejčité. Plátky kopinaté, 2—3-krát

delší kalicha, bílé neb světle narůžovělé. ♃. 4—8″ vys. (R. b í l ý.) 6, 7. Zdi, skály, kamenité suchopary. *Č. P. L. S. R. (B. Čz.) M. S.*

***S. villosum** L. Žláznato-pýřitý. Listy trávozelené, čárkovito-podlouhlé, polooblé, na líci dosti ploché, přímo odstálé. Kališní lístky podlouhlé. Plátky vejčité, 2-krát delší kalicha, růžové s tmavším proužkem na hřbetě. ♃. 4—8″. (R. h u ň a t ý.) 6, 7. Luka bažinná neb rašelinná, příkopy rašelinné. *Č. (Pj.) Shpv. Rh. Šhk. Č. M. S.*

611. Sempervivum L. N e t ř e s k. Hauswurz.

***S. tectorum** L. Listy rozetek podlouhlo-opakvejčité, zakončité. Kališní lístky a špinavě růžové plátky 12-četné, hvězdovitě rozložené. Tobolky okolo kotlinovité prostory postavené, vystoupající, na zevnitř do čnělky ohnuté. Tyčinky naší rostliny přeměněné v otevřené, vajíčka nesoucí plodolisty. ♃. $^3/_4$—$1^1/_2$′. (N. s t ř e š n í. Hauslaub.) 7, 8. Na zdech, střechách, skalách zdomácnělý. *Vr.*

***S. soboliferum** Sims. Listy rozetek opakvejčité neb podlouhlé, špičaté neb krátce přišpičatěné, lysé, brvité. Mladé rozetky na konci úžlabních nitkovitých výběžků. Kališní lístky a bledožlutavé plátky 6-četné, přímé, zvonkovité. Tobolky rovné, přímé, poznenáhlu do čnělky zúžené. ♃. 3″ až $1^1/_2$′. (N. s k a l n í.) 7—9. Skály, suché kopce. *Vr.*

118. Řád. **Pomariae** Lindl. J a b l o ň o v i t é (str. 17).

R o z b o r r o d ů.

1. Malvice s 1—5 kostnatými peckami. 2.
   Malvice s tenkoblannými neb chruplavkovitými stěnami pouzder. 3.
2. Pecky (3—5) volnými vrcholky svými z malvice vyčuhující.
   Cotoneaster 612.
   Pecky (1—5) v malvici úplně zarostlé. **Mespilus 613.**
3. Semeník a malvice 3—5-pouzdré; pouzdra však 2-semenná neúplnými nástěnnými příhrádkami ve dvé rozdělená. Květy v hroznech.
   Amelanchier 614/b.
   Semeník a malvice 2—5-pouzdré, s pouzdry nerozdělenými. 4.
4. Pouzdra malvice (2—5) se 2 neb zakrněním s 1 semenem na vnitřním úhlu. Květy v chocholíku neb kytce. **Pirus 614.**
   Pouzdra malvice (5) mnohosemenná. Květy jednotlivě konečné.
   Cydonia 615.

612. Cotoneaster Med. S k a l n í k.

***C. vulgaris** Lindl. Listy vejčité, nejcelejší, na líci lysé, sytě zelené, vezpod bělošedé, vlnato-plstnaté. Chocholíky 1—5-květé, převislé. Zuby kališní vejčité, vlnato-brvité. Plody krvavě červené, kulaté, visuté, lysé, lesklé. Plátky malé, bledorůžové. ♄ 2—5′. (Mespilus cotoneaster L. S. o b e c n ý, m i š p u l k a s k a l n í.) 4, 5. Skalnaté a kamenité stráně, světlé háje. *Č. P. Bk. Sh.* (Krkonoše) *Lz. Rt. Špk. Mjv.*, též na Jeseníku.

613. Mespilus L. em.

† **M. germanica** L. Listy podlouhlé až podlouhlo-kopinaté, nejcelejší neb drobně pilovité, vezpod šedozelené, plsťnaté neb hustě mrtnaté. Květy jednotlivě konečné. Plody hnědé, sploštěle kulaté, na vrcholku uťaté terčem skoro jak průměr plodu širokým, s listovitými, čárkovito-kopinatými ušty kališními. ♄ 5—12′. (Mišpule domáci. Mispel.) 5. Sázená, na skalách, keřnatých stráních pořídku zdivočelá.

***M. oxyacantha** Crantz. Listy klínovito-opakvejčité neb okrouhlé, 3—5-laločné, lysé neb z mládí roztroušeně pýřité. Květy četné v přímém chocholíku neb chocholičnaté latě. Plody červené, elipsoidní neb příkulaté, na vrcholku s terčem mnohem užším než průměr plodu, s krátkými, vejčitými, zakončitými ušty kališními. ♄ 2—15′. (Crataegus oxyacantha L. Hloh obecný. Weissdorn, Hagedorn.) 5, 6. Křoviště, háje, ploty. a) i b) *Vh.*

a) *genuina.* Listy mělce laločnaté, částečně i nedělené, s laloky zaokrouhlenými, ku předu směřujícími, vezpod bledší. Čnělky a pecky ponejvíce 2. Plod příkulatý.

b) *monogyna* (Willd. sp.) (Crataegus monogyna Jacq.). Listy ostřejšími choboty peřenoklané neb peřenodílné, laloky delší, špičatější, dolejší skoro rovnovážně odstálé, vezpod častěji nasivělé. Čnělka a pecka 1. Plod podlouhlý.

614. Pirus Lindl. (Hruše.)

1. Květy veliké v chocholíku neb okolíku málokvětém. Pouzder plodních namnoze 5 (2—5) chruplavkovitých. Čnělek namnoze pět. 2.

   Květy dosti malé, v chocholičnatých hojnokvětých latkách. Stěny pouzder plodních namnoze tenkoblanné. 4.

2. Čnělek 5 prostých. Plod na dolejšku zúžený neb zaokrouhlený, však nepupkatý; pouzdra vně zoblená. 3.

   Čnělek 5, nejdoleji srostlých. Plod kulatý, na obou koncích pupkatý; pouzdra vně ostroúhelná.

   ***P. malus** L. Pupeny více méně chlupaté až plsťnaté. Listy vejčité, zakončité, mělce vroubkovano-pilovité, asi 2-krát delší řapíka. Plátky bílé, vně narůžovělé, prašníky žluté. ♄ do 40′. (Jablo ň. Apfelbaum.) 5. V lesích velmi porůznu a pořídku, často pěstovaná.

3. ***P. communis** L. Pupeny lysé. Listy vejčité, okrouhlé neb podlouhlo-kopinaté, ostře a drobně žláznato-pilovité, asi zdélí řapíka. Plátky bílé, prašníky hnědočervené. ♄ 20—60′. (Hruška obecná. Birnbaum.) 4, 5. Lupenaté lesy, velmi porůznu, roztroušená, často pěstovaná.

   † **P. nivalis** Jacq. Listy opakvejčité neb eliptičné, celokrajné, jen zpředu nezřetelně pilkované, zakončité, zmládí obak, později vezpod tak jako stopky a kalichy běloplsťnaté, 3- až 4-krát delší než řapík. Plody žluté, teprv počátkem zimy zrající a jedlé. ♄ (H. sněžní. Schneebirne.) 5. *Mj.* na Znojemsku pěstovaná a napolo zdivočelá.

4. Čnělky 2. Listy jednoduché, zubaté neb laločnaté. 5.

   Čnělky 3 neb 5 (řídčeji 2 neb 4). Listy lichozpeřené neb zpeřenosečné. 8.

5. Listy po každé straně se 7—10 postranními žebry, na líci posléz lysé, lesklé, vezpod bělo- neb šedoplsťnaté, drobně laločnaté, lalokův zaokrouhlených neb uťatých, neb toliko 2-krát pilovité. 6.

Listy po každé straně s 3—5 silnějšími postrannímí nervy, na rubu i líci zelené, vezpod pýřité, laločnatě protisečné, s laloky přišpičatěnými, nestejně ostře pilovitými.

*P. **torminalis** Ehrh. Listy jen 2—3-krát delší řapíka, ze zpodu uťatého neb srdčitého široce vejčité; laloky nejdolejší větší, skoro rovnovážně odstálé. Plátky bílé. Plody elipsoidně hruštičkovité, hnědé. ♄ 20 až 40'. (Břek, břekyně. Elsbeere, Arlesbeere.) 5. Horní lesy, porostlé stráně. *Č. P. Lzs. R. Bk. Šp. Mpj.*

6. Listy dvakrát pilovité neb řídčeji na konci drobně laločnaté. Stopky květní zdélí, něco kratší neb delší trubky kališní. Ušty kališní tříhranně kopinaté. 7.

Listy stříhano-laločnaté, podlouhlo-vejčité, asi 5-krát delší řapíka, vezpod řídce šedoplsťnaté; laloky nestejně pilovité, zaokrouhlené, konečným zubem přišpičatěné, skoro rovnoběžné, hoření menší. Stopky květní namnoze mnohem delší trubky kališní. Ušty kališní krátce 3-hranné.

† P. **intermedia** Ehrh. Plátky opakvejčité, bílé; tyčinky daleko vyčnívající. Plody pomorančové, s masem žlutým. ♄ 10—20'. (Sorbus scandica Fr. Muk prostřední.) 5. Pořídku sázený, na Práchni u Horažďovic snad divoce rostlý.

7. *P. **aria** Ehrh. Listy asi 5-krát delší svého řapíka, opakvejčité, 2-krát pilovité, zřídka zpředu drobně laločnaté, se zuby poodstálými, zašpičatěnými, vezpod bělo- a šedoplsťnaté. Chocholičnatá lata řídká, stopky zdélí neb delší trubky kališní. Plátky bílé, odstálé. Tyčinky daleko vyčnívající. Plody šarlátové. ♄ do 30'. (Crataegus aria L. Sorbus aria Crantz. Muk obecný, mukyně. Mehlbeerbaum.) 5. Lesnaté stráně. *Č. P. (L.) Rt. Bk. Šp. Mj.* od Brna na jih.

≠ P. **sudetica** Tausch. Listy asi 10-krát delší než řapík, vejčito-podlouhlé neb vejčité, 2-krát pilovité, se zuby trochu k sobě skloněnými, krátce přišpičatěnými, vezpod tence a řídce plsťnaté. Vrcholíky chocholičnaté, směstnané, stopky zdélí neb kratší trubky kališní. Plátky růžové, přímo-odstálé. Tyčinky kratší než plátky. Plody elipsoidní, načervenalé. ♄ 3—6'. (Sorbus chamaemespilus β. Koch. Muk krkonošský. Zwergmispel.) 5. Stráně nejvyšších Krkonošů.

8. Listy lichozpeřené; lístky podlouhlo-kopinaté, nestejně hrotito-pilovité, k dolejšku nejcelejší, vezpod řídce plsťnaté, později olysalé. 9.

Listy podlouhlé, ponejvíc na dolejšku peřenosečné, zpředu vejčito-podlouhlé, laločnato-peřenoklané neb 2-krát pilovité, vezpod řídce plsťnaté, s úkrojky zpředu zubatými.

† P. **hybrida** Sm. (P. aria-aucuparia.) ♄ 5. Pořídku se sází.

9. *P. **aucuparia** Gärtn. Pupeny chlupaté. Kališní cípy krátce 3-hranné. Čnělky 3 neb 4, krátké. Plody kulaté, červené, zřídka žluté. Plátky bílé. ♄ 10—20'. (Sorbus aucuparia L. Jeřáb obecný. Eberesche, Vogelbeerbaum.) 5, 6. Horní lesy, stráně. *Vh.*

† **P. sorbus** Gärtn. Pupeny skoro lysé. Kališní cípy z tříhranného zpodu do špičky povytáhlé. Čnělek 5. Plody hruštičkovité, žluté, posléz hnědé. Plátky bílé. ♄ do 50′. (Sorbus domestica L. Oskeruše. Spierapfel.) 5. Zřídka sázená.

614/b. Amelanchier Med. Muchovník.

† **A. canadensis** Med. Listy z okrouhlého až přísrdčitého zpodu vejčité až podlouhlé, krátce přišpičatěné, téměř od zpodu pilovité, v mládí vezpod bělovlnato-plsťnaté, později lysé. Pupeny skoro lysé. Hrozen prodloužený, hojnokvětý. Plátky bílé, vně lysé, úzké. Čnělky (5—4) do polou srostlé, nad žláznatý kruh kališní daleko čnějící. Plody příkulaté, tmavonachové, ojíněné. ♄ 6—12′. (Mespilus canadensis L. Aronia botryapium Pers. M. kanadský.) 5. Ze sev. Ameriky, v kultivovaných hájích někdy zdivočelý.

615. Cydonia Pers. Kdoule. Quitte.

† **C. vulgaris** Pers. Listy přísrdčito-vejčité, celokrajné, vezpod jak mladé větévky a semeník bělovlnato-plsťnaté. Květy jednotlivě konečné. Kališní cípy podlouhlé, žláznato-pilovité. Plátky načervenale bílé. Plody žluté, příkulaté. ♄ 3—12′. (Pirus cydonia L. K. obecná.) 5. Zřídka sázená a v křovištích na stráních zdivočelá.

119. Řád. **Rosaceae** Juss. Růžovité (str. 6, 11, 23).

Rozbor rodů.

1. Koruna schází. Semeníky 1—3, pak nažky 1-semené, v číšce uzavřené Květy 4-četné. 2.

   Koruna řádně vyvinutá. 4.

2. Číška za plodu nezměněná, bylinná, na zpodu bez listenců. Mezi ušty kališními vně ještě 4 vnější, někdy jen malinké cípy. Tyč. 4—1, mezi hlavními ušty kališními. Čnělka pobočná. Květenství vrcholičnaté. **Alchemilla 621.**

   Číška za plodu ztvrdlá, 4-hranná, na zpodu s 2—3 listenci. Ušty kališní 4, bez cípů vnějších. Tyč. jednotlivě neb v skupinách před ušty kališními. Čnělka konečná. Květy v strboulech. 3.

3. Květy obojaké. Tyč. 4. Blizna hlavatá, bradavičnatá. Nažka 1 v číšce. **Sanguisorba 620.**

   Květy 1-domé neb mnohomanželné. Tyč. 20—30 ve 4 skupinách. Blizna štětičkovitá s nitkovitými cípy. Nažky 2—3 v číšce. **Poterium 619.**

4. Semeníky, pak nažky, v puhárkovité číšce uzavřeny. Kališních uštů i plátků 5. — 5.

   Semeníky, tím více povyrostlé plůdky, v číšce nízké, terčovité, mističkovité neb zvonkovité neuzavřeny. 7.

5. Číška baňkovitá, pod kalichem zúžená, někdy hrdlovitě povytažená, na zpodu nahá, bez listenců, později chruplavkovitá, posléze dužnatá; semeníky a pak nažky v ní uzavřené četné. Kališní listy s čepelovitým,

často zastřihovaným a zubatým koncem, na zpodu vně bez kalíška. Kře neb stromky s listy stejnoměrně zpeřenými. **Rosa 616.**

Číška vrtlíkovitá, na zpodu svém s listenci volnými neb v obal srostlými, později ztvrdlá. Kališní lístky nejcelejší, vně mezi nimi a pod nimi 5 až mnoho ostenců kalíškových. Semeníky 2, nažky též 2 neb zakrněním jednoho jen 1. Byliny s listy přetrhávaně zpeřenými. 6.

6. Na zpodu číšky rýhované 2—3 listence; na jejím hořejšku pod kališními ušty četné kruhy hákovitých, zprvu měkkých, pak ztvrdlých ostenců. Tyč. 10—20 a více. **Agrimonia 617.**

Pod číškou obal 10—12-klaný, poději zveličelý ze srostlých listenců; na jejím vrcholku vně mezi ušty kališními 5 zprvu malých, zoubkovitých, potom šídlovitých měkkoostenců. Tyč. 5—10. **Aremonia 618.**

7. Ušty kališní 4—5, vně s tolikýmiž střídavými ušty vnějšího kalíška. Plátky 4—5. Plůdky suché nažky 1-semenné. 8.

Uštů kališních 5, bez vnějšího kalíška. Plátků 5. — 11.

8. Nažky čnělkou konečnou, vytrvalou, více méně chlupatou a často 2-člennou ocasaté. **Geum 622.**

Nažky bezocasé, čnělka postranní neb skoro konečná, posléz opadávající. 9.

9. Plátky kopinaté, přišpičatěné, neopadavé. Lůžko za plodu houbovitě naduřelé, neopadavé. **Comarum 624.**

Plátky opak vejčité neb okrouhlé, opadavé. 10.

10. Lůžko suché neb houbovité, neopadavé. **Potentilla 623.**

Lůžko dužnaté, šťavnaté, nažky do důlků svých přijímající, s nimi co nepravý plod (jahoda) opadávající. **Fragaria 625.**

11. Peckovičky četné, šťavnaté, v celek spojené od lůžka neb spolu s lůžkem odpadávající. Byliny neb podkře, s prutovitými ostenatými větvemi; s listy namnoze prstnatými, zřídka zpeřenými neb nedělenými. **Rubus 626.**

Plůdky (počtem 5 až více) suché, 1-semenné, zobanité nažky nepukavé, posléz opadávající. Semeníky o 2 vajíčkách. Nitky tyčinek skoro kyjovité, záhy po odkvětení opadávající. Byliny s listy přetrhávané peřenosečnými a s palisty polosrdčitými. **Filipendula 627.**

Plůdky suché, měchýříkovité, na vnitřním a někdy i na hřbetním švu pukající, 2—vícesemenné, vytrvalé. Semeníky s 2—více vajíčky. Nitky tyčinek šídlovité, po odkvětení na lůžku zůstávající. 12.

12. Číška nepatrná, málo prohlubená. Semeníky a plůdky nejčastěji 3, též 2. Květy 2-domé, zřídka některé obojaké. Byliny bez palistů, s listy trojeně dvakráte zpeřenými. **Aruncus 628.**

Číška zvonkovito-mískovitá. Semeníky a plůdky počtem 5. Květy obojaké. Kře s listy nedělenými neb laločnatými. **Spiraea 629.**

616. Rosa L. Růže. Rose.

1. Čnělky a blizny mezi sebou volné, nanejvýš slepené ale snadno oddělitelné, mnohem kratší tyčinek. 2.

Čnělky a blizny v dlouhý, téměř lysý sloupek zdělí tyčinek srostlé.

△ **R. repens** Scop. Větve položené po jiném křoví popínavé, s krátkými vzpřímenými větvičkami. Ostny dosti stejnotvárné, z širšího zpodu šídlovité. Listy 2—3-jařmé, lístky vejčité neb eliptičné, jednoduše pilovité, lysé neb vezpod na nervech trochu pýřité. Ušty kališní nedělené neb trochu protisečné, po odkvětu sehnuté, pak opadavé. Plátky bílé. ♄ (R. arvensis Huds. R. silvestris Herm. R. plazivá.) 6. Lesy, paseky. *Mj.* u Brna, Mikulova a Uhersk. Hradiště.

2. Ostny výhonků nestejné, šídlovité, jehlovité až štětinovité. 3.

Ostny na všech větvích, haluzkách i výhonkách stejnotvárné, silné, dole smačknuté a rozšířené, mezi nimi žádné tenké jehlice a štětiny nevtroušeny. Semeníky na zpodu číšky stopkaté; stopka namnoze stejně dlouhá jak sám semeník (zřídka krátká). Palisty květoucích větviček značně větší a zvláště širší. Listy 2—3-jařmé. 11.

3. Palisty úzké, na větvích květoucích nepatrně aneb toliko nahoře (v prosté části), zřídka v celosti rozšířené. Semeníky v číšce přisedlé neb kratičce stopkaté; stopka mnohem kratší než polovic délky semeníka. 4.

Palisty na květoucích větvích patrně větší a širší. Semeníky ve zpodu číšky stopkaté; stopka jen o $^1/_2$ kratší semeníka. 10.

4. Lístky téměř jednoduše pilovité, nanejvýš jednotlivé zuby s vedlejším zubem málo menším. Ušty kališní nedělené. 5.

Lístky 2-krát pilovité, totiž větší zuby menšími žlázovitými zoubky posázené. 6.

5. ***R. pimpinellaefolia** L. em. Ostny kmenů a starých větví husté, květoucích větví často roztroušené neb žádné. Listy 2- až 4-jařmé; lístky malé, tuhé, okrouhlé neb vejčité. Palisty drobně žláznato-zubaté. Květy jednotlivé. Kališní ušty mnohem kratší než koruna, kopinaté, hladké, bez stopkatých žlázek. Číška plodní baňatá, nahoře ztenčená, stálými přímými sevřenými ušty kališními věnčená. Plátky bílé, nažloutlé. ♄ 1 až 3'. (R. spinosissima L. R. bedrníkolistá.) 5, 6. Keřnaté pahorky, stráně. *C.* U Litoměřic a Veltrus, u Vlašimi; jinde v plotech sázená. *Mpj.*

† **R. lucida** Ehrh. Ostny kmenů husté, na větévkách šídlovité, často žádné. Listy 3—4-jařmé; lístky podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté. Palisty žláznato-pilovité. Květy jednotlivé neb po 2—3. Kališní ušty zdělí a delší koruny, četnými stopkatými žlázkami posázené, na konci jazykovitě rozšířené. Číška plodní sploštěle kulatá; kališní ušty od ní opadávající. Plátky růžové. ♄ 4—5'. (R. lesklá.) 6, 7. Zdivočelá u Karl. Varů a Mar. lázní.

6. Kališní ušty zpeřeno-stříhané, zřídka vnitřní z nich nedělené, namnoze kratší než koruna. Stopky po odkvětu i s plodem přímé. 7.

Kališní ušty nedělené, na konci s kopinatým přívěskem, zdělí koruny neb delší. Stopky po odkvětení ohnuté, s plodem překloněným.

R. alpina L. Ostny na kmenech a větvích namnoze žádné, řídčeji roztroušené, šídlovité, rovné. Listy namnoze 3-jařmé (neb 5-jařmé), lístky vejčité neb podlouhlo-eliptičné, na líci sytě zelené, vezpod nasivélé; palisty úzké, na větvích květoucích toliko nahoře rozšířené. Květy jednotlivé,

dlouze stopkaté. Plod lysý neb i se stopkou žláznato-štětinatý, nahoře často hrdlovitě zúžený, ušty kališními přímými trvale věnčený. Plátky sytě růžové. ♄ 2—4′. (R. pendulina L. R. pyrenaica Gouan. R. horská.) 6, 7. Lesy horní. *Č. Sh. R. B. Č. Šhk. M. S.*

7. Plátky nachové, růžové neb bílé. Prašníky vejčito-okrouhlé. Palisty do $^7/_8$ své délky k řapíku přirostlé. Plody kulaté neb vejčito-kulaté. 8.

Plátky žluté neb šarlátové. Prašníky podlouhlé, dole často střelovité. Palisty úzké, do $^2/_3$ k řapíku přirostlé. Plody zploštěle kulaté, ušty kališními trvalými, dalece odstálými neb nazpět ohnutými věnčené.

† **R. eglanteria** L. Ostny na větvích roztroušené, silnější z širokého zpodu šídlovité. Listy 2—4-jařmé; lístky eliptičné neb opakvejčité, stejnobarevné. Květy jednotlivě konečné. ♄ 4—6′. (R. lutea Mill. a R. punicea Mill. R. žlutá.) 5, 6. Sázená a řídčeji zdivočelá.

8. Lístky vezpod jako řapíky měkce až i huňato-pýřité. Kališní ušty, jichž vnitřní nedělené, na plodu vzpřímené, dohromady skloněné a vytrvalé.

⁂ **R. involuta** Sm. Listy namnoze 3-jařmé; lístky krátkořapičné, vejčité, na líci mrtnato-pýřité, jasně zelené, vezpod více méně nasivělé, ostře 2-krát pilovité, zubů útle žlázovitě zakončených. Palisty na květních větévkách úzké, nahoře rozšířené. Květy namnoze jednotlivé, dost dlouze stopkaté, na stopce a trubce kališní více méně žláznato-štětinaté. Kor. růžové. Keřík nízký, až 3′ vys. ♄ (R. Sabini Woods. R. Sa'inova.) 6. *Č.* V česk. Středohoří na Steinberku u Rydče několik keřů.

Lístky vezpod lysé neb spoře roztroušené chloupkaté. Ušty kališní na plodu odstálé neb sehnuté, záhy opadávající. 9.

9. ***R. gallica** L. Ostny jehlicovité, silnější z nich někdy i přísrpovité, z velké části žlázonosné, na hořeních větvích husté neb roztroušené neb žádné. Listy namnoze 2-jařmé (1- až 3-jařmé); lístky vejčité až podlouhle-eliptičné, namnoze příkožovitě tuhé, tmavozelené, vezpod sivozelené, zubů mělkých, plochých, jichž druhořadé co pouhé žlázky. Palisty na květoucích větévkách skoro stejně úzké jak na nekvětoucích. Plod vejčito-kulovitý. Plátky velké, tmavonachové, pořídku světle růžové neb bílé. ♄ Kmen plazivý, větve 1—3′ vys. (R. pumila Jacq. R. austriaca Crantz. R. nízká.) 6. Kraje lesní, meze, keřnaté stráně. *Vr.*

***R. trachyphylla** Rau. Ostny na větvích silnější, ohnuté, ze širokého zpodu šídlovité, po 2 pod listy, někdy žádné. Listy 2—3-jařmé; lístky vezpod méně sivé, často jen bledozelené, více přišpičatěné; zuby též dlouheji zašpičatěné a zřetelněji žláznato-zoubkované. Palisty na květoucích větévkách rozšířené. Plod tlustší, skoro kulovitý. Plátky růžové neb bílé. ♄ 1—3′. (R. Jundzilliana Besser. R. drsnolistá.) 6. Výslunné, porostlé pahorky, pořídku. *Č.* a) *P. Lz. Sp. R. Bp.* b) tamtéž řídčeji. *M.*

a) *glabra.* Listy vezpod lysé, na hlavních žebrech lístků roztroušeně žláznaté, řapíky lysé neb spoře chlupaté, chudožlázné.

b) *piloso-glandulosa.* Listy vezpod chlupaté a hojněji žláznaté (tudíž silně páchnoucí), taktéž řapíky; ostny a ostence na řapíkách a větévkách též hojnější. Plátky živěji růžové.

10. ⁂ **R. cinnamomea** L. Ostny na větévkách silnější, k dolejšku rozšířené, roztroušené. Listy nejvíce 2-jařmé; lístky vejčité až podlouhlé,

zpředu jednoduše pilovité, doleji nejcelejší, vezpod popelavé, pýřité. Palisty na větvích nekvětoucích čárkovito-podlouhlé, kraji svými skoro trubkovitě složené neb svinuté. Stopky a číšky nahé, lysé. Ušty kališní vně po kraji vlnato-plsťnaté, na plodu přímém přímo skloněné, neopadavé. Plátky růžové. ♄ 2—6′. (R. skořicová. Zimmtrose.) 5, 6. Keřnaté pahorky Středohoří Litoměřického, jinde v *Č.* i na *M.* v plotech a křovištích pěstovaná a zdivočelá (nejvíce s plnými květy).

† **R. turbinata** Ait. Větévky květní často bezostenné. Listy nejvíce 2-jařmé; lístky vejčité neb vejčito-okrouhlé, skoro kolkolem hrubě zaokrouhleně pilovité, vezpod popelavé, hustě pýřité. Palisty na větvích nekvětoucích podlouhlé, ploché. Stopky a dolejšek číšky hustě jemnoostenné a žláznato-štětinné. Ušty kalicha na přímém plodu odstálé, opadavé. Plátky nachové, vonné. ♄ 2—6′. (R. čihovitá.) 6. V křovištích řídčeji zdivočelá.

11. Ušty kališní úplně neb skoro úplně po kraji bez zubů a třásní žlázonosných; stopky květní, ušty kališní i číška hladké, bez stopkatých žlázek. Lístky jednoduše (jen zřídka 2-kráte) pilovité, na rubu bezžlázné (zřídka na kraji žláznaté). Ostny silně, namnoze srpovitě ohnuté. 12.

Ušty kališní po kraji žláznato-zubaté a žláznato-brvité, často též na hřbetě jak stopky květní a někdy i číška žláznato-štětinaté. Lístky namnoze 2-krát zláznato-pilovité. 15.

12. Lístky zcela lysé. 13.

Lístky vezpod všude neb aspoň na nervech a na kraji přitiskle chlupaté až hedbávitě plsťnaté. 14.

13. ***R. glauca** Vill. Lístky široce vejčité, namnoze jednoduše pilovité, vezpod jak mladé větévky namnoze sivě ojíněné. Stopky květní (namnoze po 3—7) ponejvíc kratší než číška plodní, většími pošvami palistovými a listeny zaobalené. Ušty kališní na plodu odstálé neb vzpřímené, řídčeji též sehnuté, pozdě opadavé. Čnělky krátké, se strboulkem blizen hustěji bělochlupatým. Plátky růžové. ♄ (R. Reuteri Godet. R. sivá.) 6. Kopce, meze, stráně. *Vr.*

***R. canina** L. Lístky vejčité neb eliptičné, dosti tuhé, trávozelené nesivé, jednou, řídčeji 2-krát pilovité. Stopky květní zdélí neb delší číšky kališní. Ušty kališní po odkvětu sehnuté a záhy opadávající. Čnělky prodloužené, namnoze mírně chlupaté neb lysé. Plátky bledorůžové neb bílé. ♄ 3—8′. (R. šípková, šípek.) 6. Stráně, křoviště, meze. *Vo.*

14. ***R. dumetorum** Thuill. Lístky vejčité neb eliptičné, namnoze jednoduše pilovité dosti měkké, hebké, na líci temněji zelené, namnoze lysé, vezpod zvláště na nervech přitiskle chlupaté. Stopky květní zdélí neb delší číšky kališní. Ušty kališní po odkvětu sehnuté, záhy opadavé. Čnělky dlouhé, mírně chlupaté neb lysé. Plátky bledorůžové. ♄ 3—6′. (R. křovištní.) 6. Stráně, křoviště, kraje lesní. *Vr.*

***R. coriifolia** Fr. Lístky podlouhlo-vejčité, jednoduše pilovité, tužší, vezpod hustě šedopýřité až plsťnaté, šedozelené, bezžlázné. Stopky květní (po 1—3) krátké, ve velkých a šedochlupatých palistech obalných listů ukryté. Blizny běloplsťnaté. Ušty kališní na plodu odstálé neb i vzpřímené,

pozdě opadavé. Plátky růžové neb bělavé. ♄ (R. mollis Presl. R. kožolistá.) 6. Jak před. *Vr.*

15. Lístky jednou pilovité, vezpod pýřité, bledozelené (nikoli sivozelené), úplně bezžlázné. Semeníky krátkostopečné. 16.

Lístky 2-krát (zřídka jednou) pilovité, vezpod více méně chlupaté až i plsťnaté, obyčejně též žlázkami posázené, řídčeji téměř bezžlázné. 17.

16. ***R. collina** Jacq. (R. gallica-dumetorum neb gallica-coriifolia?) Lístky eliptičné neb opakvejčité, zakončité. Květy namnoze jednotlivě konečné, dlouhostopečné. Stopky a kalichy stopkatými žlázkami posázené. Plátky bledorůžové. ♄ (R. chlumní.) 6. Keřnaté pahorky; u Prahy pořídku.

† **R. alba** L. Lístky veliké, široké, okrouhlo-vejčité; koruna velká, bílá, napolo plná, ač plodonosná. Ostatně jak předešlá. ♄ (R. bílá.) 6. Pěstovaná a zdivočelá. *Č.* u Litoměřic, Mostu, *M.* u Znojma.

17. Lístky na líci lysé neb skoro lysé, vezpod roztroušeně chloupkaté až hustěji pýřité, se žlázkami velmi sporými až skoro žádnými. Ušty kališní na hřbetě jak stopky květní téměř bez stopkatých žlázek. 18.

Lístky na líci dosti lysé, vezpod více méně přitiskle pýřité, však nikdy plsťnaté, četnými žlázkami posázené a jimi silně vonné. Ušty kališní na hřbetě jak stopky květní a někdy i dolejšek číšky se stopkatými žlázkami neb bez nich. Ostny silné, na zpodu širší, ohnuté. 19.

Lístky na obou stranách, zvláště pak vezpod, hustě šedochlupaté až hedbávitě plsťnaté, se žlázkami hned sporými, hned hojnými, však v plsti méně patrnými. Ušty kališní, číška i stopky květní žláznato-štětinaté, zřídka poslednější skoro holé. Ostny tenčí, často rovné. 20.

18. ***R. tomentella** Leman. Lístky vejčito-eliptičné, malé, trávozelené, vezpod bledší, dvakrát pilovité, vezpod spořeji neb hustěji šedopýřité a po kraji častěji žláznaté. Ušty kališní po odkvětení nazpět ohnuté, záhy opadavé. Blizny chlupaté. Plátky světle růžové. ♄ (R. šedopýřitá.) 6. Jak před. *Č. Vr. Mj.* na Znojemsku.

R. scabrata Crép. Lístky vejčité až okrouhlé, 2—3-krát ostře žláznato-pilovité, zřetelně řapíčkaté, na líci lysé a jasně zelené, vezpod nasivělé, toliko na hlavních nervech trochu chlupaté; řapík s jemnými stopkatými žlázkami, slabě chlupatý. Stopky květní kratičké, mezi velkými palisty ukryté. Ušty kališní hojně žláznato-zubaté, na plodu nazpět sehnuté. Blizny vlnaté. Plátky pěkně růžové. ♄ (R. škrablavá.) 6. Jak předch. *Č.* Rudohoří, Č. Středohoří, Čáslav, Pardubice. *M.* Brno, Znojmo.

19. ***R. rubiginosa** L. Listy 2—3-jařmé. Lístky vejčito-okrouhlé, vezpod stejnobarevné, toliko bledší, se zuby krátkými, rozevřenými. Stopky květní a ušty kališní vně se žlázonosnými štětinkami. Ušty kališní na plodu kulatém, dlouho tvrdém rovnovážně odstálé neb vzpřímené, dlouho vytrvající. Zápach listů vinný. Plátky tmavorůžové, řídčeji světleji růžové. ♄ 2—5′. (R. rezavá, vinná. Weinrose.) 6. Pahorky, meze, pokraj lesní. *Vr.* b) řídčeji.

a) *genuina.* Ostny výhonků nestejné; stopky květní krátké, čnělky krátké, vlnaté; kor. tmavší.

b) *micrantha* (Smith). Ostny výhonků stejné; stopky delší než číška kališní, čnělky dlouhé, přílysé; kor. světlejší.

***R. sepium** Thuill. Lístky podlouhlo-eliptičné, ku zpodu klínovité, se zuby užšími, hlubšími zářezy oddělenými. Stopky květní a ušty kališní bez štětin. Plátky bílé neb bledě pletní. ♄ (R. p l o t n í.) 6. Jak před. *Vr.*

a) *genuina.* Ostny výhonků stejné; stopky delší než číška kališní; čnělky dlouhé, přílysé; ušty kališní po odkvětu sehnuté, dříve opadající.

b) *graveolens* (Gren.) (R. elliptica Tausch). Ostny trochu nestejné; lístky širší, se zuby též širšími; stopky krátké, v obalných listech ukryté; čnělky krátké, bělohuňaté; ušty kališní na plodu posléze vzpřímené a později opadající.

20. Žláznaté štětiny číšky mnohem kratší než její průměr. Plátky obyčejně nebrvité. 21.

Žláznaté štětiny číšky zdělí neb o $^1/_2$ kratší jejího průměru. Plátky žláznato-brvité.

† **R. pomifera** Herrmann. Listy 2—3-jařmé; lístky vejčito-podlouhlé neb eliptičné. Květy zpočátku často převislé. Plátky růžové. Plody velké, krvavé, sivě ojíněné, záhy zdužnatějící, na stopce své převislé, s ušty kališními dohromady skloněnými, vytrvalými. ♄ 3—6′. (R. villosa L. p. R. d u ž n o p l o d á.) 6. Pohorky, kraje lesní; velmi zřídka sázená neb zdivočelá.

21. Plod podlouhlo-eliptičný, nahoře hrdlovitě zúžený, přímý neb slabě překloněný. Ostny ze širšího zpodu dlouze šídlovité, na větvích květoucích namnoze žádné.

R. vestita God. (R. alpina-villosa?). Listy 2—4-jařmé; lístky skoro přisedlé, vejčité až podlouhlé, 2—3-krát pilovité, hustě hedbávitě chlupaté, vezpod až plsťnaté. Květy namnoze jednotlivé, řídčeji po 2—3. Plátky zdělí kalicha, sytě růžové. Ušty kališní na plodu přímé, neopadavé. ♄ (R. Hampeliana Wiesb., R. spinulifolia Uechtr. nec Dematra. R. o d ě n á.) 6, 7. Stráně horní. *Č.* pouze u Žacléře a na Rábném u Trmice. *M.* u Brna, Bzence a j.

Plod kulatý, přímý. Ostny na květoucích větvích namnoze po 2 při listech. Květy nejčastěji po 2—3, řídčeji jednotlivé. 22.

22. ***R. villosa** L. Ostny namnoze rovné, ku zpodu znenáhla rozšířené, často slámožluté. Listy 2—3-jařmé; lístky menší, často sblížené a částečně krajem se kryjící, ostře a úzce 2-krát pilovité, hustě hedbávitě chlupaté až plsťnaté, vezpod hojnými žlázkami posázené. Plátky sytě růžové. Ušty kališní na plodu časněji zrajícím vzpřímené, dlouho trvalé. ♄ 3—6′. (R. h u ň a t á.) 6. Lesní stráně, pahorky, pláně. a) *Č. P. L. S. R. M.* b) *Č.* na Práchni u Horažďovic.

a) *umbelliflora* (Sm. sp.). (R. cuspidata Christ, R. cuspidatoides Crép., R. venusta Scheutz.) Lístky eliptičné, podlouhle eliptičné až eliptično-kopinaté, vezpod více méně nasivělé. Plátky nebrvité.

b) *ciliato-petala* (Koch sp.). Lístky vejčité až eliptičné, vezpod nesivé. Plátky po krajích porůznu žláznato-brvité. Květy dlouženi stopkaté, malé, často ojedinělé.

R. tomentosa** Sm. Ostny silnější, obyčejně ohnuté. Listy 2—3-jařmé; lístky dosti veliké, široce eliptičné, méně hustě plsťnaté, vezpod jen na nervech chudožlázné neb skoro bezžlázné. Plátky bledorůžové. Ušty kališní na plodu namnoze odstálé, posléz opadavé. ♄ 3—6′. (R. plsťnatá.) 6. Jak předešlá. *Č.* a) *P. L. S. R. Bk. Sh.* b) mnohem řídčeji. ***M.

a) *vulgaris* (R. Seringeana Gr. G.). Lístky dokonale 2-krát pilovité; větší zuby značně menšími zoubky posázené.

b) *cinerascens* (Crépin). Lístky jednoduše pilovité, jen sem tam některý zub s jedním něco menším zoubkem.

Míšenec. R. gallica-canina (podobná k R. trachyphylla). *Č.* Hodkovičky u Prahy, Chlum u Ml. Boleslavi, Písek.

Nepochybně též míšenci jsou:

R. gallica-coriifolia? (R. collina Jacq.).

R. gallica-tomentosa? (R. Marcyana Boullu). *Č.* u Bohosudova.

R. alpina-villosa? (R. vestita God.).

617. Agrimonia L. Řepík. Odermennig.

***A. eupatoria** L. Lod. přioblá. Listy přetrhovaně lichozpeřené; lístky větší vejčité až podlouhlo-kopinaté, vezpod hustě srstnato-šedoplsťnaté, se žlázkami málo patrnými. Hrozen dlouhý, dole velmi řídkokvětý. Číška kališní hustě srstnatá, kulato-vrtlíkovitá, až skoro k dolejšku hluboce rýhovaná; ostny její hákovité, vnější menší, daleko odstálé. Plátky žluté. Zápach jablečný. ♃ 1—3′. (Ř. lékařský.) 6—8. Suché kopce, trávníky, meze, křoviště. *Vr.*

A. odorata Mill. Lod. silněji hranatá a hluboce rýhovaná. Lístky podlouhlé a podlouhlo-kopinaté, obak roztroušeně chlupaté, vezpod s četnými většími lesklými žlázkami. Číška řídčeji chlupatá, jen něco přes polovic délky mělčeji rýhovaná, ostny vnější dolů sehnuté. Ostatně jak předešlý. ♃ $1^1/_2$—5′. (Ř. vonný.) 6—8. Křoviště, hráze. *Č.* východní: u Větrného Jeníkova, Soběslavi, Krumlova; též v selských zahrádkách pěstovaná, jako okolo Chuděnic. ***M.*** nejjižnější: u Hrušovan.

618. Aremonia Neck. Řepíček.

△ **A. agrimonioides** Neck. Byl. huňatá; lod. 2—3-listá, vystoupavá. Listy přízemní přetrhávaně zpeřené, lodyžní 3-četné; lístky přisedlé, okrouhle srdčité, střihano-pilovité; palisty vejčité, celokrajné neb 2—3-zubé. Květy 5—6 v konečném chocholíku, malé, plátky žluté. ♃ 2—6″. (Agrimonia agrimonioides L. Ř. trojlistý.) 5, 6. Světlé háje horské. ***M.*** u Všeminy v morav. Karpatech.

619. Poterium L. Krvavec.

***P. sanguisorba** L. Listy lichozpeřené, 8—10-jařmé; lístky okrouhlé neb vejčité, hluboce pilovité. Květy mnohomanželné, ♀ nahoře ve strboulu. Kališní trubka za plodu síťovitě svraskalá, se 4 přitlouštlými, úzce křídlovitými hranami. Kv. zazelenalé neb načervenalé. ♃ 1—2′. (K. obecný.) 5—8. Suché, travnaté pahorky, meze. *Vr.*

⚹ ***P. muricatum** Spach. Kališní trubka za plodu na plochách silněji síťovitě svraskalá a šupinato-měkkoostenná, s hranami křídlovitě rozšířenými. Ost. jak předch., k níž spíše jakožto plemeno patří, ale statnější, květy a plody větší. ♃. 1—2′. (P. polygamum W. Kit. K. měkkoostenný.) 5—8. Louky a hráze železničné; v *Č.* patrně nověji zavlečená, ač dosti hojná.

620. Sanguisorba L. Toten.

***S. officinalis** L. Listy lichozpeřené, 4—5-jařmé; lístky srdčito-podlouhlé, hrubě vroubkovano-pilovité. Klasy strboulovité, vejčito-kulovité až podlouhlé. Kv. tmavě hnědonachové. ♃. 1—3′. (T. lékařský. Wiesenknopf.) 6—9. Vlhká luka. *Vh.*

621. Alchemilla L. em. Kontryhel.

1. Lodyha konečná, 1-letá, i s listy srstnatá. Listy dlanito-3-klané, k dolejšku klínovité, úkrojků stříhano-laločnatých. Vrcholíky svazčité, protilistné. Kališní trubka plodní žbánkovitá, s ušty přímo skloněnými. Kalíšek z lístků zakrnělých, čípkovitých neb nezřetelných. Tyč. 1—2.

***A. arvensis** Scop. Kv. žlutavo-zelené. ☉ 1—6″. (K. polní.) 5—9. Písečná a štěrková role, úhory, pastviny. *Vr.*

Lodyhy postranní, odstále huňaté neb lysé. Listy přízemní dlouze řapíkaté, okrouhlo-ledvinkovité, dlanitě 5—9-laločné, lalokův pilovitých. Vrcholíky latnaté, konečné. Trubka kališní plodní trubkovito-zvonkovitá s ušty odstálými. Kalíšek z lístků patrných. Tyč 4. — 2.

2. ***A. vulgaris** L. Čepel listová do $^1/_3$ rozeklaná, laloky kolkolem pilovité. Listy na kraji a rubu roztroušeně chlupaté aneb hustě hedbávitě chlupaté (A. montana Willd.), aneb i s lodyhou lysé neb přílysé. Kv. zelenavé. ♃. $^1/_2$—1′. (K. obecný, husí nožka. Frauenmantel.) 5—8. Luka, průhony, vlhké návsi, pahorky. *Vo.*

⚹ **A. fissa** Schummel. Čepel listová do $^1/_2$ rozeklaná, laloky jen zpředu pilovité, zubů užších, špičatějších. Listy jak lodyha téměř lysé. Ostatně jak předch. ♃. 1′. (A. pyrenaica Dufour. K. rozeklaný.) 7, 8. Vlhká místa na nejvyšších Krkonoších.

622. Geum L. Kuklík.

1 Čnělka hákovitě článkovaná, hoření článek posléz opadávající. Lodyha 2—vícekvětá. 2.

Čnělka nečlánkovaná, srstnato-huňatá a pýřitá. Lod. 1-květá.

⚹ **G. montanum** L. Lod. i s listy huňatá, drobnolistá. Listy v rozetce lýrovité; lístek konečný velmi velký, okrouhlý, přísrdčitý, kolem slabě laločnatý a nestejně vroubkovaný, postranní k dolejšku listu stále menší. Květ velký, přímý, ploše rozložený. Strboul holének přisedlý. ♃. 2″—1′. (K. horní.) 5—7. Stráně nejvyšších Krkonošů.

2. ***G. urbanum** L. Lod. odstále chlupatá, nahoře bez žláznatých chlupů. Listy dolení přetrhávaně lýrovitě zpeřené, hoření 3-dílné až 3-klané. Květy přímé. Kalich plodonosný dolů sehnutý. Plátky žluté, malé, bezvonehetné, opakvejčité, i s kalichem na plocho rozložené. Strboul holének

přisedlý. Dolení článek čnělky na holénce lysý, 4-krát delší článku hořeního. ♃. 1—2'. (K. obecný, benedykt. Nelkenwurz.) 6—8. Ploty, křoviště, háje. *Vo.*

***G. rivale** L. Lod. odstále chlupatá, nahoře též žláznato-pýřitá. Listy jak u předešl. Květy nejprv nící, po odkvětu zase vzpřímené. Kalich za plodu přímý neb rovnovážně odstálý. Plátky světle žluté do červenava, tmavěji žilnaté, dosti velké, široce klínovité, v dlouhý nehet skrojené, přímé. Strboul holének dlouhostopečný; stopka skoro zdélí strboulku, huňatá. Dolení článek čnělky na holénce dole huňatý a žláznato-chlupatý, zdélí až 2-krát delší hořeního. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$'. (K. potoční.) 5—7. Vlhká luka, potoky, příkopy. *Č. (P.) S. R. B. Šk. M. S.*

Míšenci.

G. urbanum-rivale (G. intermedium Ehrh.). S rodiči. *Č.* u Pardubic. *S.* u Vidnavy.

G. rivale-montanum (G. inclinatum Schleich. G. sudeticum Tausch). Na Krkonoších jednotlivě mezi rodiči.

623. Potentilla L. Mocha. Fingerkraut.

1. Lodyhy k rozetce přízemních listů vesměs postranní. 2.

   Lodyhy konečné, z konce větví oddenkových vyrůstající (pořídku, totiž jen u P. Güntheri, dříve též postranní lodyhy z oddenku), neb v prodloužení 1-letého hlavního kořene. 13.

2. Listy 3—5-četně prstnaté. 3.

   Listy přetrhovaně zpeřené, mnohočetné; lístky protisečně pilovité, vezpod, zřídka po obou stranách, hedbávitě běloplsťnaté.

   ***P. anserina** L. Lodyha výběžkovitá, sympodiálně složená, kořenující, na uzlinách s jednotlivými květy. Ušty kalíška celé neb 2—3-klané. Plátky žluté. ♃. (M. husí, stříbrník.) 5—7. Průhony, návsi, u potoků, cest. *Vo.*

3. Plátky žluté. 4.

   Plátky bílé. 12.

4. Oddenek tlustý, málo rozvětvený. Lodyha sympodiální (z několika os složená), ráda poléhající, výběžkovitá s listy 3- a pětičetnými, neb vzpřímená s listy naskrze trojenými. 5.

   Oddenek namnoze hojně rozvětvený, větví namnoze pod zemí plazivých. Lodyha nahoře vidličnato-vrcholičnatá, přímá neb vystoupavá, neb též položená ale nekořenující. Dolení listy lodyžní aneb aspoň četné listy přízemní prstnatě 5—9-četné, pořídku (toliko někdy u P. cinerea) všecky 3-četné. Květy 5-četné. 7.

5. Lodyha položená, někdy kořenující. Listy mírně neb dlouze řapíkaté, většinou neb dolení často 5-četné; lístky opakovičité neb opakovičito-podlouhlé, klínovité. Palisty dosti malé, celé neb 2-klané, řídčeji 3- až 4-klané. 6.

   Lodyha položená, vystoupavá neb přímá, nikdy nekořenující, nahoře vidličnato-vrcholičnatá. Listy lodyžní přisedlé neb překrátce řapíkaté,

vždy 3-četné; lístky podlouhlo-klínovité, skoro stříhano-pilovité. Palisty veliké, příprstnatě hluboce 3—5-klané.

*P. **tormentilla** Schrank. Květy skoro vždy 4-četné. Plátky menší, dosti ploše rozložené, ke kališním lístkům přiléhající. Strboul holének nízký, asi z 8 přeslenovitě sestavených holének. ♃. $^1/_2$—1′ dl. (Tormentilla erecta L. Nátržník.) 6—9. Suchá lesní luka, vřesoviště, mýtiny, rašeliny. *Vo.*

6. *P. **procumbens** Sibth. Lod. ponejvíce rozvětvená, rozkladitá, na koncích vidličnato-vrcholičnatá. Listy lodyžní 3-četné, jen nejdolejší častěji 5-četné; lístky dlouze klínovité, zpředu hrubě neb skoro stříhano-pilovité. Květy ponejvíce 4-četné. Plátky větší, v polokulovito-zvonkovitou podobu skloněné, od kališních lístků odstálé. Strboul holének polokulatý, asi ze 16 spirálně sestavených holének. ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′ dl. (Tormentilla reptans L. M. rozprostřená.) 6—8. Stinné lesy, rašeliny, meze hornatějších poloh. *Č. (Ps.) Shp. (Lv.) Rh. B. (Šk.)* ***S.***

⨯ **P. mixta** Nolte. Lod. položená, nahoře vidličnato-větvitá, s jednotlivými, na uzlinách stojícími a na konci v listnatou rozsochatou latu sestavenými květy. Listy lodyžní namnoze 5-četné, jen hoření 3-četné; lístky až ku zpodu klínovitému na $^2/_3$ vroubkovano-pilovité. Květy dílem 4-četné, dílem 5-četné, hned tyto hned ony hojnější. ♃. 1—$1^1/_2$′. (P. reptans-procumbens?) 6—9. Lesy, meze. *Č.* severní pořádku.

*P. **reptans** L. Lod. výběžkovitá, jednoduchá, řídčeji větevnatá, na uzlinách s jednotlivými květy. Listy z největší části 5-četné; lístky vroubkovano-pilovité. Květy ponejvíc 5-četné; koruny značně veliké. ♃. $^1/_2$—3′. (M. plazivá, pětiprstka.) 6—9. Vlhká luka, průhony, ploty, příkopy. *Vo.*

7. Listy přízemní spirálně víceřadě sestavené. 8.

Listy přízemní na oddenku 2-řadé.

P. aurea L. Lod. vystoupavá, chudolistá. Listy 5-četné neb hoření lodyžní 3-četné; lístky podlouhlo-klínovité neb úzce opakvejčité, jen na konci s 3—5 špičatými zuby, jichž konečný menší, vezpod na žilách přitiskle chlupaté, na krajích hustě hedvábitě a třpytivě brvité. Plátky velké, zlatožluté, doleji pomorančové. ♃. 3″—1′. (M. zlatá.) 6, 7. Kraje lesní, travnaté stráně Krkonošů a Kladského Sněžníka, pak moravsk. Jeseníka.

8. Listy zelené, jednoduše chlupaté neb srstnaté. 9.

Listy hvězdovitými chlupy zvlášť vezpod šedoplsťnaté.

*P. **cinerea** Chaix. Lod. vystoupavá, krátce huňatá. Listy přízemní 5-četné, řídčeji některé 3-četné (neb všecky 3-četné); lístky klínovito-opakvejčité, zpředu tupě vroubkovano-pilovité. ♃. 2—6″. (P. incana Mönch. M. popelavá.) 4, 5. Suché, písečné kopce, skály, suché lesy. *Č. P. L. Sp. Rt. B.* ***M.*** jižnější.

9. Lodyhy vystoupavé neb položené, namnoze hned nad dolejškem rozvláčně rozvětvené. Listy přízemní 3—7-četné; lístky po každé straně s 1—6 zuby. Listy lodyžní malé, 3-četné, nejhořejší jednoduché. Strboulek plodní

polokulatý, zvýší 2—3 holének, tyto slabě napříč svraskalé neb hladké, s kýlem sotva patrným. 10.

Lodyhy vystoupavé, od prostředka vidličnaté, s větvemi přímými. Listy přízemní 7-četné (někdy 5—9-četné mezi nimi); lístky po každé straně s 6—14 zuby. Listy lodyžní přízemním podobné, dosti veliké, 5—3-četné, nejhořejší jednoduché neb 3-klané. Strboulek kulato-kuželovitý, několik holének vysoký; tyto silněji na příč svraskalé, s vyniklým úzkým hřbetním kýlem.

☆ **P. heptaphylla** (Mill.) Koch. Stopky květní za plodu vzpřímené neb jen na konci nící. Plátky dosti veliké, žlatožluté do pomorančova. ♃. 1 až $1^1/_2$'. (P. thuringiaca Bernh. M. sedmilistá.) 5, 6. Světlé háje, luka lesní. *Č.* a) Klíčavské údolí u Lán, lesy Dymokurské, b) Chomútov, Pardubice.

a) *Nestleriana* (Trattinik). Listy přízemní 7—5-četné; lístky opakvejčitopodlouhlé až opak vejčité, zaokrouhleně tupé, vroubkovano-pilovité; konečný zub krátký. Stopky a kalichy bez žláznatých chlupův. Plátky trochu širší než dlouhé, ve výkrojku bez zoubku.

b) *Buquoyana* (Knaf spec.). Listy přízemní 7—9-četné; lístky podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, hrubě pilovité, konečný zub delší. Stopky a kalichy roztroušeně žláznato-chlupaté. Plátky delší než široké, namnoze se zoubkem ve výkrojku.

10. Lod. slabé, chablé, namnoze od dolejška v květní větve rozvětvené. Kališní lístky vnitřní zevnitř pýřité a dlouženi chlupaté. 11.

Lod. ač tenké dosti tuhé a pevné, namnoze až na konci vrcholičnaté. Kališní lístky (vnitřní) vejčité, ostré, zevnitř lysé, po kraji srstnatobrvité, zpodek kalicha a vnější úzké ušty srstnaté.

△ **P. patula** W. Kit. Oddenek mnohohlavý s krátkými výhonky. Lod. krátce pýřité a dlouženi chlupaté. Lístky vezpod na středním nervu hustěji, jinak jen roztroušeně srstnaté, čárkovito-klínovité, po každé straně zpředu jen s 1—2 úzkými, hluboce oddělenými zuby; řapíky přilehle srstnaté. Stopky plodní obloukem ohnuté. Nažky hladké, bezkýlné. ♃. 4—6". (M. rozkladitá.) 5. Výslunné kopce. *Mj.* u Čejče, Klobuk, Čejkovic a Habrovan.

11. ***P. opaca** L. Oddenek s krátkočlennými výhonky. Lodyhy namnoze načervenalé, tak jako listy posázené měkkými, dlouhými, odstálými chlupy. Lístky listů přízemních v největší části objemu stříhano-pilovité, na každé straně s 3—6 špičatými odstálými zuby. Stopky květní tenké, niťovité, s plodem dolů ohnuté. Plátky syté žluté, dosti malé. ♃. 4—6". (Fragaria rubens Crantz. M. tmavá.) 5, 6. Lesy, vřesoviště, pahorky. *Vr.*

***P. verna** L. p. p., Presl fl. čech., Koch. Oddenek často s prodlouženými větvemi. Lodyhy tak jako listy posázené chlupy dosti tuhými, přitisklými neb poodstálými. Lístky listů přízemních klínovito-opakvejčité, namnoze jen napřed hrubě pilovité, po každé straně s 1—4 tupými zuby. Stopky květní dosti silné, s plodem vystoupající, na konci ohnuté. Plátky citronově žluté. Odr. β. glanduligera, lod. a listy s četnými chloupky žláznatými, γ. stellipila Uechtr., listy, zvláště hořejší, mezi chlupy jednoduchými též s chloupky hvězdovitými, více méně hojnými. ♃. 4—6".

(P. Tabernaemontani Aschers. M. j a r n í.) 4, 5. Křemenité a písčité meze, cesty, pahorky. *Vh.*

12. ♂ **P. fragariastrum** Ehrh. Odstále měkce huňatá. Oddenek vyhání listnaté, výběžkovité, tlusté, posléz zdřevnatějící a kořenující pníčky. Lod. 1—2-květé, 1—2-listé. Listy všecky 3-četné; lístky hrubě pilovité, prostřední opakvejčito-klínovitý, postranní vejčité, trochu šikmé. Plátky malé, zdélí kalicha. ♃. 1—4″. (Fragaria sterilis L. M. j a h o d o v i t á.) 4, 5. Kraje lesů, keřnaté kopce. *Č.* Děčín; Závist u Prahy (?).

***P. alba** L. Přitiskle hedvábité chlupatá. Oddenek krátký, bez výběžků. Lod. 1—3-listé, 1—6-květé. Listy přízemní 5-četné; lístky podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, toliko ku konci přitiskle pilovité, na líci lysé, vezpod a na kraji třpytně hedvábité. Plátky něco delší kalicha, bělostné. ♃. 2—4″. (M. b í l á.) Suché lesy, lesní palouky, stráně. *Č. P. L. Sj. R. B. Šp. M. S.*

13. Bylina mnoholetá s vytrvalým oddenkem. 14.

Bylina ☉ neb ☉, s kořenem vřetenovitým. Listy dolení peřenosečné neb 3-četné. Plátky žluté, malé, kratší kalicha. 19.

14. Listy dolejší prstnatě 5—7-četné; lodyžní 3-četné. Koruny žluté. 15.

Listy dolejší 2—3-jařmě zpeřené. Koruny bílé.

***P. rupestris** L. Lod. přímá, nahoře vidličnato-vrcholičnatá. Lístky 2-krát vroubkované. ♃. 1—$1^1/_2$′. (M. s k a l n í.) 5, 6. Keřnaté, lesnaté stráně. *Č. P. B. Sn. Lz. Rt. Mj.*

15. Lodyhy v kruhu rozložené, od prostředka volně vrcholičnaté, zprvu postranní k rozetce střední; tato však posléze též v konečnou lodyhu vyrůstá. Stopky květní tenké, niťovité, po odkvětu rovnovážné neb nící. 16.

Lodyhy toliko konečné; žádné střední rozetky listů. 17.

16. ♂ ***P. Lindackeri** Tausch. Listy přízemní a dolení lodyžní částečně 6—7-četné, ostatní 5-četné; lístky více podlouhlé, až blíž ku zpodu zastříhano-zubaté, často 7—13-zubé, na menších rostlinách také jen 5—9-zubé, vezpod na nervech hedbávitě dlouze chlupaté a hedbávně lesklé, ostatně mírně až spoře pýřité, ale neplsťnaté. Plátky dosti malé. ♃. $^1/_4$—1′. (P. Güntheri Pohl p. p. M. L i n d a c k e r o v a.) 5, 6. Trávníky, meze, kopce. *Č.* Od Prahy až k Dobříši a Křivoklátu sem tam, ale v hojnosti pospolu.

P. Wiemanniana Günther. Listy přízemní a dolení lodyžní veskrze jen 5-četné; lístky hluboce stříhano-zubaté, nanejvýš 9-zubé, vezpod tence bělošedo-plsťnaté, na nervech s delšími jemnými chlupy. Ostatně jak předešlá, ale více k P. argentea se podobající. ♃. $^1/_2$—1′. (P. Güntheri Pohl p. p. M. W i e m a n n o v a.) 5, 6. Písčiny, hráze. *Č.* u Vel. Oseka a u Č. Lípy. *Mj.*

17. Listy vezpod bělo- neb šedoplsťnaté. 18.

Listy vezpod stejnobarevně zelené, roztroušenými chloupky šerpivé a na žilách huňaté.

***P. recta** L. Lod. i s kalichy mrtnato-pýřitá, též s roztroušenými dlouhými chlupy. Listy 5—7-četné; lístky podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, kolem stříhano-pilovité (po každé straně 6—12-zubé). Stopky

za plodu ztuha přímé. Plátky světle citronové, větší, neb sytě žluté, menší (P. obscura Willd.). ♃. 1—2'. (M. přímá.) 6, 7. Travnaté, keřnaté stráně a kopce. *Č. P. L. Sn. R. B. Šbk. Mj.*

18. ***P. canescens** Bess. Lod. vystoupavá neb přímá, řídce plsťnatá a odstále chlupatá. Listy 6—7-četné; lístky podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, k dolejšku klínovité, v největší části objemu svého stříhano-pilovité (po každé straně 5—7-zubé), vezpod tence šedoplsťnaté a spolu na žilách dlouhými chlupy huňaté. Stopky za plodu ztuha přímé. Plátky sytě žluté. ♃. $^1/_2$—2'. (P. inclinata Autt. M. šedivá.) 6, 7. Lesnaté, travnaté stráně. *Vr.*

***P. argentea** L. Lod. vystoupavá neb poléhající, plsťnatá. Listy 5-četné; lístky klínovito-opakvejčité až klínovito-podlouhlé, zpředu peřenoklané neb stříhano-pilovité, na kraji ohrnuté, vezpod stejnými, měkkými, spletenými chlupy bělo- neb šedoplsťnaté. Stopky za plodu přímé neb odstálé. Plátky malé, zlatožluté. ♃. $^1/_2$—1'. (M. stříbrná.) 6—8. Meze, cesty, travnaté úklony. *Vo.*

19. ***P. norvegica** L. Srstnatá. Lod. přímá, nahoře vrcholičnatá. Listy 3-četné; lístky zpředu stříhano-pilovité, konečný 2—3-sečný. Stopky po odkvětu přímo-odstálé. Lůžko kulato-vejčité, málo šťávnaté. ⊙ a ☉ $^1/_4$—1'. (M. norvéžská.) 6—8. Břehy rybničné, rybníky vypuštěné. *Č. Lsv. Šp. Špb. Czj. Ms.* v údolí hoření Moravy.

***P. supina** L. Roztroušeně chlupatá. Lod. položená neb vystoupavá, často od dolejška vidličnatá. Listy 2—5-jařmě peřenosečné; úkrojky stříhané až peřenoklané. Stopky po odkvětení sehnuté. Lůžko sploštěle kotoučovité, houbovité. ⊙ a ☉ $^1/_4$—1'. (M. položená.) 6—8. Pobřeží, vlhké průhony a návsi, příkopy. *Vr.*

624. Comarum L. Záběl ník. Blutauge.

C. palustre L. Listy zpeřené, 5-četné, někdy 7-četné, nejhořejší 3-četné; lístky podlouhlé, ostře pilovité, vezpod sivé, na žilách plsťnaté. Kalich krvavě naběhlý, jeho ušty vejčito-kopinaté, za plodu zveličelé, plátků hnědonachových mnohem větší. ♃. 1—2'. (Z. bahenní.) 6, 7. Bařiny, rašeliny rybničných a horských poloh. *Č. Shp. R. Š. Č. Ms.* (Svitava, Olomúc.)

625. Fragaria L. Jahodník. Erdbeere.

1. Postranní lístky 3-četných listů skoro přisedlé. Stopky květní (aspoň postranní) s chlupy přitisklými neb přímo odstálými. 2.

Lístky postranní krátce řapíkaté. Stopky (jak lodyha a řapíky) s chlupy rovnovážně odstálými.

***F. elatior** Ehrh. Květy neúplně 2-domé; tyčinky květů plodných zdělí, neplodných 2-krát delší strboulu semeníků. Kališní ušty na plodu daleko odstálé neb sehnuté. Plátky bílé. Jahody na jedné straně červené, na druhé nazelenale bílé. ♃. 3''—1'. (Truskavec.) 5, 6. Lesy, mýtiny. *Vr.*

2. ***F. vesca** L. Květy obojaké, tyčinky nanejvýš zvýší strboulku semeníků. Kališní ušty na plodu daleko odstálé neb sehnuté. Plátky rozložené

kraji svými sotva se kryjí. Jahody červené. ♃. $^1/_2$'. (J. obecný.) 5, 6. Jak předešlý. *Vo.*

***F. collina** Ehrh. Květy neúplně 2-domé; tyčinky neplodných květů 2-krát delší strboulka semeníků. Kališní ušty za plodu zveličelé a k plodu přitisklé. Plody červené, těžce od lůžka se oddělující. Plátky bílé, nad nehtem široké, kraji svými v rozloženém stavu značně se kryjí. ♃. 3—6". (Travnice.) 5, 6. Travnaté kopce, meze. *Vr.*

626. Rubus L. Ostružiník. Brombeere.

1. Listy nedělené, toliko 3—4-laločné. Keře neb byliny bezostenné. Plody červené. 2.

Listy složené, trojené až zpeřené. Lodyhy neb květoucí větve ostenaté. Oddenek vyhání neplodné, též ostenaté, šlahounovité neb prutovité výhonky. Květenství vícekvěté. 3.

2. † **R. odoratus** L. Keř přímý. Listy srdčité, 3—5-laločné, 2-krát pilovité; palisty od řapíka téměř prosté; řapíky, chocholičnaté, chudokvěté květenství a kalichy žláznato-chlupaté. Kv. obojaké, kor. velké, sytě růžové, vonné. ♄ 3—5'. (O. vonný.) 5—8. Ze sev. Ameriky, sázený a zřídka (v lese u Struhařova blíž Benešova) zdivočelý.

† **R. chamaemorus** L. Bylina, vyhánějící z oddenku toliko jednotlivé chudolisté (2—3-listé), bezostenné lodyhy s jediným konečným květem; neplodné výhonky žádné. Listy okrouhlo-ledvinkovité, mělce 5-laločné, vroubkovano-zubaté; palisty široce vejčité, hoření od řapíka prosté. Kv. veliké, neúplně 2-domé; plátky bílé. Plod velký z několika červených peckoviček. ♃. 2—4". (O. nízký; moruška.) 5, 6. Rašelinná luka horská. *Č.* Krkonoše, Jizerská louka.

3. Výhonky neplodné, dřevnaté, 2-leté, druhým rokem ženou květní větévky z úžlabí lonských listů. Vrcholíky latnaté. Lůžko vypouklé, kuželovité. 4.

Výhonky z oddenka neplodné, plazivé a kořenující, 1-leté; vedle nich z oddenka šupinatého též květoucí lodyhy s vrcholíky namnoze 3-květými, okolíkovitými na konci a z úžlabí. Lůžko ploché.

***R. saxatilis** L. Lod. s ostenci jehlicovitými, ve květenství žlázonosnými. Listy trojené; lístky kosníkově vejčité, 2-krát vroubkovano-pilovité. Plátky úzce podlouhlé, přímé, bělavé. Plod z peckoviček 1—5 šarlátový. ♃. $^1/_3$ až 1'. (O. skalní.) 5, 6. Lesy, chlumy. *Vr.*

4. Plod (ostružina) s kuželovitým lůžkem společně opadávající, černý neb tmavě hnědočervený. Plátky rozložené, delší tyčinek. Listy prstnaté neb příznožené, 3—5-četné (zřídka některé zpeřeně 7-četné). 5.

Plod (malina) od lůžka celkem se oddělující, červený, kratičce plstnatý. Plátky čárkovito-klínovité, přímé, jen zdélí tyčinek. Listy na prutech zpeřeně 5-četné neb také 3-četné.

***R. idaeus** L. Pruty přímé, koncem převislé, ojíněné, s ostenci jehlicovitými. Lístky vejčité, pilovité, vezpod hustě a krátce šedoplstnaté, zřídka přílysé. ♄ 1—5'. (Malinník. Himbeere.) 5—7. Lesy, mýtiny. *Vh.*

5. Peckovičky plodu hladké, lesklé (někdy sivě ojíněné). Plátky bílé neb růžové, nevonné neb šípkové vůně. Lístky pilovité, na líci bez hvězdovitých chloupků. 6.

Peckovičky plodu černé, nelesklé, malými pahrbečky zrnkované. Plátky nažloutle bílé voní hořkými mandlemi. Lístky kosníkovité, zpředu vroubkovano-zubaté, k dolejšku klínovité a nejcelejší, na líci s malinkými hvězdovitými chloupky, vezpod krátce a hustě běloplsťnaté.

*R. **tomentosus** Borkh. Prut nízko obloučnatý neb položený, hranatý, s malými šídlovitými ale dosti silnými ostny, roztroušenými žláznatými jehlicemi neb bez těchto. Listy nejvíce 3-četné, lístků postranních krátkořapičných často 2-klaných neb 2-dílných, řídčeji znožené 5-četné. Květenství jehlancovité, s četnými malými, žlutavými ostny. ♄ (O. plsťnatý.) 7. Světlé paseky, mýtiny, stráně kamenité. *Č. (P.) B. Šp. Sj. R. Mj.* od Brna na jih.

6. Pruty silné, přímé, vysoko-obloučnaté, koncem nící (výminkou jen poléhající), silně 5-hranné, s ostny oddálenými jednoho druhu na hranách, dospělé lysé, bez stopečných žlázek. Listy jich prstnatě 5-četné (pořídku znožené 5-četné neb některé zpeřeně 7-četné). Plody neojíněné. 7.

Pruty nízko obloučnaté, potom položené, někdy i plazivé, pětihranné neb příoblé, chlupaté neb stopečnatými žlázkami porostlé (pořídku posléz olysalé a bez žlázek), s ostny silnějšími neb slabšími. Listy 5-četné; lístky prostřední dlouhořapičné, dolení (krajní) též velmi zřejmě řapíkaté; aneb listy 3-četné s lístky postranními dlouhořapičnými. Plody neojíněné. 9.

Pruty nízko-obloučnaté, položené, tupě 5-hranné až příoblé, s ostny silnějšími neb slabšími, často se stopkatými žlázkami. Listy 3-četné, lístků postranních přisedlých neb velmi krátkořapičných, zhusta 2-laločných, neb znožené 5-četné, s lístky prostředními krátkořapičnými a dolejšími skoro neb zcela přisedlými; lístek konečný dlouhořapičný. Plody často ojíněné. 16.

7. Lístky po obou stranách zelené, roztroušeně přitiskle chlupaté, vezpod nanejvýš pýřité. Kališní ušty vně zelené, jen na kraji a uvnitř běloplsťnaté. 8.

Lístky (listů prutových) na líci lysé, hladké, vezpod mrtnatě bělo- neb šedoplsťnaté, na květních větévkách též plsťnaté neb pořídku toliko pýřité. Kališní cípy šedoplsťnaté, po kraji běloplsťnaté.

*R. **thyrsoideus** Wimm. Pruty často rýhované, s hrubými namnoze křivými ostny. Lístky vejčité neb vejčito-podlouhlé, často k dolejšku klínovité, též úzce klínovitě podlouhlé. Květenství lata neb hrozen, prodloužené, úzké, bezlisté neb jen nejdoleji listnaté. Plátky podlouhlé, dosti úzké, bílé neb narůžovělé. Tyčinky volně rozložené, zvýší neb málo vyšší čnělek. Ovoce leskle černé. ♄ (R. candicans Weihe. O. kytkovitý.) 6, 7. Kraje lesní, paseky. *Vr.*

8. *R. **plicatus** Weihe. Pruty často rýhované, neojíněné, s oddálenými, hrubými, namnoze křivými, zelenavými ostny. Listy jich namnoze jen 5-četné; listy květních větviček 5—3-četné, nejhořejší často nedělené. Květenství kratčeji latovito-hroznovité neb chocholičnaté, doleji listnaté. Plátky široce vejčité, pletně růžové, též bílé. Tyčinky krátké, dosti přímé, zvýší čnělek. Ovoce leskle černé, sladkonakyslé. ♄ (R. fruticosus Autt. O. řasnatý.) 6, 7. Křoviště, ploty, pahorky, kraje lesní. *Vh.*

*R. **suberectus** Anders. Pruty tupě 5-hranné, dole přioblé a často ojíněné, s ostenci malými, rovnými, často nachovými. Listy jich 5- neb i zpeřeně 7-četné, na květních větvičkách 3-četné, hoření často nedělené, veliké. Vrcholík chudokvětý (3—4-květý), konečný, někdy též takové úžlabní. Plátky bílé, úzké, podlouhlé. Tyčinky dlouhé ale rozložené, pročež nad čnělky nečnějící. Ovoce hnědočervené, chuti malinové. Lupení lesklé, čerstvě zelené. ♄ (O. v z p ř í m e n ý.) 5—7. Lesy, křoviště. *Vr.*

9. Pruty tupě 5-hranné, namnoze ploskostranné, řídčeji ku konci rýhované, posázené tak jako větévky květní toliko silnějšími roztroušenými ostny na hranách svých, bez menších ostenců a bez stopkatých žlázek, chlupaté. 10.

Pruty tupě 5-hranné až oblé, krom ostnů posázené jehlicemi žlázonosnými rozličné velikosti. 12.

10. Listy na prutech namnoze 3-četné, řídčeji rozdělením postranních řapíčkatých listů znožené 4—5-četné, obak zelené, vezpod bledší, na žlutavých nervech toliko roztroušeně chlupaté, jinak lysé (nikoli měkce pýřité).

≠ R. **Sprengelii** W. & Nees. Pruty jen spoře chlupaté, poléhavé; ostny dosti malé, četné, dolů hledící. Větve květenství a kalichy svazčitými chloupky plsťnaté a sporými chloupky žláznatými posázené. Plátky podlouhlé, bílé nebo růžové. Tyčinky zvýší čnělek. ♄ (O. S p r e n g e l ů v.) 7, 8. *Č.* na kraj lesa u Lukavic blíž Chrudimi.

Listy na prutech vesměs 5-četné, vezpod měkce pýřité až běloplsťnaté. 11.

11. *R. **villicaulis** Köhler. Pruty odstále neb přitiskle chlupaté, častěji též s malými přitisklými svazčitými chloupky. Listy prstnatě 5-četné; lístky vezpod na nervech delšími chlupy roztroušeně chlupaté, krom toho měkce pýřité neb běloplsťnaté. Kališní ušty šedoplsťnaté a srstnaté. Plátky vejčito-podlouhlé, bílé neb načervenalé. Tyčinky stejně dlouhé, delší rovných čnělek a je úplně zahalující. ♄ (O. c h l u p a t o k m e n n ý.) 6—8. Lesy. *Č.* a) *P. S. R. B. Šp.*, b) pořídku: *Sv. Bp.* ***M. S.***

a) *vulgaris.* Pruty odstále chlupaté, se sporými chlupy svazčitými neb bez nich, v stáří někdy i lysé. Listy vezpod zelené, pýřité, řídčeji tence šedoplsťnaté.

b) *discolor* (Weihe) (R. pubescens W. N., R. macrophyllus W. N.). Pruty četnými svazčitými chloupky a delšími, nejvíce přitisklými chlupy šedopýřité. Listy vezpod běloplsťnaté.

R. bifrons Vest. Pruty často šlahounovitě poléhající, malými přitisklými svazčitými chloupky šedopýřité, bez odstálých chlupů. Listy znožené 5-četné, na líci lysé, vezpod kratičkou plstí křídovitě bílé. Kališní ušty též jak křída hladce běloplsťnaté. Plátky široce vejčito-okrouhlé, růžové. Tyčinky zvýší neb vyšší čnělek. ♄ (O. p ř í j e m n ý.) 7. Lesní paseky. *Č.* v Blánském lese, u Hluboké, Chuděnic. ***M. S.*** na Karpatech.

12. Pruty tupě 5-hranné, na hranách s oddálenými, silnými, na dolejšku rozšířenými ostny jednoho způsobu, na plochách se žlázkami stopkatými rozličné tloušťky a velikosti, více méně chlupaté. Listy znožené, řídčeji skoro prstnatě 5-četné, zřídka 3-četné. Kalichy za plodu dolů ohrnuté. 13.

Pruty tupě 5-hranné neb oblé, s četnými sblíženými, rovnými neb křivými ostny rozličné velikosti, s jehlicemi a stopkatými žlázkami, hustěji neb spořeji chlupaté. Listy 3-četné neb znožené 5-četné. 14.

13. ***R. radula** Weihe. Listy dosti tuhé, vezpod nasivělé, kratičce tence plsťnatě, však nejdolejší na květní větévce někdy olysalé a zelené, někdy skoro prstnatě 5-četné. Ostny prutů často slámožluté. Plátky malé, vejčité. Květenství srstnaté, s hojnými rovnými, též jehlicovitými ostenci. Tyčinky přímé, nestejné, vnější značně delší čnělek. ♄ (R. rudis W. N. Struhák.) 6, 7. Lesy, mýtiny, pořídku. *Č. Svjh. (Pj. Rt. Bp. Šk.) M.*

***R. hirsutus** Wirtgen. Listy měkčejší, na rubu trávozelené, na žilách s roztroušenými dlouhými chlupy, ostatně lysé neb krátce pýřité. Ostatně jak předešlý. ♄ (R. lingua W. et N., R. thuringensis Metsch. O. srstnatý.) 6, 7. Lesy, mýtiny, pořídku. *Č. Pj. Svh. Bp. Šk. M.*

14. Listy 3-četné neb znoženě 5-četné. Lata sotva neb jen na dolejšku listnatá. Květy malé; tyčinky namnoze sotva vyšší čnělek. Kalich za plodu ohrnutý neb ku plodu přitisklý. 15.

Listy ponejvíce 5-četné, méně zřetelně znožené. Lata hojně listnatá, složená, s rovnými dlouhými ostny a žlázonosnými jehličkami; listy její nedělené, široce srdčité neb 3-laločné, světle zelené. Květy prostřední velikosti; tyčinky vnější vyšší čnělek. Kalich za plodu dolů ohrnutý.

R. Koehleri W. et N. Pruty tupě 5-hranné, neojíněné, s hrubšími, silnějšími, dosti rovnými, šídlovitými ostny různé velikosti. Plátky podlouhle vejčité, bílé. ♄ (O. Köhlerův.) 7, 8. Horní lesy, mýtiny, pořídku. *Č. Svhp. (Bk.) M.*

15. ***R. Schleicheri** W. et N. Pruty namnoze neojíněné, slabě hranaté, hustě ostnaté; jich větší ostny silné však krátké, k dolejšku širší, nejvíce křivé neb šikmé, slámožluté neb hnědožluté; jehličky žlázonosné spořejší. Lata podlouhlá, často překloněná, s ostny kratšími, často bledými a žlázkami stopkatými. Kalichy plodní vzpřímené neb častěji dolů ohnuté. ♄ (O. Schleicherův.) 7, 8. Horní lesy, mýtiny. *Vr.*

***R. glandulosus** Bellard. Pruty namnoze ojíněné a příoblé, ostny tenkými, malými jehlicemi, žlázkami stopkatými a chlupy hojně porostlé. Listy skoro vždy 3-četné. Lata tuhá, rozsáhlá, hojno- a drobnokvětá; její četné tenké ostence a žlázonosné jehlice namnoze nachové. Kalichy namnoze vzpřímené, k plodu přitisklé. Plátky bílé, obyčejně malé, úzké, klínovito-podlouhlé. ♄ (R. hybridus Vill., O. nejžláznatější.) 7, 8. Horní lesy, mýtiny. a) i b) *Vr.* c) d) e) posud jen na vrších u Nových hradů.

a) *hirtus* W. Kit. sp. Pruty s ostenci nestejnými, chlupy hojnými, žlázkami temnými; lístky vejčité neb eliptičné a poznenáhlu krátce zakončité, na zpodu sotva přísrdčité, obyčejně tmavozelené, vezpod bledší, slabě nasivělé; plátky malé.

b) *Bellardi* (W. & Nees sp.). Pruty s ostenci nestejnými; lístky široce vejčité, náhle přišpičatěné, na zpodu srdčité, světle zelené, vezpod bledší, mdlé, s vyniklou sítí žilek, chlupaté.

c) *glaucophyllus* Čel. Pruty tenké, s roztroušenými, skoro stejnými jehlicovitými ostenci a červenými chlupy žláznatými; lístky vejčité neb opak vejčité, na zpodu srdčité, náhle kopinatě zakončené, jak papír tuhé, světle zelené, vezpod jasně nasivěle zelené, se sítí žilek nevyniklou, na nervech hlavních spoře chloupkaté, ostatně lysé.

d) *echinaceus* Čel. Pruty slabě chlupaté; lístky široce vejčité, na zpodu srdčité, náhle zašpičatěné, dosti lysé, stopky v květenství a kalichy velmi hustými, tenkými, dlouhými, žlutavými, z části žlázonosnými ostenci a tenšími bledými žláznatými štětinkami posázené, jako ježaté. Květy dost velké, plátky podlouhlé, tyč. zdélí čnělek neb delší.

e) *microstemon* Čel. Pruty, řapíky, stopky v květenství a kalichy šedoplsťnaté, se žlázkami jehlic a štětinek nachovými; lístky vezpod hustými chloupky svazčitými šedoplstnaté a na nervech delšími chlupy srstnaté; tyč. téměř 1-řadé 3—4-krát kratší než čnělky, plátky malé, vejčité.

16. Pruty slabě hranaté neb přioblé, slabě ojíněné, později neojíněné. Listy namnoze 5-četné, řídčeji 3-četné s postranními lístky 2-laločnými, vezpod pýřité až bělopl sťnaté. Kališní cípy vejčité, krátce přišpičatěné, šedo- neb bělopl sťnaté, za plodu odstálé, nazpět ohnuté, neb některé přitisklé. Ovoce černé, skoro bez jíní. 17.

Pruty tenké, oblé, sivě ojíněné. Listy toliko 3-četné, vezpod pýřité; lístky postranní často 2-dílné, konečný vejčito-kosníkovitý, zřídka přisrdčitý. Kališní cípy široce vejčité, s dlouhým přívěskem, hustě a hladce bělopl sťnaté, tak jak stopky nachovými žlázonosnými jehlicemi posázené, za plodu přímé, ku plodu přitisklé. Ovoce z nemnohých, sivě ojíněných peckoviček.

***R. caesius** L. Plátky vejčité neb okrouhlé, čistě bílé. ♄ (J e ž i n n í k.) 6—9. Úhory, meze, kopce, křoviště. *Vo.*

17. ***R. nemorosus** Hayne. Pruty přioblé, ku konci slabě hranaté, s hojnými, dosti hustými, menšími ostny a namnoze i s jehlicemi žlázonosnými. Větévky květní se stopkatými jehlicemi a četnými ostny. Plátky okrouhlé neb okrouhle vejčité, bílé do zelenava. ♄ (R. corylifolius Autt. O. h a j n í.) 6, 7. a) Kraje lesů, stráně, cesty. *Vh.* b) výslunné stráně, c) v lesích, řídčeji.

a) *dumetorum* (W. N.) Ostny hrubší, k dolejšku porozšířené; jehlice žlázonosné na prutech spořejší, někdy i žádné. Listy tužší, přitloušťlé, vezpod pýřité; konečný lístek kosníkově vejčitý až okrouhlý, často přisrdčitý.

b) *tomentosus* W. N. (R. mollis Presl). Ostny jak pod a). Listy vezpod hustě bělo- neb šedoplsťnaté.

c) *silvaticus*. Ostny tenčí, rovné, nažloutlé, jehlice žlázonosné na prutech hojnější. Listy měkké, tenčí; konečný lístek široký, okrouhlý.

***R. affinis** W. et N. Pruty tupohranné, lysé, tak jako větévky květní s ostny hrubými, na hranách roztroušenými, úplně bez jehlic žláznatých. Listy tuhé. Plátky obdýlné až okrouhle vejčité, bílé. ♄ (O. p ř í b u z n ý.) 6, 7. Křoviště, kraje lesů. *Vr.*

Míšenci.

R. c a e s i u s - i d a e u s, pořídku s rodiči.

R. n e m o r o s u s - i d a e u s, pořídku s rodiči.

627. Filipendula L. T u ž e b n í k.

***F. ulmaria** Maximovič. Kořeny neztlustlé. Lod. silně hranatá, listnatá. Listy 4—5-jařmé; lístky nestejně 2-krát pilovité, vezpod šedo- neb bělo-

plsťnaté (α. discolor) neb lysé, zelené, toliko na žilách šedochlupaté (β. denudata Presl sp.), konečný větší, hluboce 3—5-klaný. Palisty jen ku zpodu řapíka přirostlé. Měchýříků 5—8, šroubovitě stočených, lysých. Plátky žlutavo-bílé, voní hořkými mandlemi. ♃. 2—4′. (Spiraea ulmaria L. T. jilmový.) 6, 7. Vlhká luka, potoky, příkopy. *Vh.*

***F. vulgaris** Mönch. Kořeny většinou hlízovitě ztlustlé. Lod. přioblá, chudolistá. Listy mnohojařmé; lístky přenoklané, uštů zubatých. Palisty k řapíku vysoko přirostlé. Měchýříky mnohé (do 12), přímé, neskroucené, mrtnaté. Plátky jak u předešl. ♃. 1—2′. (Spiraea filipendula L. T. tlustokořenný.) 6, 7. Luka, travnaté pahorky, písečné bory. *Vr.*

628. Aruncus L. Udatna.

***A. silvester** Kostelecký. Lístky vejčité neb podlouhlo-vejčité, ostře 2-krát pilovité. Květy drobounké, v tenkých, čárkovitých, do rozkladité laty sestavených hroznech. Stopky plodonosné posléz nící. Plátky bílé. ♃. 3—5′. (Spiraea aruncus L. U. lesní.) 6, 7. Vlhké lesnaté stráně. *Č. Pj. Sh. Rh. B. Šphk. Č. M. S.*

629. Spiraea L. Tavolník. Spierstaude.

1. Měchýříky mezi sebou volné, vícevaječné, nenadmuté. Listy pilovité neb vroubkované ale nelaločnaté. Palisty zakrnělé neb žádné. 2.

Měchýříky nejdoleji srostlé, 2—4-vaječné, dozravší nadmuté. Listy ponejvíc 3-laločné. Palisty podlouhlo-kopinaté.

† **S. opulifolia** L. Větve hranaté. Listy dlouhořapičné, v obrysu okrouhlé neb vejčité, k dolejšku klínovité, namnoze 3-laločné, 2-krát vroubkovano-pilovité. Květy v chocholíku listnatém. Plátky bílé. ♄ 5—10′. (T. kalinolistý.) 6. Pěstovaný a sem tam na keřnatých neb lesnatých stráních i zdivočelý.

2. Listy podlouhlo-kopinaté. Květy v latě konečné, dlouhé, jehlancovité, směstnané.

S. salicifolia L. Kmen plazivý; větve oblé, nahoře hranaté. Listy krátce řapíkaté, podlouhlo-kopinaté, nestejně neb 2-kráte ostře pilovité, brvité, vezpod nasivělé. Plátky růžově nachové, řídčeji bílé. ♄ 3—6′. (T. vrbolistý.) 6, 7. Vlhké křoví na břehu řek a rybníků, v rašeleništích. *Č. Šbh. M.* u Dačic. V sadech a křovištích též často sázený.

Listy klínovitě vejčité neb podlouhlé, zpředu vroubkovano-zubaté až celokrajné, 3-žilné, vezpod nasivělé, lysé, jen po kraji útle brvkaté. Květy v polokulatých chocholíčkách na konci postranních listnatých větviček.

† **S. crenata** L. Keřík nízký, větví červenohnědých, z mládí pýřitých, potom olysalých, s kůrou podélně se trhající. Plátky bílé. ♄ (T. vroubkovaný.) 5, 6. *Č.* V Č. Středohoří u zříceniny Skalky blíž Vlastislavi, nepochybně zdivočelý.

Listy vejčité neb opak vejčité, čistě zelené, víceżilné. Květy v rozvětvených téměř polokulatých, stopkatých chocholíčkách. 3.

3. † **S. ulmifolia** Scop. Listy vejčité, špičaté, lysé, nestejně skoro 2-krát pilovité, jen ku zpodu celokrajné. Větévky hranaté. Chocholíky na konci

listnatých větviček. Ušty kališní ohrnuté, vejčité. Kv. bílé. ♄ 3—5′. (T. jilmolistý.) 5, 6. Sází se a též někdy zdivočuje.

† **S. chamaedryfolia** L. Listy opakvejčité, tupé, brvité, zpředu zastříhano-vroubkované. Větévky oblé. Chocholíky na konci chudo- a malolistých větviček, tyto na hořejšku větví nahloučené. Ušty kališní ohrnuté, z širšího zpodu kopinaté. Kv. bílé. ♄ 3—5′. (T. ožankolistý.) 5, 6. Sází se a někdy zdivočuje.

120. Řád. **Amygdaleae** Juss. Mandloňovité (str. 23).

Rozbor rodů.

Rubina peckovice suchá, při uzrání nepravidelně se trhající; pecka hladká neb jemně rýhovaná a někdy děrkovatá. **Amygdalus 630.**

Rubina peckovice šťávnatá, nepukavá; pecka hladká neb rýhovaná, zřídka děrkovatá. **Prunus 631.**

630. **Amygdalus** L. p. Mandloň. Mandel.

† **A. nana** L. Keř s větvemi prutovitými. Listy klínovito-kopinaté, bezžlázně pilovité, kratičce řapíkaté. Kalich trubkovitý. Pecka slabě rýhovaná, bez dírek. Plátky růžové, před listím. ♄ 1—4′. (M. nízká.) 4. Pěstovaná, v *Č.* u Lokte, na *M.* u Hustopeče zdivočelá.

† **A. communis** L. Strom. Listy kopinaté, žláznato-pilovité; řapík stejně dlouhý a delší než největší šířka listu. Kalich zvonkovitý. Plátky světle růžové. Pecka hladká, jemnými děrkami propichovaná. ♄ 6—8′. (M. obecná.) 3, 4. Zřídka v širém poli pěstovaná, n. př. na Litoměřicku.

631. **Prunus** L. (Slíva.)

1. Květy 1—2 ve zvláštních postranních, šupinatých pupenech, na stopkách kratičkých, šupinami pupenu skrytých, před listím rozvité. Peckovice aksamitově plsťnatá, kulatá, na jedné straně s rýhou. 2.

   Květy na delší stopce, v šupinách pupenu nezakryté. Peckovice hladká, lysá, kulatá neb podlouhlá, s peckou hladkou. 3.

2. † **P. persica** Baillon. Listy v pupenu ve dvé složené, kopinaté neb podlouhlo-kopinaté, žláznatě hrotito-pilovité; řapík kratší nežli největší šířka listů. Kalich zvonkovitý. Pecka hluboce rýhovaná, rýhy někde v dírky prohlubené. Plátky kalně růžové. ♄ do 20′. (Amygdalus persica L. Broskev. Pfirsich.) 4. Pěstovaná.

   † **P. armeniaca** L. Listy v pupenu svinuté, okrouhlo-vejčité, na zpodu srdčité, drobně vroubkovano-pilovité, řapíkaté. Pecka hladká, smačknutá, bez rýh a dírek. Plátky okrouhlé, bílé, nejprv s červeným nádchem. ♄ 10—15′. (Meruňka. Aprikose.) 4, 5. Pěstovaná.

3. Plod modravě ojíněný. Květy 1—2 ve zvláštních postranních pupenech. Listy v pupenu svinuté. 4.

   Plod neojíněný. Listy v pupenu ve dvé řásně složené. 6.

4. Větévky z mládí pýřité neb plsťnaté. Řapíky listů bezžlázné. Plátky čistě bílé, plod kulatý. 5.

Větve též v mladosti lysé. Řapíky nahoře s 1—2 žlázkami. Plátky zazelenale bílé, podlouhlé. Plod elipsoidní neb podlouhlý, převislý.

† **P. domestica** L. Strom beztrný. Listy eliptičné neb podlouhlo-opakvejčité, vroubkovano-pilovité, vezpod pýřité. Květy namnoze po 2, jich stopky několikrát delší kalicha, pýřité. Maso od pecky plodu se snadno odděluje. ♄ 10—20′. (Švestka. Pflaume, Zwetsche.) 4, 5. Vůbec sázená.

5. † **P. insititia** L. Keř neb strom bezbranný neb mírně trnitý. Větévky z mládí aksamitově krátce plsťnaté, později olysalé. Listy vezpod na žilách chlupaté, pilovité. Květy namnoze po 2, jich stopky 3—5-krát delší trubky kališní. Plátky podlouhlé, vyduté, v nehet skrojené. Plod převislý, maso sladké s peckou pevně spojené. ♄ 3—10′. (Slíva obecná, trnoslívka, prcavka. Kriechenpflaume.) 4, 5. Sázená a v křovištích, plotech dosti pořídku zdivočelá.

***P. spinosa** L. Keř trnitý. Větévky z mládí jemně pýřité, v stáří lysé. Listy pilovité, vezpod v úžlabíčkách žil vousaté. Květy ponejvíc jednotlivé, jich stopky nanejvýš 2-krát delší trubky kališní, lysé. Plátky vejčité, ku krátkému nehtu dole zaokrouhlené. Plod přímý, černý, trpký. ♄ 3—6′. (Trnka. Schlehe.) 4, 5. Křoviště, kraje lesní, meze, cesty. *Vo.*

6. Květy dlouze stopkaté, ve vícekvětých (řídčeji až 2-květých) okolících neb krátkých chocholících; tyto na krátkých postranních pavětvičkách konečné, současně s listím neb něco dříve se rozvíjející; plátky bílé. 7.

Květy na konci listnaté větve v hroznu neb chocholíku stopkatém, současné s listím neb něco později se rozvíjející. 9.

7. Větve tenké, ohebné. Listy přítuhé, lesklé, lysé neb jen vezpod na žilách roztroušeně pýřité, drobně vroubkovano-pilovité. Řapíky bezžlázné neb jen některé s malinkými žlázkami. Pupeny květorodné s několika menšími lupeny, šupiny k nim přitisklé. Plody smačknutě kulaté, kyselé. 8.

Větve dosti tlusté, málo ohebné. Listy měkčejší, přísvraskalé, nelesklé, vezpod více pýřité. Řapík s velkými červenými žlázami. Pupeny květorodné namnoze bez lupenů, jejich šupiny rozložené. Plody kulaté, sladké.

***P. avium** L. ♄ do 40′. (Třešeň ptačí. Vogelkirsche.) 4, 5. Lesy, háje, velmi roztroušená, zhusta pěstovaná.

8. † **P. cerasus** L. Strom 10—20′, zdivočelý co keř 3—5′ vys., přímý, hojnokvětý. Listy všecky stejné, eliptičné neb opakvejčité, zašpičatěné. ♄ (Višeň obecná. Sauerkirsche.) 4, 5. Pěstovaná a v lesích, na keřnatých kopcích zdivočelá.

P. chamaecerasus** Jacq. Keř nízký, $^1/_2$—3′ vys., často položený, s porůznými 1—4-květými okolíky. Listy postranních krátkých pavětviček a první listy prodloužených létorostů opakvejčité, zaokrouhlené, ostatní špičaté, podlouhlo-eliptičné neb opak kopinaté, mnohem menší než u předešlého, sotva dosti rozdílného druhu (či plemena), květy též menší, plátky užší. ♄ (V. nízká.) 4, 5. Výslunné pahorky a kraje lesní. *Č. P. L. Rt. (Šk.)* ***M. jižní.

9. ***P. padus** L. Listy podlouhlo-opakvejčité neb eliptičné, drobně pilovité, vezpod nasivělé; řapíky se 2 žlázkami. Květy v hroznu prodlouženém, vzpřímeném (β. P. petraea Tausch) neb šikmo převislém. Plátky bílé, opakvejčité, zapáchají hořkými mandlemi. Plody skoro kulaté, zvící hráchu, namnoze černé. ♄ do 40′. (Střemcha. Ahlkirsche.) 5. Vlhké lesy, pobřežní křoviště, skály horské. *Vr.* β. na Krkonoších.

△ **P. mahaleb** L. Listy okrouhlo-vejčité, někdy přísrdčité, pilovité, vezpod bledší. Květy v chocholíku dosti krátkém, přímém. Plátky bílé, vonné. Plody elipsoidní, černé, trpké. ♄ jak keř 3—6′, strom do 20′. (Mahalebka, střemcha skalní, turecká višeň.) 4, 5. ***M.*** jižnější, při údolí Dyje, Oslavky, hojně; v ***Č.*** jen v sadech a j. sázená.

121. Řád. **Papilionaceae** L. Motýlokvětné (str. 23).

Rozbor rodů.

1. Lístky trojeného listu s palístky. Tyčinky s čnělkou i článkem spirálně točené. Kalich 2-pyský. Lusk s houbovitými nedokonalými přehrádkami mezi semeny, 2-chlopný. Dělohy tlusté, nezelené, nad zem se povznášející a pak scvrkající a opadávající. **Phaseolus 658.**

   Lístky bez palístků, neb listy vůbec nedělené. Tyčinky, čnělka a článek rovné neb toliko o 90° skroucené. 2.

2. Byliny s listy sudozpeřenými, jichž řapík špičkou neb rozvilinou ukončený, jen Lathyrus nissolia s listy jednoduchými, bez úponky. Semena bezzobaná. Dělohy tlusté, nezelené, při klíčení v zemi zůstávající. Tyčinky 2-bratré. Lusk 1-pouzdrý, 2-chlopný. 3.

   Byliny s listy lichozpeřenými. Semena zobanitá. Dělohy tlusté, nezelené, při klíčení v zemi zůstávající. Tyč. 2-bratré. Lusk 1-pouzdrý, 2-chlopný. Kalich 5-klaný. Čnělka nitkovitá, nevousatá. **Cicer 659.**

   Byliny s listy nedělenými neb nejčastěji lichozpeřenými a trojenými, aneb stromy a kře. Semena bezzobaná. Dělohy při klíčení nad zem se povynášejí a zezelenají. 6.

3. Trubka tyčinek velmi šikmo uťatá (t. j. dolejší tyčinky postoupně delší a též delší částí srostlé). 4.

   Trubka tyčinek rovně neb málo šikmě uťatá (t. j. tyčinky skoro stejně dlouhé a stejnou délkou srostlé). 5.

4. Kalich 5-zubý až 5-klaný, kratší než koruna. Čnělka dosti oblá, se stran neb se hřbetu trochu smačknutá, ale nesploštělá. **Vicia 660.**

   Kalich hluboce 5-dílný, ušty jeho čárkovito-šídlovité, zdělí neb delší koruny. Čnělka úzká, ale se hřbetu zřetelně sploštělá, na hořejší (semenicové) straně jemně pýřitá. **Lens 661.**

5. Kalich hluboce 5-klaný. Čnělka s obou stran smačknutá, na dolejší straně žlabovitá, na hořejší (semenicové) podél vousatá, dole kolínkovitě prohnutá. Mladé lístky uprostřed složené. **Pisum 662.**

   Kalich krátce 5-zubý až hluboce 5-klaný. Čnělka hořeji se hřbetu sploštělá a často rozšířená, na hořejší (semenicové) straně chlupatá, dole nekolínkatá, leč častěji se článkem o 90° skroucená. Mladé lístky stranami svinuté. **Lathyrus 663.**

6. Tyčinky 1-bratré (všecky stejně v trubku srostlé). Lusk 1-pouzdrý. 7.

Tyčinky 2-bratré neb neúplně 1-bratré (10tá tyčinka prostá neb jen doleji s trubkou ostatních tyčinek srostlá). 13.

7. Křídla při hořejším kraji blíž dolejška řasnatě svraskalá. Kalich 2-pyský. Listy trojené, jednoduché neb prstnaté; lístky celokrajné. 8.

Křídla na hořejším kraji plochá, nesvraskalá. Kalich stejně 5-klaný neb 5-zubý. 12.

8. Kalich až na dno 2-dílný a tím 2-pyský, hoření pysk 2-zubý, dolení 3-zubý. Lusk naduřelý, chudosemenný, málo delší než kalich. **Ulex 635.**

Kalich nezcela rozdělený, dole krátce neb dlouze trubkovitý, 2-pyský. Lusk daleko z kalicha čnějící. 9.

9. Listy prstnaté. Člunek zobanitý. Lusk kožovitý, naduřelý, mezi semeny s houbovitými příčnými přehrádkami (bránicemi). **Lupinus 636.**

Listy trojené neb 1-listečné. Lusk smačknutý. 10.

10. Pysky kalicha krátké, vejčité, rozestálé; hořejší pysk 2-zubý neb uťatý, dolení 3-zubý. Čepel pavézy nazpět ohnutá. 11.

Pysky kalicha rovně namířené; hořejší pysk až ke zpodu 2-dílný, dolejší 3-zubý. Čepel pavézy úzce vejčitá, přímo namířená. Čnělka šídlovitá s šikmou, k ose květní (nahoru) obrácenou bliznou. Listy jednoduché. **Genista 634.**

11. Čepel pavézy vejčitá. Čnělka šídlovitá, se šikmou, od osy květní odvrácenou (dolů hledící), zřídka k ose hledící bliznou. Listy 3-četné, zřídka jednoduché. **Cytisus 633.**

Čepel pavézy okrouhlá. Čnělka dlouhá, niťovitá, obloukovitá neb spirálně stočená, s malou, hlávkovitou bliznou. **Sarothamnus 632.**

12. Kalich zvonkovitý, 5-klaný, na plodu otevřený. Koruna opadavá. Člunek zobanitý. Lusk chudosemenný, vejčitý neb podlouhlý, nadmutý. Listy 3-četné neb hořejší 1-četné, s palisty vyvinutými, na řapík přirostlými. **Ononis 637.**

Kalich trubkovitý, 5-zubý, za plodu uschlý, nadmutý a lusk uzavírající. Člunek bezzobaný. Lusk 1—2-semenný. Listy lichozpeřené neb nejdolejší také celé, s palisty nepatrnými, štětinkovitými. **Anthyllis 642.**

13. Listy 3-četné; palisty vyvinuté, k řapíku přirostlé; lístky namnoze zubaté. Nitky tyčinek šídlovité, ku konci nerozšířené neb nepatrně rozšířené. 14.

Listy zpeřeně 5-četné, ale někdy zdánlivě 3-četné, totiž nejdolejší 2 lístky, zcela na zpodu řapíka sedící, podobné palistům; avšak za nimi neb vedle nich jsou pravé palisty velmi zakrnělé, jen co zoubky štětinkovité; lístky celokrajné. Květenství úžlabní často lupenovitými lístky obalené, 1-květé neb strboulovito-okolíkovité. Nitky tyčinek střídavě ku konci rozšířené. 17.

Listy lichozpeřené, vícejařmé (zřídka u stromovitých sudozpeřené); lístky celokrajné; palisty vyvinuté, bylinné, blánovité neb zdřevnatělé, trnovité. Květy v hroznech neb okolíkách bezobalných. 19.

14. Koruna opadávající, s trubkou tyčinek nesrostlá. Lusk z kalicha daleko vyzdvižený. 15.

Koruna usvádající neb usýchající neopadává; člunek s trubkou tyčinek dole srostlý. Lusk v kalichu uzavřený neb málo vyčnívající, 1—4-semenný. **Trifolium 641.**

15. Lusk hlemýžďovitě stočený, neb toliko srpovitý neb ledvinkovitý. Dělohy přisedlé neb bez kloubu v řapík sůžené. **Medicago 638.**

Lusk rovný neb málo prohnutý. Dělohy se svým řapíkem kloubem spojené. 16.

16. Lusk rovný, vejčitý, 1—2-semenný, bezzobaný, v tenkou čnělku náhle stažený. Květy v dlouhých hroznech, visuté. **Melilotus 640.**

Lusk trochu prohnutý, 1—mnohosemenný, čárkovitý, podlouhlý neb podlouhlo-vejčitý, nejprv v zobánek a pak poznenáhlu v čnělku sůžený. **Trigonella 639.**

17. Křídla koncem souvislá, uprostřed napříč nadmutě vypouklá. Člunek tupý. Lusk krátký, vejčitý neb kulatý, nepříhrádkovaný, 1—málosemenný. Okolík strboulovitý. Nejdolejší 2 lístky ostatním podobné. **Dorycnium 643.**

Křídla prostá, nenadmutá. Člunek zobanitý. Lusk prodloužený, vícesemenný, mezi semeny příhrádkovaný. 18.

18. Lusk přioblý, na obou švech nekřídlatý. Čnělka ku konci ztenčená. Okolík vícekvětý. Nejdolejší 2 lístky krátce řapíkaté, ostatním lístkům podobné. **Lotus 644.**

Lusk 4-hranný, na každém švu 2-křídlý. Čnělka na konci stlustlá. Květy na konci úžlabní stopky 1 neb 2. Nejdolejší 2 lístky širokým zpodem na lodyze přisedlé, palistovité. **Tetragonolobus 645.**

19. Semeník i lusk vícesemenný. 20.

Semeník i lusk 1-semenný, 1-pouzdrý. Lusk nepukavý, hořejší kraj jeho stlustlý, dolejší hřebenitě zubatý neb ostenatý. Kalich 5-klaný. Květy v hroznech. **Onobrychis 657.**

20. Lusk dokonale 1-pouzdrý, 2 chlopněma pukající. 21.

Lusk aspoň z mládí nepravou, často velmi úzkou podélnou příhrádkou 2-pouzdrý, posléz někdy časným odtržením úzké příhrádky jen neúplně 2-pouzdrý, 2 chlopněmi pukající. Byliny. 25.

Lusk vícesemenný, napříč příhrádkovaný a článkovaný, v jednotlivé 1-semenné články se rozpadávající. Byliny. 26.

21. Tyčinky nedokonale 2-bratré (t. j. hořejší tyčinka jen dole s trubkou ostatních tyčinek srostlá). Kalich 5-zubý. Člunek s krátkým tupým zobánkem. Lusk čárkovitý, přioblý, hustě a trochu šikmo podél žebrnatý, 2-chlopný. **Galega 647.**

Tyčinky dokonale 2-bratré (hořejší tyčinka zcela prostá). 22.

22. Pavéza na zpodu se 2 hrboly. Člunek s krátkým zobánkem. Čnělka brvitá neb vousatá. 23.

Pavéza bez hrbolů. Člunek bezzobaný. Čnělka lysá. 24.

23. Lusk nadmutý, vejčito-podlouhlý, blánovitý. Čnělka na vnitřní straně plochá, na obou stranách podél brvitá, na konci hákovitá. Kalich zvonkovitý, nestejně 5-zubý. **Colutea 648.**

Lusk smačknutý, široce čárkovitý, na švu semeničném blánovitě obroubený. Čnělka k ose květu vousatá. Kalich pří-2-pyský; hoření pysk 2-zubý, dolení 3-klaný. **Robinia 649.**

24. Lusk nejprv smačknutý, pak přioblý, úzce čárkovitý. Lístky člunku od poly vzhůru srostlé. Kalich skoro stejně 5-zubý. Kře. **Caragana 650.**

Lusk smačknutý, vejčitý neb podlouhlý, 2—4-semenný. Lístky člunku prosté. Kalich 2-pyský, hoření pysk 2-klaný. Byliny. **Glycyrrhiza 646.**

25. Člunek v zobánek přikrojený. Hořejší semenicový šev lusku silně vtisklý neb na způsob příhrádky vehnutý, záhy od dolejšího švu se odtrhující; lusk tudíž jen nedokonale dvoupouzdrý. **Oxytropis 651.**

Člunek bezzobanný. Dolejší šev lusku porozšířen v přehrádku srostlou s hořením švem, posléz se odtrhující a ve 2 lamelly rozpolťující; tudíž lusk až hnedle do uzrání 2-pouzdrý. **Astragalus 652.**

26. Květy v hroznech. Nitky tyčinek nitkovité, nestlustlé. Kalich 5-klaný. Člunek tupý. Lusk smačknutý, na příhrádkách zaškrcovaný. **Hedysarum 656.**

Květy v okolících. Nitky tyčinek střídavě na konci stlustlé. 27.

27. Lusk přioblý neb 4—6-hranný, růženco vitě zaškrcovaný. Kalich 2 hořejšími výše srostlými ušty skoro 2-pyský. Člunek zobanitý. **Coronilla 653.**

Lusk smačknutý. 28.

28. Kalich trubkovitý, 5-zubý. Člunek tupý. Lusk na kloubech (mezi semeny) s obou stran zaškrcovaný, růženco vitý. **Ornithopus 655.**

Kalich zvonkovitý, skoro 2-pyský. Člunek zobanitý. Lusk ze článků prohnutých, na hořením švu chobotem vykrojených. **Hippocrepis 654.**

632. Sarothamnus Wimm. Janovec. Besenstrauch.

***S. vulgaris** Wimm. Větve prutovité, hranaté. Listy tříčetné, nejhořejší jednoduché, přitiskle hedbávité. Květy ponejvíc jednotlivé v úžlabích hořejších menších lístků. Čnělka hlemýžďovitě svinutá. Lusk podlouhlý, plochý, černohnědý, na švech huňatý. Kor. velké, zlatožluté. ♄ 2—6'. (Spartium scoparium L. Vítečník.) 5, 6. Suché písčité bory, vřesoviště, meze, u cest. *Vh.*

633. Cytisus L. Čilimník.

1. Listy trojené. Blizna na dolejší (k člunku obrácené) straně čnělky. 2.

Listy jednoduché. Blizna na hoření (k pavéze obrácené) straně čnělky.

△ **C. procumbens** Boiss. Lod. položené neb vystoupavé, větvité, hořeji jak stopky, kalichy a rub listů hedbávité. Listy podlouhlo-kopinaté, na líci lysé, sivozelené. Květy po 1—2 spolu s kratičkou listnatou větévkou na hlavních větvích postranní. Stopky 2—3-krát delší než

kalich krátce zvonkovitý. Kor. lysá, zlatožlutá. ♄ $^1/_2$—1′. (Genista procumbens W. et Kit. Č. p o l o ž e n ý.) 5, 6. Keřnaté stráně. ***Mj.*** u Mohelna, Ivančic, v údolí Dyje.

2. Kalich válcovito-trubkovitý. Květy po 2—více na úžlabních kratičkých výhoncích; tyto buď k lonským větvím postranní neb na konci letošních lodyh a větví strboulovitě shloučené. 3.

Kalich krátce zvonkovitý. Květy v konečných dlouhých bezlistenných hroznech. 5.

3. Letošní výhonky a lodyhy jak řapíky dlouze odstále srstnaté až huňaté. Květy namnoze na konci letošních lodyh a větví v paždí směstnaných listů, strboulovitě nahloučené a pozdější (letní), zřídka jarní ve svazečcích listů k lonským větvím pobočních (z úžlabí listů lonských, již opadalých). 4.

Letošní výhonky a řapíky přitiskle hedbávitě srstnaté. Květy toliko jarní, v listnatých svazečcích, k lonským zdřevnatělým, položeným neb vystoupavým větvím pobočních.

C. supinus** Crantz. Lístky podlouhlo-opakvejčité neb podlouhle-eliptičné, na líci lysé, vezpod přitiskle hedbávité, stříbrošedě neb naryšavěle třpytivé. Kalichy přitiskle hedvábito-srstnaté. Kor. citronově žluté. ♄ (C. supinus β. L. C. biflorus l'Hér.? C. ratisbonensis Weinm. Č. d v o u k v ě t ý.) 4, 5. Vřesovité kopce, háje, bory. ***Č. *P. Lsv. Sn. Čj.* ***Mpj. S.***

4. ***C. hirsutus** L. em. Lístky z klínovitého zpodu opakvejčité neb podlouhle opakvejčité, na obou stranách řídce poodstále chlupaté neb na líci lysé. Kalichy jak lusky namnoze odstále huňaté, zřídka s roztroušenými, kratšími, přitisklými chlupy. Pavéza úplně lysá, řídčeji vně se středním pruhem přitiskle srstnatým. Koruna žlutá, pavéza uvnitř často s hnědou skvrnou. ♄ 1—3′. (Č. s r s t n a t ý.). Jarní květy 4, 5, letní 6, 7 a zas 8, 9. Světlé, vřesovinné lesy a pokraje lesní. a) a b) pořídku, v ***Č.*** v *Lv.* (od Sadské po Choceň), *Šk.*, ***M.*** u Brna, c) hojněji, v *Lsv. Snv. Šnk.* ***M. S.***

a) *lateriflorus* Grab. Neilr. (C. hirsutus L. s. str.). Květy jarní ve svazečkách listů postranních na lonských zdřevnatělých větvích, letní květy žádné. Přechod do c) jest:

b) *bisflorens* (Host sp.). Po květech jarních jak při a) objevují se květy letní strboulovitě nahloučené na konci letošních, k lonským větvím konečných letorostů a listnatých vzpřímených lodyh.

c) *capitatus* (Scop. Jacq. sp. C. supinus α. L.). Jarní květy žádné, toliko letní strboulovitě nahloučené květy na konci letošních vzpřímených výhonků (lodyh).

C. austriacus** L. Lístky opakvejčito-kopinaté, ponejvíce špičaté, k dolejšku klínovitě zúžené, dlouhými přitisklými chlupy hedbávitě třpytivé. Kalichy dosti přilehle huňaté. Pavéza vně přitiskle chlupatá. Koruny citronově žluté, zřídka bílé neb nažloutle bílé (β. C. albus Hacq. C. leucanthus W. K.). Květy toliko letní na konci letošních lodyh strboulovitě shloučené, neb řídčeji též v paždí dolejších listů těchže lodyh po 1—2. ♄ 1—2′. (Č. r a k o u s k ý.) 7, 8. Kraje lupenatých lesíků. ***Č. v Polabí u Všetat, Vys. Libně a Rožďalovic. ***M.*** jižnější, β. u Hustopeče, Mikulčic.

5. ***C. nigricans** L. Polokeř větevnatý. Lístky opakvejčito-kopinaté neb eliptičné, vezpod jak kalichy a lusky přitiskle hedbávité. Hrozny přímé, na konci letošních prodloužených prutů. Kor. zlatožluté, sušením černající. ♄ 1—3′. (Č. černající.) 6—8. Suché lesy, vřesoviště, stráně. *Vh.*

† **C. laburnum** L. Strom. Lístky eliptičné, vezpod přitiskle chlupaté. Hrozny visuté, na krátkých postranních větvičkách z úžlabí lonských větví konečné. Kor. světle zlatožluté, velké. ♄ 20′. (Č. odvislý; kozí jetel. Goldregen.) 5, 6. Pěstuje se.

634. Genista L. Kručinka. Ginster.

1. Bylina beztrná. Květy v úžlabí menších lupenů, všecky neb hořejší v hrozen sebrané. Kalich toliko do $^1/_2$ neb něco přes to 3-klaný. 2.
Větve lonské s trny úžlabními rozvětvenými, doleji též s trny jednoduchými. Květy v hroznech listenatých, s listeny šídlovitými. Kalich do $^3/_4$ 3-klaný.

***G. germanica** L. Listy podlouhle eliptičné, bez palistů. Dolení pysk kalicha do polou 3-klaný. Lusk huňatý. Kor. zlatožluté. ♄ $^1/_2$—$1^1/_2$′. (K. německá.) 5, 6. Suché háje, pahorky. *Vr.*

2. ***G. tinctoria** L. Vystoupavá neb přímá, zřídka položená. Listy eliptičné až kopinaté, s palisty kopinato-šídlovitými, jak lodyhy roztroušeně chlupaté neb skoro lysé. Hrozny lupenaté. Ušty hořeního pysku kališního 3-hranno-šídlovité; pysk dolení skoro až ke zpodu 3-dílný. Lusk jako koruna lysý. Kor. zlatožluté, zřídka bledožluté. ♄ 1—2′. (K. barvířská. Färberginster.) 5—8. Lesy, lesní luka. *Vh.*

G. pilosa L. Položená pníčky plazivými. Listy opakvejčité neb podlouhlé, na líci lysé, vezpod jako větve přitiskle hedbávitě srstnaté, šedotřpytivé. Květy po 1—2 v úžlabí hořeních listů, namnoze se svazečkem listů pospolu. Ušty hořeního pysku kališního vejčito-kopinaté; pysk dolení krátce 3-klaný. Lusk čárkovito-podlouhlý, jak vnější strana pavézy a člunku přitiskle chlupatý. Kor. zlatožluté. ♄ (K. chlupatá.) 6, 7. Suchá vřesoviště, lesy. *Č.* toliko u Nov. Hradů. *Mj.* hojné.

635. Ulex L. Hloďáš.

† **U. europaeus** L. Keř větevnatý, s větvemi šedochlupatými, brázděnými, trnitě zakončenými, hustě listnatý. Listy čárkovito-šídlovité, trnito-přišpičatělé, s krátkými trny úžlabními, nejdolejší často 3-četné. Květy dost velké, na postranních trnech jednotlivě úžlabní, stopkaté; kalich a lusk huňaté. Plátky žluté. ♄ 2—4′. (H. evropský.) 5, 6. V Kamenickém lese u Jindřichova Hradce jednou sázený, ale zas vyhynulý; nejnověji v hojnosti na vřesovišti u Žichovce blíž Panenské Týnice vysázený a zdivočelý; na *M.* u Vsetína zdivočelý.

636. Lupinus L. Vlčí bob.

1. Květy v konečném hroznu střídavé, stopkaté, bez listenů. 2.
Květy v konečném klasu přeslenaté, přisedlé, listenaté.

† **L. luteus** L. Lístky podlouhlé. Hoření pysk kalicha 2-dílný, dolení 3-zubý. Kor. žluté. ⊙ 1—3′. (V. žlutý. Gelbe Lupine.) 6—8. Na polích v *Č.* u Hořovic, u Stráže, též na *M.* někdy pěstovaný.

2. † **L. albus** L. Lístky opakvejčito-podlouhlé. Hoření pysk kalicha nedělený, dolení 3-zubý. Kor. bílé. ⊙ 1—2′. (V. bílý.) 6—8. U Prahy nověji zdivočelý.

† **L. angustifolius** L. Lístky čárkovité, přitiskle chlupaté. Hoření pysk kalicha 2-klaný, dolení skoro 3-klaný. Kor. modré. ⊙ 1—4′. (V. úzkolistý.) 6, 7. *Č.* U Chocně, Pardubic, Jičína na poli pěstován.

637. Ononis L. Jehlice. Hauhechel.

1. Lod. kolkolem huňatá a žláznato-chlupatá, beztrná, neb jen některé dolejší větve její trnité. Kalich dlouze huňatý a žláznatý, dolení zub jeho až k ohbí článku sahající. Křídla zdělí $^2/_3$ pavézy. Lusk vejčitý, kratší kalicha zvětšeného. 2.

Lod. na stopách listových huňatá, jinak jen žláznato-chlupatá neb přílysá, přímá neb vystoupavá, největevnatější, s četnými trnitými větévkami. Kalich žláznato-chlupatý, s řídkými chlupy dlouhými, dolení zub jeho namnoze ohbí článku nedosahující. Křídla o $^1/_2$ kratší pavézy. Lusk šikmo-vejčitý, zdělí neb delší nemnoho zvětšeného kalicha.

O. spinosa** L. Listy 3-četné, hoření jednoduché. Květy namnoze jednotlivě úžlabní, v řídké listnaté hrozny sestavené. Koruny růžové. ♃. 1—2′. (J. trnitá, babí hněv. Weiberkrieg.) 6—9. Palouky, průhony, cesty. *Č. P. L. Sn. Rt. B. (Šp. Čz.)* ***M. S.

2. ***O. procurrens** Wallr. Lodyha položená neb vystoupavá, doleji posléz kořenující, někdy slabě trnitá. Listy většinou jednoduché, jen dolejší 3-četné. Květy namnoze jednotlivé v úžlabích, v řídké listnaté hrozny sestavené. Pavéza zašpičatěná; zub křídel k nehtu přiléhající. Kor. růžové. ♃. 1—2′ dl. (O. repens Autt. J. plazivá.) 6—8. Průhony, u cest. *Č. P. Bk. Šp. Rk. Lz. (Snv.)* ***Msv.*** Nový Jičín, Luhačovice a j.

O. hircina** Jacq. Lod. přímá neb vystoupavá, nekořenující, zcela beztrná. Listy 3-četné, hoření jednoduché, velkopoševné. Květy po 2 neb hoření jednotlivé v úžlabích, hořejší v listnaté, klasovité hrozny směstnané. Pavéza tupá; zoubek křídel od nehtu odstálý. Kor. růžové. ♃. 1—2′. (J. smrdutá.) 7, 8. Luka, průhony. *Č.* Vydrholec u Ouval spoře, nejspíš zavlečená. ***Mjv. S.

638. Medicago L. Tolice. Schneckenklee.

1. Lusk hlemýžďovitě stočený; závitky v středním bodu zavřené. Druhy 1-leté. 2.

Lusk srpovitě ohnutý neb hlemýžďovitě stočený, ale s otevřeným průchodem mezi závitky. Druhy vytrvalé. 3.

2. ***M. minima** Desr. Hustě chlupatá až huňatá. Lístky opakvejčité, zpředu zubaté. Hrozny 1—5-květé. Lusk se 3—5 závitky, nežilnatý, po krajích se 2 řadama ostenců hákovitých. Kor. malé, žluté. ⊙ 3″—1′. (T. nejmenší.) 5, 6. Trávnaté kopce a suchopary. *Č. P. Lsz. Shp. Rt. Bk. (Šk.)* ***Mpj.***

*M. lupulina L. Mírně neb roztrouseně chlupatá. Lístky kosníkově opakvejčité, zpředu zubaté. Hrozny hojnokvěté, kulato-strboulovité. Lusk ledvinkovitý, na konci jedním obvodem vinutý, podél žilnatý, bezostenný. Kor. malé, žluté. ⊙ 3″—1′. (T. d ě t e l o v á.) 5—9. Luka, pastvy, pole, cesty. *Vo.*

3. Lod. položená, rozkladitě větevnatá. Hrozen krátký, až i chudokvětý. Kor. sytě žluté. Semena 3-hranná, pupek po jedné straně. 4.

Lodyha přímá neb vystoupavá. Hrozen vejčitý neb podlouhlý, hojnokvětý. Koruny větší, různobarevné (fijalové, modré, namodrale bílé neb bělavo-žlutavé), nevšak sytě žluté. Semena ledvinkovitá, pupek ve výkrojku.

† **M. sativa** L. Lístky klínovito-opakvejčité, hoření podlouhlo- až čárkovito-klínovité, zpředu ostře vyhlodávano-zubaté. Lusk se 2—3 závitky. ♃. 1—2′. (V o j t ě š k a, l u c i n k a. Luzerne.) 6—9. Na polích, lukách pěstovaná, často též zdivočelá.

4. ***M. falcata** L. Lístky podlouhlo- až čárkovito-klínovité, zpředu vykrojené, velmi drobně zubaté neb celokrajné. Hrozen krátký, téměř okolíkovitý, ač dosti hojnokvětý. Stopky květní trochu delší než kalich, i po odkvětení přímé. Lusk mírně srpovitě neb poloměsíčitě prohnutý. Kor. citronové až žloutkové. ♃. 1—2′. (T. s r p o v i t á.) 6—9. Meze, suchá luka a pahorky. *Vr.*

△ **M. prostrata** Jacq. Hrozen chudokvětý (namnoze jen 2—5-květý). Stopky květní značně delší kalicha, po odkvětení dolů sehnuté. Lusk ve 2—3 závitcích hlemýžďovitě stočený. Kor. citronově žluté. Ost. jak předch. ♃. $^1/_2$—1′. (T. r o z p r o s t ř e n á.) 6—8. Skalnaté vápenné stráně. *Mj.* Polavské a Mikulovské vrchy.

Míšenec. M. f a l c a t a - s a t i v a (M. media Pers., podobná k vojtěšce, však s korunami ze žluta do zelena a hnědofijalova barvu měnícími a s luskem jen 1—$1^1/_2$ závitkem točeným) zhusta mezi rodiči.

639. Trigonella L. P í s k a v i c e.

1. Hrozny úžlabní chudokvěté, někdy až 1-květé, skoro přisedlé. Kor. žluté neb žlutavě bílé. Lusky čárkovité, více méně sehnuté. 2.

Hrozny úžlabní hojnokvěté, strboulovité, dlouze stopkaté. Kor. lilákově modré. Lusky vejčito-podlouhlé, zobanité, podél žebrnaté, přímé, na zevnitř ohnuté.

† **T. coerulea** Ser. Lysá, nahoře roztrouseně chlupatá, přímá. Lístky podlouhlo-vejčité až podlouhlé, drobně pilovité. ⊙ 1—3′. (Melilotus coeruleus Desr. P. m o d r á.) 6, 7. Zřídka setá a zdivočelá.

2. **T. monspeliaca** L. Veskrze pýřitá, často položená. Lístky klínovito-opakvejčité, na konci ostře vyhlodávaně zoubkované. Hrozny úžlabní skrácené, skoro okolíkovité, o 6 neb něco více květech. Lusky čárkovité, šikmožebrnaté, ohnutým hrotem ukončené, sehnuté ale jemným obloukem vystoupající, hvězdovitě rozložené. Kor. malinké, žluté. ⊙ 2″—1′. (P. f r a n c o u z s k á.) 5, 6. *Č.* Vrchol Radobýlu u Litoměřic. *Mj.* u Znojma na Sexenberku a Šibeničné hoře.

† **T. foenum graecum** L. Lod. přímá, spoře větvitá. Lístky podlouhloklínovité, na konci zoubkaté. Květy v úžlabí listů jednotlivé neb podvojné. Lusky velké, trochu srpovité, sehnuté, podél žilnaté. Kor. žlutavo-bílé. ☉ 1—2′. (Řecké seno.) 6, 7. Na jihu. *M.* na Znojemsku často se seje, v *Č.* velmi pořídku, tak u Bečova v Č. Středohoří.

640. Melilotus Hall. Komonice. Steinklee.

1. Palisty užší, dole celokrajné neb 1—2-zubé. Postranní žebra lístků jednoduchá, každé v jeden zub vnikající, tudíž kraj listu oddáleně pilovitý. 2.
Palisty dole rozšířené, střihano-zubaté. Postranní žebra lístků 1- až 2-krát vidličnatá, každá jejich větévka v pichlavý zub vybíhající, tudíž kraj listu hustě ostnito-pilovitý.

*M. dentatus Pers. Lístky podlouhlé, obak stejně zúžené. Křídla zdělí článku, kratší než pavéza. Lusk síťovitě svraskalý, lysý, na hořením švu s kýlem přiostřeným. Kor. nejmenší toho rodu, bledožluté. ☉ 2—3′. (K. zubatá.) 7—9. Slaná luka a bařiny. *Č. Lsz. Rt. Mpj.*

2. Lusk tupý, hrotitý, lysý, na hřbetě zoblený, tupě kýlnatý. Článek kratší pavézy. 3.
Lusk zašpičatělý, přitiskle chlupatý, síťovitě svraskalý, na hřbetě ostře kýlnatý, posléz načernalý. Pavéza, článek a křídla skoro stejně dlouhé.

*M. altissimus Thuill. Lístky podlouhlé, doleních listů opakvejčité, oddáleně pilovité neb skoro celokrajné, na konci uťaté neb vykrojené, s malým zoubkem ve výkrojku. Kor. zlatožluté. ☉ 2—5′. (M. macrorhizus Koch. K. vysoká.) 6—9. Vlhká luka, příkopy, jílovité úklony. *Č. L. Sn. Rt. (Bk.) M.* jižnější.

3. *M. officinalis Desr. Kor. světle zlatožluté; křídla zdělí pavézy, delší než článek. Lusk příčmo svraskalý, málo síťnatý. ☉ 1—4′. (K. lékařská.) 6—9. Rumná místa, polní meze, cesty. *Vh.*

*M. albus Desr. Kor. bílé; křídla kratší pavézy, málo delší článku. Lusk síťovitě svraskalý. ☉ 1—3′. (M. vulgaris Willd. K. bílá.) 6—8. Jak předešlá, méně hojná.

641. Trifolium L. Jetel. Klee.

1. Květy stopkaté, v hroznech krátkých, strboulovitých, stopkatých, zřejmě úžlabních, po odkvětení sehnuté, s listeny vyvinutými, vůbec prostými. Koruna po odkvětení suchomázdřitá, šustivá. Pavéza volná neb jen nejdoleji s ostatními plátky kratičko srostlá. 2.
Květy přisedlé neb skoro přisedlé (jen u T. pratense var. déle stopkaté), v klasech neb strboulech, vždy přímé. Koruna po odkvětení svadlá, pak usýchající. Pavéza s ostatními plátky trubkovitě srostlá (jen u T. striatum prostá). 9.

2. Listeny kratičké, s jednoduchou špičkou, barevnými brvkami štětičkovité. Kalich 5-žilný. Koruna žlutá, hned za květu suchomázdřitá. Lusk stopkatý, 1-semenný, z kalicha čnějící. 3.
Listeny se špičkou jednoduchou neb častěji 2-klanou. Kalich 10-žebrý, zřídka 5-žebrý. Koruna bílá neb červenavá, za květu bylinná. Lusk přisedlý, 1—6-semenný. 6.

3. Hrozny 20—40-květé, střechovité. Pavéza rýhovaná, zpředu vypouklá, rozložená. Lusk o polovic kratší pavézy. 4.

Hrozny 5—15-květé, řídké. Pavéza skoro hladká, řásně ve dvé složená. Lusk málo kratší pavézy.

*T. procumbens L. (Poll.). Listy všecky střídavé; lístky klínovito-opakvejčité, zpředu vyhlodávaně zoubkované. Křídla přímo namířená. Kor. citronově žluté, odkvetší nahnědlé. ⊙ 1/4—1'. (T. filiforme Autt. T. minus Sm. J. položený.) 6—9. Luka, průhony, role. *Vo.*

4. Listy všecky střídavé; hroznů několik oddálených. Pavéza dole smačknutá, zpředu lžicovitá, vypouklá. Křídla stranou odstálá. Kor. po odkvětu nahnědlá neb žlutohnědá. 5.

Listy hoření skoro vstřícné; hrozny 1—3 zblížené. Pavéza od dolejška vypouklá. Křídla ku předu namířená. Kor. odkvétající kaštanově hnědá.

*T. spadiceum L. Lístky podlouhlo-opakvejčité, zpředu útle zoubkované, všecky 3 kratičce řapíkaté. Kalicha 3 dolení zuby chlupaté. Čnělka delší lusku. ⊙ i ♃. 1/2—1 1/2'. (J. kaštanový.) 6—8. Mokrá, zvláště rašelinná luka. *Vr.*

5. *T. aureum Poll. Lístky podlouhlo-opakvejčité, zpředu hustě a drobně zoubkované, všecky velmi krátce a stejně řapíkaté. Palisty podlouhlo-kopinaté. Čnělka zdělí lusku. Koruna zlatožlutá. ⊙ a ♃. 1/2—1 1/2'. (T. agrarium Autt. J. zlatý.) 6, 7. Suchá lesní luka. *Vr.*

*T. agrarium (L. p.) Poll. Lístky opakvejčité, zpředu vyhlodávanozoubkované; prostřední lístek s řapíkem mnohem delším než oba postranní. Palisty vejčité. Čnělka kratší lusku, brzy opadávající. ⊙ a ☉. (T. procumbens Autt. J. polní.) 6—10. Role, úhory, meze; b) více na lukách, průhonech, v lesích. *Vo.*

a) *campestre* (Schreb. sp.). 1/4—3/4' vys., přímější. Stopka hroznu namnoze zdělí svého mateřského listu. Hrozen a zlatožluté, po odkvětu nahnědlé koruny větší.

b) *minus* Koch. 1/2—1' dl., nejvíce položený. Stopky hroznu namnoze 2-krát delší mateřského listu. Hrozen a koruny citronové, po odkvětu světleji hnědé menší.

6. Bylina vytrvalá. Koruna delší kalicha. Zuby kalicha na plodu přímé. 7.

Bylina 1-letá. Koruna kratší kalicha. Zuby kalicha kopinato-šídlovité, za plodu nazpět ohnuté.

*T. parviflorum Ehrh. Lod. namnoze rozvětvená, přímá. Lístky opakvejčité. Palisty suchomázdřité, s koncem kopinato-šídlovitým. Hrozny strboulovité, kulaté, z květů velmi krátce stopkatých. Kališní trubka luskem 2-semenným, mázdřitým, z ní čnějícím jednostranně rozčísnutá. Kor. bílé, usvadší červeno-hnědé. ⊙ 1—9''. (J. malokvětý.) 5, 6. Suché meze, kopce, u cest. *Č. P. Rt. Mj.* u Znojma.

7. Květy na delších (aspoň jak trubka kališní dlouhých) stopkách. Lusk podlouhlý, 2—4-semenný, z trubky kališní vyčnívající. 8.

Květy na stopce 3-krát kratší než trubka kališní. Lusk okrouhlo-vejčitý, 1-semenný, toliko zdělí trubky kališní.

***T. montanum** L. Lodyhy ku střední rozetce listů postranní, přímé neb vystoupavé, jakož i řapíky a rub listů odstále chlupaté až huňaté. Lístky eliptičné až podlouhlo-kopinaté, drobně hrotito-pilovité. Kor. bílé. ♃. $^1/_2$—2′. (J. c h l u m n í.) 5—7. Suchá luka, zvláště lesní. *Vh.*

8. ***T. hybridum** L. Lodyha vystoupavá neb přímá, i s listy lysá neb velmi spoře chlupatá. Lístky opakvejčité až eliptičné, drobně pilovité. Vnitřní stopky květní 2—3-krát delší 5-žebré trubky kališní. Plátky nejprv bílé, potom růžové. Lod. dutá aneb celistvá (β. p a r v i f l o r u m, T. elegans Autt., spolu koruny menší, od začátku růžové). ♃. $^1/_2$—$1^1/_2$′. (J. z v r h l ý.) 5—8. Vlhká luka, pastvy. *Vh.*, β) řídčeji.

***T. repens** L. Lodyha plazivá, i s listy dosti lysá, do 1′ dl. Lístky opakvejčité, ponejvíce vykrojené, drobně pilovité. Vnitřní stopky květní zdélí trubky 10-žebrého kalicha neb něco delší. Kor. špinavobílé neb načervenalé. ♃. (J. p l a z i v ý.) 5—10. Luka, průhony, cesty. *Vo.*

9. Nejzevnější listeny strboulka srostlé v zákroveček. Kalich nestejnostranný, 2-pyský, na zadní (hoření) straně mázdřitý, po odkvětu zveličelý, puchýřovité nadmutý a síťnato-žilnatý, vezpod bylinný. Strboule stopkaté, zřetelně úžlabní. 10.

Listeny docela potlačené (výminkou některé vnější vyvinuté). Kalich kolkolem stejný, v ústí kroužkem neb věncem chlupů zavřený. 11.

10. ***T. fragiferum** L. Lodyha plazivá a kořenující. Lístky opakvejčité až vejčito-podlouhlé. Stopky strboulů kulatých delší mateřského listu (do $^1/_2$′). Lístky zákrovečku kopinaté, zdélí kalichů. Kor. světle růžové. ♃. (J. j a h o d n a t ý.) 6—9. Vlhké průhony, příkopy, slatinná, solná luka. ***Č. P. L. Sn. R. B. Šp. M. S.***

† **T. resupinatum** L. Lodyha vystoupavá neb položená ale nekořenující. Lístky k dolejšku klínovité. Stopky strboulků nitkovité, jen $^1/_2$—1″ dl. Lístky zákrovečku 3-hranné, malinké, toliko zdélí stopeček květních. Kor. růžové, pavéza dolů obrácená. ☉ (J. z v r á c e n ý.) 6—9. U Děčína jednou zavlečený.

11. Pavéza s ostatními plátky v trubku srostlá. Kalich dosti bylinný, za plodu nezměněný. 12.

Pavéza prostá, úzká. Kalich za plodu mezi žebry blánovitý, bledý, trochu nadmutý a zveličelý.

T. striatum** L. Lod. namnoze od dolejška větevnatá, i s listy a kalichy odstále chlupatá až huňatá. Strboulky vejčité, potom podlouhlé, na lodyze a větvích jednotlivé, zdánlivě konečné, 1—2 obalnými listy obdané, přisedlé. Kor. růžová. ☉ neb ☉ $^1/_4$—1′. (J. ž í h a n ý.) 5, 6. Travnaté meze, kopce, u cest. ***Č. P. (B.) R. Mj. u Znojma.

12. Koruna delší kalicha. Klas jednotlivý neb 2 zblížené na konci lodyhy, nad 2 (řídčeji jedním) velmi zblíženými listy. 13.

Koruna kratší šídlovito-štětinovitých, huňatých zubů kališních. Klasů několik oddálených, zřetelně úžlabních, toliko nejhořejší zdánlivě konečný.

***T. arvense** L. Lod. přímá, namnoze větevnatá. Lístky čárkovito-podlouhlé, klínovité. Klas vejčitý, potom prodlouženě válcovitý. Kalichy huňaté; jich zuby mnohem delší koruny, v odr. β. b r a c h y o d o n Čel.

však nemnoho delší. Kor. malinké, růžové. ⊙ 3‴—1′. (J. r o l n í, k o č i č í.) 7—9. Písčitá role, pahorky, pustiny. *Vo.*, β. řídčeji.

13. Klas krátce stopkatý, jednotlivý neb druhý menší vedle něho, dvěma nejhořejšími listy namnoze částečně obalené. Byliny mnoholeté. 14.

Klas jeden dlouze stopkatý, tudíž 1—2 nejhořejšími listy neobalený. Bylina 1-letá.

† **T. incarnatum** L. Lod. přímá i s listy huňatá. Klas posléze válcovitý. Kalich bělohuňatý, 10-žebrý; zuby jeho kopinato-šídlovité, dlouze brvité, dosti stejně dlouhé. Koruna krvavá, zřídka růžová neb bílá. ☉ $^1/_2$—1′. (J. n a c h o v ý.) 6, 7. Setý a pořídku zdivočelý.

14. Kališní trubka 20-žebrá. Lístky zřetelně chruplavičně zoubkované. Lodyhy konečné. Lusk 2-chlopně pukající. 15.

Kališní trubka 10-žebrá. Lístky nezřetelně zoubkované neb celokrajné. Palisty mázdřité, celokrajné. Klasy kulaté neb vejčitě. 16.

15. ***T. alpestre** L. Lodyha i s řapíky chlupatá. Lístky kopinaté, vyhlodávano-zoubkované. Palisty mázdřité, celokrajné. Klasy kulaté neb vejčité, namnoze po 2, kratičce stopkaté. Kalichy celé huňaté. Kor. nachová. ♃. $^1/_2$—1′. (J. p o d h o r n í.) 6, 7. Světlé lesy, porostlé stráně. *Vr.*

T. rubens** L. Lodyha i s listy lysá. Lístky kopinaté, útle hrotito-pilovité. Palisty bylinné, ku konci drobně pilovité. Klasy podlouhlé, válcovité, po 1—2, namnoze dlouženi stopkaté. Kališní trubka lysá, toliko šídlovité zuby její huňato-brvité. Kor. nachová. ♃. 1—2′. (J. v á l c o v i t ý.) 6, 7. Lupenaté lesy, stráně. ***Č.** *P. L. (Sn.) Rt. Bk. (Šv.)* ***M. S.

16. Lodyhy konečné, střední rozetka žádná. 17.

Lodyhy postranní ku střední rozetce listů přízemních.

***T. pratense** L. Obyčejně přitiskle, zřídka (β. h i r s u t u m) nahoře odstále srstnatě chlupatý. Lístky vejčité neb dolení okrouhlo-vejčité. Kalich chlupatý. Lusk víčkem obříznutým pukající. Kor. nachové, zřídka bílé. Klasy skoro přisedlé, s květy přisedlými, zřídka (γ. p e d i c e l l a t u m Knaf. T. brachystylos Knaf) klasy i květy stopkaté. ♃. $^1/_2$—1′. (J. l u č n í.) 6—9. Luka, travnaté úklony. *Vo.* γ) pořídku, β) jen na poli pěstovaný.

17. ***T. medium** L. Lod. dosti přitiskle chlupatá. Lístky vejčité neb podlouhlé. Klasy 1—2, obalené, krátce stopkaté. Trubka kališní lysá, toliko zuby spoře brvité. Čepel pavézy vejčito-podlouhlá. Lusk podle švu hřbetního pukající. Kor. světle nachové. ♃. 1—1$^1/_2$′. (J. p r o s t ř e d n í.) 6—8. Suché lesy, lesní luka, stráně. *Vh.*

T. ochroleucum** Huds. Lod. doleji odstále měkce chlupatá. Lístky podlouhlo-eliptičné, nejhořejší i kopinaté. Klas jednotlivý, namnoze dlouženi stopkatý, tudíž často neobalený. Kalich celý odstále srstnatý. Čepel pavézy prodloužená, vejčito-kopinatá. Lusk víčkem pukající. Kor. žlutavobílé, po odkvětu ryšavé, pavéza někdy nachově nabìhlá. ♃. 1 až 1$^1/_2$′. (J. b l e d o ž l u t ý.) 6, 7. Lupenaté háje, křoviště, meze. ***Č.** *P. L. Sv. R. (Bp.)* ***Mj. S. (Těšínsko).

642. Anthyllis L. Úročník.

*A. vulneraria L. Lod. vystoupavé neb přímé, chlupaté, nahoře skoro plsťnaté. Listy lodyžní 1—5-jařmé; lístky celokrajné, konečný značně větší eliptičný až podlouhlý. Strbouly po 2—3 shloučené, každý listem prstnatě rozeklaným podepřený. Kalich nadmutý, bledý, hedbávitě bělo-plsťnatý. Kor. světle zlatožluté, později zčervenající (α. aurea Neilr.) neb bledožluté, hoření díl článku načervenalý (β. ochroleuca Neilr., A. polyphylla W. Kit.) $^1/_2$—$1^1/_2'$. (Ú. lékařský.) 5—*l.* Suchá luka, travnaté kopce. *Vr.*

643. Dorycnium Scop.

△ D. pentaphyllum Scop. Polokeř s větvemi rozloženými; letošní lodyhy vystoupavé neb přímé, větvité. Listy přisedlé, 5-četné; lístky klínovito-podlouhlé až čárkovité, hrotité, jak lodyhy a kalichy hedbávitě přitiskle chlupaté. Okolíky asi 12-květé; stopky skoro zdélí kalicha, jak tento hustě srstnaté. Zuby kališní 3-hranné, skoro o $^1/_2$ kratší trubky. Kor. malé, bílé, s článkem na konci tmavofijalovým. Tobolky kulaté, přišpičatělé. ♄ $^1/_2$—$2'$. (D. suffruticosum Koch nec Vill. D. decumbens Jord.) Suché kerňaté kopce, meze. *M.* jižnější (kraj Znojemský, Brněnský, Hradištský).

644. Lotus L. p. Štírovník.

*L. corniculatus L. Oddenek bez výběžků. Lodyha zřetelně hranatá, celistvá neb úzce rourkatá. Lístek konečný kloubem svým mezi prostředními přisedlý. Okolík 3—6-květý. Kalich trubkovito-zvonkovitý, nahoře rozšířený; jeho zuby z 3-hranného zpodu šídlovité, v poupěti přímé neb skloněné. Pavéza okrouhlo-vejčitá, tupá. Kor. žluté. ♃ $^1/_2$—$1'$. (Š. obecný.) 5—9. Luka, pastvy, meze. a) *Vo.*, b) vlhká luka, zvlášť slané půdy. *Č. Rt. Ls.*

a) *latifolius.* Lístky opakvejčité až podlouhlé.

b) *tenuifolius* L. Lístky drobnější, úzce podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, k dolejšku klínovité, dužnatější, sivější.

L. uliginosus Schk. Oddenek s šupinatými podzemními výběžky. Lodyha oblá, široce rournatá. Lístek konečný pod kloubem řapíčkovým ještě řapíkatý. Okolík nejvíce 10-květý. Kalich trubkovitý, zubů dlouhých, kopinato-šídlovitých, v poupěti na zpět ohnutých. Pavéza podlouhlo-vejčitá, přišpičatá. Kor. žluté. ♃ $^3/_4$—$1^1/_2'$. (Š. bažinný.) 6—9. Mokrá luka, příkopy, bažiny. *Č. Lv. S. R. Bp. Sp. Ms.*

645. Tetragonolobus Scop. Ledenec.

*T. siliquosus Roth. Lod. položené neb vystoupavé. Konečné 3 lístky listu klínovito-opakvejčité. Okolíky dlouze stopkaté, 1-květé (zřídka 2-květé). Křídla lusku rovná, úzká. Kor. světle žlutá. ♃ $3''$—$1'$. (Lotus siliquosus L. L. luštinatý.) 4—7. Vlhká slatinná luka. *Č. Ps. L. Sn. Rt. Mj. S.* (Těšínsko.)

646. Glycyrrhiza L. Lékořice. Süssholz.

† G. glabra L. Lod. přímé, nahoře jemně pýřité. Listy 5—6-jařmé; lístky vejčité, vykrojené, žláznato-tečkované, lepkavé. Palisty opadavé.

Klas stopkatý, kratší listu mateřského, z květů pooddálených. Lusky lysé, hrotité, 3—4-semenné. Kor. modré, s křídly fialovými. ♃. 3—4'. (L. hladkoplodá.) 6. Na *M.* nejjižnější se pěstuje a leckde zdivočuje.

647. Galega L. Jestřabina. Geisraute.

G. officinalis L. Listy 5—8-jařmě lichozpeřené; lístky podlouhlo-kopinaté až kopinaté, vláskovitě zakončité. Palisty šikmo střelovité. Hrozny úžlabní řídké, hojnokvěté, dlouze stopkaté. Kalich vakovitě prohlubený. Pavéza lilákově modrá, křídla a člunek bělavé, řídčeji celá koruna bílá. ♃. 1—4'. (J. lékařská.) 6—8. Potoky, příkopy, vlhká křoviště. *Č. Lsv. Mj. S.* (Opava).

648. Colutea L. Žanovec. Blasenstrauch.

† **C. arborescens** L. Listy 3—5-jařmě lichozpeřené; lístky eliptičné neb opakvejčité, na konci vykrojené. Hrbolky pavézy uťaté. Lusk stále uzavřený, k oběma koncům zašpičatěný, puká smačknut slabým výbuchem. Koruny zlatožluté, pavéza s červenohnědou skvrnou. ♄ 5 až 10'. (Ž. obecný, měchýřník.) 5, 6. Sázený a na stráních pořídku zdivočelý.

649. Robinia L. Trnovník. Akazie.

† **R. pseudacacia** L. Listy lichozpeřené, 5—8-jařmé; lístky vejčité, hrotité, s šídlovitými palístečky. Palisty z části trnovité. Hrozny převislé. Kor. bílé, vonné. ♄ do 40'. (Akát, akácie.) 5, 6. Sázený, na stráních, kraj lesů zdivočelý.

650. Caragana L. Čimišník.

† **C. arborescens** L. Listy sudozpeřené, 4—8-jařmé, řapík ve špičku vybíhající; lístky eliptičné, hrotité. Palisty ostnovité. Květy po 2—5 na postranních pavětvičkách. Kor. zlatožluté. ♄ do 15'. (Č. obecný.) 5. V sadech často sázený.

651. Oxytropis DC. Vlnice.

***O. pilosa** DC. Huňatá. Listy 5—13-jařmé; lístky nasivělé, podlouhlo- až čárkovito-kopinaté, doleních listů podlouhlo-vejčité. Hrozny delší mateřského listu, husté, vejčité, pak podlouhlé. Lusky přímé, čárkovito-válcovité. Kor. světle žluté. ♃. $^1/_2$—1'. (Astragalus pilosus L. V. obecná.) 6, 7. Skalnaté stráně, pastvy chlumní. *Č. P. Lz. Mj.* Polavské hůry, Mikulov.

652. Astragalus L. em. Kozinec. Tragant.

1. Lodyha prodloužená, oddáleně listnatá. Palisty k řapíku nepřirostlé neb toliko nejdoleji nepatrně přirostlé. 2.

Lod. velmi zkrácená, hustě listnatá (jen výjimkou něco prodloužená). Palisty ke ztlustlé zpodině řapíka dlouhý kus své délky přirostlé.

***A. exscapus** L. Odstále huňatý. Listy vesměs přízemní, 10—15-jařmé; lístky vejčité až vejčito-podlouhlé. Hrozny chudokvěté (3—7-květé), na oddenku shloučené, mnohem kratší mateřského listu. Lusky vejčité, na-

fouklé, přímé, huňaté. Kor. zlatožlutá. ♃. (K. bezlodyžný.) 5, 6. Skalnaté, travnaté kopce. *Č. (Ps.) Lz. Rt. Mj.* u Čejče a Znojma (Milframu).

2. Koruny žluté neb žlutavo-bílé. 3.

Koruny fijalově modré neb lilákové. 5.

3. Bylina celá, též kalichy a lusky, přitiskle chlupatá, chlupy kalicha a lusku černé. Listy 8—15-jařmé. 4.

Bylina lysá neb velmi spoře chlupatá. Kalichy zvonkovité, zcela lysé. Listy 4—7-jařmé.

***A. glycyphyllus** L. Lod. položená. Lístky vejčité. Hrozny vejčito-podlouhlé, kratší mateřského listu. Květy rovnovážně odstálé, krátkostopečné. Lusk čárkovitý, vzhůru ohnutý, stopkatý, nad kalich vyzdvižený. Kor. nazelenale běložlutavé. ♃. 2—6′. (K. sladkolistý.) 6, 7. Lesy, křoviště. *Vh.*

4. ***A. cicer** L. Lod. rozkladitá. Listy 8—13-jařmé; lístky vejčité až podlouhlo-kopinaté. Hrozny vejčité, klasovité. Květy přímé, skoro přisedlé. Kalichy trubkovité. Lusk kulato-vejčitý, nafouklý, černě srstnatý, v kalichu přisedlý, jej posléz protrhávající. Kor. světle žluté. ♃. 1—2′. (K. cizrnovitý.) 6, 7. Luka, průhony, keřnaté kopce. *Č. P. L. Sn. Rt. M. S.* (Těšín).

△ **A. asper** Jacq. Lod. přímá, tuhá, jednoduchá neb větvitá. Listy 10—15-jařmé; lístky kopinaté neb čárkovité. Hrozny husté, prodloužené čárkovité, se stopkou svou 2- neb 3-krát delší listu mateřského; květy přímé. Lusk podlouhlo-čárkovitý, slabě 3-hranný, pýřitý, k ose hroznu přitisklý. Kor. bledožluté, pavéza temnější. ♃. 1—2′. (K. drsný.) 5, 6. Louky, meze. *Mj.* u Čejče, Klobuk.

5. Palisty spolu v pošvu poloviční protilistou srostlé. 6.

Palisty volné, toliko nejdolejší srostlé. Hrozny řídké, prodloužené, 10- až 16-květé.

***A. austriacus** Jacq. Lod. rozprostřené neb vystoupavé, i s listy přitiskle útle pýřité. Listy 7—10-jařmé; lístky úzké, čárkovité. Pavéza opakvejčitá, jen o něco delší křídel 2-klaných. Lusk čárkovito-podlouhlý, skoro 3-boký, visutý, pýřitý, v kalichu přisedlý. Kor. malé, lilákové neb bílé. ♃. $^1/_2$—1′. (K. rakouský.) 5—7. Výslunné kopce, meze. *Č. Ps. Lz. Rt. M.* jižnější.

6. Klasy husté, mnohokvěté, strboulovité, mnohem delší mateřského listu. Květy skoro přisedlé. Palisty ku špičce bylinné. Listy 8—14-jařmé; lístky podlouhlé až kopinaté. 7.

Klasy řídké, 4—8-květé, nemnoho delší svého listu. Stopky květní zdélí trubky kališní. Palisty docela mázdřité. Listy 3—4-jařmé; lístky čárkovito-podlouhlé až čárkovité.

⚷ **A. arenarius** L. Lod. položené neb vystoupavé, s listy a kalichy přitiskle hedbávitě šedo-chlupaté. Lusk podlouhle válcovitý, stopkatý. Kor. světle nachová. ♃. $^1/_2$—1′. (K. písečný.) 6, 7, Písečné bory, meze. *Č. Sp.* u Lysé, Bělé, Habštejna. *M.* u Mikulova?

7. ***A. danicus** Retz. Klasy strboulovité, vejčité, ani později neprodloužené. Kališní zuby 2—$2^1/_2$-krát kratší trubky, jak tato černo-chlupaté. Čepel pavézy podlouhlo-vejčitá, hluboce vykrojená, $1^1/_2$-krát delší křídel. Lusk okrouhlo-vejčitý, stopkatý. Kor. modrofijalová. ♃. 2—9″ dl. (A. hypoglottis Autt. K. d á n s k ý.) 5, 6. Průhony, cesty, kopce travnaté. *Č. Lsz. Rt. M.* jižní.

***A. onobrychis** L. Klasy vejčité, později prodloužené a volné. Kališní zuby 3—4-krát kratší trubky, jak tato bělo- neb též porůznu černo-chlupaté. Čepel pavézy čárkovito-podlouhlá, na konci zaokrouhlená, 3-krát delší křídel. Lusk vejčito-podlouhlý, tupě 3-hranný, přisedlý. Kor. fijalově modré. ♃. 1—2′ dl. (K. v i č e n c o v ý.) 6, 7. Jak předešlý. *Č. P. Lsz. (Sn.) M.* jižní.

653. Coronilla L. Č i č o r k a.

1. Keř s větvemi hranatými. Nehty plátků 2—3-krát delší než kalich, z něho daleko čnějící. Lusk oblý, nesnadno v články se rozpadávající.

† **C. emerus** L. Listy 2—4-jařmé; lístky opak vejčité, trávozelené; palisty malé, volné, vejčito-kopinaté. Okolíky 2—5-květé. Plátky žluté. ♄ 3—6′. (Č. š t í r o v á.) 6. *Č.* Středohoří: v lesíku na Bábě u Ječan zdivočelá.

Byliny, nanejvýš polokřovité. Nehty plátků asi zdělí kalicha, nevyčnívající. Lusk 4-hranný, v články své snadno se rozpadávající. 2.

2. ♂ ***C. vaginalis** Lamk. Lodyha polokřovitá, největvetnatější, přioblá. Listy 3—6-jařmé, sivozelené; lístky vejčité, nejdolejší 2 od zpodu řapíka oddálené. Palisty mázdřité, vejčité, v protilistní 2-klanou poloviční pošvu srostlé. Okolíky 4—10-květé. Lusk kadeřavě 4-křídlý, dolů sehnutý. Kor. zlatožluté. ♃. 4—8″. (C. minima Jacq. Č. ž l u t á.) 5, 6, potom 7, 8. Travnaté vápenité pahorky. *Č. Ps. Lz.*

***C. varia** L. Lodyhy bylinné, hranaté. Listy 6—10-jařmé, trávozelené; lístky podlouhlo-vejčité až čárkovito-podlouhlé, nejdolejší 2 při zpodu řapíka. Palisty bylinné, čárkovito-kopinaté, prosté. Okolíky 12- až 20-květé. Lusk bezkřídle 4-hranný, obloukem odstálý až přímý. Kor. bíle, růžově a nachově pěřesté. ♃. 1—2′. (Č. p e s t r á. Kronwicke.) 6 až 8. Suchá luka, meze, travnaté kopce. *Vh.*

654. Hippocrepis L. P o d k o v k a.

H. comosa L. Lod. od zpodu větevnatá, větví do kruhu rozložených neb vystoupavých. Listy 3—7-jařmě lichozpeřené; lístky opak vejčité až podlouhlé; palisty vejčité, blánovité, volné. Okoliky dlouhostopečné, 4—8-květé. Lusk vlnovitě zprohýbaný; choboty na hořením švu otevřené; články na pouzdrech bradavičnato-drsné. Kor. zlatožluté. ♃. 2″—1′. (P. c h o c h o l a t á.) 5—7. Vápenné kopce. *Č.* u Litoměřic (?). *M.* u Uhersk. Hradiště (?).

655. Ornithopus L. P t a č í n o h a.

† **O. sativus** L. Lod. vystoupavá, jakož celá bylina pýřitá. Listy 7- až 12-jařmé; lístky malé, eliptičné. Okolík 2—5-květý. Zuby kališní šídlovité, skoro zdělí trubky. Kor. z bělava načervenalá. ☉ (S e r r a d e l l a.) 6—8. Mezi ligrusem pořídku zavlečená (z Portugal).

656. Hedysarum L. Kopýšník.

H. obscurum L. Listy 5—9-jařmé; lístky vejčito-podlouhlé neb eliptičné. Palisty suchomázdřité, srostlé v pošvu protilistou 2-zubou. Hrozny delší mateřského listu. Lusky visuté, útle pýřité, lupenovitě smačknuté, 1—5-členné. Kor. nachové. ♃. $^1/_2$—1′. (K. tmavý.) 6, 7. Čertova zahrádka v Krkonoších, Kotel na morav. Jeseníku.

657. Onobrychis Hall. Vičenec.

O. viciaefolia** Scop. Listy mnohojařmé; lístky eliptičné až čárkovito-podlouhlé. Hrozny dlouhostopečné. Křídla velmi malá, kratší kalicha. Lusk okrouhlo-opakvejčitý, chlupatý, na středu ploch vynikle síťnatý. Kor. tmavorůžová, nachově žíhaná. ♃. $^1/_2$—2′. (O. sativa Lamk. V. obecný, ligrus. Esparsette.) 5—7. Travnaté pahorky, meze, průhony. *Č. P. L.*; jinde pěstovaný a častěji zdivočelý; též ***M. S.

658. Phaseolus L. Fazol. Schminkbohne.

† **Ph. vulgaris** L. Lod. otáčivá neb přímá. Lístky vejčité, dlouze zakončité. Hrozny chudokvěté, kratší mateřského listu. Lusk dosti rovný, hladký. Kor. bílé neb načervenalé. ☉ (F. obecný, bob.) Pěstuje se zřídka na polích.

659. Cicer L. Cizrna.

† **C. arietinum** L. Žláznato-chlupatá. Listy 3—7-jařmé; lístky podlouhlé neb opakvejčito-podlouhlé, ostře pilovité; palisty polostřelovité, hluboce 2—3-klané. Hrozny úžlabní 1-květé, mnohem kratší listu. Lusk podlouhle vejčitý, silně nadmutý, 1—2-semenný; semena černohnědá, beraní hlavičce podobná. Kor. bledě modré. ☉ 1—2′. (C. obecná.) 6, 7. Z Orientu; v *Mj.* na Znojemsku zhusta pěstovaná.

660. Vicia L. Vikev. Wicke.

1. Hrozny zcela krátce stopkaté, více méně zkrácené, 1—5-květé; často zdánlivě 1—2 květy v úžlabí listu. Palisty vně s medovou jamkou. Čnělka tlustá, od hřbetu smačknutá a na dolení straně silně vousatá. 2.
   Hrozny dlouhostopečné, bohato- neb chudokvěté, někdy jen 1-květé. Palisty bez jamek medových. Řapíky obyčejně všecky úponkou končící. 10.
2. Osa hroznu silně zkrácená, 1—2-květá (na zdání 1—2 květy v úžlabí listu). Kališní zuby dosti stejné, kopinaté. 3.
   Osa hroznu mezi květy prodloužená, 2—5-květá. Kalich šikmý se zuby velmi nestejnými. 6.
3. Listy 4—8-jařmé, s úponkou rozvětvenou. Palisty poloměsíčité, stříhaně ostře zubaté. Květy po 1—2. Lusk mladší více méně hustě mrtnatý. Semena hladká. 4.
   Listy dolení 1—2-jařmé, s lístky opakvejčitými, hoření 3—4-jařmé, s lístky kopinatými až čárkovitými; řapík ukončen hrotem, u hořeních listů též jednoduchou úponkou. Palisty polostřelovité, celokrajné. Květy na zdání jednotlivě úžlabní. Lusk lysý. Semena drobně bradavičnatá.

***V. lathyroides** L. Kor. fialové neb lilákové. ☉ 3—8″. (V. brachorovitá.) 4—6. Suché stráně, travníky, kraje lesní. *Č. P. L. Sn. M. S.*

4. Kor. asi $^1/_2$" dl., dosti stejně fijalově nachové. Lusk úžeji čárkovitý, zralý načernalý, nadutělý, velmi roztroušeně mrtnatý neb olysalý. Lístky hořeních listů čárkovité neb čárkovito-podlouhlé. Byl. roztroušeně chlupatá. 5.

Kor. skoro 1" dl., modré a nachové s článkem bělavým. Lusk široce čárkovitý, hnědý, více smačknutý, trochu hrbolatý, mrtnatý, kalich protrhující. Lístky široké, všech listů opakvejčité neb hořeních klínovito-podlouhlé, vykrojené neb uťaté, hrotité. Byl. měkce pýřitá.

† **V. sativa** L. ⊙ (V. s e t á. Futterwicke.) 5—7. Na polích setá a poblíže jich na mezích zdivočelá.

5. ***V. segetalis** Thuill. Lístky hořeních listů čárkovito-podlouhlé, uťaté a hrotité. Lusk dorostlý kalich protrhující. ⊙ (V. o b i l n í.) 5—7. V obilí, na mezích. *Vh.*

***V. angustifolia** Roth. Lístky hořeních listů čárkovité, tupé neb přišpičatěné. Lusk úzce čárkovitý, kalich neprotrhávající. Kor. ještě menší než u předešlé. ⊙ (V. ú z k o l i s t á.) 5—7. Luka, pastvy, úhory, lesy. *Vr.*

6. Lístky v pupenu řásně složené. Řapík všech neb mnohých listů s úponkou. 7.

Lístky v pupenu svinuté. Řapík vůbec hrotem ukončený.

† **V. faba** L. Listy 1—3-jařmé; lístky eliptičné neb podlouhlé. Palisty široce střelovité, zubaté. Hrozny 2—5-květé. Lusk přímý, nadmutý, uvnitř mezi semeny bráničitý. Kor. bílé, pavéza fijalově žilnatá, křídla s černou skvrnou. ⊙ 2—3'. (B o b o b e c n ý, s v i ň s k ý. Saubohne.) 6, 7. Seje se.

7. Bylina 1-letá 8.

Bylina oddenkem plazivým vytrvalá.

***V. sepium** L. Lod. položená neb popínavá. Listy 4—8-jařmé; lístky vejčito-podlouhlé až vejčito-kopinaté, nejcelejší. Palisty ledvinkovité, zubaté. Hrozen 2—5-květý. Kalich přitiskle mrtnatý, zřídka (v. e r i o c a l y x) odstále vlnatý; zuby jeho velmi krátké, 3-hranně kopinaté. Lusk visutý. Kor. kalně bledofijalové, zřídka bledožluté neb bělavé. ♃. 1—2'. Odr. β) a n g u s t i f o l i a Koch (V. montana Frö1.), listy 4—5-jařmé, s lístky vejčito- až podlouhlo-kopinatými, dolení a na neplodných lodyhách toliko 2-jařmé, s lístky až čárkovito-kopinatými; palisty polostřelovité, ale nezubaté. (V. p l o t n í.) 5—7. Luka, háje, ploty, křoviště. *Vh.* β) v horních lesích (u Chudénic).

8. Listy 3—8-jařmé, všecky s úponkou namnoze vidličnatou; palisty celokrajné neb 1—2-zubé a polostřelovité. Kor. namnoze žlutavé. 9.

Listy hoření 2—3-jařmé, dolení 1—2-jařmé, často jen hrotem ukončené; palisty poloměsíčité, nestejně zastřihovaně zubaté. Kor. kalně nachové.

† **V. narbonnensis** L. Pavéza lysá. Lusk lysý neb roztroušené chlupatý, šikmo neb rovnovážně odstálý. ⊙ 1—2'. (V. n a r b o n s k á.) 5, 6. Seje se pořídku.

9. △ **V. pannonica** Crantz. Lístky podlouhlé neb vejčité. Palisty kopinaté, celokrajné. Hrozny úžlabní 2—4-květé. Zuby kalicha šídlovité, asi zdělí trubky. Pavéza a lusky přilehle huňaté. Kor. žlutavé neb zřídka ponachovělé (β. p u r p u r a s c e n s. V. striata M. B.). ⊙ 1—2'

(V. pannonská.) 5—7. Louky, pole. *Mj.* od Brna jižně, porůznu, též β.; v *Č.* toliko pořídku setá.

† **V. grandiflora** Scop. Lístky opak srdčité neb klínovito- až čárkovito-podlouhlé, doleních listů opak vejčité (β. V. sordida W. K.). Palisty vejčité, celokrajné neb 1—2-zubé. Hrozny úžlabní 1—2-květé. Zuby kališní skoro stejně dlouhé, o $^1/_2$ kratší trubky. Pavéza lysá, 3-krát delší křídel, na zpodu tmavohnědá. Lusk pýřitý, posléze nahý. ⊙ 1—2′. (V. velkokvětá.) 5, 6. Na polích a trávnících, v *Č.* pořídku zavlečená.

10. Lístky široké, vejčité až podlouhlé, s četnými, rovnými, souběžnými žebry postranními. Čnělka od hřbetu smačknutá, kolkolem pýřitá. Koruny dosti veliké, 5—8‴ dlouhé. 11.

Lístky úzké, čárkovité až podlouhlé, s nemnohými obloukovitými žebry postranními. Čnělka niťovitá neb se stran smačknutá, kolkolem pýřitá neb přílysá. 14.

11. Čnělka kolkolem stejně pýřitá. 12.

Čnělka na hřbetní straně silněji vousatá. Palisty poloměsíčité, stříhanozubaté, se zuby vláskovitě zašpičatěnými.

***V. dumetorum** L. Lodyha ostře 4-hranná. Listy 3—5-jařmé; lístky střídavé, vejčité neb vejčito-podlouhlé, nejcelejší. Hrozny volné, 4- až 12-květé, zdělí a delší mateřského listu. Kalich šikmo uťatý, krátkozubý. Kor. špinavě červenofijalové, nejdoleji bělavé. ♃. 3—4′. (V. houštní.) 6—8. Křoviště, kraje hájů, keřnaté chlumy. *Č. P. L. Sn. Rt. M. S.*

12. Palisty pološípovité, zubaté neb stříhané. Bylina lysá neb spoře mrtnatá. 13.

Palisty nejcelejší, úzké, pološípovité neb polohrálovité, nejhořejší kopinaté. Byl. odstále pýřitá až huňatá.

***V. cassubica** L. Listy 8—12-jařmé; lístky vejčité neb podlouhlé. Hrozny 10—15-květé, jednostranné, něco kratší mateřského listu. Kor. nachově fijalové. ♃. 1—3′. (V. kašubská.) 6, 7. Lesy, porostlé stráně. *Č. P. L. Sn. R. (Bp.) M. S.*

13. ***V. pisiformis** L. Listy 3—5-jařmé; lístky veliké, široce vejčité, někdy přísrdčité, 2 nejdolejší větší, k lodyze přitisklé a palisty laločnatozubaté, nazpět ohnuté přikrývající. Hrozny husté, 10—30-květé, samotné v úžlabí. Kor. nazelenale žlutavo-bělavé. ♃. $^1/_2$—3′. (V. hrachovitá.) 6, 7. Lesy, háje, stráně. *Č. P. L. Sn. R. (Bk. Š. Čz.) M. S.*

***V. silvatica** L. Listy 6—9-jařmé; lístky vejčité neb podlouhlé, nejdolejší 2 od lodyhy a od palistů hřebenitě stříhaných se zuby šídlovitými pooddálené. Hrozny dost volné, 10—20-květé, s větvičkou listnatou v témž úžlabí. Kor. lilákově bílé, fijalově žilnaté. ♃. 1—3′. (V. lesní.) 6—8. Stinné horní lesy. *Č. Pj. S. R. B. Š. M. S.*

14. Čnělka se stran smačknutá, kolkolem pýřitá, na zadní straně jen slabě vousatá. Hrozny hojno- a velkokvěté; kor. 6—8″ dl. Listy mnohojařmé. 15.

Čnělka niťovitá, kolkolem jemně pýřitá neb skoro lysá. Hrozny 1—6-květé; kor. 1—3‴ dl. neb, je-li hrozen 1-květý, 3—5‴ dl. 18.

15. Bylina vytrvalá s větevnatým, plazivým oddenkem. Čepel pavézy zdělí neb delší nehtu svého. 16.

Bylina 1-letá. Čepel pavézy aspoň 2-krát kratší nehtu trubkovitě prodlouženého. Pupek 8. díl semena obkličující. 17.

16. ***V. tenuifolia** Roth. Lod. přímá, tuhá. Hrozny prodloužené, volnokvěté, se stopkou namnoze 2-krát delší listu mateřského. Kalich trubkovito-zvonkovitý; dolení jeho zuby kopinato-šídlovité. Čepel pavézy namnoze 2-krát delší nehtu. Lusk ve svou stopku poznenáhlu ztenčený. Pupek sotva $^1/_4$ celého objemu semena objímající. Kor. světle modrofijalové. ♃. 2—4′. (V. t e n k o l i s t á.) 5, 6. Keřnaté stráně, lesy, hráze, hlinitá role. *Č. P. L. Sn. R. (Bk.) M. S.*

***V. cracca** L. Lod. chablá, popínavá. Hrozny dosti husté, zdélí neb trochu delší listu svého. Kalich široce zvonkovito-mískovitý; dolení zuby jeho krátce kopinaté. Čepel pavézy asi zdélí nehtu. Lusk ve stopku náhle stažený. Pupek $^1/_3$ semena objímající. ♃. 1—4′. Odr. α. v u l g a r i s, do 4′ vys., listy namnoze delší, až 24-četné; hrozny více méně prodloužené, dosti řídkokvěté; kor. světleji modrofijalové; β) a l p e s t r i s Čel., jen $1^1/_2$—2′ vys., listy krátké, namnoze 10—12-četné, hrozny krátké, husté. koruny větší, krásně sytě fijalové. (V. p t a č í.) 6—8. Luka, cesty, křoviště, pole. *Vo.*, β) na Rehhornu v Krkonoších.

17. ***V. villosa** Roth. Lod. a listy odstále chlupaté, skoro huňaté. Hrozny volnokvěté, namnoze prodloužené, delší mateřského listu, před rozvitím chlupatými zuby kališními pérovitě čuprynaté. Květy visuté, dolení již odkvětlé, když nejhořejší se rozvíjejí. Kališní zuby dolení šídlovito-niťovité, zdélí trubky, hoření kratší, kopinato-šídlovité. Kor. modrofijalová, velmi zřídka bílá. ☉ a ☉☉ 1—3′. (V. h u ň a t á.) 6—9. Osení polní. *Č. (P.) L. Sn. Rt. Šb. M.*

† **V. varia** Host. Spoře chlupatá, lod. skoro lysá. Hrozny krátké, dosti směstnané, kratčeji stopkaté, před rozvitím nečuprynaté. Květy rovnovážné, posléz šikmo dolů hledící, všecky současně rozkvětlé. Kališní zuby přílysé, dolení 3 ze širokého dolejška kopinaté, kratší než trubka, hoření krátce 3-hranné. U nás odr. β. g r a n d i f l o r a Čel. (V. glabrescens Heimerl), hrozny hojnokvěté, koruny větší až 15 *mm* dl. ☉ a ☉☉ (V. p e s t r á.) 6, 7. Pole, kopce. *Č.* na trávnatých návrších pod Milešovkou k Velemínu dost hojná, u Karl. Varů snad zavlečená.

18. Lusky nikoliv růžencovité. Listy hoření s úponkou vidličnatou. 19.
Lusky tenkoblanné, růžencovitě zaškrcované. Řapíky všech listů hrotem ukončené. Palisty stejné, kopinaté, zubaté.

† **V. ervilia** Willd. Listy 8—12-jařmé. Hrozen 1—2-květý. Kor. bělavé narůžovělé. ☉ 1—2′. (Ervum ervilia L. V. č o č k o v á, l e c h a.) 6, 7. Seje se a zdivočuje zřídka.

19. Palisty oba stejné, polostřelovité neb hoření kopinaté, nejcelejší. 20.
Palisty oba nestejné, jeden čárkovito-šídlovitý, malý, druhý mnohem větší, poloměsíčitý, jemně štětinkovitě rozstříhaný, řapíčkatý.

† **V. monanthos** Desf. Listy 4—8-jařmé. Stopka hroznu 1—2-květá. Kališní zuby kopinato-šídlovité, delší trubky, sotva polovic koruny bělolilákové dosahující. ☉ 1—2′. (Ervum monanthos L. V. j e d n o k v ě t á.) 6—8. Seje se a zdivočuje.

20. ***V. hirsuta** Koch. Listy 4—8-jařmé. Hrozen 2—6-květý. Kališní zuby čárkovito-šídlovité, delší trubky kališní, o málo kratší než koruna. Lusk

trapezoidický, zobanitě přišpičatěný, 2-semenný, pýřitý. Kor. namodrale bílá. ⊙ 1—2′. (Ervum hirsutum L. V. srstnatá.) 6—8. Role, pustá místa, lesy. *Vo.*

***V. tetrasperma** Mönch. Listy 2—4-jařmé. Hrozen 1—2-květý. Kališní zuby 3-hranně kopinaté, kratší trubky a mnohem kratší koruny. Lusk podlouhlo-válcovitý, na konci zaokrouhlený, čnělkou špičatý ale nezobanitý, lysý, namnoze 4-semenný. Kor. namodralá. ⊙ $^1/_2$—2′. (Ervum tetraspermum L. V. čtyřsemenná.) 6—8. Role, travnaté palouky, lesy. *Vr.*

661. Lens Hall. Čočka. Linse.

† **L. esculenta** Mönch. Listy hoření 6-jařmé s úponkou jednoduchou, dolení 1—5-jařmé s hrotem konečným; lístky vejčito-eliptičné až kopinaté. Palisty namnoze celokrajné. Hrozny 1—3-květé. Kor. bílá, lilákově žilnatá. ⊙ 1′. (Ervum lens L. Č. obecná.) 6, 7. Seje se vůbec a zdivočuje.

662. Pisum L. Hrách. Erbse.

† **P. sativum** Poir. Lysý, sivě ojíněný. Listy 1—3-jařmé, s úponkou dělenou; lístky vejčité. Palisty veliké, polosrdčité, dole zubaté. Hrozny 1—2-květé. ⊙ (H. setý.) 5—7. Seje se a zdivočuje.

a) *hortense* (P. sativum L.). 1—3′, položený neb popínavý. Kor. bílé neb pavéza a křídla narůžovělé. Semena kulatá.

b) *arvense* (L. sp.). 1—2′, namnoze přímý. Kor. pestré, pavéza fijalová, křídla nachová. Semena hranatá.

663. Lathyrus Bernh. Hrachor. Platterbse.

1. Kalich zvonkovitý, 5-zubý, se zuby kratšími neb zdélí trubky. Lusk na švu semeničném nekřídlatý. 2.
Kalich hluboce 5-klaný, s trubkou krátkou a mnohem delšími, lupenovitými cípy. Lusk na švu semeničném 2-křídlý.

† **L. sativus** L. Lod. a řapíky křídlaté. Listy zpeřené, 1-jařmé; lístky čárkovito-kopinaté, sivé. Palisty polostřelovité. Hrozen 1-květý. Kor. bílé, namodralé neb načervenalé. ⊙ (H. setý.) 5, 6. Seje se řídčeji a zdivočuje.

2. Listy zpeřené; jich vřeteno úponkou ukončené. 3.
Listy zpeřené; jich vřeteno bez úponky, hrotem ukončené. Lod. vždy přímá. Čnělka nestočená. 10.
Listy jednoduché, čárkovito-kopinaté, dlouze zakončité. Lod. přímá. Čnělka nestočená.

L. nissolia L. Palisty malé, šídlovité. Hrozny 1—2-květé, dlouhostopečné. Lusk úzký, čárkovitý, chloupkatý (α.) neb lysý (β. L. gramineus Kerner). Kor. nachové, dosti malé. ⊙ 1—2′. (H. úzkolistý.) 5—7. Pole, luka, travnaté stráně. V *Č.* α. na stráni u Klášterce samorostlý, β. u Č. Lípy snad zavlečený. *S.* na Těšínsku.

3. Lodyha hranatá, tak jako řapíky nekřídlatá, popínavá neb položená. Listy 1-jařmé. 4.
Lodyha široce křídlatá, řapíky úzce obroubené až křídlaté. 5.

4. ***L. tuberosus** L. Oddenek plazivý s hlízkami kořenovými. Lístky opakvejčito-podlouhlé. Palisty úzké, polostřelovité. Hrozny 3—5-květé.

Čnělka o 90° stočená, s plochami kolmo postavenými. Kor. růžově nachové, vonné. ♃. 1—3′. (O ř e š í, h a l u c h a. Erdnuss.) 6—8. Hlinitá role. *Vr.* (V *Č.* na jihu posud jen v *Šp.*)

***L. pratensis** L. Oddenek plazivý, bez hlízek kořenových. Lístky kopinaté. Palisty dolení listů veliké, široce kopinaté, polostřelovité. Hrozen 3—12-květý. Čnělka neskroucená. Kor. citronově žluté. ♃. 1—3′. (H. l u č n í.) 6—8. Luka, křoviště. *Vh.*

5. Byl. vytrvalá. Hrozen 3—vícekvětý. Lusky lyse. 6.

Byl. 1-letá. Hrozen 1—2-květý, dlouhostopečný. Lusky bulvatými chlupy srstnaté.

L. hirsutus L. Sivozelený, lysý neb pýřitý. Lod. položená neb popínavá. Listy 1-jařmé; lístky eliptičně kopinaté, kopinaté až čárkovité. Palisty kopinaté, polostřelovité. Semena hrbolkatá, drsná. Pavéza nachově fijalová, článek kalně modrý. ⊙ neb ⊙⊙ 1—2′. (H. s r s t n a t ý.) 6—8. Pole, travníky. *Č.* u Příchovic pod Krkonoši v obilí roztroušeně. *Mj.* u Lednice. *S.* (Těšínsko).

6. Lod. položená neb popínavá. Listy 1-jařmé neb hoření též 2—3-jařmé. Čnělka o 90° stočená, s plochami kolmo postavenými, na dolejšku dřevnatá, uvnitř huňatá. 7.

Lod. přímá. Listy 2—vícejařmé. Čnělka neskroucená (s plochami nahoru a dolů obrácenými), uvitř jemně pýřitá. 9.

7. Semeno s pupkem $^1/_3$ objemu jeho obdávajícím. Dolení 3 zuby kališní kopinaté, jemně přišpičatěné, choboty ostrými oddělené. Koruny růžové neb růžově nachové. Křídla řapíků a lodyhy stejně široká. 8.

Semena s pupkem $^1/_2$ objemu jeho obdávajícím. Dolení 3 zuby kališní z 3-hranného zpodu šídlovité, širokými, okrouhlými choboty oddělené. Koruny vně nazelenalé, pavéza vnitř růžově neb kalně nachově zabarvená. Křídla řapíků namnoze mnohem užší, zřídka skorem zšíří křídel lodyžních.

***L. silvestris** L. Listy 1-jařmé, trávozelené. Palisty čárkovité neb čárkovito-kopinaté, užší než lodyha. ♃. 2—4′. (H. l e s n í.) 7, 8. Lesy, stráně. *Vr.*, b. pořádku.

a) *angustifolius*, lístky kopinaté až čárkovito-kopinaté, dlouze zakončité, křídla řapíka mnohem užší křídel lodyžních; pavéza uvnitř kalně nachová.

b) *platyphyllus* Retz, lístky podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, nejmnožší tupé, ošpičatěné; křídla řapíka skoro zšíří křídel lodyžních; pavéza uvnitř růžová.

8. ♂ ***L. heterophyllus** L. Listy hoření namnoze 2-jařmé (zřídka 3-jařmé neb naopak též 1-jařmé), dolení 1-jařmé; lístky podlouhlé až kopinaté, obyčejně prodloužené, měkké, útle síťkovano-žilnaté, sivozelené. Palisty široce podlouhlo-kopinaté. Kor. veliké, pěkně růžově nachové. ♃. 2—6′ (H. r ů z n o l i s t ý.) 7, 8. Lesnaté chlumy. *Č.* u Karlštejna, v Litoměřickém Středohoří, u Oustí n. L., Valče a Slaného.

△ **L. latifolius** L. Listy všecky 1-jařmé; lístky dosti krátké ale široké. vejčité až kopinaté, tuhé, silně vyniklé síťkovano-žilnaté, méně sivé. Příliš příbuzný předešlému, od něhož se ještě liší korunou růžovou ještě větší, pavézou širší, čnělkou delší a dole tlustší, semeny většími. ♃. 2

až 6'. (H. širolistý.) 7, 8. Keřnaté stráně, pole. *M.* nejjižnější: pouze u Mikulova.

9. ***L. paluster** L. Oddenek dlouhočlenný, větevnatý, plazivý. Listy 2- až 4-jařmé; lístky čárkovito-kopinaté až podlouhlé, trávozelené; řapíky úzce obroubené, nekřídlaté. Palisty mnohem menší lístků, úzké, čárkovito-kopinaté, celokrajné. Hrozen 3—5-květý. Kor. bledě nachově fijalová, pak modrá. ♃. 1—2'. (H. bahenní.) 6—8. Vlhká, slatinná luka. *Č. Ls. (Sp.) Rt. M.* nejjižnější, též u Olomúce.

† **L. pisiformis** L. Oddenek krátkočlenný, tlustý, neplazivý. Listy (květních lodyh) 3—5-jařmé; lístky vejčito-eliptičné neb vejčito-podlouhlé, vezpod sivozelené; řapíky úzce křídlaté. Palisty zvící lístkův, vejčité, na dolejšku mělce zubaté. Hrozen 5—vícekvětý. Kor. kalně růžová. ♃. $1^1/_2$ až 3'. (H. hrachovitý.) 6. *Č.* Kraj lupenatého lesa u Dymokur; též v lesní pasece u Budenic blízko Zlonic.

10. Oddenek krátký, tlustý. Lodyha nekřídlatá; řapíky sploštělé neb obroubené ale nekřídlaté. 11.

Oddenek dlouhý, tenký, plazivý, místy uzlinatě napuchlý. Lod. a řapíky úzkokřídlé.

† ***L. montanus** Bernh. Listy 2—3-jařmé; lístky vejčité až úzce čárkovito-kopinaté, vezpod sivozelené. Hrozny volno- a chudokvěté, dosti krátkostopečné. Kor. světle nachová, odkvětajíc špinavě modrá. ♃. $^1/_2$ až 1'. (Orobus tuberosus L. H. chlumní.) 4—6, opět 8. Horní lesy, mýtiny, trávnaté pahorky. *Č. (P. Čv.) S. R. (Bp.)*

11. Mrcasy kořenové stejně tlusté, provázkovité. Lod. hranatá. 12.

Kořeny mrkvovitě (vřetenovitě) ztlustlé. Lod. nahoře trochu smačknutá.

***L. albus** Kittel. Listy 2—3-jařmé; lístky tuhé, úzké, čárkovité neb čárkovito-kopinaté. Hrozny dlouhostopečné, 3—vícekvěté. Kor. bílé neb žlutavobílé, pavéza vně často narůžovělá. ♃. 1—$1^1/_2$'. (O. albus L. fil. H. bílý.) 5, 6. a) Mokré louky, b) keřnaté chlumy, pahorky. U nás jen b). *Č. Pk. Lsz. Sp. Rt. M.* jižní.

a) *pannonicus* (Orobus pannonicus Jacq.). Kořeny krátké, kyjovité; lod. namnoze jednoduchá.

b) *versicolor* (Orob. versicolor Gmel.). Kořeny prodloužené, válcovité neb vřetenovité. Lod. rozvětvená.

12. ***L. vernus** Bernh. Listy 2—4-jařmé; lístky vejčité až kopinaté, dlouze zakončité, brvité, trávozelené. Semeník a lusk lysý. Kor. nachové, pak modré, zřídka bílé. ♃. 1—$1^1/_2$'. (Orob. vernus L. H. jarní.) 5, 6. Lesy. *Vr.*

***L. niger** Bernh. Listy 4—6-jařmé; lístky vejčité neb podlouhlé, tupé, zašpičatěné, nebrvité, vezpod sivozelené. Semeník s červenými přitisklými chloupečky, lusk posléz dosti lysý. Kor. nachově fijalová, pak špinavo-modrá. Vnať sušením zčerná. ♃. $1^1/_2$—3'. (Orob. niger L. H. černý.) 6, 7. Suché lesy, háje, porostlé stráně. *Č. P. L. Sn. R B. M. S.*

Biblioteka INSTITUTU BOTANIKI P.A.N. w Krakowie

Dodatky.

Str. 1. *ř.* 11. *zdola polož za Aristolochia:* neb srostnutím dvou lístků vnějšího 3-četného kruhu (v okvětí 6-listém) v lístek jeden, na konci 2-klaný, na pohled 5-četné (Cypripedium), pořídku vnější kruh (kalich) 2-četný (Elatine triandra). Tyč. 3, 6, 9 neb 12, zakrněním též 2 neb 1, zřídka mnohé (Ranunculaceae p. p.).

Str 7. *ř.* 9. *zdola místo* 609 *polož* 610.

Str. 35. *přidej do Rozboru rodů Rhizocarpeí*:

Plody 1-pouzdré, po 2 neb 4 na zpodu potopeného úkrojku listového; v některých pouze četnější malovýtrusné, v jiných jen 1 malovýtrusná výtrusnice. — Rostlinka vodní, hojně rozvětvená, na břišní straně lodyžky své nesoucí kořeny, na hřbetní (svrchní) 2-řadé, dvoudílné listy, jichž hoření úkrojek vzplývá, dolení potopen jest. *Azolla. 19 b.*

19 b. Azolla Lam.

† *A. caroliniana* Willd. Listy jen až $^1/_4$‴ dl., sytě zelené, na líci často načervenalé, na koncích větví vidličnatě rozvětvené lodyžky jehnědovité nahloučené, jich vzplývající úkrojek podlouhle kosníkovitý. Rostlinky malé, jen 3—7‴ v průměru. 8, 9. Z teplejší severní Ameriky, r. 1895 hojně rozmnožená, však bezplodná, v tůni u Berounky u Sv. Jiří pod Plzní, kamž z akvária plzeňského několik kusů bylo vhozeno, r. 1896 už jen poskrovnu, takže nejspíš jako jinde zas vymizí.

Str. 47. *ř.* 19. *zdola místo* S. erectum L. em. (α) *měj přednost jméno* S. ramosum Huds. (Beeby).

Str. 113. *ř.* 5. *zdola místo M.* u Klobuk *polož určitěji: Mj.* v Klobuckém i v Kurdějovském lese.

Str. 115. *ř.* 6. *shora pod* Epipactis violacea *přidej stanovisko:* Ostroměř.

Str. 160. *po ř.* 26. *shora pod* H. collinum Gochn. *vypadly řádky*: ♃. 1—2′ (H. auriculoides Láng. J. chlumní.) 5, 6. Jak předešlý. *Č. P. L. Sjp. R. Šk. Mpj.*

Str. 185. *ř.* 11. *shora pod* Erigeron acer β. glaber *přidej* Nové Benátky.

Str. 190 *na konec ř.* 15. *shora pod* Matricaria discoidea *přidej M.* u Hustopeče.

Str. 194. ř. 16. *shora pod* Gnaphalium leontopodium *přidej:* Edelweiss.

Str. 198. ř. 19. *zdola pod* Senecio palustris *přidej M.* jižní u Mušova.

Str. 222. *pod* Asclepiadeae R. Br. *polož:*

Rozbor rodů.

Koruna skoro kolovitá, 5-dílná. Přívěsky srostlých nitek skládají věnec 5—10-laločný, na plocho rozložený. *Vincetoxicum 298.*

Koruna 5-dílná, uštů rozložených, později sehnutých. Přívěsky srostlých nitek (tvořící věnec) obráceně kuklovité, duté, ze dna dutiny vypouštějící růžek do vnitř zahnutý. *Asclepias 298 b.*

298 b. Asclepias L. *Klejicha.*

† *A. Cornuti* Decaisne. Listy vstřícné, vejčito-eliptičné neb podlouhlé, příčmo žilnaté, krátce zašpičatěné, na líci přílysé, vezpod měkce šedoplsťnaté. Latky hojnokvěté, okolíkovitě stažené, stopkaté, vedle dvou listů mimoúžlabní. Kor. špinavě hnědočervená, věnec pletně růžový. Čupřina semen velká, bílá, hedvábně lesklá. ♃. 4—7′. (A. syriaca L. K. hedvábná.) 6—8. Z Ameriky severní (nikoli ze Syrie), ***M.*** v jednom vinohradě u Hustopeče zdivočelá.

Str. 286. *před* Clematis integrifolia *polož* △ *a stanoviska* ***Mj.*** Brno, Břeclav u Dyje a při stoku Dyje a Moravy.

Str. 287. *ř.* 8. *shora místo* ***M.*** Polavské vršky *polož* ***Mj.*** skály jižně od Klentnické zříceniny.

Str. 288. *ř.* 5. *shora pod* Pulsatilla vernalis *přidej* ***Mj.*** pahorky kolem Hustopeče.

Str. 292. *pod* Ranunculus auricomus b. cassubicus *přidej* ***M.*** Bzenec, Vsetín, Uh. Hradiště a j.

Str. 297. *před* Nymphaea alba *vymaž* ☿ *a přidej:* ***M.*** nižnější.

Str. 315. *pod* Hesperis L. *polož:*

1. Plátky opak vejčité, lilákové, fijalově nachové neb bílé. Šešule přímé neb obloukem odstálé. 2.

Plátky čárkovito-podlouhlé, žluto-nahnědlé, fijalově žilnaté. Sešule rozkladitě odstálé.

△ *H. tristis* L. Lod. odstále huňato-srstnatá, též drobně zláznato-pýřitá. Listy vejčito-kopinaté, celokrajné neb slabě zoubkované, ☉ $^3/_4$ až 2′. (V. smutná.) 5. Světlé háje, palouky, meze. ***Mj.*** u Znojma, Vranovic, Šakvic a j.

2. *H. matronalis* L.

H. runcinata WK.

Str. 321. *ř.* 12. *zdola polož před* M. germanica Desv. *znaménko* △.

Str. 331. *ř.* 23. *zdola za* u Jihlavy *vymaž otazník.*

Str. 335. *pod* Stellaria media b. apetala *přidej* ***M.*** Brno, Vsetín.

Seznam jmen latinských.

(Jména ležatým písmem jsou synonyma rodová, jména prostrkávaným písmem tištěná jsou názvy řádů a vyšších skupin. Čísla odkazují ku stránkám.)

Abies 42
Acer 355
Acerineae . . . 355
Achillea 191
Aconitum . . . 295
Acorus 46
Actaea 296
Adenophora . . . 151
Adenostyles . . . 200
Adonis 289
Adoxa 221
Aegopodium . . 369
Aesculus 355
Aethusa 373
Agrimonia . . . 400
Agrostemma . . 343
Agrostis 68
Ailantus 354
Aira 75
Ajuga 271
Albersia 139
Alchemilla . . . 401
Aldrovandia . . . 322
Alectorolophus . . 250
Alisma 102
Alismaceae . . 102
Alliaria 317
Allionia 133
Allium 95
Allosorus 35
Alnus 119
Alopecurus . . . 70
Alsine 332
Alsineae . . . 327
Althaea 344
Alyssum 307
Amarantus . . . 139
Amaryllideae . 104
Ambrosia . . . 152
Ambrosiaceae . 152
Amelanchier . . 393
Ampelideae . . 356
Amygdaleae . . 413
Amygdalus . . . 413
Anacamptis . . . 111
Anacharis . . . 103
Anagallis 277
Anastatica . . . 314
Andromeda . . . 281
Andropogon . . . 66
Androsace . . . 279
Anemone . . . 288
Anethum 375
Angelica 377
Angiospermae . 42
Antennaria . . . 195
Anthemis 188
Anthericum . . . 99
Anthoxanthum . . 72
Anthriscus . . . 380
Anthyllis 427
Antirrhinum . . 244
Apera 69
Apetalae . . . 116
Apium 371
Apocyneae . . 222
Aquilegia . . . 294
Arabis 310
Araliaceae . . 383
Arbutus 281
Archangelica . . 377
Arctium . . 203, 206
Arctostaphylos . . 281
Aremonia 400
Arenaria 333
Aristolochia . . . 147
Aristolochieae 147
Armeria 280
Armoracia . . . 313
Arnica 195
Arnoseris 155
Aroideae . . . 46
Aronia 393
Arrhenatherum . . 73
Artemisia . . . 192
Arum 46
Aruncus 412
Asarum 147
Asclepiadeae. 222
Asclepias 439
Asparagus . . . 99
Asperugo 228
Asperula 215
Aspidium 31
Asplenium . . . 33
Aster 182
Astragalus . . . 428
Astrantia 369
Athamanta 373,376,382

Athyrium 33
Atriplex 135
Atropa 236
Atropis 79
Avena 73
Azolla 438

Ballota 268
Balsamineae . 348
Barbarea 312
Bartsia 252
Bellis 185
Berberideae . 296
Berberis 296
Berteroa 307
Berula 369
Beta 136
Betonica 267
Betula 118
Betulaceae . . 117
Bidens 187
Bifora 383
Biscutella . . . 305
Blechnum . . . 34
Blitum 136
Borragineae . 227
Borrago 233
Botrychium . . . 27
Brachypodium . . 82
Brassica 319
Briza 78
Bromus 82
Bryonia 148
Bulliarda 387
Bunias 314
Bunium 370
Buphthalmum . . 187
Bupleurum . . . 371
Butomus 102
Buxaceae . . . 130
Buxus 130

Cacalia 200
Calamagrostis . . 69
Calamintha . . . 263
Calendula . . . 202
Calla 46
Calliopsis . . . 188
Callistephus . . . 184
Callitrichaceae 130
Callitriche . . . 130
Calluna 281
Caltha 293
Calystegia . . . 234
Camelina . . . 314
Campanula . . . 149
Campanulaceae 148
Cannabineae . 132
Cannabis 132
Caprifoliaceae. 219
Capsella 306
Caragana 428
Cardamine . . . 308
Cardaria 306
Carduus 206
Carex 52
Carlina 210
Carpinus 118
Carthamus . . . 205
Carum 370
Castanea 117
Catabrosa . . . 79
Caucalis 379
Caulinia 42
Celtis 133
Celastrineae. . 356
Cenchrus . . . 66
Centaurea . . . 203
Centunculus . . . 277
Cephalanthera . . 113
Cerastium . . . 333
Ceratocephalus . . 290
Ceratophylleae 131
Ceratophyllum . . 131
Cerefolium . . . 380
Cerinthe 231
Ceterach 29
Chaerophyllum . . 381
Chaeturus . . . 269
Chamaebuxus . . 353
Chamaeplium . . 316
Chelidonium . . 293
Chenopodiaceae 133
Chenopodium . . 136
Chimophila . . . 283
Chondrilla . . . 175
Choripetalae . 284
Chrysanthemum . 190
Chrysocoma . . . 182
Chrysosplenium . 387
Cicer 431
Cichorieae . . 153
Cichorium . . . 155
Cicuta 369
Cimicifuga . . . 296
Cineraria . . . 198
Circaea 362
Cirsium 206
Cistineae . . . 326
Cistus 326
Cladium 52
Clematis 285
Clinopodium . . 263
Cnicus 205
Cnidium 374
Cochlearia . . . 314
Coeloglossum . . 112
Colchicaceae . 100
Colchicum . . . 101
Coleanthus . . . 68
Collomia 233
Colutea 428
Comarum 406
Compositae . 153
Coniferae . . 39
Conioselinum . . 374
Conium 382
Conringia . . . 318
Convallaria . . . 100
Convolvulaceae 234
Convolvulus . . . 234
Conyza 186
Coralliorhiza . . 115
Coreopsis 188
Coriandrum . . . 383
Corneae . . . 383
Cornus 383
Coronilla 430
Coronopus . . . 305
Corrigiola . . . 329
Corydalis . . . 299
Corylus 118
Corymbiferae . 180
Corynephorus . . 75
Cotoneaster . . . 390
Crambe 320
Crassulaceae . 387
Crataegus . 391, 392
Crepis 155
Crocus 107

Cruciferae . . 300
Crypsis 71
Cryptogramme . . 35
Cucubalus . . . 340
Cucumis 148
Cucurbita . . . 148
Cucurbitaceae . 147
Cupuliferae . . 116
Cuscuteae. . . 234
Cuscuta 234
Cyclamen . . . 278
Cydonia 393
Cynareae . . . 200
Cynodon 70
Cynoglossum . . 228
Cynosurus . . . 76
Cyperaceae . . 48
Cyperus 48
Cypripedium . . 116
Cystopteris . . . 31
Cytisus 418

Dactylis 76
Danthonia . . . 75
Daphne 145
Datura 237
Daucus 378
Delphinium . . 294
Dentaria . . . 308
Deschampsia . . 75
Dianthus 338
Dicotyledoneae 116
Dictamnus . . . 355
Digitalis 244
Diplotaxis . . . 318
Dipsaceae . . 211
Dipsacus 211
Doronicum . . . 195
Dorycnium . . . 427
Draba 307
Dracocephalum . 265
Drosera 322
Droseraceae . . 321

Echinops 211
Echinospermum . 228
Echium 231
Elaeagneae . . 145
Elaeagnus . . . 145
Elatine 347
Elatineae . . . 347
Elodea. 103
Elssholzia . . . 259
Elymus 85
Empetreae . . 353
Empetrum . . . 353
Epilobium . . . 358
Epimedium . . . 296
Epipactis . . . 114
Epipogon. . . . 113
Equisetaceae . 36
Equisetum . . . 36
Eragrostis . . . 78
Erica 281
Ericaceae . . . 280
Erigeron 185
Erinosma . . . 104
Eriophorum . . . 51
Erodium 348
Eruca 320
Erucastrum . . . 318
Ervum . . 434, 435
Eryngium . . . 368
Erysimum . . . 317
Erythraea . . . 226
Erythronium . . 92
Euclidium . . . 314
Eupatorium . . . 200
Euphorbia . . . 126
Euphorbiaceae . 126
Euphrasia . . . 251
Evonymus . . . 356

Fagus 117
Falcaria 369
Festuca 80
Ficaria 292
Filago. 193
Filices 28
Filipendula . . . 411
Foeniculum . . . 374
Fragaria 406
Frangula 357
Fraxinus 222
Fritillaria . . . 92
Fumana 326
Fumaria 299
Fumariaceae . 298
Gagea. 92
Galanthus . . . 104
Galega 428
Galeobdolon . . 269
Galeopsis . . . 266
Galinsoga . . . 187
Galium 216
Gaudinia 86
Genista 420
Gentiana 223
Gentianeae . 223
Geraniaceae . 348
Geranium . . . 348
Geum 401
Gladiolus . . . 106
Glaucium. . . . 298
Glaux 277
Glechoma . . . 265
Globularia . . . 274
Globularieae 274
Glyceria 79
Glycyrrhiza . . . 427
Gnaphalium . . . 193
Goodyera . . . 115
Gramineae . 62
Gratiola 242
Grossularieae 384
Gymnadenia . . 112
Gymnospermae. 39
Gypsophila . . . 337

Hacquetia . . . 368
Halorrhagideae 363
Hedera 383
Hedysarum . . . 431
Heleocharis . . . 51
Helianthemum . . 326
Helianthus . . . 187
Helichrysum . . 194
Heliotropium . . 228
Helleborus . . . 294
Helminthia . . . 178
Hemerocallis . . 98
Hepatica 289
Heracleum . . . 375
Herminium . . . 113
Herniaria . . . 329
Hesperis . . 315, 439
Hibiscus 345
Hieracium . . . 157

Hierochloa . . . 72
Himantoglossum . 112
Hippocastaneae 355
Hippocrepis . . . 430
Hippophaë . . . 145
Hippurideae. . 130
Hippuris 130
Holcus 73
Holosteum . . . 332
Homogyne . . . 199
Hordeum . . . 85
Hottonia 280
Humulus 132
Hydrocharideae 103
Hydrocharis . . . 103
Hydrocotyle . . . 368
Hydrophyllaceae 226
Hyoscyamus. . . 237
Hypericum . . . 346
Hypochoeris . , 176
Hyssopus. . . . 263

Jasione 149
Iberis 304
Illecebrum . . . 329
Impatiens . . . 348
Imperatoria . . . 376
Inula 185
Jonorchis . . . 113
Irideae 104
Iris. 105
Isatis 305
Isoëtaceae . 39
Isoëtes 39
Isopyrum. . . . 294
Juglandeae . 126
Juglans 126
Juncaceae . . 86
Juncagineae. 101
Juncus 86
Juniperus . . . 40
Jurinea 202

Knautia 212
Kochia 138
Koeleria 75
Kohlrauschia . . 338

Labiatae . . 257
Lactuca 173
Laelia. 314
Lamium 268
Lappa. 202
Lapsana 154
Larix 42
Laserpitium . . 378
Lathraea 253
Lathyrus 435
Lavatera 344
Ledum 282
Leersia 68
Lemna 45
Lemnaceae . 45
Lens 435
Lentibularieae. 274
Leontodon . . . 177
Leontopodium . . 194
Leonurus. . . . 269
Lepidium. . . . 306
Leucojum. . . . 104
Levisticum . . . 378
Libanotis . . . 373
Ligularia. . . . 199
Ligusticum . 378, 382
Ligustrum . . . 222
Liliaceae . . 90
Lilium 92
Limnanthemum . 223
Limodorum . . . 113
Limosella . . . 242
Linaria 242
Lindernia. . . . 242
Lineae . . . 351
Linnaea 219
Linum. 351
Liparis 116
Listera 115
Lithospermum . . 230
Litorella 273
Lolium 84
Lonicera 220
Loranthaceae . 147
Loranthus . . . 147
Lotus 427
Lunaria 308
Lupinus 420
Luzula 89
Lychnis 343
Lycium 236
Lycopodiaceae. 37
Lycopodium . . . 37
Lycopsis 261
Lycopus 261
Lysimachia . . . 277
Lythraceae . 357
Lythrum 357

Majanthemum . . 99
Malachium . . . 335
Malaxis 116
Malva 343
Malvaceae . . 343
Marrubium . . . 269
Matricaria . . . 189
Medicago. . . . 421
Melampyrum . . 252
Melandryum. . . 342
Melanosinapis . . 319
Melica 75
Melilotus. . . . 423
Melissa 263
Melittis 266
Mentha 259
Menyanthes . . . 223
Mercurialis . . . 129
Mespilus 391
Meum 382
Microstylis . . . 116
Milium 67
Mimulus 242
Moehringia . . . 333
Moenchia . . . 333
Molinia 78
Monesis 283
Monocotyledoneae . . 42
Monotropa . . . 282
Montia 327
Moreae . . . 132
Morus 132
Mulgedium . . . 172
Muscari 98
Myagrum 314
Myosotis 229
Myosurus. . . . 289
Myricaria. . . . 321
Myriophyllum . . 363
Myrrhis 381

Najadeae . . 42
Najas 42
Narcissus. . . . 104
Nardus 86
Narthecium . . . 99
Nasturtium . . . 312
Naumburgia . . 278
Neottia 115
Nepeta 265
Nephrodium. . . 31
Neslia. 314
Nicandra 236
Nicotiana . . . 237
Nigella 294
Nonnea 232
Notholaena . . . 30
Nuphar 297
Nyctagineae. 133
Nymphaea . . . 297
Nymphaeaceae 297

Oenanthe. . . . 372
Oenothera . . . 358
Oenothereae 358
Oleaceae . . 221
Omphalodes. . . 229
Onobrychis . . . 431
Onoclea 35
Ononis. 421
Onopordon . . . 206
Onosma 231
Ophioglosseae 27
Ophioglossum . . 28
Ophrys 113
Orchideae . . 107
Orchis. 109
Origanum . . . 261
Orlaya 379
Ornithogalum . . 93
Ornithopus . . . 430
Orobanche . . . 254
Orobancheae 253
Orobus 437
Oryza 68
Osmunda. . . . 35
Ostericum . . . 377
Oxalideae . . 348
Oxalis 348
Oxybaphus . . . 133
Oxycoccos . . . 282
Oxytropis . . . 428

Paeonia 296
Panicum 66
Papaver 298
Papaveraceae 297
Papilionaceae . 415
Parietaria . . . 131
Paris 100
Parnassia . . . 322
Parnassieae . 322
Passerina . . . 144
Pastinaca . . . 375
Pedicularis . . . 249
Peplis 357
Petasites 199
Petroselinum . . 371
Peucedanum . . 375
Phacelia 226
Phalaris 72
Phaseolus . . . 431
Phelipaea . . . 256
Phellandrium 372, 382
Philadelpheae 384
Philadelphus . . 384
Phleum 71
Phlomis 268
Phlox 234
Phragmites . . . 76
Physalis 237
Phyteuma . . . 149
Picea 42
Picris 178
Pilularia 35
Pimpinella . . . 370
Pinguicula . . . 274
Pinus 41
Pirola 283
Pirus 391
Pisum 435
Plantagineae . 273
Plantago 273
Platanthera . . . 113
Pleurospermum . 382
Plumbagineae . 280
Poa 77
Podospermum . . 179
Polemoniaceae 233
Polemonium. . . 233
Polycarpum . . . 330
Polycnemum . . 139
Polygala 352
Polygaleae . 352
Polygonatum . . 100
Polygoneae . 139
Polygonum . . . 142
Polypodium . . . 30
Polystichum. . . 31
Pomariae . . 390
Populus 125
Portulaca. . . . 327
Portulacaceae . 327
Potamogeton . . 43
Potentilla . . . 402
Poterium 400
Prenanthes . . . 173
Primula 278
Primulaceae. 276
Prunella 270
Prunus 413
Ptelea. 354
Pteridium . . . 34
Pteris 34
Pteridophyta 27
Pulicaria 187
Pulmonaria . . . 231
Pulsatilla . . . 287
Puškinia 95

Quercus 117

Radiola 351
Ramischia . . . 283
Ranunculaceae 284
Ranunculus . . . 290
Raphanus . . . 320
Rapistrum . . . 320
Reseda 321
Resedaceae . 321
Rhamneae . . 356
Rhamnus 356
Rhinanthus . . . 250
Rhizocarpeae . 35
Rhodiola. . . . 388
Rhus 353
Ribes 384
Robinia 428
Roripa. 312
Rosa 394

Rosaceae . . 393
Rubia 219
Rubiaceae . . 215
Rubus 407
Rudbeckia . . . 188
Rumex 139
Ruta 355
Rutaceae . . 354

Sagina 331
Sagittaria . . . 103
Salicineae. . 120
Salicornia . . . 134
Salix 120
Salsola 138
Salvia 263
Salvinia 35
Sambucus . . . 220
Samolus 277
Sanguisorba . . . 401
Sanicula 368
Santalaceae . 145
Santolina . . . 190
Saponaria . . . 338
Sarothamnus . . 418
Satureja 263
Satyrium 112, 113, 115
Saxifraga 385
Saxifrageae . 385
Scabiosa 212
Scandix 380
Scheuchzeria . . 102
Schizotheca . . . 135
Schoberia . . . 138
Schoenus 52
Scilla 94
Scirpus 49
Scleranthus . . . 329
Sclerochloa . . . 76
Scolopendrium . . 34
Scopolia 237
Scorzonera . . . 178
Scrofularia . . . 241
Scrofulariaceae 237
Scutellaria . . . 270
Secale 84
Sedum 388
Selaginella . . . 38
Selaginellaceae 38
Selinum 377
Sempervivum . . 390
Senebiera . . . 305
Senecio 196
Serapias . . 114, 115
Serratula 202
Seseli 373
Sesleria 72
Setaria 67
Sherardia . . . 215
Sicyos 148
Sideritis 268
Silaus 374
Silene 341
Sileneae. . . 336
Siler 378
Silphium 188
Silybum 210
Sinapis 320
Sisymbrium . . . 315
Sisyrinchium . . 107
Sium 369
Smilacina . . . 99
Smyrnium . . . 382
Solanaceae . 235
Solanum 235
Soldanella . . . 278
Solidago 185
Sonchus 173
Sorbus 392
Soria 314
Sparganium . . . 47
Spartium . . . 418
Specularia . . . 152
Spergula 331
Spergularia . . . 330
Spinacia 135
Spiraea 412
Spiranthes . . . 115
Stachys 267
Staphylea . . . 356
Staphyleaceae . 356
Statice 280
Stellaria 335
Stellera 144
Stenactis 184
Stenophragma . . 315
Stipa 68
Stratiotes . . . 103
Streptopus . . . 99
Struthiopteris . . 35
Sturmia 116
Suaeda 138
Sweertia 223
Sympetalae 147
Symphytum . . . 232
Syringa 222

Tamariscineae . 321
Tamarix 321
Tanacetum . . . 190
Taraxacum . . . 175
Taxus 40
Teesdalia. . . . 304
Terebinthaceae 353
Tetragonolobus . 427
Teucrium 272
Thalictrum . . . 286
Thesium 145
Thlaspi 304
Thrincia 177
Thuja 41
Thymelaea . . . 144
Thymelaeaceae 144
Thymus 261
Thysselinum . . 376
Tilia 345
Tiliaceae 345
Tillaea 387
Tofieldia 101
Tordylium . . . 377
Torilis 379
Tormentilla . . . 403
Tozzia 249
Tragopogon . . . 178
Tragus 66
Trapa 363
Trapaceae . . 363
Trichera 212
Trichodium . . . 69
Trientalis . . . 277
Trifolium 423
Triglochin . . . 101
Trigonella . . . 422
Trinia 370
Triodia 75
Trisetum 74
Triticum 84
Trollius 293

Tulipa 92
Tunica 338
Turgenia 379
Turritis 310
Tussilago 200
Typha 48
Typhaceae . . 46

Ulex 420
Ulmaceae . . 132
Ulmus 133
Umbelliferae 363
Urtica 131
Urticaceae . 131
Utricularia . . . 274

Vaccaria 338
Vaccinium . . . 282
Valeriana 213
Valerianeae . 213
Valerianella . . . 214
Ventenata . . . 73
Veratrum 101
Verbascum . . . 239
Verbena 257
Verbenaceae 257
Veronica 244
Viborgia 187
Viburnum . . . 221
Vicia 431
Villarsia 223
Vinca 222
Vincetoxicum . . 222
Viola 322
Violaceae . . 322
Viscaria 340
Viscum 147
Vitis 356

Willemetia . . . 175
Woodsia 30

Xanthium . . . 152
Xanthoxyleae 354
Xeranthemum . . 210

Zanichellia . . . 43
Zea 66

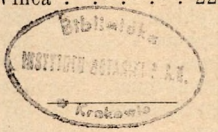

Seznam jmen českých a německých.

Ahlkirsche . . . 415
Ahorn 355
Akácie. 428
Akát 428
Akelei. 294
Alant 186
Aldrovandka . . 322
Amarylkovité 104
Ambrožka . . . 251
Andorn 269
Angrešt 384
Anjelika 377
Anýz 370
Apfelbaum . . . 391
Apich 371
Aprikose 413
Aralkovité . 383
Arlesbeere . . . 392
Aron 46
Aronovité . . 46
Augentrost . . . 251

Babí hněv . . . 421
Babí jahoda. . . 99
Babí květ . . . 252
Babí zub. . . . 253
Babyka 355
Baldgreis . . . 196
Baldryán. . . . 213
Balsaminovité . 348
Barborka. . . . 312
Bärenklau . . . 375
Bařička 101
Bařičkovité . 101
Bärlapp 37
Barvínek. . . . 286
Bazanovec . . . 278
Bažanka 129
Bedrník 370
Beerentraube . . 281
Beinwell 232
Bělice 120
Bělička 333
Bělolist 193
Bělotrn 211
Bělozářka . . . 99
Benedykt. . . . 402
Bér 67
Bergahorn . . . 355
Berla 369
Bertrám 191
Besenstrauch . . 418
Beyfuss 192
Bez. 220
Bez modrý . . . 222
Bezkolenec . . . 78
Bezplátečné. 116
Bibernell . . . 370
Bika 89
Bilsenkraut . . 237
Bingelkraut . . . 129
Binse 86
Birke 118
Birnbaum . . . 391
Bitterklee . . . 223
Bittersüss . . . 236
Blasenstrauch . . 428
Blaténka 242
Blatnice . . 102, 282
Blatouch 293
Bledule 104
Blešník . . 143, 187
Blín 237
Blít 139
Blutauge 406
Bluthirse 67
Bob . . . 431, 432
Bocksdorn . . . 236
Bodlák 206
Bodlákovité. 200
Bodloplev . . . 66
Bojínek 71
Bolehlav 382
Boleočko 293
Bolševník . . . 375
Boretsch 233
Borovice 41
Borůvka 282
Boryt 305
Bouchavec . . . 132
Brachsenkraut . . 39
Bračka 215
Bradáček. . . . 115
Brambor 236
Brambořík . . . 278
Braunwurz . . . 241
Brčál 222
Brčálovité . 222
Břečtan 383
Břek, břekyně . . 392
Břestovec . . . 133
Brillenschote . . 305
Bříza 118
Břízovité . . 117
Brombeere . . . 407
Broskev 413
Brslen. 356
Brslenovité . 356
Bršť 375
Brukev 319
Brunelle 270
Brunnenkresse . . 312
Brusnice 282
Brustwurz . . . 377
Brutnák 233
Brutnákovité 227
Bublinatka . . . 274
Bublinatkovité 274
Buche 117
Buchweizen . . . 142
Buk 117
Bukvice 267
Bunge. 277
Burák 136
Buřina 269
Butterblume. . . 175

Buxbaum 130
Bylina sv. Jana 346
Bytel 138

Celer 371
Celík 185
Cer 117
Chebdí 221
Chlupáček . . . 158
Chmel 132
Chmerek 329
Chocholičnaté 180
Chrastavec . . . 212
Chrastice 72
Chřest 99
Christofskraut . . 296
Chrpa 203
Chruplavník . . . 139
Chudina 315
Chudobka . . . 185
Chundelka . . . 69
Chvojka . . 41, 129
Cibule 97
Cichorie 155
Cistovité 326
Cizrna 431
Cukrovka 136
Cvikla 136

Čapí nůsek . . . 349
Čarovník 362
Čechřice 381
Čekánek 205
Čekanka 155
Čekankovité . 153
Čemeřice 294
Černá jahoda . . 282
Černobýl 192
Černohlávek . . 270
Černokvět . . . 362
Černucha 294
Černý kmín . . . 294
Černýš 252
Čertkus 212
Červenice 121
Červivec 144
Česnáček 317
Česnek . . . 95, 98
Čibr 263
Čičorka 430
Čilimník 418
Čimišník 428
Čípek 99
Čistec 267
Čiškonosné . 116
Cočka 435

Ďáblík 46
Děhel 377
Dejvorec 379
Denivka 98
Devaterník . . . 326
Devatero odění . 96
Devětsil 199
Dill 375
Diptam 355
Distel 206
Divizna 239
Dobromysl . . . 261
Dobronika . . . 266
Dorant 191
Dosten 261
Dotterblume . . 293
Doubravník . . . 266
Douška mateří . . 261
Draslavec . . . 178
Drchnička . . . 277
Dřín 383
Dřínovité . . 383
Dřípatka 278
Dřišťál 296
Dřišťálovité 296
Drnák 117
Drnavec 131
Drobnokvět . . . 329
Drobýšek 277
Dub 117
Durman 237
Dvojštítek . . . 305
Dvoudéložné 116
Dvouzubec . . . 187
Dymnivka . . . 299
Dymnivkovité 298
Dyně 148

Eberesche . . . 392
Eberwurz . . . 210
Efeu 383
Ehrenpreis . . . 244
Eibe 40
Eibisch 344
Eiche 117
Einbeere 100
Eisenhut 295
Elsbeere 392
Endivie 155
Enzian 223
Erbse 435
Erdapfel 236
Erdbeere 406
Erdbeerspinat . . 136
Erdnuss 436
Erdrauch 299
Erdscheibe . . . 278
Erle 119
Esche 222
Esparsette . . . 431
Espe 125
Essigbaum . . . 354

Färberginster . . 420
Färberröthe . . . 219
Färberwaid . . . 305
Faulbaum . . . 357
Fazol 431
Federgras . . . 68
Feldahorn . . . 355
Fenchel 374
Fenykl 374
Fetthenne . . . 388
Fettkraut . . . 274
Fichte 42
Fichtenspargel . . 282
Fijalka 322
Fingerhut . . . 244
Fingerkraut . . . 402
Flachs 352
Flachsseide . . . 234
Flieder 222
Flockenblume . . 203
Frauenmantel . . 401
Frauenschuh . . 116
Froschbiss . . . 103
Froschlöffel . . . 102
Fuchsschwanz . . 70
Futterweide . . . 432

Gamander . . . 272
Gänseblume . . . 185
Gartenkresse . . 306

Gauchheil . . . 277
Geisblatt 220
Geisraute 428
Germer 101
Gerste 85
Gichtbeere . . . 384
Giftsumach . . . 354
Ginster . . . . 4?0
Glatthafer . . . 73
Gleisse 373
Glockenblume . . 149
Goldregen . . . 420
Goldstern . . . 92
Graslilie 99
Grasnelke . . . 280
Gundermann . . 265
Günsel 271
Gurke 148

Habichtskraut . . 157
Habr 118
Hadí jazyk . . . 28
Hadí kořen . . . 143
Hadí mléčí . . . 129
Hadí mord . . . 178
Hadinec 231
Hafer 73
Hagedorn . . . 391
Hahnenfuss . . . 290
Hainbuche . . . 118
Halucha . . 372, 436
Hanf 132
Hanfnessel . . . 266
Harthcu 346
Hasel 118
Haselwurz . . . 147
Hasivka 34
Hauhechel . . . 421
Hauslaub, Hauswurz 390
Havez 200
Heckenkirsche . . 220
Hederich 317
Heidekraut . . . 281
Heidelbeere . . . 282
Heřmánek . . . 189
Herzgespann . . 269
Himbeere 407
Himmelschlüssel . 278
Hirse 67
Hirtentäschel . . 306

Hladýš 378
Hlaváč 212
Hlaváček . . . 289
Hledík 244
Hlístník 115
Hliznik 116
Hlodáš 420
Hloh 391
Hlošina 145
Hlošinovité . . 145
Hluchá kopřiva . 269
Hluchavka . . . 268
Hnidák 186
Hnilák 282
Hnízdák 115
Hojník 268
Hollunder . . . 220
Honiggras . . . 73
Hopfen 132
Hořcovité . . 223
Hořčiče . . 319, 320
Hořčík 178
Hořec 223
Hořepník 224
Hořinka 318
Hornstrauch . . . 383
Hrách 435
Hrachor 435
Hrotnosemenka . . 52
Hrubozel 139
Hruše, hruška . . 391
Hruštička . . . 283
Hubilen 234
Huflattich . . . 200
Hulevník 315
Hundsgleisse . . 374
Hungerblümchen . 307
Huseník 310
Husí nožka . . . 401
Hvězdnice . . . 182
Hvězdoš 130
Hvězdošovité 130
Hvozdíček . . . 338
Hvozdík 338

Jablečník . . . 269
Jabloň 391
Jabloňovité . 390
Jahodník 406
Jalovec 40

Janovec 418
Jarmanka . . . 369
Jarmuz 320
Jarous 369
Jarva 374
Jasan 222
Jasmín 384
Jaterník 289
Javor 355
Javorovité . 355
Ibišek 345
Ječmen 85
Ječmenka . . . 85
Jedle 42
Jednoděložné 42
Jednokvítek . . . 283
Jehlice 421
Jehličnaté . 39
Jelängerjelieber . 220
Jelení jazyk . . . 34
Jeřáb 392
Jesenec 205
Jestřabina . . . 428
Jestřábník . . . 157
Jetel 423
Ježatka 67
Ježínník 411
Igelkolben . . . 47
Igellock 131
Jílek 84
Jilm 133
Jilmovité . . 132
Jirnice 233
Jirnicovité . 355
Jirovcovité . 355
Jirovec 355
Jitrocel 273
Jitrocelovité 273
Jíva 124
Jmelí 147
Jmělovité . . . 147
Immergrün . . . 222
Johannisbeere . . 384
Johanniskraut . . 346
Judenkirsche . . 237

Kadeřavec . . . 35
Kadeřávek . . . 320
Kakost 348
Kakostovité . 348

Kalamandra . . . 272
Kalina 221
Kalmus 46
Kamejka 230
Kamille 190
Kamzičník . . . 195
Kandík 92
Kapraď 31
Kapradorosty 27
Kapradovité. 28
Kapusta 320
Kapustka. . . . 154
Karbinec 261
Kardendistel . . 211
Karfiol 320
Kartoffel 236
Kartouzek . . . 339
Käsepappel . . . 344
Kastanie 117
Kaštan 117
Kaštan koňský . . 355
Katrán 320
Kavyl 68
Kdoule 393
Kejklířka. . . . 242
Kellerhals . . . 145
Kerbel 380
Kerblík 380
Kerlubny . . . 320
Kiefer 41
Klapper 250
Klebekraut . . . 218
Klee 423
Klejicha 439
Klen 355
Klette. 202
Klikva 282
Klinopád 263
Klokoč 356
Klokočovité . 356
Kmín 370
Kmín vodní . . . 372
Knackweide . . . 121
Knäuelgras . . . 76
Kněžské čepičky . 356
Knieholz 41
Knoblauch . . . 98
Knöterich . . . 142
Knotovka . . . 342
Kociánek 195
Kočičí chvost . . 269
Kohátka 101
Kohl 319
Kohoutek . . . 343
Kokořík 100
Kokoška 306
Kokotice 234
Kokoticovité 234
Kokrhel 250
Kolenec 331
Kolník 319
Kolovratec . . . 127
Komonice . . . 423
Königskerze. . . 239
Koniklec 287
Konitrud . . . 242
Konopáč 200
Konopě 132
Konopice. . . . 266
Konopovité . 132
Kontryhel . . . 401
Konvalinka . . . 100
Kopr 375
Kopretina . . . 190
Kopřiva 131
Kopřivovité . 131
Kopromík 382
Kopyšník . . . 431
Kopytník 147
Korálice 115
Kořenoplodé. 35
Korn 84
Kornblume . . . 205
Kornelkirsche . . 383
Kornrade. . . . 343
Koromáč 374
Koryandr. . . . 383
Kosatcovité . . 104
Kosatec 105
Kosodřevina. . . 41
Kostival 232
Kostřava 80
Kotvice 363
Kotvicovité . 363
Koukol 343
Koulenka. . . . 274
Koulenkovité 274
Kozí brada . . . 178
Kozí brádka . . 295
Kozí jetel . . . 420
Kozí list 220
Kozí petržel. . . 374
Kozí pysk . . . 374
Kozinec 428
Kozlíček 214
Kozlík. 213
Kozlíkovité . 213
Krabilice 381
Krapp 219
Kratzdistel . . . 206
Kravinec 338
Krebsscheere . . 103
Křehkýš 335
Křemelák . . . 117
Křen 313
Kreuzblume . . . 352
Kreuzdorn . . . 356
Kreuzkraut . . . 196
Křez 318
Křídlatec. . . . 354
Kriechenpflaume . 414
Křivatec 92
Křížaté . . . 300
Krkoška 381
Krokus 107
Kronwicke . . . 430
Kropenáč 223
Krtičník 241
Krtičníkovitě . 237
Kručinka 420
Krusíček 202
Krušina 357
Kruštík 114
Krutiklas . . . 115
Krvavec 400
Krytosemenné . 42
Kuhschelle . . . 287
Kukačky 111
Kuklík 401
Kukuksnelke . . 343
Kukuřice 66
Kümmel 370
Kürbis 148
Kuří noha . 67, 327
Kuříčko 332
Kuřinec 357
Kuřinka 330
Kustovnice . . . 236
Kvadrátky . . . 356
Kýchavice . . . 101

Kýchavka . . . 294
Kyhanka 281
Kýlatka 330
Kyprej 357
Kyprejovité . 357
Kyvor 29

Labkraut 217
Ladoňka 94
Laichkraut . . . 43
Lakušník 290
Lárche 42
Laskavec 139
Lattich 173
Lauch 95
Läusekraut . . . 249
Lavaterka . . . 344
Lebeda 135
Lebedovité . 133
Lebensbaum . . 41
Leberblümchen . 289
Lecha 434
Ledenec 427
Lein 351
Leindotter . . . 314
Leinkraut . . . 242
Leknín 297
Leknínovité . 297
Lékořice 427
Len 351
Lerchensporn . . 299
Lesknice 72
Libeček 378
Lichtnelke . . . 342
Liebäugel . . . 232
Liebstöckel . . . 378
Lieschgras . . . 71
Ligrus 431
Lilije 92
Lilijovité . . 90
Lilek 235
Lilkovité . . 235
Limba 41
Linda 125
Linde 345
Linse 435
Lípa 345
Lípaliska 119
Lipnice 77
Lipovité . . 345
Liska 118
Lítik . . . 236, 291
Lněnka 145
Lnice 242
Lnička 314
Lnovité . . . 351
Locika 173
Lolch 84
Lomikámen . . . 385
Lomikámenovité 385
Lopuch 202
Löwenmaul . . . 244
Löwenzahn . . . 177
Lucinka 422
Lungenkraut . . 231
Lupine 421
Luštinec 250
Luzerne 422
Lví tlama . . . 244
Lýkovec 145
Lýkovcovité . 144

Maceška 325
Máčka 368
Mahalebka . . . 415
Maiglöckchen . . 100
Majorán 261
Mais 66
Mák 298
Makovité . . 297
Malinník 407
Malve 343
Mandel 413
Mandelweide . . 121
Mandloň 413
Mandloňovité 413
Mandlovka . . . 121
Mannstreu . 246, 368
Marjánka 261
Mariendistel . . . 210
Mařina 219
Mařinka 215
Mařinovité . 215
Marulka 263
Masholder . . . 221
Maslieb 185
Masnice 387
Máta 259
Mateřka 333
Matizna 377
Matonoha . . . 85
Mauerpfeffer . . 389
Maulbeerbaum . . 132
Mäuseschwanz . . 289
Mázdřinec . . . 382
Měchýřník . . . 428
Mečík 106
Medovník 266
Meduňka 263
Medvědice . . . 281
Medynek 73
Meerkohl 320
Meerrettig . . . 313
Mehlbeerbaum . 392
Meisterwurz . . . 377
Měkkyně 116
Melde 135
Melissa turecká . 265
Melisse 263
Melone 148
Meloun 148
Merlík 136
Měrnice 268
Meruňka 413
Meruzalka . . . 384
Meruzalkovité . 384
Měsíček 202
Měsíčnice 308
Metlice . 69, 73, 75
Mičovka 35
Milchkraut . . . 277
Milička 78
Minze 259
Mířík 371
Mispel 391
Mistel 147
Mišpule 391
Mišpulka skalní . 390
Mléč . . . 173, 355
Mléčivec 172
Mochna 402
Mochyně 237
Modrák 205
Modřenec . . . 98
Modřín 42
Mohn 298
Möhre 378
Mokrýš 387
Mondviole . . . 308

Moosbeere . . . 282
Moruše 132
Moruška 407
Morušovité . 132
Motýlokvětné 415
Mrkev 378
Mrkvous 379
Mrvka 80
Muchovník . . . 393
Muk, mukyně . . 392
Mydlice 338
Mýlek 85
Myší ocásek . 80, 289
Myší ouško . . . 158
Myšinec 228

Nachtkerze . . . 358
Nachtschatten . . 235
Nachtviole . . . 315
Nadmutice . . . 340
Naháč 101
Nahosemenné 39
Náprstník . . . 244
Narcísek 104
Narcisse 104
Nátržník 403
Natterkopf . . . 231
Nehtovec 329
Nelke 338
Nelkenwurz . . . 402
Nessel 131
Nestwurz 115
Netřesk 390
Netýkavka . . . 348
Niesswurz . . . 294
Nixblume . . . 297
Nouze 307

Ochmet 147
Ochsenzunge . . 232
Ocún 101
Ocúnovité . . . 100
Odemka 79
Odermennig . . . 400
Odolen 213
Ohnice 320
Ohníček . . 289, 298
Okoličnaté . 363
Okřehek 45
Okřehkovité . 45
Okrotice 113
Okurka 148
Olešník . . 376, 377
Oliva česká . . . 145
Olivovité . . 221
Olše 119
Ölweide 145
Oman 185
Oměj 295
Oponec 265
Ořešák 126
Ořešákovité . 126
Ořešec 98
Oření 436
Orlíček 294
Orobincovité 46
Orobinec 48
Orsej 292
Oset 207
Osívka 307
Oskeruše 393
Osladič 30
Osterluzei . . . 147
Ostřice 52
Ostrolist 228
Ostropes 206
Ostropestřec . . . 210
Ostružinník . . . 407
Osyka 125
Ošlejch 97
Otočník 228
Oves 73
Ovsík 73
Ožanka 272

Pajasan 354
Pálečník 143
Pamětník 263
Pampeliška . 176, 177
Panenská okurka . 237
Pantoflíčky . . . 116
Pappel 125
Papratka 33
Paradiesapfel . . 236
Pastinák 375
Pastuší tobolka . 307
Pavinec 149
Pažitka 97
Pcháč 206
Pěchava 72
Pechnelke . . . 340
Pelyněk 192
Penízek 304
Peprník 143
Pérovník 35
Persán 191
Perückenbaum . . 354
Pestwurz 199
Petersilie 371
Pětiprstka . 112, 403
Petrklíč 279
Petržel 371
Pfefferminze . . . 260
Pfeifenstrauch . . 384
Pfeilkraut . . . 103
Pfennigkraut . . 278
Pfirsich 413
Pflaume 414
Pilát 232
Pimpernuss . . . 356
Pipla 232
Pippau 155
Písečnatka . . . 155
Písečnice 333
Pískavice 422
Pitulník 269
Pivoňka 296
Pižmovka . . . 221
Plamének . 285, 291
Plamenka . . . 234
Platterbse . . . 435
Plavín 223
Plavuň 37
Plavuňovité . 37
Pleskanec . . . 298
Plesnivec . . . 193
Pleška 175
Plevel 332
Plicník 231
Plostičník . . . 296
Pobřežnice . . . 273
Pochybek . . . 279
Podběl 200
Podbělice . . . 199
Podbílek 253
Podezřeň 35
Podkovka . . . 430
Podléska . . 279, 289
Podražcovité . 147
Podražec . . . 147

Podsněžník . . . 104
Pohanka 142
Poháňka 76
Polej 259
Polní salat . . . 214
Pomněnka . . . 229
Popelivka . . . 199
Pór. 98
Portulak 327
Posed 148
Potměchuť . . . 236
Potočka 327
Potočnice . 120, 312
Povázka . . 217, 320
Povleka 144
Požír 369
Prasetník . . . 176
Prcavka 414
Preisselbeere . . 282
Přeslička. . . . 36
Přesličkovité 36
Prha 195
Přímětník . . . 197
Přítržník 246
Přítula 218
Prlina 232
Prorostlík . . . 371
Proskurník . . . 344
Proso 66
Prostoplátečné 284
Prostřelenec. . . 224
Protěž 193
Prustka 130
Prustkovité . 130
Průtržník. . . . 329
Prvosenka . . . 278
Prvosenkovité 276
Pryskyřník . . . 290
Pryskyřníkovité 284
Pryščovité . 126
Pryšec 126
Psárka 70
Psí rmen. . . . 190
Psineček 68
Psinky 236
Pstrošek 99
Pšenice 84
Pšeníčko 67
Ptačí noha . . . 430
Ptačí zob . . . 222
Ptačincovité 327
Ptačinec 335
Puchýřka. . . . 68
Pumpava 348
Pupalka 358
Pupalkovité . 358
Pupava 210
Pupečník 368
Pupkovec . . . 229
Pupovník. . . . 371
Pustoryl 384
Pustorylovité . 384
Puškvorec . . . 46
Pušpan 130
Puštička 242
Pýr 82
Pyskaté . . . 257

Quecke 82
Quendel 261
Quitte. 393

Rade 343
Radyk. 175
Rainweide . . . 222
Rajské jablko . . 236
Rákos 76
Rákosníček . . . 102
Rakytník 145
Rapunzel 149
Rauke. . , . . 315
Rauschbeere. . . 353
Raute 355
Rdesno 142
Rdesnovité . 139
Rdest 43
Řebčík. 92
Řebratka. . . . 280
Řebříček 191
Řecké seno . . . 423
Řečanka 42
Řečankovité. 42
Reiherschnabel. . 348
Řepa 319
Řepák. 319
Řepeň. 152
Řepíček 400
Řepík 400
Řepinka . . . , . 314
Řepka . 149, 319, 358
Řepňovité . . 152
Repsdotter . . . 320
Řeřicha . . 306, 312
Řeřišnice. . . . 308
Řešetlák 356
Řešetlákovité . 356
Řetkev 320
Řetkevník . . . 318
Rettig. 320
Réva 356
Révovité . . 356
Řezan 103
Řezeda 321
Řezekvítek . . . 246
Réž. 84
Římbaba 191
Ringelblume . . 202
Rittersporn . . . 294
Říznačka 76
Rmen 188
Roggen 84
Rohohlavec . . . 290
Rohr 76
Rohrkolben . . . 48
Rojovník . . 263, 282
Roketa 320
Rosa 67
Rose 394
Rosička 67
Rosnička 322
Rosničkovité . 321
Rosskastanie . . 355
Rothbuche . . . 117
Routa 355
Routovité . . 354
Rozchodník . . . 388
Rozpuk 369
Rozrazil 244
Rožec 333
Rudohlávek . . . 111
Ruj 354
Rukev. 312
Rukevník. . . . 314
Rulík 236
Ruměnice. . . . 231
Runkelrübe . . . 136
Růže 394
Růže sv. Marie. . 343
Růže z Jericha. . 220

Růžkatcovité . 131
Růžkatec 131
Růžkovatec . . . 298
Růžovité . . 393
Rybíz 384
Rýt 321
Rýtovité . . 321
Rýže 68

Sadebaum . . . 41
Sadec 200
Saflor 205
Sahlweide . . . 124
Salát hlávkový . 175
Salbei 263
Salomonssiegel . 100
Samorostlík . . . 296
Sanddorn 145
Sanikel 369
Santalovité . 145
Sasanka 288
Saubohne . . . 432
Sauerampfer . . 142
Sauerdorn . . . 296
Sauerkirsche . . 414
Sauerklee . . . 348
Schachtelhalm . . 36
Schafgarbe . . . 191
Scharte 202
Schaumkraut . . 308
Schellkraut . . . 298
Schierling . . . 382
Schilf 76
Schlehe 414
Schlutte 237
Schmiele 75
Schminkbohne . . 431
Schneckenklee . . 421
Schneeball . . . 221
Schneebirne . . . 391
Schneeglöckchen . 104
Schnittlauch . . 97
Schopfhyacinthe . 98
Schuppenwurz . . 253
Schwaden . . . 79
Schwalbenwurz . 222
Schwarzkümmel . 294
Schwarzwurz . . 178
Schweinsbrot . . 278
Schwertlilie . . . 105
Schwingel . . . 80
Sedmikrása . . . 185
Sedmikvítek . . . 277
Seerose 297
Segge 52
Seidelbast . . . 145
Seifenkraut . . . 338
Sellerie 371
Senf 320
Serradella . . . 430
Sesel 373
Sevlák 369
Sikavice 205
Silberpappel . . . 125
Silberweide . . . 120
Silenka 341
Silenkovité . 336
Simse 49
Singrün 222
Sítina 86
Sítinovité . . 86
Sivěnka 277
Skalník 390
Sklenobýl . . . 113
Skočec menší . . 127
Skřípina 49
Slanobýl 138
Slanorožec . . . 134
Sléz 343
Slezinník . . 33, 387
Slézovité . . 343
Slíva . . . 413, 414
Složnokvěté . 153
Slunečnice . . . 187
Slzičky . . 339, 340
Smělek 75
Smetanka . . . 175
Smil 194
Smilka 86
Smlduík . . . 375
Smolnička . . . 340
Smrk 42
Smrkovník . . . 115
Snědek 93
Solnička . . . 277
Sommerlinde . . 345
Sonnenblume . . 187
Sonnenröschen . . 326
Sonnenthau . . . 322
Sosna 41
Spargel 99
Spark 331
Spergel 331
Spierapfel . . . 393
Spierstaude . . . 412
Spinat 135
Spindelbaum . . 356
Spitzahorn . . . 355
Sporýš 257
Sporýšovité . 257
Springauf . . . 100
Srdečník 269
Srha 76
Srník 376
Srostloplátečné 147
Srpek . . . 202, 369
Srstka 384
Stachelbeere . . 384
Starček 196
Stechapfel . . . 237
Steinbrech . . . 385
Steinflachs . . . 68
Steinklee 423
Steinsame . . . 230
Stendelwurz . . . 109
Stěničník . 304, 383
Stiefmütterchen . 325
Stieleiche 117
Stoklasa 82
Stolístek 363
Storchschnabel . . 348
Stořišek 263
Stozrník 351
Stračka 294
Strdivka 75
Střemcha 415
Střevičník . . . 116
Stříbrník 402
Strmobýl 310
Strošek 228
Struhák 410
Studentenröschen . 322
Stulík 297
Suchokvět . . . 210
Suchopýr 51
Sumach 353
Sumpfporst . . . 282
Süssholz 427
Sveřep 82
Světlice 205

Světlík 251
Svída 383
Sviňský ořech . . 278
Svízel 216
Svlačcovité . 234
Svlačec 234
Syrečky 344

Šabřina 374
Šáchor 48
Šáchorovité . 48
Šafrán planý . . 205
Šalamúnek . . . 295
Šalotka 97
Šalvěj 263
Šanta 265
Šášina 52
Šater 337
Šedivka . . 268, 307
Šejdračka . . . 43
Šeřík 222
Šicha 353
Šichovité . . 353
Šídlatka 39
Šídlatkovité 39
Šipák 117
Šípatka 103
Šípek 397
Šišák 270
Šisvorec 46
Škarda 155
Škornice 296
Škumpa 353
Škumpovité . 353
Šmel 102
Špenát 135
Šrucha 327
Šruchovité . 327
Šťavel 348
Šťavelovité . 348
Štěrbák 155
Štětka 211
Štětkovité . 211
Štírovník 427
Šťovík 139
Švestka 414
Švihlík 115

Tabák 237
Tamaryšek . . . 321
Tamaryškovité 321
Tanne 42
Tannwedel . . . 130
Tařice 307
Täschelkraut . . 304
Tatarka 143
Taubenkropf . . 341
Taubnessel . . . 268
Taumellolch . . . 85
Tausendguldenkraut 226
Tavolník 412
Teesdálka . . . 304
Teichbinse . . . 50
Tetlucha 373
Teufelsabbiss . . 212
Timoj 378
Timotheusgras . . 71
Tis 40
Tolice 421
Tolije 322
Tolijovité . . 322
Tolita 222
Tolitovité . . 222
Tolldocke . . . 294
Tollkirsche . . . 236
Tolokněnka . . . 282
Tomka 72
Tomkovice . . . 72
Topinambur . . . 187
Topol 125
Tořice 379
Tořič 113
Tořiček 113
Toten 401
Tragant 428
Tränkelsbeere . . 282
Traubeneiche . . 117
Trauerweide . . 121
Trávnice 406
Trávnicovité 280
Trávnička . . . 280
Trávy 62
Třebule 380
Třemdava . . . 355
Třeslice 78
Trespe 82
Třešeň 414
Třezalka 346
Trnka 414
Trnoslívka . . . 414
Trnovník 428
Trojlistník . . . 223
Trojzubec . . . 75
Tromín 382
Třtina 69
Trubil 206
Truskavec 130, 144, 406
Trýzel 317
Tučnice 274
Tučnolisté . 387
Tučný mužík . 389
Tulipán 92
Tulpe 92
Tužebník 411
Turán 185
Turecká pšenice . 66
Turek 148
Tuřín 319
Türkenbund . . . 92
Tušalaj 221
Tykev 148
Tykvicovité . 147
Tymián 262

Udatna 412
Ulme 133
Upolín 293
Úpor 347
Úporovité . 347
Úrazník 331
Úročník 427
Ušnice 341
Užanka 228

Vachta 223
Vaz 133
Včelník . . 263, 265
Večernice . 315, 439
Veilchen 322
Vejmutovka . . . 42
Vemenník . . . 113
Venušin hřeben . 380
Vergissmeinnicht . 229
Věsenka 173
Vesnovka 306
Veveří ocásek . . 80
Vičenec 341
Vikev 431
Violka 322
Violkovité . 322
Višeň 414

Vítečník 418
Vítod 352
Vítodovité . 352
Vlašťovičník. 222, 298
Vlčí bob 420
Vlčí noha . . . 261
Vlnice 428
Vlochyně 282
Vochlice 380
Voďanka 103
Voďankovité 103
Vodní čočka . . 45
Vodní mor . . . 103
Vodní řebříček . 280
Vodnice 319
Vogelbeerbaum . 392
Vogelkirsche . . 414
Vogelmiere . . . 335
Vojtěška 422
Volské oko . . . 187
Volský jazyk . . 231
Voněkras 261
Voskovka 231
Vousatka 66
Vousy sv. Ivana . 68
Vrabečnice . . . 144
Vrabí símě . . . 230
Vraneček 38
Vranečkovité . 38
Vraní nožka . . . 305
Vraní oko . . . 100
Vrátič 190
Vratička 27
Vratičkovité . 27
Vrba 120
Vrbice 358
Vrbina 277
Vrbka 358
Vrbovité . . 120
Vrbovka 358
Vřes 281
Vřesovité . . 280
Vstavač 109
Vstavačovité 107
Všedobr . . 136, 376
Všivec 249

Wachholder . . . 40
Wachtelweizen . . 252
Waid 305
Waldmeister . . 215
Waldrebe . . . 285
Wallnuss 126
Wanzenkraut . . 296
Wasserdost . . . 200
Wasserhelm . . . 274
Wasserliesch . . 102
Wasserlinse . . . 45
Wassernuss . . . 363
Wasserpest . . . 103
Wasserstern . . . 130
Wau 321
Weberkarde . . . 212
Wegetritt . . . 273
Weiberkrieg . . . 421
Weide 120
Weidenröschen . . 358
Weiderich . . . 357
Weinrose 398
Weinstock . . . 356
Weissdorn . . . 391
Weizen 84
Wermuth 192
Weymuthskiefer . 42
Wicke 431
Wiesenknopf . . 401
Wiesenraute . . 286
Winde 234
Windröschen . . 288
Wintergrün . . . 283
Winterlinde . . . 345
Wolfsmilch . . . 126
Wollgras 51
Wollkraut . . . 239
Wucherblume . . 190

Ysop 263
Yva 271

Zábělník 406
Zapalice 294
Zapalička 377
Záraza . . 254, 256
Zárazovité . 253
Zaunrübe 148
Zběhovec 271
Zblochan 79
Zdravínek . . . 252
Zdrojovka . . . 327
Zeitlose 101
Zelí 320
Zemědým . . . 299
Zeměžluč 226
Zerav 41
Zevar 47
Ziest 267
Zimmtrose . . . 397
Zimnář 222
Zimoléz 220
Zimolézovité 219
Zimostráz . . . 130
Zimostrázovité 130
Zimozel 219
Zimozelen . 222, 283
Zittergras . . . 78
Zlatobýl 185
Zlatovlásek . . . 182
Zlatý květ . . . 190
Zrnulovité . 363
Zubová bylina . . 308
Zürgelbaum . . . 133
Zvěšinec 243
Zvonek 149
Zvonkovité . 148
Zweiblatt . . . 115
Zwergmispel . . 392
Zwetsche 414

Žabí květ . 103, 309
Žabí vlas 130
Žabinec 335
Žabník 102
Žabníkovité . 102
Žahavka 131
Žanovec 428
Žanykl 369
Žarouš 293
Železník 257
Židovská třešně . 237
Žindava 368
Žito 84
Žlouteník . . . 387
Žluťák 293
Žlutodřevovité 354
Žlutucha 286
Žminda 136
Žoravina 282

Květiny letní

se zvláštním zřetelem

ku květeně domácí

upravil

Jos. Rosický.

Se 77 barevnými obrazy, které dle skutečnosti malovala

Jenny Schermaulová

a s četnými dřevoryty.

Celé dílo sešité 9 zl., ve skvostné vazbě 10 zl. 80 kr.

Květiny podzimní

se zvláštním zřetelem

ku květeně domácí

upravil

Jos. Rosický.

Se 71 barevnými obrazy, které dle skutečnosti malovala

Jenny Schermaulová

a s četnými dřevoryty.

Celé dílo sešité 9 zl., ve skvostné vazbě 10 zl. 80 kr.

Naši ptáci.

Popisuje a život jich líčí **Dr. František Bayer.**

Se 120 obrazci na 40 tabulích barvotiskem provedených.

Cena sěš. 11 zl. 70 kr.

BOŘICKÝ, **Nerostopis pro vyšší gymnasialní a realní školy.** S 543 výkresy na 402 obrazcích. VIII a 282 str. Cena neváz. 1 zl. 80 kr.

DLOUHÝ, **Tělověda k potřebě ústavův učitelských.** Třetí přepracované vydání. S 29 vyobrazeními. IV a 82 str. Cena váz. 75 kr.

DLOUHÝ, **Tělověda a zdravověda pro ústavy ku vzdělání učitelův a učitelek.** S 79 vyobrazeními a 5 tabulkami barvotiskovými. 128 str. Cena váz. 95 kr.

Nakladatelství F. TEMPSKÉHO v PRAZE a ve VÍDNI.

FRIČ, **Přírodopis živočišstva pro vyšší gymnasiální a reální školy.** Druhé zkrácené vydání. S 950 výkresy na 688 obrazcích. VI a 326 str. Cena váz. 2 zl. 20 kr.

POKORNÝ-ROSICKÝ, **Názorný přírodopis živočišstva pro nižší oddělení středních škol československých.** Osmé opravené vydání. Se 360 obrazci a s mapkou obou polokoulí v barvotisku. 222 str. Cena váz. 1 zl. 25 kr.

POKORNÝ-ČELAKOVSKÝ, **Názorný přírodopis rostlinstva pro nižší oddělení středních škol československých.** Šesté přepracované vydání. S 290 vyobrazeními. IV a 218 str. Cena váz. 1 zl. 25 kr.

POKORNÝ-DĚDEČEK, **Názorný nerostopis pro nižší oddělení středních škol.** Páté vydání. S 121 obrazy, 1 mapkou Rakousko-Uherska a 1 tabulkou s krystalovými tvary. IV a 106 str. Cena váz. 70 kr.

ROSICKÝ, **Rostlinopis pro ústavy ku vzdělání učitelů.** Se 326 obrazy. VI a 209 str. Cena váz. 1 zl. 25 kr.

ROSICKÝ, **Nerostopis pro nižší třídy středních škol.** Třetí opravené vydání. S 67 obrazy. IV a 73 str. Cena váz. 60 kr.

ROSICKÝ, **Botanika pro vyšší třídy středních škol.** Druhé vydání. S 266 obrazy. X a 210 str. Cena váz. 1 zl. 20 kr.

ŠAFRÁNEK, **Nerostopis pro sedmou třídu reálnou.** O 181 obrazích. Druhé přepracované vydání. II a 110 str. Cena váz. 95 kr.

ŠAFRÁNEK, **Geologie pro vyšší školy reálné.** Dodatkem ku svému nerostopisu. Se 78 vyobrazeními. VIII a 74 str. Cena váz. 60 kr.

ŠAFRÁNEK-BERNARD, **Nerostopis pro pátou třídu gymnasialní.** Druhé opravené vydání. O 114 obrazech. VIII a 80 str. Cena váz. 65 kr.

Tiskem Rudolfa M. Rohrera v Brně.